

סליחות

הערות יתקבלו ברצון בטל' 08-9790506
שמעון שוסטר

אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך:

ה' עד ונשכח ונחקה ונכינו נחפשה

סליחות

כמנהג אשכנז

ממוצאי מנוחה. עד ערב יום סליחה. כסדר הנהוג
אצל האשכנזים. בק"ק פפד"מ וכרכים וערי פרזים.
עם ביאור בלישנא קלילא ותדירא. להבין מה
למעלה צלותא יקירא. לקוטי בתר לקוטי כאשר
מצאתי בספרים קדומים. להתפלל מתוכו בכוונת
הלב המשכימים. יוצר גבעות והרים. יקבל תפלה
תמורת זבחי פרים. ויהיו לרצון תחנונינו ואמרי
פינו. ובספר חיים יכתבנו. ומהרה ישלח גואלנו.
אמן סלה:

בקריית ספר, שנת השנה הזאת לפ"ק

ה' עד ונשכח ונחקה ונכינו נחפשה

הסליחות והתחינות כמנהג אשכנז

מסודרות על פי סדר א"ב, עם סימניהן

סימן		סימן	
מ	אך במתח דין	קב	אב לרחם
קיב	אל אלהים אצעקה	צא	אבדו חכמי גזית
מג	אל באפך פן תמעיט	ל	אבותי כרבת ריבם
פד	אל הר המור	ס	אבלה נפשי
כה	א נא רפא נא	ה	אדון בינה הגיגנו
מא	אל נא תיסר	לז	אדון בפקדך
נד	אלה אזכרה	לח	אדון בשפטך (אנוש רמה ¹)
מה	אלהים אין בלתיך	מז	אדון דין אם ידקדק
קג	אלהים אל דמי אל נקשר	לט	אדון כתקה (אדון מועד)
מט	אלהים אל דמי לדמי	לה	אדון משפט בקרבך
לב	אלהים בישראל גדול	יט	אדני שמעה
עג	אליך יי שועתי	קי	אהבת עזוז
סח	אליך לב ונפש נשפוך	צד	אהל שכן (אם אפם)
כו	אליך נקרא איום	צו	אודה עלי פשעי
מז	אליך נשואות עינינו	קו	אוילים מדרך פשעם
עט	אם אמרי אשכחה	יז	אוייתך קויתך
כט	אם עונינו ענו בנו	מו	אורך ואמתך
ח	אם עונינו רבו	קד	אז בהר מור
נא	אמונים בני מאמינים	צה	אז טרם נמתחו
סא	אמנת מאז ארשת	כ	אז קשתי וחרבי
פב	אמרנו נגזרנו	כג	אזון תחן
נז	אנא הבט	סה	אזרחי מעבר הנהר
צט	אנוש במה יצדק	יג	איה כל נפלאותיך
פ	אנוש עד דכא	פט	איך אוכל לבוא
סט	אני ברב חסדך	נט	איך נפתח פה
ז	אני יום אירא	קא	איככה אפצה
נב	אני עבדך בן אמתך	יא	אין כמדת בשר
א	אנשי אמונה אבדו	כא	אין מי יקרא בצדק
ב	אנשי אמונה עברו	עד	איתן למוד דעת
ק	אפס הוד כבודה	מב	אך כך לדל מעוז
פג	אקרא אל אלהים (אזעק)	צ	אך כך מקוה ישראל
סג	ארח צדקה		
טו	אריד בשיחי		

¹ סליחות שחלו חלופי גרסה בתחילתן, נרשם שמן לפי נ"א בסוגריים.

סימן		סימן	
יד	ישראל נושע	פא	אריה ביער
ו	ישראל עמד	כב	ארכו הימים
קה	כי הנה כחמר	כז	ארכן וקצרן
צום גדליה	כסא כונן	פו	אשמרה אליך עזי
לד	לך יי הצדקה תלבושת	מח	אשפוך שיחי
ט	מלאכי רחמים	נ	את הקול קול יעקב
עז	מלך מלכים	ע	את יי בהמצאו
עא	מקוה ישראל יי	לא	את פני מבין
עה	עם יי	סב	את צום השביעי
עה	רועה ישראל	צג	אתה חלקי וצור לבבי
פז	שבת הכסא	יב	אתה מקדם אהינו
סד	שוממתי ברב יגוני	פה	באשמורת הבקר
נג	שופט כל הארץ	ד	במוצאי מנוחה
צה	שחר קמתי	עו	גדול עוני
פח	שחרנוך בקשנוך	סו	הורית דרך תשובה
צז	שערי שמים	נו	ובכן יהי רצון
קז	תא שמע	נה	זכור ברית אברהם
ג	תבוא לפניך	לו	יי אהי הצבאות יושב
עב	תוחלת ישראל	קט	יי אהי הצבאות נורא
סז	תורה הקדושה	לג	יי אהי ישראל צדיק
כח	תענית צבור קבעו	מד	יי אהי רבת צררוני
יח	תערוג אליך	כד	יי יי א רחום וחנון
נח	תפלה תקח	קח	יי שומרי
צב	תשוב תרחמנו	י	יושב בגבהי
		קיא	ירצה צום

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, מִתְנַהֵּג בְּחִסְדּוֹת, מוֹחֵל עֲוֹנוֹת
עַמּוֹ, מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, מַרְבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסְלִיחָה
לְפוֹשְׁעִים, עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם
תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית
שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, בָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא

יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת:

נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֲזָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ.

וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה

אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

כאן אומרים פסוקים שזין סליחה לסליחה

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בִּרְכָתְךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ
מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יי
הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמָעָה
אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי
שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סדר סליחות

החזן מנגן אדון עולם לפני הסליחות^(א)

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם ^(ב) אֲשֶׁר מָלַךְ ^(ג)
אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא ^(ד) :	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ ^(ה) כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כְּבָלוֹת ^(ו) הַבֵּל ^(ז)
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הָיָה
לְהַמְשִׁיל לוֹ ^(ח) לְהַחֲבִירָה ^(ט) :	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה ^(י) :	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוֹר חֲבִלִי ^(כ) בַּעֲת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי ^(כא)

(א) ואחרי הסליחות אין אומרו שוב אלא מתחיל מיד בא"י אמ"ה אקב"ו על נטילת ידים.

(ב) אֲדוֹן עוֹלָם. ג' הבתים הראשונים נסבות אודות יי מלך יי מלך יי ימלוך.

(ג) אֲשֶׁר מָלַךְ. שלא כדרך מלך בשר ודם שאינו מולך אלא"כ יש לו עבדים, אבל הבורא ית"ש מולך גם על האין, שהרי ברא יש מאין, ולכן מלך בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא. אי נמי מיגו דאי בעי. וי"מ אֲשֶׁר מָלַךְ בשעה שברא עולמות והחריבן (בראשית רבה ג ז).

(ד) נַעֲשֶׂה בְּחֶפְצוֹ. כ"ש (תהלים קלה ו) בַּל אֲשֶׁר־חֶפֶץ ה' עָשָׂה. ובמורה נבוכים ח"א פס"ה כל מה שברא במעשה בראשית וַיֵּאמֶר וַיֵּאמֶר עֲנִינוּ לָא או חפץ.

(ה) אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא. רבים מפרשים שאחר שברא את העולם, בראויו קראו שמו מלך. וק' ודאי הקב"ה מָלַךְ, אבל אין זה שמו ב"ה אלא לכל היותר אחד מכניויו, כדחנן (שבועות סוף"ד) באלף דלת, ביוז הא, בשדי, בצבאות, בחנון ורחום, בארץ אפים ורב חסד, ובכל הכניויו, הרי אלו חיצין. ואולי יש לפרש כדברי רש"י על ישעיה (ט ו) וקריאת שם זה אינה לשם ממך אלא לשם גדולה וסכרה כמו וקרא-שם בְּבֵית לָחֶם וכמו וַעֲשִׂיתִי לָךְ שֵׁם בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בְּאָרְץ עַכ"ל, ולפ"ז פירושן כאן שבצריאת העולם, גדל כבוד הבורא כדיכול כדחנן (אבות סוף"ו) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו.

עוד אפי' לומר אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא, שמו המיוחד לו שם הוי"ה ב"ה, שבראו קראו בשמו כ"ש (בראשית ד ג) וַיֵּבֶא קִין מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה'.

(ו) וְאַחֲרֵי כְּבָלוֹת. היה לו לומר וְאַחֲרֵי כְּלוֹת, אבל מלאנו דוגמתו (יהושע ב ז) אַחֲרֵי כִּפְּאֲשֶׁר יָצָא. וי"מ וְאַחֲרֵי, באחרית הימים, כְּבָלוֹת הַבֵּל, כאשר יכלה הכל.

(ז) כְּבָלוֹת הַבֵּל. אולי מרמז להא דרב קטינא (סנהדרין דף כ"ז ע"א) שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנא' (ישעיהו ב יא) וְנִשְׁבַּח ה' לְבָדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, ולכן אמר לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא, אבל תימיה והא כתיב (תהלים קד ה) יִסְד־אֲרִין עַל־מְבוֹנֶיהָ בַּל־תִּפְּזוּ עוֹלָם וָעֶד, ואמרו (ערוצין דף כ"ד ע"א) כל מקום שנאמר נח סלה ועד אין לו הפסק עולמית, ונא' (תהלים קמח ו) וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֲקִיָּתָן וְלֹא יַעֲבֹר, וראה עוד במורה נבוכים ח"ב פכ"ח וכ"ט שאין העולם עתיד להיחרב, ועו"ק וכי נשמות האדוקים תכלינה. ויש לפרש הַבֵּל כינוי לרע, כ"ש עושה שלום ובורא את הַבֵּל, במקום מה שאמר הנביא (ישעיה מה ז) עֲשֶׂה שְׁלוֹם וּבִוְרָא רָע, וכשיכלה כל רע, לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא כ"ש וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ (ע"פ המפרשים).

(ח) וְאֵין שְׁנֵי לְהַמְשִׁיל לוֹ. אין שני שיהיה דומה לו ומשול אליו ע"פ לה"כ (ישעיה מו ה) לְמִי תִדְּמוּנִי וְתִשְׁווּ וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְּמָה.

(ט) לְהַחֲבִירָה. או שיהיה לו לחבר ע"פ לה"כ (תהלים לד כ) הִיחָבְרָךְ בְּפֶא הַזֹּאת ופירש"י מבקשים לעשות פסל שלהם שותף עם הקב"ה כדיכול.

(י) הַמְשָׁרָה. ל' שררה.

(יא) וְחִי גּוֹאֲלִי. אולי מרמז לילקו"ש (פר' שלח ד"ה מבצתי יכולת) וְאֵלֶּם חִי־אֲנִי ח"ל הקב"ה למשה החייתני עכ"ל, שעל ידי הישועות הנעשות לשראל, מראה לאומות העולם כי הוא חי וקיים, לא תש כוחו ח"ו.

(יב) חֲבִלִי. חלקי. (ת"י על יחזקאל מז יג). וי"מ ל' כרה ומכאוב כמו חבלי לידה (ישעיה יג ח).

וְהוּא נָפִי^(א) וּמָנוֹס לִי מִנֶּת בּוֹסִי^(ב) בְּיוֹם אֶקְרָא:
 בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בַּעֲת אִישׁוֹ^(ג) וְאֶעִירָה^(ד):
 וְעַם רוּחִי גְוִיתִי^(ה) יִי לִי^(ו) וְלֹא אִירָא:

לָךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה

וְלָנוּ בִשְׁת הַפְּנִים^{(ז)(ח)}: מִה־נְּתָאוֹנָן וּמִה־נֶּאֱמָר מִה־נִּדְבָר
 וּמִה־נֶּצְטָדָק: נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ
 פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים: לֹא בַחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים^(ט) בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ,
 בְּדָלִים וּבְכָרְשִׁים דְּפָקְנוּ דְלָתֶיךָ: דְּלָתֶיךָ דְּפָקְנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא

(א) וְהוּא נָפִי. ל' דגל (ישעיה מט כב), או ל' נס ומופת (רס"י על שמות יז טו).

(ב) מִנֶּת בּוֹסִי. לה"פ מִנֶּת־חֲלָקִי וְבוֹסִי (תהלים טז ה) מִנָּה, בּוֹם וְחֶלֶק ל' אֶחָד הֵם (רד"ק). בּוֹם ל' מִבְּקָה (ע"פ רס"י).

(ג) בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי בַּעֲת אִישׁוֹ. בילקו"ש פר' בלק (רמז תשס"ט) וכשכא לישן מפקיד רוחו לפני הקב"ה שגא' (תהלים לא ו) בִּידוֹ אֶפְקִיד רוּחִי. ולפ"ז וְאֶעִירָה שייך להמשך, ופירושו כשאני מתעורר והנה נשמתי בקרבי, אומר אני, ה' לי ולא אירא. ד"א, בילקו"ש פר' פינחס (רמז תשע"ז) כל זמן שאדם נתון בחיים, נפשו פקודה ביד קונו שגא' (איוז יב ז) אֶשֶׁר בִּידוֹ נִפְּשׁ בְּלִיָּהּ, מת, נתונה באור שגא' (ש"א כה כט) וְהִיָּתָה נִפְּשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים, ולפ"ז מפקיד את רוחו גם כשישן גם כשיעור.

(ד) וְאֶעִירָה. במקום וְאֶעִירָה, שהרי אֶעִירָה מבנין הפעיל משמע אעיר אחרים, וי"ג וְאֶעִירָה.

(ה) וְעַם רוּחִי גְוִיתִי. פי' כל עוד נשמתי בקרבי, אומר אני, ה' לי ולא אירא. א"ע אלמעלה קאי, מפקיד אני את רוחי, ועם רוחי גם את גופי.

(ו) יִי לִי (תהלים קיח ו). ת"י מימרא דה' בסעדי. וכיון שה' עוזר לי לא אִירָא מבני אדם. וי"מ יִי לִי ה' הוא אלהי, לא אִירָא מאלוה אחר.

(ז) דְּנִיחָל אֲמַר לָךְ ה' הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִשְׁת הַפְּנִים (דניאל ט ז). ובשמות רבה (פמ"א א') אנשי כנסת הגדולה עמדו ופירשו אותה (נחמיה ט) אֶף בִּי־עֲשׂוֹ לָהֶם עָגֹל מִסִּבָּה וַיֹּאמְרוּ זֶה אֵלֶיךָ אֲשֶׁר הָעֵלְךָ מִמִּצְרַיִם וכו' ואחר כל מה שעשו לא היה המן כריך לירד אלא מה כתיב וּמִנָּה לֹא־מִנְעָתָ מִפִּיָּהֶם הוּא לָךְ ה' הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִשְׁת הַפְּנִים. א"ר יהודה ב"ר שלום ודייך עד כאן ולא עוד, אלא שהיו נוטלין מן המן ומקריבין לפני ע"ז וכו' וחוזר ויורד ביום האחר הוּא לָךְ ה' הַצְדָּקָה. וענין זה הוא החשבון השישי שבחובות הלצבות בשער חשבון הנפש והמשיל למלך שזוה כת אחת מעבדיו להעביר אחד משריו נהר גדול בתכלית השמירה אל מקום ידוע וזמן קצב. ואחר כך זוה המלך לשר לעשות להם בעניין ההוא ובזמן ההוא דברים ידועים. וקיימו העבדים בשר מלות המלך, והתעלם השר ממה שזוהו בו המלך להם. ואמר לו אחד מן העבדים, השר המתעלם ממלות המלך, הלא תירא שיעשה אחד ממנו בך כמעשיך, ויעבור מלכות המלך בשמירתך כמו שעברת בנו, ותיפול בנהר הגדול הזה ותמות מיתה רעה. והגמגל כי הצורא לזוה את האיברים לשרת את האדם ולזוה את האדם לקיים באיבריו מלכות, ועלינו להתבייש שהאיברים שימשו אותנו נאמנה, גם בעת שאנחנו לא קיימנו בהם מלכות בוראנו.

(ח) וְלָנוּ בִשְׁת הַפְּנִים. אשרי מי שכה לומר מילים אלו בכנות ובלב שלם, באותן רגשות בשה כאילו נתפס על ידי חבירו בשר ודם בוגד בו ומועל בפקדונו, ובזכרות (דף כ"ח ע"ב) א"ל יה"ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו, א"ל ע"כ ולא יותר, א"ל הלואי, תדעו שהרי אדם עובר עברה בסתר ואומר לא יראני אדם.

(ט) לֹא בַחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים. בילקוט ואתחנן (תת"י) שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה רבנו ודוד המלך והיו יכולין לחלות שכרם במעשים טובים ולא ביקשו מן המקום שיתן להם אלא חנינם והלא דברים ק"ו ומה אלו שיכולין לחלות את שכרם במעשיהם הטובים לא ביקשו מלפני המקום שיתן להם אלא חנינם, מי שאינו אחד מאלף אלפי אלפים ורצוא רבצות מתלמידיהם עאכ"ז שלא יבקש לפני הקב"ה שיתן אלא חנם.

אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ מִלִּפְנֵיךָ רִיקָם אֵל תְּשִׁיבֵנוּ
כִּי אַתָּה שָׁמַעַתְּ תַּפְלָה:

שָׁמַעַתְּ תַּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לִפְנֵיךָ יְיָ: לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקָּר יִתְּנוּ:
יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לִפְנֵיךָ אֲדֹנָי וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נְבִיאָה לְמִשְׁכָּנֹתֵינוּ
נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֹדֶם רַגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה נִבְרַכָּה לִפְנֵי־יְיָ
צְרִיכָה הִיא כְרִיעַת הַצְּרִיכִים

עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלֹ בָּרְכוּ
שְׁמוֹ: הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת:
שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי
דְּבָרוֹ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־צַבָּאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֹשֵׂי
רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מִקְמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי
אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קָרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱהִי
גִדְלָתָהּ מְאֹד חוֹד וְהִדָּר לְבָשֶׁת: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־
עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי^(א): וְאַנְחֵנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ נְבִיא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה
אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ בִּי־הַגְדֵּלָתָהּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ^(ב)
אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לֵאֱהִינוּ: גִּדְלוּ לִי אֶתִּי
וְנִרְוִמָמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: רוֹמָמוּ יְיָ אֱהִינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּ לְהֹדֶם רַגְלֵינוּ
קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמָמוּ יְיָ אֱהִינוּ וְהִשְׁתַּחֲוּ לְהֹר קֹדֶשׁוֹ בִּי־קְדוֹשׁ יְיָ

(א) הִלְלוּ־יְהִי. כן הוא כתוב בחז"ל ובמקור ברא"ל ובכת"י לנינגרד.
(ב) כי הגדלת על כל שמך אמרתך. פי' א"ע על כל שמות שיש לך, הגדלת את אמרתך, השם בן 7 אותיות
צ"ה.

אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲוּוּ לִי בַּהֲדַר־קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו כָּל־הָאָרֶץ:
לשון יראה ופחד
 כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ וַיִּזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֵלָה: וַמְּרוּ אֱלֹהִים
 וַמְּרוּ וַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ וַמְּרוּ: כִּי מֶלֶךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַמְּרוּ
 מִשְׁכִּיל: גָּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֶרֶקֶדְשׁוֹ: גָּדוֹל יְיָ
זמר עשוי בחכמה:
 וּמִהֲלָל מְאֹד וּלְגִדְּלָתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גָדוֹל מֵעַל־שָׁמַיִם חֲסִידְךָ
 וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים
שמים
 לְבִדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּוְרָה וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֲדוּד כִּי־כָל
 בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּלִכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא
 יֵרָאֶה מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ: מֵאֵין כָּמוֹךָ יְיָ גָדוֹל אַתָּה וּגָדוֹל
 שִׁמְךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ זְרוּעַ עַם־גִּבּוֹרָה תָּעִז יָדְךָ תְּרוֹם יְמִינְךָ: כִּי
 מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יִדְמָה לִי בְּבָנֵי אֱלֹהִים: אֵל נִעְרִץ^(א)
נורא ישנה
 בְּסוּד־קֹדֶשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבִּיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
אצל המלאכים ביראה רבה המלאכים:
 מִי־כָמוֹךָ חֲסִין יְהוָה וְאַמוֹנֶנְתְּךָ סִבִּיבוֹתֶיךָ: מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי
חזק
 כָּמֹכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תִּהְלֹת עָשָׂה פֶּלֶא: מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא
 עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשָׂאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־חֲחִזִּיק לָעַד אַפּוֹ
 כִּי־חָפִץ חֶסֶד הוּא: לָכוּ גְרַנְנָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדָּמָה
 פָּנָיו בַּתּוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לוֹ:

בעשרת ימי תשובה מוסיפים :

צִדְק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסֵאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יְקִדְמוּ פָּנֶיךָ:

(א) נִעְרִץ. פי' הרד"ק, נורא, כמו שנאמר לא תִּעְרִץ מִפְּנֵיהֶם (יהושע ח ט) ותרגומו לא תדחל. אבל בתרגום תהלים (פט ח) תרגם תקיף וכן ביטעיה (כט לג) יימרון תקיף.

לָךְ יוֹם אֶף־לָךְ לַיְלָה אֶתָּה הַכִּינֹתָ מֵאוֹר וְשָׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם
 אֶף־לָךְ אֶרֶץ תֵּבֵל וּמִלֵּאָה אֶתָּה יְסֻדָּתָם: אֶתָּה הַצִּבְתָּ
 כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתָּה יִצְרָתָם: אֶתָּה רִצַּצְתָּ רֹאשֵׁי
 לְוִיתָן תִּתְּנֵנוּ מֵאֲכָל לָעָם לְצִיִּים^(א): אֶתָּה פֹּרַרְתָּ בַּעֲזָךְ יָם
 שִׁבְרָתָ רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶתָּה בָּקַעְתָּ מַעֲיָן וַנַּחֵל אֶתָּה
 הוֹבִשְׁתָּ גְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו
 יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר בִּידוֹ
 נָפֵשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשָׂר־אִישׁ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף שְׁלָךְ,
 חוֹסֶה עַל עַמְּלָךְ: הִנְשָׁמָה לָךְ וְהִגּוֹף פָּעֵלָךְ, יִי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ:
 אֲתַנּוּ עַל שְׁמֶךָ, יִי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, כִּי אֵל
 רַחוּם וְחַנוּן שְׁמֶךָ: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יִי וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא^(ב):
 כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי
 עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן פתיחה

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים
 וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתָּה הוּא יִי
 מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עֲמוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת
 יִרְאֵיו כּוֹרֶת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקַיֵּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתָּה
 הוּא שִׁירְדָתָ בַּעֲנָן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךְ
 לְמוֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרָחוֹת חֲסִדֶיךָ גָּלִיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתּוֹ כִּי אֶתָּה אֵל

(א) לציים. לשון ציה ומדבר. ויש מפרשים לאנשי צי האוניות, כלומר מלחים העוסקים בדיוג, המשיל את המלחים
 שמתו בים לדגים וישראל שבזוז אותם לדייגים.

(ב) למען שמך ה' וסלחת לעוננו כי רב הוא. (תהלים כה יא) פי' א"ע וסלחת לעוונותי אע"פ שהוא גדול.
 ורש"י פי' כדקדק חז"ל שמך ה' רב חסד, ולכן נאה לך לסלוח לעוונותי כי רב הוא. והרד"ק פי' וסלחת פעם
 אחרי פעם, כי עוונותי רב וטעון כפרה מרובה.

רחום וְחֲנוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמֶרֶבָּה לְהִיטִיב וּמִנְהִיג אֶת
כָּל־הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר
כָּל־טוֹבִי^(א) עַל־פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחֲנַתִּי אֶת־אֲשֶׁר
אֲחוּן וְרַחֲמָתִי אֶת־אֲשֶׁר אֶרְחֵם:

אֲ אֶרֶךְ אַפִּים אֶתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרֶךְ תְּשׁוּבָה
הוֹרִיתָ: גִּדְלַת רַחֲמֶיךָ וְחֶסְדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֶרַע
יִדִּידֶיךָ: תִּפְּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים:
בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּהוֹדְעָתָ לַעֲנּוּ מִקֶּדֶם: מַחֲרוֹן
אַפֶּךָ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרַתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נַחֲסָה וְנִתְּלוֹנָן.
כְּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תִּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָח אֲשָׁם. כְּיוֹם
וַיִּתְּיָצַב עִמּוֹ שֵׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מִנוּ מֵאֲמָר. כְּיוֹם
וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ | עַל־פָּנֶיךָ וַיִּקְרָא

יְיָ | יְיָ אֵל רַחוּם וְחֲנוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:
נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה.
וְסִלַּחַת לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

(א) כל טובי. פי' כל דרכי ה' ומשפטיו עם ברוואיו, כ"ס (בראשית א' לא) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וַהֲגִידָם בְּמֵאד (מו"נ ח"א פנ"ד).

י. י. מדת רחמים היא אחת קודם שיחטא ואחת לאחר שיחטא וישב. ז. אף זו מדת רחמים וכן הוא אומר (תהלים כב
ז) אֱלֹהֵי אֱלֵי לְמִי עֲזַבְתָּנִי וְאִנִּי לֹמֵר כֵּן לַמֶּלֶךְ הַדִּין לְמִי עֲזַבְתָּנִי. ארך אפים. מאריך אפו ואינו ממהר ליפרע שמה
יעשה תשובה. ורב חסד. לכריכים חסד שאין להם זכויות כ"כ. ואמת. לשלם שכר טוב לעושי רצונו, אמת. שמירת
ההבטחות (רש"י על בראשית לב יא). נצר חסד. שהאדם עושה לפני. לאלפים. לשני אלפים דורות. נושא. פי' הרד"ק
(סוף מיכה) כאלם שמסלק דבר ממקומו. עונות. אלו הזדונות. פשעים. אלו המרדס. וחטאה. שוגג. ונקה. מנקה הוא
לשבים. וא"ע פי' שהמלה רב חזרת גם על אמת כאילו כתוב ורב אמת. והרש"ס פי' לאלפים, לדור אלף, כמו
לרבעים, לדור רביעי. וזה דלא כמדרש חז"ל שמדה טובה מרובה ה' מאות על מדת פורענות. וא"ע פי' לאלפים,
לעולמי עולמים. והרש"ס הקשה קודם שיחטא למה לריך רחמים ותיכף שריך רחמים לכל שה' יודע שעתיד לחטוא או
מדבר בחושב לב"ז ונקרא קודם שיחטא, פי' קודם שיעבור. ובאור החיים הקשה על התי' הראשון דוודאי פשוט שאין ה'
מעניש על העתיד ועל התי' השני דמחשבה בע"ז עבירה היא. ותי' לריך רחמים אף אם לא חטא במי שלא למד או
נאנס ולא קיים מ"ע, שאין לו זכויות ע"מ לקבל פרנסה מאתו ית'. ואפ"ה מתנהג עמו ברחמים. ואמרו חז"ל (ר"ה דף
י"ז) אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו מלמד שנתעטף הקב"ה כסליח ליצור והראה לו למשה סדר
תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. אמר רב יהודה ברית כרותה ל"ג מדות
שאינן חוזרות ריקס. בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד. היכי עבד. ר' אליעזר אומר כובשו (את כף המאזנים
של זכות ומכריעין את העונות) שגא' (מיכה ז יט) יָשׁוּב יִרְחָמוּנוּ וְיִכְבְּשׁוּ עֲוֹנֹתֵינוּ ור' יוסי בר' חנינא אמר נושא (מגביה
כף מאזנים של עון) שגא' נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע. תנא דבי ר' ישמעאל מעביר ראשון ראשון. ומנין המדות ה' ה'
שמים. ז' שלשית. רחום ד'. חנון ה'. ארך אפים ו'. ורב חסד ז'. ואמת ח'. נוצר חסד לאלפים ט'. נושא עון י'.
ונושא פשע י"א. ונושא חטאה י"ב. ונקה י"ג.

סִלַּח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה
אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֲיֶיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא בַּח אֲדָנִי בְּאֲשֶׁר דִּבְרַתְּ^(א) לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן
וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְיָהּ שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא^(ב) דְּאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַח־נָאֵמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַח־נִסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:
מַח־נָאֵמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַח־נִגְדֵּבֵר וּמַח־נִצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ
יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלָמְנוּ
בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פָּה לְהָשִׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי
עוֹנִיתִינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ^(ג) וְאִשְׁמִיתֵנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי
עוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמוֹת וּחֲטָאֵתֵינוּ עֲצֻמוּ מִסְפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ
רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי
יַעֲמִד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל יַעֲמִד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין
בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא כַחֲטָאֵינוּ
תַּעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוּהַ הַשָּׁמַיִם

(א) בְּאֲשֶׁר דִּבְרַתְּ. בסנהדרין (דף ק"א ע"א) כשעלה משה למרום מאלו להקב"ה שיושב וכותב ארץ אפים, אמר
לפניו רבונו של עולם ארץ אפים לדקיקים, אמר לו אף לרשעים, א"ל רשעים יאבדו, א"ל השחא חזית מאי
דמבעי לך כשחטאו ישראל, אמר לו לא כך אמרת לי ארץ אפים לדקיקים, אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת לי
אף לרשעים והיינו דכתיב וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא בַּח ה' בְּאֲשֶׁר דִּבְרַתְּ לֵאמֹר.

(ב) וְנַחֲמָתָא. דברי נחמות הנביאים שהם מלואים שזכו והדרו של מקום.

(ג) כִּי עוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ (עזרא ט ז). המשיל את העונות למים רבים שבהם אנו טובעים (רד"ק
תהלים לח ה).

עַל־הָאָרֶץ בֵּן הַגִּבּוֹר חֲסִידְךָ עָלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּ בֵּן
 תִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים בֵּן תִּרְחֵם יי
 עָלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִיחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ^(א):
 וְסִלְּחָתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ
 וְנִתְתָּם לִרְחַמִּים לִפְנֵי שִׁבְיָהֶם וּרְחֻמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם
 שְׁבִיתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעָתָּ וְסִלְּחָתָּ: סִלְּחֵנָּה לְעוֹן הָעָם הַזֶּה
 בְּגִדְלֵךְ חֲסִידְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה:
 וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יי סִלְּחָתִי כְּדָבָרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעָ^(*)
 פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וַיֵּרָאֵה שִׁמְמִיתֵנוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי
 לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
 הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה^(*) וַעֲשֵׂה
 אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) לה' אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְלִיחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ (דניאל ט ט). פִּירָשׁ"י שֶׁהֵרִי לֹא כָלֵינוּ לְמִוֹת שְׁמִרְדְּנוּ בּוֹ. וּבִשְׁעַת
 (ד כז) פִּי רַחֲמוֹ מִרְדִּים וְהוּא סוֹלַח גַּם לְמוֹרְדִים בּוֹ.

(*) לְפִי מ"ש הַרֵב צְרוּיָאֵר בַּתִּגֵּיךְ שְׁלוֹ, הַשּׁוֹא נַע, כִּיּוֹן שִׁבְכַת־י מִלְּאֵנוּ וְשִׁמְעָ, הִקְשִׁיבָה.

א ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

בָּאִים בְּכַח מַעֲשֵׂיהֶם:

ניגשים בתפלה בזכות מעשיהם הטובים:

דוֹחִים אֶת־הַגְּזֵרוֹת:

וְלִמְחָסָה בְּיוֹם זַעַם:

חֲמָה עוֹצְרִים בְּשׁוּעָם:

יֹדְעִים לַעֲתוֹר וּלְרַצּוֹתָךְ:

עתירה לשון תפלה

לֹא הִשְׁבֹּתָ פְּנֵיהֶם רִיקָם:

נֶאֱסַפּוּ מִפָּנֶיךָ בַּחֲטָאֵינוּ:

עֲזְבוּ אוֹתָנוּ לְאַנְחוֹת:

צָמְתוּ מְשִׁיבֵי חֲמָה:

נכרתו

רְאוּם לְרַצּוֹתָךְ אָפְסוּ:

אין

תְּרוּפָה לֹא מָצְאוּ:

לְשַׁחֲרֹךְ אֵל בְּעֵת צָרוֹתֵינוּ:

לדרוש אותך

אֲנָשִׁי אֲמוֹנָה אָבְדוּ.

גְּבוּרִים לַעֲמֹד בַּפָּרִץ.

למנוע פורענות מלהגיע.

הָיוּ לָנוּ לְחוֹמָה.

זוֹעֲכִים אַף בְּלַחֲשָׁם.

מכבים אף ה' בהתפללם בלחש.

טָרַם קְרֹאוֹךְ עֲנִיתָם.

כָּאֵב רַחֲמֹת לְמַעַנָם.

מֵרַב עֲוִינֵנוּ אֲבִדְנוּם.

סָעוּ הֶמָּה לְמִנוּחוֹת.

נסעו למנוחה נצחית.

פָּסוּ גִּזְדְּרֵי גֵּדֶר.

אין כבר

קָמִים בַּפָּרִץ אֵין.

שׁוּטְטֵנוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת.

חפשונו

שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשְׁת פְּנֵינוּ^(א).

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹת רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִסְפִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֹמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשְׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. מְחַלְלָנוּ מִלְכָּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) בבשת פנינו וכו' בעת צרותינו. בלוחה בושא שהתצייסו זקני גלעד כשאמר להם יפתח (שופטים יא ז) ומדוע באתם אלי עתה באשר צר לכם.

הַאֲזִינָה יי תַּפְלִתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּבֵּנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יי בִּקְרָתְךָ תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָתְךָ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יי שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִתֵנוּ תִּקְדָּמָה: תִּכּוֹן תַּפְלִתֵנוּ קְטָרֶת לִפְנֶיךָ מִשָּׁאת פִּינֵנוּ מִנְחַת־עֶרֶב^(א): עֶרֶב וּבִקְרָ וְצַהֲרַיִם נְשִׁיחָה וְנִהְמָה^(ב) וְיִשְׁמַע קוֹלֵנוּ: קוֹלֵנוּ אֶל־יי נִקְרָא חֲנֻנֵנוּ וְשִׁמְעַתַּפְלִתֵנוּ: קוֹלֵנוּ אֶל־יי נִקְרָא וְיִעֲנֵנוּ מִהֵרָ קֹדֶשׁ סֶלָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּיטָח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ב ע"ס א"ב

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנָשִׁי אֲמוּנָה עֲבָרוּ.	יָרַב עוֹזִינוּ גָּבְרוּ:
<small>נפטר.</small>	<small>היו יודעים להתגבר בתפלתם על עוונותינו הרבים:</small>
בָּאִים בְּכַח מַעֲשִׂים.	וּמַעֲבִירִים כְּבֹד בְּעָסִים:
גְּבוּרִים לַעֲמֹוד בְּתַפְלָה.	וּמַבְקָשִׁים סְלִיחָה וּמַחִילָה:
דוֹחִים עֲבָרָה וְזָעַם.	וְעוֹצָרִים אֶף וְנִגַּף מַעַם:
הָיוּ לָנוּ לְחוֹמָה.	וּמַכְבִּשִׁים אֶף וְחֻמָּה:
וְעוֹדִים בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּן.	וּמַרְצִים פָּנֵי רַחוּם וְחֲנוּן:
זוֹעֲקִים וּמַשִּׁיבִים חֶרוֹן.	וּמַכְבִּירִים חֶטָּא וְעוֹן מוֹצְרוֹן:
חָלוּ פָּנֶיךָ ^(א) בְּכָל־צָרָה.	וּבְטָלוּ רַע הַגְּזָרָה:
טָרַם קְרָאוֹךְ נַעֲנוּ.	עָלָךְ עַל־שִׁכְמָם נִתְּנוּ:
	<small>קבלו עליהם עול תורה ומצוות:</small>

(א) תכון תפלתנו גו' (תהלים קמ"א ז). תפלתנו תהיה נכונה לפניך כהקטרת הקטורת, ונשיאת כפינו תיחשב כמנחה של בין הערביים (ע"פ מלודת 1707).
 (ב) ונהמה. השמעת קול נהי (רד"ק על יחזקאל 2 טו).
 (ג) חלו פניך. התפללו כ"ש ופני ה' לא חליתי (ש"א יג יב) ת"י וקדם ה' לא כליתי.

יוֹדְעִים תַּחַן חֲפָצֶךָ. וְרָצִים בְּכָל־מְאֻדָּם^(א) לְרַצוֹתֶךָ:
ידעו את התחינות הרצויות בפניך.
 בָּמָה טוֹבוֹת עָשִׂיתָ לְמַעַנָם. וְהִרְאִיתָ לָנוּ רַב נְסִים בְּגִינָם:
 לְמַעַנְךָ וּלְמַעַנָם רַחֲמֶת. זְכוּתָם לְעַמְּךָ זְכָרְתָּ:
 מִרַב עֲוִינֵינוּ בְּלַעֲנוֹם. וּמַעַצֵּם פִּשְׁעֵינוּ שִׁבְחָנוֹם:
עוונותינו גרמו למותם.
 נִחָנוּ בְּחֶרֶפָה וְקִלּוֹן בְּזוּיִם. וְהֵם בְּמִשְׁכָּבוֹתָם בְּשָׁלוֹם נִחוּיִם:
נחים:
 סָגְרוּ בְּמִרְגּוֹעַ בְּצִרּוֹר תַּחֲיִים. וְאָנוּ בַּגָּלוּת וּבִשְׁבִי דְחִוּיִם:
נכנסו למקום מנוחה עם נשמות הצדיקים.
 עֲזָבוּנוּ בִּיתוּמִים וְאֵין אָב. טְרוּפִים בְּחָרֵב וּבְרָעַב וְדָאֵב:
ודאגה:
 פָּסוּ מְשִׁיבֵי חֲרוֹןֶךָ. נֶאֱסָפוּ עֲשֵׂי רַצוֹנְךָ:
אין כבר
 צָמְתוּ גֹדְרֵי פָרִץ. לָכֵן נִתְּנוּ לְקָרִץ^(ב):
נכרתו
 קָמִים בַּפָּרִץ אֵין. וְטַבְעֵנוּ בְּטִיט הַיּוֹן^(ג) וְנָהִי כָאֵין:
טיט ויון ענין אחד הם
 רָעִיתָנוּ עָשִׂיתָה כָּל־אַלָּה. לָכֵן נִמְנָעָנוּ מִטוֹב מָלֵא:
 שָׁבָנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשָּׁת פָּנִים. וּדְרָשְׁנוּךָ יַחַד אָבוֹת וּבָנִים:
 תַּחַן עָלֵינוּ וְאַל־תִּשְׁחִיתֵנוּ. כִּי אֲנַחְנוּ תַּחֲמוֹר וְאַתָּה יִצְרָנוּ:
 אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:
 וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵין וּפִשֵּׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
 סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאוּנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

(א) בכל מאודם. צרכות (פ"ט מ"ה) ובכל־מְאֻדָּךְ ככל ממונה.

(ב) קרץ. שחיטה כ"ש עגלה ופחיה מצרים קרץ מצפון בא בא (ירמיה מו כ) וכל משנה (יומא ג 7) קרץ ומינק אחר שחיטה על ידו.

(ג) טיט היון (תהלים מ ג). פי' הרד"ק בשורשים כי טיט ויון אחד הם למרות הסמיכות. ופי' תהלים כתב כי הם שני סוגים של צוף. ובמזדה פי' צוף שצוקקעית הים נקרא יוֹן, וכן משמע מפירש"י.

בְּקִרְאָנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צִדְקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּנוֹ וּשְׁמַע תִּפְלִתָנוּ:
שְׁמַע^(א) תִּפְלִתָנוּ יְיָ וְשִׁוְעֵתָנוּ הָאֲזִינָה אֶל־דִּמְעֵתָנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנָי
שְׁמַע בְּקוֹלָנוּ תִּהְיֶינָה אֲזִנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע יְיָ
צִדֶּק^(ב) הַקְשִׁיבָה רִנָּתָנוּ הָאֲזִינָה תִּפְלִתָנוּ בְּלֹא שְׁפָתַי מְרֻמָּה: שְׁמַע
קוֹלָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תִּפְלִתָנוּ: שְׁמַע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשִׁוְעֵנוּ אֱלֹהֵינוּ בְּנִשְׁאָנוּ יְדֵינוּ אֶל־דִּבְרֵי קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחַנּוּנוֹ
יְיָ הִיחַ־עֲזָר לָנוּ: שְׁמַע־יְיָ קוֹלָנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעֲנֵנוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַמּוּךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַע אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ג ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי^(א)) הקטן והצער יחי

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ שְׁוַעַת חֲנוּן.

תִּהְיֶינָה נָא אֲזִנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת תַּחֲנוּן.

שְׁמַע צִדֶּק הַקְשִׁיבָה רִנּוֹן.

שֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל וּמִעֲלִים מִרְנוֹן:

מסתכל על זכויותינו ומתעלם מהדיבה שמרננים עלינו:

רֹאשׁ לְהָרִים נִכְלָמָנוּ בִּשְׁנוֹ.

רִיחַ נִרְדָּנוּ כִּי הִבָּאֵשְׁנוּ.

קלקלנו בעוונותינו את הריח הטוב של מעשינו הטובים.

קִלְקַלְנוּ יִשְׂרָאֵל וְתוֹרוֹת שְׁבִשְׁנוּ.

קִרְקַע פָּנֵינוּ בֵּין כָּפָשְׁנוּ:

(א) שמעיה תפלתנו. לפי מ"ש הרב דרויאר בתנ"ך שלו, השוא נע, כיון שצכת"י מאלנו שְׁמַעֲהָ.

(ב) שמעיה ה' צדק (תהלים יז א). תפילה אמיחית וכוונת הלז (א"ע ומזודה).

(ג) שלמה הבבלי חי באיטליה. הוא הבבלי אשר רש"י מזכיר בפירושו (שמות כו טו, שה"ש ד י) וכן מוזכר בטור אור"ח סי' תרכ"א. חיבר סימנים ג, ז, ח, יח, כ, בא, בט, לד, מב, סג, עב (המוזכר בתוס' בחולין דף מ"ב ע"א ד"ה דרוסת הגז), עט, פב, פג, צ (המוזכר בפירש"י על איכה א ו), צב, קב. חי בדורס איטליה במאה הז' לאלף הרביעי בזמן גזרת הקיסר בסיליוס (בשנת ד' תרכ"ח) כמרומוז בסימן ז (וכמוצא במקור התפילות עמ' 430 בשם הראשונים, דערוגה הבוסם ובמגילת אחמיעז) וזה היה ח' מאות שנה לאחר חורבן הבית, כמרומוז בסימן צ.

צַר וּמִצּוֹק מִכָּל-צַד.

צֹאן נִדְחָה מֵאֵין מִצָּד.

בלי מצודה להימלט שמה מאויב.

פָּנָה לְיָמִין וַיִּגְזֹר מִעֶצֶד^(א).

האויב מבקע בגרון.

פָּחַד מוֹשְׁמָאֵל וְצִיד הַצֵּד:

עֵינֶיךָ רֹאוֹת תַּהֲיִינָה פְּקוּחוֹת.

עָנִי וְעֲנֹי צָרוֹת הַמְתוּחוֹת.

סֶפֶד לָרֶנָּה וּלְרִצּוֹי תוֹכָחוֹת.

את ההספדים לרנה ואת התוכחות לרצון.

סִבּוֹת וְהַפּוֹךְ בְּדַרְכֶּיךָ הַנְּכוּחוֹת:

הפוך בטובך :

נָתַנּוּ בְּעוֹנֵינוּ לְשָׁבִי וּלְבֹזָה.

נָחֲנוּ מִלִּכְיֵנוּ כְּהֲנִינוּ לְבוֹזָה.

מִרוֹם נִכְבְּדוֹת וְאַהֲבָה עֲזָה.

מִגִּרְתָּ לָאָרֶץ לְשִׁמָּה וּלְעֲזָה:

הדפת אותנו לארץ להיות שממה ולעג :

לֹא חֲלִינוּ פָּנֶיךָ לְתַקְדִּים תַּחֲנָה.

לְהִשָּׁכִיל בְּאַמְתְּךָ מַעֲלֹת צַחֲנָה.

סרחון החטא.

כָּלִינוּ כְּסֻדּוֹם בְּשִׁפְלָה קוֹל הַטַּחֲנָה.

בעון בטול תורה – זה חורבן בית ראשון.

כְּמַעַט רָגַע לִילִי תַחֲנָה:

חנינת ה' :

יִתֵּר הַפְּלִטָּה לְהַשְׁאִיר חֶסֶת.

רחמך.

יִתֵּד וַיִּגְדֵּר תַּתָּהּ וּכְנִסְתָּהּ.

מקום בטוח נתת לעמך לכנס אותם. - זה בנין בית המקדש השני.

טִלְטַלְנוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ מַאֲסָת.

אז גלינו בעון שנאת חנם השקולה כנגד ג' עברות חמורות – זה חורבן בית שני.

טִירַת כֶּסֶף בְּגִלְלָנוּ רַמְסָת:

בית המקדש

(א) מעצד (ישעיה מד יז). פי' א"ע כלי כרזל שיחתכו בו.

חֲבַל חֲבַלְנוּ^(א) מַעַל לְמַעוֹל.
חטאנו ומעלנו.

חֲבַלְנוּ מַעַל אֶל עַל.
נחבלנו משעבוד לשעבוד.

זְכוֹר צוֹיֹת בְּלִי לְגַעוֹל.

זְרוּיִם לְקַבֵּץ וּבָם לְבַעוֹל:
לקבץ את ישראל המפוזרים ולמלוך עליהם:

וְאַתָּה אַחֲרֵי כָּל־הַבָּא.

וְיָדֵי^(ב) וְצַדִּיק וְלֹנוּ הַדִּבָּה.
אמיתי

הַיּוֹם כְּמָאֵז בְּלִי סִבָּה.

מבלי שחזרנו בתשובה – סִבָּה ל' הסכנת הלכ לתשובה

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה:

דִּלַּת עִם לְקָלָם וַחֲרוּף.

דְּחוּפִים סְחוּפִים נְתוּנִים לְטִרוּף.

נָלוּת וְשִׁעְבוּד בְּנִסְיוֹן וַצִּרוּף.

בייסורין שמטהרים מהחטא.

נִלְגַּל בְּחֶסֶד לְסְלִיחָה וַתִּרּוּף:

עשה בחסדך שיביאו לנו ייסורין אלה סליחה ותרופה:

בְּרַחֲמֶיךָ עוֹד בְּרַבּוֹת עֵתִים.

בְּךָ נִשְׁעַ קַיִם וְהוֹשַׁעְתִּים.

אַלֶּה מִרְחוֹק יָבֹאוּ כֹּתִים.

כתות כתות.

אַלֶּה מִצָּפוֹן וּמִצֵּים וּכְתִים:

ומן הארצות שנקראו צים וכתים:

שִׁלְךָ הֵם עֲבָדֶיךָ וְעַמֶּךָ.

לִבִּב בִּימֵי קָדֶם נְעִימֶיךָ.

חבב

מִשְׁכְּנוֹ אַחֲרֶיךָ שִׁימְנוּ בְּרִשְׁוֹמֶיךָ.

כתבנו בספר החיים.

(א) חבל חבלנו. אחר שדיבר על שני החורבנות אומר חבל חבלנו לך (נחמיה א ז) והוא על פי מה שאמרו חז"ל (שמות רבה נא ג) מהו חבל חבלנו לך הרי שנתמשכן שתי פעמים ואין חבול אלא משכון.

(ב) ודאי. כינוי להקד"ה, בצרכות (דף ל"ג ע"ב).

הַכֹּל חַפְצִים לִירָאָה אֶת־שְׁמֶךָ:

הַקָּטָן לְאֶלֶף גָּדֹל, רַחוּמֵנוּ.

אתה ה' אהובנו.

וְהַצָּעִיר לְגוֹי לְהַעֲצִים בְּתַחֲמוּמֵנוּ.

יַחַד כָּכֵל־צִדְקוֹתֶיךָ לְרַחֲמֵנוּ.

יֵשֶׁב־נָא אִפְּךָ וּתְנַחֲמֵנוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקוֹן לְנַפֵּשׁ תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב
יֵי לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹא: כִּי־טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדוֹר
אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בְּיֵי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בְּיֵי מִבְּטָח
בְּנִדְבִיבִים: טוֹב־וַיֵּשֶׁר יֵי עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ^(א): טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם
לְתַשׁוּעָתָה יֵי^(ב): הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁיעַ יֵי
אֶת־עַמְּךָ אֵת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבָרֵךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ
וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר
עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לֵי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יֵי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יֵי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יֵי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

(א) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (תהלים כה ח). מן הטובות אשר היטיב ה' עם צדקתו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם לזכר טובו וישקו שגל' טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (שע"ת א ח).

(ב) טוב ויחיל וגו' (איכה ג כו). טוב לאדם שיקווה לישועה בשתיקה (ע"פ רש"י).

ד פזמון סם המחבר שמואל

בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְמוֹנִיךָ תְּחַלֶּה.

הַט אֲזִנְךָ מִפָּרוֹם יוֹשֵׁב תְּחַלֶּה.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרָנָה וְאֶל הַתְּפִלָּה:

ע"ס א"ב אלל סהנו"ן והסמ"ך בבית אחד

אֶת־יְמִין עֵז עֲזָרָה לַעֲשׂוֹת חֵיל.

עורר את יד ימינך

בְּצֶדֶק נֶעֱקֵד וְנִשְׁחַט תְּמִוְרוֹ אֵיל.

בזכות יצחק

גִּנֵּן נָא גִזְעוּ בְּזַעֲקָם בְּלִיל:

הגן על צאצאיו

דִּרְשֵׁנָּא דוֹרְשֵׁיךָ בְּדִרְשָׁם פְּנִיךָ.

הִדְרֵשׁ לָמוֹ מִשְׁמֵי מַעֲוֶנְךָ.

וּלְשׁוֹעַת מַחֲנֶנִיךָ אֶל תַּעֲלֵם אֲזִנְךָ:

זוּחָלִים וְרוֹעֲדִים מִיּוֹם בּוֹאֶךָ.

חָלִים בְּמַבְכִּיָּה מַעֲבֶרֶת מִשְׁאֶךָ.

מפחדים כמו אשה יולדת לידה ראשונה מכעסך כאשר תינשא במשפט.

טְנוּפָם מִחַה נָא וְיִרְצוּ פְּלִאֶיךָ:

וישירו

יּוֹצֵר אֶתָּה לְכָל־יִצִּיר נוֹצֵר.

כּוֹנֵנָת מָאז תִּרְפָּה לְחֻלָּצִם מִמַּעַצֵּר.

מאז בריאת העולם, הכנת תרופה, היא התשובה

לְחֻנָּם חָנַם מִאוֹצֵר טוֹב הַמִּנְצֵר^(א):

השמור:

מָרוֹם אִם עֲצָמוֹ פִּשְׁעֵי קָהֳלֶךָ.

כינוי לה'

נָא שְׁגִבֵם מִאוֹצֵר הַפּוֹכֵן בְּזִבּוּלֶךָ.

בשמים מקום שבתך.

חזקם

עֲדִיךָ לְחֵן חָנַם בָּאִים אֵלֶיךָ:

ישראל המעידים על אלהותך

(א) מואוצר טוב המנצר. במדרש שמות רבה (מה ו) אמרו שהראה הקב"ה למשה את כל אורות מתן שכרם של לדיקים ואח"כ הראה לו אור אחד גדול, א"ל של מי זה הוא, א"ל מי שיש לו אני נותן לו משלו ומי שאין לו אני עושה עליו חנם. לכן מבקשים שיחון אותנו חנם מהאור השמור למי שאין לו זכויות.

פִּנְהָ נָא אֶל הַתְּלָאוֹת וְאֶל תַּפְּנֵן לְחַטָּאוֹת.

^{לסבלנו}

צִדִּיק צוֹעֵקִיד מִפְּלִיא פְּלָאוֹת.

קָשׁוּב נָא רִנָּתָם אֱהִי צְבָאוֹת:

רִצָּה עֲתִירְתָּם בְּעַמְדָם בְּלִילוֹת.

^{תפילותם}

שְׁעָה נָא תַפְלָתָם בְּרָצוֹן בְּקָרְבָן תָּמִיד וְעוֹלוֹת.

^{קבל ברצון}

תִּרְאֵם נִסִּיךָ עֲשֵׂה גְדֻלוֹת.

לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְלָה:

ק' בְּמוֹצָאֵי מְנוּחָה קִדְמָנוּךָ תַּחֲלָה. הֵט אֲזִנְךָ מִמָּרוֹם יוֹשֵׁב

תַּחֲלָה. לְשִׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתַּפְלָה:

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁחֹדְעֶתָ לָעֵנֹי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעֵזְרִי וַיִּתְּנָבֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' א' רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵי וַפֶּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאוֹתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ:
אַתָּה תִּקְוָה תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחִנּוּנָה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁבָּרָה לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זְבַח־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וַחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָפָה: זְכַרְנוּ יי'
בְּרָצוֹן עַמּוֹךְ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ: זְכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גְּזַלְתָּ שִׁבְט
נִחַלְתָּ הֶרֶץ־צִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זְכַר יי' חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֶל
תִּשְׁבַּח לְנִצָּח: זְכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ
עַד הַיּוֹם בָּהּ^(ה): זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ

(ה) עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ (תהלים קלז ז). פ"י החרִיבוּ עַל שְׁתַּגְלוֹ אֶת הַיּוֹם (כ"ד ק).

לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הָיְתָה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אִתָּן לְזִרְעֶכֶם וְנָחֳלוּ לָעָלָם: זִכֹּר לַעֲבָדֶיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רָשָׁעוֹ
וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

ה' חטאנו ע"ס א"ב כפול

אָדוֹן, בִּינָה הַגִּיגָנוּ^(א). אֶזְזוֹן שִׁיחָנוּ בְּשִׁאֲגָנוּ.

הבן מחשבות לבנו. הקשב לדברינו כשאנו שואגים.

בְּעוֹיֵנוּ אֵל תּוֹיֵנוּ. בְּרָשָׁעֵנוּ אֵל תְּמוֹגָנוּ:

אל תביא עלינו יגון. אל תמס אותנו כשעוה הנמסה מפני אש:

גִּדְּלוּ דְבָרֵי עֲוֹנוֹת. גָּבְרוּ עַד לְמַעֲוֹנוֹת.

עד לשמים.

הָדוּ^(ב) נַפְשׁוֹת נַעֲנוֹת. הוֹד, שְׁעָה לַעֲנוֹת:

נענוע ראשם של ישראל הסובלים. אתה ה' קבל ברצון ועננו:

הִרְגִּזְנוּךָ אֱלֹהֵי תַהֲלִיתָנוּ. הִכְעִסְנוּךָ בָּרַב אֱוִלִּיתָנוּ.

טיפשות שבנו.

וְלָכֵן נִמְשַׁכָּה תוֹחֲלִיתָנוּ. וּלְזָרִים נִהַפְּכָה נַחֲלִיתָנוּ:

לכן מתעכבת תוחלתנו לראות בגאולה.

זְרוֹנוּ מִבֵּית חַיֵּינוּ. זָלְזוּ מְקוֹם מַאֲוִיֵּינוּ.

פיזרו אותנו רחוק מבית חיינו, ביהמ"ק. מקום שאנו מתאוים ללכת אליו.

חָרַב בֵּית אֱוִיֵּינוּ. חָדְלוּ נִיחוּחֵי רְצוּיֵנוּ:

בית המקדש חרב. וחדלו קרבנות לרצון:

טַעֲיֵנוּ מִנְתִּיב יֵשָׁר. טַפְּשָׁנוּ צַעַד מְלִישָׁר.

היינו כטפשים שאינם צועדים ישר.

יַעַן כִּי מָאֲסָנוּ כֶּשֶׁר. יָרִיבָנוּ הִדְאִיתָ כִּנְשָׁר:

אויבינו הבאת מהר עלינו כמו נשר הטס:

כָּבֵשׁ פּוֹל קָהָלִי. כָּלָה כַּחֲוִי וְהִבְהִילִי.

פול, אחד ממלכי אשור. והבהיל אותי.

לַחֲלָה וְחִבּוֹר הוֹבִילִי. לְהַרְחִיקִי מֵעַל גְּבוּלִי:

הגלה את עשרת השבטים לארצות רחוקות, חלח וחבור.

מִצָּבֶת קֹדֶשׁ הַנְּשֹׂאָרָה. מֵעִיר קֹדֶשׁ הַמְּעֻפָּרָה.

שבטי יהודה ובנימין אשר נשארו בירושלים.

נִמְחָה לְנִגְדְּךָ סוּרָה^(ג). נַעֲלִיתָ וְרוּחְךָ סָרָה:

גם הם חטאו ואמרו לך "סור מאתנו". וסילקת את שכינתך:

(א) בינה הגיגנו. פי' בטרם נתפלל, תצין כבר את מחשבות לבנו, ותענה אותנו.

(ב) הדוּ. ע"פ לשון הפסוק אֲדָדָה כָּל־שְׁנוֹתַי עַל־מֶרַח נַפְשִׁי (ישעיה לח טו) ופי' הרד"ק כמו האשה שמדדה את צנה בדרכי חז"ל והוא הנענוע מעט מעט וכן הוא דרך האדם כשזוכר את הצרה שעברה עליו ונאלץ ממנה מנענע בראשו. עכ"ל.

(ג) נמחה לנגדך סורה. כמו שנאמר הַאֲמָרִים לֹא סוּר מִפָּנָיו (איוב כז יז).

סַחֵף נְבוֹ^(א) גְבוּרִי. סָלָה כָּל־אֲבִירִי.

נבוכדנצר שטף וגרף גיבורי. רמס

עֵצִים כָּל־אֲבָרִי. עֲלַפְתִּי בְיַד שׁוֹבְרִי:

שבר

פִּלְצָנוּ מִרְבַּ תְּלָאוֹת. פִּצְמָנוּ^(ב) מִכָּבֶד תַּחֲלוֹאוֹת.

נשברנו

נבהלנו

צָפִינוּ יֵשַׁע לְרָאוֹת. צָרוֹת אוֹתָנוּ קוֹרְאוֹת:

קורות:

קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל הַבֵּיטָה. קְלוֹן רַעֲיִתְךָ הַמְּלַבֵּטָה^(ג).

המכה.

רָדָה מִכְבוֹדָה וְנִתְמוּטָטָה. רָפָה שְׁבָרֶיהָ כִּי מָטָה:

נפלה:

רפא

ירדה

שָׁמַע פֶּלֶל פִּיּוֹת. שִׁכְלַל בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת^(ד).

בנה את בית המקדש.

תפילת

שׁוֹבָה אֱלֹהֵי בְרִיּוֹת. שׁוֹבֵב נִדְחֵי אֲרִיּוֹת^(ה):

השב ישראל שהוגלו על ידי מלך אשור ומלך בבל:

תַּעֲלֶה־נָּא אֲרוּכֵתָנוּ. תַּחֲבֹשׁ מַחֵץ מַכֵּתָנוּ.

גם מחץ ל' מכה

רפואתנו.

תִּקְשִׁיב קוֹל רִנָּתָנוּ. תִּקַּבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלִיתָנוּ:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב

וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ

אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכֹר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק.

וְהִשָּׁב שְׁבוֹת אֱהֱלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית

רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם

לְהִיּוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף

גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גַעְלָתִים

(א) שם פסל (ישעיהו מו א) וייתכן שהיה פסל לכבוד המלך ולא ע"ז ממש, ולכן כינה בשם זה את נבוכדנצר.

(ב) פִּצְמָנוּ. פִּצְמוּתָהּ (תהלים ס ז) פירש"י שצרת אותה.

(ג) הַמְּלַבֵּטָה. וְעָם לֹא יָבִין וְלִבָּט (הושע ז יז) פי' ילקה בפורענות.

(ד) בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת (שיר ד ז). כינוי לזיהמ"ק כ"פ (ברכות דף ל' ע"א) תל שכל פיות פונים בו.

(ה) נִדְחֵי אֲרִיּוֹת. ירמיה המשיך את מלך אשור ומלך בבל לשני אריות (ירמיה נ יז).

לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אָנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
 תַּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא
 יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁפַח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב
 שְׁבוּתֵנוּ וּרְחַמֵּנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ
 וּרְחַמְךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:
 קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם
 מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כַּשֵּׁלֶג
 וּכְצֹמֵר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמֶר יְיָ אִם־יִהְיוּ
 חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֵּׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כַּתּוֹלַע כַּצֹּמֵר יִהְיוּ:
 זֶרֶק עָלֵינוּ מֵיִם טְהוֹרִים וּמְתַרְנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם
 מֵיִם טְהוֹרִים^(א) וּמְתַרְתֶּם, מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם^(ב)
 אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי
 אֲנֹכִי הוּא מִחַה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
 פֶּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָּעֵב פֶּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן
 חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה
 הִגִּיגֵנוּ^(ג): יְהִיו לְרָצוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהַגִּיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ
 וּגְאֻלָּנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּהָ תַעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

(א) מֵיִם טְהוֹרִים (יחזקאל לו כה). (1) בַּתְּנָא דְּבִי רַבָּא פִּי"ח פִּי" חֵין מֵיִם אֵלֶּה תוֹרָה, בּוֹא וּרְאֵה כְּמָה גְדוֹל כַּחַה
 שֶׁל תוֹרָה שֶׁמִּטְהַרֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. (2) רַשִׁי (בִּיחְזָקָאֵל) פִּי" חֵין חֲטָאֵת, וְאוֹלֵי כּוֹונָתוֹ לְמִי חֲטָאֵת מִמֶּשֶׁ, שִׁזִּיה
 עַל יִשְׂרָאֵל לְטַהֵר מִטְּמֵאוֹת מִת לְכַשִּׁיבָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. (3) הַמִּלְבִּי"ס פִּי" חֵין שֶׁלֵּעֵתִיד לְבּוֹא יִטְהַר אֶת
 יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאוֹת מִת בְּמֵי טְהוֹרִים, פִּי" חֵין בְּמֵיִם בְּלִבָּד, שֶׁחֵין בְּהֵם אֶפֶר פֶּרֶה, אֲזַל מִי פֶּרֶה לֹא יִיקְרָאוּ מֵיִם
 טְהוֹרִים, אֵלֶּה לְהִיפֵךְ הֵינֶם אֵת הַטְּמֵאוֹת (כֻּלִּים אֵל). (4) וְיוֹנָתָן פִּי" חֵין מִשָּׁל וְאֶשְׁכּוֹן לְחֻצִּיכּוֹן כְּמָה דְּמִדְכּוֹן
 בְּמִי אֲדִוְיָתָא וּבִקְטָם תוֹרָתָא דְּחַטֹּאתָא. וְכִ"כ א"ע (בִּפְיִרְשׁוֹן עַל זְכַרְיָה יג א) בָּשָׁם ר' מִשָּׁה הִכְהֵן. (5) לְפִי ר'
 בְּנִימִין בֶּר זֶרַח (בִּפְיוּט אֲהִינּוּ אֲהִיִּם אֲמַת, יוֹלֵר שְׁבַת ר"ח כְּמִנְהַג אֲשַׁכְנֹז, שְׁבַת בְּרָאשִׁית כְּמִנְהַג רוֹמִי) הֵמִים
 הַטְּהוֹרִים הַאֲמֹרִים כֹּאֵן הֵם הֵמִים שֶׁמַּעַל לְרַקִּיעַ. (6) בְּסִפֵּר אֲבֹן יִחְזָקָאֵל (הֶרֶב יִרְחַמִּיֵּאל מַעֲטָט) עַמ' קפ"ה
 פִּי" חֵין הַטְּהוֹרִים הֵם דְּמַעֲוִתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂבוּכִים וְשָׁדִים לֵה'. (7) יִיתָכֵן כִּי הֵם הֵמִים שִׁיֵּאֲלוּ לְעַתִּיד
 לְבּוֹא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנֹאמֶר עֲלֵיהֶם (יחזקאל מז ט) וְהָיָה כָּל־נַפֶּשׁ חַיָּה וְגו' כָּל־אֲשֶׁר יְבּוֹא שָׁם וְגו' וְיִרְפָּאוּ
 וְחִי, פִּי" חֵין רַפּוּאֵת הַנֶּפֶשׁ מִעוֹן וְחִי הָעוֹלָם הַבָּא.

(ב) מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם. לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹסִי אֶחָ מִן הַמַּמְזָרוֹת וּמִן הַנִּתְיָנוֹת (קִידוּשִׁין דף ע"ב ע"ב).

(ג) אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה גו' (תהלים ה ז). פִּירֵשׁ"י אֲמַרִּי הַאֲזִינָה כַּשִּׁי בִּי כַח לְשָׁאוֹל כְּרִכִּי לְפָנֶיךָ וְכַשִּׁי בִּי כַח
 לְהַתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ וְהַדְּלָגָה עוֹרָה בְּלִבִּי בִּינָה הִגִּיגִי הֵבֵן הַגִּיוֹן לִבִּי. בִּינָה מַלְעִיל כְּפִירֵשׁ"י שֶׁם שֶׁחֵין שֶׁם דְּבַר
 אֵלֶּה לְשׁוֹן הִבֵּן.

אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֵיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתְּהַנְּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ
עֵיז פָּנִים וְקָשִׁי עָרְף לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ
צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ^(א). גָּזַלְנוּ. דְּבַרְנוּ דְּפִי. הֶעֱוִינוּ^(ב). וְהִרְשַׁעְנוּ^(ג).
וָדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ שָׁקַר^(ד). יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ^(ה). לָצָנוּ. מַרְדָּנוּ.
נֹאצָנוּ^(ו). סָרְרָנוּ^(ז). עֵוִינוּ. פָּשַׁעְנוּ. צָרְרָנוּ^(ח). קָשִׁינוּ עָרְף.
רִשָּׁעְנוּ. שִׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ^(ט):

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ^(י). וְאַתָּה
צְדִיק עַל כָּל־הָבָא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם^(יא). בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר^(יב). גָּלָה מִפָּנֵינוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה
כאב יותר מכל עם.

לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ. הִחֲבַל אֹוֵינוּ. וְנִפְרַע פְּאִירָנוּ. זָבֹול בֵּית
נלקח בית המקדש כמשכון וכפרעון חוב. אווי, ופאר וזבול כולם כינויים לביהמ"ק

מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעֹזֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדַמַּתְנוּ
לְזָרִים. כִּחְנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ
לֹאמַר לִפְנֵיךָ יְיָ אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא
חָטְאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאֵנוּ:

-
- (א) בגדנו. הפרנו ברית.
(ב) העוינו. ע"ש הפ' (איוב לג כז) וַיִּשָּׁר הָעֵוִינִי, פי' העקמתי.
(ג) הרשענו (דניאל ט ה). עשינו כמעשה הרשעים, או הולאנו שם רע על אחרים כמו שנא' יִרְשָׁעֶךָ פִּיךָ (איוב טו ו).
(ד) טפלנו שקר. דבקנו בשקר או המלאנו שקר.
(ה) כזבנו. שקרנו. וי"מ אכזבנו את צוראנו ואת חזרינו כ"ש (ישעיה ה 7) מְדַוֵּעַ קִיָּתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים, כ"ש (איוב מא ו) הִתְהַלַּלְתָּ וְנִכְזַבְתָּ.
(ו) נאצנו. מאסנו בטוב.
(ז) סררנו. סרנו מן הדרך.
(ח) צררנו. גרמנו כרה לאחרים.
(ט) תעתענו. עשינו שחוק וליצנות (כמו שפירש הרד"ק בצורשים שורש לעב). וי"מ הלכנו אחרי ההצל, כמו שנא' (ירמיה י טו) הִבֵּל הַפֹּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים.
(י) ולא שוה לנו (איוב לג כז). ולא נהיה לנו שכר מזה (רש"י).
(יא) אשמנו מכל עם. שכל העמים עזרו רק אלא על ז' מאות ואנחנו עזרנו על תרי"ג.
(יב) בושנו מכל דור. כי הדורות הקדמונים כשהגיע זמן הקץ גאלו ממזרים ומזבל, ואנחנו כלו כל הקיאים וישראל לא נגאלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה.

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כְּזָבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיָנוּ עָרָף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשֵׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמוֹרָט^(א) מִפְּנֵינוּ. נָתַנוּ עֲלֵנוּ
לקחו ממנו פרי עמלו. נגזל ממנו יגיעו.

עָלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ. פּוֹרֵק אֵין מִיָּדָם.
מציל

צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִפְּנֵינוּ בְּעוֹיֵינוּ.

שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיֵנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּיין לֹא שִׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פְּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְלֹא־הִי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כְּזָבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁיָנוּ עָרָף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי^(ב).
נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וּזְרַק עָלֵינוּ
מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב עַל יָד נְבִיאָךְ. וְזַרְקָתִי עֲלֵיכֶם
מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר
אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבַדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פִּשְׁעֵי
לְשִׁאֲרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחַזֵּיק לָעַד אִפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב
יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵיתֵנוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם^(ג):

(א) מִמִּשְׁךְ וּמוֹרָט (ישעיה יח ב). ת"י אָנִיסָא וּבִזְזָא.

(ב) שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין וכו'. פ"י אי אפשר לֹא לַחֲטוֹא בְּסִגְיָה בְּלִי שֵׁם לֵב, לֵּכֵן אַתָּה ה' נִקְנִי מֵעוֹן שְׂנֵאתָ מִמֶּנִּי.

(ג) יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ וכו' (מִיכָה ז יט). פ"י הַדָּל־ק אָמַר יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ וְאֲמַר וְתִשְׁלִיךְ כֵּן דָּכַךְ הַמִּקְרָא בְּמִקְוֵי
רַבִּים לְנוֹכַח וְשָׁלָא לְנוֹכַח, וְכֵן אָמַר עוֹנֵיתֵנוּ וְאֲמַר חַטָּאתָם. יִכְבוֹשׁ. כֹּאדָם שְׂבוּשׁ דְּכַר תַּחַת רִגְלֵיו שְׁלָא
יִירָאָה עכ"ל. וְבִיחָר הַמִּלְכִּי"ם, הַעוֹנוֹת שְׂבִיחָה, יִכְבוֹשׁ אוֹתָן שְׁלָא יִגִּיעַ עוֹנָשׁ בְּגִינוּ, אֲבָל חַטָּאִים שְׂבִיחָה
יִשְׁלִיךְ אוֹתָם לְמַלְכוּת יָם שְׁלָא יִימָלְאוּ כָלֵל.

וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ
וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֲמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם^(א) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּגִיָּאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וַשְׁמַע פִּקְח
עֵינֶיךָ וַיֵּרָאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא
עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלְּחָהּ אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה
אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי
פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי עֲזַנְתִּינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד
לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֹךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד
וְלֹא עֲזַבְתָּם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ
וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִיָּם־לָנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶה
כְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן
יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אֶסְלַח
לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךָ צִמְאֵי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי
יִשְׁעֶךָ יִפְּרוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לְאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהִסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן טוֹבָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה

(א) תִּתֵּן אֲמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם (מִיכָה ז כ). פִּי' בְּצִדְקָתָם (עַל ר"ה) אֲמֶת שׁוֹרֵת הַדִּין, חֶסֶד לִפְנֵים
מִשׁוֹרֵת הַדִּין, וְאֵלֶּל יַעֲקֹב, הַבְּטָחָה ה' הִיא שׁוֹרֵת הַדִּין, שֶׁכֵּזֶר נִשְׁבַּע לֹא־א, אֲבָל אֲבָל אֲבָרָהָם הִיא נְתִינָה חֶסֶד.
וְזִלְעָת זִקְנִים צַעֲלֵי הַחוּס' (בְּרַאשִׁית כב יב) אַחֵר הַעֲקִידָה, בִּיקָשׁ אֲבָרָהָם שִׁיְהִיָּה אֶפֶר יִחָקֵךְ כָּבוֹד לִפְנֵינוּ זִיכְרוֹן
לְדוֹרוֹת כְּאִילוֹ הַקְּרִיבֹ, וְנִשְׁבַּע לוֹ הַקֶּבֶ"ה עַל כֵּךְ, אֲמַר אֲבָרָהָם תֵּן לִי חוֹתֶם שְׁלֹךְ, אִ"ל אֲעֲשֶׂה לָךְ חֶסֶד וְאֲעֲשֶׂה
בְּקִשְׁתְּךָ אֲבָל לֹא אֲמַסְרֵנוּ לָךְ שִׂיחָא מִמֶּךָ וְשִׁמְעָאֵל וְלֹא לִיחָקֵךְ שִׂיחָא מִמֶּנּוּ עָשׂוּ אֲלֵלָה רַק לִיעֲקֹב שְׁמִיטָתוֹ שְׁלָמָה
הֵיטָּה דְּכִחִיב תִּתֵּן אֲמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם כְּלוֹמַר עַל יְדֵי חֶסֶד שְׂרָפָה לְגַמּוּל לְאַבְרָהָם נָתַן חוֹתָמוֹ אֲמֶת
לִיעֲקֹב עַל הַבְּטָחָה לִהְיוֹת זִכּוֹת הַעֲקִידָה עוֹמֵד לְכָל הַדּוֹרוֹת.

לְמַעַן לְמוֹדֶדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחָהּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן סוּדָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזָדָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְהָּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 צְדָקָתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיהָ הַרְבִּים:
 עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינָתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלָּתָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 אוֹהֲבֶיהָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה
 לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן
 יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדָהּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחָהּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּם עֶבְדֶּיהָ הַשָּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁהּ:
 עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם
 עַל קְדוּשַׁת שְׁמָהּ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנָּהּ אִם לֹא
 לְמַעַנָּהּ: עֲשֵׂה לְמַעַנָּהּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 הָאֵל הַנֶּאֱמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחָסִיד^(ה), עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זָךְ וַיָּשָׁר,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ
 יִצָּר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיָּשָׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב
 לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל
 אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמָךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי
 אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרָהֶם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין
 אֲלָמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

(ה) וְתִיק. עניו (רכ"י ברכות דף ט' ע"ב) ומוחל על עלבנו. וְחָסִיד. עושה חסד.

מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּהַר הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּחָתָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְיִחוּשָׁע בְּגִלְגָל הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בַּמַּצָּפָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעֵי הַדִּגָּה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחָלִיו הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִשָּׂאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְמָרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּיָּרָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוא יַעֲנֵנוּ:
 מי שְׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוא יַעֲנֵנוּ:
 רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רֻחָא, לשפלי רוח
 עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא^(א), עֲנִינָא: רַחֲמָנָא
 עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזְב. רַחֲמָנָא הרחמן, הצילנו. הרחמן, הושיענו.

(א) למכביי רוחא. בעלי רוח נמוכה ונכנעת. לתבירי לבבא. אלו הפורשים מן התאוה הגשמית, גם מן המותר לו, וסבדו את ליבם, מקור התאוה (שע"ת א כג).

רַחֵם עָלֵינוּ הַשֵּׁתָא בְּעִנְיָנוּ וּבְזִמְנֵינוּ קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מְלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל
תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֵל־בְּאִפֶּךָ תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחֶמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּן יְיָ
כִּי אֲמַלְלִי^(א) אֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְהָלוּ עַצְמִי: וְנַפְשִׁי נִבְהָלָה מְאֹד
וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ:
עד מתי תביט ואינך רופא:
כִּי אֵין בַּפִּי זְכוּרָךְ בְּשֵׁאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יַגִּיעֲתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עַרְשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה
כל לילה אני מלכלך את מטתי, ומרטיב אותה בדמעותי:
מִפְּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִפְּנֵי כָּל־פְּעָלֵי אֱוֹן
בלתה מרוב צרות:
כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנוּנִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ
וַיִּבְהָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעַ:

מִחָא וּמִפֶּסַּח מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׁאוֹל לַחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא בְּד
מכה ורופא מעלה משאול לחיי נצח. כשבן
חֲטָא אָבוּהִי לָקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאִם מִפֶּסַּח לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמָרְד
חוטא, אביו מלקה אותו. ואז האב מרחם ורופא את מכאוביו. כשעבד מורד,
נִפְק בְּקוֹלָר^(ב). מִרָה תֵּאָב^(א) וְתִבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי
יוצא ליהרג קשור בשלשלת. אדוני חוזר בו ושובר את השלשלת: אנו בנך בכורך
וְחִטִּינָן קִמְוָה. הָא רֵוִי נַפְשָׁן בְּגִידִין^(ד) מְרָרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וחוטאים לפניך. ונפשנו שתתה והשתכרה מלענה מרורה. עבדיך אנחנו
וּמְרָדִינָן קִמְוָה. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקוּיָתָא.
ואנחנו מורדים לפניך. וענשת אותנו בביזה, בשביה ובמלקות.
בְּמַטְוִי מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינוּ. אֲפִי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עָלֵינוּ. עַד
בבקשה ממך ברחמיך הגדולים. רפא את המכאוב המתחזק עלינו. לפני
דִּלָּא נִהְיָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:
שנאבד בשביה:

בערב ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים כאן תחינה

- (א) אֲמַלְלִי בְּקִמְוָה בְּכַח"ל וּבְהִרְבֵּה כְּתוּבֵי יָד.
(ב) קוֹלָר. וַיִּתְּנֵהוּ בְּפוּגָר (ויחזקאל יט ט) ת"י בקולרין.
(ג) תֵּאָב. ל' תוֹבֵחַתָּא, שָׂב וְחָזַר בּוֹ. וַיִּשָּׁב (ש"א כז ט) ת"י ותאִיב.
(ד) גִּידִין. הַנְּנִי מֵאֲבִילָם אֶת־הָעָם הַזֶּה לְעֵנָה (ירמיה ט יז) ת"י אֵנָּה מוֹתִי עֵקָא עַל עֲמָא הַדִּין מַרְר כְּגִידִין.

מִכְנִי־רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֶי בֹּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי
תְּפִלָּה הַשְׁמִיעוּ תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה: מִשְׁמִיעִי צְעָקָה
הַשְׁמִיעוּ צְעָקֵתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ צְעָקָה: מִכְנִי־דַמְעָה הַכְּנִיסוּ
דַּמְעוֹתֵינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מִתְרַצֶּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבּוּ
תַּחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנֹשֵׂא: הִזְכִּירוּ לְפָנֶי הַשְׁמִיעוּ
לְפָנֶי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם
וַיַּחֲיֶה זֶרַע־שֶׁלָּא תֵּאבֹד שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן
הָיָה לְחֵרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָה עֲנֵנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וּפִדְנוּ מִכַּף־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים
מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֹמֶד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין בְּעֵבְדָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְה. עֲשִׂיכִי
אֲנִין וּבְחִשׁוּכָא שְׂרִינִין. מְרִירִין נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חֵילָא
אֲנַחְנוּ וַיּוֹשִׁבִים בְּחוּשְׁךָ. וְנַפְשֵׁנוּ מְרָה מְרֹב הַצָּרוֹת. כּוֹחַ
לֵית בְּן לְרִצּוֹנֶךָ, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְּגִזְרָתְךָ עִם אֲבִהָתְנָא:
אֵין בְּנוּ לַפִּי־סֵי אֹתֶךָ, אֲדוֹנֵינוּ. עֲשֵׂה בִשְׁבִיל הַבְּרִית שְׁכֶרֶת עִם אֲבוֹתֵינוּ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְה. כְּלָחוֹן
בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעֹמֶד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי
כָּל הַשְּׁבוּיִים נַפְדִּים בְּכֶסֶף. וְעֹמֶד יִשְׂרָאֵל בְּתַפִּלָּה.
וּבִתְחַנּוּגֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ וּבְעִוִּיתֵינוּ. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קַמְךָ:
תֵּן לָנוּ שְׂאֵלָתֵנוּ וּבִקְשָׁתֵנוּ. שְׂאֵל נֶשׁוּב רִיקָם מִלִּפְנֶיךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵל־יֹאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵי עַם אֶחָד וְאֵל־יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד
הַמִּיַּחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרֵי עַם קָדוֹשׁ וְאֵל־יֹאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ
הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצֶּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיֵּם בְּתַחֲנוּגִים הַתְרַצֶּה וְהַתְפַּיֵּם לְדוֹר עָנִי
כִּי אֵין עוֹזֵר:

אָבינוּ מִלְכֵנוּ חָנְנוּ וְעָנְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים
עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחָנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ^(א): זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ
כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה^(ב): יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּר־לָנוּ
עֲוֹנוֹת רֵאשֹׁנִים מִהֵרָ יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנְנוּ יְיָ חָנְנוּ
כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בְּזֹ: בְּרָגְזוּ רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוּר כִּי־עָפָר
אַנְחָנוּ^(ג): עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר
עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

וְתִתְגַּדֵּל וְתִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיכּוֹן
וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחֵי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵי:

וְתִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתָנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵי וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

(א) ואנחנו לא נדע וגו'. פי' אין אנחנו יודעים מה לעשות כדי להינצל מאויבינו, אלא עינינו אליך להצילנו.

(ב) כי מעולם המה (תהלים כה ו'). פירש"י מימות אדם הראשון שאמרת לו ביום אֶבְלָךְ מִפְּנֵי מוֹת תָּמוּת וְנָתַתְּ לָנוּ יוֹם מִשְׁכָּךְ שֶׁהוּא חֹלֶף שָׁנִים. וי"מ בתחילת יצירת האדם, שלא עבד את ה' עדיין, משגיח עליו בתכלית הרחמים והחסד, כי הוא מעשה ידיו.

(ג) כי הוא ידע יצרנו גו' (תהלים קג יד). באבות דר"ע פט"ז רש"י אומר, אין ישראל רואים פני גיהנם לעולם, משלו משל, למה הדבר דומה, למלך דו"ד שהיה לו שדה זבורית, באו בני אדם והשכירוה בעשרת כורין חטים בשנה, זיבלוה, עידרוה, השקוה וכיסחוה, ולא הכניסו ממנה אלא כור אחד חטים בשנה, אמר להם המלך, מהו זה, אמרו לו, אדונינו המלך, שדה שנתת לנו זיבורית היא, שזיבלנוה וכיסחנוה והשקינוה מים, ולא הכנסנו ממנה אלא כור אחד חטים בלבד, כך עתידים ישראל לומר לפני הקדוש ברוך הוא, ריבנו של עולם, אתה יודע כיצד הרע שהוא מסית בנו, שנאמר כי הוא ידע יצרנו גו'.

סליחות ליום שני

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבֵלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּצְאָמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְמָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדִלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפְלָה:

שִׁמְעַתְּ תַפְלָה עֲדֶיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶה: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וּיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרֵתֵינוּ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מִקְמוֹת מְשֻׁלָּתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד־הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּרָא בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדָּר־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ וְיִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: וְזָמְרוּ אֱלֹהִים וְזָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וְזָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וְזָמְרוּ מִשְׁכֵּלִי: גְדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהִתְהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהִמְתַּנְשָׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אחי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּיהפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלָם וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּגְדָּבֵר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוּ מִסִּפְרָא: יָדַעְנוּ יְיָ רָשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטְאוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעַדְנוּ שְׁמֹךְ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כִּן הַגָּבֵר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כִּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כִּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּ וְהִפְלַחְתָּ כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִנְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָ־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ו סס המחנך יצחק הקטן ברבי מאיר חזק ואמץ(*)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ תַּחֲנֶנָּה עוֹרְכִים.

שֵׁהם מִצְרַיִם וּלְהוֹשִׁיעַ צָרִיכִים.

נתונים בצרה

צָרִיכֵם עֲלֵיהֶם עַל מַאֲרִיכִים.

כָּל־זֹאת הִגִּיעַתֶּם וְשְׁמֹךְ מְבָרְכִים:

באה עליהם ועדיין

(*) י"א שהוא ריב"ם בעל המוספות, אחיהם הזכור של רבנו חסד והרש"ס.

חָלִי וּמִכָּאֻב לְהִכְתֵּב לֹא נִמְסַר.

לא ניתנו להיכתב כי רבים הם.

עֲלוּבִים מִנְעָר וְחִיתָם מֵהֶם לֹא הוּסַר.

עלובים הם מנעוריהם וכל ימי חייהם לא הוסר מהם העלבון והבזיון.

קְדוּשׁ, בִּידֶךָ לִפְתֹּחַ מוֹסַר.

להוציא אותם מייסורין.

כְּאַמְנוּתְךָ הִנֵּקִיָּה וְלֹא כְּאַמְנוּת בֶּשֶׁר^(א):

בשר ודם:

הַלּוּבֵשׁ צִדְקָה וְלוֹ כְּמַעֲלֵל עֲטוּיָה.

עטויה לשון לבישה

וּמִמֶּכָּה עֲצֻמָּה מִתַּקֵּן רִטְיָה.

קוֹמִים עֲדַתְךָ מִנִּפְּלִיתָהּ הַמְטוּיָה.

מטויה מטה

בְּכִתְךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרוּעֶךָ הַנְּטוּיָה:

טְמֵאִים הָאוֹמְרִים נַחֲלֶתְךָ לְחֵבֶל.

כְּבוֹדְךָ לְהִמִּיר וּבְהֶבֶל לְהִתְהַבֵּל.

נִצָּר נִתְעַב לְאֵלוֹתָ לְקַבֵּל.

ישו הנוצרי

וַיִּרְאֶתְךָ הַקְּדוּשָׁה לְנִטּוּשׁ וּלְנִבֵּל:

לעזוב ולבזות:

בְּאַהֲבַתְךָ וּבְחֶמְלֶתְךָ מִנִּשְׂא וּמִנִּטֵּל.

מגביה ומרומם.

עֲצָתָם תִּסְפֹּל^(ב) וּמַחֲשַׁבְתָּם תִּבְטֹל.

קלקל

רַבָּה הַמְּהוּמָה בִּינִיָּהֶם הִטֹּל.

וּמִלֵּאךְ אֲכֹזְרֵי דִּחָה וְטִלְטִיל:

ואת הגוים הדומים למלאכי חבלה, הרחק ממנו:

בַּעֲבוּר כְּבוֹד שְׁמֶךָ שֵׁם קֹדֶשְׁךָ הַמְּהַלָּל.

נִזְרָאוֹת הַפִּלָּא לְבַל בִּגְוִיִּם יִתְחַלָּל.

(א) באומנותך הנקיה וכו'. בפסיקתא רבתי פ' ל"ג אומנות בשר ודם אדם מכה באיזמל ומרפא זרטייה ואומנותי אינו כן אלא בדבר שאני מכה, זו אני מרפא אותו. וזה מה שאמר בהמשך ומומכה עצמה מתקן רטייה. ובמדרש (שמות רבה כג ג) בדבר שהוא מכה הוא מרפא שנאמר (ירמיה ל יז) כִּי אֶעֱלֶה אֲרֻכָּה לָךְ וּמִמִּבְתֵּיךְ אֲרַפְּאֶךָ מִמִּכּוֹת שְׁאֵנִי מכה אותך מהם אני מרפא אותך.

(ב) עצתם תספל. כ"ט (ש"צ טו לא) ספל-נא את-עצת אהיתפל פירש"י קלקל.

יועצי רעה תוליד שולל^(א).

ובהם תעולל באשר בי נתעולל:

מקים מעפר דל ואביון מאשפה.

בנסתך אל תתן לכלה ולחרפה.
כנסת ישראל לכיליון

אם בפקודיך מתעצלת ומרפה.

רפיון לשון עללות

על כל־פשעיה אהבתך תהי מחפה:
מכסה:

יתרה חבתם לפניך אדוני האדונים.

בין כך ובין כך קרואים לך בנים^(ב).

בין שעושים רצונך בין אם לאו

רחמיך יקדמונו אֱלֹהֵי עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

טָרֵם יִשְׁטַפּוּנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוֹנִים:

חפצי קרבתך על כל־הבאות.

למרות כל הצרות.

החישת למו ישועות הנבאות.

הבא להם מהר

קדוש, עשה עמָהם לטובה אות.

חֲזַק וְאַמִּיץ גּוֹאֲלֵם יְיָ צְבָאוֹת:

אֵל מְלֶכֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מְעַבֵּיר
 ראשון ראשון מַרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תַּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 וְכִרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שְׁחֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:

(א) יועצי רעה תוליד שולל. מוליד יועצים שולל (איוב יב יז) פירש"י שם דבר הוא שטות מולכס בשטות כשהוא רואה לערצב ולצלע חכמה. וא"ע והרמב"ן פי' שולל מהם חכמה.

(ב) בין כך ובין כך קרואים לך בנים. בקידושין (דף ל"ז ע"א) בנים אֵתָם לְה' אֱלֹהֵיכֶם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאָנוּ. מַחֲלִילָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֹלֶחַ וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

לָמָּה יִי תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה: לָמָּה־פָּנִיךָ תִסְתִּיר תִשְׁפַּח עֲיִנּוֹ וְלַחֲצֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵרָה עֲיִנּוּ: עֲנֵנוּ יִי כִי־טוֹב חֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: פָּנָה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ כִּי־יְחִידִים וְעַנְיִים אֲנַחְנוּ: אֲנַחְנוּ עַנְיִים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ^(א): אֲלֵי־שֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִהְלֹל שְׁמֶךָ: קוֹמָה יִי בְּאַפְךָ הַנָּשָׂא בְּעִבְרוֹת צוּרֶי וְעוֹרָה אֵלֵי מִשְׁפַּט צוֹיֶת^(ב): קוֹמָה עֲזָרְתָה לָנוּ וּפִדְנוּ לְמַעַן חֶסֶדְךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה תַפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי תְקַשִּׁיבָה וְעֵשָׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

ז' ע"ס א"ב וצסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן יגדל בתורה וכל כתיו בני ה' ה' חזנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי יוֹם אִירָא אֵלֶיךָ אֶקְרָא.

ביום שאני ירא,

בַּל יַעֲשֻׁקוּנִי יָדִים עוֹזְבֵי יְקָרָה.

התורה.

גָּמוּל לְהַשִּׁיב לָהֶם שֵׁב לְבַקָּרָה.

שב בדין וערוך ביקורת על מעשיהם.

דִּין רָשָׁע וְעוֹל מְלוֹאִם יִקְרָא:

לרשע ועושה עוול, עונש מלא יפסוק:

הַחוֹשְׁבִים לְהַשְׁפִּיחַ שֵׁם קֹדֶשׁ הַנִּבְּרָד.

וּלְהַרְגִיל שֵׁם טְמֵאָה נִקְלָה וְנִעְבָּד.

נבזה, מעשה ידי אדם.

זֶה דֶּרֶךְ טוֹבֵי עִם אֶבֶד.

לאבד את הטובים שבנו, שאינם מסכימים להמיר דתם.

חֲשׂוֹךְ הַשָּׂאֵר מְלַכְתָּשָׁם בְּבֵית הַבֵּד^(ג):

הצל שארית ישראל מלהשחית אותם כמו שכותשים זיתים:

(א) תשגבנו (תהלים סט ז). ת"י תשזנינו, פי' תושיעני.

(ב) הנשא בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י אתנטל צווגזא על מעיקי, פי' התרומם כעס נגד המציקים לי. ועורה אלי משפט צוית. פי' וקיים לי מה שהצטחת לי (ע"פ א"ע). אבל יונתן תרגם ועורה אלי, וסרהב לי, פירוש הבא מהר (ראה רש"י על ברכות דף מ"ז ע"א מסרהב ואכיל, ממחר לאכול).

(ג) מלכתשם בבית הבד. בערוגת הכושם כ' כי סליחה זו חוצרה על גזרת מלך רשע שגזר גזירות קשות על ישראל בארץ יון והיו לוקחים יהודים וכותשים אותם בבית הבד.

טָרַף-טָרַף לָמְדוּ אָדָם בְּמַדְבָּר.

אויבינו למדו לטרוף בני אדם כמו שנאמר בספר יחזקאל (יט ג).

יְדוּ גֹּוֹרֵל בְּעַל הַפֶּקֶר בַּמִּדְבָּר.

מטילים עלינו גורל כדי להתחלק ביניהם כאילו אנחנו הפקר.

בְּמַעַט בָּלוּ וְלֹא יַעֲדְרוּ דָבָר.

החסירו

לוֹלֵי רַחֲמֵיךָ אֲדוֹן בְּחֶסֶד דָּבָר:

מנהיג:

מִי יִתְרַהֵר אַחֵר מְדוּתֶיךָ לְדִינָה.

נִכְחַד לְהַשִּׁיב מִי חֲלָצִיו לְזִינָה.

נגדך להשיב טענות, מי יאזור כח.

סֶרְנוּ וְסַעֲרָנוּ וְנִשְׁמָטָה חָרָב הַיּוֹנָה^(א).

סרנו ממצוותיך וטולטלנו כמו על ידי סערה, ויצאה נגדנו חרב המשתכרת מדם.

עֲפֹף הַדִּין וַיִּדָּךְ עַל הָעֲלִיזָה:

פְּנִי-אִמֹּר יִכְלְתִי בְּעַל הַמוֹט^(ב).

המשעבד אותנו תחת העול.

צָרִי יְהוּדָה יִגִּילוּ בִּי אָמוּט.

קָרָא לְמַכּוּרֵי חֲנָם שְׁנַת שְׁמוּט.

לישראל שנמכרו חנם חרות.

רָשַׁע הַפּוֹשֵׁט^(ג) יִפּוּג אַחֲזֹר וַיִּקְמוּט:

המרחיב את שלטונו, ילך אחורה ויתכווץ:

שְׁטָרַךְ קוֹדֵם וְלוֹ נוֹשִׁים מִבְּקָשִׁים.

למרות שדין הקדימה שלך, אחרים מבקשים לקחת אותנו, כמלוה הגובה חובו.

שְׁעִבּוּדָךְ לְתַרְחִיק, רַבּוֹ אֲדוֹנִים קָשִׁים.

הרבה אדונים קשים מבקשים לשלוט עלינו למרות שעבודך.

תַּחֲוִימֵי סַמָּנֵי מִצָּרִיךָ^(ד) לַעֲקוֹר מִבְּקָשִׁים.

רוצים לגנוב את שדך ולעקור את הסימנים.

תְּבוּאָה קִדְשָׁתְךָ בְּלוֹעַ מְלִילוֹת^(ה) וְקָשִׁים:

הם רוצים לבלוע את ישראל שנמשלו לתבואת קודש, שבולים עם הקש:

שִׁפְטֵי רָעָה תָּבִיא עֲלֵיהֶם וְהָאֲשִׁימָם.

וחייבם.

לָמוֹ עוֹלֵל וְהִתְעוֹלֵל בְּכַבֵּד יִשְׁמָם.

בכבוד ידו ישים אותם שממה.

(א) חרב היונה. כמו שמאלנו בחו"כ בחוקותי (י ז) חרב הנשמטת אחריכם לא במהרה חוזרת. והנביא קרא לחרב

הַרְבֵּה הַיּוֹנָה (ירמיה מו טז) ופירש"י יונה לשון יין.

(ב) מוט. חלק מהעול כמו שנאמר מוטת עֲלֵיכֶם (ויקרא כו יג).

(ג) הפושט. פי' המתפשט, וי"מ המפשיט ממנו את רכושנו.

(ד) סמני מצריך. רמז למאות שמקיימים ישראל שהם סימנים להיותם עבדים לו ית'.

(ה) מלילות. ראשי שיבולות (רש"י תענית דף ו' ע"א).

מִנֵּת בּוֹסֶם פִּחִי מִפֶּחַ^(ה) הַגְּשִׁימִם.

יהיה חלקם גחלים בוערות שתפיל עליהם מן השמים כגשם. פחים ל' פחמים וגחלים

הַשִּׁיבֵם שְׂבָעִתִּים נָקֵם בְּרִית וְהַשִּׁימֵם:

הָעִיר קְרִית מִירַת נוֹף נִהְלֵנוּ.

ביתך

יָם גְּאוּלִּים דֶּרֶךְ לַעֲבוֹר קָהְלֵנוּ.

הכן דרך בים כדי שנוכל לעבור בעת הגאולה.

בְּךָ תוֹחַלְתֵּנוּ וְאַתָּה רַב מִחוּלְלֵנוּ.

אדונינו ואבינו.

נַחֲמֵנוּ נָא, יְהִי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מִחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אִם-עֲוֹנוֹת תִּשְׁמְרֶינָה אֲדֹנֵי מִי יַעֲמֹד: אִם-עֲוֹנֵינוּ עָנֹה בָנוּ יְיָ עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמוֹךְ: רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְיָ כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנוּ: כִּי-עַמּוֹךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן
תִּזְרָא: אֶל-תַּעֲזֹבֵנוּ יְיָ, אֱלֹהֵינוּ אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ: אֶל-תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ
כִּי-צָרָה קְרוּבָה כִּי-אֵין עֲזָר: אֶל-תִּסָּתֵר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי-יּוֹם צָר-לָנוּ
הַטָּה-אֵלֵינוּ אֲזָנְךָ כִּי-יּוֹם נִקְרָא מִיָּהָר עֲנֵנוּ:

לִּי תִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כִּי-יּוֹם-קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

ח ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן יחי וכל בתיו בני ד' ז' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִם עֲוֹנֵינוּ רַבּוֹ לְהַגְדִּיל.

(ה) מפח. הכלי זו מנפחים על הגחלים כדי להבעיר אותם.

בְּנוּ עָנוּ עֲבוֹת בְּגָדִיל^(א).

מקטרגים נגדנו ונעשו כחבליים עבים.

נִרְמוּ לָנוּ בִּינְתִים לְהַבְדִּיל.

בינינו לביניך

דְּרָכֵי רַחֲמֶיךָ לֹא תַחְדִּיל:

הַתְנַהֵּג בְּמִדַּת חֶסֶד הַתִּנִּית.

וְאַתָּה הוּא לֹא שִׁנִּית.

זֵכֶר עֲדָתְךָ קָדֵם קִנִּית.

חֵן שִׁירֵי בְּכוֹר בְּנִית:

תן חנינה לשיריים של ישראל המכונה בכורך:

טַעֲנַתְנוּ גִּפִּי קֶרֶת^(ב) נְתוּנִים.

הרמת אותנו למקומות גבוהים.

יִשְׁבְּתָנוּ שֵׁן סֹלַע אִיתָנִים.

הושבת אותנו על ראש סלע חזק.

בְּאַחַת דְּבִיתָנוּ בְּמָקוֹם תָּנִים.

פתאום דרסת אותנו במקום חיות רעות.

לְרוּיָה^(ג) צֵאת בְּפֹה מְתוּנִים:

לגאולה אנחנו מחכים זמן רב:

מִרְבַּ פְּקֻדוֹת וּבְהִלָּה מְחַלְחֶלֶת^(ד).

מרוב הצרות הקורות לנו נפשנו נבהלת.

נִקְטָה^(ה) שָׁחָה לְעֶפֶר בּוֹחֶלֶת.

נפשנו מואסת בעצמה, ירדה עד עפר, ומוגעלת.

סְמִיכָה בָּטֶן לְאַרְצִי, נִשְׁחָלֶת.

והיא נמשכת למטה.

עוֹרָה, לְפֹה תִישֵׁן, תּוֹחֶלֶת:

ה' תוחלתנו:

פָּקַח קוֹחַ אֲסוּרִיד^(ו) חֲפוּץ.

פתח את המאסר

(א) עבות בגדיל. בסוכה (דף נ"ב ע"א) יזר הרע דומה לחוט של צוכיא ולבסוף דומה לעצמות העגלה. ונאמר הוּי מוֹשְׁבֵי הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוִא וְכַעֲבוֹת הָעֲגֻלָּה הַפְּאָה (ישעיה ה יח) ופירש"י גוררים יזר הרע עליהם מעט מעט, בתחילה בחבלי השוא, כחוט של קורי עכביש, ומשנחגרה בהן, מתגבר והולך עד שנעשה כעבות העגלה שקושרין זו את הקרון למשוך. וכתב רבנו יונה בשערי תשובה (א לח) ומשלו ע"ז מחוט של משי שהוא נרפה וחלש וכאשר יכפלו אותו כפלים רבים ייעשה עבות חזקה.

(ב) גפי קרת. (משלי ט ג) עֲלִי־גִפִּי מְרִמִּי קֶרֶת פי' א"ע במקומות הרמים שצעיר. קרת כמו קריה.

(ג) לרוייה (תהלים סו יז). ת"י לרווחתא.

(ד) פקדות. פי' פקידת העוון (רש"י הושע ט ז). מְחַלְחֶלֶת. ל' חיל ופחד (א"ע על אסתר ד ז).

(ה) נקטה (לויז י א). פירש"י נפשי מתקוטטת על שאני חי. א"נ ל' אנהא (רש"י יחזקאל כ מג).

(ו) פקח קוח אסוריד. וְלְאֲסוּרִים פָּקַח קוֹחַ (ישעיה סא א) פי' הרד"ק פתח המאסר. ופירש"י קוח כמו מְלָקוֹחַ (במדבר לא יא).

צֹק הָעֵתִים חֲשֹׁבוֹנָם קְפוּץ.

תקופת המצוקות, קפוץ עליה וקצר אותה.

קִבֵּץ פְּזוּרֵיךְ עֵדֶר הַנְּפוּץ.

רְאוּת עֲלֶתָהּ וּפִיהָ תִּקְפוּץ:

יראו רשעים ויסגרו פה:

שְׁמוֹר שְׁבוּעַת חֶסֶד וּתְנִי^(א).

תנאי חברית שהתננית עם אבותינו.

תָּם וְצָבוּר וּבְנֵי^(ב) אֵיתָנִי.

יעקב, יצחק, ואברהם, שלושת יסודותינו החזקים,

שְׁלוֹמוֹ יִצְוֶה לְכָלִי גָּנִי.

לכלל ישראל הנראה עכשיו ככלי מכוער,

הַפּוֹךְ וְשָׁנוֹת לְטוֹבָה הַפְּנִי^(ג):

במקום להביא עלינו צרות, תתפנה להיטיב לנו:

קָטַן כִּי יַעֲקֹב וְדָל.

יְדוּעַ חֲלִי נִבְּזָה וַחֲדָל.

נטול זכויות.

חַיִּים וַחֲסֵד, מַעֲזוֹ וּמִגְדָּל.

למרות כל חסרונות אלה, נא מלא אותנו חיים וחסד, אתה ה', מעוז ומגדל.

בְּאֶשֶׁר פָּחַךְ עֵתָהּ יִגְדָּל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְפָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפִּשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְחָהּ וּסְלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סְלַח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךְ:

(א) חסד ותנאי. זכות העקידה נקרא חסד ותנאי כ"ש במדרש (הובא בחוספות השלם אולר פירוש צעלי החוס' חנ"ך ח"ה עמ' ר"ז) אחר שנעקד יצחק ביקש א"ל שכל זמן שיזכירו ישראל עקידת יצחק תהיה כפרה להם, א"ל חילו היית דורש ממני קודם אשר היית עוקד את יצחק היה תנאי, אבל עכשיו מה שעשה עשוי וחסד הוא זה שאתה דורש.

(ב) צבור. בתנחומא פר' תולדות (עה"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח. בנאי. כן נקרא א"ל ע"ש הפ' (בראשית יב ו) וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ.

(ג) הפנאי. בחזרת כהנים על הפ' וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם (ויקרא כו יז) כשם שנאמר בטובה וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם כד נאמר דרעה וְנִתְתִּי פָנִי בָכֶם. עכ"ל. ופירש"י וְנִתְתִּי פָנִי. פנאי שלי פונה אני מכל עסקי להרע לכם. עכ"ל. וכן אמר בקינות לְרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה גַם וְנִתְתִּי פָנִי (בקינה איכה תפארתו מראשיתו). כאן מבקש שיהפוך את הפני מרעה לטובה.

טוב־יְי לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי לְקַוֹּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וְיִדַּע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יְי עַל בֶּן
יֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יְי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׁאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּבֵלְנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְי צָבָאוֹת אֲשָׁרֵי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ט פּוֹמּוֹן חֲתוּם צו שְׁמוּאֵל כְּהֵן יְחִי^(א)

מִלֵּאכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עֲלִיוֹן.

חֲלוּ נָא פָנֵי אֵל בְּמִיטַב הַגִּיּוֹן.

בתפלה יפה.

אוֹלֵי יָחוּם עִם עֲנִי וְאַבְיוֹן. אוֹלֵי יָרַחֵם:

אוֹלֵי יָרַחֵם שְׂאֲרֵית יוֹסֵף.

שְׁפָלִים וְנִבְזִים פְּשׁוּחֵי שֶׁסֶף^(ב).

שבורים וקרועים.

שְׁבוּיֵי חֲנָם מְכוּרֵי בִּלְא־כֶסֶף.

שׂוֹאֲגִים בַּתְּפִלָּה וּמִבְקָשִׁים רִשְׁיוֹן:

ומבקשים רשות לצאת מעבדות לחרות:

אוֹלֵי יָרַחֵם מַעֲנֵי כָבֵל.

מִלְמָדֵי מַפּוֹת בְּעֲנֵי סָבֵל.

מורגלים לקבל מכות

מִנּוֹד רֹאשׁ נְתוּנִים לְיוֹשְׁבֵי תִבֵּל.

ללעג נתונים

מִשָּׁל בְּגוֹיִם לַעַג וּבְזִיּוֹן:

(א) אוֹלֵי הוּא רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל בֶּן רַבִּינוּ יְהוּדָה כְּהֵן מִמִּגְנָאָה הַמוֹזְכֵּר כְּמָה פַעֲמִים בְּסֵפֶר הַפִּרְדָּס.

(ב) פְּשׁוּחֵי שֶׁסֶף. שְׁנֵיהֶם עֲנִין אֶחָד וַיִּשְׁפָּף (ש"א טו ל) ת"י ופשה, פִּירָשׁ"י חֲתָכוּ.

אוֹלֵי יִרְחָם וַיִּרְאָה בְּעֵינֵי עַמּוֹ.

וַיִּקְשֹׁב וַיִּשְׁמַע הַצָּגִים לְעַמּוֹ.

הניצבים לעומתו.

וְעוֹדִים בְּלַחַשׁ מוֹסֵר לָמוֹ.

נאספים בתפלה כאשר מגיעים עליהם ייסורים.

וַעֲיִנֵיהֶם תּוֹלִים לְמִצּוֹא רִצְיוֹן:

לשמים, רצון מלפני ה' :

אוֹלֵי יִרְחָם אוֹמְרֵי סֶלַח־נָא.

אוֹמְצֵי שְׂבָחוֹ בְּכָל־עֵת וּבְכָל־עוֹנָה.

מתחזקים לשבח אותו

אֲגוֹדִים בַּצָּרָה לְשָׁפוֹךְ תַּחֲנָה.

אֶת־פְּנֵי הָאֱלֹהִים שׁוֹפְכִים לֵב דְּוִיּוֹן:

כואב :

אוֹלֵי יִרְחָם לָקְתָּה בְּכַפְלִים^(א).

כלל ישראל שקיבל עונש כפול.

לֹאֲקָה וּמִשִּׁתְּלַמֶּת בְּעוֹן שׁוֹלִים.

מחמת עוונותיה המלכלכים את שולי בגדיה.

לְעוֹטָה בְּפִי אֲרִיּוֹת כָּמוֹ בְּפִי שִׁחֲלִים^(ב).

אכולה על ידי אריות וגם על ידי גורי אריות.

לֹא שִׁכְחָה בְּכָל־זֹאת מִכָּתֵב עֵז חֲבִיּוֹן:

את התורה :

אוֹלֵי יִרְחָם כְּבוֹשֵׁי פָנִים.

הכובשים פניהם בקרקע.

הַשּׁוֹמְעִים חֲרָפְתָּם וְלֹא מְשִׁיבִים וְעוֹנִים.

נֶצַח מְקוּיִם לִישְׁעוֹ וְנִשְׁעָנִים.

בכל דור מקוויים לישועתו, וסומכים עליו.

כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו בְּכָל־יוֹן:

לגמרי :

אוֹלֵי יִרְחָם יַחֲלִץ עֲנִי בְּעֵינָיו.

(א) בְּכַפְלִים. לה"פ (ישעיה מ ז) כִּי לָקַחְתָּ מִיַּד ה' בְּכַפְלִים בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ. וק' הייתכן שיעניש ה' יותר מן

המילה. (1) בַּתִּי פִי שֶׁה' יִנַּחַם אֶת יִשְׂרָאֵל כִּאִילוֹ לְקוֹ בְּכַפְלִים. (2) אֲרֵע פִי כַפְלִים צָרֹת שֶׁלְקוֹ כָּל גּוֹי. (3) וְהִרְדֵּק פִי בַשָּׁנִי חוֹרֵבֻנוֹת. (4) וְחַזֵּל פִי (פְּסִיקְתָּא דְנַחֲמֹ) חֲטָאוּ בְּכַפְלִים וְלָקוּ בְּכַפְלִים, וַיֵּשׁ לִפְרָשׁ דְּצִרְיָהֶם לְפִי מִ"שׁ (יִרְמְיָה ז יג) בִּי־שִׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עָמִי וְגו' וּפִירָשׁ"י אֶשׁ הַמִּיכָּה יִרְאֶתֶם כִּי־וָלָא זֶה יֵשׁ כֹּאֵן רַעָה אַחַת וְעַכְשִׁיו שְׂאוֹתִי עֲזָבוּ שְׁאֵנִי מִקּוֹר מֵיִם חַיִּים לִלְכַּת אַחֲרֵי ע"ז שֶׁהֵם כְּבוֹרוֹת שֶׁל מֵיִם מְכֻוֹסִין וְנִשְׁכָּרִין וְנִסְדָּקִין וּמִימֵיהֶם נִבְלָעִים בְּסִדְקֵיהֶם הֵרִי שְׁתִּים רַעוֹת.

(ב) לְעוֹטָה. ל' הִלְעִיטָנִי (צִרְיָהֶם כה ל). שְׁחָל. אֲרִיָּה (רד"ק שו"ק) וּפִירָשׁ"י (אִיוֹב ז י) הֲאֲרִי גָדוֹל וְהִשְׁחָל צִינוּנִי וְהִכְפִּיר קִטְנוֹ. נ"א לְעוֹטָה אֲרִיּוֹת נִשְׁכָּה שִׁחֲלִים.

חֲבוּשׁוֹ^(א) יִתִּיר מֵאֶרֶץ שָׁבִיו.

מאסרו

יִגְהָה מְזוּרוֹ^(ב) וַיַּחֲבֹשׁ חָלְיוֹ.

יסיר מכאובו וישים תחבושת.

צַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע וַיַּחֲיֵשׁ יוֹם פְּדִיוֹן.

וימהר

אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאַבְיוֹן. אוֹלֵי יָרֵחַם:

ק' מִלֵּאכֵי רַחֲמִים מִשְׁרָתִי עָלֶיךָ. חֲלוּ נָא פָנַי אֶל בְּמִיטַב הַגִּיוֹן.
אוֹלֵי יָחוּם עִם עָנִי וְאַבְיוֹן. אוֹלֵי יָרֵחַם:

אֶל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֶל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשֶׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עָתָה לְחֻנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זָכְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבִנְשִׁפָּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה כְּרֻצוֹנָךְ אֶת-צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זָכְחִי-צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זְכַר-רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּוֶה: זָכְרָנוּ יְיָ כְּרֻצוֹן עַמְּךָ פִּקְדוֹנוֹ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיוֹן זֶה שְׁכַנְתָּ בוֹ: זָכַר יְיָ חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֵבָה אֶת-זִרְעֶכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנַחֲלֹה לְעַלְמִם: זָכַר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶת-תַּפְּנֵן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תֵשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חָטְאוּנוּ צוּרָנוּ סִלַּחֲלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

(א) חבושו. ל' קשירה ומאסר כמו וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמוֹרוֹ (בראשית כג ג) וכל' חז"ל חבוש צבית האסורין (סוטה 77 כ"ה ע"א).

(ב) מזור. ולא יִגְהָה כַּמָּה מְזוּר (הושע ה יג) פירש"י לא יסור מכס מכאוב.

י חטאנו סָם המַחֲזֵר יוֹסֵף חֹזֶק חַתוּם כְּפֹל צְרָאִי הַחֲרוּזִים
 יוֹשֵׁב בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים. וּמִבֵּית בְּעִמְקֵי הַדּוֹמִים^(א).
בשמים בעמקי הארץ.

יֹדַע כָּל־תַּעֲלוּמִים. וּמִבֵּין כָּל־סִתּוּמִים.

אִם פְּשָׁעִים נַעֲצָמִים. וְעֹנֹת נִכְתָּמִים.
חזקים.

נָא יִכְבְּשׁוּ רַחֲמִים. בַּעַם וְזַעֲמִים:

וְאִם הִרְבַּתָּה אֲשָׁמָה. עֲנִיָּה וְעִגּוּמָה.
כנסת ישראל, עניה ועצובה.

דִּיָּה כִּי נִזְעָמָה. בְּאַף וּבְחִמָּה.
מספיק סבלה מזעמך.

וְנִתְּנָה לְשִׁמָּה. וְאַבְלָה שׁוּמָמָה.
לשממה.

וּמֵעַת נִבְלָמָה. עוֹד לֹא רַחֲמָה:

שְׂרָדִי אֲשׁוּרִי. נָפְלוּ בְּיַד הָאֲרִי^(ב).

מלכות יהודה ששרדה את מלך אשור. נפלה ביד נבוכדנצר מלך בבל.

וּמִלֵּא טָרַף חוֹרִי. וּמַעֲוֹנוּ עֵגֶל וּמִרְיָא.

מילא את ירושלים הרוגים. והגלה לבבל את היהודים החשובים.

סִמְךָ דָּב^(ג) אַחֲוִרִי. וְנִמְר^(ד) בְּסֻרֹב וּמִרִי.

דב כינוי למלכות פרס, ונמר כינוי למלכות יון בגין עוונותינו.

וְצַפַּע נֶשֶׁךְ בְּחִרִי. בְּאִין חוֹבֵשׁ וְצָרִי:
מלכות אדום

פָּנִי כְּבַבְתָּ^(ה) נִצּוֹרָה. נִהַפְכוּ כְּשׁוּלֵי קִדְרָה.

פני ישראל שהי שמר עליהם כעל בבת העין. הושחרו כשולי קדרה.

כִּי עֲנִיָּה נִשְׁאָרָה. בְּלִי כַחַ וּגְבוּרָה.

פָּנִיָּה לֹא הִסְתִּירָה. מִכְּלָמָה וְעִבְרָה.

כְּתוּב וְלֹא כְּתוּב בַּתּוֹרָה^(ו). אוֹתָהּ הִקְרָה:

קרה לה:

(א) הדומים. כינוי לארץ כ"ס (ישעיה סו א) והארץ הדרם רגלי.

(ב) הארי. כינוי לנבוכדנצר (רש"י על ירמיה ד ז).

(ג) דב. כ"ס (קדושין דף ע"ב ע"א) וארו היותה אחרי תנבית דמיה לדב (דניאל ז ה) תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב וכו'.

(ד) נמר. במדרש (ויקרא רבה יג ה) נמר שקד על־עריהם (ירמיה ה ו) זו יון.

(ה) כבבת נצורה. רמז למ"ס (זכריה ד יב) כי הנגע בקם נגע בקבת עינו ואמרו במדרש (א"ר א נא) ישראל נקראין עינו של הקב"ה ה"ד (זכריה ט א) כי לה' עין אדם וכל שבטי ישראל.

(ו) כתוב ולא כתוב בתורה. ע"ס הפ' גם פליחלי וכלימפה אשר לא כתוב בספר התורה הוזאת יעלם יי עליך (דברים כח סא).

חַיִּיהָ תְּלוּאִים. מִפְּחָדִים הִבָּאִים.

בסכנה תמידית.

כִּי כְּגִדִּיִּים וּמִלָּאִים. בֵּין כְּפִירֵי לְבָאִים.

כלל ישראל נמשלים כצאן בין אריות.

חֲשָׁפִים^(א) וְנִדְכָּאִים. דְּחוּפִים וְחִיל בָּאִים.

וכל עדת ישראל חלשים.

כָּל־מִצְרָעִים וּטְמֵאִים. בְּאַצְבַּע אוֹתָם מֵרָאִים:

גם האנשים הבזויים ביותר.

דרך ביזיון:

זְרִיבַת הַדּוֹמָה. וְשִׁרְפַת אוֹלָמָה.

שריפת בית המקדש.

נָא הִבֵּט מִמְרוֹמָהּ. וְעַל־הַגּוֹיִם שֶׁפָּךְ זַעֲמָהּ.

זָכַרְנָא נָאוּמָהּ. אֲשֶׁר פָּצִיתָ לְעַמָּהּ.

אמרת בתורה (דברים לד).

בְּקִצָּה הָאָרֶץ^(ב) אֲשׁוּמָמָהּ. מִשָּׁם אֶקְבָּצֶךָ וְאֶנְחָמָהּ:

קִצְבַת לְנִמְכָּרִים. מִשְׁנֵה שֹׁכֵר שְׂכִירִים.

זמן של שש שנים לעבד עברי. העובד עבודה כפולה.

הֵן בְּקִצּוֹת פְּזוּרִים. וְכִמְהָ שָׁנִים לֹא זְכוּרִים.

אבל ישראל הפזורים בקצוות הארץ. הרבה שנים

קִי־נָא אֲמָרִים. בְּיַד בֶּן־אֲמוּץ אֲמוּרִים.

ישעיה הנביא (ישעיה נד י).

אִם יִמּוּשׁוּ גִבְעוֹת וְצוּרִים. חֲסִדֵי וּבְרִיתִי מֵאִתָּךְ לֹא סָרִים:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֵלִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה

עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בָּאָרֶץ אֲיִבִּיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים

וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱהִיָּהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל

תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱהִיָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח

אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הִשָּׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. וְשִׁב

יי אֱהִיָּךְ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יי אֱהִיָּךְ

שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבָּצֶךָ יי

אֱהִיָּךְ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלָּכְנוּ חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וְכִצְמוֹר כְּמָה שִׁכְתוּב. לְכוּ־נָא וְנִנְכַּחְהָ

(א) חֲשָׁפִים (משלי כז כט). לפי ח"ע עניים, דָּלִים (יר' לט י) ת"י תשיכיל.

(ב) בְּקִצָּה הָאָרֶץ. נ"א בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם.

יֹאמַר יי אֱמִי־הָיו חַטָּאִיכֶם בְּשָׁנִים בְּשָׁלָג יִלְבִּינוּ אֱמִי־יֹאדִימוּ כְּתוֹלָע בְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוּרִים וּמְהוּרָנוּ בְּמָה שְׁפָתוֹב. וְזֶרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוּרִים
וּמְהוּרָתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחָה
פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אֲמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְנוּ הָאֵיזֶנָה יי בִּינָה הִגִּיגְנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּיוֹן
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לָךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עָם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּנוּ מוֹשֵׁשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בְּחַטָּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִינֵנוּ. וְנִפְרַע פֶּאֶרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירְתָּנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמָתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אֲמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עָשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךָ וּמִוֶּרֶט מִמָּנוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ סִבְלָנוּ עַל
שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סִבְבוּנוּ. קָרְאוּנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאֲחֵרֶיךָ. תַּעֲנִינוּ כְּצֹאן וְאֲבָדְנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּתֵנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גִּזְלָנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. גֹּאֲצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִהָרָנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יָד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֶמְהַר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבַדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשָׂאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחְזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמֹמֵתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלַּחְהָ אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כְּשִׁמּוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנִי אֵלֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֻךְ־אֵפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הָ בַּחֲטָאוֹתֵינוּ. וְקִנְיִם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וּנְחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעָךְ
יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּ וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֹךְ: אֵל חֲנוּן שְׁמֹךְ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֹךְ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּךְ וְתַפְאֲרָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְהוּדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תַּחֲלָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עֶפְרַיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מְשֻׁכָּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחֻדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֹךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא

פֶּשְׁעוֹ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנּוֹאֲמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יָצָר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צַדִּיקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֵם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מוֹשִׁיב אֲפֻהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַפִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירֵי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בְּעֵגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יי מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יי אֱלֹהֵי־בָאֶפֶד תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאַתָּה יי עַד־מָתַי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בִּשְׁאוּל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֶזְרוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיָבֵי יִשְׂרָאֵל יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאוּל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאֵם מִסָּא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאֵב וְתִכְר:

קולרה: בָּרֶךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחַטִּינִי קָמוּד. הָא רִוִי נִפְשָׁן בְּגִידֵינִי מְרִירִין. עֲבָדֶךָ אֲנִי
וּמְרִידֵינִי קָמוּד. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיּוֹתָא. בְּמָטוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנִפְשִׁין. אִפִּי לְכַאבָא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מְשַׁמֵּיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מְשַׁמֵּיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְיִסִי דְמַעַת הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַּחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֶתְּכֶם וַיַּחֲיֶה זְרַעֲךָ שְׁלֹא תֵּאבֹד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָה עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדֶקָה וְעָמוּד:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנֵן בְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנֵן לְמַרְה. עֲשִׂימִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
שְׂרִינֵן. מְרִירִין נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חִילָא לִית בֶּן לְרַצְיוֹנָה, מָרֵן. עֲבַד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתָא עִם אֲבַתְנָא:

מָרֵן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנֵן בְּכַר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנֵן לְמַרְה. בְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכֶסֶּפָא מַתְפָּרְקִין. וְעָמוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ
וּבַעֲוִיתֵינוּ. דְּלֹא נִהְדָּר רִיקָם מִן קָמוּד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחָדִים שְׁמָךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ תְּמִשְׁלֵשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמַתְפִּיִּים בְּתַחֲנוּנִים תַּתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עֲזָרָה:

אֲבִינוּ מִלְּבָנוּ חֲנֵנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: וְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁנוּ מַהֲרָה
יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֵנוּ יְיָ חֲנֵנוּ כִּי־רַב שָׁבַעֲנוּ בְּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עָפָר אֲנֵנוּ: עֲזָרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲזָרֵנוּ עַל־דְּכַר
כְּבוֹד־שְׁמָךְ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָךְ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעַלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹס לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנָי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטַמָּדָק: נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדִלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאֵי מִשְׁרָתוֹ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִתְּדוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדָּר־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד בִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּלִכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסבינו: יי אחי צבאות
מי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מי־כמכה באלם יי מי כמכה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו ביהפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהמים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּגְדָּבֵר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינּוּ וּנְכַלְמָנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתָּנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטָאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שִׁמּוּךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמּוּךָ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כִּן הַגִּבֹּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כִּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כִּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחִמִים וְהַסִּלְחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמּוּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכֻתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָ־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם גָּאֻמֵּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאָה שְׁמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמּוּךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שִׁמְעָה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַן־ךָ אֱלֹהֵי כִּי־שִׁמּוּךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

יֵא ע"ס א"ב כפול וכל כתיו בני ד' 7' אכנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין כְּמִדַּת בְּשָׁר מִדָּתְךָ.

בשר ודם גוזר ואין גזירתו מתקיימת אבל אתה גוזר וגזירתך מתקיימת.

אֵיָה קִנְיָתְךָ וְעֵצַת עֲמִידָתְךָ.

ועצת ה' שנאמר עליה עצת ה' לעולם תעמוד (תהלים לג יא).

בֵּת בִּרְרָתְךָ לְבֵית חֲמִידָתְךָ.

בחרת להביא לבית מקדשך.

בְּעָלוּהָ אֲדוֹנִים וְאֵין לְצִמְדָתְךָ:

שלטו עליה זרים המונעים ממנה להתקרב אליך:

גּוֹעָה לְדוּדֵי אֲנִי מְאֻרָּסָת.

צועקת בתך – "אני כבר מאורסת לקב"ה".

גַּעַל רוּדֵי אֵיךְ נִדְרָסֶת.

איך הרשה ה' לאויב מגעיל לשלוט בי ולדרוס אותי.

דִּין הָרֶג לְעִצְמָה מִקְנָסֶת.

מוסרת נפשה לקידוש ה'.

דְּחוּיָה גַם כִּי נֶאֱנָסֶת^(א):

כי היא דבקה בך למרות שדחית אותה והרשית לגוים לשלוט עליה:

הָאֵם בְּלִי סֶפֶר לְשָׁלוֹחַ.

גירשת את כנסת ישראל ולא נתת לה גט פיטורין.

הֵבֵן כִּיתוֹם אוֹבֵד שָׁלוֹחַ.

כל יהודי תועה וגולה כיתום.

וְגַן נָעוּל הַפֶּקֶר בְּמִלּוֹחַ^(ב).

כינוי לכנסת ישראל כעשב המדבר.

וּמַעֲיֵן חֲתוֹם נִרְפָּם דָּלוֹחַ^(ג):

וכלל ישראל שהיה כמו מעין שמור, כולם דורסים בו וגונבים ממנו מים:

זַעַם כְּרָגַע וְעֵתָה לְהַפּוֹד.

הבטחת שכעסך רגע והנה אנו רואים שהוא ארוך מאוד.

זֵרִי קֹדֶשׁ חוֹצָה לְשָׁפוֹד.

בני ישראל שהיו יקרים ככתרי זהב נזרקו לרחובות.

חֲבִיבַת רֵעַ בְּקֶרֶן הַפּוֹד^(ד).

אהובתך היפה מאוד.

חֲשׂוּבָה עֲזוּבָה בְּקוֹרַעַת בְּפוֹד^(ה):

עזובה עכשיו ונחשבת כזונה:

טוֹבַת הַתֹּאֵר קְדוֹרָנִית מִפָּרָד.

נהייתה שחורה מחמת עבודה קשה.

טְרִיָּה מִכָּה מִבְּלִי אֶרֶץ.

רפואה.

יוֹם נָקָם נִסְתָּם דֶּרֶךְ.

חסומה הדרך בה יבוא הגואל להינקם מאויביו.

יוֹם שְׁלוֹם נְחִתָּם חֶרֶד^(ו):

נסתם החלון בו רצינו לראות את ה' עושה נקמות בגוים:

בַּח הַסֶּבֶל הַכְּשִׁיל נָטַל.

שמו עלינו נטל כבד שאין לנו כח ללכת איתו.

(א) דחויה גם כי נאנסת. ויש מפרשים נתת לה דין אשת כהן שהיא דחויה מצעלה גם אם נאנסה. ואינו מתיישב

כ"כ עם מה שאמר דין הרג לעצמה מקנסת, שישראל קידשו שם שמים ולא חטאו בע"ז. ואני פירשתי כפי שמאלתי כפי"י כתי"י.

(ב) במלוח. עשב (רש"י איוב ל ז).

(ג) נרפם. ל' הדרכה ורמיסה (רד"ק שורשים). דלוח. ולחשף מים מן הארץ (ישעיה ל יד) פירש"י לדלות ות"י למלח.

(ד) קרן הפוד (איוב מז יד). שם נתן של איוב ונאמר ולא נמצא נשים יפות בבנות איוב בכל הארץ (איוב מז טו).

(ה) בקורעת בפוד. פי' שמה איפור כבד כדרך זונה (רש"י ירמיה ד ט).

(ו) חרד. חלון (רש"י שיר ב ט).

בְּסוּל שְׁחוּל^(א) הַנְּשָׂאָר מִקָּטֹל.

היהודים שלא נהרגו נותרו בעלי מומים.

לֹא לְמַרְגּוּעַ נָד וּמַטְלִיל.

בלי מנוחה

לְעֵמֶל וַיָּגַע וְאַחֵר נוֹטֵל:

עובד קשה ואחר נוטל פרי עבודתו:

מִטַּע קָרֵן^(ב) שִׁמּוֹן הַמִּדְּשָׁן.

כלל ישראל נמשל לכרם הנטוע בחלקה טובה – מִדְּשָׁן וּשְׁמֹן עֵינַי א' (נד"ק ישעיה לז ו)

מִרְמָם מִדּוּעַ בְּתַרְלִי^(ג) כְּבִשָּׁן.

מדוע נהיה למרמס כקוצים שאין בהם שימוש אלא שריפה.

נוֹצֵר לְמַעֲלָה לֹא יִישָׁן.

שומר ישראל לא יישן.

נִטְעוּ לְמַשְׁלַח פְּרוֹת הַבָּשָׂן:

מדוע נתן כרמו למרעה פרות שמנות: פרות הבשן כינוי לאויביו

שׁוֹרְקָה מֵהַבָּצַע וְנִקְטָפֶת.

מה תועלת יש לך, ה', שתלשו זמורות כרמך.

סוֹרַחַת^(ד) מֵהַיִּתְרוֹן וְנִחְטָפֶת.

מה תועלת יש לך בכך כי יחטפו ענבים מגפנד הגדולה.

עַל יַד חֲקוּקָה וְטוֹטָפֶת^(ה).

הלא שם ישראל חקוק על ירך ובתפלין שאתה לובש.

עַל מָה אֶהְבֵּתָה נִשְׁטָפֶת:

למה נתבטלה אהבתך לישראל:

פְּעֻלַּת הָרוּבִים בְּמַעוֹט מְלֹאכֶת^(ו).

הגוים כילדים, שאינם חייבים אלא במעט מצוות.

פְּרִיעַת שֹׁכֵר רַבָּה וְהוֹלָכֶת.

ולמרות זאת, אתה נותן להם שכר מרובה.

צוּפָה הַפְּנוֹת וְעֵתָה נִמְשָׁכֶת.

וישראל עמך מחכים שתתפנה לשלם להם גמולם, וזמן הגאולה מתעכב לבוא.

(א) בסול שחול. כדתנן והסחול והכסול איזוהו שחול שנסמטה ירכו וכסול שאחת מירכותיו גבוהה (בכורות ו ז).

(ב) קרן. נ"א קרם.

(ג) חרול. קוץ (נד"ק שורשים).

(ד) סורחת. ע"פ ל"ה ויהי לנגן סרחת (יחזקאל יז ו) פירש"י גפן גדולה.

(ה) על יד חקוקה וטוטפת. כדלמרי' הגי תפלין דמרי עלמא מה כתיב בהו מי קענך וישראל (ברכות דף ו' ע"א).

(ו) פעולת הרובים במעוט מלאכת וכו'. רובים. ילדים שעדיין לא הגיעו למצוות כמו שפירש"י בתמיד (דף כ"ז ע"א). וכוונתו ופניתי אליכם (ויקרא כו ט) משלו משל למה הדבר דומה למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים הרבה, נכנסו הפועלים ליטול שכרם ונכנס אותו פועל עמהם, א"ל המלך בני אפנה לך, הרובים הללו שעשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמך. כך היו ישראל צעוה"ז מבקשים שכרם מלפני המקום והמקום אומר להם לישראל, בני אפנה לכם, אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה מועטת ואני נותן להם שכר מועט אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשוב עמכם לכן נאמר ופניתי אליכם. עכ"ל. והמפרשים נתנו דוגמאות לשכר הרב שקיבלו הרשעים עבור מעשיהם הטובים, עשו קיים מזה אחת בלבד, כיבוד אב ואם, וקיבל את הר שער, נבוכדנצר פסע ג' פסיעות והשליטו המקום על כל העולם.

צָרָה פְּקוּדָה^(א) וְאַחֶרֶת נִסְמָכָת:
עדיין צרה ראשונה אצלנו וכבר מגיעה אחרת:

קִדְשׁ רֵאשִׁית עֲרֻמַּת שְׁעָרִים.

ישראל עם קדוש, ראשית תבואתך, שנמשלו לערמת חטים (שיר ז ג), שנמדדים ונמכרים בדמים יקרים.

קִצּוֹי אֶרֶץ זְרוֹיִם כְּשַׁעוּרִים^(ב).

עכשיו פזורים לקצוי ארץ כמו שעורים שאין להם ערך.

רוּחַ מְנַשְּׁבֶת בְּעָלֵי יַעֲרִים^(ג).

כאשר הם שומעים רוח מנשבת בעלי העצים.

רְדוּף נִשְׁמָטָה^(ד) נָסִים וְנִסְעָרִים:

נסים ונבהלים כאילו חרב רודפת אחריהם:

שְׁמֹנֶה וְתַשְׁעִים הָאֱלֹת הָאֵלָּה.

הקללות שבפרשת כי תבוא.

שְׁלֹמוֹ אֵלָּה מֵאֵלָּה וְכֵאֵלָּה^(ה).

כולן באו אלינו, ועוד אחרות כיוצא בהן.

תִּרְחֹם תִּקְבְּצֵנוּ מִקְרָנוֹת אֵלָּה.

קרנות כינוי לארבע מלכויות

אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם־אֵלָּה:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אַתָּה־הוּא מִלִּבֵּנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: בָּךְ בָּטְחוּ אֲבֹתֵינוּ
בָּטְחוּ וַתִּפְלֹטְמוּ: אֱלֹהֵי זַעֲקוֹ וְנִמְלָטוּ בָּךְ בָּטְחוּ וְלֹא־בֹשׁוּ: אֲדֹנֵי שְׂמֵחָה
בְּקוֹלֵנוּ תִּתְהַיֵּינָה אֲזִנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שָׁקַץ

(א) צרה פקודה. בילקוט בחוקותי רמז תרע"ג והפקדתי עליכם שיהו המכות פוקדות אתכם מזה לזה עד שהראשונה פקודה אלכם אביא אחרת ויסמוך לה.

(ב) בשעורים. במדרש (ב"ר פר' ע"ב) שעורים דימי קליר חטים, כהפקר.

(ג) רוח מנשבת וכו'. ע"ש הפ' וירדה אתם קול עולה נדה ונסו מנפת הרב (ויקרא כו לו) ופירש"י שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוציא קול. ובתו"כ, אמר ריב"ק פעם היינו יושבים בין האילנות ונשבה הרוח והטיחו העלים ועמדנו ורלנו ואמרנו הוי לנו שמה ידבקונו הפרקים וכו'.

(ד) נשמטת. קרא לחרב נשמטת לפי תו"כ (על הפסוק והריקתי אתריכם הרב ויקרא כו לג) החרב הנשמטת אחריהם לא במהרה היא חוזרת.

(ה) מאלה ובאלה. בתורת כהנים, ואם־עד־אלה לא תשמעו לי ר' יהושע אומר שלא יהו ישראל אומרים כלו המכות ואין לו אחרות להביא עלינו ת"ל ואם־עד־אלה עוד יש לי אחרים מאלה ובאלה להביא.

עָנֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו מִפָּנָיו מִפָּנָיו וּבִשְׁוֹעוֹ אֵלָיו שָׁמַע: קוֹמָה עֲזֹרָתָה
לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסֶדְךָ: בִּיַּעֲמֹךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא^(א):

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמָּלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

יב ע"ס א"ב ובסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה^(ב) (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶתָּה מִקֶּדֶם אֱלֹהֵינוּ אֲדוֹנֵינוּ.

וְאָנוּ עֲדִידֶךָ^(ג) כִּי אֵין בְּלִתֶּךָ גְּאוּנֵנוּ.

בְּךָ בְּטַחוּ אֲבוֹתֵינוּ וְתַפְלִטְמוּ, פִּלְטָנוּ.

אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ וְנִמְלָטוּ, בְּזַעֲקָנוּ מִלְטָנוּ:

גַּר צֶדֶק הָרֹאשׁוֹן לְכָל־הַנְּדִיבִים^(ד).

אברהם אבינו

בֶּן־שָׁלֹשׁ הַבִּירָה, יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים.

דָּמוֹ לְהַפְרִידוֹ מִיִּרְאָתְךָ אוֹיְבִים חַיִּים.

נמרוד הרשע רצה לכופו לעבוד עבודה זרה.

בַּעֲצָמְךָ יִרְדָּתָ וְהוֹצֵאתָ מֵאוּר שְׁבִיבִים:

אור ושביבים שניהם לשון אש

הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל אֶרֶץ הָאֲבָרָה.

כינוי לנצונלכר עם כנפיים ארוכות.

צֶלֶם בְּהַקִּימוֹ בְּבִקְעַת דּוּרָא.

הקים צלם בבקעת דורא וציוה כי ישתחוו כולם.

וְחֲנֻנְיָהּ וְחִבְרִיו פִּיד אָצוּ לְשִׁמְרָה.

חנניה מישאל ועזריה מיהרו לשמור את מצוותך. והושלכו לאש.

(א) למען תורא. פי' הר"ק (תהלים קל ד) ה' יתברך נתן ממשלה לעליונים לעשות חפצו בארץ אבל הסליחה אינה עמהם כי אם עמו, למה, שלא יאמרו בני אדם בלבם אם אנו חוטאים יתפייסו לנו המלאכים וישאו לפשענו אבל אין בהם סליחה למען שייראו בני אדם את ה' יתברך כי עמו הסליחה, לא עם זולתו. וכן פירש"י.

(ב) רבנו גרשום מאור הגולה חיבר סימנים יב, יג, כו, מוה, נה, ועו.

(ג) ואנו עדיך. כ"ס ואתם עדי תיש אלה מבלעדי ואין צור בל ידעתי (ישעיה מג י) וכן בחוס' חגיגה דף ג' ע"ב (ד"ה ומי) בשם המדרש ג' מעידין זה על זה, ישראל ושבת והקב"ה וכו'.

(ד) הראשון לכל הנדיבים. אברהם אבינו (סוכה דף מ"ט ע"ב, חגיגה דף ג' ע"א).

וַיֵּשֶׁר אִישׁ^(א) צוֹיֹת לְהִקָּר אֶתוֹן נוֹרָא:
שלחת מלאך לקרר את הכבשן:

וּמָמוּ רְשָׁעִים מִצּוֹא עֲלִילָה.

לְהַמִּית אִישׁ חֲמוּדוֹת עַל עֲשָׂקֵי הַתַּפְלָה.

את דניאל על כך כי המשיך להתפלל לה' גם כשהמלך אסר זאת.

חַיֵּיו צָמְתוּ בְּבוֹר אַרְיוֹת וַיִּדּוּ אֶבֶן מִלְמַעְלָה.
סגרו אותו בבור אריות וישמו אבן מלמעלה.

וּמִלְאָהּ שִׁלְחָתָ וּסְגָר פִּיהֶם מִלְחַבְלָה:
שלא יזיקו לדניאל:

טָפַשׁ יוֹנִי הוּא וּמִשְׁרָתוֹ רְשָׁעִים.
אנטיוכוס

לְהַשְׁפִּיחַ מַעְמָד שְׁמֶךָ הַנָּעִים.

יַעֲזֵן לְהַדִּיחַ יְלִידֵי שְׁעִשׁוּעִים.
להרחיק את בני ישראל ממך.

נָפַל וְנִשְׁבַּר וּמֵת בְּתַחֲלוֹאִים רָעִים^(ב):
נפל ממרכבתו

כַּמָּה וּכַמָּה צָרוֹת צָרָרֵנוּ מִנְּעוּרֵינוּ.
הציקו לנו

עֲזָרְתָנוּ הָיִיתָ וְלֹא יָכֵלוּ לָנוּ.

לְשִׁמְךָ יֵתֵן כְּבוֹד וְלֹא לָנוּ.

עֲתָה בָקוּם עָלֵינוּ אָדָם הָיָה תִּהְיֶה עֲפָנוּ:

מוֹאֲסֵי דָתְךָ הַמְשַׁלְתָּ עַל עַם יְדֵלִים.

טוֹבַתְךָ כָּפוּ וְהַחֲזִיקוּ טוֹבָה לְאֵלִילִים.
לא הכירו בטובתך

נוֹשְׂאִים לָבָם לְהַרְבוֹת כְּבוֹד לַפְּסִילִים.

חָבַל נִחַלְתָּךְ לְהַעֲבִיר לַגִּלּוּלִים:
כינוי לכלל ישראל, חבל לשון אחוזה

סוֹד עֲצָתָם שָׁמַעְנוּ וַתִּרְגְּזוּ בְּטִינָנוּ.
שמענו אותם מבקשים כי נמיר את דתנו, ופחדנו.

(א) וישר אש. בפסחים (דף קי"ח ע"א) בשעה שהפיל נבוכדנאצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לחוך כבשן האש עמד יורקמו שר הברד לפני הקב"ה ואמר רבש"ע ארד ואכנן את הכבשן ואכיל לדיקים הללו מכבשן האש. א"ל גבריאל אינן גבורתו של הקב"ה בכך שאתה שר של ברד והכל יודעין שהמים מכבין את האש, אלא אני שר של אש, ארד ואקטר מצפנים ואקדיח מבחוץ מעשה נס בחוך נס. א"ל הקב"ה רד.

(ב) נפל ונשבר וכו'. ביוסיפון (פ"ב) ויהפכו את הרכב ויפול אנטיוכוס מעליו ותישברנה כל עצמותיו וכו' עיי"ש.

בִּידֵינוּ תַּפְשֵׁנוּ אָמְנוֹת אֲבוֹתֵינוּ.

מקצוע אבותינו, שהוא התפילה.

עֲדִיךָ לָשׁוּב בְּצַר לָנוּ בְּגָלוֹתֵנוּ.

רַחוּם, שְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ:

פִּלְגֵי מַיִם בִּידְךָ לֵב מְלָכִים וְשָׂרִים.

כמו מים שניתן להטות לכל מקום על ידי חריץ, כן לב מלך בידך.

הִטָּה לָבָם לְצַדֶּק וּמִיִּשְׁרִים.

להתנהג עמנו בצדק וביושר.

צִפָּה בִּי עֲמֶךָ רַבִּים וְנָעָרִים.

וְאִין יְכוּלִים לְסָבּוּל פְּרָעָנוֹת וְיִסּוּרִים:

קִיּוֹם בְּרִית אָבוֹת זְכוֹר לְבִנְיָהֶם.

כְּמוֹ כָּתוּב בְּפָרְשַׁת תּוֹכְחוֹתֵיהֶם.

רְצוּצִים בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם.

גם כשהם שבורים

לֹא גָעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי עִמָּהֶם:

שְׂדֵי, בְּשִׁמְךָ נִשְׁבַּעְתָּ לְרֹאשׁוֹנִים.

בְּשִׁמְךָ קָיָם^(א), בֵּן שְׁבוּעָתְךָ קָיָם לְאַחֲרוֹנִים.

כיון ששםך קיים, יש לך לקיים את שבועתך.

תִּתֵּן אֶמֶת וְחֶסֶד לְבָנִים.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָם מִיָּמִים קְדָמוֹנִים:

בֵּן נָעוּל מַעֲיֵן חַתוּם וְאִין מְזִדְקָר.

בימי קדם שמרת עלינו כמי ששומר על גנו ונועלו או על מעינו וחותרם אותו, ולא יכלו אויבינו להיכנס.

אַל־תִּשֶׁת לְמִשְׁלַח^(ב) מֶרְמָם וְהַפְּקָר.

אל תתן למרעה

רֹאשִׁית תִּבּוּאָתְךָ וְכֶרֶםְךָ שָׂבָם אֶתָּה מִתִּיקָר.

מתכבד ומתפאר.

(א) בשםך קים. במדרש (שמות רבה מד ה) מהו אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ, חזקיה אמר, אמר משה איצו בשמים ובארץ נשבעת לאבותם, יפה אתה עושה שהיית מכלה את בניהם, למה, שכשם שהשמים והארץ בטלים, אף השבועה שלהם עוברת, רבון העולם, לא כך נשבעת לאבותם שאין אתה מכלה בניהם, אלא אמרת לאברהם (בראשית כב טז) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, מהו בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, אמר הקב"ה לאברהם, כשם שאני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, כך שבועתי קיימת לעולם ולעולמי עולמים.

(ב) למשלח. למרעה (רש"י וסעיה ז כה).

אַל תִּמְסֹר לְכַרְסוֹם נֹחַר וּמַעַקֵּר^(ה):

להשחתה על ידי עשו שרוצה להרוג אותנו מיתה משונה:

שְׂאֲרִית עַמֶּךָ וּפְלִטָה הַנִּשְׁאָרָת.

שְׁמוֹר וּבְצֵל יָדְךָ תִּהְיֶה לְמִשְׁמָרָת.

מַעֲמָדָה חֵזֶק לְבַל תִּפֹּל בְּמִכְמָרָת.

שלא תיתפס ותיפול ברשת של הצדים אותה.

תֵּן אוֹתָהּ לַתְּהִלָּה לְשֵׁם וּלְתַפְאָרָת:

בְּנֶךָ בְּכֹרְךָ אֲשֶׁר בָּךְ נוֹשֵׁעַ.

תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים בְּקָרוֹב יוֹשֵׁעַ.

רַעֲי גוֹיִם חוֹשְׁבִים מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע.

עֲצָתָם קִלְקַל וְעֵינֵיהֶם הִשָּׁע^(ב):

כסה את עיניהם:

יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי־פִי לִפְנֶיךָ.

הַיּוֹם הַזֶּה בְּהַתְּפִלָּה בְּעֵד בְּנֶיךָ.

וְאַל תִּבְזֶה וְאַל תִּשְׁקֹץ עֲנוֹת אֲמוֹנֶיךָ.

תפילת ישראל המאמינים בך.

לְשִׁמוֹעַ שׁוֹעֲתָם תִּהְיֶינָה קִשְׁבוֹת אֲזִנֶּיךָ:

דְּבָרֵי עֲוִינֵנוּ וּפִשְׁעֵינוּ הַנִּכְתָּמִים.

המלככים.

תִּשָּׂא וְתִכְבֹּשׁ וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָמִים.

תסלח ותכסה

הַפְּלִיחָה עַמֶּךָ סְלַח־נָא לַעֲוֹן אֲשָׁמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(ה) נוחר ומעקר. כדתנן בחולין (ה ג) והנוחר, והמעקר.

(ב) השע. כסה טיח (כס"י יסעיה ו י).

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וּפִשֵּׁעַ וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחַת לְעֹנְוֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחִלָּתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

כָּל־הַיּוֹם חֲרַפּוֹנוּ אוֹיְבֵינוּ אֵיחָ מִלִּפְנֵיכֶם וְצוּר מַעֲזֹכֶם: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵי־הֵנָּה אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵיחָ אִפּוֹ תִּקּוּתֵנוּ וְתִקּוּתֵנוּ מִי יִשׁוּרְנָה^(א): תִּיתֶחֱלֵנוּ דְמַעְתָּנוּ לָחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה בְּאֶמְרָם אֱלֵינוּ כָּל־הַיּוֹם אֵיחָ אֱלֹהֵיכֶם: אֱלֹהִים אֱלֹד־מִי־לָךְ אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֵל: קוֹמָה עֲזֹרָתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסִדֶּךָ: כִּי־עַם־יי' תַּחֲסֹד וְהִרְבָּה עִמּוֹ פְּדוּת: פּוֹדֶה יי' נֶפֶשׁ עֶבְדּוֹ וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל־הַחֲסִידִים בּוֹ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יי' צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגִּבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יי' צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יֵאָדָם בְּטֶחַ בָּךְ: יי' הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַעַה אֲדֹנָי סִלַּחַה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

יג. ע"ס א"ב כפול וזסוף חתום (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיחָ כָּל־נַפְלְאוֹתֶיךָ הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת.

אֲשֶׁר סִפְרוּ־לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ יי' צָבָאוֹת^(ב).

בְּרַדְתָּ יִשְׂרָאֵל מִצְרִימָה לְשַׁעְבֹּד וּתְלָאוֹת.

וצרות.

בְּחֲבִלֵי אָדָם מִשְׁכַּתָּם וְלֹא בְּשַׁלְשֻׁלָּאוֹת^(ג):

בדרך חמלה הבאת אותם למצרים, שהתקבלו בכבוד רב, ולא כגולים הקשורים בשלשלאות:

גַּם מַעֲבִידֵיהֶם בְּקֶשֶׁה עֲבֹדָה.

נִזְרוּ בַּיָּאֵר זְכוּרֵיהֶם לְאַבְדָּה.

דִּנְתָּ בְּסַאפְסָאָה^(ד) מִדָּה בְּמִדָּה.

סאה בסאה

(א) וְתִקּוּתֵנוּ מִי יִשׁוּרְנָה (חיוז יז טו). פ"י מי יראה את תקוותנו (יום הגאולה) הלל נמות לפני כן (רמב"ן על חיוז).

(ב) אֵיחָ כָּל נַפְלְאוֹתֶיךָ. הפייטן שואל את שאלת געונו, וְלָמָּה מִצְאָתֵנוּ כְּלִיזָאָה וְאֵיחָ כָּל־נַפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר סִפְרוּ־לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֵעֲלֵנוּ ה' וְעַתָּה נִמְשְׁנוּ ה' וְיִתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדִּין (שופטים ו יג).

(ג) בְּחֲבִלֵי אָדָם וכו'. צנצנ (דף פ"ט ע"ב) ראויה היה יעקב לזכור למצרים בשלשלאות של ברזל חלל שזכותו גרמה לו שנאמר (הושע יא ז) בְּחֲבִלֵי אָדָם אֲמַשְׁכֶּם בְּעִבְתוֹת אֲהַבָה וְאֲהִיָּה לָהֶם בְּמִרְיָמִי עַל עַל לְהִיחָם וכו'.

(ד) בְּסַאפְסָאָה. כ"ש (סנהדרין דף ק' ע"א) סאה בסאה.

דְּגָלִים הוֹצֵאתָ בְּרִכּוּשׁ כָּל־חַמְדָּה:

צבאותיך הוצאת ממצרים ברכוש גדול:

הַיִּם וְגַלְיָו בְּעֶזְךָ פוֹרְרוּ.

נבקעו.

הַיַּרְדֵּן הוֹבִשֶׁתָּ וּבִרְגֶל עָבְרוּ.

(בימי יהושע)

וּבַמִּדְבָּר כָּל־כְּלִתָּם וְדָבָר לֹא חָסְרוּ.

על ידי תפן והבאר

וּמִמְלָכוֹת וְעַמִּמִּים בְּיָדָם נִמְסְרוּ:

זָנְחוּ טוֹב וְרַדְפוּם מִכְּנִיעִים.

עזבו תורתך

זַעֲקוּךָ וְשִׁמְעֶתָ וְהַעֲמִדְתָּ מוֹשִׁיעִים.

זעקו אליך

חֲנוּ בְּאַרְצָם כָּל־טוֹב שְׂבִיעִים.

חָטְאוּ וְגָלוּ וּפְקַדְתָּם לְשִׁבְעִים:

בחורבן בית ראשון וזכרתם אחרי ע' שנה של גלות בבל:

טָפְלוּ שֶׁקֶר וְנִתְּנוּ לְמַרְמָם.

חטאו בחטא הוצאת שם רע

טָרְדוּם לְמִדְּחֵפּוֹת אֲנָשֵׁי חָמָם.

גרשו אותם לגלות

יָצְאוּ מֵאַרְצָם וְקִץ חַזְרָתָם נִכְמָם.

נעלם

יָשְׁבוּ בַּגּוֹיִם וְהָיוּ לְמָם:

והטילו עליהם מסים:

בַּח אַמִּין פְּלִטָה הִנְשֵׂאֲרֶת.

חזק כוחם של הנשארים.

כָּשִׁל כְּחָה מִכֶּבֶד רָעָה מִמְּאֲרֶת^(א).

לַעַת רֵאשׁוֹנָה פְּקֻדָּה מִשְׂאֲרֶת^(ב).

בזמן שהצרה הראשונה עדיין לא עברה.

לְבוֹא שְׁנִיָּה אֶצְה מִמְּהֶרֶת:

ממהרת שניה לבוא: אלה לשון מהירות

מֵעַת לַעַת צָרָתִי מְרֻבָּה.

(א) מומארת. צרעת מומארת (ויקרא יג נב). ת"א סגירות מחסרה.

(ב) פקודה משוארת. בסנהדרין (דף כ"ז ע"א) ולכות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממהרת לבוא, ונחזרת כהנים דרשו כך על הפ' וְהַפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה (ויקרא כו טז) עד שהראשונה פקודה אצלכם חזרה אחרת. ואולי הפייטן רמז גם ללה"כ ומהיתעששו ליום פקודה (ישעיה י ג), פירש"י שיפקד הקב"ה עליכם עונוכם.

מִיּוֹם שֶׁעָבַר קָשָׁה הָבֵא.

נִלְאַתִּי נִשּׂוֹא עַל מִדְּהָבָה^(א).
התעייפתי כינוי למלכות

נִוְאָמֶת מְדוּד וְהֵבֵא הֶבְאָה רַבָּה:
האומרת

סִגְלָתְךָ דִּוְחָק צוֹרֵר הָצַר.
את כלל ישראל

שִׁבְרָה לְהַמִּיר בְּתִלּוּי נִוְצָר^(ב).
שנחליף את ה' שהוא תקוותנו באחד מיצוריו, בן אדם, שנתלה.

עַד־אָנָּה יִי אֶקְרָא מִמִּצָּר.

עֲנֵנִי בַּמֶּרְחֵב כִּי יָדְךָ לֹא תִקְצָר:

פְּשָׁעִים אִם עֲצָמוֹ בֵּינִי וּבֵינְךָ לְהַבְדִּילָהּ.

פֶּרֶגּוֹד אִם נִנְעַל בְּפָנַי הַתְּפִלָּה.
פרגוד מחיצה של השכינה

צוֹר, בְּכֶפֶס כְּבוֹדְךָ הַתּוֹר^(ג) מִחֲלָה.
פתח חור במחיצה לקבל את תפלתנו.

צַעֲקָתִי תָּבוֹא לְפָנַי כְּבוֹדְךָ לְהַתְקַבֵּלָהּ:

קָרָא שְׁנַת רָצוֹן מֵעֶצֶב לְהַנְפִּישִׁי.
הכריז על שנת הגאולה כדי לתת לי מנוחה מצרותי.

קִבֵּץ נְפֻצוֹתַי וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי^(ד).

רִיבָה יִי רִיבֵי נַפְשִׁי.

רָצָה לְהַצִּילֵנִי אֱלֹהֵי קְדוּשִׁי:

שְׁנֵי רִשְׁעִים בְּחֻצֵּי תִגְרָם.
האכל את הרשעים חצץ כדי לשבור שיניהם.

שָׂכֹל וְאַלְמוֹן אוֹתָם תִּהְרֹם.
ההורגים אותנו ועושים את נשי ישראל שכולות מבניהן ואלמנות מבעליהן, הרוס אותם.

תִּשְׁפֹּךְ דָּמָם אֶרְצָה לָרֶם.
ותרטיב בו את האדמה.

(א) מִדְּהָבָה (ישעיה יד 7). דָּרְסוּ חֲז"ל בַּשָּׁבַת דָּף קמ"ט ע"ב אומה זו שאמרה מדוד והבא.

(ב) נִוְצָר. פִּירוּשׁ נִבְרָא, וְאִינוּ אֵל, וְהוּא גַם רָמַז לָשׁ עִירוֹ, שֶׁבֶּא מִנְלָרֵת.

(ג) הַתּוֹר. בַּמִּדְרָשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ב יג) דַּעֲנִין מִנְשָׁה הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאָה לַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה וְכו' וְהָיוּ מַלְאָכֵי הַשֶּׁרֶת מַסְתַּמֵּיין אֶת חֲלוּנוֹת שֶׁל רִקִּיעַ שֶׁלֹּא תַעֲלֶה תַפְלֹתוֹ לְשָׁמַיִם מֵהַ עֲשֵׂה הַקֹּדֶשׁ הַתּוֹר אֶת הַרְקִיעַ מִתַּחַת לְכֶסֶף הַכְּבוֹד וְקִיבֵל אֶת תַּפְלֹתוֹ וְיִשְׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַּיִם לְמִלְכוּתוֹ.

(ד) וְעָבֹר בְּרֹאשִׁי. כ"ס דַּעֲנִין גְּאוּלָּה וְיַעֲבֹר מִלְפָּנֶיךָ וְה' בְּרֹאשֶׁם (מִיכָה ב יג).

תמונתה^(א) הותר ובאמונה תאָרש:

בתוך הנהרגת עליך, השָׂאָר אותה בחיים ותתאָרס איתה בשכר האמונה:

גְּדוֹר פְּרִצַת סֶבֶת דָּוִד הִנֵּפֶלֶת.

רוֹמֵם קִרְיָה עַד־עָפָר מִשְׁפֶּלֶת.

שְׁבוּיָה נָחַם נַחֲמָה מִכְּפֶלֶת^(ב).

מאורה האר ותאיר מאפלת:

ותאיר את ירושלים היושבת בחושך:

בְּנֵה עִירָךְ כִּימֵי עוֹלָם.

רַפָּא מִזְבִּיחֶךָ הֵיכַל וְאוֹלָם.

בנה מחדש

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל שֵׁם יַעֲבֹדוּךָ כָּלֵם.

ויתגדל שמך עד־עולם:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקוֹן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יֵי לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יֵי עַל כֵּן
יִוָּרָה חַטָּאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִים
עַד־נִפְשׁ: הוֹשִׁעַ יֵי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבָרַךְ
אֶת־נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנֹתֵם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וּכְפָר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

(א) תמונתה. כנסת ישראל הנהרגת עליך (רש"י תהלים עט יא).

(ב) נחמה מכופלת. בפסיקתא פסיקא דנחמו, חטאו כפלים חטא חטאה ירושלים (איכה א ח), ולקו כפלים, כי לקחה מיד ה' כפלים בכל־חטאתיה (ישעיה מ ז), ומתנחמים כפלים נחמו נחמו עמי (ישעיה מ א).

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשֻׁבְּ־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּיטָח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

יד פזמון חתום נו שפטיה^(א)

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּיַי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים^(ב).

ישועה נצחית.

גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּיךָ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים.

כִּי אַתָּה רַב סֶלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

שְׁעָרֶיךָ הֵם דּוֹפְקִים כְּעַנְיִים וְדָלִים.

צָקוֹן לַחֲשֵׁם^(ג) קָשׁוּב, יְהִי שׁוֹכֵן מְעָלִים:

לתפלה שהם שופכים לפניך בלחש, הקשב, אתה ה' השוכן בשמים:

פְּחוּדִים הֵם מִכָּל־צָרוֹת מִמֶּחֱרָפֵיהֶם וּמִלּוֹחֲצֵיהֶם.

נָא אֵל תַּעֲזֹבֵם יִי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

טוֹבוֹתֶיךָ יִקְדְּמוּ^(ד) לָהֶם בְּיוֹם תּוֹכַחָה.

וּמִתּוֹךְ צָרָה הַמְצִיאֵם פְּדוּת וּרְוַחָה:

הכן להם את הישועה:

יִוֹשְׁעוּ לְעֵין כָּל וְאֵל יִמְשְׁלוּ בָם רְשָׁעִים.

כִּלָּה שְׁעִיר וְחוֹתָנוּ וַיַּעֲלוּ לְצִיּוֹן מוֹשִׁיעִים:

אדום וישמעאל

הַקְשִׁיבָה אָדוֹן לְקוֹל שׁוֹעֲתָם.

וְלִמְכוֹן שִׁבְתְּךָ הַשָּׁמַיִם תַּעֲלֶה תִּפְלָתָם.

כִּי אַתָּה רַב סֶלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

(א) רבנו שפטיה חי באיטליה בעיר אוריה ונפטר בר"ה שנת ד' אלפים תרמ"ז (מגילת אחימעץ).

(ב) נושע בה' תשועות עולמים. בילקוט נביאים סימן תקע"ז, עם נושע בה' (דברים לג כט), אמר הקב"ה בעוה"ז הייתם נושעים ע"י בני אדם, במזרים ע"י משה ואהרן, בימי סיסרא על ידי דבורה וברק, ובמדינים ע"י שופטים, וע"י שהיו ב"י הייתם חוזרים ומשתעבדים אצל לעתיד לבא אני בעלמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שנאמר (ישעיה מה יז) יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה' תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים.

(ג) צקון לחש (ישעיה כו טז). פירש"י שפך שיח ותפילה.

(ד) טובותיך יקדמו. במגילה (דף י"ג ע"ב) אין הקב"ה מכה את ישראל אלא"כ בורא להם רפואה תחילה.

ק' יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בִּי תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים. גַּם הַיּוֹם יוֹשְׁעוּ מִפִּידֶיךָ
שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. כִּי אַתָּה רַב סְלִיחוֹת וּבַעַל הַרְחָמִים:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' א' רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה-הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ:
אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי-עָתָה לְחֻנּוּנָהּ כִּי-בָא מוֹעֵד: זְבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ
נִשְׁבָּרָה לִב-נִשְׁבָּר וְנִדְבָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן
תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ זְבַח־יִצְדָק עוֹלָה וְכִלִּיל אֲזִי יַעֲלוּ
עַל-מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זְכַר-רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּחַ: זְכַרְנוּ יי'
בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: זְכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלָּתָ שִׁבְט
נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתָ בּוֹ: זְכַר יי' חֶבֶת יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל
תִּשְׁפַח לְנִצָּחַ: זְכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ
עַד הַיּוֹם בָּהּ: זְכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת-זִרְעֶכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנַחֲלוּ לָעָלָם: זְכַר לְעַבְדֶּיךָ
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל-תִּפְּן אֶל-קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל-רִשְׁעוֹ
וְאֶל-חַטָּאתוֹ: אֵל-נָא תֵשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חָטְאוּנוּ צוּרְנוּ סָלַחְלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה

טו חטאנו ע"ס א"ב וצסוף חתום יצחק בר יקר חזק ואמין

אָרִיד בְּשִׁיחִי. בְּשִׁיחִי לְגֻחִי^(א).

איילל בתפלי לבוראי

לְגֻחִי בְּהִשְׁיחִי. כִּי אִם־בְּרוּחִי^(זכריה 7 ו):

כאשר משפילים אותי. אבל ברוחי

בְּרוּחִי וּבְלִשׁוֹנִי. בְּלִשׁוֹנִי עֲלִבּוֹנִי.

ובלשוני, אני מספר את עלבוני

עֲלִבּוֹנִי לְקוֹנִי. נַחַר גְּרוֹנִי^(תהלים סט 7):

לח' קוני ומרוב הדיבור יבש גרוני

גְּרוֹנִי וּשְׁפָתַיִם. וּשְׁפָתַיִם בְּשִׁתַּיִם.

וגם שפתי.

בְּשִׁתַּיִם נְתִיבוֹתַיִם. לְפָנַי דִּלְתַּיִם^(ז) (ישעיה מה א):

בפני האדם שתי דרכים, דרך הטוב ודרך הרע, וגם אם יחטא,

דִּלְתַּיִם לְתִשׁוּבָה. לְתִשׁוּבָה שׁוֹבָה.

דלתי תשובה פתוחים, וקול קורא : שובי,

שׁוֹבָה מִשׁוֹבָה. הִבַּת הַשׁוֹבָבָה^(ירמיה לא כא):

שובי ממרידתך, כנסת ישראל שמרדה :

הַשׁוֹבָבָה נְעוּיִת^(ג). נְעוּיִת וְנִדְוִיִּת.

כנסת ישראל שמרדה בך מתכופפת וסובלת.

(א) כתב בסידור עבודת ישראל : להבנת פיוט זה יש לדעת כי רוב התצות הנכפלות זו העמידן המחבר רק לפאר

חרוזת פיוטו ולענין הבנת המאמרים מיותרות הן והמבאר את הפיוט כריך שיקרא : אריד בשיחי לגוחי בהשיחי

כי אם ברוחי ובלשוני עלבוני לקוני נחר גרוני וכו'. וכן בכל הפיוט.

(ב) דלתים. יש מפרשים שתי דלתות לתשובה, אחת פתוחה לרבים כל השנה, ואחת ליחיד בעשרת ימי תשובה.

(ג) נעויות. נהייתה עקומה (ת"י תהלים לח ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, וצסוף חתום שמואל

חזק וברוב המקומות חין אומרין ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא

בונן אומרים לאם גלליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבִּי. אֶתָּנוּ אֱלֹהֵינוּ בְּרִיבִי.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אֲבוֹת זְכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבִי. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ^(שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו :

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפִשֵּׁעַ רַב מִבִּקֵּשׁ מְחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

נְדוּיִת וְנִתְּיוּת^(א). לְאַבְדּוֹן וּמָוֶת (איוצ כח כ):

ונכתבה למיתה

וּמָוֶת וְצוּקָה. וְצוּקָה מְצִיקָה.

וצרות מציקות

מְצִיקָה וְהַחֲזִיקָה. וְתִלְךָ הַלֹּךְ וְזַעֲקָה (ש"צ יג יט):

וחזקות. ולכן הולכת וזועקת.

זַעֲקָה מִגְּעָרְתָּךְ. מִגְּעָרְתָּךְ וְקִנְאָתָךְ.

גם קנאה לשון קנף (רש"י במדבר כה יא)

קִנְאָתָךְ וּגְבוּרְתָּךְ. סְמִכָה חֲמִתָּךְ (תהלים פח ח):

גערות, וקנאות, וגבורת עונשית, וחמתך, כולן הגיעו סמוך לה.

חֲמִתָּךְ מִלְּאָה. מִלְּאָה נִלְאָה.

והתעייפה.

נִלְאָה נִכְאָה. עַל־אֲדָמָה טִמְאָה (עמוס ז יז):

טִמְאָה בְּצִרוּעָה. בְּצִרוּעָה פְּרוּעָה.

כמצורעת, ששעריה ארוכות.

פְּרוּעָה מִדְּעָה. וְהִיא לֹא יִדְעָה (הושע ב י):

חסרת דעה ולא ידעה איך לצאת מצרתה.

יִדְעָה נֶאֱלָמָה. נֶאֱלָמָה נֶעֱלָמָה.

היא שתקה ונעלמה ממנה

נֶעֱלָמָה חֲכָמָה. בְּפִתָּה כִּלְמָה (יירמיה נא נא):

חכמה, וכלימה כיסתה אותה:

(ג) ונתוית. לה"כ (יחזקאל ט ז) וְהִתְּיוּתָּ תְּוֹ עַל־מַצְחֹת הָאֲנָשִׁים. ודקשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) ח"ל הקב"ה לגבריאל כך וקסום על מלחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה^(א). חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדִלָה:

כיון שאנתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שמו' לב לא):

גְּדִלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גָּבֹול קֹדֶשׁ אֹהֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גֹּלָה בְּרָגֶל גִּנְאוֹה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מְעַנָּה תַּחֲזֶה. דְּלוּתֶיהָ לֹא תִבָּה.

אבינויה

(א) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה. חֲטָא הָעָם הָיָה חֲטָאָה גְּדִלָה. במדרש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבדבין יאי לאלוה רב דשציק לחובין רבדבין הה"ד (תהלים כה יא) לְמַעַן־שְׁמֹךְ ה' וְסִלְחָתָ לְעֹנֵי כִי רַב־הוּא.

בְּלִמָּה וְחִרְפָּה. חִרְפָּה פְּרוּפָה⁽⁷⁾.

היא לבושה כלימה וחרפה.

פְּרוּפָה צְרוּפָה⁽⁸⁾. הִיתָה לְשִׁרְפָה (ישעיה ט ז):

הותכה ונשרפה באש.

לְשִׁרְפָה חֲבוּשָׁה. חֲבוּשָׁה נְטוּשָׁה.

עזובה.

שבוייה,

נְטוּשָׁה רְטוּשָׁה⁽⁹⁾. גְּרוּשָׁה מְאִישָׁה (ויקרא כא ז):

מְאִישָׁה לְבָזִיוֹן. לְבָזִיוֹן וּכְלִיוֹן.

וּכְלִיוֹן בְּצִיוֹן. לֹא תֹכֵל נִקְיוֹן (הושע ח ה):

במקום שאין בו מים. לא תוכל להינקות מהחטא:

נִקְיוֹן וּכְפָרָה. וּכְפָרָה מְחַסְרָה.

והיא מחוסרת כפרה.

מְחַסְרָה מְנַרָה. כְּפָרָה סִרְרָה (הושע ז טז):

והושלכה לארץ כפרה מורדת:

סִרְרָה בְּבַעְלָה. בְּבַעְלָה מַעְלָה.

ומרדה ומעלה בבעלה, הוא ה'.

מַעְלָה מַעֲלִילָה. אֵין דֵּי עוֹלָה (ישעיה מ טז):

ואין קרבן לכפר:

(7) פרופה. כדתנן (שבת ו ו) ומדיות פרופות ופי' הרע"ב שמתעטפות בטלית ותולות רצועה בשפתה אחת כנגד זוארה ובשפתה השנית כורכת אבן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופלת מעליה.

(8) צרופה. לשון התכה באש.

(9) רטושה. לשון עזיבה כמו שאמרו (ב"מ דף ל"ח ע"ב) ואלו הן נכסי נטושים וכו' ואלו הן נכסי רטושים וכו'.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּחָה מִחַח וְהִיָּה. לַעֲוֹן הָעַם הִיָּה (במדבר יד יט):

הִיָּה וּכְזָה⁽³⁾ הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֵם וְשִׁלּוּחַ לְצוּתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הַקְּשִׁינוּ עָרְף בְּחֹבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מַעְלֵנוּ לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת⁽²⁾.

את הנביאים. כינוי לנביאים

(3) הזה וכוה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה כל' הזה הרבה פעמים כמו הזה אנכי מביא רעה אליהם הזה (ירמיה ו יט), וגם כלשון פזה כמו ואם בגוי אשר-פזה לא תתנצחם נפשי (ה ט).

(2) פרוזות. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כדאמר ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

עוֹלָה וּמִנְחָה. מִנְחָה זֶנְחָה.

פסקו עולות ומנחות.

זֶנְחָה נֶאֱמָרָה. בַּמִּכּוֹה פָּרַחָה⁽¹⁾ (ויקרא יג כה):
וכנסת ישראל נאנחת על שריפת בית המקדש:

פָּרַחָה טְמֵאָה. טְמֵאָה וְקִנְאָה^(ח).
מלכות הטומאה מתפשטת ומרגיזה את ישראל.

וְקִנְאָה תִּקְנֵאָה. לֶךְ צִמָּאָה (תהלים סג ז):
ואתה ה' תקצוף באויב למען ישראל הצמאים לך.

צִמָּאָה נִפְשִׁי. נִפְשִׁי לְהִנְפִישִׁי.

לְהִנְפִישִׁי מִרְפְּשִׁי. אֱלֹהֵי קִדְשִׁי (חזקוני ח יז):
שיתן לנו ה' מנוחה מהטיט והבוץ

קִדְשִׁי וּמוֹשִׁיעִי. מוֹשִׁיעִי מִפְּרִשְׁיָעִי.
מאויבינו

מִפְּרִשְׁיָעִי תִשְׁעֶשְׁעִי. יֵי רַעִי (תהלים כג א):
תשמחני

רַעִי אֱלֹהֵי. אֱלֹהֵי וּמִצִּילִי.

מִצִּילִי תִנְחִילִי. בְּרַמִּי שְׁלִי^(ט) (שיר א ו):
בית המקדש:

שְׁלִי שְׁלָךְ. וְשְׁלָךְ לְמוֹלָךְ.
שהוא שלנו וגם שלך.

(1) במכּוֹה פָּרַחָה (ויקרא יג כה). והמפרשים פירשו אותו לכמה פנים. ואני סמכתי על מ"ש בריש הפיוט כי המלים הכפולות נכפלו לתפארת, ולכן חתכתי בין שתי המלים ופירשתי כאילו כתוב: נאנחה במכּוֹה, פָּרַחָה טומאה, פי' כנס"י בוכה על שריפת הבית, והטומאה מתפשטת.

(ח) וְקִנְאָה. קנף, כמו שפירש"י ריש פרשת פינחס.

(ט) ברמיו שלי (שיר א ו). במדרש רבה שם נדרש על בית המקדש.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאַנְחָנוּ בְּשׁוּמְרֵי מְזֻזוֹת⁽⁷⁾. מִה־נֶּאֱמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):
ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

אחרי שעשינו זאת:

זֹאת מְשׁוּגָתֵנוּ אֶתֵּנוּ. זִרְיתָנוּ וְרִזְתָּנוּ^(ה) יִפְרָתָנוּ⁽¹⁾.

עוונותינו אתנו. יצרת אותנו מזרע האבות המובחר, ולכן ענשת אותנו.

זֶדוֹן הוֹסַפְנוּ וְחַתָּתָנוּ. יִדְעָנוּ כִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):
והבהלת אותנו.

(7) בשומרי מְזֻזוֹת. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אשְׁרֵי אָדָם שִׁמְעָ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתָתִי יוֹם יוֹם לְשׁוּמֵר מְזֻזוֹת פְּתָדִי (משלי ח לד).

(ה) זִרְיתָנוּ וְרִזְתָּנוּ. ע"פ מ"ש ביומא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וְרִזְתָּנוּ חֵיל לְפִלְחָמָה (ש"ב כב מ), וכתיב הַמְּאֻרְגֵי חֵיל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני. ופירש"י בירכת את טיפת הזרע.

(1) יִפְרָתָנוּ. כיון שאנחנו לאלאי האבות, אתה מעניש אותנו, כאב האוהב את בנו.

לְמוֹלֶדֶת נִאֲצוּ לָךְ. וּלְשׁוֹנָם תִּהְלָךְ. (תהלים עג ט):

האויבים חרפו אותך בביתך, ואמרו שתש כחד:

תִּהְלָךְ גִּזְרֶת. גִּזְרֶת הָעֶבְרֶת.

והנה אתה גזרת את הים והעברת את ישראל.

הָעֶבְרֶת וַיִּתְּרֶת. עִסִּיזוּ יִצְרֶת (ישעיה מג כח):

וגידלת את ישראל אשר בראת לכבודך:

יִצְרֶת חֶק לִי. בִּרְר יִקַּר מְלוּלִי.

ונתת לנו את התורה. קבל תפילתי הטהורה.

מְלוּלִי לְאֵלִי. אֱלֹהִים אֲדֹנִי חִילִי (חזקוני ג יט):

חִילִי חֲזַקְנוּ. חֲזַקְנוּ וְאַמְצִנוּ.

וְאַמְצִנוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מְחַקְקֵנוּ. (ישעיה לג כב):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שָׁבוֹת אֲחֵלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשִׁוֹנִים פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשִׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְיָ. עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶת גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטֵאֵנוּ שָׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטֵאֵנוּ בְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וזרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד יִכְפֹּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפָּר. יַעֲזֵ וּמִי יִפָּר (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפָּר כַּעַם וַיִּחַסֶּה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכַּפֶּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵשָׂא. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד כִּסֵּא (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן בסא בונן תמלא בלום גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדקס תהלים אָשָׂא עֵינֵי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה לדין וישראל מסתכלין בצלות שידברו עליהם זכות.

וְלֹא־תַעֲלֶתֶם לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶרְחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשִׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחָךָ בְּקֶצֶה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֹמֵר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּח
יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֹמֵר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִיָּבֵשִׁים כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמִיָּבֵשִׁים. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחַה
פִּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנָן כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְינוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּינָה: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּינוּ
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלֹתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרַף לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גְּזֻלְנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדְנוּ. חִמְסְנוּ. טָפְלְנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ. לָצְנוּ. מִרְדְּנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרְנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרְנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשְׁאֵשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמְתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹא־מַר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גְּזֻלְנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. זָדְנוּ. חִמְסְנוּ. טָפְלְנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבֵנוּ. לָצְנוּ. מִרְדְּנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְרְנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְרְנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשׂוּנוּ מְעֻלָּנוּ. מְשַׁשְׁנוּ וּמִוֹרֵט מִפָּנֵינוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ סְבָלָנוּ עַל שִׁכְמֵנוּ. עֲבָדִים מְשָׁלוּ בָנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סִבְּבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִפָּנֵינוּ בְּעוֹנֵינוּ. שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲנֵנוּ כְּצֹאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּיין לֹא שִׁבְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַחֲרֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חַטָּאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חַטָּאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגַדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הֶעֵינֵנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסְנוּ. טַפְלָנוּ שָׁקַר. יַעֲצֵנוּ רָע. כּוֹבְנוּ. לָצֵנוּ. מְרַדְנוּ. נֹאצְנוּ. סָרְנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרְנוּ. קִשְׁנוּ עָרְף. רִשְׁעֵנוּ. שִׁחַתְנוּ. תַּעֲבֹנוּ. תַּעֲנֵנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָה אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִחַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִחַרְנוּ. כִּפְתּוּב עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִחַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזִיק לְעַד אֲפֹו בִּי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיכָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי עוֹנֵתֵנוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיָחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֱלֹהֵינוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּפְשֻׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּל־חַטָּאתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן כְּאֶמֶר. בְּיָמֵינוּ הָיָה וְכַעַת הֵיאָה נֹאסִי יִבְקֹשׁ אֶת־עֵזֶן יִשְׂרָאֵל וְאַיֵּנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשִׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָה צִמְאִי חֶסֶדְךָ תִּאֲבִי יִשְׁעֶךָ וְיִפְּרוּ וְיִדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גִּדְלָךְ וְתַפְאֲרָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

לְמוֹדֶדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצְחָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 עֲזָרָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֹהֲבֶיךָ
 שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַּיִם עִיר קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
 כְּבוֹדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוֵגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
 יְחוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
 בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנּוֹאֲמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹכֵשׁ בְּעַסִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
 מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 עוֹנֶה בְּעֵת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרָהֶם, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂכֻמִּים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מִשְׁגָּב אִמָּהוּת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֶּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחָרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ
 כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיּוֹת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
 לְמִרְדְּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבִּירֵי לִבָּא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פִּרְק.
 רַחֲמָנָא שִׁיזְב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלְנוּ הַשְּׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי
אל־בא־פך תוכיחני ואל־בִּחֲמֶתךָ תִּסְרֶנִּי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶאֱנִי רָפְאֵנִי יי כִּי
נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֶדְךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׂאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לַיְלָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֶי אֲוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוּי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי
תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיֹבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רִנֵּעַ:

מחא ומסא ממית ומחיה. מסיק משאול לחיי עלמא. ברא פד חטא אבוהי
לקיה. אבוהי דחאס מסא לכאבה. עבדא דמרד נפק בקולר. מרה תאב ותבר
קולרה: ברך בברך אגז וחטינן קמד. הא רוי נפשו בגידין מרין. עבדך אגז
ומרדינן קמד. הא בבזתא הא בשביתא והא במלקיותא. במטו מנד ברחמך
דנפישין. אפי לכאבא די יתקף עלן. עד דלא נחוא גמירא בשביא:

מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים: משמיעי תפלה השמיעו
תפלתנו לפני שומע תפלה: משמיעי צעקה השמיעו צעקתנו לפני שומע
צעקה: מכניסי דמעה הכניסו דמעותינו לפני מלך מתרצה בדמעות: השתדלו
והרבו תחנונה ובקשה לפני מלך א רם ונשא: הזכירו לפני השמיעו לפנינו
תורה ומעשים טובים של שוכני עפר: יזכר אהבתם ויחיה זרעם שלא תאבד
שארית יעקב כי צאן רועה נאמן היה לחרפה ישראל גוי אחד למשל
ולשגינה: מהר עננו יי אליהנו ופדנו מפליגזרות קשות והושיעה ברחמך
הרבים משיח צדק ועמך:

מרן דבשמיא לך מתחננן בעבדא דמתחנן למרה. עשיקי אגז ובחשוכא
שרינן. מרירן נפשין מעקתן דנפישין. חילא לית בן לרצויה, מרן. עבד בדיל
קימא דגזרת עם אבהתנא:

מרן דבשמיא לך מתחננן כבר שביא דמתחנן למרה. פלחון בני שביא
בכספא מתפרקין. ועמך בית ישראל ברחמי ובתחנוני. חב לן שאלתין
ובעותין. דלא נהדר ריקם מן קמד:

שומר ישראל שומר שארית ישראל ואל־יאבד ישראל האומרים שמע
ישראל:

שומר גוי אחד שומר שארית עם אחד ואל־יאבד גוי אחד המיחדים שמך יי
אליהנו יי אחד:

שומר גוי קדוש שומר שארית עם קדוש ואל־יאבד גוי קדוש המשלשים
בשלש קדשות קדוש קדוש קדוש:

מתרצה ברחמים ומתפייס בתחנונים התרצה והתפייס לדור עני כי אין
עוזר:

אָבינו מִלְכֵנוּ חָנּוּנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוָלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכְּרֵנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים מִהֵרָא
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגוּ רַחֵם
תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוֹתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרְצִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום רביעי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹנָה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיָּתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדִלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תִּפְלָה:

שֹׁמֵעַ תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יְבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְּנוּ: יְבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵתֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְשֻׁלָּתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶאָה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִתְּנוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ תִּמְלֹכָה וְהַמֶּלֶךְ נִשְׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינך: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסבינו: יי אחי צבאות
מי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מי־כמכה באלם יי מי כמכה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו ביהפין חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמך: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהמים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעַדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֵר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִנְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלְחָת: סִלְחָ־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדֵּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם גָּאֻמַּר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תְּאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מז ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִשְׁוֹאוֹת עֵינֵינוּ.

בְּכָל־פְּנֵה וּפְנֵה אֲשֶׁר זָרִיתָנוּ:

נַעֲרִית קוֹלָנוּ בְּרַמָּה נִשְׁמָע.

בשמים

דִּלֵּךְ בְּכִי תִמְרוּרִים נְדַמָּע:

טפטוף

הִצִּיקְתָּנוּ בְּטִינָנוּ מִרַב תַּחֲלוּאוֹת.

וּמִתְלָאוֹת הַבָּאוֹת אַחֲרֵי תֵּלָאוֹת:

זוֹלָתְךָ בְּעֲלוֹנוֹ אֲדוֹנִים.
חוץ ממך שלטו עלינו

חוֹרְשִׁים זֶה אַחֵר זֶה בְּמַחֲשָׁוִים:

טְרוּפָה פָּרְתְּךָ בְּבִצְעֵי^(א) חֲבוּרִים.
בפצע וחבורה.

יְגוּעָה וּכְבֶּד אֵין לָךְ צָרָךְ בָּהּ וְלֹא לְאַחֲרִים:

כָּל־הַיּוֹם עָלֶיךָ הִרְוָגִים.

לְכַפֶּרָה אֵינָם מִשְׁיֻגִים:

מִחֵנְתָנָה^(ב) וּמִחֵנְקָדִים.
נספר

נִגְדָדְךָ מִלְבוּשׁ וּמִלְהַתְאֲדָם:

שִׁיחַ שִׁפְתוֹתֵינוּ אִם נִבְרַר בְּשׁוֹשָׁן^(ג).

עוֹנֵנוּ נִגְדָנוּ יֶשֶׁן נוֹשָׁן:

פְּגָרֵינוּ אִם תַּצְמִית וְדָמְנוּ אִם תִּשְׁפּוֹךְ.
אם תשחית את גופנו

צְדָקָה אֶרֶץ מְבִלִי רָגַז תִּהְפֹּךְ:

הארץ לא חטאה, ולמה תהפוך אותה מבלי סיבת רוגז נגדה:

קוֹמוּ רְבוּצֵי מִכְּפַל סְעָדוֹנוֹ בְּשׁוּעָה.
האבות

רְאוּ כִלְיוֹן וְאַיִה שְׁבוּעָה:

שׁוֹמְרֵי הַצֶּאֱן הִקִּיצוּ וְהַשְׁתוֹמָמוּ.
משה ואהרן והיבחרו.

שְׁקַדְתֶּם טְרַחְתֶּם וְלִבְהֻלּוֹת הִתַּמּוּ^(ד):
ללא הפסק עבדתם

תִּפְאֶרֶת עֲזָמוֹ עוֹרָה לָמָּה תִּישָׁן.
ה' תפארתנו וכוחנו,

תוֹחֶלֶת יִשְׂרָאֵל הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן:

(א) בְּבִצְעֵי. לשון פלע כמו שפירש"י על הפ' ובצעים בראש בלם (עמוס ט א) ופלעם.

(ב) מִחֵנְתָנָה. שם יתנו צדקות ה' (שופטים ה יא) פי' במלודה ענין דיבור.

(ג) שִׁפְתוֹתֵינוּ אִם נִבְרַר כְּשׁוֹשָׁן. ע"פ ל"ה (שיר ה יג) שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשָׁנִים.

(ד) הִתַּמּוּ (ש"צ כ יח). פי' הרד"ק כמו תמנו.

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
 ראשֹׁן ראשֹׁן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עֲסִיפ־בְּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וַחֲנוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסְלִיחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
 סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךְ:

לָמָּה יי תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה־פָּנִיךְ תִּסְתִּיר
 תִּשְׁכַּח עֵינֵינוּ וְלִחְצֵנוּ: לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחֵנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים:
 הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: כָּאִיל תַעֲרֹג
 עַל־אֲפִיק־יָמִים כֵּן נִפְשֵׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: קוּה קוִינוּ יי וַיֵּט אֵלֵינוּ
 וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֲתֵנוּ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ: קוִיתִי יי קוּתָה
 נִפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחֲלָתִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סְלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סְלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה חַמְלָךְ יַעֲנֵנוּ בַיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
 שְׁמַעָה אֲדֹנֵי סְלַחָה אֲדֹנֵי חֲקִשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

יז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה^(א) חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱוִיתִיךָ קוִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִרְחָקִים.

חמדתי אותך, וקיויתי אליך

בְּקֶרְבִּי שִׁחַרְתִּיךָ קָרָאתִיךָ מִמַּעַמְקִים.

דרשתיך

נִרְסַתִּי לְתַאֲוֹתֶיךָ^(ב) כָּאִיל עַל אֲפִיקִים.

נשברתי מרוב תאוותי אליך כמו אייל המחפש נחלי מים.

דִּרְשִׁיתִיךָ חֲקַרְתִּיךָ בְּרַחוּבוֹת וּבִשְׁוֹקִים.

חיפשתיך

הִנֵּה כָּעֵת תִּרְוִיחַ לְדַחוּקִים.

עכשיו תן רווח ליושבים בצרה ובדוחק.

(א) י"א שהוא רבנו אליה בר שמעיה מעיר בארי באיטליה, המוכתר ככתר תורה וככתר שירה, החתום
 בתשובה המובאת בהגהות מיימוניות פכ"ג מאישות הי"ד. על חכמי בארי כתב ר"ת בספר הישר חלק השו"ת
 סוף סי' מו ח"ל בני בארי שהיו קורין עליהן כי מבארי תלמי תורה. רבנו אליה בר שמעיה חיבר סימנים
 יז, כז, ל, לג, לה, סח, ע, עה, פא, צא, צג, ק, קא.

(ב) גרסתי לתאוותך. גרסה נפשי לְתַאֲוָה (תהלים קיט כ) פירש"י נפשי משתכרת מחמת תאוה.

וְתַעֲשֶׂה דִין וּמִשְׁפָּט לַעֲשׂוּקִים.

זְמוּרֵיהֶם שְׁחָתוּ וּבִקְקוּם בּוֹקְקִים^(א).
ענפיהם ובוזזים לקחו את הכל.

חֲמוּסִים אֲנוּסִים נְגוּשִׁים בְּיַד מַדִּיקִים.
לשון חמס משועבדים ביד הכותשים אותם.

מְפוֹלֵךְ שַׁעֲשַׁעַת בְּיַלְדִּים רַבִּים.
ישראל הדבקים בדך שימחת אז

יָמִים רַבִּים לְחוּצִים וּדְפוּקִים.

כָּל חָסְרוֹ מְטוֹב רַקִּים.

לְבָאִים שְׁנִיָּהֶם עָלִימוּ חוֹרְקִים.
אריות

מֵאֵסֶת וּזְנִיחָת וְנִטְשָׁת דִּבְקִים.

נֶאֱרַת בְּרִית^(ב) שְׁלֹשֶׁת הַחֲשׂוּקִים.
הרחקת מלבדך את הברית עם האבות.

סָחִי שְׁמַתָּנוּ מִכִּים וְלוֹקִים.
דבר מיאוס

עֲצוּמֵי גָזֹם וְאֶכּוּלֵי יִלְקִים.
שבורים ואכולים ע"י חגבים. גזם וילק שני סוגי חגבים

פְּצוּעֵי חֲבוּרוֹת וְאַבְרִינוּ מִתְפָּרְקִים.

צָרִי חֲדָלְנוּ וְדָלְנוּ תִמְרוּקִים.
אין לנו תרופות ומשחות.

קוּמָה עֲזָרְתָה לְנֶאֱנָחִים וְנֶאֱנָקִים.
קום ועזור ומתפללים.

רוּחַם מֵאֲשָׁפוֹת וּמַעֲפָר תִּקִּים.

שְׁלֹטוֹן לְפָנֶיךָ יְרוּדִיךָ לְהִתְקִים.
כוח להקים את ישראל שירדו עד עפר.

תִּקְפֶּךָ בְּשַׁחַק וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּאַרְקִים.
כוחך בשמים בארץ.

אֵךְ לְשִׁמְךָ יוֹדוּ הַצִּדִּיקִים.

בְּנִשְׁאָךְ רֹאשׁ שְׁבַעַתִּים מְזַקְקִים^(ג).
כשתרים את ראשם של ישראל שנטהרו שבע פעמים.

(א) וּבִקְקוּם בּוֹקְקִים (נחום ז ג). פירש"י בזזום.

(ב) נֶאֱרַת בְּרִית (תהלים פט מ). פירש"י בטלת.

(ג) מְזַקְקִים. ו"מ על ישראל שנטהרו ע"י צרות הגלות, שהם ככור לטהר בו את הכסף. וי"מ על ת"ח העוסקים בדברי תורה הטוהרים, ונותנים בהם מ"ט פנים לטמא ומ"ט פנים לטהר, שְׁבַעַתִּים שבע פעמים שבע.

עֲתָה יֹאמְרוּ הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוּקִים.

יִתְבָּרַךְ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

חֲזֹק וְאַמִּיץ דְּבָרוֹ הַקִּים.

לְחֻבְצֻלַת הַשָּׂרוֹן שׁוֹשַׁנַת הָעֶמְקִים:

כינויים לכנסת ישראל

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

הֶאֱזִינָה יְיָ תַפְלִיתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מַלְכֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ כִּי-אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקְרָה תִשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקְרָה
נַעֲרֹךְ-לָךְ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִיתֵנוּ תִקְדָּמָה: תַּכּוֹן
תַּפְלִיתֵנוּ קִמְרַת לְפָנֶיךָ מִשָּׂאת כַּפֵּינוּ מִנְחַת-עָרֵב: עָרֵב וּבִקְרָה וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּבֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטֵחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַמּוֹלָה יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוֹנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

יח ע"ס תשר"ק וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקמן וכתיו בני ה' ה' חננים

אַהֲבֵנוּ וְאַהֲבֵנוּ אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ בְּאֵיל^(א) עַל-אַפִּיקִים.

נפשי משתוקקת אליך כאייל המשתוקק לנחלי מים.

שָׁחָה יֵצֵאת לְרוּיָה וְאִין מִפִּיקִים.

נפשי הנשפלת מבקשת לצאת לרווחה ואין נותנים לה.

(א) תערוג אליך וכו'. שני המאמרים הראשונים מיוסדים על מזמור מז שבתהלים, בְּאֵיל תַּעֲרוֹג
עַל-אַפִּיקִימִים כֵּן נִפְשִׁי תַּעֲרוֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים צִמְאָה נִפְשִׁי וְגו' מִתִּי אֲבֹא וְאַרְאֶה פָּנֵי אֱלֹהִים וְגו' כִּי
אֶעֱבֹר בְּפֶה וְגו' מִדֵּי-תִשְׁתַּחֲוֶה נִפְשִׁי וְגו'.

רְחוּק וְעֵמוּק וְלִדְלוֹת לֹא מִסְפִּיקִים.

קץ הגאולה רחוק ועמוק ואין מצליחים לגלות אותו.

קוֹיִם וְחוֹכִים וְאַמָּנָה לֹא נִפְסָקִים^(א):

ולא מפסיקים להאמין:

צִמְאִיד צוֹק לָהֶם יְחוּל לִבָּם.

לישראל הצמאים לך, שפוך ותן תוחלת לבם.

פָּנִיד לְרֹאוֹת בֵּית מְעוֹן חֲבוּבָם.

להיראות בפניך בבית המקדש.

עָבוֹר בַּפֶּךְ וְעֵמוּד שְׂבִיבָךְ סְבִיבָם.

לעלות בהמון לרגל, כאשר עמוד האש מגן עליהם מסביב.

סוֹר עָרַל וְטִמָּא בְּעֵלֵי דְבָבָם:

אוֹיְבֵיהֶם:

והסר מהם

נִכְחִידִם נִירְשָׁה לָנוּ נָמוּ חֲרָשׁוֹ^(ב).

אמרו וחשבו.

מִירְשֶׁתְּךָ אֲשֶׁר הוֹרְשָׁתָּ עַמְּךָ גִּירָשׁוֹ.

לִתְכַחִיד יוֹם יוֹם עוֹד יִדְרוֹשׁוּ.

כְּנוּם מִם וְחָמָם, עֲנִיִּיד יְרוּשָׁשׁוֹ:

הטילו על ישראל מיסים, גזלו את ממונם והשאירו אותם עניים ורשעים:

יְבוּזוּ בּוֹז יִדִּידֶיךָ, יִכְנוּם כָּלִבִּים.

טִפֵּשׁ וְנָבַל כָּמָר תַּעַר הַגְּלָבִים.

אנשים גסים וכמרים מגולחים.

חֲרַפְתָּם שׁוֹמְעִים עֲלוּבִים וְלֹא עוֹלָבִים.

זֶר לֹא נִשְׁלָבִים וְעֲלִיד נִצְלָבִים:

אינם נדבקים לע"ז ונהרגים עליך:

וְאַנְחֵנוּ עַמְּךָ, נִגְדֶּיךָ זֶה עֲנִינָנוּ.

מצבנו ידוע לך.

הַעַל אֱלֹהִי תִתְאַפֵּק תַּחֲשָׁה וְתַעֲנֵנוּ.

תשתוק, ותתן להם לייסר אותנו.

דְּבִיתָנוּ בְּמָקוֹם תַּנִּים וְעֲלִיד נִשְׁעָנוּ.

דרסת אותנו

גַּם גֵּיא צִלְמוֹת שְׁמִנוֹךְ מְעִזָּנוּ:

גם בגיא צלמות אנחנו בוטחים בך:

בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ, אֵל יִתְחַלֵּל.

(א) נִפְסָקִים. נ"ל מִפְסִיקִים.

(ב) חֲרָשׁוֹ. דר"ש ר"ע (משלי ו יד) פי' במלודה חושך רע.

בְּךָ כָּל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל יִתְחַלֵּל.

אִם עֲוִינֵנו רַבּוֹ וּמָלְאוּ חֻלָּל.

חללו של עולם.

אֲנֹכִי מַחֲהָ פֶשְׁעֶיךָ, פִּיךָ מִלָּל:

פִּיךָ דִּבֶּר:

שְׂגִיאוֹת שִׁים זָדִים וְאִין קוֹנִם.

חשוב זדונות לשגגות ואל תעניש אותנו.

לִפְנֵים מִשׁוֹרֶת הַדִּין לָנוּ הַכֶּנֶם.

מִפְּנֵי קֶשֶׁט סֶלָה^(א) יְבוֹשׁ הָאוֹנִם.

נוכח אמיתת דינך, יבוש האויב שהשלטת עלינו.

הֵנָּם יְנוֹסִם נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יַכֵּם:

בזכות עמידתנו בניסיונות קשים, תרים נס ותקבץ נדחי ישראל:

הָרִץ בֵּת פּוֹצִי, קָרָבָן תִּשָּׁע.

קבץ מהר נפוצותינו ותקבל ברצון קרבנותינו.

קִבֵּץ יַחֲדוֹ עֲשִׂירִית^(ב) עִם תִּשָּׁע.

הגלות העשירית עם תשע הגלויות הקודמות.

טֹבֵעַ חֲטָא וְלֹא יִזְכָּר רָשָׁע.

הטבע את החטא במצולות ים

נִשָּׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל פִּשְׁעוֹ:

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפִשְׁעוֹ וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אֵתָהּ אֲדֹנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) מפני קשט סלה. ע"ש הפ' נתתה ליראיך גם להתנזרם מפני קשט סלה (תהלים ס ו) ופירש"י נתת נסיונות רבים ליראיך. להתנזרם. להתנזרם בהם. מפני קושט. שכתתו להם הטובה, לא יהרהרו האומות אחריך ללא יקשטו דינך. עכ"ל. וייתכן שהפייטן התכוון במילה גם גם במשמעות של נסיון, וגם במשמעות של הרמת נס בשעת הגאולה.

(ב) עשירית עם תשע. עשר גלויות נמנו על ידי חז"ל במדרש עשר גלויות ואלו הן, ג' על ידי אשור, הראשונה ראובן וגד וחצי מנשה, השנייה זבולון ונפתלי, השלישית, שאר מלכות ישראל. ג' על ידי בבל, גלות יהויקים, גלות יהויכין וגלות כדקיהו. ד' על ידי הרומיים, פולמוס אסירוס, פולמוס אספיינוס, פולמוס טיטוס ומלחמת בן כוזיבא, היא הגלות העשירית. וי"מ ע"ש הפסוק ועוד בזה עשרה (ישעיה ו יג), ופירש במלואה תשעה חלקים יהיו אבדוים ותשאר חלק עשירי ואף היא תשוב להיות לבשר, ומבקש לקבץ את כל העשרה חלקים.

טוב־י לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לָקֵץ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יי לְמַעַז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יי לְעוֹלָם חֲסִידוֹ וְעַד־דֹּר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יי עַל בֶּן
יֹרֵה הַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוֹמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתָךְ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דֶּבֶר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צָדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

יט פזמון ע"ס א"ב

אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ.

אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

אִם עֲבָרְנוּ תּוֹרוֹת וְחָלַפְנוּ חֻקִּים.

בִּיטָה בְּבָרִית שְׁלֹשֶׁת מִצְוִקִּים.

הסתכל בברית שלוש אבות.

נִזְעַע כְּאֶזֶר בְּךָ דְּבָקִים.

זרע ישראל הדבקים בך כחגורה הדבקה למי שלובש אותה.

דְּפִים תִּשְׁלִיךְ בְּעַמּוֹקֵי אֲרָקִים^(ח):

חטאם תשליך בעומק הארץ:

הִנָּנוּ אֲתָנוּ לָךְ שׁוֹעִים וְדָלִים.

באנו אליך, עשירים ועניים.

וְעוֹדִים לְשֵׁלִם שְׁפָה תִּמְוֹר אֵילִים.

נאספים לתפילה, במקום קרבן.

זַעַם אִם יֵצֵא כְּרַע מִעֲלָלִים.

אם יצא כעסך עלינו בגין מעשינו הרעים.

חֲסִדֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֵל אֱלֹהִים:

הקדם לנו רחמיד, ה':

טָרַם תֹּאבֵד שְׂאֲרֵית עַמּוֹךְ.

יְהִמּוּ עָלֵינוּ מַעֲיָד וְרַחֲמֶיךָ.

בִּי־כָלֵינוּ מִפְּנֵי זַעֲמֶךָ.

לְחַנְּנוּ הַנֶּפֶן מִשְׁמִיךְ:

מֵרֵב פְּשָׁעִים הִלְכְּנוּ קְדֻרָּנִית.

בחושך.

נִתְּנוּ בַּיָּד מְאָרִיכֵי מַעֲנִית.

אויבים החורשים על גבנו.

סִבּוּנוּ כְּדֹבָרִים נוֹשְׁקֵי קֶשֶׁת וַחֲנִית.

אויבים נושאים נשק.

עָלֶיךָ הִרְגָנוּ שְׂמָאֵלִית וַיִּמְנִית:

מכל צד :

פְּקוּד הַיּוֹם גָּפֶן יִמְיֶנְךָ נִטְעָה.

זכור את ישראל.

צָקוֹן לַחֲשָׁה הִקְשִׁיבָה וּשְׁמָעָה.

תפילה אשר שופכים לפניך בלחש,

קָלַע בִּיּוֹן מִצוֹל כָּבֵד פִּשְׁעָה.

השלך בבוץ עמוק

רוֹמְמוֹתֶיךָ נִצַּח בְּפִיהָ לְהַבִּיעָה.

עד כאן אומרים צפפד"מ והמאמר האחרון נתקן להיאמר ביום כיפור בלבד

וממשיך מיד למענה אֵלֵינוּ וכו'

(שְׁפִטְנוּ בְּצִדְקַתְךָ הַמִּלֶּךְ הַמְּשֻׁפָּט^(א)).

שִׁבְתֶּךָ עַל כִּסֵּא דִין וּמִשְׁפָּט.

תִּזְכּוֹר נָם לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט.

זכור את אברהם שאמר "השופט כל הארץ לא יעשה משפט".

תִּגְוֹנֶנָּה פִּרְחֵיו הַיּוֹם^(ב) בְּמִשְׁפָּט.

תגן על צאצאיו

לְמַעַנְךָ אֵלֵינוּ בִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ק' אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה. אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר.

לְמַעַנְךָ אֵלֵינוּ בִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(א) המלך המשפט. נ"א הַלְּהִי הַמְּשֻׁפָּט, וכן הוא ברוכ כחבי היר, והנה פיוט זה נתקן ליום כיפור, ולפי מנהגנו אומרים אותו במוסף. ואז ודאי י"ל המלך המשפט. ואולי הקהילות שהנהיגו לומר אותו כבר לפני ר"ה נהגו אז לומר הַלְּהִי המשפט

(ב) היום במושפט. נ"א בְּיוֹם הַמְּשֻׁפָּט. אולי גם חילוף גרסה זה מתפרש על ידי כך שרק ביו"כ שייד לומר היום במושפט, אבל בזמן אחר, עדיף לומר ביום המשפט.

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעְבִּיר
 ראשֹׁן וְאַשּׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עֲשֵׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשֶׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
 סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
 תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־כָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
 לְבִנְשִׁפֵּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם: אָז תִּחַפֵּץ וְכִחֲצִידֶךָ עוֹלָה וְכָלִיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
 זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלֵם הָמָּה: זָכַרְנוּ יי בְּרָצוֹן עִמָּךְ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שְׁבֹט נִחֲלַתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי חֶבֶת
 יְרוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַח לְנֶצַח: זָכַר יי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
 הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֵבָה אֶת־זִרְעֶכֶם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחֲלוּ לָעֶלְם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִשֶׁת עֲלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאתֵנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרֵנוּ:

ב חַטָּאתֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָס וְכֶסֶף חֲתוּם שְׁלֵמָה (הַבְּבִילִי) חֲקֹמֶן וְכָל צַחֵי צִי ג' ג' חֲזָנִים

אֲזוּ קִשְׁתִּי וְחֶרְבִּי. אֲזִנִּי לֹא מִרְבִּי.

ה' הִיָּה בִּיטְחוֹנֵנוּ כִּמּוֹ קִשֵׁת וְחֶרֶב. וְאַחַב אוֹתֵנוּ לְמִרוֹת הַיּוֹתֵנוּ עִם קֶטֶן.

אִיךָ חֶרֶב בִּי. חֶסֶל־בִּי בְּקֶרְבִּי (תְּהִלִּים לט ז):

אִיךָ נִהְיָה שְׁחָרָה בִּי אִף ה' וְאִף לִבִּי נִשְׂרַף בְּקֶרְבִּי:

בְּקֶרְבִּי יֵשׁ בְּדִלְדוּלִים. בּוֹעֲרִים^(ח) פִּיהֶם מִגְדִּילִים.

וְאִיבְרֵי מִדּוֹלְדָלִים כֹּאשֶׁר אוֹיְבֵי הַכְּסִילִים פּוֹתְחִים פִּיהֶם בְּגִאוּהָ.

בּוֹקֵעַ אִיָּה גָלִים. דָּרָךְ לְעֹבֵר גָּאֻלִּים (יִשְׁעִיָּה נא ז):

וְאוֹמְרִים – אִיָּה ה' שְׁבַקָה לְפָנֶיךָ אֵת הַיָּם בַּעַת יִצְיָאָת מִצְרַיִם:

גָּאֻלִּים קָדֶם כָּבָר. גָּאֻנָם מֵאֵד גָּבָר.

בְּעֵבֶר נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְכִבְדּוּם גָּדַל מֵאוֹד.

גָּזוּ בְּכָל־מַעֲבָר. וְאִין־מִכְלִים דָּבָר (שׁוֹפְטִים יח ז):

עֲבְרוּ בְּכָל מְקוֹם שְׂרָצוּ. וְאִין מוֹחָה בִּידֵם:

(ח) בּוֹעֲרִים (תְּהִלִּים לד ח). פִּירָשׁ"י שׁוֹטִים.

דָּבַר שָׁלַח וְצוּה. דְּחִיתִי בְּהֵנַע וְעוּה^(א).
 אבל עכשיו ה' גזר עלי גזרה. ונדחיתני מארצי לטלטול וחורבן.
 דָּנִיתִי בְּלֹא שׁוּה^(ב). לְמַעַן סְפוֹת הָרוּה^(ג) (דברים כט יח):
 נענשתי בגין עוונותי. וחישב לי שגגות כזדונות:
 הָרוּה וְנֹאוּה עֵדֶן. הִסִּיר הַמַּצְנֶפֶת וְכִידֶן^(ד).
 אז ה' פינק את כנסיי המלאה כל טוב והיפה. ועכשיו הסיר בגדי כהונה וכלי מלחמה.
 הָעֵדֶן שָׁנָה וְדֶן. חָרַב וְהָרָג וְאַבְדֶּן (אסתר ט ה):
 ה' שינה את הזמנים וחייב אותי.
 וְאַבְדֶּן אֲשׁוּר וְגוֹזֶן. וְדָחִי זְרֻמַּת מִיּוֹן^(ה).
 וגליתני לאשור ולגוזן (ארץ רחוקה) וגם למצרים.
 וְצָרוֹת מִפִּיקוֹת רָגוֹן. מִזֶּן אֶל־זֶן^(ו) (תהלים קמד יג):
 והצרות מוציאות נגדי כל הרגוז שלהן משנה לשנה:
 זֶן וְשֵׁת כְּגָבְרוּ. זָנַח וְחִיב כְּעָבְרוּ.
 כלכל וייסד את אבותינו כשהתגברו על יצרם. ומאז שחטאו, הזניחם וענש אותם.
 זָאֲבִים מַיִם^(ז) דָּבְרוּ. כָּל־אֵלֶּה חָבְרוּ (בראשית יד ג):
 אויבים נשלחו מהים. והתחברו נגדי:
 חָבְרוּ לַעֲמֹק כְּרִיָּה. חָרוּשָׁה מִחֲרָשֶׁת נִכְרִיָּה.
 התחברו להוריד אותי לבור עמוק. וחרשו גוים על גבי.
 חָבֹל וּפָצַע פְּרִיָּה. חֲבוּרָה וּמַכָּה טְרִיָּה (ישעיה ח ו):
 נחבלתי, ואני מלאה פצעים.
 טְרִיָּה לְאִין פְּגוּעָה. טַרְחֹת וְלֹא רְגוּעָה.
 מכה טריה הבאת עלינו, שלא כהבטחתך – "אין פגע רע" (מ"א ה יח). טורח ולא מנוחה.
 טְרוּפָה פָּרָה וְגוּעָה. עַד כִּי־יִגְעָה (ש"ב כג י):
 פרתך פצועה וצועקת, ואין לה כבר כח:
 יִגְעָה יָד מְנוּשָׁף^(ח). יוֹנָה לִפְח וּלְשִׁפְשֵׁף^(ט).
 אין בה כח לעמוד בפני אויב. והיא כיונה שנתפסה בפח ובמלכודת.

- (א) בהנע ועוה (ישעיה לו יג). פירש"י החרזי וטלטל.
 (ב) דנתי בלא שוה. דנתי, במקום גדונתי, פי' נענשתי. לא שוה, פי' לא ישר, הן העצירות (א"ע חיוז לג כז).
 (ג) וי"מ ולא שוה לעונש שאר העמים, אלא עונש משונה ומרובה.
 (ד) למען ספות הרוה (דברים כט יח). פירש"י לפי שאוסף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם וגורם עתה שאכרפס עם המזיד ואפרע ממנו הכל.
 (ה) כידן. הוא כידון המוזכר על ידי ירמיה (נ מז) וקלבים רבים יערו מִיִּרְבֵּתִי־אֶרֶץ קִשֶׁת וְכִידוֹן יִחְזִיקוּ, ובגלל החרוז שינה את הניקוד מחולס לקמץ. ותי"י תריסין, פי' מגינים, ומגן סימן למלוכה ושלטון כמו שנאמר אֶלֶף הַמִּגֶּן תִּלְוִי עָלָיו (שיר ד 7).
 (ו) מִיּוֹן. אין מיוון אלא סוס שנא' סוסים מִיּוֹנִים (ירמיה ה ח), ואין זרמת סוסים (פי' זרע סוס) אלא המארים שנא' וְזָרְמֹת סוּסִים וְרָמֹתָם (יחזקאל כג כ).
 (ז) מוֹזֶן אל זן. (תהלים קמד יג) פירש"י משנה לשנה.
 (ח) זאבים. שם כללי לאויבי ישראל כפסיקתא רבתי (ט) כבש צין שבעים זאבים מה יכול לעשות. ומ"ש מַיִם אולי הוא רמז למ"ש בסוכה (דף נ"א ע"ב) על טרכינוס קיסר [כמו שגרס הגר"א וכן באסתר רבה] אתא אשכחניהו דהו קרו כסיפרא יִשָּׂא ה' עָלָיָהּ גֹי מְרֻדָּה אִמֵּר מַכְדִּי הוּא גְבַרָה בְּעִי לְמִיתִי סְפִינְתָא בְּעִשְׂרָה יוֹמֵי דְלִיָּה זִיקָא וְחִתִּי סְפִינְתָא בְּחַמְשָׁא יוֹמֵי נָפַל עֲלֵיהּ וקטלינהו. ואולי זאבים מרמז לרומי, כ"ש באסתר רבה כי שני יתומים שנשתיירו ללדום, רומום ורומיולום, הניקתם זאבה ובסוף עמדו וייסדו את העיר רומי.
 (ט) נושף. פי' אויב הנלחם בנו כמו נִשְׁפָּף בְּרוּחָהּ (שמות טו י).
 (י) שפשף. מלכודת לאוד איפורים (שבת דף ע"ח ע"ב), ובמשנה (שבת ח 7) נקרא שבשבת.

יִסְבוּ בְּנֵי רָשָׁף. כְּשִׁלְנוּ בַּצְהָרִים כְּנִשָּׁף (ישעיה נט י):
שָׂדִים סוֹבְבִים אוֹתָנוּ. וגם ביום אנחנו נכשלים כמו בלילה:

כְּנִשָּׁף אִישׁוֹן וְעֵלְטָה. כִּי־עַתָּה הַמְּלִיטָה.
מתוך החושך, כוון עת הגאולה שנא' בה וְהַמְּלִיטָה זָכָר (ישעיה סו ז).

בְּבַחֲשֻׁכָּה אֹרֶה קְלוּטָה^(ב). הִנֵּה־הִיא לֹטָה (ש"א כא י):
ישראל יושבים בחושך. ואורם אינו מאיר אלא נסתר: לֹטָה ל' כיסוי

לֹטָה אֲדָרַת עֶזְקָה^(ג). לְשֵׁלֶם הַמְּבַעֵיר הַהֶזֶק.
עדיין נסתר אליהו הנביא, שיחייב את המזיק לשלם את הנזק שגרם לנו.

לְהַטּוֹ קוֹצִים לְרֵזֶק^(א). וְאִין אֶחָד מִתְחַזֵּק (דניאל י כא):
כולנו נשרפנו כקוצים, רוסקנו, ואין בנו מתחזק:

מִתְחַזֵּק וּמִחֲזִיק טַפָּנוּ. מִחֲרָף וּמִגִּדָּף זַמָּנוּ.
אין למצוא לא מתחזק ולא מחזיק כי נאלצו להתחבא. אבל מצויים מחרפינו ומגדפינו.

מְלִיזִים נְחוּמִים עַמָּנוּ. מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ^(ד) (ירמיה טו יח):
והם מלעיגים על אמונתנו בגאולה. וטוענים כי דברי הנביאים לא יתקיימו ח"ו.

נֶאֱמָנוּ חֲלָיִים מִלְּחָפָרָה. נִכְוָנוּ שְׂפָטִים לִי־סָרָה.
אבל המחלות הבאות עלי נאמנות בתפקידן והעונשים מוכנים לייסר אותי.

נָדִיב בְּנָבֵל הַמְּסָרָה. כִּי דְּבַר־סָרָה (דברים יג ו):
כלל ישראל הנדיב נמסר בידי גוי נבל, כי חטא בדברי פיו:

סָרָה עֲנִיּוֹת נִכְזָבוֹת. סִלְקוּ תִקְרָה וּמַעֲזָבוֹת.
דיברנו דברי מרמה, ולכן נחרב בית המקדש.

סִוְרוֹ הִזִּיל כְּזָבוֹת. וְכֶאֱסָף בִּיצִים עֲזָבוֹת (ישעיה י יד):
האויבים אומרים – "סורו מהם", ולזלו בנו כבאישה זבה. ושמנו אותנו הפקר כמו ביצים שהצפור עזבתם:

עֲזוֹבוֹת עָרִים וּפְנֹת. עָרוֹ עָרוֹ בְּפָנֹת.
ערינו עזובות. החריבו כל פנה.

עָרַעַר בְּכָל־דְּפָנֹת. מֵאִין עוֹד פָּנֹת (מלכי ב יג):
כל קיר הרוס, ואין אתה פונה לתפילה:

פָּנֹת אֶל־הַמִּנְחָה. פָּעֲלָתִי אֶזֶן וְהִזְנָחָה.
אין אתה פונה לתפילה בגלל שחטאנו והזנחנו מצוותיך.

פָּרִץ יוֹצֵאת^(ה) וְצוֹחָה. סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה (תהלים סח ז):
יש אצלנו פגעים, שמועות רעות וצעקות, ובגלל עוונותינו הושיבנו במקום ציה בלי מים:

צְחִיחָה צִמָּא וּמִדְּקִיר. צֶעֶק וְשׁוֹד כְּהֶקֶיר.
אנחנו צמאים ומדוקרים. צועקים על השוד שקרה לנו.

צָרוֹת מִתִּי לְהַעֲקִיר. נִגְשָׁשָׁה כְּעוֹרִים קִיר (ישעיה נט י):
ואומרים – "מתי תסלק את הצרות". וממששים קירות כעוורים:

(א) קלומה. חבוי כמו כל שהתיבה קולטתו (סנהדרין דף ק"ח ע"ב).

(ב) לֹטָה אֲדָרַת. אליהו הנביא, שנא' (מ"א יט יג) וַיִּלְטֵם פְּזִיז בְּאֲדָרְתוֹ. עֶזְקָה. פי' רש"י (שבת דף נ"ד ע"ב) כמר גפן.

(ג) לְרֵזֶק. בשבת (דף נ"א ע"ב) אין מרזקין, פי' משכרין לחתיכות דקות.

(ד) מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ. כלשון זה התלונן הנביא על העיכוז בקיום הגזירות, לְמַה הָיָה כְּאִבִּי נִצָּח וּמִכְרָתִי אֲנוֹשָׁה מִאֲנָה הִרְפָּא הָיוּ תַּהֲוָה לִי כְמוֹ אֶזְזָב מִיָּם לֹא נֶאֱמָנוּ (ירמיה טו יח). ומים לא נאמנו היינו נחל שמימיו פוסקים בסוף הקיץ והסומכים עליו לשחות אינם מולאים זו מים.

(ה) יוצאת (תהלים קמד יד). פירש"י שמועה רעה.

קִיר עֲרָה וַיַּחְרוֹשׁ. קָנָה קִימָת וַיִּשְׁרוֹשׁ^(א).

את קירות ביהמ"ק הרסו עד היסוד וחרשו. אבל הקנה שנטע גבריאל בים עשה שורשים.

קָמִיד עוֹלִים בְּבְרוֹשׁ. וּמִשְׁנָאִיד נִשְׂאוּ רֹאשׁ (תהלים פג ג):

ובני רומי אויביך צומחים כעץ ברוש.

רֹאשׁ זַנְבָּת לְהַחֲלִישׁ. רוֹאִימוּ יִרְאִימוּ לְהַפְלִישׁ^(ב).

ישראל שהיו לראש, שמת לזנב והחלשת. והגוים שיראו מהם, מגלגלים אותם בעפר.

רַעְלָת כּוֹסֵמוּ לְהַגְלִישׁ^(ג). וּתְשַׁקְמוּ בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ^(ד) (תהלים פ ו):

נתת לישראל לשתות כוס רעל רותח. והשקית אותם מדה שלמה של דמעות:

שְׁלִישׁ בְּמוֹעֲצוֹת מְבַחֵר. שְׁבַת מְכַלֵּמְסָחֵר.

זכור זכות יעקב אבינו, שלישי באבות, שבחר ללמוד תורה, ולא לעסוק במסחר.

שְׂמֻעָה גְרוֹנְנוּ נַחַר. וְעִשָּׂה אֶל־תִּתְאַחֵר (דניאל ט יט):

בזכותו, תשמע גרונו העייף מלהתפלל.

תִּתְאַחֵר שְׁלוֹמֵת מְאֵחֵר^(ה). תַּחֲשִׁישׁ כְּעֵת מְחַר.

תביא את הגמול ששמרת לנו לסוף הימים. מהר, וכבר מחר.

תִּנְקָה כְּצֶמֶר צַחַר. הַנְּשַׁקְפָה כְּמוֹ־שַׁחַר (סיר ו י):

תנקה כצמר לבן. כנסת ישראל שאורה עולה:

שַׁחַר מוֹצִיא וּמְזוֹרוֹת. לְאוֹר תּוֹצִיא גְיוֹרוֹת.

אתה ה', המוציא בוקר ומזלות. תוציא גזרות טובות.

מִהֵר יִשׁוּעוֹת נְצוּרוֹת. כִּי נִשְׁכַּחוּ הַצָּרוֹת (ישעיהו סה טז):

הבא מהר את הישועות ששמרת לנו, והשכח את הצרות:

הַצָּרוֹת חֲטָא הִטָּנוּ. הִרְבָּה כּוֹשֵׁל וּמַעֲטָנוּ.

הצרות הטו אותנו לחטוא. גרמו לנו להיכשל ולהתמעט.

קַח טוֹב שׁוֹפְטָנוּ. נוֹאֲלָנוּ וְאַשֶּׁר חָטָאנוּ (במדבר יב יא):

קבל במשפטך את מעשינו הטובים המעטים, וסלח אוולתנו וחטאינו:

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק. וְהִשָּׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לְאֵהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מְאֻסְתִּים וְלֹא־גִעְלוֹתִים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאֵל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּכֹחַ שְׁכֵתוֹב. כִּי אֵל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח

(א) קנה קימת וישרוש. כסנהדרין (דף כ"א ע"ב) צעשה שגשא שלמה את צת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה סירותון ועליו נבנה כרך גדול כצדומי.

(ב) להפליש. לגלגל צעפר כמו שגאמ' עֲפָר הַתְּפִלְשִׁי (מיכה א י).

(ג) להגליש. בפסחים (דף ל"ז ע"ב) פירש"י מוגלשין, רותחין.

(ד) שְׁלִישׁ. שם מילה (א"ע, רש"י בשם מנחם). ורבותינו דרשו על ג' דמעות שהוריד עשו זכה לחיות על חרבנו.

(ה) שלומת מאוחר. יש מפרשים תביא על הגוים עונש, ששמרת להם לסוף הימים.

אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שְׁכָתוֹב. וְשָׁב
 יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֵךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
 שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שְׁכָתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְיָ
 אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בַּשֶּׁלֶג וּבְצֹמֶר כְּמָה שְׁכָתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה
 יֹאמֶר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים בַּשֶּׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצֹמֶר יִהְיוּ:
 זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמָה שְׁכָתוֹב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
 וּמְהֻרָּתִים. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַהֵר אֶתְכֶם: מָחָה פֶּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
 בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מָחָה פֶּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מָחָה
 פֶּשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכָעָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פֶּשְׁעֶיךָ וְכָעָן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה
 אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּיגָנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
 לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּהָ תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תַּפִּלָּתֵנוּ וְאֵל תַּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
 עֲרָף לֹמֶר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל
 אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינֹנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
 שָׁקֶר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינֹנוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
 קִשְׁיֵנוּ עֲרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
 עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשְׁאֵשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטָּאֵינוּ.
 הִחֲבֵל אוֹוִינֹנוּ. וְנִפְרַע פְּאִרְנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיָּתָה
 לְשָׁמָּה. יָפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲזִי פָנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֶר לִפְנֶיךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הָעוִינֹנוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ
 שָׁקֶר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לֹצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינֹנוּ. פֶּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
 קִשְׁיֵנוּ עֲרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
 עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךְ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עֵלָם עָלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
 שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמָת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁכְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצָּאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לִזְמַר לְפָנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאֵלֵהי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשָׁמנוּ. בְּגָדְנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרְנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מָרְדְּנוּ. נֶאֱצָנוּ. סָרְדְנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְדְנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שָׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וְטָהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עָלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אֲפֹו בִי־חֲפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תַּתֵּן אָמַת לִיעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־אֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהַרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבֹּו לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאֲשָׁמְתֵנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזֹבְתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־חַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סָלְחוּ יי אֱהִינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנְךָ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נֶאֱמַר יי וּבִקֵּשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאִינֶנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תִּתְּנֵנִי וְשִׁעֲךָ
יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱהִינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחֻדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קֹדֶשְׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ

שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קֹדֶשׁ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹד: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזִּבְחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יָם עֲבָדֶיךָ הַשְׁפּוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קֹדֶשׁ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹא פָשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֱלֹהִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלֵּךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִפְהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֶזְרָיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֶזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַתְּמִידִים וְחַתְּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָ, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָ רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבְרִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעֵגְלָא וּבְזֶמֶן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חָטְאֵתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מִלֵּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹכִיחֵנוּ וְאַל־תַּחַמְתֵּךְ תִּיפְרֹנֵי: חֲנֻנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רַחֵם יְיָ כִּי נִבְחַלּוּ עַצְמִי: וְנִפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי

הושיעני למען חסדך: כי אין במוֹת זכרך בשאול מי יודה־לך: יגַעתי באֲנַחְתִּי, אֲשַׁחַח בְּכָל־לִילָה מִטּוֹתַי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינִי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יי תַּחֲנֻנְתִּי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֲיֵכִי יֵשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגַע:

מִחָא וּמִסָּא מְמִית וּמַחֲיָה. מְסִיק מִשְׁאוּל לַחֲיִי עֲלָמָא. בְּרָא כִּד חָטָא אַבוּהִי לְקִיָּה. אַבוּהִי דַחָאס מִסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֵרַד נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתִבְר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחַטִּינִן קָמָד. הָא רֹוִי נִפְשִׁין בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָד אֲנִי וּמְרִדִין קָמָד. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיוֹתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶיךָ דְנִפְיִשִׁין. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִחָוּא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מְכַנְיִסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַעַל הַרְחָמִים: מִשְׁמִיעִי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַפְלָתִנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָתִנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתִנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְכַנְיִסִי דְמַעָה הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: יִזְכֹּר אֱהֱבָתֶם וַיְחַיֶּה זֶרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵאבֹד שְׁאֲרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וְלִשְׁנִינָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מְשִׁיחַ צִדְקָךְ וְעֶמְדָּה:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין כְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנִין לְמָרָה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא שְׂרִינִן. מְרִירִין נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְנִפְיִשִׁין. חֵילָא לִיִּת בֶּן לְרַצְיוֹנָה. מָרָן. עֲבַד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבָהֵתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנִין לְמָרָה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעֶמְדָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׁאֲלָתִין וּבַעוֹתִין. דְּלֹא נִתְהַדֵּר רִיקָם מִן קָמָד:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֲרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוֹרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קְדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קְדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים בְּשִׁלָּשׁ קְדָשׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ:

מַתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמַתְפִּיִּים בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וּאֲנַחְנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה בִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ בִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֲסִדְךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עֲוֹת רֵאשֵׁנִים מִהֵרָ
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ בִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ בִּי־רַב שְׂבַעְנוּ בּוֹז: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
בְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהִצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוֹתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאֲרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹם לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיָּתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּצְאָמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְמָדָק: נַחֲפָשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תִּפְלָה:

שֹׁמֵעַ תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנוּ: יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵי גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִתְּנוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדָּרִת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שָׁחֲקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֲדוּד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינך: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסבינו: יי אחי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּיהפין חסד הוא: לכו נרננה ליי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמך: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהם: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אִמְזָן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלָם וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אִמְזָן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּגְדָּבֵר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינּוּ וּנְכַלְמָנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גִּדְּלָה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוּ מִסִּפְרָא: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטָאנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעַדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כִּן הַגִּבֹּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כִּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כִּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֵי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָ־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגִּדֹּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם גָּאֻר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךְ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה שְׁמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כֹּא ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵין מִי יִקְרָא בְּצִדְקָא.

אִישׁ טוֹב נִמְשָׁל בְּחֻדְקָא^(א).

גם הטובים שבנו נחשבים כקוצים שאין בהם תועלת.

בִּקֵּשׁ רַחֲמִים בְּעַד שְׁחֻקֵי הַיָּד.

ישראל השחוקים הדק היטב בידי לוחציהם.

(א) איש טוב נמשל כחדק. לה"כ מוֹכֵם בְּחֻדְקָא (מיכה ז' 7) והמין פי' גם טובי ישראל רעים כקוצים (עירובין 77
ה"א ע"א) אכל לפי ר' יהושע בן חנניה מוֹכֵם בְּחֻדְקָא, פירושו דליקים נמשלים לקוצים, כשם שקוצים מגינים
על הפרעה, כך דליקים מגינים על דורם, ולפי זה יש לפרש כאן אין מי יקרא בְּצִדְקָא, כי לא נשאר איש טוב
נמשל בְּחֻדְקָא, כי הדליקים שנמשלו בְּחֻדְקָא נפטרו ואינם.

בְּשׁוּם פָּנִים אֵין בְּדָק^(א):
אין שום דבר כתקנו:

נֶבֶר תָּמִים וְנֶבֶר אָפֶם.
טהור

נֹמֵר חֶסֶד וְצִדִּיק נִרְפֵּשׁ.
נדרס.

דוֹר עָנִי בַּעֲוֹנוֹ נִתְפָּשׁ^(ב).

דְּבָרָיו לְהַגִּיד מִי יִחַפֵּשׁ:
איך נמצא מי שיוכל להתפלל:

הוֹסַפְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ חֶמָּה לְהַבְעִיר.

הַמִּתְנַדְבִּים כְּבִנֵּי בַּיִת לְהַפְעִיר^(ג).

הצדיקים שהתנדבו להתפלל וידעו לפייס את קונם כבן בית, אכל אותם חרון האף.

וּמַה־יַּעֲצֹר־כָּח רַב וְצָעִיר.

ומה יוכל אדם הן גדול הן קטן.

וְדוּי וּפְלֵל לְקַדִּישׁ וְעִיר^(ד):

להתוודות ולהתפלל לפני הקב"ה, לא ינום ולא יישן:

זַחֲלָתִי וְאִירָא בְּעַד מַחֵן.

מחנה ישראל.

זַעַק לְחַוֹּת לְחוֹקֵר בְּבַחֵן.

לספר את זעקתי לפני ה', חוקר ובוחר.

חֶסֶד חֶסֶד וִיתוֹר צַחֵן.

ומלא סרחון

חֵן אֵיךְ אֶמְצָא בְּתַחֵן:

בתחינה:

טוֹב לְקוֹרְאֵיךְ בְּנַפְשׁ רַחֵב^(ה).

בנפש נכנעת.

טָרַחַם שׂוֹא וּלְכָל־לֵב יִהְיֶה.

תסכים לשאת טרחם ומשאם ועול פרנסתם.

יָקָר חֶסֶדְךָ עָלַי יִרְחֵב.

יגדל

יַעַן קוֹלִי לְהַאֲזִין בְּאַהֲבָה:

עניית קולי להאזין באהבה:

(א) אין בדק. ל' חוזק כ"ס (דה"צ לז י) לְבָדוֹק וּלְחַזֵּק.

(ב) דור עני בעונו נתפס. פי' אם היו דינונו לדיקים, היו נתפסים בעוון הדור (שבת דף ל"ג ע"ב), אבל עכשיו שהדור עני מן הדיקים, נתפסים בעוון עצמם.

(ג) להפעיר. לשון אכילה וזליעה ע"פ הפ' לְבָן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נִפְשָׁה וּפְעָרָה פִּיהָ לְבָלִי חָק (ישעיה ה יד).

(ד) עיר. שהוא ער לעולם (רש"י דניאל ד י).

(ה) בנפש רחב. לשון (משלי ו ג) הִתְרַחַם וְרַחֵב רֵעִיד, ופי' במדרש (שמו"ר פר' כ"ז) התרפס בעפר רגליהם של גדולים ממך והמליכם עליך.

בְּהִגּוֹן מִדּוֹת וּבְתַפְלָה שָׁלֵם.

כמי שיש בו את כל המדות הראויות לש"י.

בְּזֶקֶן וְרָגִיל וְלֹא כֶּגֶלֶם.

לְהַחֲשֵׁב נִגְדָּךְ דְּכֹאֵי מְלָהפֶלֶם.

חשוב אותי ראוי כדי שלא אכלם בדכאוותי.

לְרַחֲמֶיךָ זְכָרָה לְרוּחָתִי^(ח) מְלַהֲתֵעֲלֵם:

ואל תתעלם משועתי:

מְרַבִּים צָרְכֵינוּ וְאֵין לְהֶאמֹר.

מְקַצֵּר יְדָעָה וּמֵרַב מְמוֹר.

מרירות.

נִגְדָּךְ הַכֹּל יוֹצֵר חֶמֶר.

אתה יודע צרכינו כיון שאתה יוצרנו.

נוֹהֵג וְרוֹעֶה צֶל וְשׁוֹמֵר:

שׁוֹרְדֵנוּ כְּתֹרֶן הַר בְּדוֹדֵנוּ.

נותרנו שרידים ובודדים כתורן בראש ההר.

סָחִי וּמֵאוֹם הוֹשֵׁם כְּבוֹדֵנוּ.

עֲנֵנוּ וּתְנֵנוּ מַחֲיָה בְּשַׁעֲבוֹדֵנוּ.

תן לנו מחיה

עוֹד לְמִנְיָנְךָ בִּקְשׁ אֲבוֹדֵינוּ:

פְּקֻדַּת נִגְעֵי תוֹכְחוֹתֶיךָ שְׁבוּטִים.

על ידי הנגעים והתוכחות שצוית להביא עלינו, אנחנו מוכים.

פְּזוּרִים פְּרוּדִים וּבְגוּיִם עֲבוּטִים.

ממושוכנים לגוים, כמשכון הלוח שהוא ביד המלוה.

צָפְנִים בְּסִפָּךָ מֵרִיב וּשְׁפָטִים.

שמרם

צָפִית תַּפְאֲרֶתְךָ לָמוֹ מִבְּטִים:

מקווים לראות את בנין בית המקדש:

קוֹל כְּתָךְ לַהֵב חוֹצֵב.

מכח קולך יוצאים ברקים של אש.

קָצֵב טוֹב וְחִלּוּפּוֹ קוֹצֵב.

אתה קוצב לאדם חלק טוב או לחילופין חלק רע.

רַעֲיָךְ דּוּפְקִים בְּקוֹל עֶצֶב.

רְצוֹת נִדְבָתָם וּבְקֶרְבָם הִתִּיצֵב:

(ח) לרחוותי. לשפיכת רוחי.

שׁוֹקְדִים בְּצוּם לִבָּם לְהַכְנִיעַ.

שְׂאוֹנָם מִזַּעַם בְּחֻדְרֵי תַצְנִיעַ.

על המונס תגן מזעם.

תּוֹבְעִים בְּלַחַשׁ שְׁפָה לְהַנִּיעַ.

מתפללים בלחש ומניעים רק את שפתותיהם.

תְּאַוֶּתֶם אֵל נָא תִמְנִיעַ:

שְׁמֶךָ אֱלֹהִים חַיִּים מְתַפָּאֵר.

לְחַיִּים טוֹבִים מִמֶּךָ נִשְׂאֵר.

מְקוֹר חַיִּים עִמָּךְ מְתַבָּאֵר^(ה).

נובע כמו באר.

תְּבִיטָה וְעִנְיָנוּ וְעִנְיָנוּ הָאֵר:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחִטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרֶךְ גְּרָאֵה־אוֹר: כִּי־עַם־יי תְּחַסֵּד וְתִרְבֶּה עַמּוֹ
פְּדוּת: פִּדְהָ אֱלֹהִים אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו: וְהוּא יַפְדֶּה אֶת־יִשְׂרָאֵל
מִכָּל עוֹנֵתָיו: כִּי־פָדָה יי אֶת־יַעֲקֹב וַגָּאֵלוֹ מִיַּד חֹזֶק מִמֶּנּוּ: מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כִּגֹּר בְּאֶרֶץ וּבְאֶרֶץ נָטָה לָלוֹן: לָמָּה
אֱלֹהִים זִנְחֹת לִנְצַח יַעֲשֶׂן אַפָּךְ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עִמָּךְ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁנְּבִלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּתְאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירֶךָ וְעַל־עִמָּךְ:

(ה) מתבאר. וי"מ מזוהר ומפורש בפסוק (תהלים לו ו) כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים.

כב ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול שמעון בר יצחק^(א) חזק
לֵאֱהִינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ

אָרְכּוּ הַיָּמִים וְדַבֵּר חֲזוֹן.

ארכו ימי הגלות ועדיין אנחנו מחכים לקיום דברי הנביאים.

אֲרַמּוֹן נָפֶשׁ וְחֵדֶל פְּרֻזוֹן.

בית המקדש חרב ואין יושב בערי הפרזות של א"י.

בְּקוּוֵי מַרְפֵּא, בְּעֵתָהּ וְרֻזוֹן.

כשמקוים לרפואה, מגיעות בהלה ודלות.

בְּטַחָה וְחֶשֶׁקט לְמִנוּסָה וְחֶפְזוֹן:

במקום לשבת בטח ובשקט אנחנו נסים מהר:

נֶאֱלָה נֶאֱחָרַת וְתוֹחֶלֶת מְשֻׁכָּה.

גוֹלָה וְסוּרָה קְדֻרָּנִית וְחֶשֶׁכָּה^(ב).

כנ"י גלתה, הוצאה מארצה, יושבת בחושך ועניות.

דְּמַעֲתָהּ מִצִּוְיָהּ בְּלַחֲיָהּ לְמֶשְׁכָּה.

ונמשכת על לחיה.

דְּרוּסָה בְּעוֹטָה נְגוּחָה נְשׁוּכָה:

כרגל, כגוף, כקין, כשן

הוֹבָאָה בַּחֲשָׁךְ וַיּוֹשֶׁבֶת דּוּמָם.

בשתיקה כמו אָבֵל.

הוֹמָה לָבָה וּבִקְרָבָה יִשְׁתוּמָם^(ג).

נאנח שותק בחוסר תקווה.

וַעֲיִנֶיהָ מִיַּחֲלֹת לֵילָה וַיּוּמָם.

וַעֲצוֹר בְּעֶצְמוֹתֶיהָ כְּגַחֲלָת לַחֲמָם^(ד):

ובתוך עצמותיה בוערת אש:

זְמַנִּי קִצִּיתָ מֵאֵד נֶחֱתָמוּ.

זמן הקץ אינו ידוע.

וְהָרוֹת נִהְרֹתֶיהָ בְּעֶבְרָה נֶעֱתָמוּ^(ה).

זוהר ונהדה ענין אחד – אור ישראל חשך מחמת כעסך.

חֲבָאוּ נִדְחֶיהָ וּבְמִסְגֵּר נִסְתָּמוּ.

נדחי ישראל נחבאים ונסגרים בכלא.

חֲטָאִיהָ הִשְׁיגוּהָ כִּי נִכְתָּמוּ:

בגלל חטאינו שהם ככתמים על בגדינו:

(א) כאור זרוע הל' ר"ה סי' ער"ה קרא אותו רבנו שמעון הגדול בר יצחק מקדושים אשר בארץ חמה, חי

במגנלא בזמנו של רבנו גרסום מאור הגולה. חיבר סימנים כב, מו, סז, פז וקו.

(ב) וְחֶשֶׁכָּה. לפי א"ע (משלי כב כט) עניה וללה, דָּלִים (ירמיה לט ז) ת"י חשיכיא.

(ג) הוֹמָה. השמעת קול נהי (רד"ק יחזקאל ז טו). ישתומם. שותק (רש"י יחזקאל ג טו).

(ד) לַחֲמָם (ישעיה מז יד). מקור, כאילו כתוב לְחָמוֹם, פי' לַחֲמָם.

(ה) נֶעֱתָמוּ. לשון חושך (רד"ק ישעיה ט יח).

טַפְּלֵי־שָׁקֶר יִשְׁלִיּוּ בְּשָׁקֶט.

הממציאים עלינו עלילות שקר יושבים בשלוחה ושקט.

מִירוֹתָם בְּטוֹחוֹת כָּעַל שְׁמִירֵי פֶקֶט^(א).

ובבטחה בארמונותיהם כמו שמן על שמריו.

יַעֲצִיבוּ רַעֲיָתְךָ בְּרָגְזוֹ לְמִקֵּט^(ב).

לצער.

יְגוֹזְזוּהָ כְּרַחֵל גְּזוֹתֶיהָ לְלֶקֶט:

שודדים ממונם של ישראל כמו שגוזזים רחל:

כְּשֵׁל כְּחָה מִכְּבֹד סָבַל.

כְּנוֹרָה לְבָכִי וְעוֹגְבָה לְאַבֵּל.

הפך כלי שיר

לְנִגְדָה כְּלֻמָּתָהּ מִצָּרֶיהָ לְהִתְנַבֵּל.

אויביה מכלימים אותה בפניה ומשפילים אותה.

לֵאמֹר נֹאשָׁתָם לְצֹאת מִכְּבָּל:

ואומרים לנו – תתייאשו מלצאת מן השלשלאות:

מֵאוֹם נִמְאָסָתָם בְּגוֹיִם לְנִדָּח.

נמאסתם בעיני ה' ולכן פיזר נידחיכם בגוים.

מִנוֹסֶכֶם אֲבָד וּכְיָקוֹד מִקָּדָח.

ביהמ"ק אבד והיה לשריפת אש.

נֹתַרְתֶּם כֵּנֶם וּכְצָבִי מִדָּח.

נשארתם בודדים כמו דגל שהוא לבד בראש גבעה וכצבוי נרדף.

נִהְיָה יְקָרְכֶם כְּאַפֵּל מְנַדָּח:

כבודכם אבד בחושך:

סִלְעֵנוּ וּמִצִּידָתֵנוּ, בְּשִׁמְךָ נְרוּץ^(ג).

בעזרתך, לא ניכשל ונשמיד אויבינו.

סָבּוּל עָלֶיךָ כְּלִיזֹן חָרוּץ.

אנחנו מוכנים לסבול עבורך וגם למסור את הנפש.

עֲנוּשִׁים וּמִכִּים כְּפָרִץ פָּרוּץ.

כמו הפקר.

עָבוּר מִהַמִּירָךְ בְּחֶמֶר קָרוּץ^(ד):

כדי לא להמיר אמונתך בבן אדם, עשוי מעפר (ישו):

פִּנְהָ לְהַחִישׁ אֵילוּתִי לְעֹזְרָתִי.

בוא מהר, אתה כוחי, לעזור לי.

פְּנִיָאֵמֶר הָאוֹיֵב יִכְלָתִי.

(א) שמירי פקט. צ"מ דף מ' ע"ב פקטים, פירש"י, פסולת הגרעינין הכפין על פני השמן. שְׁמִירָה (תהלים עה)

(ב) ת"י פֶקֶטִיָּהּ.

(ג) למקט. לשון כער (רש"י צ"מ דף ס"א ע"ב). ויתכן היותו גם לשון קטטה.

(ד) בשמך נרוץ. פי' א"ע (משלי יח ו) שלא ייכשל, אי נמי ירכז אויבו.

(ה) מִחֶמֶר קָרוּץ (איוז לג ו). פי' אבן עזרא נחתכתי.

צור הקימני כי נפֿלתי.

צדקה עֵשה כי כְּמַעַט כְּלִיתִי:

קומה והנשא בעֲבֹרוֹת צוֹרְרִים^(א).

קומה והנשא ענין אחד בכעס נגד המציקים לנו.

קרב יום יקראו נוֹצְרִים.

שומרי תורה יקראו כי הגיע הזמן.

רעי גוֹיִם לְהִיּוֹת מְצָרִים.

ראות דְּרִיכַת פּוֹרֵת בּוֹצְרִים:

ולראות את ה' דורך את אדם, יושבי בוצרה, כמו שדורכים ענבים בגת:

שור בעֲמֹךְ לְהוֹסִיף אֲמָצוֹ.

ראה להוסיף כח לעמך.

שְׁקוֹד לְמַתְּרוֹ וּלְנִקּוֹתוֹ מִשְׁמָצוֹ.

מטומאתו.

מהר

תִּשְׁמֹר עֲדָרְךָ פְּרָעָה לְרַבָּצוֹ.

להביא אותו למקום מנוחה.

תִּשְׁמִיעַ מִזְרָה יִשְׂרָאֵל קִבְּצוֹ:

ותגיד – אני פיזרתי את ישראל ואני קיבצתי אותו:

שֵׁנָּה בְּרַק חָרַב בּוֹעֵמָךְ^(ב).

חדד להב חרבך

שִׁכַּר חֲצִיךָ מִגּוֹי^(ג) מִזְעִימָךְ.

מֶרֶאשׁ פְּרָעוֹת^(ד) אוֹיֵב בְּהִנָּקְמָךְ.

כשאתה תתנקם באויבך מכל הפרצות שפרצו בנו.

מִמַּה־שֶּׁעָשׂוּ בְּחִלְלִי עֲמָךְ:

עֲבוֹר נִקְמָתְךָ גּוֹיִם הִרְגִּינוּ^(ה).

כשיראו נקמתך, הגוים עצמם ישבחו לך וידו כי צדיק אתה.

עֲלִיּוֹת וְתַחֲתִיּוֹת הָרִיעוּ וְרָנוּ.

שמרים וארץ ישירו.

וְהָר וְגִבְעָה וְאֵילָנוֹת יִרְנְנוּ.

(א) קומה והנשא בעבירות צוררים. הנשא בעבירות צוררי (תהלים ז ז) ת"י אחנטל כרוגזא על מעיקיי.

(ב) שֵׁנָּה בְּרַק חָרַב וכו'. מכלאן והלאה כמה בתים מיוסדים על סוף שירת האזינו, הלא־הוא בָּמָם עֲמָדִי וגו' לִי נָקָם וגו' בִּי־אֲזַלְתָּ יָד וגו', אִם־שָׁנֹתִי בְּרַק חָרָבִי וגו' אֲשַׁכִּיר חֲצִי מִיָּדִי וגו' מֶרֶאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב הִרְגִּינוּ גּוֹיִם וגו'.

(ג) מִגּוֹי. כ"א מָדָם.

(ד) מֶרֶאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב. פירשתי לפי פירש"י (דברים לז מז, שופטים ה ב) ואחרים פירשו לשון נקמה ופירעון חוב.

(ה) הִרְגִּינוּ וכו' הריעו ורנו. ל' ליווי במקום עתיד.

וְגַם יוֹשְׁבֵי סֵלַע יִרְנּוּ:

וגם המתים שיחיו (רש"י ישעיה מב יא) ישירו:

נִקּוּם הַדָּם וְנִקּוּם הַחַמָּם.

נִמְסָךְ לְצָרִים לְהַגִּירָם^(א) נִכְמָם.

תמזוג לאויבינו ותשפוך להם כוס יין מורעל הכמוס אצלך.

בְּכּוּם עָמוּק וְרָחֵב^(ב) לְהַעֲמָם.

למלאות.

בְּשָׁחוֹק וְלַעַג בָּחַם יָמָם:

יהיה נָמָס:

רֵאשׁוֹנָה תִּשְׁלַם מִשְׁנָה^(ג) עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

עוד לפני הגאולה תעניש אותם על עוונותיהם שחטאו ושנו בהם.

רֵאָה שְׁחָלְלוּ אֶרְצֶךָ בְּשָׁחִיתוֹתֵיהֶם.

בטומאתם.

יְבוֹשׁוּ זָדִים בְּשֶׁקֶר עֲוֹתוֹתֵיהֶם.

יתביישו זדים כאשר יתגלו שקריהם ודרכיהם המעוותות.

יִפְקְדוּ מֵרֵב יָמִים בְּחַטָּאוֹתֵיהֶם^(ד):

וייענשו על חטאים שחטאו כל השנים:

צִרְפָּנוּ כֶּכֶסֶף בְּמוֹעֶקֶה לְגוֹלָלָה.

כשם שמטהרים כסף ע"י התכתו והעברתו מכלי אל כלי, כן התגלגלנו מצרה לצרה.

צִמְתָּנוּ וְנוֹאֲשָׁנוּ לְכָלוֹת בַּגּוֹלָה^(ה).

הוכרתנו והתייאשנו

חֲלָלָה לְנַפְיָן יָד עִם סֶגְלָה^(ו).

ידנו התחילה להישבר, פי' אצל כוחנו.

חֲפִיץ פְּרוּטָה מִבֵּים אֲזָלָה:

קָנָא לְשִׁמּוֹךְ וְלִקְדָּשְׁתָּךְ חָם^(ז).

חוס.

(א) להגירים. ל' מים מְגִירִים (מיכה א 7).

(ב) בכום עמוק ורחב. נ"א עֲמֻקָּה וְרָחֵב וכן ל' הפ' (יחזקאל כג לב).

(ג) מושנה עוונותיהם (ירמיה טז יח). פירש"י את ששנו על עונם לעשות עונות אבותיהם.

(ד) יפקדו מרוב ימים וכו' (ישעיה כד כב). פירש"י עוונות ימים רבים ייפקדו עליהם.

(ה) ונואשנו לכלות בגולה. נ"א ונואשנו מן הַגּוֹלָה. מכאן והלאה כמה מאמרים בנוים על לשון הספרי

צפרקת האזינו על הפ' בִּי־אֲזָלָה יָד, כשיתייאשו מן הגאולה, כשתכלה פרוטה מן הכים, שגא' וּבְכָלוֹת

נַפְיָן יָד עִם קָדֵשׁ תִּבְלִיגָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז), ד"א בִּי יִרְאָה בִּי־אֲזָלָה יָד, כשהוא רואה שאין זהם אדם

שמבקש עליהם רחמים כמושה שגאמר וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לִזְלִי מוֹשֶׁה בְּחִירוֹ (תהלים קו כג), ד"א וכו' כשהוא רואה שאין זהם מבקש רחמים כשהרן שגא' וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַפִּתִּיּוֹת וּבֵין תַּחֲיִיּוֹת (זמזכר יז יג), ד"א בִּי

יִרְאָה כשהוא רואה שאין זהם אדם שמבקש עליהם כפינחם שגא' וַיַּעֲמֵד פִּינָחָם וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה

(תהלים קו לו).

(ו) חללה לנפין. ל' הפ' וּבְכָלוֹת נַפְיָן יָד עִם קָדֵשׁ תִּבְלִיגָה בְּלִי־אֲלָה (דניאל יב ז) והוא מלשון אֲשֶׁרִי שִׁיאֲחֻז

וְנַפְיָן אֲתִיעֲלִיךָ אֶל הַפֶּלַע (תהלים קלז ט), הוללה, לשון התחלה כ"ש וַתִּתְחַלֵּיגָה (זכריה טז נד). נ"א

הוֹלָלָה ואין הבדל בפירוש.

(ז) חם. כמו חום אלא ששינה את הניקוד לזורך החרוז.

קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ וּבְצִלְךָ נַחֵם.

^{נַחֵם.}

חַוֵּה אֵין מִפְּנֵיעַ עֲלֵינוּ לְהַחֵם.

^{ראה כי אין מי שיתפלל עלינו לעורר עלינו רחמך.}

חֲלוּתְךָ כַּמֶּשֶׁה אֶהְרֶן וּפִינָחִם:

^{וידע להתפלל אליך}

זְכוֹר חֶסֶד בְּרִית קְדוּמִים.

וְעַקְתָּנוּ קָשׁוּב מִשְׁמֵי מְרוֹמִים.

קַיִם לַעֲמֹךְ בְּרִית שְׁלוֹמִים.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מוֹחֵל לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עָנָנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּנוֹ וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ:
אֲדֹנֵי שְׁמַעַה בְּקוֹלָנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֲנוּ אֵלֶיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחַנּוּנוֹ
יְיָ הִיחַ־עֶזְר לָנוּ: שְׁמַע־יְיָ קוֹלָנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעָנָנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תִּפְלֵת עֲבָדֶיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פְּנֵיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדֹנֵי:

לִי תִשְׁוַעַה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשָׁרִי אָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעַה אֲדֹנֵי סִלַּחַה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

בג ע"ס א"ב כפול וכל בתיו בני ד' ד' חזנים

אֱהִינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ

אָזוֹן תַּחֲזֹק וְהַסְכֵּת עֲתִירָה.

אֶף הָפֵר וְשִׁבְךָ עֲבָרָה.

בָּאֵי לְחִלּוֹתְךָ בְּנִפְשׁ מָרָה.

בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִמָּצְאוּ עֲזָרָה:

גְּעִית נְאֻנָּחִים וְעֲנוּתָם חַיָּה.

ותפילתם ראה.

גְּחִינָת^(א) קוֹמָתָם לֹא תִבָּזֶה.

כפיפת

דְּרוֹשׁ עֲלֵבוֹנָם מִצָּר בּוֹזֶה.

דְּרוֹךְ פּוֹרָה וְנִצָּחִים יִזָּה^(ב):

דרוך על האויבים כמו דורך ענבים בגת ויישפך דמם:

הֲלֹא אַתָּה הָיִיתָ וְהִנֵּךְ.

הִיָּה תִהְיֶה בַּחֲדָר גְּאוּנָךְ.

וְנִמְתָּ יִבּוֹן זֶרַע אֱמוּנֶיךָ.

ואמרת כי זרע האבות יהיה נכון לעולם.

וְהִנֵּם בָּלִים מִתַּגֵּרָת^(ג) חֲרוּנָךְ:

תגרה לשון מכה

זַעֲמוּ בְּעוּוִים וּמִמָּאוִים נִסָּחוּ.

ה' קצף עליהם מחמת עוונם וגורשו מארץ ישראל.

זֶרוּ בְּאַפְסִים וְלֹא נָחוּ.

פוזרו בקצוי ארץ ולא מצאו מנוחה.

חִבְלָה רוּחָם וְלַעֲפָר שָׁחוּ.

וירדו עד עפר.

חֲרָשׁוּ חֲרָשִׁים וּמַעֲנִית הַמְּתִיחוּ:

חרשו על גבנו תלמים ארוכים:

טָבְעוּ בַּבֵּץ וְאֵין פּוֹצֵחַ^(ד).

ואין מציל.

(א) גחינת קומתם. בד"מ (דף נ"ט ע"א) איתתך גואל גחין ותלחוש לה ופירש"י כפוף עמך.

(ב) דרוך פורה וכו'. ע"ס הפ' פורה דרבתי לבידי ומעמים אין-איש אתי ואדרבם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי (ישעיה סג ג) ופירש"י נצחם דמס.

(ג) תגרה. מכה (רש"י תהלים לט יא).

(ד) פוצה. ל' הצלה (רש"י תהלים קמד ז).

טוֹרְפֵיהֶם שָׁלוּ מִקְצָה לְקָצָה.

האוכלים אותם יושבים בשלוח.

יוֹם יוֹם לוֹחֶמֶם מִנְצָה.

ולוחמים נגדם ורבים איתם כל יום.

יָד פּוֹרְשִׁים^(א) מִלַּחֲץ לִיָּצָא:

פורשים יד כדי שיבואו להציל אותם מצרה:

כָּלוּ חַיֵּיהֶם בְּיָגוֹן וְאַנְחָה.

כּוֹשֵׁל רַבָּה וְעַרְבָּה שְׂמַחָה^(ב).

הכישלונות התרבו ואין שמחה.

לִישָׁע חוֹכִים וְהִנֵּה צוֹחָה.

ישראל מחכים לישועה והנה עוד צרה.

לְבָטוּם^(ג) קָמִים וְכָרוּ שׁוֹחָה:

הלכו אותם אויביהם וחפרו בור להפיל אותם:

מַעְרִימִים סוֹד מִמֶּךָּ לְהַדִּיחֵם.

מתיעצים בערמה ובסודיות איך להרחיק אותנו מדתך.

מַכְבִּידִים עַל לְהַכְשִׁיל בָּחֵם.

נוֹאֲקִים אֵלֶיךָ בְּהַתְעַטֵּף רוּחָם^(ד).

כשלא נשאר בהם כוחם, וכמעט פורחת רוחם מהם.

נַחַת לְמִצּוֹא מִכַּבֵּד טָרְחָם:

שִׁיחַ צוֹעֲקִים בְּמַעֲמַד צָפוּף.

בעמדם צופים בבית הכנסת.

סְלִיחָה מִבְּקָשִׁים בְּקֶדֶד כָּפוּף.

בראש

עוֹשְׂקֵיהֶם יִקְנִיאוּם בְּנִצָּר^(ה) נֶאֱפוּף.

מכעיסים אותם בפרי של ניאוף, ישו נצרי.

עוֹעִים^(ו) יִמָּסְכוּ וְיִהְיוּ לְסָפוּף^(ז):

יישפך עליהם רוח טירוף הדעת ויכלו:

פִּדְהָ דְבָקִיךְ מִחֶרֶץ וְכִלּוּי.

ישראל הדבקים בדך מכיליון גמור.

(א) יד פורשים. וי"מ פורשים ידיהם השמימה בתפילה.

(ב) וערבה שמחה (ישעיה כד יא). פירש"י, א"ע והרד"ק ערבה ל' חושך.

(ג) לבטום. ל' מלקות (רש"י הושע ד יד).

(ד) בהתעטף רוחם. ל' חולשה עד אבדן הכרה כ"ש (איכה ב יב) בְּהַתְעַטֵּפָם בְּחָלָל בְּרַחֲבוֹת עִיר בְּהַשְׁתַּפֵּף נִפְשָׁם אֶל־יָחִיק אֲמוֹתָם.

(ה) נִצָּר. ענף, כמו שנא' נִצָּר מִפְּעֵי (ישעיה ס כא), ואולי יש גם רמז לשם העיר נצרת, ואולי גם רמז למה שנא' שִׁית זִזְנָה וְנִצָּרַת לֵב (משלי ז י).

(ו) עוועים ימסכו. ע"ש הפ' ח' מִסָּךְ בְּקֶרְבָּה רֵיחַ עוֹעִים (ישעיה יט יד) ופירש"י עוועים, שם חולי של טירוף הדעת.

(ז) סָפוּף. ספו (תהלים עג יט) פי' במלודה ענין כיליון.

פְּלִטָּם מִצּוֹרָר וּתְנִים לְעֵלּוּי.

למעלה.

צִוָּה יִשׁוּעוֹת מְשַׁחֲרִיף בְּחֵלּוּי.

שלח ישועות לישראל, דורשיך בתפילה.

צִמַּת בְּקֶצֶף שׁוֹחֲחֵי לְתֵלּוּי:

הכרת בכעסך את הנוצרים המשתחווים לישו:

קִנּוּא וְנוֹקֵם קִנָּא לְשִׁמְךָ.

קִצִּץ סְמִלּוֹנִים^(א) מִצּוֹאֵר עֲמֹךְ.

יתדות העול

רֵאָה עֲמִלְנוּ וְשׁוּב מִזַּעֲמֶךָ.

רִיבָה רִיבְנוּ מִעַם חֶרְמֶךָ^(ב):

מהלוחמים נגדך:

שְׁבַעְתִּים הָיִב לְחִיק מֵאֲנִינִי.

למצערים אותי.

שִׁבְרַ חֲצִיךָ מִדָּם מַעֲנִי.

תַּטָּה אֲזִנְךָ לְקוֹל תַּחֲנוּנִי.

תַּרְצֵנִי בְּקִרְאֵי יְיָ יֵי:

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלִיָּה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מִלֵּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּמַטְחַ בָּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּמַטְחַ בְּנִדְבִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כָּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָה יְיָ הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמְּךָ אֶת־שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֵתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנֵים

(א) סמלונים. כמו שאמרו בתורת כהנים (על ויקרא כו יג) ומשכר את העול ומקצין את הסמלונים.

(ב) מעם חרמך. עם הגלחם נגדך (פירש"י ישעיה לז ה) וכל משנה (כחוצות יז) בשעת חירום שנו.

מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

כֹּד פִּזְמוֹן סָם הַמַּחֲבֵר אֲמַתִּי^(א) חֲתוּם בִּרְאשֵׁי הַמֵּאמְרִים

יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנוּן.

אָרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת.

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים.

נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה.

וְסֶלָחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

אֲזַכָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה.

וְאֲנִי נֹאנֵחַ.

בְּרֹאוֹתֵי כָל־עִיר עַל־תִּלְהָ^(ב) בְּנוֹיָה.

בְּמִקוּמָהּ

וְעִיר הָאֱלֹהִים מִשְׁפָּלַת עַד־שְׂאוֹל תַּחֲתֶיהָ.

וּבְכָל־זֹאת אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ:

מִדֵּת הָרַחֲמִים עָלֵינוּ הַתְנַלְגָּלִי.

וּלְפָנֵי קוֹנֵךְ תַּחֲנֹתֵנוּ הַפִּילִי.

וּבְעֵד עַמְּךָ רַחֲמִים שְׂאֵלִי.

כִּי כָל־לֵב בְּדוֹי וְכָל־רֹאשׁ לְחָלִי:

תִּמְכָּתִי יִתְדוֹתֵי בְּשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תִּבּוֹת.

(א) לפי מגילת אחימעז רבנו אמתִי הוא בנו של רבנו שפטיה אשר חיבר את הפזמון ישראל נושע בה' (סי' יד).

(ב) על־תִּלְהָ (ירמיה ל יח). ת"י באתרה. וייתכן שהוא לשון חורבן כמו שגא' וְהִיָּתָה תֵּל עוֹלָם (דברים יג יז) ולפ"ז יש לפרש, ערים אחרות, אע"פ שנחרבו, שוב נבנו על חרבותיהם, אבל ירושלים עדיין בחורבנה.

וּבְשַׁעְרֵי דְמַעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת^(א).

נסגרות.

לָכֵן שָׁפַכְתִּי שִׁיחַ פָּנַי בּוֹחֵן לְבוֹת.

בְּטוֹחַ אֲנִי בָאֵלֶּה וּבִזְכוּת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת:

יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךְ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיּוֹת.

שְׁתָּשִׁים דְּמַעַתָּנוּ בְּנֶאֱדָךְ לְהִיּוֹת^(ב).

וּתְצִילֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת אֲכַזְרִיּוֹת.

כִּי לָךְ לְבַד עֵינֵינוּ תְּלִוִיּוֹת.

וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

ק' יי יי א' רַחוּם וְחַנוּן. אֶרְךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת. נֹצֵר חֶסֶד
לְאֱלֹפִים. נִשָּׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ
וּלְחַטֹּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

א' מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. א' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. א' רַחוּם וְחַנוּן אֶרְךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרִיאָיִךְ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּתָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבַב־נִשְׁבָּר וְנִדְפָּה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה כְּרִצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תִחַפֵּץ זְבַח־צֶדֶק עוֹלָה וְכִלְיִל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: זְכַרְנוּ יי כְּרִצוֹן עַמְּךָ פְּקֻדָּנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:

(א) ובשערי דמעוֹת כי לא נשלבוֹת. בזכרות (דף ל"ב ע"א) שערי דמעוֹת לא ננעלו. נשלבוֹת. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המובאת בערוך ערך הדם בשם ר"ח), פי' אבריו מחוברים ומיושרים היטב.

(ב) שתשים דמעַתָּנוּ בנאדך. ע"פ ל"ה (תהלים נו ט) שִׁימָה דְּמַעַתִּי בְּנֶאֱדָךְ, פירש"י שים דמעתי בנאד שלך ותהא שמורה לפניך. ובמדרכ (ב"ר פר' נ"ג אות י"ד) דרשו שיהיה דמעַתָּנוּ רְאוּיָה כדמעַת הגר, בעלת הנוד.

זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קֶדֶם גְּאֻלַּת שְׁבַט נִחַלְתָּךְ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶבֶת יְרוּשָׁלַּיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֶל תִּשְׁפַּח לְנֶצְחָה: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַּיִם הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֵן לְזִרְעָכֶם וְנִחְלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תַּפְּן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵלֶּיָּהּ תָּשֵׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלְחֵלְנוּ יוֹצְרֵנוּ:

אם הוא יום שלפני ערב ראש השנה, אומרים לחטאנו אדון משפט בקרבך למטה
בה חטאנו ע"ס א"ב ליום ה' כשחל ר"ה בימים ב' או ג'
א נא רפא נא תחלואי פריה.

ישראל שנמשלו לגפן פוריה.

בושה וחרפה ואמלל פריה.

בושה וחרפה ענין אחד - ופריה נתייבש ונבל.

גאולה משיחת וממכה טריה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּזְבֵּחַ^(א):

(א) כל מאמר מפיוט זה מסתיים בחפילה עננו בשענית ומונה והולך על פי הסדר במשנה תענית פ"ג מ"ד מי שענה את אברהם בהר המזריה וכו' מי שענה את אבותינו על ים סוף וכו' וכן הלאה.

חַטָּאנוּ לַיּוֹם שֶׁלפְּנֵי עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל חזק וברוך המקומות חין אומרים ממנו אלף עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא בוגן אומרים ליום גדליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבְּךָ. אֲתָנוּ אֶל־תְּבוֹא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אָבוֹת זָכוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מְחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֵלָה^(א). חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

(א) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדֵלָה. חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה. כמו שאמרו (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רבצין יאוי לאלוה רב דשציק לחוצין רבצין הה"ד (תהלים כה יא) לַמַּעֲזֵי־שִׁמְךָ ה' וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנֵי בִי רַב־הוּא.

דָּגְלִי עִם פְּדוּיֵי בְּזוּרְעַ חֲשׂוֹף.

ישראל שפדית ממצרים על דגליהם בזרועך הגלויה.

הֵצֵל מֵאֶנְף וְאֵל יְהוּ לְשִׁסּוֹף.

מחרון אף ל' הריגה כמו שנה' וישפף שמואל את־אֶנְף (ס"א טו לג)

וְתַעֲנֶה קְרִיאָתָנוּ וּלְמַעֲשֵׂה יְדִידֶךָ תִּכְסֹּף.

תחמוד.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף:

זְכוּת צוֹר חֲצִבְנוּ הַיּוֹם לָנוּ תִּגַּל^(ב).

אברהם אבינו שממנו יצאנו, תגלגל עלינו.

חֲשִׁבְנוּ מֵאֶנְף וּנְחִנּוּ בְּיֶשֶׁר מַעְגָּל.

הגן עלינו מחרון אף בדרכים ישרות.

טִהַר טְמֵאֵתָנוּ וּלְמֵאוֹר תּוֹרַתְךָ עֵינֵינוּ תִּגַּל.

תגלה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לַיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל:

(ב) תגל. תגלגל עלינו, כמו שפירש"י על הפ' גל מעלי הרפה ובוז (תהלים קיט כב).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

גְּדוֹלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹהֶה.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גוֹלָה בְּרָגֶל גֵּאֹה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מַעֲנֶה תַּחֲזֶה. דְּלוּתֶיהָ לֹא תִבָּה.

אביוניה

דִּחָה מִחָה וְהִיָּה. לַעֲזוֹן הָעַם הָיָה (במדבר יד יט):

הָיָה וּכְזָה^(ב) הַעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשִׁלּוּחַ לְצוּתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הִקְשִׁינוּ עֶרְף בְּחוּבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאֲבֹתֵינוּ (ירמיה ג כה):

(ב) הוזה וכזה. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה כל' הוזה הרבה פעמים כמו הוזה אֲנָכִי מִכִּיָּא רָעָה אֱלֹהֵי־עַם

הוזה (ירמיה ו יט), וגם כלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־פְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

יְהִי רָאֵה דָּשָׁן עֶקֶד וְהִצֵּמַח תְּרוּפָה.

אפרו של יצחק

כִּלְהָ שׂוֹד וְשֹׁכֵר סֶעַר וְסוּפָה.

סער וסופה שניהם ענין רוח סערה

לְמַדְנוּ וְחִכְמָנוּ אִמְרַתְךָ הַצְּרוּפָה.

תורתך הטהורה.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְשִׁמוּאֵל בַּמִּצֵּפָה:

מִתָּמָם מֵרָחֵם^(ג), שָׁרְשֵׁיו נָא אֶל תִּקְמֹל.

אל תייבש.

יעקב אבינו

נִקְנוּ מִכֶּתֶם וְשָׁמַיִן וְלֹא נֶאֱמַל.

וחרפה, ולא נהיה אומללים.

סָעֵדְנוּ וְנִשְׁעָה וְאַרְחֹת חֲסִדֶיךָ נִגְמַל.

ונזכה לגמולך הטוב.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַפְּרָמֹל:

(ג) מיתמם מרחם. כן נקרא יעקב אבינו מיתמם, שנא' איש תם (בראשית כה כז), מרחם, שגולל מהול (במדבר רבה יד ה) ועל המילה שייך ל' תמימות כמו שנא' התחלף לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני ובינך (בראשית יז א).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

וְאַבְתִּינוּ מַעְלֹ לְהַבְּזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(ג).

כינוי לנביאים

את הנביאים.

וְאַנְחָנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזֻזוֹת^(ה). מַה־נֶּאֱמַר אֲלֵהֵנוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):

ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו.

זֹאת מְשׁוֹגְתָנוּ אֶתְנוּ. זִרְיתָנוּ זִרְזָתָנוּ^(ה) וּפְרָתָנוּ^(ו).

עוונותינו אתנו. יצרת אותנו מזרע האבות המובחר, ולכן ענשת אותנו.

זְדוֹן הוֹסֵפָנוּ וְחִתָּתָנוּ. יִדְעֵנוּ כִּי חֲטָאנוּ (יכמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

(ג) פרוזות. כינוי ליכושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כדאמר ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ה) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשומר מזוזות פתחי (משלי ח לד).

(ו) זריתנו זרזתנו. ע"פ מ"ש ביומא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וַתִּזְרְגֵי חֵיל לְמִלְחָמָה (ש"ב כב מ), וכתיב הַמְּאֲרָגֵי חֵיל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני. ופירש"י זיכרת את טיפת הזרע. יסרתני. כיון שאנחנו לאנאי האבות, אתה מעניש אותנו, כאב האוהב את בנו.

עוֹדְדָנוּ בְּצֶדֶק מְשׁוּי מַמִּים וְכִפָּר זָדוֹן וּמִשׁוּגָה.

עזר לנו בזכות משה

פִּדְנוּ מִמְּהוּמַת מָוֶת וְאַחֹר בֶּל נִסְוָה.

צִוָּה יְשׁוּעָתָנוּ וּבְעֻזּוֹתֵינוּ לֹא נִתְמוּגָה.

אל תמסמס אותנו.

עֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה:

קִדְשֵׁת אִישׁ חֲסִידְךָ זְכוֹר לִיפֶת נַעֲלִים.

אחרון כינוי לכלל ישראל (שיר ז ב)

רַחֲמֶיךָ תַּעֲזֹרר כִּי לִקְיָנוּ בְּכַפְלִים.

שׁוּבָנוּ לִירְאָתְךָ וְלֹא נַחֲשֵׁף שׁוּלִים⁽⁷⁾.

ואל תגלה עוונותינו.

השיבנו

תַּעֲנֵנוּ בְּשַׁעֲנִית לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם:

(7) ולא נחשף שולים. לה"כ (איוכה ח ט) מְאֻתָּה בְּשׁוּלֵיךָ, ופירש"י בשולי בגדיה כלומר חטאותיה גלויין, הרבה עשאתן בגלוי.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטָאנוּ שָׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יֵשַׁע אֶל־הַהָרִים⁽¹⁾.

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטָאנוּ בְּהִבְטָחַת הוֹרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "זרקתי עליכם מים טהורים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפֵּר. טוֹב בְּעֵד וְכִפָּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפָּר. יַעֲזֵן וּמִי יִפָּר (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפָּר פַּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵנָּה. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד פִּסָּא (ישעיה נז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן כסא בוגן תמלא כלום גדליה

(1) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אָשָׂא עֲנֵי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא ח) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה לדון וישראל מסתכלין באבות שידברו עליהם זכות.

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזֹכֵר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעַקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶה
יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלֵּכְךָ חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶּג וּכְצֹמֵר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחְתָּ
יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶּג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֹמֵר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם מְהוֹרִים וּמְהוֹרֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם מְהוֹרִים
וּמְהוֹרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אִתְּכֶם: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחָה
פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכַח
אֵלֵי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרִּי־פָּנֵינוּ וְהִגִּיוֹן
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תַּפִּלָּתֵנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי
עָרַף לִזְמֹר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזוּלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקֵר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחְתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אִמָּת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עָם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּוְנוּ מִשׁוֹשׁ. דָּוָה לְבָנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִינָנוּ. וְנִפְרַע פָּאֲרָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹיֵינוּ. טִירַתֵנוּ הִיָּתָה
לְשָׁמָה. יְפִי אֲדָמָתֵנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְּעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָנוּ לִזְמֹר לְפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשָׁמֵנוּ בְּגִדְנוּ גָזַלְנוּ דָּבַרְנוּ דָּפִי הָעוֹיֵנוּ וְהִרְשָׁעֵנוּ וְדָנּוּ חָמְסֵנוּ טָפְלָנוּ
שָׁקַר יַעֲצָנוּ רָע בּוֹבְנוּ לָצֵנוּ מְרִדְנוּ נֹאצָנוּ סָרְרָנוּ עוֹיֵנוּ פִּשְׁעֵנוּ צָרְרָנוּ
קִשְׁיֵנוּ עָרַף רָשָׁעֵנוּ שַׁחַתְנוּ תַּעֲבָנוּ תַּעֲיֵנוּ תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

לַעֲיִנֵּנוּ עֲשָׂקוּ עָמְלָנוּ מָשַׁךְ וּמוֹרֵט מָפְנוּ נָתַנוּ עָלֵנוּ עָלֵנוּ עָלֵנוּ עַל
שִׁכְמֵנוּ עֲבָדִים מְשֻׁלוּ בָנוּ פָּרַק אֵין מִידָם צָרוֹת רַבּוֹת סְבִיבוֹנוּ קָרֵאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ רַחֲמֶת מָפְנוּ בַּעֲוִינֵנוּ שִׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ תַּעֲיֵנוּ כִּצָּאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּיין לֹא שִׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ וְהִיד נָעִיז פְּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמַר לִפְנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אָנְחָנוּ וְלֹא חָטְאנוּ אָכֵל אָנְחָנוּ חָטְאנוּ:

אֲשָׁמֵנוּ בְּגִדְנוּ גָזַלְנוּ דָּבַרְנוּ דָּפִי הָעוֹיֵנוּ וְהִרְשָׁעֵנוּ וְדָנּוּ חָמְסֵנוּ טָפְלָנוּ
שָׁקַר יַעֲצָנוּ רָע בּוֹבְנוּ לָצֵנוּ מְרִדְנוּ נֹאצָנוּ סָרְרָנוּ עוֹיֵנוּ פִּשְׁעֵנוּ צָרְרָנוּ
קִשְׁיֵנוּ עָרַף רָשָׁעֵנוּ שַׁחַתְנוּ תַּעֲבָנוּ תַּעֲיֵנוּ תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַהֲרֶה אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבַדְךָ אָמַר לִפְנֶיךָ מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְזִיק לְעַד אֲפֹו בִּיחָפִין חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמֵּנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֶיךָ הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אָנְחָנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְפִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֶיךָ אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עוֹבֶתָם: אֱלֹהֵינוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כַּחַטָּאתֵינוּ וְקִי־סָלְחוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵף בְּאִמּוֹר בְּיָמֵינוּ הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נֹאסִי יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֵנוּ וְאַתָּה חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה

כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךָ צִמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי יִשְׁעֶךָ
יִפְּרוּ וַיִּדְּעוּ כִּי לֹאדָנִי אֶלְהִינוּ הַרְחֵמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנו נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנו:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֶלְהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִמִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמָה תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלָמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנְּעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹד הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחֲנַנְיָה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹד

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיּוֹת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לִבָּבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לִפְנֵיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּאֶפְדִּי תִּזְכִּיחֵנִי וְאֵל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֲיִן בַּמָּוֶת וְכָרֶךְ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְכִי יִשְׁבּוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מַחֲא וּמַסָּא מַמִּית וּמַחֲיָה. מַסִּיק מִשְׁאֹל לַחֲיִי עֲלִמָּא. בְּרָא כַּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאֵם מַסָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדֵּךְ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאֵב וְתַבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחַטִּינִן קַמָּךְ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מֶרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמֶרְדִּינִן קַמָּךְ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוֹתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִתְּוֹא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מַכְנִיסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מַכְנִיסִי דְמַעַת הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנּוּנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הִזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: יִזְכֹּר אֱהָבָתְךָ וַיְחִיָּה זְרַעֲךָ שֶׁלֹּא תֵּאבֵד שְׂאֲרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מַהֵר עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מְשִׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוּךְ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִן בְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנִן לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׂוֹכָא שְׂרִינִן. מֶרְרִין נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דְּנַפְשִׁינִן. חֵילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרְן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבָהֵתָנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנִן לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין וּבַעֲוִיתִין. דְּלֹא נִתְּוֹר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שומר גוי אחד שמור שארית עם אחד ואל־יאבד גוי אחד תמיחדים שמך יי
אֱהִינוּ יי אחד:

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואל־יאבד גוי קדוש המְשֻׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קדוש קדוש קדוש:

מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמְתַפִּיל בְּתַחֲנוּנִים הַתְּרַצָּה וְהַתְּפִיל לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְּבָנוּ חָנּוּנוּ וְעָנּוּנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְחוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא גִדַע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסְדֶּךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְנוּנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁנִים מִהֵרָא
יְקַדְמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֵד: חָנּוּנוּ יי חָנּוּנוּ כִּי־רַב שְׂבַעְנוּ בּוֹ: בְּרָגְזוּ רַחֲמֶיךָ
תִּזְכָּרוּ: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֶה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתָנוּ:

תַּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום ששי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹנָה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּאֲמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטַמְדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָהּ אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדִלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תִּפְלָה:

שֹׁמֵעַ תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֲהִינּוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֲהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֲהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֲהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדָּר־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֲהִינּוּ הִרְקִדְשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֹשֶׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֹד בִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־כל־סביביו: יי אחי צבאות
מִי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מִי־כמה באלם יי מי כמה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מִי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו בִּיהפין חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהמים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
 יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
 וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
 דְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמִּירָן
 בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
 לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי
 רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
 מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
 כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפָּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
 כִּי חָטְאוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטְאוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
 בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
 כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
 כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
 כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי הִרְחַמְתָּ וְהַפְּלִאתָ כִּי
 מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְּתָם
 לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
 וְשִׁמְעַתָּ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָּה לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדֹּל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי כִּדְבָרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּיךָ וְשִׁמְעַ
 פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה שְׁמִמַּתֵּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקֵתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלַּחְהָ
 אֲדָנִי תִקְשִׁיבָהּ וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כו ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום כפול (רבנו) גרשם בר יהודה (מאור הגולה)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵלֶיךָ נִקְרָא אִים וְנוֹרָא.

אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִרְאוֹת בְּצָרָה.

בְּקוֹם עֲלֵינוּ בְּעָלִי מְאָרָה.

רשעים ארורים.

בְּהוֹסְדָם יַחַד עֲצָה נִבְעָרָה:

כשהם נאספים ומתייעצים עצה של שוטים:

גּוֹזְרִים עֲלֵינוּ אָדוֹן מִלְּקִרְאָת.

אוסרים עלינו לקרוא אדון.

גּוֹאֲלֵנוּ שְׁמוֹ יי צְבָאוֹת.

לה' צבאות גואלנו.

דּוֹדֵי צַח וְאָדוֹם^(א) דָּגוּל מִרְבּוֹאוֹת^(ב).

שנא' עליו בשיר השירים (ה י) דודי צח ואדום דגול מרבבה.

דְּבָרוֹ לְהַבְזוֹת וְגַם אוֹתוֹ לְהַלְאוֹת^(ג):

לזלזל במצוותיו ולהתיש אותו כביכול בע"ז:

הַעֲצֵב נִבְזָה לְקַבֵּל אֱלֹהִי.

האם פסל בזוי נקבל לאלוה?

הַשְׁתַּחֲוֹת לַסֶּמֶל לְפָנָיו לְפִלּוֹת.

לעבוד.

וּלְבִלְתִּי הַקֹּדֶשׁ הַמְרֻבָּה לְסִלּוֹת.

וְגַם לֹא לִירֵא אִים אֱלֹהִי:

זֹאת בְּשִׁמְעִי יַחֲרֵד לְבִי.

זֹאת אָשִׁיב תְּשׁוּבָה לְמַרְיָבִי.

חֲלִילָה לִי לְשִׁכְחִי וּלְעֲזֹבִי.

לשכוח ולעזוב.

חַטִּיבַת^(ד) אֱלֹהֵי אָבִי:

האלקים אשר בחרו בו אבותינו:

טָמֵא וּמֵת חֲדָשׁ הֵבֵא מִקְרֹב.

כינויים לישן נוכרי

טָבוּ מָה אֶצְלִי עֲרֻבָתִי לְעֶרֶב^(ה).

מה מעשיו עבדיו? איזו הצלה הביא לי?

יִזְכֵּר הַכֹּל אֶיְחָד, לְקוֹרְאָיו בְּאַמֶּת קָרֹב.

יְתוֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזֹדֵד וְאוֹיְבָיו יִזְרֹב:

ישרוף:

בְּשִׁמְעֶם אֲמָרֵי בִי נַעֲמֻ.

(א) צח ואדום. פי' לבן, בשבתו למשפט, כמו שנא' לְבוּשָׁה בְּתֵלֶג הָיָה וּשְׁעָרָה רִאשֹׁנָה פֶּעַמַּר נִקָּא (דניאל ז ט)

ואדום להיפרע מאויביו, כמו שנא' מִדּוּעַ אָדָם לְלְבוּשָׁה (ישעיה סג ב).

(ב) דגול מרבואות. הרבה חילות של מלכאים מקיפים אותו.

(ג) אותו להלאות. פי' תלאו גם אֶת־יָדָי (ישעיה ז יג), פירש"י הוגעתם לפניו ברשעתכם.

(ד) חטיבת אֱלֹהֵי אָבִי. אֶת־יְהוָה הָאֱמֻנָה הַיּוֹם (דברים כו יז) ת"א ית' ה' חטבת יומא דין, ופירושו בחרת בו

לעולם כמו שאמרנו במדרש (א"ר א' נ') ולא עוד אלא שגזענו לאלהינו שאין לנו ממירין אותו באל אחר

שנא' אֶת־יְהוָה הָאֱמֻנָה הַיּוֹם.

(ה) טבו מה אֶצְלִי עֲרֻבָתִי לְעֶרֶב (נ"א טיבו). ערבה וטיב שניהם ענין הכלה, עֲרֻבָתָם (ש"א יז יח) פירש"י

הכלתם. ות"י טיבהוץ, ומתאר את ההבדל בין הזורא ית', גואלנו, בו בחרו אבותינו, מול אליל חדש, שאינו

מוכר לנו, לא הילל אותנו ולא הטיב לנו. וגם מרמז למ"ש בגמ' (ב"ק דף ק"ה ע"ב) מזה טיבו אצלך, פי' מה

מעשיו אצלך.

בָּלֶם יַחַד עָלֵי חֹרָקִים שְׁנִימוּ.

לְשַׁלּוֹל וּלְבוֹז עַמֶּל יְדִימוּ.

את ממונם של ישראל.

לְהַשְׁמִיד וּלְאַבֵּד מִפְתָּח שְׁפִתֵימוּ:

פּוֹתָחִים אֶת פִּיהֶם לְהַשְׁמִיד וּלְאַבֵּד אוֹתָנוּ:

מִבֵּית תַּעֲנוּגִיָּה בְּסוּתָהּ וּמְלוֹנָהּ.

מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁם הָיוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּגָדִים וּבֵתִים.

מִגִּרְשֵׁת עֲדָתְךָ לְכָל־רוּחַ וּפְנָהּ.

נִחַלְתָּךְ נִלְאַחַ עֲגוּמָה וְעֲגוּנָהּ.

עֵיפָה, עֲצוּבָה וּמְבוֹדָדָה.

נֹשְׂאֵת עֵינֶיהָ לְעִזְרָתְךָ הַיְשָׁנָה:

שְׂמָחָה פָּנֶיהָ לְתַשׁוּבָה וּלְתַפְלָהּ.

סֹדֶר אֲבוֹתֶיהָ בְּמִקְדָּם תַּחֲלָהּ.

עֲרֹךְ שִׁפְהָ בַּצֵּר לָהּ בַּגּוֹלָהּ.

עָלֶיךָ מִשְׁלַכֶּת יָהֵב לְכַלְכְּלָהּ:

את נטל פרנסתה:

פָּנֶה אֲדוֹן אֶל־תַּפְלָת עֲבָדֶיךָ.

פָּדֵם וְהַצִּילָם מִכַּף בּוֹגְדֶיךָ.

צִוָּה יְשׁוּעוֹת זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צֵאת לְרוּיָה מִשְׁאוֹן מוֹרְדֶיךָ:

והצילם מהמונם הרועש של המורדים בך:

קִנְיָא לְכָבוֹד שְׁמֶךָ אִם לֹא לְמַעֲנִימוּ.

קֶצֶף גָּדוֹל קֶצוֹף עַל מַעֲנִימוּ.

על הגוים המצערים אותם.

רְשָׁעִים כִּי אָמְרוּ אֵיחָ אֲדוֹנֵימוּ.

רִיבָם יָרִיב יָקוֹם לְגוֹנֵימוּ:

להגן עליהם:

שְׁפִטָּה מִשְׁפָּטִי מֵאֲנָשֵׁי חָמָם.

שְׂאֵרֵם הָמָּק וּלְשׁוֹנָם תִּמְסַמֵּם.

בשרם הִרְקַב ולשונם הִמָּס.

תִּשְׁפִּיל גְּאֻתָּם וּתְנִם לְמִרְמָם.

למדרס רגל.

תַּפַּח רוּחָם^(א) וַיִּהְיוּ לְמָם:

ויהיו משועבדים לנו:

גְּאֻלָּת בְּזִרְוֹעַ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף.

גְּאֻל שָׂאֵר עַמּוֹד וְשִׁנִּית תּוֹסֶף.

רִיבָה רִיבָם וּגְאֻלָּם מִיַּד שׁוֹסֶף.

הורג.

רְאֵה כִּי אֶזְלַת יָד וּמָכִים תָּם הַכָּסֶף:

כי לא נותר לנו כוח

שׁוֹר כִּי־אֵין אִישׁ, הַשְׁתוּמָם^(ב) וַאֲיֵין מִפְּגִיעַ.

ותתבונן – אין מתפלל עלינו.

ראה

שְׂאֵת בְּעֵדָם רָנָה בָּךְ לְהַפְּגִיעַ.

כנה ופגיעה שתיהן לשון תפלה.

מִדַּת הַדִּין לְהַרְחִיק וּמִדַּת הַרַחֲמִים לְהַגִּיעַ.

מֵעֶצֶב וּמִרְגָּז לְהַנִּיחַ וּלְהַרְגִיעַ:

ל' מנוחה

בְּצִדְקָתְךָ הֵצַל פֶּלֶט וְהוֹשִׁיעַ.

בְּצִדְקָה מְדַבֵּר^(ג) וְרַב לְהוֹשִׁיעַ.

רַחֵם תִּזְכּוֹר וְאֵל נָא תִרְשִׁיעַ.

רִצָּה וְהֵצַל וְהוֹשָׁה מוֹשִׁיעַ:

ומהר

יִפִּירוּ אָז וַיִּדְעוּ כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.

יַחְדּוּ יַעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ כָּלָם.

הֲלֹא אֵין בָּאֵהִים בְּכָל־הָעוֹלָם.

הֲלֹא יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל^(ד) וַחֲזֹק גּוֹאֲלָם:

(א) תפח רוחם. ל' קללה שתלא מהם נפשם כמו רוח נופחת. או שתדאב נפשם מל' פחי נפש (ר"ה פ"ב מ"ו).

(ב) שור כי אין איש וכו'. ע"ש הפ' וַיִּרְא כִּי־אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתַּמֵּם בִּי אֵין מִפְּגִיעַ (ישעיה נט יז) ופירש במאודה כאלם העומד בתמהון ומתבונן בדבר.

(ג) מדבר בצדקה (ישעיה סג א). פירש"י זוכר צדקת אבות ולדקת דורו של שמד. ובפתחיתא דרות רבה (אות א') דרשו, בצדקה שעשיתם את עולמי על שקבלתם את תורתי.

(ד) הלא אין באהים בכל העולם. הלא יש בישראל. נ"א הלא אין אלהים בכל־העולם. כי אם בַּיִשְׂרָאֵל.

וְעַתָּה נִזְדָּח לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ.
וְדִין עָלֵינוּ לְבָרְכֶךָ עָלֵי תְּשׁוּעָתְךָ.
דְּבַר הַזֶּה כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלָּתְךָ.

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ:

על ישראל מוטל לברך אותך:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

הַאֲזִינָה יְיָ תַפְלִיתֵנוּ וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הַקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּכְנוּ וְאֲחִינוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקֵּר תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בִּקֵּר
נַעֲרָךְ־לָךְ וְנִצְצָה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תַּפְלִיתֵנוּ תִּקְדֶּמָּה: תַּבּוֹן
תַּפְלִיתֵנוּ קִטְרֵת לְפָנֶיךָ מִשָּׂאת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת־עֶרֶב: עֶרֶב וּבִקֵּר וְצַהֲרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ הַמְּלֶכֶת יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

כז ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

אֲחִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרַכֵּן וְקַצֵּרְנָה (א) לֹא יִחַדֵּל וַיִּמְנַע (ב).

ש"ץ קורא לקהל – אחד המאריך בתפלתו ואחד המקצר, לא יפסיקו.

בְּקֶשׁ בְּעֵד נִמְעַד נָד וְנָע.

מלהתפלל עבור כלל ישראל, הנכשל והגולה.

(א) ארכן. המאריך בתפלתו. וקצרן. המקצר בתפלתו (ברכות דף לד ע"א). הפייטן מתכוון לזרז כל אחד להתפלל, בין אם הוא מאריך או מקצר בתפלתו.

(ב) וימנע. אולי כ"ל וימנע.

גִּאֲזוֹן מִכְּעֵיִסִּים פִּחְמַת עֹזָה וְהִנֵּעַ^(א).

גאווה אויבנו, כמו סנחריב, שהחריב את חמת, והתפאר כי יחריב גם את ירושלים.

דָּבָא נִבְהָ הָיִוֹת פְּקוּץ מוֹנֵעַ:

תשבור אותם ויהיו כקוץ מושלך לארץ:

הִימָצֵא פּוֹצֵה מְרַצֶּה עֶתֶר מְהַפֶּכֶת^(ב).

היימצא לנו מי שידע להתפלל עלינו ולהפוך מדת הדין לרחמים.

וּלְפָנַי קִנּוּ נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ נִשְׁפָּכֶת.

זְכוֹת עֲנוּשִׁים לְחַיִּיב לְעֵיּוֹב לְמַהֲפָכֶת^(ג).

ובזכות תפלתו יצפה ה' את ישראל אשר חויבו בעונשים ויושבים בחושך ובחורבן.

חֲבֵב אַחֵר גִּזְרָה פְּנִינִיּוֹה נְהַפֶּכֶת:

וגם אם נגזרה גזרה, חזור בד מנמה באהבתך, כמו שניחמת מגזרת "יונינוה נהפכת" (יונה ג ד):

טִיף מַטִּיף^(ד) בְּלִמּוֹת וֶרֶק מוֹסֵג.

שליח ציבור המדבר בעדנו חוזר משליחותו בבושת פנים.

יַחֲדוּ נֶאֱלָח נִמְלָח הַכֹּל סָג^(ה).

כיון שהוא מלוכלך בחטא ומקולקל, ומלא פסולת.

בְּקִשְׁת רְמִיָּה נְהַפֶּךְ אַחֲרֵי נִנְסָג.

תפילתו כחץ היוצא מקשת רעה ואינו משיג את המטרה, והוא חוזר ריקם.

לְלִבּוֹט^(ו) לְחַבּוֹט שֶׁח נִפְשָׁח וְנִפְסָג^(ז).

מוכה נשפל קרוע ונתלש:

מִנָּה נֶאֱמָנָה מֵרָאשׁ אֲמָנָה חֲבָבָה^(ח).

ישראל, חלקך, שאהבת מאז שהאמינו בד ויצאו למדבר אחרך.

נִבְהָ הַתְּנִבָּה בְּצִמָּח הַשָּׁדָה רִבְבָּה.

בימי קדם הצלחנו כמו עשב השדה הגדל לרוב. נבה והתנבה שניהם ל' לנמחה ותנובה

סוּרֵי נִכְרִיָּה^(ט) נִחְשָׁבָה, בְּלִהֲבֵת הַשָּׁבָבָה^(י).

אבל עכשיו אנחנו כפדים הקצים של הגפן שכורתיים אותם לשריפה.

(א) עוזה והנע. ביסעיה (לז יג) אֵינִי מִלֶּךְ חֲמַת וּמִלֶּךְ אֶרֶץ וּמִלֶּךְ לְעִיר סְפָרוּיִם הִנֵּעַ וְעוֹזָה, פִּירָשׁ"י הניעהו ועוזה מלך אשור, החריבם וטילטלם ממקומם. ופירושו כאן, גאוות המכעיסים אותך כמו סנחריב אשר החריב וטילטל (הנע וְעוֹזָה) את מִלֶּךְ חֲמַת.

(ב) עתה מזהפכת. בסוכה (דף יד ע"א) ח"ר למה נמשלה תפלתו של דיוקנים כעתר לומר לך מה עתה זה מהפך את התצורה בגורן ממקום למקום אף תפלתו של דיוקנים מזהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות.

(ג) עיוב. לשון חושך שנאמר אֵיכָה יָעִיב בְּאֶפְסוֹ (איכה ב א) ופירש"י יחשיך. או ל' חיוז במדרש רבה שם, איך עייז ברוגזיה ה' ית בת ליון אית אתר לזווחין לחייבא עייבא. למהפכת. חורבן.

(ד) טיף. לשון דיבור ע"פ הפ' לא יטפו לְאֵלָה (מיכה ב ו).

(ה) נאלח. נהפך לקלוקל (רש"י תהלים יד ג) או נתעב (רש"י ורלב"ג חיוז טו טז). נמלח. נשחת (ע"פ שורשי רד"ק). סג (תהלים נג ז). פירש"י לשון סגים, פי' פסולת הכסף.

(ו) לְלִבּוֹט. למכות, כ"פ וְעָם לֹא יָבִין וְלִבָּט (הושע ד יד) פי' ילקה כפורענות. לְחַבּוֹט. גם הוא לשון מכה כמו פי' תִּחְבֹּט וְיִתֵּךְ (דברים כד כ).

(ז) נִפְסָג. נתלסו ממנו ענפיו (רש"י חולין קכז ע"ב) ובלשון המקרא וַיִּפְשַׁחֲנִי (איכה ג יא). וְנִפְסָג. נתלס (פריה פי"א מ"ט).

(ח) מֵרָאשׁ אֲמָנָה. (שיר ד ח) פירש"י מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר.

(ט) סוּרֵי נִכְרִיָּה. פי' הרד"ק (ירמיה ב כא) בדי גפן רעים שמסירים אותם מן הגפן שאין בהם תועד.

(י) הַשָּׁבָבָה. נשרפה, כמו שנאמר שְׂבִיב אֲשׁוֹ (חיוז יח ה), שְׂבִיבִין דִּי־נִגְדָר (דניאל ז ט).

עֹבְרֵי דֶרֶךְ אַרְוֵהָ לְמַאֲכֶלֶת גְּבָבָהּ:

לקטו פירותיה לאכול אותם:

פְּרִי צִדְקָה הִדָּקָה מִדָּקָה וּרְפָסָה.

את כלל ישראל, טחנה מלכות אדום, הטוחנת ורומסת.

צַפּוֹנֵי מִצְפּוֹנֵי הַבָּעֵת, חֲבִיּוֹנֵי חֶפְשָׁה^(א).

חיפשה ומצאה את כל אוצרותינו הטמונים.

קָצוֹת כְּבִשָּׁה, קָצִינוֹת וּמִלְכוֹת תִּפְשָׁה.

כבשה את כל העולם

רָגְזוּ לֹא יִדְעָה, חֲרָדוֹת אֶפְסָה:

אין מרגיז אותה ואינה מפחדת מכלום:

שָׁרֵשׁ בְּרוּשׁ^(ב) בְּחֶרֶשׁ גְּבוּהָ וּמִצֵּל.

עקור את מלכות הרשעה הגבוהה כעץ ברוש, וכיער הנותן הרבה צל.

תֵּק וְנִרְתֵּק סָמִים וּבְשָׁמִים רִבְצֵל^(ג).

והיא מלאה כל טוב כמו כלי מלא בשמים.

אֶצֶל עַל בְּנֵי לְבָנָה פָּצֵל.

שלטה על בני יעקב אבינו שקילף מקלות מעץ הלבנה (בראשית ל לו).

לֹא הֶקֶל וְרָדָה בְּמֶקֶל וַיִּפְצֵל^(ד):

האויב לא הקל עולו ושלט עלינו במקל, והפשיט מישראל את רכושם:

יָקָר נָקָר נָעָקָר נִפְקָר וְנִפְזוּ^(ה).

בנד היקר מדוקר, גולה, הפקר, ומפוזר.

הַחֶפֶר, עֵפֶר בְּעָפֶר, בּוֹז וְנִבְזוּ.

נכלם, זורקים עליו עפר, ומוטל בביזיון, והפקר לביזה.

בְּזוּי לְזוּי^(ו) כְּמַעֲיִן נֹבֵעַ וְנִנְעָזוּ.

אבל עשו הראוי לביזיון ולעג, מתגבר כמעין נובע ומלא עוז.

רַחֲלֵךְ חוֹלֵב חָלָב וְצֶמֶר גִּזּוּ:

המשיל את ישראל לרחל, ואדום לוקח את החלב ואת הצמר:

שְׁלָמִים לַהוֹלָמִים וְלַמְשָׁה יַעֲקֹב מִדּוּעַ.

למה ישראל התמימים ניתנו למכים, ויעקב למדרס.

מִשְׁרָה סָרָה, קָרָן יִשְׂרָאֵל לַגְּדוּעַ.

סר שלטון משראל, וכבודם נגדע.

(א) הִבְעֵת וְחֶפְשָׁה שְׁנֵיהֶם לָשׁוֹן גִּילּוּי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵיךְ נִחְפְּשׁוּ עֲשׂוֹ נִבְעֵי מִצְפּוֹנָיו (עובדיה א ו).

(ב) בְּרוּשׁ. כִּינוּי לַמְּלָכוֹת, בְּרוּשִׁים (יִשְׁעִיָּה יד ח) ת"י שְׁלִטוֹנִין.

(ג) תֵּק וְנִרְתֵּק. בְּמַגִּילָה (דף כו ע"ב) וְתֵק שֶׁל ס"ת וְנִרְתֵּק שֶׁל תְּפִילִין וּפִירָשׁ"י תֵּק וְנִרְתֵּק חֲדָא הֵיא אֲלָא שְׁלָשׁוֹן תֵּיק נּוּפֵל עַל דְּבַר אֲרוּךְ וְלָשׁוֹן נִרְתֵּק נּוּפֵל עַל דְּבַר קָצֵר. רִבְצֵל. בְּכֵלִים פ"כ מ"א חֲמַת קִטּוֹן שֶׁל עוֹר שְׁמִימִים בּוֹ בְּשָׁמִים. הַפִּיטוֹן מְדַמָּה אֶת שְׁלוֹת הַרְשָׁעִים לְכֻלָּם מִלֵּאִים בְּשָׁמִים טוֹבִים.

(ד) וַיִּפְצֵל. הַסִּיר אֶת הַקְּלִיפָה (בְּרָאשִׁית ל לו). הַמִּשִּׁיל אֶת יִשְׂרָאֵל לְעֵץ, וְהַרְשָׁעִים מִסִּירִים מֵהֶם אֶת קְלִיפָהּ, פִּי' מִמוֹנֶם.

(ה) נִפְזוּ. מִפּוֹזֵר, כְּמוֹ שֶׁפִּירָשׁ"י (סוּטָה דף ל"ז ע"ב) וַיִּפְזּוּ לָשׁוֹן וּפּוֹזוּ שְׁהַזִּי"ן וְהַלָּד"י מִתַּחֲלָפִין כְּמוֹ זַעֲקָתָה לַעֲקָתָה.

(ו) לְזוּי. שְׁרָאוּי לְהַלְעִיג עֲלָיו, מִל' וְלָזוֹת שְׁפָתַיִם (מִשְׁלִי ד כד).

עָגַל לֹא לִמּוֹד בְּמִלְמֹד רְדוּעַ^(א).

והם מצערים את ישראל כמו שמדרבנים עגל כדי שילמד לחרוש.

יוֹם יוֹם לְמַכּוֹת חֲבוּר וּפְדוּעַ^(ב):

מוכה ופצוע:

הַעֲלֵה דָלָה גִּלְהָ עֵתִיד וְאוֹתִיּוֹת^(ג).

העלה את ישראל מבור, והקאה להם אותות ומופתים.

חֲבַתְךָ רְשׁוּפָה בְּלֶהֱבֵת שְׁלֶהֱבֵת חֲתִיּוֹת.

אהבתך תהיה כאש העולה מגחלים כשחותים בהם.

זֶהוּי רַהוּי^(ד) בְּרִית וְרִטּוֹת חֲתִיּוֹת^(ה).

אנחנו מפחדים ורועדים מפחד ואימה.

קִרְאֵתִי שְׁמֶךָ יְיָ מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲלִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעַתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינֵינוּ וְנִשְׁפָּע וְנִשְׁאַחַּ וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

שְׁמַעְתָּ תַּפִּלָּתֵנוּ יְיָ וְשִׁוְעֵתֵנוּ הַאֲזִינָה אֶל-דִּמְעֵתֵנוּ אֶל-תַּחֲרֹשׁ: שְׁמַעַה
יְיָ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רְנִיתֵנוּ הַאֲזִינָה תַּפִּלָּתֵנוּ בְּלֹא שְׁפָתֵי מְרָמָה: שְׁמַע
קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת-תַּפִּלָּתֵנוּ: כִּי-שְׁמַע
אֶל-אֲבִינֵינוּ יְיָ וְאֶת-אֲסִירֵינוּ לֹא בָזָה: כִּי לֹא-בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנוֹת עַנִּי
וְלֹא-הִסְתִּיר פָּנָיו מִפָּנָיו וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹהֵינוּ שְׁמַע:

לִי תִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּיטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי

(א) מלמוד, רדוע. ענין אחד הם כמו שפירש ברטנורא (ב"ב פ"ב מ"ג), מרדע מלמד הבקר. ובמדרכא (פס"ר ג' ב' וכן במדכ"ר פר' י"ד), המשנה קראה אותו מרדע והמקרא קורא אותו דרבן ומלמד דכתיב (שופטים ג

לא) בְּמִלְמֹד הַבָּקָר וכן (ש"א יג כא) וְלִהְיוֹת הַדָּרְבָּן, א"ר נתן למה נקרא שמו מרדע שמורה דעה לפרה, ולמה נקרא שמו דרבן שמדיר בינה בפרה, מלמד, שמלמד את הפרה לחרוש בתלם שלה.

(ב) פְּדוּעַ. לשון פלע ומכה, פצע (שמות כא כד) ת"א פידעא.

(ג) אותיות. דברי מופת (רש"י ישעיה מד ז).

(ד) זהו. לשון גערה, בחולין (דף ז' ע"א) אין מזההין [וכן גרס הערוך] אותו, פי' לגעור בו ולבקש ממנו לחזור בו משמועתו. ישראל זהו, שהגוים גוערים בהם ומבקשים מהם לחזור בהם מאמונתם. וי"א מלשון נהיה תורא (פסחים דף קי"ב ע"ב) פי' גערה. רהוי. נפחד. כ"ש אל תפחדו ואל תגדו (ישעיה מד ח).

(ה) רִית (הושע יג א), רִטּוֹ (ירמיה מט כד), חֲתִיּוֹת (יחזקאל לב כג), כולם לשון פחד.

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

בח ע"ס תשר"ק ונסוף חתום (רבנו) מאיר (בר יצחק ש"ץ) הצעיר חזק בתורה ובמעשים
טובים^(א)

אֲהִינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ

תַּעֲנִית צָבוּר קָבְעוּ תְּבוּעַ צָרָכִים.

לבקש צורכיהם.

שׁוּב עֲדִידָה חֲפֵשׁ וַחֲקוֹר דְּרָכִים.

לשוב אליך, לחפש ולחקור את דרכיהם.

רַךְ לְרִצּוֹת בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה עָרְכִים.

אתה מתפייס מהר בהזכרת י"ג מדות.

קָשָׂה לְכַעֹם יֵת לְאִפִּים אֲרָכִים:

ואין אתה כועס מהר, אלא להיפך מאריך אף:

צַדִּידִךְ מְקַשְׁטִים^(ב) עֲדִים בְּלִי תַפְשִׁיט.

שני צדדיך מקושטים, ואל נא תפשט מהם את התכשיט,

פֶּאֶר הַרְחָמִים וְהַסְּלִיחוֹת, הוֹד תַּכְשִׁיט.

עֲטָרַת בְּלִילִת קָלוּם וּפְלוּל תַּקְשִׁיט.

התשבחות והתפילות של ישראל יהיו לך לכתר שתתקשט בו.

סֵדֶר הַחַיִּים וּפְרָנְסָה לִיצוּרִים תוֹשִׁיט:

נִסְתָּמָה הַבִּירָה^(ג) וְנִתְרוֹקֵן טַהַר הַשְּׁלֶחָן.

נחרב בית המקדש, ואין לחם הפנים על השולחן.

מִזִּין מִזִּיחַ^(ד) סֵתֶר מַעֲבֹדֶת פִּלְחָן.

המזבח נסתר ואין עליו עבודה.

לְשִׁפִּיכוֹת הַנֶּפֶשׁ חֲשׁוּב בְּבִשִּׁית^(ה) זֶלְחָן.

חשוב שפיכת נפשנו בתפילה כמו שפיכת יין הנסכים.

בְּמַעֲטָר וּמִשְׁבִּיעַ גּוֹאֵל רוֹפֵא וְסִלְחָן^(ו):

ואתה משפיע לנו טוב,

(א) רבנו מאיר בר יצחק שלח צבור, שנקרא אותו צדיק (שצלי הלקט סי' ר"ט) וציר נאמן (שם סי' ע"ו),
הידוע כבעל האקדמות, מוזכר בפירש"י (הושע ו ט; עמוס ג יב; תהלים עג יב), חיבר סימנים בה, לא, נח ו
פד.

(ב) צדדיך מקושטים. כ"ס רש"י (שמות טו ו) וְיִמְיָךְ וְיִמְיָךְ, שני פעמים, כשישראל עושין את ראונו של מקום,
השמאל נעשית ימין, ויד ימין היא המזילה את ישראל (רמב"ן שם).

(ג) הבירה. נ"א הַבִּירָה, ועיין בשערי תשובה על אורח חיים סי' תצ"ב שכתב בשם שו"ת בית אפרים שכן כריך
לומר על פי מ"ש (בילכה דף כ ע"ב) ומה במקום שכירתך בתומה כירת רבך פתוחה, ופירש"י כירה, יש לה בית
קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר בה סתומה ופתוחה.

(ד) מזין מזיח. בכתובות (דף י ע"ב) אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין מחצב מכפר, היינו מכפר היינו מזיח, מזיח
גזירות ומכפר עונות.

(ה) שיתין. הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד.

(ו) הפייטן נקט חמש לשונות שבהללים (קג), הַפִּלְחָ לְכָל עוֹנֵכִי הָרַפָּא לְכָל תַּחֲלִיכֵי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי
הַמַּעֲטָרִכִי חֹסֵד וְרַחֲמִים הַמִּשְׁבִּיעַ בְּטוֹב עֲדִיד.

יֹאזֹת לָךְ יַעֲזֹן מִפְּנֵיךָ נִשְׁנָסֶת^(א).

תהיה לרצון לפניך תפילת ישראל, חלקך, הזריזים בעבודתך.

טוֹב רוּחְךָ הָיֹת נְזוּנָת וּמִתְפַּרְנֶסֶת.

בטובך, אתה זן ומפרנס אותה.

חִלָּף לָךְ שׁוֹאֵלֶת קוֹבֶלֶת וּמִתְנוֹסֶסֶת^(ב).

בזכות שהיא מתפללת אליך, מתלוננת על צרותיה, ומרימה קולה.

זָכַר דְּאֲגוּתֶיהָ לְפָנֶיךָ מִשְׁחָת וּמִכְנָסֶת:

מספרת

וְאַלֶּיךָ הִיא נִשְׁוִיָּה וּבָךְ חֲסִיָּה.

נושאת עיניה וחוסה בך.

הַזוּתֶיהָ הַעֲבִיר מִי כָמוֹךְ חֲסִין יָהּ.

חזק

צרותיה

דָּרַךְ אֲמָנוּתְךָ בְּחִלָּקְךָ לְלִיזוֹנָךְ אֶפְסִנִּיא^(ג).

שכר לישראל צבאותיך.

נִמּוֹל חֶסֶד לְעֻלּוּבָה הֵלְזוּ אֲכַסְנִיא^(ד):

לכלל ישראל העלוב והגולה מארצו:

בְּקִיָּאִים וּמִיִּשְׁבִּים לְרִצּוֹתְךָ בְּדַבָּרִים עֲרָבִים.

אֶפְסוּ פָּסוּ, בְּכַחַם קִטְגוֹר מְעַרְבָּבִים.

נפטרו לעולמם, אותם שליחי ציבור שידעו לבלבל את השטן.

מֵאֲהָבִי^(ה) לְאָבִי שְׁבַשְׁמִים, זְרִיזִים מְעַרְבָּבִים^(ו).

שהיו נעימים עם הבריות.

גרמו לה' לאהוב אותי,

יִרְאִיו נְדַבְּרֵי דָתוֹ שְׁחַר וְעַרְבִים:

לומדי תורה יום ולילה:

הִקְדִּשְׁנוּ צוֹם עוֹלָלִים וְזִקְנֵי אִסְפּוֹת.

לשון אסיפה

ילדים

יִשְׁרְנוּ רִנָּה וּתְפִלָּה, שְׁקַדְנוּ^(ז) סְפּוֹת.

התמדנו בבית הכנסת.

חֲשׂוֹךְ לְמַטָּה מַעֲזוֹן^(ח) וּשְׁלוֹמֵנוּ תִּשְׁפּוֹת.

גְּבַה מִמֶּנּוּ פְחוֹת מַעֲוֹנוֹתֵינוּ וְנִשְׁמָה לָנוּ שְׁלוֹם.

(א) נשנסת. ל' זריזות כמו וַיִּשְׁנֶם מִתְנַיִן (מ"א יח מו).

(ב) ומתנוססת. ל' גבהות, וכאן פי' להרים את הקול.

(ג) אֶפְסִנִּיא. מילה יוונית, ὁψώνια, פי' שכר, ושני השוואים נחים, וכל' המשנה (סנה' ב' 7) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבְּהוּ מֵאֵד אֲלֹא כְּדִי לִיתֵן אֶפְסִנִּיא פי' רע"ב שכר חיילות.

(ד) אֲכַסְנִיא. שאין לו מקום קבוע כאורח במלון, דְּלִי לְאֶרֶץ אֲפִתָּח (איוב לא לב) ת"י דשי לאכסניא פתחית.

(ה) מאהבי. (זכריה יג ו) נדרש בילקו"ש תהלים ס' תרנ"ט הגורמים לי ליאהב לאחי שבשמים.

(ו) מְעַרְבָּבִים. בכתובות (דף י"ז ע"א) לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות פירש"י לעשות לאיש ואיש כרצונו.

(ז) שקדנו. ל' התדמה כמו הוי שקוד ללמוד תורה (אבות ב' 7).

(ח) לְמַטָּה מַעֲזוֹן. כ"ס (עזרא ט יג) חֲשִׁבְתָּ לְמַטָּה מַעֲזוֹנָנוּ, ובילקו"ש (יתרו רמז ש"ג) וַיִּדְעָתָ עִם־לִבְבְּךָ פִּי בְּאֶשֶׁר יִיפֹר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּפְרָךְ, יהא ליכך יודע מעשים שעשית וייסורין שהבאתי עליך שלא לפי מעשיך הבאתי עליך את היסורין.

יְקוֹף דַּל מַעֲפָר וְאַבְיוֹן מֵאַשְׁפוֹת:

בְּתוֹר הַמַּעֲלָה וּבְמִדּוֹת הַגּוֹנוֹת תְּרוּמוֹת.

איחשב לפניך כאילו הייתי אדם חשוב עם מדות טובות.

עֲרַבְתָּנוּ שֵׁים טוֹב יוֹשֵׁב מְרוֹמוֹת.

עשה למען גאולתנו לטוב, יושב שמים.

וּבְמִקְוֵה טֹהַר תְּדִיחַ קָלוֹת וְרָמוֹת.

וחמורות.

תכבס

מִצּוֹא תִפְלֹתֵנוּ חֶסֶד לְאַדְרָךְ רוֹמְמוֹת:

נמצא חן וחסד לפניך בתפלתנו, כשאנו משבחים ומרוממים אותך:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲיִלָּה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

טוֹב-יְי לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי לָקוּן לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְי לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי-טוֹב יְי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד-דָּר וְדָר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסּוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסּוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְי עַל בֵּן
יֹרֵה חֲטָאִים בְּדָרָךְ: טוֹב וַיַּחֲיֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִים
עַד-נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְי אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת-נִחְלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עֲדֵה-עוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל-דָּבָר כְּבוֹד-שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל-חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ פֶּלָה: יְי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּבֵלְנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

כַּט פּוֹמֶזֶן ע"ס א"ב כפול וחתום בסוף שלמה (הבבלי) הקטן

אִם עוֹנֵינוּ עָנֵנוּ בָּנוּ.

העידו נגדנו.

אֶתְנוּ לָךְ וּבְשִׁמְךָ בָּאנוּ.

באנו אליך להתפלל, בטוחים כי שמך ה' הוא מדת רחמים.

בְּרַחֵם אֱלֹהֵינוּ תִּשׁוּב תִּרְחֹמֵנוּ.

בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמֵּנוּ.

אֵל־בְּאֶפְדָּךְ פֶּן־תִּמְעִיטֵנוּ:

אֶתָּה יְיָ טוֹב וְסֶלָח.

אוֹתָנוּ רַע יַצָּר אֵלֶּךָ.

יצר הרע השחית.

בְּנִידָךְ בִּיד פִּשְׁעֵם מְלַשֵּׁלֶּךָ.

אל תעזוב את בניך בידי העבירות.

בְּיַד מַסְרִיּוֹת לִבְנוֹ הַמֶּלֶךְ^(א):

טהר ליבנו והלבש אותו בגדים נקיים:

גִּדְל־חֶסֶד נִצָּר לְאֵלָפִים.

גִּלְגַּל מִדּוֹתֶיךָ וְלֹא חֲלוּפִים.

הבא עלינו מידת רחמים ולא ההיפך.

דְּבָרְךָ לֹא רִיקָם וְסִלּוּפִים.

הבטחותך מתקיימות ואינה הבטחת שוא.

דְּמִינוּ^(ב) חֶסֶדְךָ בְּעֵינֵינוּ וְעֲלוּפִים:

לכן קוינו

הַסֶּכֶת צֶת^(ג) צִיר^(ד) הַתְּבוּנָה.

כאשר משה רבנו הקשיב והתבונן.

הֵא דְּבָרְךָ אִם לְגוֹנָה.

ורצה לדעת אם ה' יגן על ישראל.

וּתְקַתּוּ^(ה) דְּרַכֶּיךָ חֲנוּן שִׁנּוּ.

אהבת אותנו ולימדת אותנו דרכי חנינותך.

וּבָהּ בְּמִדָּה עֲפָנוּ חֲנוּן:

כן התנהג עמנו:

זוֹכֵר נִשְׁכָּחוֹת, לֶךְ הַלּוּל.

זַעֵם תִּקְטִין בְּרַגַּע מְלוּל^(ו).

תקצר את זעמך לרגע קטן, וכמה רגע, זמן אמירתו.

(א) ביד מסריות לבנו המלך. ע"פ ל"ה ומוֹלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הוֹלָדָת אֶתְּךָ לֹא־כִרְתָּ שְׂרָף וּבְמִים לֹא־רָחַצְתָּ לְמִשְׁעֵי וְהַמֶּלֶךְ לֹא הִמְלִיחַ וְהַחֲתָל לֹא חֲתָלָהּ (יחזקאל טז ז), ומרגום של וְהַחֲתָל לֹא חֲתָלָהּ, ובאסורין לֹא אֶתְּאֶסֶר לִפְנֵי מַסְרִיּוֹת הֵן חִתּוּלֵי הַחֲנוּקָה. המלך. נקה כמו שִׁמְנֵיקִים חֲנוּקָה עִם מֶלֶךְ.

(ב) דְּמִינוּ (תהלים מח י). פי' במעודה ל' תוחלת ותקוה.

(ג) הסבת צת. שניהם לשון שמיעה. הַסֶּכֶת וּשְׁמִיעַ וּשְׁרָאֵל (דברים כז ט), הַאֲזִינוּ (דברים לז א) ת"א אצינו. כ"א הַסֶּכֶת צת.

(ד) ציר. שליח ונאמר ציר נֶאֱמָן לְשַׁלְּחָיו (משלי כה יג) ומשה רבנו הוא שליח הבורא ועבדו הנאמן (במדבר יב ז).

(ה) וּתְקַתּוּ. ל' חיבה (רש"י ברכות דף ט' ע"ב, ותיקין מחצבין מלות).

(ו) בְּרַגַּע מְלוּל. כ"ש וכמה רגע אמר אמימר ואיתימא רבינא רגע כמימריה (ע"ז דף ז' ע"ב).

חַתוּךְ חַיִּים דִּין פְּלוּל.

תקציב לנו חיים כפי שאנחנו מתפללים.

חֵן חֲנָם חֶקֶרְךָ חָלוּל^(א):

כשתחקור את ליבנו ותמצא שאין לנו זכויות, תטיב לנו חנם:

טִיט נְגַרְשׁ^(ב) תוֹכוֹ תַעֲלִיל.

לתוך קרקעית הים תשליך.

טוֹעַ זָדוֹן טָמוּן וַעֲלִיל.

כל חטאינו, שגגה וזדון, נסתר וגלוי.

יֹדַע יִצָּר וּמַה־מַּעֲלִיל.

אתה יודע יצר הרע ומעשיו.

יָד לְטוֹבָה עָלֵינוּ תַגְלִיל:

תשלח ידך להגן עלינו:

פְּלִיזוֹת בּוֹחֵן וְשִׁבְלֵי לֵב.

פְּשָׁרוֹת יִשְׁרוֹת שְׁרִירוֹת לֵב.

קושי

לֵב עֲלוֹב עִם עוֹלָב.

אתה בוחן לב הצדיק הנעלב ולב הרשע המעליב.

לָעֵז מִתּוֹק שָׁב וּמִכָּלֵב^(ג):

מר ומתוק, השב והשונה בחטאו:

מִצִּיל מִטִּי דִין הָרָג.

אתה מציל את החייבים מיתה.

מִקּוֹר קוֹרוֹת, לָךְ עוֹרָג^(ד).

סיבת כל הסיבות, אליך תאוותנו.

נִקְלַ שֶׁקֶל עוֹן מַה־שֶּׁתָּרַג^(ה).

כשתשקול את העוון, תמצא אותו קל, שלא אֶסְגֵּר בקשריו.

נִשְׁוִי נִשְׁוִי^(ו) כְּבוֹא מִקְטָרָג:

ויהיה העוון נסלח ונשכח, כשמגיע השטן לקטרג:

סְרַחוֹן כְּתָב יָד הַנִּזְחָתָם.

העבירות כתובות על ספר הזכרונות, ובו חתימת ידנו.

סִפְרוּ זֵיף טַעַן הַסִּתְתָּם.

זייף את הספר, ומחוק מה שכתוב בו, כדי שישתתמו טענות המקטרג.

עוֹ עֵין עוֹן הַנִּבְתָּם.

מראהו העז של העוון.

(א) חֶקֶרְךָ חָלוּל. פי' בשעה שאתה חוקר את הלב שנקרא חלל, שנאמר וְלִבִּי חָלָל בְּקֶרְבִּי (תהלים קט כז).

(ב) נְגַרְשׁ. כינוי לים שני' (ישעיה נז כ) וְהַרְשָׁעִים בָּיָם נְגַרְשׁ.

(ג) וּמִכָּלֵב. ע"פ לשון הפסוק כְּכָלֵב שָׁב עַל־קֶאֱזָב כְּסִיל שׁוֹנָה בְּאֻלְתּוֹ (משלי כו יא), הנה כי המכלב היפך השב.

(ד) עוֹרָג. נ"א עָרַג.

(ה) מַה־שֶּׁתָּרַג. באיכה (א יד) נִשְׁקַד עַל פִּשְׁעֵי בִידוֹ יִשְׁתָּרְגוּ עָלָיו עַל־צוֹאֲרֵי, יִשְׁתָּרְגוּ. פירש"י נעשו קליעות קליעות.

(ו) נִשְׁוִי נִשְׁוִי. ע"פ לה"פ אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פִשַּׁע (תהלים לב א) וּבִלְקוּ"שׁ אַל תְּהִי קוֹרָא סַמ"ךְ אֶלָּא שִׁי"ן דְּהוּא מַנְשִׁי חוֹבִיתָן וְסוֹלַח לַעֲוֹנוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

עַל יְדֵי רַחֲמֶיךָ יְיָ:

יימחק:

פֶּנֶה אֲבֹן^(א), מִדְרָכְךָ הַתִּקָּן.

סלק לב האבן (יצה"ר) ותקננו ללכת בדרכיך.

פִּלְגֵי מַיִם^(ב) פָּנִי, מְלֶהֱתְרוֹקֵן^(ג).

ליבנו פֶּנֶה מִיֵּצֵר הָרַע, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסּוּר מִמֶּךָ.

צוּר מְכֻשׁוֹל נֶעַר וְזָקֵן.

יצר הרע, המשוול לאבן המכשילה נערים וזקנים.

צִמֵּת וּכְרַחֲמֵן רַחֵף תִּקָּן:

הכרת אותו, ואז תוכל לשכון עלינו, כנשר על קינו:

קְרוֹב לְרִצּוֹת, קְלוּסָךְ אָמוּר.

שבחך הוא שאתה ממחר להתפייס.

קָשִׁי לְגִיוֹנָךְ שְׁנוֹי וְתָמוּר.

גזירות קשות שגזרת על ישראל צבאותיך, תשנה אותן ותמיר אותן לטוב.

רִיבְךָ לֹא לְנֶצַח שָׁמוּר.

אל תריב איתנו לנצח.

רַחֵם בְּרַגְזוֹ וּדְיִן גָּמוּר:

תרחם עלינו, גם כשמוגיע לנו רוגז ודין קשה:

שָׁבִים שָׁבִים שִׁפְחַ שִׁחָרוֹת.

כשזקנים שבים אליך, מחק את מה שחטאו בצעירותם, כשהיו שערותיהם שחורות.

שְׁתִּילִים יִשָּׁר יִלְדוֹת בִּחָרוֹת.

את הצעירים, תדריך אותם בדרך הישר.

תִּגַּן חֵרוֹת מִצַּד תִּחָרוֹת^(ד).

תגן על עם בני חורין מכל ריב.

תַּחֲזֵן תּוֹ חַיִּים חָרוֹת:

תן לנו חנינה ותרשום על מצחנו ת"ו סימן "תחיה":

שָׁלוֹם שָׁלוֹם בְּיָשָׁר מִתְקָרֵב.

לכל מתקרב לשוב אליך.

מַעַט סֵיעַ קִדְשׁ הָרֵב^(ה).

עזור למי שבא ליטהר מעט, וקדש אותו הרבה.

(א) פנה אבן וכו'. כמ"ס (ילקוט) הו"ע רמז תקל"ב) משל לאור גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם

נכשלים בה וכו' כך אמר הקב"ה לישראל בני יה"ר מכשול גדול הוא וכו' לסוף אני מעבירי שגא' (יחזקאל לו כו)

והסרתי את לב האבן מן שרעכם.

(ב) פלגי מים. הלכ כמו שנאמר פלגי מים לבי מלך (משלי כא א).

(ג) מלהתרוקן. מלסור, כמו שפירש"י (גדרים דף ס"ח ע"א) נחוקנה רשות לאב, כאדם שמריק יין מכלי אל כלי

כלומר שיאל כל הרשות מן הבעל וזא לרשות האב.

(ד) תחרות. שגאה וריב, כדתיא (תוספתא שבת פ"ג (י"ד) ה"ה) ספרי מינין שמתילין איבה וקנאה ותחרות בין

ישראל לאביהם שבשמים.

(ה) מעט סיע קדש הרב. ביומא (דף ל"ט ע"א) אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה.

הַבְּכֻרוֹת וְחַלּוּפֵיהֶן^(א) בְּאַחַת עָרָב.

ואז הצדיקים והרשעים בעלי תשובה יהיו כולם ערבים לפניך.

הַקָּשׁ טָנָא יַחַד עָרָב.

כולם יהיו שווים לפניך, ותערבם בטנא אחד.

אֶל־בְּאַפָּךָ פָּן־תִּמְעִיטֵנוּ:

ק' אַם עֲוִינֵנוּ עָנוּ בָּנוּ. אֶתְנוּ לָךְ וּבִשְׁמֹךְ בָּאֵנוּ. בְּרַחֵם אָב
תָּשׁוּב תִּרְחֲמֵנוּ. בְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמֵּנוּ. אֶל־בְּאַפָּךָ
פָּן־תִּמְעִיטֵנוּ:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנחם בחסידות מוחל עונות עמו מעביר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה.
זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויִרְדּוּ יִי
בְּעֵינֵינוּ וַיִּתְּנֵנוּ עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

ויַעֲבֹר יי. אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נָצַר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסָלַחַת לְעֹנְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וַנַּחֲלֵתֵנוּ:
סָלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

ואתה קדוש יושב תהלות ישראל: ואתה־הוא וּשְׁנוּתִיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחֵם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבִנְשִׁבְרָה וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אִזּוּ תַחֲפִץ זְכִי־צִדֵּק עוֹלָה וְכָלִיל אִזּוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכִר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זְכִרְנוּ יי בְּרִצּוֹן עַמֶּךָ פְּקֻדָּנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכִר עֲדַתְךָ קִנִּית קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זְכִר יי חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זְכִר יי לְבָנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זְכִר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲתֵן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לְעֹלָם: זְכִר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֲלֵנָּה תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאֵנוּ:

(א) הבכורות וחלופיהן. ע"פ הפ' (יכמיה כל א-ג) והנה שני דוגמאי תאנים מועדים וגו' הודיד אהד תאנים
טבות מאד בתאני הבכורות והודיד אהד תאנים רעות מאד, ואמרו בעירובין (דף כ"א ע"ב), תאנים
הטובות אלו לדיקים גמורים, תאנים הרעות אלו רשעים גמורים, שמה תאמר אצל סכרס וצטל סיכוס, ת"ל
הדודאים נתגדיריהן אלו ואלו עתידין שיתנו רית.

חטאנו צוירנו סלחלנו יוצירנו:

חס ערב ראש השנה ביום ראשון, אומרים ביום ששי לחטאנו אדון משפט למטה

ל חטאנו ע"ס א"ב משולש וחמסו בסוף אליה בר שמעיה חזק

אבותי ברבתי ריבם. אבדתי כל מחריבם.

(בזמן יציאת מצרים וכיבוש כנען)

אתה היית בקרבם. כי לא בחרבם (תהלים מד 7):

לא בכוחם ירשו ארץ, אלא בכוחך:

בחרבם הורישו זרה. בהיותך למו לעזרה.

את מלכי כנען.

בזרתם פשה פזורה. אל ארץ גזרה (ויקרא טז כז):

אל ארץ חרבה:

ואח"כ פיזרת אותם

גזרה היתה ירושלים. גלתה ולקתה בכפלים.

חרבה

גלויה מער ושולים. בגמר בת דבלים (הושע א ג):

זונה שהיתה בימי הושע בן בארי

גלויה ערותה, כי הרימו בגדיה.

דבלים בפזרים אכלוה. דולקים פערמים סלוה.

אכלו אותנו מהר כאוכל תאנים בתחילת עונתן. האויבים דשו אותנו כערמת חיטים.

דרסוה חמסוה גזלוה. כל מכבדיה הזלוה (איכה א ח):

זלזלו בה:

הזלוה צרים בנתעבר. האדירו גל ומשבר.

כשהי' כעס עלינו. תקפו אותנו כאניה בסערה בלב ים. גל ומשבר ענין אחד

הצלו בנשקם בר. וכן נגזו ועבר (נחום א יב):

ניצלנו כאשר שבנו אליך ודבקנו בטהרה, ואז אויבינו נכרתו ועברו מן העולם:

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

(לה) חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, ובסוף חמסו שמואל

חזק וברוב המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא

בזמן אומרים לאום גדליה.

אדון, משפט בקרבך. אתנו אל תבוא בריבך.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אבות זכור הודיעו טובך. אשר נשבעת להם בך (שמות לז יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם.

ונשבעת להם לרחם עלינו:

וְעָבַר עָרִיץ וְחִייתָנוּ. וְכָלָה לֵץ וְהַחֲיִיתָנוּ.

המלכים הקשים מתו, וכן מתו הרשעים שהתלוצצו בנו, וזכינו לישועה (בבנין בית שני).

וְעָתָה אֲנַפֶּת וּפְרָצָתָנוּ. לָמָּה אֱלֹהִים זִנְחָתָנוּ (תהלים ס ג):

ועכשיו שוב קצפת עלינו ופרצת חומותינו.

זִנְחָתָנוּ שִׁלְחָתָנוּ מִפְּנֵיךָ. זִרִיתָנוּ הִגְלִיתָנוּ מִמְּעוֹנֶךָ.

גרשתנו פיזרת אותנו והגלית אותנו מבית המקדש.

גרשתנו

זָרְבוּ נִחְרְבוּ בְּנֵיךָ. עָלֵי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ (תהלים פח יז):

נשרפו

חֲרוֹנֶךָ הִסֵּר מִלְּקָטוֹב. חוֹר^(א) שִׁעֲשִׁיעַ וְרָטַב.

הסר כעסך ואל תכריתנו. וילדים ישחקו שוב בירושלים, שהיא עכשיו מעון נחשים.

חֶשֶׁק יַחֲוֹדֶךָ לַחֲטוֹב^(ב). הִנֵּה מַה־טוֹב (תהלים קלג א):

ונתפאר באהבתך, ונגיד "מה טוב חלקנו":

טוֹב לְמַעֲוֹז וּמַחֲסֶה. טָרַח כָּל נוֹשֵׂא^(ג).

טוב לחסות בדך. כי אתה סולח חטאינו.

טוב לחסות בדך.

טְפוּלִים^(ד) בּוֹ מִכֶּסֶּה. רְצוֹן־יִרְאָיו יַעֲשֶׂה (תהלים קמה יט):

ומכסה עוונות של ישראל הדבוקים בו.

יַעֲשֶׂה כְּמִדָּתוֹ לְנִכְחֵי. יָד יֹאחֲזֵ בְּהִתּוֹכְחֵי.

יתנהג עמי במידת רחמים. יתמוך בידי כשאני מתווכח עם אויביי.

יתנהג עמי במידת רחמים.

(א) חור. מעון הנחש ע"ש הפ' וְשִׁעֲשִׁיעַ יוֹצֵק עַל חֹר פֶּתֶן (ישעיה יא ח). נ"א חור. ל' חירות, פי' שחרר את כלל ישראל שהוא נמשל לילד שעשועים ולגן רטוב.

(ב) לחטוב. אֶת־ה' הָאֲמָרָתָה (דברים כו יז) ת"א חטבת, ופירש"י ל' תפארת.

(ג) טרח כל נושא. וי"מ כי אתה מפרנס אותנו כמו שנאמר הִשְׁלַךְ עַל־ה' יְהִיבָךְ (תהלים נה כג).

(ד) טפולים. דבוקים כמו כל שהוא עיקר ועמו מפלה (ברכות פ"ו מ"ז).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

בָּךְ יַעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפִשֵּׁעַ רַב מִבִּקֵּשׁ מַחִילָה.

אנחנו מקווים בדך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הִגְדֵּלָה^(א). חֲטָא הָעַם הָיָה חֲטָאָה גְּדוֹלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

גְּדוֹלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גְּבוּל קִדְשׁ אֹהֶה.

גדולתך היא בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גוֹלָה בְּרָגֶל גִּנְאוֹה. כָּל־הַיּוֹם דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מִעֲנָה תַּחֲזֶה. דִּלּוּתֶיךָ לֹא תִבָּזֶה.

אבינו

(א) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הִגְדֵּלָה. חֲטָא הָעַם הָיָה חֲטָאָה גְּדוֹלָה. כ"ש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי כרובין יא' לאלוה רב דשזיק לחובין כרובין וה"ד (תהלים כה יא) לְמַעַן־שְׁמֹךְ ה' וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵי בִי רַב־הוּא.

יֹוצִיאֲנִי לַמֶּרְחָב לְהַפְכִּיחִי^(ה). יְבֹשׁ בַּחֲרָשׁ בָּחִי (תהלים כב טז):
להרגיע אותי.

בָּחִי הַכְּשִׁיל מַחְבְּלִי. בְּכָלִי אֲבִד הַמְּשִׁילִי.
עשה ממני שבר כלי.

בָּבֶד סְמִלּוֹן^(ו) עָלִי. לְשָׁלוֹם מֵרִלִי (ישעיה לח יז):
יתדות העול כבדים.

לִי קוֹו מְרֻשִׁיעִי. לְאֲבִד נְדִיבִי וְשׁוֹעִי.
שרים ועשירים של ישראל.

לְבִי מִפֶּחַד מִרְעִי. נָמַם בְּתוֹךְ מַעִי (תהלים כב טו):
המרעים לי.

מַעִי אֲזַחִיל בְּטִיתִי. מִמּוֹסָרְךָ לֹא שָׁטִיתִי.
בקרבי אני רועד, ואני אומר –

מִצּוֹרֵרִי בְּלִמָּה עָטִיתִי. מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי (תהלים קיט קנז):
היתה לי כלימה כבגד.

נָטִיתִי וְלַהֲרֹג נִמְסַרְתִּי. נָתַתִּי בְּזָקִים וְאַפְרָתִי.
נפלתי בשלשלאות ונאסרתי.

נַעֲוִיתִי^(ז) וְכָל חֲסִרְתִּי. מִכּוֹשֶׁפְּטִיךְ לֹא־סָרְתִּי (תהלים קיט קכ):
חליתי

(ה) להפכחתי. להרגיע אותי כמו (ב"ב דף י' ע"א) יין קשה שינה מפכחתו. נ"א להפְּקִיחִי. פי' להוֹלִיחַ אותי לחירות (ישעיה ס"א ח).

(ו) סמלון. יתדות העול (שבת דף נ"ט ע"ב).

(ז) נַעֲוִיתִי. ל' חולי (רש"י ישעיה כא ג).

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

דִּחָה מִחָה וְהִזָּה. לַעֲזוֹן הָעַם הִזָּה (במדבר יד יט):

הִזָּה וּבָזָה^(ב) הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁכֶם וְשָׁלוֹחַ לְצוּרֵתָנוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הַקְּשִׁינוּ עָרְךָ בְּחֻבּוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מָעַל לְהַבְזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(א).

את הנביאים. כינוי לנביאים

וְאַנַּחְנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזוֹזוֹת^(ז). מִה־נֹּאמַר אֶהְיֶנוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):

ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו. אחרי שעשינו זאת:

(ב) הזזה ובזזה. חולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה בל' הִזָּה הרבה פעמים כמו הִזָּה אֲנִכִּי מִבֵּיא רָעָה אֶל־הָעָם הִזָּה (ירמיה ו יט), וגם בלשון בָּזָה כמו וְאֵם בָּגוּי אֲשֶׁר־בָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(ג) פרוזות. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ב ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלאמר ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

(ז) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ש הפ' אֲשֶׁר־י אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לְשִׁקֵּד עַל דִּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמֵר מְזוֹזוֹת בְּתֻקָּי (משלי ח לז).

סְרַתִּי מִרַע וְאַרְעָד. סְבִבְתָּנִי סַעַד וּמִסְעָד.

ואתחרט מעוונני. ואז אתה הגנת עלי מכל צד ועזרת לי.

שׁוֹמְנֵי תָמִיד הַמַּעַד. יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ עַד־יַעַד (תהלים פג יח):
הפל את אויבי.

עַד־יַעַד הִגְדִּילוּ חֲרוּפֵיהֶם. עֲשָׂק וְחָמָם בְּכַפֵּיהֶם.

עֲכָרוּנִי דְקָרוּנִי בְּהִבְלִיָּהֶם. וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם (תהלים לה כא):

פִּיהֶם פָּעָרוּ בְּבֶדֶק. פָּרְצוּ צִצּוֹ בְּחֶדֶק.

כפרצה בחומה. פשטו לכל מקום וצמחו כקוצים.

פָּעַר עוֹרֶק^(ח) לְהֵדֶק. בַּל־לַמַּד צֶדֶק (ישעיה כו י):

אמר האויב לכתת את הפליטים. אינו יודע לעשות צדקה וחסד:

צֶדֶק הָעַר וְהַקֵּץ. צוֹמְנוֹ לֹא תִשְׁקֶץ.

אתה ה' עורר לנו את צדקתך. וקבל את תעניותינו.

צָר נוֹשֵׁף וְעוֹקֵץ. עַד־עַתָּה קֵץ (דניאל יב ז):

אנחנו סובלים מהרשעים הנושכים ועוקצים אותנו, עד קץ הגאולה:

קֵץ הַפְּלָאוֹת וְנַחֲמוּמִיוֹ. קְדוֹשׁ יַעִיר לְרַחֲמוּמִיוֹ.

ה' יעורר לישראל, מרוחמיו, קץ הנפלאות והנחמות.

קָרַב יַעֲוִיר לְרַחֲמוּמִיוֹ. בִּי־רַבִּים רַחֲמוּמִיוֹ (דה"א כא יג):

ונגד אויביו יערוך מלחמה.

רַחֲמוּמִיוֹ לְהַקְדִּימוֹ יִבְקֶר. רוֹדֵי יִסְפָּה וַיִּדְקֶר.

תקדים רחמים לרוגז. השולט עלי ימות.

רוֹדְפֵי וְצָרֵי יַעֲקֹר. תִּתְּלַמְּנָה שְׂפָתַי־שֶׁקֶר (תהלים לא יט):

ישתקו

(ח) פער. פתיחת הפה כמו פָּעָרוּ עָלַי פִּיהֶם (איוב טז י). עורק. בורח כמו הַעֲרָקִים צִיָּה (איוב ל ג), בְּרַחַת (בראשית טז ח) ת"א ערקת. וי"מ עורק, גידים שלי כמו וְעָרָקִי (איוב ל יז), האויבים מכתתים את גידיי.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

זֹאת מְשׁוּגָתֵנוּ אֲתָנוּ. זִרְיתָנוּ זִרְזָתָנוּ^(ה) יִסְרָתָנוּ^(ו).

עוונותינו אתנו. יצרת אותנו מזרע האבות המובחר, ולכן ענשת אותנו.

זֶדֶן הוֹסַפְנוּ וְחַתָּתָנוּ. יִדְעָנוּ בִּי חֲטָאנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

חֲטָאנוּ שְׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲבִינוּ יִשַׁע אֶל־הַהָרִים^(ז).

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

(ה) זריתנו זרזתנו. ע"פ מ"ש ביוםא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וַיִּזְרְזֵנִי הָיִל לְמַלְחָמָה (ש"ב כב מ), וכתוב הַמְּאֻזָּרֵנִי הָיִל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זריתני וזרזתני. ופירש"י בירכת את טיפת הזרע.

(ו) יסרתנו. כיון שאנחנו לאלאי האבות, אתה מעניש אותנו, כאב האוהב את בנו.

(ז) ישע אל ההרים. במדרש תהלים אֵשָׁא עֵינַי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיצוא הקב"ה לדן וישראל מסתכלין באבות שידברו עליהם זכות.

שָׁקֶר וְשׁוֹא וּמַהֲתָלוֹת. שׁוֹד וְשָׁבֵר בְּמִקְהָלוֹת.
אויבינו אומרים נגדנו שקר ולעג, שודדים ושוברים קהילותינו.

שָׁקַע וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת. קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת (תהלים כד ז):
השלך אותם למעמקי ים.

תְּהִלּוֹת בְּפִי אֶהְיֶה. תְּחִנּוֹת וּבִקְשׁוֹת אֶגִּידְנִי.

תִּצְטָרוּ לַעֲטֹרוֹת אֶעֱנֶדְנִי. בִּיַּעֲזוּד אֲוִדְנִי (תהלים מז ו):
אני מבקש כי תפילתי תהיה לכתר ותכשיט לה', כביכול.

אֲוִדְנִי פִּלְאִיו בְּהִתְנוֹסְסֵנִי. לֹא הִתְמַנֵּי בְּיַד מְכַעֲסִינִי.
כשיעשה לנו נסים. לא כילה אותנו

יִסְרְנוּ מְרוֹק שׁוֹסִינִי^(ט). הִבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׁינוּ (עזרא ט יג):
על ידי הייסורים והאויבים, עוונותינו כובסו. הצרות הגיעו לנו בגלל חטאינו:

בְּמַעֲשֵׁינוּ הֻדְנֵנוּ נִכְלָם. רֹחַ הַצִּלְתָּנוּ נֶעְלָם.
בגלל מעשינו הרעים, בושנו מכבודנו, וקץ הגאולה נעלם.

שִׁיר מִמִּקְדָּשֵׁנוּ נֶאֱלָם. מַעֲרוֹת עַד־עוֹלָם (ישעיה לז יד):
הלויים שתקו בביהמ"ק. והמקדש חרב:

עוֹלָם וָעֶד אֶכְבְּדֶךָ. יַחַד לִבִּי לַעֲבֹדֶךָ.

הוֹרְנוּ דָרְךָ פְּקוּדֶיךָ. הִרְאֵנוּ יְיָ חֶסֶדְךָ (תהלים פה ח):

חֶסֶדְךָ תַּחֲזִינָה עֵינֵי. זִוִּיתִי יָסֵד וּפָנִי.
בנה זוויות ופנות בית המקדש.

קְרוֹא כָאֵז בְּהֵנִי. בְּכִלְי־עִז לִי (דה"צ ל כא):
ואז שוב יתפללו הכהנים. בכלי שיר

(ט) יסרנו מרוק שוסנו. סרסו ודרסהו, ה' ייסר אותנו על ידי אויבים השוסים אותנו, ומירק את פשעינו.

חטאנו ליום שלפני ערב ראש השנה

חֲטֵאֵנוּ בְּהִבְטַחַת הַזֹּרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים:
טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפִּיר. טוֹב בְּעַד יִכְפָּר.
קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפָּר. יַעֲזֵז וּמִי יִפָּר (ישעיה יד כז):
לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפָּר כַּעַם וַיִּחַסֶּה. יִכְבַּשׁ עוֹן וַיִּכַּסֶּה.
ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְנַשֵּׂא. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד פִּסָּא (ישעיה מז ה):
זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן כסא בוגן תמלא כלום גדליה

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:
(כַּשֵּׁם צִוִּית מִלֵּלָה מוֹסִיפִים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֻדַּת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֲהֲלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אֲסִיְהִיָּה נִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְכָן חֲטֵאֵינוּ כְּשֶׁלֶּג יִכָּצֵר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנִוְכַחְתָּ יֹאמַר יי אֲסִיְהִי חֲטֵאֵיכֶם כְּשֶׁלֶּג יִלְבִּינוּ אֲסִיְהִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֹמֶר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחָה פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גֵאלְתֶּיךָ: אֲמַרְינוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הַגִּיגָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרִי־פִינוּ וְהַגִּיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֵאלְנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי עָרַף לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גִּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לִצָּנוּ. מִרְדָּנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אִמַּת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִפָּנֵינוּ מִשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ. הִחַבֵּל אֲוִינֵנוּ. וְנִפְרַע פָּאֲרָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹיֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיְתָה לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נַעֲזִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

לַעֲיִנֵּנוּ עֲשָׂקוֹ עָמְלָנוּ. מְשַׁשָּׁךְ וּמוֹרֵט מָפְנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוֹ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מָפְנוּ בַּעֲוִינֵנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּיין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לַפָּנֶיךָ יי
אֱלֹהֵינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אָנְחָנוּ וְלֹא חָטְאוּנוּ. אָבֵל אָנְחָנוּ חָטְאוּנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לַפָּנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְּהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לַפָּנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תִחְיִיךְ לְעַד אֲפֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלֹךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לַפָּנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וּשְׁמַע פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שִׁמְמוֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אָנְחָנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לַפָּנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְפִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְּחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵי־תַאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לַפָּנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרָךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזֹבָתָם: אֱלֹהֵי־תַעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעֲשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵךְ בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יי יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאַת־חַטָּאת יִהְיֶדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה

כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֲמֹד וְנַחֲלֶתָּ רַעֲבִי טוֹבָה צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֵּאֱבִי וְשַׁעַר
יִפְרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹאדָנִי אֱלֹהֵינוּ הֶרְחַמִּים וְהִסְלִיחוּת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנו נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתַפְאֲרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדוֹשָׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מְשֻׁכָּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּד: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קְדוֹשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חָלָב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִיָּטִב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעַת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִיכִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מְשֻׁגָּב אֶמְחֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמְנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֱסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּחָתָה הוּא
יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיְהוֹשֻׁעַ
בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחֲנַנְיָה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ

בְּשֵׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדַנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְעִזָּרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְכָל־הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לַעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמִפְּיָא רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלִי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בְּאִפְּךָ תִּזְכֶּינִי וְאֵל־בְּחֻמְתְּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַפְּאֵלִי יְיָ כִּי נִבְחָלוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחָלָה מְאֹד וְאֵת יְיָ עַד־מָתִי: שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֲיִן בַּמָּוֶת וְכָרֶךְ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲוֹן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנּוּתִי יְיָ תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אִיְכִי יִשְׁבּוּ וְיִבְשׁוּ רַגְעִי:

מַחֲא וּמַסָּא מַמִּית וּמַחֲיָה. מַסִּיק מִשְׁאֹל לַחֲיִי עֲלֵמָא. בְּרָא כַּד חֲטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מַסָּא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאֵב וְתַבֵּר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרֶךְ אֲנִי וְחַטִּינִי קַמּוּךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁי בְּגִידִין מֶרְרִין. עֲבָדָךְ אֲנִי וּמֶרְדִּינִי קַמּוּךָ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקֻיּוֹתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ דְנַפְשִׁינִי. אִסִּי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִתְּוֹא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

מַכְנִיסִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמִינוּ לְפָנֶי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעִי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתִנּוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מִשְׁמִיעִי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתִנּוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מַכְנִיסִי דְמַעַת הַכְּנִיסוּ דְמַעוֹתִינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנּוּת וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֱלֹהִים וְנִשְׂא: הִזְכִּירוּ לְפָנֶי הַשְׁמִיעוּ לְפָנֶי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי: יִזְכֹּר אֱהֲבָתֶם וַיְחִיָּה זֶרַעֲם שְׁלֹא תֵּאֵבֵד שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מֵהֵרָ עָנּוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מְשִׁיחַ צִדְקָךְ וְעַמּוּךָ:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין בְּעֲבָדָא דְּמַתְחַנְנִין לְמָרָה. עֲשִׂיקִי אֲנִי וּבִחְשׁוֹכָא שְׂרִינִי. מֶרְרִין נַפְשִׁין מַעֲקָתִין דְּנַפְשִׁין. חִילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרְן. עֲבַד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבָהֲתָנָא:

מָרְן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מַתְחַנְנִין כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמַתְחַנְנִין לְמָרָה. כְּלַחוּן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכַסְפָּא מַתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתִין וּבַעֲוִיתִין. דְּלֹא נִתְּוֹר רִיקָם מִן קַמּוּךָ:

שׁוּמֵר יִשְׂרָאֵל שׁוּמֵר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאֵלֵיָּאֵבֵד יִשְׂרָאֵל הָאֲמֹרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שומר גוי אחד שמור שארית עם אחד ואל־יאבד גוי אחד תמיחדים שמך יי
אֱהִינוּ יי אחד:

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואל־יאבד גוי קדוש המְשֻׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קדוש קדוש קדוש:

מְתַרְצָה בְּרַחֲמִים וּמְתַפִּיל בְּתַחֲנוּנִים הַתְּרַצָּה וְהַתְּפִיל לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלְכֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְחֻשְׁיָנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא גִדַּע מִהֲנַעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יי עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עוֹנֹת רָאשֵׁנִים מִהֵרָא
יְקַדְמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מָאֵד: חֲנֻנוּ יי חֲנֻנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־דָבָר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֶךָ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יְתַבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֶךָ
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאִמִּירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תַּפְלָתָנוּ:

תַּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעִדְעוּלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שביעי

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעוֹז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלֵי בָעֵת צָרָה:	וְהוּא אֵלֵי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹם לִי
בָּעֵת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיָּתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטַמָּדָק: נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תִּפְלָה:

שֹׁמֵעַ תִּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוִה לְהַדָּם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוִה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבֻרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאֵיו מִשְׁרָתוֹ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוִה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדָּר־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַחֲדוּד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּלִיכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין כמוך: מאין כמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לוי ידמה לוי בבני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונרא על־פלסבינו: יי אחי צבאות
מי־כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מי־כמכה באלם יי מי כמכה נאדר
פקדש נרא תהלת עשה פלא: מי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־תחזיק לעד אפו ביהפין חסד הוא: לכו נרננה לוי נריעה לצור
ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: לך יום אפ־לך לילה אתה
הכינות מאור ושמש: לך שמים אפ־לך ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: אתה
הצבת פלגבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לויתן
תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת בעוז ים שברת ראשי תנינים
עליהמים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: אשר־לו הים
והוא עשהו ובשת ידיו יצרו: אשר בידו מחקר־ארץ ותעפות הרים לו: אשר
בידו נפש כל־חי ורוח כל־בשר־איש: הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלק:
הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען
שמך, בעבור כבוד שמך, כי א רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו
כי רבי־הוא: כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמך
הרבים:

כי על־רחמך הרבים אנו כְּמוֹתִים ועל צדקותיך אנו נשענים ולסליחותיך
אנו מקוים ולישועתך אנו מצפים: אתה הוא יי מלך אוהב צדקות מקדם
מעביר עונות עמו ומסיר חטאת יראוי בורת ברית לראשונים ומקים שבועה
לאחרונים: אתה הוא שירדת בענן כבודך על הר סיני והראית דרכי טובך
למשה עבדך. ארחות חסדיך גלית לו והודעתו כי אתה א רחום וחנן ארך
אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את כל־העולם כלו במדת רחמים. וכן
כתוב. ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם יי לפניך וחנתי
את־אשר אחון ורחמתי את־אשר ארחם:

א ארך אפים אתה. ובעל הרחמים נקראת. ודרך תשובה חורית: גדלת
רחמך וחסדיך. תזכר היום ובכל־יום לזרע ידידיך: תפן אלינו ברחמים. כי
אתה הוא בעל הרחמים: בתחנון ובתפלה פניך נקדם. כחודעת לענו מקדם:
מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיך נחסה ונתלונן. כיום וירד
יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיצב עמו שם: תאזין שועתנו
ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי על־פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר
חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: בִּי־אתה אדני טוב וסלח
ורב־חסד לכל־קראיך:

וְעַתָּה יִגְדֹּלֶנָּה כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ וְסִלְחָתְךָ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וּנְכַלְמָנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאִשְׁמִתָּנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ
כִּי חָטָאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ: לֹא
כַּחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הִגְבֵּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְב כֵּן תִּרְחִיק מִפָּנֵינוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחִמִים וְהַפְּלִחוֹת כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלְחָתְךָ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לִרְחֻמִּים לְפָנֶי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעָתָ וְסִלְחָתָ: סִלְחָנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְחָתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזָנְךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה שְׁמִמִּתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה
אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לֹא ע"ס א"ב וּכְסוּף חֲתוּם מֵאִיר (בַּר יִצְחָק שְׁלִיחַ צְבוּר)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־פָּנֶי מִבֵּין וַיִּזְדַּע דִּין דָּל.

לפני הקב"ה שהוא

בְּקוּוֹי אַחֵר קוּוִי^(א) בְּעֶטְוֹף לְבִי יִשְׁתַּדֵּל^(ב).

כשאני מתקרב למוות מרוב ייסורים, יתרחצ לי.

בתקוה אחר תקוה,

(א) בְּקוּוֹי אַחֵר קוּוִי. צְדָקוֹת (דף ל"ב ע"א) אִם רָאָה אִדָּם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נַעֲנֶה יַחֲזוֹר וַיִּתְפַּלֵּל שְׁנָא' (תהלים כז יד)
קוֹה אֱלֹהֵי חֹזֶק וַיִּאֲמִין לְכָךְ וְקוֹה אֱלֹהֵי.

(ב) בְּעֶטְוֹף לְבִי (תהלים סא ג). פִּי א"ע (תהלים קז א) חוֹלְשָׁה עַד מוֹת. יִשְׁתַּדֵּל. יִתְרַחֵם וַיִּתְפַּתֵּה, כְּמוֹ צִיּוֹמָא
(דף ל"ב ע"ב) כָּל יוֹם וְיוֹם הִיטָּה אֶשֶׁת פּוֹטִיפַר מִשְׁדַּלְתּוֹ צְדָקִים.

גִּדְל־חֶסֶד חַנּוּן, לְשׁוּעֵי יִטָּה בְּדָל^(א).
ה', גדל חסד לחנון, לתפילתי יטה אזנו.

דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וַיּוֹסִיף אִמּוֹן וַיִּגְדֹּל^(ב).
הקב"ה שהוא צדיק, יאחז במדת רחמים ויחזק את יראיו:

הֵן בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר^(ג).

וְנִכַּח נְשׂוּא פָּנִים דִּין פָּנָיו יִישִׁיר.
הדיין מקבל את העשיר בסבר פנים יפות.

זֶהר פָּנֶיךָ עֲנוּתָן^(ד) עֲנוּת עֲנִי תִכְשִׁיר.
בסבר פנים יפות ובסבלנות, אתה ה' מתנהג ומקבל את תפילת העני.

חֶשׁוֹב קָרֵבן מִנְחָתוֹ כְּאֵלֹו נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר^(ה).
הקריב את נפשו קרבן:

טוֹב מֵלֹא כֶּף נִחַת קֶמֶץ סֵלֶת^(ו).
מנחת העני, קצת קמח, טובה ומתקבלת לנחת רוח לפניך.

יָפָה הַיָּמִינוּ חֶשׁוֹב חֲנוּן וְלִבּוֹן הַפְּסֵלֶת^(ז).
עוד יותר טוב תפילה בכוונה ותשובה.

כִּלְת־שָׂא עוֹן וְקַח טוֹבָה נִחֲסֵלֶת.
מחל על כל עוונותינו ותן לנו את הטובה שנלקחה ממנו.

לֵךְ יִשְׁלַם נָדָר בְּצִיּוֹן תִּהְלָה מְסֻלָּתָהּ.
על ידי תפילה יפה:

מִרְבֵּה לְסֻלּוֹת, סְלִיחוֹת לָנוּ מִשְׁלָךְ מוֹתֵר.

נִזְרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנִנּוּ וַיִּם רְחוּקִים יִתֵּר.
בצדקתך עננו, לעשות נוראות באויבינו, והתר אסורינו הנמצאים מעבר לים.

סֶלַח אֲבִיר יַעֲקֹב, יוֹצֵר בִּירָאשִׁית הַיָּתֵר.
כינוי לקב"ה (בראשית מט כד)

עֲזָה בְּמִדָּה זֹו פִּעֲלָתָ לָנוּ לְעֵתֵר.
חזק את מדת הרחמים, אשר הוריתנו להזכיר בתפילה:

פְּלִיאָה מִדַּת רַחֲמֶיךָ, מִלּוֹה מִשְׁלֹו גוֹבָה.
אתה נמשל למלוה המסכים לקחת בחובו מה שכבר שלו.

(א) בְּדָל. חלק הקיטוני של האוזן, כ"ש בְּאֶשֶׁר יִצִּיל הָרָעָה מִפִּי הָאָרִי שְׁתֵּי כְרָעִים אוֹ בְּדָל אֶזֶן (עמוס ג יב).

(ב) דָּרְכוּ יֵאָחֵז צַדִּיק וכו'. בלויב (ז 7) וַיֵּאָחֵז צַדִּיק דָּרְכוּ וַיִּתְּרֵי־יָדָיו יִסִּיף אִמּוֹן, ופסיקתא דרב כהנא סי' כ"ו, יִסִּיף אִמּוֹן זֶה הַקֶּבֶ"ה שֶׁהוּא מַעֲלִים כַּחן שֶׁל דְּלִיקָיִם שִׁיעָשׂוּ רָאוּנו.

(ג) בְּנִהַג עוֹלָם בְּדִין עֲנִי וְעֲשִׂיר. בילקו"ש תהלים (קב) בְּנוֹהַג שִׁבְעוֹלָם שָׁנִים נִכְנָסִין לַדִּין, אֶחָד עֲנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר, מִשְׁתַּק לַעֲנִי וְשׁוֹמֵעַ לַעֲשִׂיר, אֶחָד הַקֶּבֶ"ה אִינוּ כֵן, הַגְדוּלִים וְהַקְטָנִים שׁוֹיִן לַפָּנִי.

(ד) עֲנוּתָן. ל' סְבֻלּוֹת (רס"י גיטין דף נ"ו ע"א).

(ה) כְּאֵלֹו נִפְשׁוֹת הַתְּשִׁיר. כמו שפירש"י (ויקרא ז א) לֹא נִאֲמַר נִפְשׁוֹ בְּכָל קִרְבָּנוֹת נִדְבָה אֲלֹא בְּמִנְחָה, מִי דָרְכוּ לְהַתְנַדֵּב מִנְחָה, עֲנִי, אִמֵּר הַקֶּבֶ"ה מַעֲלָה אֲנִי עָלִיו כְּאֵלֹו הַקָּרִיב נִפְשׁוֹ.

(ו) טוֹב מֵלֹא כֶּף וכו'. בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה ג א) טוֹב מִלֹּא כֶּף בְּהִנָּחָה, זֶה קוֹמֵץ מִנְחַת נִדְבָה שֶׁל עֲנִי.

(ז) יָפָה הַיָּמִינוּ וכו'. בַּמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה ג ה) וְהִרֵי דְבָרִים קו"ח וְהִם אִם מִי שֶׁאִינוּ מִקְרִיב נִפְשׁוֹ כְּתִיב בּוֹ נִפְשׁוֹ, מִי שֶׁהוּא מִקְרִיב נִפְשׁוֹ עַל אַחַת כְּמֵה וְכֵמֵה כְּאֵלֹו נִפְשׁוֹ הַקָּרִיב. ופ' בְּמִתְנוּת כְּהוֹנֵה, מִי שֶׁהוּא מִקְרִיב נִפְשׁוֹ, תַּעֲנִית וְתַשׁוּבָה.

צְדָקָה לֵךְ צְדִיק וְלֵךְ חֶסֶד מְרֵבָה.

הצדקה שאנחנו נותנים, שלך היא, ואתה בחסדך הרב מקבל אותה לכפרה.

קִמְעָה חֶלֶב וָדָם כְּשֵׁי רִצּוֹן תֹּאבֶה.

מעט חלב ודם שנתמעט בצומותינו תקבל כקרבן.

רְגֵזוּ עֲשֵׂנָהּ הַמִּלֻּכָּה, זֵיל דְּמִעָתִי יִכְבֶּה:

הבוער, דמעותי הנוזלות יכבו:

שִׁבְתּוֹ חֲטָאוֹת וְעוֹלוֹת לְפָרְקֵלִיט וְדוֹרוֹן מְשׁוֹלוֹת.

פסקו

שָׁמָּה מְלוֹן צֶדֶק מְשׁוֹשׁ יָדַיִם רְשׁוֹלוֹת.

עייפות.

בית המקדש

תָּמוּז פָּסוּ אֲמוֹנִים מַחְזִיקֵי בְרָכִים כּוֹשְׁלוֹת.

נפטרו לעולמם הצדיקים אשר בזכותם החזיקנו מעמד.

תּוֹמָכִים, מְאַשְׁרִים^(ח), צְדָקוֹתֶם יֵרָאֶת אֱלֹהִים מוֹשְׁלוֹת:

תמכו בנו, חיזקו אותנו, בצדקתם וביראת ה' שלהם, גזרו, והקב"ה קיים גזרתם:

מִדַּת רַחֲמִים תִּגְבֵּר בְּדִין, תַּעֲמֹד בְּפָרְצוֹת.

נגד גזרות קשות.

על מידת הדין,

אֲנִי לְשִׁפָּה, לֵבָב כַּח, נוֹחַ לְרִצּוֹת.

חרון אף חזק את כוחנו, אתה ה' נוח לרצות.

יְהִי נָא דְבָרְךָ טוֹב וְאִמְרוּתֶיךָ נִמְלָצוֹת.

קיים מה שאמרת על ידי נביאך (זכריה ג ד).

רֵאֵה הָעֵבֶרְתִּי מַעֲלִיךְ עוֹנֶךָ וְהִלָּכְשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת:

ואלבישך בגדים חדשים, סימן למחילת העון:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלִחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

הַאֲזִינָה יְיָ תִפְלֹתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל
שׁוֹעֲנֵנוּ מִלִּפְנֵינוּ וְאַחֲרֵינוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יְיָ בִּקֵּר תִּשְׁמַע קוֹלָנוּ בִּקֵּר
נַעֲרָךְ־לֵךְ וְנִצְפָּה: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוֹעֲנֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֶּמָּה: תִּכּוֹן
תִּפְלֹתֵנוּ קִטְרֵת לִפְנֵיךָ מִשְׁאֵת כְּפִינוּ מִנְּחַת־עָרֵב: עָרֵב וּבִקֵּר וְצִהְרִים
נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלָנוּ:

(ח) מאשרים. כל המקרא אשרו חמוץ (ישעיה א יז) פי' החזיקו את הגזל.

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צִבְאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּבֵ־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צִבְאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

לב ע"ס א"ב וכל בתיו בעלי ד' ד' אבנים
אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל נִוְדָעָתָ.

אֶתָּה יְיָ אָבִינוּ אֶתָּה:

בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵיךָ, קָרְבָנוּ.

רָם וְנִשְׂאָ, אֶתָּה בְּקָרְבָנוּ:

נִמְלִתָנוּ טוֹבוֹת גַּם בְּחוּבֵינוּ.

לֹא בְצִדְקֹתֵנוּ וּבִישָׁר לְבָבָנוּ:

דוֹדָנוּ, גַּם כִּי זָנַחְנוּ.

את מצוותיך.

נֶאֱלָנוּ כִּי־עֲבָדִים אֲנַחְנוּ:

עבדיך

הִנָּנוּ בְּעוֹנֵינוּ עַד־דָּכָא.

עד שפל המדרגה.

וְתִקְצַר נַפְשׁ לְךָ מִחֶפֶז:

וְאִיהַ חֲסָדֶיךָ הָרָאשׁוֹנִים עִמָּנוּ.

מַעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם נֶאֱמָנוּ:

זַעַף נִשְׂא וְתֵשׁ כִּחָנוּ.

אנחנו סובלים מחמת כעסך וכוחנו נחלש.

יְיָ אֶל־בְּאֶפְךָ תֹּכִיחֵנוּ:

חֲלָחֳלוֹת רַבּוֹת בָּלוּ בְּשִׁירָנוּ.

צרות מזעזעות

נָא אֶל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרָנוּ:

טִרַח הַצָּרוֹת אֵין לְהַסְפִּיר.

אֵיחָה שֶׁקָל אֵיחָה סִפֵּר:

יִדְעֵנוּ צוּרֵנוּ כִּי פִשְׁעֵנוּ.

אֶמֶת עֲשִׂיתָ וְאַנְחֵנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

כַּעַם יוֹפֵר וְהָרוֹן יִחְדָּל.

כִּי קִטְזַי יַעֲקֹב וְדָל:

לַחֵץ יוֹסֵר וְעַל יִחְבָּל.
יִשְׁבֵּר.

כִּי כָשַׁל כַּח הַסֶּבֶל:
אֵין לָנוּ כַח לִסְבּוֹל עוֹד:

מִנֶּת מִדָּתֵנוּ לֹא תִגָּבֶה.
לֹא תִגְבֶּה מִמֶּנּוּ כִּמְיֶדֶת חוֹבֵנוּ.

כִּי־נִשְׁאַרְנוּ מַעַט מִהֶרְבֶּה:

נָחֵם עַל־הֶרְעָה לְאַיֻּמָּתְךָ^(א).
אֲתָה חוֹזֵר בְּךָ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד אֲמָנוּתְךָ:

סֶלְחָן, אִם־עוֹנֵינוּ עָנוּ בָּנוּ.

עֲזָרְנוּ, כִּי־עָלִיד נִשְׁעֵנוּ:

עֲרִפְנוּ כֹף לְךָ לְהַשְׁתַּעֲבֵד.

לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אוֹתְךָ וּלְכִבֵּד:

הוֹקֵדִידָּךְ קִדְּשׁוּ צוּם לְקַבּוֹעַ.
יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכְרִים אוֹתְךָ קִבְעוּ צוֹמוֹת.

וְדַעְתָּם קִצְרָה צָרָכָם לְתַבּוֹעַ:

צָקוּן לְחֶשֶׁם לְפָנֶיךָ יָבוֹא.
תְּפִילָה שְׁשׁוּפְכִים בִּלְחָשׁ

לְחַתֵּל לְאִישׁ נִגְעוּ וּמִכְאוּבוֹ:
לְחַבּוֹשׁ

קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם מִתְּהוֹמוֹתֶיךָ.
שׂוֹאֵג מִמַּעַמְקִים.

(א) אֲיֻמָּתְךָ. כִּנּוּי לְכָל־יִשְׂרָאֵל כ"ש אֲיֻמָּה בְּנִדְּגָלוֹת (שִׁיר 17) וּבִשְׁמוֹת רַבָּה (טו 1) לְמַה נִּקְרָא שְׁמָה אִיוֹמָה, לְפִי שְׁעוֹמֶדֶת בְּמַלְכוּת שִׁשׁ לֵה אִיוֹמָה, פִּי לְפִי שְׁגִלְתָּה לְמַלְכוּת אֲדוֹם, שְׁקִרְיָה דְּנִיָּאֵל דְּחִילָה וְאַמְתָּנִי (דְּנִיָּאֵל 2 ז).

תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוּן שְׁבִתָּךְ:

רוֹדֶה רוֹדֶף בְּאֵף תִּכְלֶה.

את השולטים עלינו ורודפים אותנו, כלה בכעסך.

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן תִּגְלֶה:

תראה לעיני כל:

נקם

שָׁרֶת וְרֹדֶת מִנְעֵר קְנוֹתֵנוּ.

ראית את ענינו וירדת לקחת אותנו ממצרים בנעורינו.

אַל־תִּשְׁלִיכֵנוּ לָעֵת זְקֻנָּתֵנוּ:

תַּעֲיִנוּ לְשִׁמְאֹל, יְמִינְךָ תִּקְרְבֵנוּ.

אחרי יצר הרע

בְּכָלוֹת כְּחֵנוּ אַל־תַּעֲזֹבֵנוּ:

תְּבִיט וְתַצִּיץ וְתִשְׁגִּיחַ לְרַחוּמֶיךָ.

תִּתְאַזֵּר בַּחֲנִינוֹתֶךָ תִּתְלַבֵּשׁ בְּצַדִּיקוֹתֶיךָ.

תִּתְכַּסֶּה בְּרַחֲמֶיךָ וְתִתְעַטֵּף בַּחֲסִידוֹתֶיךָ^(ה).

וְתָבוֹא לִפְנֶיךָ מִדַּת טוֹבָךָ וְעֲנוּתֵנוֹתֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְפָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵת זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵת. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּפְנֵי כִי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

בְּקִרְאָנוּ עָנָנוּ אֱלֹהֵי צִדִּיקֵנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּנוֹ וּשְׁמַע תִּפְלִתֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה בְּקוֹלֵנוּ תִּתְחַיֶּינָה אֲזַנֶּיךָ קְשִׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשׁוֹעֲנוּ אֵלֶיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחֲנּוּנוֹ יְיָ הִיחַ־עֲזָר לָנוּ: שְׁמַע־יְיָ קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחֲנּוּנוֹ וְעָנָנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ

(ה) תתאזר וכו'. אזירה, כיסוי ועטיפה, ענין לבישה הס, ולשון תפילה זו מכלותיה דר' יוחנן (זכרות דף ט"ז ע"ב) ואולי יש משחק מלים בין מדות למידים.

אֶל־תַּפְלַת עֲבָדֶיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשֻׁבְּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּימָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סֵלָחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לג ע"ס א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק

יִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְנִדְכָּה בָּאֲנִי לַחֲלוּתְךָ וּבְשִׁבְרוֹן רֹחוֹת.

גַּם עֲשִׂתוֹנוֹת קִשְׁטָנוּ וְהִכְנוּ סְתָרֵי טוֹחוֹת^(א).

כליות.

מחשבותינו

דָּגוּל, תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשׁוּבוֹת וְעֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת:

כינוי להקב"ה

הַשְׁקֵדָה הַשְׂרָגָה^(ב) עָלֵי עֲלִית תַּכָּף מִכָּה.

קשורות וקלועות על כלל ישראל מכות העולות עלינו תכופות זו אחר זו.

וְרוּפָא אָמֵן וּבָקִי אֵין לַהֲעֵלוֹת אֲרוּכָה.

רפואה.

יָד שׁוֹחֶה כּוֹרֶה וְעֵינָיו יִצְפְּנוּ לַחֲלָכָה.

הרשע כורה בור להפילני ועיניו מחפשות איד להרע לכלל ישראל, צבאותיך.

חֲלַקְלַק וְרִשֶׁת בְּרַגְלֵי יִתְהַלֵּךְ עַל שִׁבְכָה:

רגלי ישראל מחליקים, נכנסו לרשת האויב ונתפסו בה: שזכה ורשת ענין אחד

מְרֻדּוֹ^(ג) חֲתוּ יְדִידֶיךָ הָעֵתִיקוּ מִלִּין^(ד) וְטַעְנָה.

ישראל ידידיך מבולבלים ושבורים, אין בפייהם מלה ונסתתמו טענותיהם.

יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל חוֹסֵר מֵהֶם מִשְׁעַן וּמִשְׁעָנָה.

כָּרָאשׁ שִׁבְלַת נִמְלוּ וְנִפְשָׁם דָּאֲבָה וְנַעְנָה.

נכרתו כשבולים הגבוהים שנקצרים תחילה בשדה, ונפשם כואבת וסובלת.

(א) גם עשיתונות קשטנו וכו'. כ"ש בחצות הלצות בשער חשבון הנפש, בחשבון העשירי וז"ל, ועוד כי מן הידוע אללנו, שאנו מתקשטים במצחר מה שנוכל עליו מן המלבושים בצאתנו לקראת מלכינו ושירינו וגדולי דורנו, מפני שהם משקיפים על גלוינו וכו' וכפי זה אנו חייבים להתקטט בעבודת האוהים בגראנו ובנסתתנו ללוהים, מפני השקפתו עלינו בשווה תדיר. ואילו היינו מעלים בלבנו כי השקפת המלכים על הנסתר ממאפונינו כהשקפתם על הגראה מגופנו, לא היינו מחעככים לקטט מאפונינו כראונם ממנו וכו' והלא יתברך יותר ראוי לו, ויותר חוצה עלינו להתקטט בעבודתו במאפונים ובלצות וצאצאים להשקפתו עליהם וראותו אותם תמיד. עכ"ל.

(ב) השקדה השרגה. באיכה (א יד) נשקד על פשעי בידו ושתרגו עליו על־צוֹאֲרֵי. נשקד. פי' הרד"ק בשורשים נקשר. ושתרגו. פירש"י נעשו קליעות קליעות.

(ג) מרדו. היפך השקט והשלוה (רד"ק בשורשים).

(ד) העתיקו מלין (איוז לב טו). ת"י שתקו ולא אחיבו חוב.

לְרַעְבָּם מְרוֹרִים שָׁבְעוּ וְלִצְמָאָם רוּו רֹאשׁ וְלַעֲנָה:

שתו משקים מרים מאוד :

מַעֲרֵכִי לֵב מְשֹׁה כָּל־נִבּוֹן וְרָבָן.

החכמים והרבנים שמו את כל עיונם לגלות את מועד הקץ.

נַעֲלֵם מִשָּׁךְ הָעֵדֶן וְנִסְתָּם בְּשֵׁשׁ הַחֲרָבָן.

ואולם לא נודע זמן הקץ וכמה זמן יימשך עוד החורבן.

סְפוּ תַמּוֹ תְּמִידִי כַּפָּרָה וּבִטָּל תְּקַרְבָּן.

עֲבָדֶיךָ בְּקֶצֶר רוּחַ וּבְשִׁלּוֹה יְהִיר וְסָרְבָן:

עשו, בעל גאוה ומורד :

פּוֹדֵם וּמַצִּילֵם הַנְּשִׁיתָ^(א) רַחֵם וְשַׁכַּחַת חַנוּת.

ל' שכחה

צַפִּית הַבִּטָּת מַעַל וְלַעַד זְכַרְתָּ צַחֲנוֹת.

אתה מסתכל על עוונותינו וזוכר את כיעורם.

קִצַּפְתָּ עַד־מָאֵד וְסַתַּמְתָּ זַעַק וּתְחַנוֹת.

וסגרת שיערי תפלה.

רַבְבוֹת אֲלַפֶּיךָ שׁוֹבָה וְשָׁכוֹן בְּקָרֵב מַחְנוֹת:

שֵׁחַ גְּבָהוֹת יְהוּדָה וְרוֹם יִשְׂרָאֵל שָׁפֵל.

ירדה

תַּלְפִּיּוֹת^(ב) חָרֵב וְלֹא נִגְהָ לוֹ וְאַפֵּל.

בית המקדש

אֹר לְצִלְמוֹת הַיֵּשֶׁם וְגִיָּה^(ג) הַיֹּשֶׁת לַעֲרָפֵל.

והאור נהפך

נהפך לחושך

לֶאֱזַן שַׁעַן הַזָּרִים וְזִכּוֹת יְשִׁנֵּי מַכְפֵּל:

איפה זכות אבות :

יּוֹצֵרֵנוּ, בְּדִינְךָ שֶׁר לֹא נִשָּׂא וְנִגְדָּל.

אין אתה נושא פנים לשרים.

הַשְּׁוֹה שׁוֹעֵ^(ד) וְלֹא נָכַר לַפְּנֵי דָל.

עשיר

בְּזוּי לָמָּה נִכְבַּד וְקִטֵּן גְּבָה וְגָדֵל.

למה עשו המכונה בזוי וקטן (עובדיה א ב) קיבל כבוד וגדולה.

רִצָּה יֵלֵד שַׁעֲשׁוּעַ עֲצוּר וּפְרָזוֹן חֲדָל^(ה):

רצה בכלל ישראל, ילד שעשועים, שעכשיו עצור ונמצא בסכנת חיים :

(א) הַנְּשִׁיתָ. נ"א הַנְּשִׁיתָ, פי' האם שכחת.

(ב) תַּלְפִּיּוֹת (שיר ד 7). כינוי לביהמ"ק כ"ש (ברכות דף ל' ע"א) תל שכל פיות פונים בו.

(ג) גִּיָּה. אור ע"ש הפ' (ש"כ כב כט) וְה' יִגִּיָּה הַשְּׁבִי.

(ד) שׁוֹעֵ (איוב לד יט). פירש"י שר.

(ה) וּפְרָזוֹן חֲדָל. כמו שפירש"י (שופטים ה ז) חֲדָלוּ פְּרָזוֹן, ערי הפרזי שאין להם חומה, חדלו להיות יושבים

בהם מפני אויביהם ונאספו אל הרי המזבל.

שְׁלֵמִיךָ לֹא בִטָּחוֹ בַּחֶרֶב וְלֹא סִבְרוּ בַּחֲנִית.
כלל ישראל ואינם מקווים
 מִבִּטְחָם צוֹם וַשֵּׁק, וּמִשְׁעָנָם תִּפְלָה וְתַעֲנִית.
 עוֹד תּוֹסִיף יָדְךָ עֲלוֹבֶיךָ לְקִנּוֹת שְׁנִית.

יְדֻמוּ^(א) וַיַּחֲלוּ לָךְ מִתַּחַת עַל רִגְזֶנִּית:
מחכים בשתיקה ומייחלים לך תחת עולה של אדום המרגיזה אותם:
 הֲאִזְנָה חַיִּין עִם בְּזוּי וּמִדְּבָא וּמִחֻלָּל.
ומפחד. ל' חיל ופחד
 חֲנוּן, זַעַק קָשׁוּב, וְקִבֵּל בְּרָצוֹן מִפְּלֵל.
תפילה.
 קִטְרַת תִּפְלָתִי תִּבּוֹן וּכְמִנְחָה טְהוֹרָה תִּכְלָל^(ב).

הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוֹעֵי מַלְכִּי וְאַהֲבֵי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּאֵי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵרָשָׁה עֲשֵׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בָּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
 סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לְקַוֹּי לְנַפְשִׁי תִּדְרָשְׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹי
 בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דָּר וְדָר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
 לְחַסוֹת בִּי מִבִּטְחִי בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבִּטְחִי בַּנְּדִיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כָּן
 יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם
 עַד־נַפְשִׁי: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
 אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
 מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
 לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי תִשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְיָ אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי

(א) ידמו. פירשתי ל' שתיקה. ויש לפרשו גם ל' תקווה (רש"י תהלים מח י).

(ב) תבָלֵל. בכת"י תבָלֵל מלשון מִנְחָה בְלוּיָהּ (ראה לקמן סליחה לט) אבל תבָלֵל אינו מתאים למנחת ישראל שאינה כלי.

לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סְלַחְהָ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֱלֹהֵי אֶחָד לְמַעַנְךָ אֱהִי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

לד פזמון ע"ס תשר"ק ונסוף חתום כפול שלמה (הבבלי)

לֵךְ אֲדֹנָי הַצְדָּקָה תִּלְבֶּשֶׁת.

כִּי אִמָּת עֲשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשֶׁת.

וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וּבִפְּנֵינוּ אֶרְשֶׁת.

תפילה.

נִזְאָלְנוּ חֲטָאנוּ, נָא לָנוּ אֱלֹהֵי־תִשְׁת:

אל תשת עלינו עונש:

היינו כשוטים

תַּעֲיִנוּ אַחֵר יִצָּר.

תַּעֲתַעְנוּ דִּין יוֹצָר.

שיבשנו את תורת ה'.

שְׁלֹחַ לֹא עוֹצָר.

לא נמנע מלשלוח אלינו את עבדיו הנביאים להחזירנו למוטב.

שֶׁחַר וְעָרַב נוֹצָר:

ה' השומר עלינו יום ולילה:

רָצָנוּ רַע הִרְגַּל.

רצנו אחרי הרגלינו הרעים.

רִשְׁעֵנוּ צֶדֶק הָעֵגֶל^(א).

רשענו ולא הלכנו בדרכי מישור.

קִשְׁרָנוּ אֶהָב הַדִּגְל.

מרדנו בה' ששם עלינו דגלו באהבה (שיר ב ד).

קִלְקַלְנוּ קָטָט גִּלְגָּל:

קלקלנו מעשינו והבאנו עלינו קטטה מאתו ית':

צִרְפָּנוּ מְקוֹר רְטוֹב.

צרפנו להקב"ה שהוא מקור מים חיים.

צִמְאֹן לֹא קוֹרְטוֹב.

עבודה זרה שהיא צימאון שאין בה אפי' מעט מים. קורטוב מדה קטנה של לח

פָּצָנוּ רַע הַטּוֹב.

קראנו לטוב רע.

פָּרַקְנוּ עוֹל מִלְחָטוֹב^(ב):

מלחכיר בה' כאדון:

(א) צדק העגל. ע"פ ל"ה ינחנני במעגלי צדק (תהלים כג ג) פירש"י בדרכי מישור.

(ב) מלחטוב. אֶת־יְהוָה הָאֱמֹרֶת (דברים כו כז), מתרגמין חטבת. ופי' הרמז"ן גדלתם השם ורוממתם אותו
סיהיה הוא לבדו לכם ללהים.

עַל עֶסֶק פְּעוּרִים.

בגין מעשינו המכוערים.

עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵי נְעוּרִים.

כינוי לה', אלונינו מאז נעורינו

סָחִים^(א) וְכֵן סְעוּרִים.

גולים מארצנו ומטולטלים כמו על ידי סערה.

סָגוּף עָנִי וְצַעוּרִים:

מוכים בעניות ושאר צרות:

נִחְנוּ בְּמַרְדּוֹ וּבְמַעַל.

אנחנו

נֹאֲשָׁנוּ יֵשַׁע מִמַּעַל.

התייאשנו מלהיושע על ידי אבינו שבשמים.

מְרִינוּ מָאֵם וְגַעַל.

בגין עווננו

מִדַּת רַחֲמִים נָעַל:

וסגר את שערי רחמים:

לֹא בְצַדֵּק וּבִישָׁר.

גם אם אין בנו צדק ויושר.

לָנוּ נִגְדָדָה פֶּשַׁר^(ב).

הסכם להתפשר אתנו.

פָּחַ וַיִּתְרוֹן הַכֶּשֶׁר^(ג).

וחכמה.

כַּבִּיר פָּחַ, יֵתֵן לִפְשָׁר:

אתה ה', תן לנו, כדי שנוכל לחזור בתשובה:

יָם שָׁם גֶּשֶׁר.

שמת את הים כמו גשר והלכו בו ביבשה.

יִשְׂרָאֵל מְקוֹה כֶּשֶׁר.

אתה מקוה טהרה לישראל.

טָהָרָה תִּזְרַק וּתְחַשֵּׁר^(ד).

מים טהורים תזרוק ותמטיר עלינו.

טְמֵאָה תִּשְׁלִיךְ וּתְנַשֵּׁר:

ותעביר:

חֲבֵא חֲטָא וְגִרַע.

ומעט אותו.

חֲזוֹר אַחֲזוֹר מִרַע.

חזור בד מלהרע לנו.

(א) סָחִים. סָחִי (איכה ג מה) ת"י טלטולין.

(ב) פֶּשַׁר. קבלת התשובה נקראת פֶּשַׁר, כ"ש (בראשית רבה פר' כב אות כח) עשיתי תשובה ונתפשרתי.

(ג) וַיִּתְרוֹן הַכֶּשֶׁר. כינוי לחכמה שני' (קהלת י י) וַיִּתְרוֹן הַכֶּשֶׁר הַכְּמָה.

(ד) וּתְחַשֵּׁר. ל' גשם שני' (ש"ב כב יב) חֲשֵׁר־מִים עָבִי שְׁחָקִים.

זְכוּת כַּף הַכֶּרַע.

זְרוֹת חוֹבוֹת מְלֻחָרָע:
הרחק חובותינו ואל תפרע ממנו :

וְאַתָּה הוּא פֹּנֶה.
לתפילה.

וְלֹא בּוֹזָה, וְעוֹנָה.

הָעַם עָנִי וּמַעֲנָה.

הַיּוֹם לְטוֹבָה תִּפְנֶה:

דִּלְתָּ רֹאשׁ^(א) דִּלְתָּךְ.
ישראל, עמך, הדלים והרשעים.

דּוֹפְקֵת הַיּוֹם דִּלְתָּךְ.

גִּלָּה לָהּ גְּאֻלָּתָךְ.

גּוֹנָנָה כִּי הִיא גִּדְלָתָךְ:
הגן עליה, כי היא בתך שגידלת אותה :

בִּלְעַ בְּגָד בּוֹגְדִים.

הבא כליה על הגוים שהתראו כאוהבים ובשעת צרתנו בגדו בנו.

בּוֹא בְּחֻמוֹץ בְּגָדִים.

בוא מארץ אדום בבגדים מלוכלכים מדם אויבינו.

אָסַף אֲבוֹדִים אֲגוּדִים.

אסוף את ישראל שאבדו בגוים, שיתאגדו.

אַחַר אֲחֵיהֶם אֲזוּגִים^(ב):
ויבואו אחרי אחיהם, שתשלח לאסוף אותם :

שִׂדֵּי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

ה' השוכן בשמים.

שׁוֹר שְׁנִים שְׁחֻקִּים.

ראה את כלל ישראל השחוקים תחת שיני אויביהם.

לֶךְ לְבַד לְהָקִים.

ותקים אותם שיהו לך לבד.

לְקוֹקִים בְּקוֹקִים נְקוֹקִים^(ג):
הגוים לקקו את דמם, שברו אותם, ודקרו אותם :

(א)

דלת ראש. לה"כ וְדִלְתָּ רֹאשׁךְ (שיר ז ו) ובמדרש רבה דרשו הדלים והרשעים שנישרלו.

(ב)

אזגדים. כ"ס (ישעיה סו) וְשִׁלְחֵתִי מִקִּימָם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם וְהִבִּיאוּ אֶת־פְּלִי־אֲחֵיהֶם מִכָּל הַגּוֹיִם. אזגדין כלשון תרגום שליחיים (ת"א בראשית לז ד).

(ג)

נקוקים. מל' נְקִיקִי הַפְּלָעִים (ישעיה ז יט ; ירמיה טז טז), פי' חורי הסלעים, ולכן פירשתי דְּקוֹרִים, וייתכן לפרש קבורים תחת האדמה, כמו שמי שמתחבא בחור חורי הסלעים.

מְרִימוּ מִרְדְּמוֹ מְרוּקִים.

עוונותינו מְרַק.

מִיָּהָר מִיָּחָה מְחוּקִים^(א).

מִיָּחָה אוֹתָם, וַיִּמְחֲקוּ.

הַבְּרִית וְהַתּוֹרוֹת הַקִּים.

הַזִּכָּר הָעֵדוּת וְהַחֲקִים.

נִזְאֲלָנוּ חֲטָאֵנוּ, נָא לָנוּ אֶל־תִּשָּׁת:

ק' לָךְ אֲדָנִי הַצְדָּקָה תִּלְבֹּשֶׁת. כִּי אִמָּת עָשִׂיתָ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת.
וְאִנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ וּבִפְנֵינוּ אֲרֻשָּׁת. נִזְאֲלָנוּ חֲטָאֵנוּ, נָא לָנוּ
אֶל־תִּשָּׁת:

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנֵן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאִמָּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֶזְרָה וְנִשְׁעָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָּנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־כָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה
לְבִינְשָׁפָר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְכִי־צִדֵּק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זָכַרְנוּ יְיָ בְּרִצּוֹן עֲמֶךָ פָּקֵדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זָכַר יְיָ חַבַּת
ירוּשָׁלַיִם אַחֲבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנָחֲלוּ לָעָלָם: זָכַר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִּשָּׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חֲטָאֵנוּ:

(א) מְחוּקִים. נ"ל מְחוּקִים מִלִּשׁוֹן מִחֻקָּה עַל הַקִּיר (יחזקאל ח י) פִּי חֻקֹּק עַל הַקִּיר וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חַטָּאת יִהְיֶה
כְּתוּבָה בְּעֵט בְּרִזָּל בְּצַפְרֵן שְׁמִיר (ירמיה יז א).

חטאנו צורנו סלחלנו יוצרנו:

לה

חטאנו ע"ס א"ב משולש והחרוז האחרון בכל בית על לשון הכתוב, ובסוף חתום שמואל חזק
ובכרוב המקומות אין אומרים ממנו ביום שלפני ער"ה אלא עד אות יו"ד וסופו המתחיל בסא בונן
אומרים לאם גדליה.

אָדוֹן, מִשְׁפָּט בְּקִרְבְּךָ. אֶתֵּנוּ אֶל־תְּבוּא בְּרִיבְךָ.

כאשר אתה מתקרב למשפט. אל תריב אתנו על מעשינו.

אֲבוֹת זִכּוֹר הוֹדִיעוּ טוֹבְךָ. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ (שמות לב יג):

זכור אבותינו אשר הודיעו טובך לבאי עולם. ונשבעת להם לרחם עלינו:

בְּךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ אוֹחִילָה. בְּפֶשַׁע רַב מִבִּקֵּשׁ מִחִילָה.

אנחנו מקווים בך וברחמך. ומבקשים מחילה על פשעינו הרבים.

בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה^(ה). חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדִלָה:

כיון שאתה אלוה גדול. ראוי לך לסלוח את חטאי ישראל הגדולים: (שם' לב לא):

גְּדִלָה מִקֶּדֶם וְנֹאֶה. גְּבוּל קֹדֶשׁ אֹתָהּ.

כלל ישראל היה בעבר גדול ויפה. גבול קודש בו רצה הקב"ה להשכין שכינתו.

גִּוְלָה בְּרָגֶל גִּנְאוֹה. כָּל־חַיִּים דָּוָה (איכה א יג):

הוגלה על ידי מלכים רשעים וחייליהם.

דָּוָה מַעֲנָה תַּחֲזָה. דְּלוּתֶיהָ לֹא תִבָּהּ.

אבינויה

דִּיחָה מִיחָה וְהִיחָה. לַעֲזוֹן הָעַם הַזֶּה (במדבר יד יט):

הַזֶּה וְכֹזֶה^(ב) הִעֲדָתָנוּ. הַשָּׁמַיִם וְשָׁלוּחַ לְצוּרֵינוּ.

הרבה פעמים התרית בנו. כל בוקר שלחת נביאים לצוותנו על דברי תורה.

הַקִּשְׁיָנוּ עֶרְפָּה בְּחוּבוֹתֵינוּ. אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ (ירמיה ג כה):

וְאַבְתִּינוּ מַעַלּוֹ לְהַבְּזוֹת. וַיִּלְעִיבוּ בְּיוֹשְׁבֵי פְּרוּזוֹת^(א).

את הנביאים. כינוי לנביאים

וְאַנְחָנוּ בְּשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת⁽⁷⁾. מִה־נֶּאֱמַר אֶהְיֶנוּ אַחֲרֵי־זֹאת (עזרא ט י):

ואנחנו מלעיבים בתלמידי חכמים שבינינו. אחרי שעשינו זאת:

(א) בְּרַב סְלוּחַ לְפִי הַגְּדִלָה. חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדִלָה. כ"ש (ויק"ר פר' ה') אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע
את אלוה רב ואנח חובי רב רבין יאי לאלוה רב דשניק לחובין רב רבין הה"ד (תהלים כה יא) לְמַעַן־שִׁמְךָ ה'
וְסִלַּחְתָּ לְעֹנֵי בְּרִיבְךָ.

(ב) הזה וכוז. אולי הוא רמז למה שהתרה ירמיה כל' הַזֶּה הרבה פעמים כמו הַזֶּה אֲנִי מְבִיא רָעָה אֶל־הָעַם
הַזֶּה (ירמיה ו ט), וגם בלשון פְּזָה כמו וְאֵם בְּגוֹי אֲשֶׁר־פְּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי (ה ט).

(ג) פרוזות. כינוי לירושלים, שנאמר פְּרוּזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַיִם (זכריה ז ח) וקרא לנביאים יושבי פרוזות כלומר
ר' יוחנן (פתיחתא דאיכה רבתי) כל נביא שלא נתפרש סם עירו ירושלמי היה.

(ד) בשומרי מזוזות. תלמידי חכמים ע"ס הפ' אֲשֶׁר־י אָדָם שִׁמְעֵי לִי לְשִׁקְדָּה עַל דְּלִתֵּי יוֹם יוֹם לְשׁוֹמְרֵי מְזוּזוֹת
פְּתָחֶי (משלי ח לד). אולי הפייטן מרמז למ"ס ששבת (דף קי"ט ע"ב) כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו
שנא' (דה"ב לו טז) וַיִּהְיוּ מוֹלְעִים בְּמִלְאֵבֵי הָאֱלֹהִים וְגו' עַד־לְאִין מוֹרְפָא.

זאת מְשׁוֹנְתָנוּ אֲתָנוּ. וְרִיתָנוּ וְרִזְתָּנוּ^(א) יִפְרָתָנוּ^(ב).

עוונותינו אתנו. יצרת אותנו מזרע האבות המובחר, ולכן ענשת אותנו.

וְדוֹן הוֹסֵפָנוּ וְחִתָּתָנוּ. יִדְעָנוּ כִּי חֲטֵאָנוּ (ירמיה יד כ):

והבהלת אותנו.

חֲטֵאָנוּ שָׁגִינוּ בְּנִמְהָרִים. חֲפִינוּ יֵשַׁע אֶל־הַהָרִים^(ג).

חטאנו כשוטים הנמהרים לחטוא מבלי לחשוב. אנחנו מצפים לישועה בזכות האבות.

חֲטֵאָנוּ כְּהִבְטַחַת הוֹרִים. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים:

טהרנו, כפי שהבטחת לאבותינו – "וִזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים" (יחזקאל לו כה):

טְהוֹרִים קִלְקַלְנוּ לְהַפִּיר. טוֹב בְּעֵד יִכְפֹּר.

קלקלנו מעשינו והפרנו מצוותיך הטהורות. ה' הטוב יכפר עלינו.

טוֹעִים תְּרוּפָה שִׁפֹּר. יַעֲץ וּמִי יִפֹּר (ישעיה יד כז):

לחוטאים הכין תרופה טובה היא התשובה. ואין מקטרג שימנע ממנו לקבל אותה:

יִפֹּר בַּעַם וַיַּחֲסֶה. יִכְבֹּשׁ עוֹן וַיִּכְפֹּה.

ויגן עלינו.

יִגְבֶּה בַּמִּשְׁפָּט וַיִּתְּנֵנָּה. וְהוֹכֵן בַּחֲסֵד בָּסֵא (ישעיה טז ה):

זכור לנו ברית אבות וכו'

ויש מקומות שאומרים כאן כסא בונן תמלא כלום גדליה

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֲלִי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה

עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאָף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִי־הֵם לֹא־מֵאֲסָתִים

וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל

תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח

אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוֹתָנוּ וְרַחֲמָנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. וְשִׁב

יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁב וְקִבֵּצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ

שְׁמֹה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבֹּצְךָ יְיָ

אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטֵאֵינוּ בַּשָּׁלֹג וּבְצִמְרָה כְּמָה שִׁכְתוּב. לְכוּ־נָא וְנִבְכְּחָה

יֵאמֹר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטֵאֵיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשָּׁלֹג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוּלָע בְּצִמְרָה יִהְיוּ:

זָרַק עָלֵינוּ מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים

וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַן־ךָ

(א) זריתנו וזרזתנו. ע"פ מ"ש ביומא (דף מ"ז ע"א) רבי אבהו רמי כתיב וְזִרְזֵנִי חֵיל לְמַלְחָמָה (ש"כ כז מ), וכתיב הַמִּאֲזִינִי חֵיל (תהלים יח לג), אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זרזיתני וזרזתני. ופירש"י בירכת את טיפת הזרע.

(ב) יסרתנו. כיון שאנחנו לאנאי האבות, אתה מעניש אותנו, כאב האוהב את בנו.

(ג) ישע אל ההרים. על פי מדרש תהלים אָשָׂא עֵינֵי אֶל־הַהָרִים (תהלים קכא א) מהו אל ההרים, יום שיבוא הקב"ה לדן וישראל מסתכלין בצנות שידברו עליהם זכות.

בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מַחֵה
פִּשְׁעֵינוּ כְּעֵב וְכַעֲבֵן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲבֵן חַטָּאתֶיךָ שׁוּבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרְנוּ הִאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינָנוּ: יְהִיו לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבְנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לָךְ יְיָ הוֹחֲלָנוּ אַתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לִפְנֶיךָ תַפִּלָּתָנוּ וְאֵל תַּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקִשִּׁי
עָרַף לֹאֲמַר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאָנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חָטְאָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשְׁאֵשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִינָנוּ. וְנִפְרַע פְּאִירָנוּ. זָבֹל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעֲוִינָנוּ. טִירַתְנוּ הִי־תָה
לְשִׁמָּה. יָפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כָּחַנוּ לְנֹכָרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאֲמַר לִפְנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאָנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעִינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךָ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עַלֵּם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שְׂכָמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרְאוּנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעֲוִינָנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲנִינוּ כִּצָּאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְּעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹאֲמַר לִפְנֶיךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֱחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאָנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבַרְנוּ דָּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשִּׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲנִינוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מושיח צדקך אמר לפניך שגיאאות מי יבין מנסתרות נקני. נקנו יי אלהינו
מכל־פשעינו ומהרנו מכל־טמאותינו וזרק עלינו מים טהורים וטהרנו. כפתוב
על יד נביאך. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. מכל טמאותיכם
ומכל־גלוּלִיכם אטהר אתכם:

מיכה עבדך אמר לפניך. מי־א כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית
נחלתו לא־החזיק לעד אפו ב־יֶחֱפֵץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבש עונתינו
ותשליך במצלות ים כ־ל־חטאתם: וכל־חטאת עמך בית ישראל תשליך במקום
אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על־לב לעולם: תתן אמת ליעקב חסד
לאברהם אשר־נשבעת לאבותינו מימי קדם:

דניאל איש חמודות שוע לפניך. חטה א־הי אִזְנְךָ ושמע פֶּקַח עֵינֶיךָ וראה
שומתינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו אִנַּחֲנו מפילים
תחנונינו לפניך כי על־רחמֶיךָ הרבים: אִדְנִי שְׁמֶעָה אִדְנִי סִלַּחָה אִדְנִי הקשיבה
ועשה א־לִיתְאֹחֶר לְמַעַנְךָ א־הי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עזרא הסופר אמר לפניך. א־הי בשתי ונכלמתי להרים א־הי פָּנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עונתינו רבו לַמַּעֲלָה ראש ואשמתנו גְּדֹלָה עד לשמים: ואתה אִלֹּה סליחות
חנון ורחום אֶרֶךְ־אֲפִים ורַב־חֶסֶד ולא עֹזְבֶתָם: א־לִיתְעֹזְבֵנו אֲבִינו וְא־לִיתְפְּשֵׁנו
בוֹרְאֵנו וְא־לִיתְזַנִּיחֵנו יוֹצֵרֵנו וְא־לִיתְעַשׂ עִמָּנו כָּלָה כַּחֲטָאֵתֵינוּ. וקִים־לָנוּ יי אֱלֹהֵינו
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חֹזֶן־בְּאֹמֹר. בַּיָּמִים הָהֵם וּבִעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאִיִּנּוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָה
כִּי אֶסַּלַּח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עֹמֶךָ וְנַחֲלֶתְךָ רַעֲבִי טוֹבָךָ צִמְאִי חֲסִדְךָ תַּאֲבִי וְשַׁעֲךָ
יִפְּרוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמִּים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רחום שְׁמֶךָ: א חנון שְׁמֶךָ: בְּנו נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמִתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּךְ וְתִפְאֶרֶתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֲסִדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהַלֵּלְתָּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנו:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ
 מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 עוֹנֶה בְּעַת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׂבָטִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מוֹשֶׁגֶב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַפְּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשַׁנְעָקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֶרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמַּחֲתָה הוּא
 יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ
 בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד
 וּשְׁלֹמֹה בָּנוּ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֶזְרִיָּה בְּתוֹךְ
 כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה
 לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֶזְרָא בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ:
 מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצְּדִיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפִּיכֵי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא
 דִּי־עָנָה לְתַבִּירֵי לִבָּא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק.
 רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יי מֵלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יי
 אֱלֹהֵי־בָאֶפֶד תּוֹכִיחֵנִי וְאֵל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי
 נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתַי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי
 הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בִּשְׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי,
 אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אִמְסֶה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
 בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יי תַּחֲנֹנָתִי יי
 תַּפְלְתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אִיכְבִּי יִשְׁבוּ וַיִּבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִפְּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפְּסִיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלִמָּא. בְּרָא כֵּד חֲטָא אֲבוּהִי
 לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאֵם מִפְּסָא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תֵּאֵב וְתִכְר
 קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמָּךְ. הָא רִוִּי נַפְשִׁי בְּגִידִין מְרָרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי

וּמְרִידֵינוּ קָמוּ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְתָּא וְהָא בְּמַלְקוּתָא. בְּמָטוּ מִנָּךְ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנִפְשִׁינוּ. אִפְּסִי לְבָאבָא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְתָּא:

מְכַנְּסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מְשַׁמְּעֵי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה: מְשַׁמְּעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְּסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדִמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתְךָ וַיַּחֲיֶה זֶרַעְךָ שֶׁלֹּא תֵאבֹד
שְׁאֲרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶפָה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וְלִשְׁנִינָה: מַהֲרָה עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צָדִיק וְעַמּוּךְ:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנֵן בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנְּנֵן לְמַרְהֵי. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
שְׂרִינֵנוּ. מְרִירוֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חִילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרֵת עִם אֲבָהֵתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנֵן בְּכַר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנְּנֵן לְמַרְהֵי. בְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכֶסֶּפֶא מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׁאֵלְתֵינוּ
וּבְעוֹתֵינוּ. דְּלֹא נִהְיָד רִיקָם מִן קָמוּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֲרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשַׁלְּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִּים בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:
אֲבִינוּ מִלִּפְנֵי חֲנּוּ וְעֲנּוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחָנוּ לֹא גִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֲיִנֵּינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּר־לָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מַהֲרָה
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מְאֹד: חֲנּוּ יְיָ חֲנּוּ כִּי־רַב שְׁבַעֲנוּ בָּנוּ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכֹּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֵפֶר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־דָבָר
כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי כָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעַלְמֵי עָלְמַיָּא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבְעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב ראש השנה

בְּטָרָם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ
אֲזִי מָלַךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָסִי וּמְנוֹם לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נִּאֲמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטַמְדָּק: נַחֲפֹשֶׂה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָהּ אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדִלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתֶּיךָ:
דְּלִתֶּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה:

שֹׁמֵעַ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּרָא לְמַשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֹדֶם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבִרֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רָצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּרָא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ בִּי־הַגְדֵּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱהִינּוּ: גְדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהֹדֶם רַגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהֹר קֹדֶשׁוֹ בִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלַךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֵדְשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: בִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: בִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הַגְדֵּלְתָּ וְהַגְבִּירָה
וְהַתְּפַאֲרַת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד בִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּלִכָה וְהַמְתַּנְשָׂא

לְכָל לְרָאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לֶךְ יֵאָתֶה כִּי בְכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גְדוֹל אֶתֶּה וְגְדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לֶךְ
 זְרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֶךְ לִי יְדוּמָה לִי בְּבִנְי
 אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבִּיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְלֵת עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲ כְמוֹךָ נִשְׂא עֵוֶן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֲפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְנָנָה לִי גִרְיָעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֵנִי: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְיָע לֹא: לֶךְ יוֹם אֶת־לֶךְ לִילָה אֶתֶּה
 הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשָׁמֶשׁ: לֶךְ שָׁמַיִם אֶת־לֶךְ אֶרֶץ תִּבְל וּמִלְאָה אֶתֶּה יִסְדָּתָם: אֶתֶּה
 הַצְּבָת פְּלִגְבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֹרֶף אֶתֶּה יִצְרָתָם: אֶתֶּה רִצְצָתָ רָאשֵׁי לוֹיִתָן
 תִּתְנַנּוּ מֵאֲכָל לֶעָם לְצִיִּים: אֶתֶּה פֹּרֶרֶת בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרָתָ רָאשֵׁי תַנִּינִים
 עַל־יַחֲמֹים: אֶתֶּה בְּקַעַת מַעֲיָן וְנִחַל אֶתֶּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם
 וְהוּא עֲשֵׂהוּ וּבִשְׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ מַחְקֵרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר
 בִּידוֹ נָפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בִּשְׂרִיאִישׁ: הַנִּשְׁמָה לֶךְ וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוּסָה עַל עַמְלֶךְ:
 הַנִּשְׁמָה לֶךְ וְהַגּוֹף פִּעֵלֶךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְנֵנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן
 שְׁמוֹךְ, בְּעֹבֹר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ
 כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ
 הִרְבִּים:

לו פתיחה

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים אֶתֶּה אֱלֹהִים לְבִדְךָ:
 צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן בְּסֶאֱךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:
 הַנִּשְׂא שִׁפְט הָאֶרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל־גֹּאֲלִים:

ע"ס א"ב

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרוּבִים.

בְּטִית שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים.

אמרת

נִשְׁוּ נָא אֱלֹהֵי בְּדָבָרִים עֲרָבִים.

דְּרִשׁוֹנִי וְחִיו יָמִים רַבִּים.

הֲלֹא דְבָרֶיךָ לְעוֹלָם נִצָּבִים^(א).

הבטחתך קיימת לעולם.

וְכֵם אָנוּ נִשְׁעָנִים וְנִקְרָבִים.

(א) דבריד לעולם נצבים. בילקוט עה"פ (תהלים קיט פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים קיים דברך שהתקנת עם אדם הראשון שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הצריות אחריו.

זָכְרָנוּ לְחַיִּים טוֹבִים.
 חָנְנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הַמְרַבִּים.
 טוֹב אַתָּה לָרָעִים וְלַטּוֹבִים.
 יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים.
 כִּי לֹא תַחֲפֹץ בְּמִיתַת חַיִּים.
 לֵכֵן אָנוּ מִשְׁכִּימִים וּמַעְרִיבִים.
 מִלֶּךְ מְהֻלָּל בְּמַחֲנֹת כְּרוּבִים.
על ידי המלאכים.
 נִקְנֵנוּ מִחַטָּא וּמַחֲיוּבִים.
 סִלַּח־נָא כִּי פָשַׁעִינוּ רַבִּים.
 עֲנֵנוּ לְמַעַן צוּרִים הַחֲצוּבִים^(א).
האבות
 פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה לְבַל יִהְיוּ נִשְׁלָבִים^(ב).
סגורים
 צַעֲקוֹתֵינוּ לִפְנֶיךָ יְהוֹ מְקַרְבִּים.
 קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ חוֹצֵב לְהָבִים^(ג).
 רִצְנוּ כְּעֹלֹת פָּרִים וּכְשָׁבִים.
 שִׁבְנוּ אֵלֶיךָ נְעָרִים וְשָׁבִים.
 תְּמוּכִים בְּטוֹחִים עַל רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צַדִּיקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ
 אָנוּ מְקַוִּים וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אַתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צַדִּיקוֹת מְקַדֵּם
 מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו כּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקַיֵּם שְׁבוּעָה

(א) צורים החצובים. כן נקראו האבות ע"ש הפ' הַפִּיטוֹ אֶל־צוּר הַצִּבְתָּם וגו' הַפִּיטוֹ אֶל־אֲבֹרָהֶם אֲבִיכֶם
 (ישעיה נא א). דימה את האבות לזר סלע ואת ישראל לאבנים שנכרתו ונפסלו מאותו סלע. וביצמות (דף
 ס"ד ע"א) דרשו מקרא זה על לידת יצחק בדרך נס.
 (ב) נשלבים. ל' חיבור כמו משלבי הדמיה (קידושין דף ע"ג ע"ב לפי הגרסה המוצאת בערוך ערך הדם בשם
 ר"ח), פי' אבריו מחוברים ומיושרים היטב.
 (ג) חוצב להבים. ע"ש הפ' קוּלִיח' הַצֵּב לְהָבוֹת אֵשׁ (תהלים כט ז) ופירושו כורת דרכים מהאש שאללו
 בשמים.

לְאַחֲרֹנִים: אֶתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בְּעֵזְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְּרָכֵי טוֹבָה לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֲרָחוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לֹא וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֶתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמְרַבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כְּלִטּוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֹתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אֲרָךְ אַפִּים אֶתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדְלַת רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֹרַע יְדִידֶיךָ: תִּפְּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כַּהוֹדַעְתָּ לְעֵנּוּ מִקֶּדָּם: מִחֲרוֹן אַפָּיִךְ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נִחַסְתָּ וְנִתְלוֹנָן. כַּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כַּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שֵׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתָנוּ וְתִקְשִׁיב מִנּוּ מֵאֶמֶר. כַּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֹנֵן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְעַתָּה יִגְדִּילָנָא כַּח אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזָא קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵי:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וּשְׁיִרְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחַמְתָּא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתָּנוּ גִּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדָנוּ שְׁמוֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבִיָּהּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֵּין הַגִּבֹּר חֶסֶדֶךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּ בֵּין תִּרְחִיק מִמָּוֶנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרַחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַפְּלָחוֹת כִּי מִרְדָּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמּוֹךְ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְתָּם לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׁבִיחֵם וְרַחֲמוֹם: וְאֶתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁבַתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמַּעְתָּ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּחֲנָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגִדְל חֶסֶדֶךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאֲתָה לְעָם הַזֶּה

מִמְצָרִים וְעַד־הַנֶּחֱדָה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְּחֵתִי בְּדַבָּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנֶּךָ וּשְׁמַע
פֶּקֶח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיָּהּ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה
אֲדֹנָי תִּקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

לז שניה ע"ס א"ב וכסוף חתום יצחק הכהן החבר חזק ואמין

אָדוֹן, בְּפִקְדֶּךָ אֲנוֹשׁ לְבָקָרִים^(א). בְּמִצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתָּח:

גּוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיַבֵּם^(ב). דַּחוּ וְלֹא יָכְלוּ קוּם:

הַיּוֹכֵל גָּבֵר לְזִכּוֹת בְּמִשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בִּידוֹ מַעַשׂ לְהַצְטִידֶךָ:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יַחֲוֹמוּ^(ג) מִלִּחָה סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְּקָרְבוּ מֵעַת הַיּוֹלָדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרֶשֶׁת לְרִגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְּכָל־יּוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

בַּח וּגְבוּרָה בְּגּוֹף אֵין. לִפְנֵינוּ לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ^(ד) לְהַבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו.

שָׁבַע כְּלִי־מִיּוֹ יִגִּיעַ פֶּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פִּנָּה אָדוֹן בְּעֲצָבוֹן רוּחַ. צִפָּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קָרוֹב אֶתָּה לָרְחוּקִים. רוּצָה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדֵּי הַפִּצָּא לְדוֹר־שִׁיף. תֹּאמַר הַיָּנִי לְמִבְקָשֶׁיךָ:

יִבְשְׁרוּ סִלְּחֵתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִדֵּק בְּמִשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִידֶךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתני".

(א) בפקדך אנוש לבקרים. בר"ה (דף ט"ז ע"א) אדם נדון בכל יום שנאמר ונתפקדנו לבקרים (איוב ז יח).

(ב) גוף ונשמה אם תריבם. בסנהדרין (דף ז"א ע"א) אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדיון, כילד, גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר ככפור, אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד חוּגֵר ואחד סוּמָא, אמר לו חוּגֵר לסוּמָא בכורות נאות אני רואה בפרדס בוא והרכיבני ונביאם לאלכלם, רכב חוּגֵר על גבי סוּמָא והביאום ואכלום, לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן, אמר לו חוּגֵר כלום יש לי רגלים להלך בהן, אמר לו סוּמָא כלום יש לי עינים לראות, מה עשה הרכיב חוּגֵר על גבי סוּמָא ודן אותם כאחד, אף הקב"ה מביא נשמה וזרקה בגוף ודן אותם כאחד.

(ג) זרוי. ברש"י (תהלים קלט ג) אֲרָהִי וְרָבְעִי יִרְיָה רבותינו דרשו על טיפת תשמיש שהוולד נוצר מן הבכור שבה ופירשו יִרְיָה ל' זורה את התבואה לבכור את הפסולת שבה. יַחֲוֹמוּ ל' יחמוטני אָמִי (תהלים נא ז).

(ד) נִפְשׁוּ יִשְׁיִם בְּכַפּוֹ. פירש"י (תהלים קיט קט) הרבה נסתכנתי בסכנות רבות קרובות למיתה. ובת"א (דברים כד טו) וליה הוא מסר ית נפשיה.

חֲסוּם מִנּוֹל מִלְהָרְשִׁיעַ. קְצוֹף בְּמִשְׁטִין מִלְהַשְׁטִין:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הָקֵם לָנוּ מִלִּיץ יֵשָׁר. כִּפּוֹר מַצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לְשׁוֹבְבִים:

הַשְׁלַכְנוּ עָלֵינוּ יְהִיבֵנוּ. נָא אֶתָּה תַכְלֶכְלֵנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בְּתַפִּלָּתֵנוּ. חֲפִיצֵנוּ וּבִקְשֵׁתֵנוּ מִלֵּא בְּרַחֲמִים:

בָּךְ תִּתְּלִינוּ בְּטַחֲוֵנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֲזֹק וְאַמִּיץ שְׁמֶךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֲנֵנוּ לְנֶצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּמְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לוֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ: סִלְחָלֵנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאנוּ. מַחֲלִלֵנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחַטָּא: הֵן בְּעֶבְדִּיו לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְלֶה^(א): אַף כִּי-אֲנוֹשׁ רָמָה וּבֶן-אָדָם תּוֹלַעַה: אָדָם יִלּוֹד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וּשְׁבַע-רָגֹז: כִּי-הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי-עָפָר אֲנַחְנוּ: כִּי-בָּו יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קֹדֶשׁ בְּטַחְנוּ: כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנֵי: כִּי אִם-הוֹגָה וְרַחֵם כָּרֵב חֶסְדִּיו^(ב):

לִי תִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגִּבֵּלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קִרְאֵנוּ: כִּי לֹא עַל-צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(א) הֵן בְּעֶבְדִּיו לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יִשִּׁים תִּהְלֶה. (איוב 7 יח) אפי' על הצדיקים אין הקב"ה סומך שלא יחטאו, וגם במלאכים הוא מולא דברי שטות (ע"פ רש"י). ובמורה (ח"ג פי"ג) כ' שגם עבדיו כינוי למלאכים.

(ב) כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם. פי' (מ"ר על איכה ג לא) אין ה' מחיילאש מן הצדיק לעולם, אלא כי אם הוגה. אלא מציא עליו יגון כצדיל עוונותיו ורחם. ואח"כ מרחם עליו שוב (ע"פ רש"י פס.).

לח שניה ע"ס א"ת ב"ש וצסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בני ד' ו' חזנים
אָדוֹן בְּשִׁפְטֶךָ אֲנוֹשׁ רַחֵם. תִּזְכּוֹר בְּרָגְזוֹ חַנוּת רַחֵם:
בְּעֶרְבֶךָ דִּין אֲשָׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זָכָה וְחֻצֶיךָ:
גְּמוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לַחֲתֻבִּים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוֹי:
דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי בְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:
הִנְנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף^(א) מַעַן בְּשָׁנוּ לְפוֹצִץ:
וְאִם מֵאֻלָּה אֲנוֹשׁ הִיִּצְדָּק. פָּנִי עוֹשֶׂהוּ גִבֹּר הִיטָהֵר:
זָדוֹן בְּחִבּוֹ אָזוֹן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מָלֵא וּפְשַׁע רָב:
חֲשָׁבוֹן וְדִין לְמִלֶּךְ הַמְּלָכִים. סוּפוֹ לִתֵּן בְּבוֹא חֲלִיפָה:
טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת. נִגַּד פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנֶה:
יֹרֶה כָּפִים מַעֲץ וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק^(ב):
כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לְאִין נִחְשָׁב בְּעַמְדוֹ לְפָנֶיךָ:
אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:
עֲבָדֶיךָ יִמָּצְאוּ הַיּוֹם חֲנִינָה. זָכָם קִרְבָּתְךָ חֲפוּץ בְּכִרְאִישׁוֹנָה.
וּכְשֶׁלֶּג הַלֵּבָן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בהסידות מוחל עונות עמו מעביר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם כלבשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה.
זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויִרַד יי
בענין ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי. על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת: נצח
חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאָה ונקח. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:

(א) צפצוף. ל' תפילה בצראשית רבה (סה כ) עה"פ (בר' כז) הקל קול יעקב והידיים ידי עשו, ובשעה שהוא
מוצץ בקולו אין הידיים ידי עשו.

(ב) יורה כפים מעין וכו'. (מכחוק ב יא) בראשון מקיר תזעק וכפים מעין יעננה, פירש"י וכפים מעין קיסם
מתוך הקורה, ואמרו (חגיגה 7, ט"ז ע"א) חזני ביתו וקורות ביתו של אדם הם מעידין בו.

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט^(א): בְּקָרְאֵנוּ עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בְּצַר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנֻנּוּ וְשָׁמַע תְּפִלָּתָנוּ: שְׁמַע־תְּפִלָּתָנוּ יְיָ וְשׁוּעַתָנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דַּמְעֵתָנוּ אֶל־תְּהַרֵּשׁ: אֲדֹנָי שְׁמַע־הַקּוֹלָנוּ תְּהִי־נָה אֲזִנֶּיךָ קְשִׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע־הַיְיָ צְדָק הַקְשִׁיבָה רְנִיתָנוּ הַאֲזִינָה תְּפִלָּתָנוּ בְּלֹא שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמַע־הַיְיָ סִלַּח אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

לַט ע"ס אא"ב גג"ד וזסוף חתום יוסף בר יצחק^(ב) (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון מכל מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן בְּתַקַּח מוֹעֵד לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֶת־יָצְבָה בְּפֶלֶץ לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ לְרוֹמְמֶךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בְּרַחֲמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ (ירמיה יד ז):

גָּזוּ אֱמוּנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמֶרֶץ.

נפטרו לעולמם הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵּדֵר וְעוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דּוֹרְשֵׁי חֶפְצָם בְּכַח מִשׁוֹכֵן שְׁמִי עֶרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אֲבִד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מִיכָה ז ב):

הֵן קִלּוֹתַי וְמָה אָשִׁיב בְּמוֹתִי.

(א) כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲשַׁפֵּט (תהלים עה ג). אומר הקב"ה ביום הקדוּע לדין, אשפוט לין ישר ע"פ המלודה.

(ב) רבנו יוסף בר יצחק מאורליינש מוזכר בתוס' שבת דף י"ב ע"א ד"ה שמא יהרוג, זכחים דף ע"ט ע"א ד"ה אמור רבנו, ב"ב דף נ"ד ע"א ד"ה מוליא, יצמות דף כ"ה ע"א ד"ה הוא ואחר, והוא רבנו יוסף בכור שור המוזכר בתוס' מכות דף ח ע"א ד"ה היינו (כי אותו פירוש שהרוג ונרבע יכלו כשהם קרובים להרוג ולרובע אמרו ביצמות בשם ר' יוסף מאורליינש וביצמות בשם ר' יוסף בכור שור).

הִנְנִי צָעִיר וְכֹאֵין בְּמַפְעָלוֹת כְּפִי.

וְאֵיךְ אֶקְוֶה וְאֲנִי רַב דְּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֲמַר־יִפִּי (תהלים יט טו):

זָחַלְתִּי וְאִירָא מַחֲוֹת דְּעִי.

פחדתי מלדבר.

זְדוֹנֵי יְגוֹרְתִּי וּמָרְד פִּשְׁעִי.

כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמָנִי בְּהַתְּוֹדוֹתֵי וְעִזּוֹב רִשְׁעִי.

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלֹיךְ בְּשִׁוְעִי (תהלים כח ז):

טָעִיתִי וְהִנְנִי שָׁב וּמַתְּוִדָּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

מָהוֹר עֵינַיִם, חֲשַׁבְנִי בְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶם לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֵת דִּינְךָ.

וְאֲדַעֲךָ לְמַעַן אֲמַצָּא־חַן בְּעֵינֶיךָ^(א) (שמות לג יג):

ואזכה להכיר אותך ועיני כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךְ יִגְדִּל־נָא וּבְתַפְלָתִי הִתְנַאֲחַ.

בְּתַפְלַת זָקֵן וְרָגִיל וּפָרְקוֹ נָאֵה.

לִבִּי הַנִּשְׁכָּר הַנִּדְכָּה וְהַנִּכְאָה.

הִבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצָּרָה.

מַחֲסוֹרָם וּמִשְׁאָלוֹתָם בֶּל יוֹכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הַגִּיגֵנוּ טָרָם נִקְרָא.

שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פְגִיעָה.

נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

(א) וְאֲדַעֲךָ לְמַעַן אֲמַצָּא חַן בְּעֵינֶיךָ. פירשתי על פי מורה נבוכים ח"א פנ"ד.

סֶדֶר תַּפְלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נוֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשְׁיִגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנִיךָ לְחַלוֹת.

פָּשַׁעֲנוּ וּמָרְדְּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְּלוֹת.

צָדָקָה מִמֶּךָ נִבְקֵשׁ בְּמַעֲרֵכֵי תַּהֲלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֹאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קֶבֶל נִיבִי^(ח) בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי בפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכַתְרְךָ קְשׁוּרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שָׁעָה וְתַפְלָתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֻקֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תִּלָּה אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה^(ב) (איוב כו ז):

יָדְךָ פָּשׁוּט וְקֶבֶל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סֶלַח־נָא וּמַחֵל רַע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פְּנֵה וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מְשַׁחֲרִיךְ, דּוֹדִי וּמַעֲזוּדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים בפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ד):

בָּזָה אֵל תְּבֻזָּה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

(ח) ניב. (ישעיה נז יט) ת"י ממלל.

(ב) בלי מה. כלום, פי' ללא יסוד (כס"ו).

רוֹמְמָתִי הוֹדֶךָ לְפִי עֲנִיּוֹת שִׁבְלִי.

מֵלֵא לְטוֹבָה תִּאֲוָתִי וּמִשְׁאָלִי.

אֱלֹהִים אֲדֹנֵי חַיִּלִּי (חֲזָקוֹק ג' יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.

ותענה

צְרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְאָה וּמַלְאָה.

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוּלָה.

הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה (תהלים פ"ד ט):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחִים וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֶמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אָתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קָרְאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֶל־תִּתֵּן יְיָ
מִאֲוִי רָשָׁע זִמְמוֹ אֶל־תִּפְק יְרוֹמוֹ סֶלָה^(א): אֶל־תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבֻלַת מַיִם
וְאֶל־תִּבְלַעְנוּ מִצּוֹלָה וְאֶל־תִּאֲטַר־עֲלֵינוּ בָּאֵר פִּיהָ^(ב): אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָרְלָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִפָּנֵינוּ כִּי־צָרְלָנוּ
הִטָּה־אֵלֵינוּ אֲזָנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִהֵר עֲנֵנוּ: בָּךְ בָּטַחוּ אֲבֹתֵינוּ בָּטַחוּ
וְתַפְלִטְמוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכָּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַפְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי

(א) זממו אל תפק (תהלים קמ ט). מחשבתו אל תכלית (רס"י). ור"ד (ב"ר פר' עה) רבונו של עולם, עשה לו זמם לעשו הרשע, כדי שלא תהא לו נחת רוח שלימה. ירומו. פן יתגאו.

(ב) אל תשטפנו שבלת מים (תהלים סט טז). שלא יגרכו אותנו לגלות אויבינו החזקים כמו זרם מים (ע"פ ת"י). ואל תאטר עלינו באר פיה. ואל תסתום את הנאמר שטבעתי זה את פיה לחסום בעדי את דרך העליה, באר משל לגלות (רד"ק). ויונתן תרגם באר, גהינם.

שְׁמָעָה אֲדָנִי סְלַחַה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּתְּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מ' שניה ע"ס א"ב

אֶלְהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמְרוֹץ חֶבֶל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אַמּוֹנִיךָ אֶל־נָא תַחֲבֹל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ^(א).

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל־תִּטּוֹשׁ:

הוֹאֲלֶתָ לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעַם.

נשבעת

וְאֵל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פְּשָׁעִים:

וְדוֹנוֹת חֲשָׁב־נָא כְּשִׁגְגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזִּידִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת:

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו נכספים לך:

טָנַף טִהַר וְתִדִּיחַ כְּתָמִים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כלליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לָקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֲצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד כְּתַקַּח לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאִים.

נִזּוֹף בְּמִשְׁטִין מְלָלִיד קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכוֹרֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלֵּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב^(ב) לְבַעֲמִים מִתְּבוּלִל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

(א) גלוי הריב להם נטוש. כ"ס (משלי כ ו) וְלִפְנֵי הִתְנַלַּע הָרִיב נְטוּשׁ, ודקשו (סנהדרין דף ו' ע"א) ש'לפני שהדיין יודע לאן הדין נוטה, מותר לו להציע פשרה לזעלי הדין.

(ב) עון עקבים לא יסובב. כ"ס (תהלים מט ו) עוֹן עֲקָבִי יִסּוּבֵנִי, ודקשו (ע"ז דף י"ח ע"א) עונות שאלדס דש צעקציו צעולס הזה מסובין לו ליום הדין.

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתַבְצַע הַשְׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה^(א):

נִסָּה כְּמוֹ בִּסְבוּן אֶת טוֹמְאוֹתֵינוּ וְהִסֵּר מִלִּבֵּנוּ כָּל פְּסוּלֹת:

קִפּוּי וּמִתָּד וְכִדּוּנָג נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י') "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׁ^(ב) אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותנו במשפט:

שְׁלֵם-לוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְּגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָיו וְלֹא לְחַבְלוֹ:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוֹ.

תשלח ירך

תַּחֲנֻנּוּ מִרְדַּת שִׁחַת וּבּוֹר^(ג) מִלְּהַטְבִּילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 ראשון ראשון מְרַבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִסְפִּל־בֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתֶּם תְּגִמּוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
 סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: לָמָּה לְנָצַח
 תִּשְׁפָּחֵנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךָ יָמִים: יְיָ אֵל-בְּאִפְּךָ תּוֹכִיחֵנוּ וְאֶל-בְּחִמָּתְךָ
 תִּיַּסְרֵנוּ: אֵלֶיךָ יְיָ שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֵּם: חַנּוּן אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ
 כָּרִב רַחֲמֶיךָ מִחַה פֶּשַׁעֵינוּ: פְּנֵה-אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ כִּי-יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל-עֲמֻךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם-קָרָאנוּ: כִּי
 לֹא עַל-צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי

(א) צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמַהֲר בְּדִיל לְהַסִּירָה. כ"ט (ישעיה א' כה) וְאַצְרָף כְּבֹר סִיגִיךָ וְאַסִּירָה כָּל-בְּדִילֶיךָ, פִּי
 אֲנַקָּה אֶת הַפְּסוּלֹת כְּמוֹ שְׂמֻנְקִים צְדוּרִית וְאֶסִּיר אֶת הַבְּדִיל הַמַּעֲרֹב עִם כֶּסֶף, שִׁיהָא כֶּסֶף טָהוֹר.

(ב) רָגַע יִגְעֵשׁ. (איוב לד כ') רָגַע יָמָתוֹ וְחִצּוֹת לָיְלָה יִגְעֵשׁוּ עִם וַיַּעֲבֹרוּ, לִרְשָׁ"י וְתִ"י נֹאמֵר עַל כְּבוֹדֵי מַלְאָכָיו.

(ג) בּוֹר. כְּמִדְרָשׁ (כְּמִדְרָשׁ רַבָּה פ' ו' אֹת ו') שְׁאוֹל נִקְרָא בּוֹר לְכַתִּיב ה' הַעֲלִיתָ מִן-שָׁאוֹל גִּפְשֵׁי הַיִּיתֵנִי מִיָּרְדֵי
 בּוֹר (תהלים ל ז).

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תְּאֵחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מֵא שְׁנִיָּה ע"ס א"ב וּכְסוּף חֲתוּם בְּנִימוֹן^(א) (בר זרח)
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵל נָא תִיַסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֵד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסורין

בָּאֵשׁ וּבַפִּיּוֹם בַּשָּׁבִי וּבַבֹּזֶה נְדוֹנִים.

בְּכָל־יוֹם בְּאֲכֻזְרִיּוֹת וְשֹׁטֶף אָף:

נָלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלַחְנֶךָ.

וּפְזָרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רְמָסוֹם רִגְלֵי כָל־מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמַרְמָם כְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבּוֹן עֲלוּבֶיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד־שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עוֹן עַד שָׁמַי שְׁמִיךָ.

רַחֲמֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֲשֶׁר מַעוֹלָם:

זְכֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קֶדֶם.

האבות

תְּהִיּוּ דְבָקִים בִּירְאֵת יְחוּדֶךָ:

חֶשֶׁק חֲבַתָּם אֶל־תִּשְׁכַּח לְנֶצַח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

(א) בְּנִימוֹן בר זרח חִיבֵר סִימְנִים מֵא, נֵא, נֵט, סֵא, סו, צֵט, קִי. חִיבֵר אֶת פִּיּוּטָיו אַחֲרֵי שְׁנַת ד' אֲלָפִים תַּתכ"ח כַּעֲצוֹר אֲלֶף שָׁנָה מִחוּרְבֵּן הַבַּיִת כ"ט בְּסִלְיֻחוֹת לִי טַבְתָּ זֶה לִי יוֹתֵר מֵאֲלָף שָׁנִים וְסָם אִמֵּר עֲתִי גִאוּלָּה מוֹנִיתָם וְנִגְמְרוּ וְתַקּוֹת הַתְּשׁוּעָה פִּסְקָה וְהִלְכָה לָהּ וְהִיטּוּ לָפִי מֵה לֹאִי בַּפֶּדֶר"א פ' כ"ז שֶׁאִין או"ה מוֹשְׁלִין בִּישְׂרָאֵל אֲלָא יוֹם אֶחָד מִיּוֹמָם שֶׁל הַקִּבְ"ה שְׁהוּא אֲלֶף שָׁנָה. וְהוּא חֲתָם מִקְלָת פִּיּוּטָיו בְּנִימוֹן מֵלֵא, וּמִקְלָתָם בְּנִימוֹן חֲסֵר (אֲבָל בַּעֲרוּגַת הַבּוֹשֶׁם (כַּרְךְ א' עמ' 104) כ' כִּי שְׁנֵי פִיּוּטִים הָיוּ בְּשֵׁם בְּנִימוֹן, הָאֶחָד בְּמִגְנִנְאָל, שְׁחָתָם בְּנִימוֹן מֵלֵא, וְהַשְׁנִי בְּהֵאֵל, שְׁחָתָם בְּנִימוֹן חֲסֵר).

טָרַם תִּכְלֶה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב.

יִחַמוּ רַחֲמֶיךָ וַיִּכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ^(א):

יִקְשׁ עֲוֹנִים בְּכֶסֶד־נָא בְּעֶצְמֶךָ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נִדָּה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

בְּתַנִּי עֲבוּדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סִלְקוּ וְאִינָם:

לִבְשָׁנוּ חֲרָפָה וְעֲטִינוּ כֶּלֶמָה^(ב).

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסָרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ בְּכָלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַנְעַ טִמְאָה.

וְאֵין לָנוּ טַהָרָה בַּפֹּה לְהַטְהֵר:

נָא מְמַרְמֶךָ זְרוּק מִים טַהוּרִים.

וְהַשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל זֶרַע מַקְדִּישֶׁיךָ:

שְׁמֹאֲלֶךָ דִּחַתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מִצֹּא מָנוֹס וְעֶזְרָה.

בִּי־אֵם עֲלֶיךָ עֹנָה בְּעֵת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלּוּלִים אֲשֶׁרִים וְחַמְּנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הִבֵּל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עֹלָמִים חַי וְקַיִם לְעַד.

(א) ויכמרו נחומיך. כ"ש (הושע יא ח) נִכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ, פי' הדל"ק נתגלגלו נחומי שאני ניחם על הרעה וכו' ויש מפרשים נתחממו.

(ב) לבשנו חרפה ועטינו כלמה. המתצייש וזיו פניו משתנה נמשל למי שפניו מכוסים בצגד (שע"ת א כב).

בָּךְ לְבַד מְבַטְחֵנוּ וְאַתָּה תּוֹחֵלְתָנוּ:

קִיֵּיךְ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֱמֶת.

אֵל־נָא תְּבַיְשֵׁם מִסֶּבֶר קִיִּים:

מתוחלת תקוותם:

רֵאֵה רַפּוּיֹנָם וְהַבֵּט בְּשָׁלוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשְׁאָם:

שְׁפֹךְ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה־נִוְחוּ הַשָּׁמוּ:

תָּשֵׁב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם בְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמָסִים יִרְדּוּ:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו:

בֵּין יְבִינּוּ כָל מֵאֲמָצִי כְּחֶךְ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיֶּיךָ לְמַלְמְדֵי נַפְיֶךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחֲלֵה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֵל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חַנּוּן אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרַב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יי מוֹשִׁיב לֵדָךְ מוֹשִׁיב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֵל־יֹשֵׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֲבִיוֹן יִחַלְלוּ שְׁמֶךָ: וְאַנְחֵנוּ
עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מוֹשִׁיב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי

שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלְחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מב שניה ע"ס א"ב מחזרו שלמה הבבלי וכל צתיו צני ד' ד' אצנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲךָ בָּךְ לִדָּל מַעֲזוֹ. בִּצָּר לֹא מִצּוֹא סִתָּר:

מקום מחסה:

גִּזְנוּ חַטָּא^(א) גִּזְעַל רָשָׁע. דָּן לְזָכוֹת מִחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפְּרֹשׁ שְׁכָל. וְכֹל תַּחֲפִיץ הַתְּבוּנָה אֶוֹן:

זאת דעתנו בייכון דרךך. חסות בצלך הנה באנו:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יָמִין סֶעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ידך בחנם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּתַקִּישׁ רָשׁ שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזֹן:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, כשנחננו דופקים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדִּתְךָ בִּי־כֹן שָׁבַח. נָעוֹר וָרַק מִחֲזִיר מָלֵא:

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נּוֹפֵל לֹא תִבּוֹה. עֲנֹת עֲנִי קְרִבוֹת תִּרְיֹן:

סמוך נופלים ולא תבוה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִקֶּם חוֹב יִמְרַק חֶסֶד. צוֹ סוֹפֵר כְּתוֹב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קֶשֶׁה. רִצּוֹן יוֹצֵר תִּכְכֵּף יִצָּר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שׁוּה לִכְּפָ שִׁית הַקָּרֵב. שְׁלוֹף שְׂרִיץ טְבִילָה תַעֲלֶה:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תִּבְעֵר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. יִתַּת טָהוֹר לְכֶת חֲקִיךָ:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

מג ע"ס א"ב

אֶל־בְּאֶפְךָ פֶּן תִּמְעִיט. בִּצָּר־פְּקֻדָּנוֹךְ צָקוֹן לַחֵשׁ:

אל תמעיט אותנו באפק. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גְּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבָךְ גְּרוּיִן. דְּבָרְךָ הַטּוֹב יִסְעַד לָנוּ:

משוך אותנו ובעזרתך נרוץ ולא ניכשל.

הַחִישׁ עֲזֹר וְגַם מִפְּלֹט. וְעִז תַּעֲזֹ לְקוֹי סִבְרְךָ:

מהר תתן כח למי שמייחל לך:

זְכוֹר מִכְּתָב זְכוֹן סֵפֶר. חֶסֶד נָעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:

זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

(א) גִּזְנוּ חַטָּא. כמו שפירש"י צערכין דף ח' ע"ב הקצ"ה כוזב ומסתיר עונות תחת מחילות כסא הכבוד כדי שיקריעו הזכויות.

טָרַף וּמִזֶּזוֹן לָנוּ תִּכְיֶין. יְדֶךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:

טָרַף עֵינֵי מִזֶּזוֹן

בְּגֶשׁ הַדֶּךָ בְּיָדֶי פֶּשַׁע. לֹא תִאָּזֵין מִצֹּאתִי כִּפָּר:

תִּשְׁמִיעַ בְּאָזְנִי "סִלְחָתִי":

כִּאֲשֶׁר נִיגַשׁ הָעֵינִי וּמִתּוֹדָה.

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצֹּא. נִטָּה הַכֶּף מִרְדֶּת שְׁחָת:

גַּם אִם מִתּוֹךְ אֶלֶף מִלֵּאכִים נִמְצָא רַק אֶחָד שֶׁהוּא מַגִּיד טוֹב עַל אָדָם. תִּכְרִיעַ אֶת הַכֶּף לַחַיִּים:

סוֹטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עִמָּךְ. עִמּוֹ לֹא תִסְבִּים וְתִאָּבֶה:

סָטָן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכָה לָךְ. צִלַּח רֶכֶב^(א) בְּהַדּוּר הַדֶּרֶךְ:

הַצִּלַּח בְּמִלְחָמָה נֶגֶד אוֹיֵבֶיךָ כִּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹכֵב בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ:

קָרַב שְׂאֵרִית מִקָּרַב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשִׁבִּים פֶּטֶל וְכָרְבִּיבִים:

שְׁנֵהִיחָה רִצּוּיִם וְחֲשׁוּבִים לַפְּנִיךָ כִּטֹּל וּמִטָּר:

שְׁמוֹר אֶלֶת^(ב) לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמְּשִׁתָּף^(ג) בְּשִׁמְנוֹ:

שְׁמוֹר אֶת שְׁבֻעֲתֶךָ לֹא לִנְטוֹשׁ אוֹתָנוּ.

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלְיָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. בְּמֹו שְׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֵלִיפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יִאֲמִר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכָּלוּ לִי:
עַל־גִּבִּי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְיָ צִדִּיק קָצִץ עֲבוֹת רִשְׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגוּ אַחֲזָר כָּל שִׁנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יְיָ שְׁתִּיחָה לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם:
אֲזִי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בְּחִירוֹת אָפֶם בָּנוּ: אֲזִי הַפִּיִם שִׁטְפוּנוּ נִחְלָה עֵבֶר
עַל־נַפְשָׁנוּ: אֲזִי עֵבֶר עַל־נַפְשָׁנוּ הַפִּיִם הַיִּדּוּנִים: בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ
טָרַף לְשִׁנֵּיהֶם:

(א) צִלַּח רֶכֶב. שִׁיךְ לָשׁוֹן כְּכִיכָה כְּכִיכָה אֶלֶל הַזֹּרֵא כ"ש וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב (תְּהִלִּים יח יא) וְנֹא' (דְּבָרִים לג כו) רֶכֶב
שְׁמִיִם בְּעֶזְרֶךָ, (תְּהִלִּים סח ה) סִלּוֹ לְרֶכֶב בְּעֶזְרָבוֹת וּפִי' בְּמִזְמֹרֵי נְבוּכִים (ח"א פ"ע) שְׁהוּא ל' מִמְּסִלָּה וְסִלְטוֹן כְּמוֹ
(דְּבָרִים לז יג) וַיִּרְכַּבְהוּ עַל־בָּמֹתֵי אֶרֶץ.

(ב) שְׁמוֹר אֶלֶת לֹא יִטָּשׁ. ע"ש הַפֶּסֶק כִּי לֹא יִטָּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ וְגו' כִּי הוּאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֶת־כֵּסֶם לֹו לַעֲסֵם (ש"א ח יב
כב).

(ג) שְׁמֶךָ הַמְּשִׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ. כ"ש (יִרְמְיָהוּ תַעֲנִית פ"ב ה"ו) וּמִהֲתַעֲשֶׂה לְשְׁמֶךָ הַגָּדוֹל (יִהוֹשֻׁעַ ז ט) שְׁהוּא מְשִׁתָּף
בְּשִׁמְנוֹ.

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צִבְאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צִבְאוֹת אֲשָׁרִי אָדָם בְּיַמִּי בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

מִד ע"ס א"ב וּבְסוֹף חֲתוּם סָס הַמַּחֲזֵז דּוּיַד בַּר שְׁמוּאֵל הַלּוֹי חֹזֵק וְאִמֵּץ
יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְעוּרִי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזִרִי.

^{חזקת}

נִגְבְּרוּ עִתָּהּ וְגַם־עֲתָקוֹ^(א) שׁוֹבְרִי.

^{התחזקו}

דוֹבְרִים בִּי רָעָדוּ כָּל־אֲבָרִי:

הִיִּיתִי חֶרֶפָה בֵּינֵיהֶם מִשָּׁל וּשְׁנִינָה.

וַיִּדּוּ אֶבֶן בִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעֲנָה.

^{זרקו עלי אבנים וחרשו על גבלי.}

וַיִּדִּים הֶלִיצוֹנִי בְּפִיהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוּ כְּחָרֵב שְׁנוֹנָה.

^{והוציאו עלי שם רע כדי להמיתני.}

^{התלוצצו עלי}

חֹשְׁבִים עָלַי מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע בְּלִי חֲנִינָה:

טוֹפְלִים שֶׁקֶר^(ב) וְכֹזֵב לְהַתְגַּלֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.

^{ממציאים}

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחֲשָׁבוֹתֵיהֶם וְהַשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נַפְשֵׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֵאמֹר מָתִי תִנְחַמְנוּ.

^{מתאווה}

לְמַעַן שֵׁם קְדֹשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבָךָ וְחֶסֶדֶיךָ הַגָּבֵר עַל צָאן מִרְעִיתְךָ.

נַעֲנֵנוּ לְךָ^(ג), מַחֲלֵ, רַבָּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמַחֲלִילְתְּךָ.

^{חטאנו באמרי פינו}

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהֵט לִבְנוּ לְנִתִּיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוּנָתְךָ:

(א) עֲתָקוֹ (איוֹב כ"א ז). מִדּוּעַ רָשָׁעִים יִדְּיוּ עֲתָקוֹ גַּם־זָבְרוּ חֵיל, פִּי הַכֹּדֶ"ק בְּשׁוֹרָשִׁים עֲבוּ וְחִזְקוּ.

(ב) טוֹפְלֵי־שֶׁקֶר (איוֹב י"ג ז). פִּירָשׁ"י מַחֲזִירִים לְדַבְּרֵי שֶׁקֶר.

(ג) נַעֲנֵנוּ לְךָ. בְּצִרְכּוֹת (דף כ"ח ע"א) נַעֲנִיתִי לְךָ פִּירָשׁ"י לִיצְרָתִי לְמוֹלֶכֶת יוֹתֵר מִן הַרְאוּ.

פֶּדֶה וְהַצֵּל עַמְּךָ וְרַעֲיֵתְךָ מִכַּף מִתְקוֹמֵיָהֶם.

הקמים נגדם.

צוֹר צָדִיק גָּדוֹל גִּבּוֹר וְנוֹרָא אֱלֹהֵינוּ מוֹשִׁיעֵהֶם.

קָדֵשׁ קְדֻשָּׁת שְׁמֶךָ עֲלֵיוֹן קְרוֹב מַצְדִּיקָהֶם.

רַעוּץ תַּרְעִץ בְּכֹלָה וְנַחֲרָצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקַמֵּיהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שֶׁחֲרָנוֹךְ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנֵינוּ וְקִדּוּשֵׁנוּ.

שְׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמִרִים רֵאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׂפָתֵינוּ תְּהַלֵּלְךָ כִּי תִצְלֵלְנוּ מִרוּשְׁשֵׁינוּ^(א).

מהשודדים אותנו.

תוֹרָתְךָ וְעִדּוּתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וְכֵם תַּחֲי נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׂפָתֵי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׂמָעָה וְהֶאֱזִינָה.

וְשִׁיחוֹת דְּבָרֶיךָ לִפְנֶיךָ יִנְעֲמוּ וְכִקְטָרֶת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(ב) גָּעַר וּמִקְנָה תוֹרִידָנָה.

דְּבִיר קָדְשְׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רָם וְנִשָּׂא גָאֵה גָדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֹד אֲשַׁבֶּרָה.

אקווה.

שְׂפָטָה מִשְׁפָּטִי וְנִקָּם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנִי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמִי וְשִׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

הדוף והפוך את אויבי

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלִּפְנֵי וְגֹאֲלָם.

אֲשׁוּרָם^(ג) אִם הָטוּ וְלִבָּם הִלֵּךְ אַחֲרַי עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

(א) מרוששינו. ל' רש ואביון, פי' מהשודדים הלוקחים את כל רכושנו ומשאירים אותנו רשעים ואביונים.

(ב) חית קנה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שגנעז גבריאל בים כאשר נשא שלמה את בת פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

(ג) אֲשׁוּר (תהלים יז ה). ת"י איסתורא הוא הקרקול וכמו שפירש"י תהלים יח לז קרסלי הוא אסתירון שקורין קבל"א בלעז, וכן פירש ביצמות דף קג ע"א איסתורא קביל"א בלעז.

לַעֲמֹל יְגוֹנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הַבֵּט, מִגָּנָם.

^(א) כינוי לה'

הַבֵּט לְבָרִית וְהַפְּלֵא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוֹנָם^(א):

המונס:

לְעִזְרָתִי חוֹשֶׁה וְהַחֲזִק נַפְשִׁי לְקִרְאָת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מהר

וַיִּשְׁמַחוּ וַיִּרְנְנוּ חוֹסֵי כֶּךָ בִּי תַחֲבוֹשׁ מְכֹאוֹבִי.

יְבוֹשׁוּ וַיִּחַפְּרוּ וַיִּפְּגּוּ אַחֲזֹר חֲפִצֵי קֶרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חֲזִק וְאַמִּץ מֵאַמִּינֶיךָ גּוֹאֲלִי וְצוֹר יְשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּמְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעַתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְכָרֵינוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחֲלֵנוּ אָבִינוּ בִּי חַטָּאֵנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ בִּי פֶשַׁעֵנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תִּבְּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: כִּי-גָדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: כִּי-גָדוֹל מַעַלְשָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד-שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: בִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים: אֱלֹהִים שְׁמָעָה תִּפְלֹתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי-פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים בִּי בָּאוּ מַיִם עַד-נַפְשִׁי: אֲדֹנֵי שְׁמָעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזִינֶיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: בִּי לֹא עַל-צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ בִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וְעָשָׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

מה שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה^(ב)

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתָּךְ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

(א) שְׂאוֹנָם. פי' המונס, שְׂנֹא' (ישעיה ה יז) וְהַמוֹנָה וְשְׂאוֹנָה.

(ב) זבדיה חיבר סימנים מה ומז.

וְלַעֲד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

יָדְךָ לֹא תִקְצֹר.

בִּימִינְךָ אֵין מַעְצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֵל עֹנֶה בַּצָּר:

וְלַעֲד שְׁלֵטוֹן מַלְכוּתְךָ.

נִגְבְּרוּ מֵאֵד נִפְלְאוֹתֶיךָ.

וְלֹא יִתְמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

הִצַּלְתָּנוּ בַּמָּה פְּעָמִים.

דוֹרֵשׁ דָּמִים.

אתה תובע את שופך דמנו.

וְהַשְׁפַּלְתָּ מַלְכִּים רָמִים:

אַתָּה הוּא שְׁתַּיִית.

הֵן לֹא שְׁנִית.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ.

וּכְמֵת מֵלֵב נִשְׁכַּחְנוּ:

עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.

משועבדים

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה.

מפוזרים

וְאֵין לָנוּ חַנּוּנָה:

נִתְּוָנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.

חֲשׂוּכִים^(א) בֵּין כָּל־אַמָּה.

מעוכבים

לְכָל־גּוֹי אֲדָמָה:

יִרְדְּנוּ וְאֵין מְקִים.

טִבְעָנוּ בְּצוֹל מַעַמְקִים.

במצולה

לָךְ לְבַד נִזְאָקִים:

צועקים:

(א) חֲשׂוּכִים. לִי עֵכְזָה כְּמוֹ (בראשית כ ו) וְאֶחָשֶׁךְ גַּם־אֲנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוֹלִי.

יֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים. בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.
 נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׁכוּרִים:
 השקו אותנו משקים מרים:

כְּשִׁלְנוּ בַּצְהָרִים כְּבִלְיָלָה. כְּעוֹרִים נִגְשִׁישׁ בְּאַפְלָה.

וְאִין לִידַע קִץ הַגְּאֻלָּה:

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יוֹצְאִים. וְאַנְחֵנוּ יוֹם וָלַיִל נְלָאִים.
 עבדים יגעים.

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:
 מנוחה

מִחֲכֹחֵי לִסְבּוֹל טֵיט רַפְּשִׁי. וּמִחֲקֻצֵּי כִּי אֲאָרִיךְ נַפְשִׁי.
 טיט ורפש ענין אחד הם האם אאריך ימים עד הקץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאֵי לַחֲפָשִׁי:
 תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקָר מִיִּיתֶן עָרֵב. וְלַעָרֵב מִי בְּקָר יִקָּרֵב.

מִפֶּתַח לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פְּזוּרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נַפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב הִרְיָמוֹתֵי. שְׁמַאל וְיָמִין צְפִיתֵי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקָתִי לָךְ וְאַקְרָא.

עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

צוּר, יָדְךָ לֹא קִצָּרָה. לָךְ הַפֶּחַ וְהַגְּבוּרָה.

לָמָּה תִּישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחֲזֵן שְׁיַחֲנוּ.

רְאֵה בְּתִשּׁוּת בְּחִנּוּ.

חולשה

אַל־בְּאַפָּךְ תִּזְכִּיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דּוֹרְנוּ.

תַּבִּיט בְּכַבֵּד צִעֲרֵנוּ.

ראה

וְאַל־בְּחִמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנוּ:

זַעֲקֵתְנוּ קָשׁוּב מִמַּעוֹנָךְ.

בִּיטָה בְּאַנְקַת בְּנִיךָ.

חבט בזעקת

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

דֶּרֶשְׁנוּךְ בְּחִין וְשׁוּעָה.

יְהִי הַרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּלְבֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִית לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאֵתָנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ
וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יְיָ תַּחֲנוּנוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא
מִצָּרָה נַפְשֵׁנוּ: לְמַעַן יַחְלִצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֲנֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַן־אֱלֹהִים עֲשֵׂה וְלֹא
לָנוּ: רְאֵה עֲמִידָתְנוּ דָּלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֶסֶדְךָ עַל־אַמְתְּךָ⁽⁶⁾:

לִי הִשְׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בְּיָמֵינוּ הִשְׁוּעָה הַמְּלִיךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאֵנוּ: כִּי

(6) עַל־חֶסֶדְךָ עַל־אַמְתְּךָ. (תהלים קטו ח) פ' ח"ע צעבור חסדך ואמינותך.

לֹא עַל־צְדִיקְתֵּינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלָּהָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱהִי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

מו' שלישיה ע"ס א"ב כפול ובסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱהִינוּ וְאֱהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֲדֹנָיךָ^(א) שְׁלַח. אֲמוּנֶיךָ^(ב) בְּטוֹב הַצֶּלַח.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלָּח (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעֲנוּי וְכִפְשׁ^(ג). בְּטוֹבְךָ הַמְצִיאֵנוּ חֶפֶשׁ.
והכנעה.

כִּי בָאוּ מֵיָם עַד־נֶפֶשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲוִיתֵנוּ יְהוָה נִקְשָׁבִים. נָלוּתֵנוּ הָשִׁב לְיֹשׁוּבִים.
צעקותינו

כִּי־יָגֵרִים אֲנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דִּפְקֵנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוּד. דִּבְקֵנוּ אֱלֹהֶיךָ לְצַמּוּד.
בהתמדה. צמידה ודביקה ענין אחד

כִּי דָלוּנוּ מְאֹד (תהלים עט ח):
כי אנחנו דלים מאוד:

הִלִּיצֵנוּ יָדַיִם בְּמִצָּרֵינוּ. הִצִּילֵנוּ וְנוֹדֶךָ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ (תהלים מד ח):

זְרוּיֶיךָ מִיַּחֲלִים לְעוֹדָדָם. זָכָם בִּירְאָתְךָ לְסַעֲדָם.
ישראל שפֹּדָתָה עזור אותם לירא אותך ולהיטרהר.

כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):
כי תכלית האדם היא יראת ה':

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אַחֲרֶיךָ יִנָּהוּ^(ד).
ישראל נמשכים אחרריך.

(א) אורך ואמתך. פירש"י (תהלים מג ג) אורך זה משיח, אמתך זה אליהו הנביא.
(ב) אמוניך. ישראל המאמינים בד'. אי נמי שטיפלת בהם כאב כמו שפירש"י הָאֲמוּנִים עָלַי תִּזְלַע (איכה ד ה) כמו ויהי אומן אֶת־הַדָּפָה.
(ג) כפֶּשׁ. כמו (איכה ג טז) הִכְפִּישְׁנִי בְּאַפָּר פִּירֶשׁ"י כפה לותי.
(ד) יִנָּהוּ. (ס"א ז ב) פִּירֶשׁ"י ל' המשכה.

כִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירַתְךָ הוֹשִׁמָה לְעֵיִים. טִיבָה בְּחֻמוֹת בְּנוֹיִם.
בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ מִחַיִּים^(א) (תהלים סג ז):

יִגְעַתִּי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעְנִי. יְבוֹשׁ וַיִּפְּלֵם מַעְנִי.
בדיבורי.

כִּי־עֲשָׂה יְיָ דִין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבְדוּ שְׂפָתַי קָמִי. כָּל־הַיּוֹם מְזַעֲיָמִי.
קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

כִּי־כָלוּ בְּעֶשֶׂן יָמַי^(ב) (תהלים קז ז):

לָהֶם יָשִׁיב כַּפֶּעֶלָם. לָעָמוּ יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג לא):

מִרְחָמוֹ יִתֵּן מַאֲוִיו. מִמָּוְנוֹ יִסִּיר דָּפוּיו.
ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו. יסיר ממנו את חסרונותינו.

כִּי מַה־טוֹבוֹ וּמַה־יָּפִיו (זכריה ט יז):
ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל:

נִשְׁמוֹת הוֹשְׁתוּ עָרִי. נְכָרִים בָּאוּ שְׁעָרִי.
שממה

כִּי נִשְׁאֲתִי חֶרֶפַת נְעוּרֵי (ירמיה לא יח):
עוונותינו הראשונים:

שׁוֹשׁ נָשִׁישׁ עָלֶיךָ. שִׁיחַ לַעֲנוֹת גְּאוּלֶּיךָ.
תענה לתפילתנו.

כִּי שִׁמְחָתָנִי יְיָ בַּפֶּעֶלְךָ (תהלים כב ה):

עֲזוּז נוֹרָא וְאֵים. עֲתָה הוֹצִיאֵנוּ לְפָדְיוֹם.

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד כג):

(א) כי טוב חסדך מחיים. החסד שהבטחת לעשות ללדיקים טוב הרבה יותר מכל חיי העולם הזה שנתת לרשעים (תרגום ורד"ק).

(ב) כי כלו בעשן ימי. מעט ורעים ימי חיי כמו עשן בָּלָה (תרגום, רד"ק וא"ע).

פִּנְה דְּרָךְ עֶקֶב.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

פֶּאֶר הַלּוּלָהּ לְנִקּוּב.

להגיד ולפרש.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (יכמיה לא ו):

צָרִים פְּלוֹת בְּחָרִין.

בכיליון גמור.

צִפָּה מְשִׁמִּי עָרִין.

מן השמים.

כִּי צַל יָמִינוּ עַל־אֶרֶץ^(א) (איוב ח טו):

קוֹל לְהַשְׁמִיעַ לְעוֹיְנִי.

לשונאי.

קָרַב קִין עֲדֵנִי.

קץ הגאולה.

כִּי קָרֹב יוֹם יְיָ (יואל א טו):

רָם, זְרוּעַךְ תִּרְאֶה.

רַעֲיִתְךָ פָּנִים הִתְרַאֲהָ.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

בִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח ו):

שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנִי.

שְׁוַעְתִּי תַעַל לְמַעוֹנִי.

לשמים.

בִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוֹנִים יְיָ (תהלים סט לד):

תַּחַן פְּתוּדָה תִּרְצֶה.

תפילה כקרבו

תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רְצָה.

כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵּצֵא (ישעיה נא ז):

שָׁקַל מֵאֲזָנִים יִכְבֹּשׁ^(ב).

תכביד על כף זכויותינו.

עוֹז נִצַּח יַעֲטָה וַיִּלְבֹּשׁ.

עטייה ולבישה ענין אחד הן

כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ (איוב ה יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מוֹחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא בִרְעָתָם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָּעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) כי צל ימינו עלי ארץ. בילקו"ט (דה"א רמז תרפז) הלואי כאלו של כותל או כאלו של אינן אלא כאלו של
 עוף שא' (תהלים קמד ז) ימיו בצל עובר.

(ב) שקל מאזנים יכבש. כדברי רבי אליעזר (ר"ה דף י"ז ע"א) שהקב"ה כובש את כף המאזניים של זכות כדי
 להכריע את העוונות וכפירש"י שם.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וּפִשֵּׁעַ וַחֲטָאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאֵנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל^(ח): כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינָנוּ יִשְׁבֹּת לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צָדִיק: כִּי־דָרַשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים: יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גְבוּרֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי' צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יי' צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יָאֵדָם בְּטִחַ בָּךְ: יי' הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

מוֹז שְׁלִישִׁיה ע"ס א"ב וּבְסוּף חֲתוּם זְבֻדִּיה חֹזֵק

אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק. אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק.
אם תדקדק עמנו בדין. אם בחקירתך תבדוק את פעולותינו.

נִבְרַר לְפָנֶיךָ לֹא יִצְדָּק:

דָּפִי תִתֵּן בְּצָבָא מַעֲלָה. הֵן בְּמִלְאֲכֶיךָ תַּשִּׁים תַּהֲלָה.
אתה מוצא חסרונות במלאכים. אתה מוצא בהם דברי שטות.

וְאֵף שׁוֹתָה כַּפִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמא:

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חָטָא וְרָשָׁע כָּלָנוּ.

טוֹב, אֵל תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:
ה' הטוב,

יִהְיֶמוּ מַעֲיָךְ עָלֵינוּ. כָּרַב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ.

לְבִלְתִּי כָרַעַ מַעֲלָלֵינוּ:
מעשינו:

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחֻחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.
מרדינו

(ח) מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא (תהלים יז ב). פִּירָשׁ"י עֲבִירוֹת שְׂבִידֵי שָׁאֲנִי רָאוּי לְהִשְׁפֹּט עֲלֵיהֶם בַּיּוֹסֵרוֹן, יֵאָחַז מִלְּפָנֶיךָ וְלֹא יִבְרָא לְפָנֶיךָ דִּין. עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל. אִם יֵשׁ בִּידֵי זְכוּת, בְּהֵן תַּחֲזִינָה בְּמִשְׁפָּטֵי עֵינֶיךָ.

סְלִיחָה מִצֹּא לַעֲוֹנוֹת:

על־צדקותינו אין אנו סמוכים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צְדָקָה מִצֹּא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה:

קו אל תמתח באַרחותינו. רַמָּה וְתוֹלָעָה אַחֲרֵיתָנוּ.
אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהָבֵל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנְחָם. זֶה דְּרָכְךָ חָנָם מְרַחֵם.
שוב מחרונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דְּרָכֶיךָ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעֵתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.
למשה רבנו
למדת אותו י"ג מדות רחמים.

הַבְּטַחְתוּ שְׂאִין רִיקָם חוֹזְרוֹת^(ה):

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִמַּחֲנֶנֶיךָ.

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי' יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּחָהּ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלִתָנוּ וְאַל־תִּתֵּעַלֵם מִתַּחֲנִיתָנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקְתָּ אֶסִיר כְּגָדְלִי

(ה) הבטחתו שאין ריקם חוזרות. כ"ה (דף י"ז ע"ב) ברית כרותה ל"ג מדות שאין חוזרות ריקם.

זְרוּעַךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה^(א): לְשִׁמְעַע אֲנִקֵּת אָסִיר לְפִתְחָ^(ב) בְּנֵי תְמוּתָה:
תְּפִלָּה לְעַנִּי כִּי־יִעֲטֹף^(ג) וְלִפְנֵי יְיָ יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפָּךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹנוּ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שָׁמַע וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צָדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

מזח שלישיה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וצסוף חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחִי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא^(ד).

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמון.

גַּם צָרְתִּי אֲנִיד וְצַעֲרִי:

בְּעַד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

גַּם חַטָּאת עַמִּי אֶתְוֹדָה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ כְּעוֹזֵב וּמוֹדָה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גּוֹפְנּוּ מִרְעִיד וְנִפְשָׁנוּ נִבְהֶלָה.

דּוֹאֲגִים עָלֵי חַטָּאת כִּי גָדְלָה.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָה גְּדוֹלָה:

דִּבְרָנוּ עֶשֶׂק וְסָרָה^(ה).

דברים לא נכונים.

הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׁרָה.

(א) הותר (תהלים עט יא). פירש"י החר ממאסר, והרד"ק פי' השאר אותם בחיים. בני תמוותה. פירש"י בני כנסת ישראל הנהרגת עליך.

(ב) לפתח (תהלים קב כא). להתיר הקשר (מלודה).

(ג) יעטוף (תהלים קב א). ל' חולקה עד מוות (א"ע).

(ד) ולא באולם בריא. וב'ריא אולם (תהלים עג ד) פירש"י צריאים כאלום, כ"ש שם על הרשעים שהם חזקים בעולם הזה ואינם חרדים ודואגים ליום המיתה.

(ה) פי' דבר סרה. (דברים יג ו) פירש"י דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא.

וְקַלְקַלְנוּ אֶרֶחַ כְּקָלָה בְּכָרָה:

התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינוּ מִנוּ גָּבְרוּ.

וְכָבְדוּ כְּמִשָּׁא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זָנַחְנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָבְרוּ:

הטהורות:

וּבִמָּה נִקְדָּמְךָ אֵל כַּבִּיר.

חזק.

זְדוֹנוֹת לְכַפֵּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חַטָּא לְהִרְחִיק וְחֶסֶד לְהַגְבִּיר:

זָכָרִים וּמִנְחוֹת מִסְלָקִים.

חַטָּאוֹת וְאַשְׁמוֹת נַפְסָקִים.

טִפִּי דָמִים גַּם יֵהם לֹא נִזְרָקִים:

חָרַב בֵּית קֹדֶשְׁךָ.

מִבְּעוֹ שַׁעֲרֵי מִקְדָּשְׁךָ.

יִשְׁבָּה בַדָּד עִיר קֹדֶשְׁךָ:

מִבְּחַת שְׁלַחַת מֵעַל פָּנֶיךָ.

גרשת

יֵצְאוּ דְחוּפִים מִלְּפָנֶיךָ.

כְּהָנִים מִקְרִיבֵי קֶרֶבְנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבְנוֹ וְרוּחָנוּ לְשִׁבְרָה.

החלטנו לשבור את לבנו ואת רוחנו.

כִּי זִבְחֶיךָ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבֵּר וְנִדְפָה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

כּוֹנְנֵנוּ לִבְנוּ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לְקַחְנוּ דְּבָרִים^(ה) וְעֲדִיף נְשׁוּבָה.

מִבְּטֵא יִשְׁפְּטֵינוּ יִשְׁלַם פְּרִי נְדָבָה:

על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות:

לְפָנֶיךָ עֲמִדְנוּ צִמְאִים וְרַעֲבִים.

מִמַּעֲטִים בָּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רֵצֵם כָּעַל מִזְבִּיחֶךָ קָרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרָאנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תִפְלֹתֵנוּ לֹא תִבָּזֶה.

סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה:

נֹאֲצִינוּ אִם מְקַטְרָגִים וְנוֹאֲמִים.

סִנְגִּירִינוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמָמִים.

עֲמֹד מִכִּסֵּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הֲרַבְּם וְהִפְרָם.

עֲוֹנוֹתֵינוּ מִיָּחָה וּפְזוּרָם.

פִּשְׁעֵינוּ אֶתָּה תִּכַּפֶּרם:

עֲמֹד אָנוּ מִנֵּת חֶלְקֶךָ.

פִּנְהֵ־נָא מִכָּל־עֲשָׁקֶיךָ.

צֵא כְּגִבּוֹר לִישַׁע חֲשׂוֹקֶיךָ:

להושיע את ישראל שחשקת בהם:

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעֲקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנַחוֹת.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמְצוּקוֹת.

(ה) לקחנו דברים. קחו עמכם דברים (הושע יד ג) פי' דברי פיוסים (כ"ט ציומא דף פ"ו ע"ב).

קַרְבוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֹאשׁוֹנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנֵיּוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות:

קוֹלְנוּ שְׁמָעָה כְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וַחֲסָדֶיךָ.

שִׁמְרֵה הַבְּרִית וַחֲסֶד לְעַבְדֶּיךָ:

רִיבָה רִיבְנוּ וּגְאֹלְנוּ.

שְׁבַעַתִּים הָשִׁב לְחֵיק מַעֲנִינוּ.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידֵם, מְחוֹלְלֵנוּ:

ה' אבינו:

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן.

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיּוֹן.

גְּאִים תִּכְנִיעַ כְּחָרֵב בְּצִיּוֹן^(א):

כחוס במקום שאין צל:

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וּתְיַסְדָּהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשְׁבֵת שְׁכוּלָה וּגְלֻמוּדָה^(ב):

בודדת

שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב הָשִׁב.

מְשַׁכְּנוֹתָיו תִּרְחֵם וּתְיַשֵּׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עַמְּךָ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גְּלִיתִי רִיבִי.

וּדְבַרְתִּי עַד־הֵנָּה שִׁיחִי וּכְאֲבִי.

אֲמַרִי הֲאֵזִינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי:

(א) כְּחָרֵב בְּצִיּוֹן. (ישעיה כה ה) ת"י כשרבא בארעה אחיא, פי' כחוס בארץ יבישה.

(ב) שְׁכוּלָה, שְׁמָחוֹ בְּנִיה. גְּלֻמוּדָה, שְׁעִזָּה אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ.

הוֹדַעְתָּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת לְנֶאֱמָנָה.

למשה.

הוֹדַעְתּוּ שְׁאִינָן חוֹזְרוֹת רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ.

דְּבַרְךָ הַטּוֹב יֵאָמֵן נָא^(א) לְבָנֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סָלַחְלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלְּכָנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהִים
אֶל־דְּמִיֶּךָ אֶל־תִּחַרְשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֵל: אֱלֹהִים בָּאוּ גִוִּים בְּנִחֲלָתְךָ טָמְאוּ
אֶת־הַיִּכָּל קִדְּשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִם: נָתַנוּ אֶת־נִבְלָת עַבְדֶּיךָ
מֵאֶכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בָּשָׂר חֲסִידֶיךָ לְחֵיתוֹ־אֶרֶץ: שָׁפְכוּ דָמָם בְּמַיִם
סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֶלְמָנָה וְגֵר יִהְיֶה וְיִתְּנוּם יִרְצָחוּ:
שְׁלַחוּ בָּאֵשׁ מִקִּדְּשְׁךָ לְאֶרֶץ חָלָלוּ מִשְׁכַּן־שְׁמֹךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יִשְׂרָאֵל בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתְךָ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּתְּאוּרָה לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

מִט עֲקִידָה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אֱלֹהִים, אֶל־דְּמִי לְדָמִי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אֶל־תִּחַרְשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט לְמַתְקוֹמִי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בְּקִשְׁתּוֹ דְּרִישְׁתּוֹ מִיד מַחְרִימִי^(ב).

אויב.

(א) יאמן נא דברך אשר דברת (מ"א ח כו). ת"י יתקיימון פתגמיא די מללית.

(ב) מחרימי. ל' מלחמה וחרוס (רש"י על מ"א כ מז).

בַּל תִּכְסֶּה אֶרֶץ בְּכָל־מְקוֹמֶי:

את דמי

גֹּזֵל יִגְלֶה לְפָנֶיךָ יִשְׁפֹּךְ וַיִּזְלַף.

דמי יהיה גלוי לפניך גם זליפה ענין שפיכה

גַּם בְּפֹרְפֹרֶךָ^(א) מֵלֹא גְוִיּוֹת יִגְלֶה^(ב).

בבגדך, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דִּזֹּן יִדּוֹן שׁוֹפֵךְ חֶלֶף בְּחֶלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו מידה במידה.

דְּמֵי עֲנִיֶיךָ הַנִּשְׁפָּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלְפֶי^(ג):

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוֹךְ מֶסֶךְ^(ד) רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלֹּט הַלֹּט^(ה) פָּנֵי כָל־הָאָרֶץ לְהַעֲלֹ.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכֵּר שֵׁם קֹדֶשׁ הַמַּעַל.

המעולה.

וְלָכֶת אַחֲרֵי הַתְּהוֹ מִשְׁקֵץ וּמִגְעַל:

וְרַע קֹדֶשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ זַעֲקוּ וְשׁוֹרְרוּ.

חָבֵל נַחֲלָתְנוּ הוּא וּבּוֹ נִתְאַפְרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיֵּית יַחֲדָתָם בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בג"ע עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמִּבְקָרִים בְּלִשְׁבֶּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲדִיד וְנִשָּׂא עֲלֶיךָ נִהְרַג וְנִשְׁקָד^(ו).

ונקבל ייסורין.

יָחוּם הַזִּמְחָה אֵלָיו רֹאשׁ מְלִיקָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיקָד ל' קידה והשתחוויה

(א)

פורפרא. במדקש ח"ר (א) וְאֶלְבִּישֵׁךְ רִקְמָה, פורפירא, והוא בגד.

(ב)

יגלף. ל' חקיקה כ"ש על שרה אמתו (ב"ר פר' מז) עיקר מטריין לא היה לה וגלף לה הקב"ה. ואמרו בשמות

רבה (פר' כ) שהקב"ה טובל את בגדיו כזיכול בדם הרוגי ישראלי.

(ג)

שגרי אלף. שִׁגְרֵי אֶלְפִיךָ (דברים ז יג) פירש"י ולדי בקרך ות"א בקרי תורך ואלף הכתוב כאן אינו מספר.

(ד)

סוך מסך. ל' מציגת הכוס (רש"י תהלים עה טו).

(ה)

הלומ. ל' כיסוי (מפרשים ישעיה כה ז).

(ו)

ונשקד. בְּאֶשֶׁר יִיפָּר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ (דברים ח ה), תרגם יונתן היכמא דמסקד גבר ית בריה.

בְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֹלָה תְּמִימִים.

בְּבָשׁוֹ עוֹלוֹת בְּזִבְחֵי אֱמוּנָה שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאִמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרְבָן אִשָּׁה לִי נִתְּבַקְּשָׁנוּ מִמָּוֶלָה:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָפְרִים.

פרפור ופרטוס שניהם תנועות בשעת ילידת נשמה

מִמַּהֲרִים שְׁחוּט אַחֲרֵים וּבְדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסְסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיִּכְלָף וְאַף לְמִמָּוֶלָה.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"כ שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לְעַד יְהוָה תּוֹסְסִים:

רותחים :

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סִדּוּר מַעֲרָכָה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹבֵב וְגַם הִיסוֹד קָטוֹן מִהַכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסובב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים הַנּוֹבְחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

עוֹלָתְךָ יְדִשְׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ פְּלָה:

יקבל ברצון (רש"י תהלים כ 7)

פְּנוֹת וְעֶזְרוֹת מָלְאוּ קָרְבָּנֵי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרָאשׁ וְהַרְגָל וְהַנֶּתְחִים.

חלבים

צִרְדֵּי^(א) מִנְחֹת כֶּמֶח עֲשֵׂרְנִי מוֹחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנְיָהֶם הִמָּה עוֹלָלֵי טַפִּיחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים :

קִיץ לְמוֹזִבַּח^(ב) הֵם בְּנֵי בִירָב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קָרְבָן הָעֵם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עַם־צוֹרָב.

חכם לעיר וחריף

רַחֵשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרָב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

(א) צרדי מנחות. קמח המנחה שלא נגע זה שמן נקרא צרדי (פסחים דף כ' ע"א).

(ב) קיץ למזבח. היא עולת נדבת צבור (שקלים פ"ד מ"ד).

רִיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תִּעָרֵב:

שְׁרִתִּי כִהְנֶה בְּשָׂרוֹ נָשִׁים בְּאֻנָּשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבְתָּ מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת תִּקְדוּשִׁים.

תִּנּוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלִחְיֵי תְּרַאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלֹהֵי עַל־אֵלֹהֵי גִוְנָחִים.

דְּמֵי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפָחִים^(א).

בְּרַבֶּת תִּזְבַּח שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יראה הי' וייראה לפניו מעשי נשים צדקניות שבטחו בו למות על קידוש ה'.

בָּחֶם הַיּוֹם עֲרָמוֹת לִשְׁמֵשׁ נִשְׁטָחוֹת.

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרֶם וּמִפְלָחוֹת.

כמו מבוקעות.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֹד מִפְּרִיחוֹת:

מוציאות:

שְׁמוֹעַ הַנִּשְׁמָע אִם אֵם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטַבַּח פְּלִחָפָה נָאָה.

תַּעֲלֶאֱלָה תִתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעָנְנוּ וְתַעֲמֹד עֲקֵדַת הָר מוֹר.

בעבר סמכנו על זכות עקדת יצחק.

טְמוּנָה לִישָׁע בְּכַל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

השמורה להביא ישועה לכל דור.

נִתּוֹסְפוּ אֵלָה וְכֹאֲלָה עַד בִּלְתִּי לֵאמֹר.

(א) וְטוֹפָחִים. ל' הרטצה כמו ומסקה טופח עליה (פסחים דף כ' ע"א).

חי, זכוּת קוֹם תִּשְׁמְרֵנוּ וְצַרֵּנוּ תִּגְמֹר:

בטחונם הטהור

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְתָּנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנָן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מַחֲרָף
וּמִגִּדְף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם נִחַשְׁבָנוּ כְּצֹאן
טִבְחָה: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נֹוֹחוֹ הִשְׁמוּ: הֵעֵל־אֵלֶּה תִּתְאַפֵּק יי
תַּחֲשֶׁה וּתְעַנֵּנוּ עַד־מָאֹד: א־נִקְמוֹת יי א נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הִנָּשָׂא שִׁפְט
הָאָרֶץ הָשִׁב גָּמוֹל עַל־גָּאִים: וְהָשִׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבָעִתִּים אֶל־חֵיקֵם
חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפּוּךָ אֲדֹנֵי: יי בְּגִבּוֹר יֵצֵא בְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה
יִרְיעַ אֶת־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וְתִגְבֹּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ג עקדה ע"ס א"ב וצסוף חתום קלונימוס בר רבי יהודה חזק ואמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם^(א).

שמע את הקול של יעקב מייכל.

בִּידֵי עֲשׂוֹ בָהֶם מִתְּלָהֶם^(ב).

מתעלל.

גְּבִיר שְׁמָתוֹ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם.

הבטחתי שיהיה גביר, והנה הוא גר.

דְּבָאוֹם בְּעֲבָדוֹת וְעַלֵּם מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

(א) נוהם. לוועק (מהר"י קרא יחזקאל כד כג).

(ב) מותלהם. לפירש"י (משלי יח ח) ורבונו יונה (שע"ת ג רלא) הוא מלשון מְהַלְמוֹת (משלי שם ו), פי' ייסורין ומכות, בחילוף סדר האותיות.

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מִשְׁמַד.

וּבְכָל־זֹאת עָלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּמֵּד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵל חַי, קִלְקוּלָם לְלַמֵּד.

האויבים מבקשים שזנויח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חוֹבָטִים וְחוֹבָלִים בְּאֵין מִאֲמַד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פַּח לְלִפּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוֹשִׁים^(א).

כמי שמניח מוקשים.

יְחוּדְךָ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

בְּלֹא לְגַמֵּר בְּעַם קְדוֹשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָפְלוּ תַעֲוִבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיּוֹן^(ב).

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נִטּוּשׁ יִרְאָתְךָ, בְּהַבְלִיָּהֶם לְעֵין.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּיין^(ג).

מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מּוֹת אֶתְבְּנוּהוּ חֲצִצִּיף הַזִּדִּיין:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צָוָאר לְאַבְחַת^(ד) הָרֶגֶר רַב.

לחרב

צִדְקָנִיּוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרֵב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל רֵיחַ הַנֶּעְרָב.

רוֹגְשִׁים לְקֵדָם מִנְחָתָם לְהַעֲרֵב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאָבוֹת בְּנִיָּהֶם בְּדַמִּיָּהֶם מִתְּבוֹסָסִים.

מתלכלכים.

תְּבוֹסָתָם עָלֵיהֶם בְּאַהֲבַת מִתְעַלָּסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

(א) בשך יקושים (ירמיה ה כו). פירש"י כאשר ישוך היוקש שעושין ללכוד כזיים צינר כשרגלו בא לחוכו והוא נושכו ומחזיקו ברגלו ונלכד.

(ב) תעובם בשלמותם לציין. מדבר על נוסעי הצלב שציירו כלבים גדולים על בגדיהם.

(ג) עמד להדיין. מרמז לוויכוחים עם הכמרים.

(ד) אבחת הרב (יחזקאל כא כ). פי' הרד"ק להט הרב.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשֹׁתָם לֹא חָסִים.

לְיַחַד שְׁמֶךָ דְּצִים וְשִׁשִּׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נֹהֵם פִּיהֶם בְּבִרְכַּת זְבָחָתָם.

צועק

יַחַד אָבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמֵּהָרִים לְטַבַּח בְּבִאֲפָרְיוֹן חֲפָתָם:

אֶפְרַיִם ל' חוּפָה

וְלִדְי נֶעְמָךְ נִטְעֵי שַׁעֲשׁוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גְּוֹעִים מְנוּעִים.

נמנעו מלחיות עוד.

מתים

בְּךָ נִשְׁבַּעְתָּ בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כְּכֹכְבֵי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִרְאֶה עֲקֻדּוֹת אֵלֶּה נֶעְקְדוּ.

בְּחֵייהֶם נֶאֱהָבוּ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ.

יַחַד שְׁמֶךָ לְקֶדֶם שָׁקְדוּ.

מְהֵרָה.

יְדִידוֹת יִשְׂרָאֵל פְּקוּדַת פֶּאֶשֶׁר נֶאֱחָדוּ:

זכור את העת בה נאחדו אתך במוותם על קידוש ה'.

הָאֵל זְכוֹר וְאֵל תִּשְׁכַּח.

וּשְׂאֵרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוֹב מוֹכָח.

מיוסרים בייסורים.

דֹּרֵשׁ דָּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתּוֹכַח.

דרוש דמנו והתווכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עַם נִשְׁכָּח:

לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם:

חֲפוּץ וּבְעֵבְרוֹת צוּרֵי^(א) הַנָּשָׂא.

יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תִּשִּׁים מִפְּרִיָּךְ וְשׁוֹסָה.

תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

(א) בעברות צוררי (תהלים ז ז). ת"י ברוגזא על מעיקי.

קְנוּיִךְ תִּחַן בְּאַבְרָתְךָ מַחֶסֶה.

ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיך ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אֶהְבֶּה תִּכְסֶּה:

אֲמִין וְשׁוּב פְּלִטַת שְׂרִידֶיךָ.

חזק והצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדְּךָ זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמְּכוֹן הוֹדְךָ.

זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּמְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵינָיו וַפֶּשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנָחֵלְתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בְּקִרְאֵנוּ עֲנֵנוּ
אֱלֹהֵי צְדָקָנוּ בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לָנוּ חֲנּוּן וְשָׁמַע תִּפְלָתֵנוּ: שְׁמַע־תִּפְלָתֵנוּ יי
וְשׁוֹעֲתֵנוּ הֶאֱזִינָה אֶל־דְּמִעֵתֵנוּ אֶל־תַּחֲרֹשׁ: אֲדֹנָי שְׁמַע־הַקּוֹלָנוּ
תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: שְׁמַע־הַיְי צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רִנָּתֵנוּ
הֶאֱזִינָה תִּפְלָתֵנוּ בְּלֹא שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי תִשְׁוַעַה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יי צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַע־הַי אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

נא עקדה ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימן בר זרח חזק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמוּנִים בְּנֵי מִאֲמִינִים הַנֶּאֱמָנִים בְּבְרִיתְךָ.

בָּאִים לְקוֹד וּלְכָרוּעַ בְּסִפֵּי חֲצֵרוֹתֶיךָ:

בשערי

ליפול על פניהם

גוֹעִים בְּתַפְלָה וּמִתְפַּקְקִים בְּכַרְיָעָה.

ומשתחוים

צועקים

דוֹפְקִים דְּלִתִּיךְ וְאוֹמְרִים אֲדָנִי שְׁמָעָה:

הַמְקַרִּיבִים תְּקַרְבֶּת מִנְחָה רוּחַ נְשַׁבְּרָה.

במקום מנחה,

וְדָבָאוֹת לֵב תַּחַת עוֹלָה תִּמְוָרָה:

זָבַח כָּלִיל מִזְבִּירִים עֲקֹדַת מִרְיָה.

במקום קרבן עולה

חֲלָבֵי אֲשִׁים וְעוֹלֹת רֵאִיָּה:

והיא עומדת לזכותם כמו החלבים שעל האש ועולה שמקריבים עולי רגלים:

טְעִינַת עֲצִים אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ נֶעְמָסָה.

העצים שנשא יצחק ואשר ניתנו על המזבח.

יְקוֹד אֵשׁ וּמֵאֲכָלֶת אֲשֶׁר אָב נָשָׂא:

כְּפִיפַת יָדַיִם וְרַגְלָיִם אֲשֶׁר עַל־הַמַּעֲרָכָה נֶעְקָדָה.

לְחֵב^(א) בְּרָזֶל וְקוֹפִיץ מְרוּטָה^(ב) וְחִדָּה:

סכין מושחזת

מֵאֲכָלֶת לְקוּחָהּ וְצִוָּאָר לְשַׁחֲיטָה פְּשׁוּטָה.

סכין

נִתְפָּפָה סְמִיכָה וּלְקָרִיץ^(ג) אָב קָשׁוּטָה:

תכף אחר הסמיכה התכוּן האב לשחיטה:

שִׁמַּח הָאָב בְּזִבְיָהּ כְּעַל מִשְׁתָּה בָּנוּ.

עַלֵּן הַבֵּן בְּקָרְבָּנוֹ בְּבַחֲתָנוֹת אֶפְרִינֹו:

אפריון לשון חופה

פְּעֻלַּת צִדְקָתָם בְּנִיָּהֶם בְּהַזְכִּירָם לְפָנֶיךָ.

צָפוֹן לָהֶם תּוֹשִׁיָתָם^(ד) וּבְמִגְנָךְ תִּגֵּן חֲנוּנֶיךָ:

שמור להם שכרם הטוב

קָרְנֵי סְבִיבַת אֵיל הַנֶּאֱחָז בְּחֶרְשִׁים^(ה).

אותו איל שקרניו היו סבוכים בענפי היער.

רִצָּה לְהַנִּיתָן כְּפָר לְעַם קְדוֹשִׁים:

(א) לחב. פי' חרב, כמו שפירש הרד"ק בשורשים לפי שהחרב דומה ללהב צהתלהט נקראת להב כ"ס (נחום ג ג)

וְלֵחֵב הָרֵב.

(ב) מרוטת. שניקו אותה מכל חלודה (רד"ק בשורשים).

(ג) קרץ. שחיטה כמו שנאמר עֲגָלָה יִפְחֲפְּחָהּ מִצָּרִים קָרִץ מִצָּפוֹן בָּא בָּא (ירמיה מו כ).

(ד) תושיה. שכר טוב כמו שנאמר יִצְפֹּן לַיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָה (משלי כ ז).

(ה) וּבְחֶרְשִׁים. (דה"ב כז ז) פי' הרד"ק וביערים.

שַׁעַת נִיחוּחוֹ וְנִשְׁבַּעַתָּ לוֹ.

קיבלת ברצון

תוֹלְדוֹתָיו לְהַרְבוֹת, שַׁעַר אֵיבָיו לְהַנְחִילוֹ:

בְּהָרַי יִירָאָה וּלְבָנָיו יִהְיֶה מַחֲסֶה^(ח).

לפני ה' תיראה ותיזכר עקדת יצחק, וזכות העקדה תהיה למגן ומחסה לזרעו.

נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם יִי יִרָאָה עַל שֵׁם הַמַּעֲשֶׂה:

יִלְדֵּיו הַיּוֹם בָּצָר וּבְמִצּוֹק לְפָנֶיךָ בָּעֲמָדָם.

מַעֲוֵדֵי מִתְנַיִם, כּוֹשְׁלוֹת בְּרַפִּים, וְרַפּוֹת יָדָם:

עייפות

נוֹשָׂאִים לָךְ עֵינַיִם, בָּרַר נִיב מַעֲנָם.

רצה תפילתם כתפילה ברה וטהורה.

זְכוֹר רִיחַ הַנֶּעֱרַב וְחֹזֶק רַפְיוֹנָם:

וּנְפוּצוֹתֵיהֶם תִּקְבֹּץ וְנִדְחֵיהֶם תִּאֶסֹף.

וְאוֹבְדֵיהֶם תִּבְקֹשׁ וְנוֹהֵם תִּישָׁב.

ותחפש את ישראל האובדים בין הגוים ותבנה משכנותיהם.

וְתוֹשִׁיבֵם לְבֵטַח וְתִשְׁכַּנֵּם שְׂאֲנָן בְּהָר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל.

בשלוח

וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם לְעוֹלָם לְבָדָד.

הִפָּחַ יִהְיוּ לָךְ לְעַם וְאַתָּה תִּהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כַּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחַלְלֵנוּ מִלְכָּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שְׁמַע קוֹלָנוּ יְיָ
אֲהִינּוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנֵנוּ אֱלֹהֶיךָ בְּנִשְׁאָנוּ יְדִינוּ אֶל־דְּבִיר קֹדֶשְׁךָ: שְׁמַע־יְיָ וְחַנּוּנוּ יְיָ

(ח) בהר ה' יראה וכו'. כמו שפירש"י (בראשית כז יד) בהר ה' יראה אפרו של יצחק כזכור ועומד לכפרה.

תִּיהֵי עֶזְרֵנוּ לָנוּ: שְׁמַעֲנוּ קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֲהִינוּ
אֶל־תְּפִלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדַנִּי:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי וְעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדַנִּי
שְׁמַע אֲדַנִּי סִלַּח אֲדַנִּי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

נב חתום כרחשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב^(א) חזק ואמין

אֲהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עַבְדְּךָ בְּזֶל־אֲמִתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.

מִחֶר בְּיוֹם קֹדֶשׁ לְפָקֶדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לִי מִחֶר (שמות טז כג):

אֲעִירָה שַׁחַר וְלֹא שַׁחַר יַעֲרִנִּי.

בִּיָּמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קִרְאָנוּ.

לִפְנֵי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנֵנִי.

בַּכֶּסֶח^(ב) לְיוֹם חַנּוּנוֹ חַג לִי מִחֶר (שמות לז ה):

פִּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תְּסוּבְּבֵנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לְיוֹם מִחֶר יוֹם מְשַׁפְּטֵי וְדִינִי.

וְאֶת־פִּלֵּל אֶל־יְיָ לְסִלּוֹחַ לְעוֹנֵי.

מִדְּאָגָה מִדְּבָר עֲשִׂינוּ זֹאת לְאֹמֶר מִחֶר (יהושע כז כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פְּדֵנִי וּבְמִרְעִים לִי תִתְחַר.

והילחם באויביי.

(א) רבנו אפרים בר יעקב מבונא חיבר סימנים נב וקז.

(ב) בבסח. (תהלים פא ז) רבותינו דרשוהו על ר"ה שהיורח מתכסה בו (סנהדרין דף י"א ע"ב). ולפי פשוטו, פֶּסַח, יום מועד קדוע (רש"י).

שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

כִּי אֵיזָה עִם סִנְלַת לֶךְ לְבַחֲר.

חשקת

כִּי אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמַחֲר (אסתר ה יז):

גם מחר הראה לכל כי אני עמך:

יִשְׁלַחֲנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקֵנִים.

אברהם יצחק

וְאָבִי יֵשֵׁב אֶהְל וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים^(א).

יעקב אבינו שישב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אָבוֹת לְבָאִי בְּכִי וּבִתְחִנוּנִים.

זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמַחֲר (שמות יט י):

וקרבת אותם אליך

מִקְשֶׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מִשְׁכָּלִי.

התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר כּוֹלֵל וּמוֹסִיף^(ב) אֵלַי.

שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קֶשֶׁר הָעֶקֶדָה יִתִּירָם מִהֶתְגַּלֵּל עָלַי.

בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאַל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֲר (במדבר יא יח):

התכווננו למחר:

מִקֶּדֶם צִלַּחַת דָּרְכִי, וְהָיָה יִי עִמּוֹדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שְׂדִי.

נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְחָרָג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.

רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מַחֲר (דברים ו כ):

ישאל צרכיו בנך ישראל

בְּחֶסֶד וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלּוֹתִי.

וְלֹא־קָרַב הַמִּתִּיר בְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.

לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

(א) ואבי יושב אהל וכו'. ע"ש הפ' וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֶהְלִים (בראשית כה כז) ופירש"י אהלו של שם ואהלו של עבר. מִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים, היא התורה שנאמר בה ה' קִנְיִי רֵאשִׁית דָּרְבֹּ (משלי ח כב).

(ב) אסור כולל ומוסיף. זכריות (דף י"ז ע"ז) נהי לאיסור חל על איסור לית ליה, איסור מוסיף ואיסור כולל אית ליה. ופירוש, אין איסור חל על האיסור, כגון האוכל נבלת בהמה טמאה, אינו חייב משום נבלה. איסור כולל, נבלה ונכנס יו"כ, מיגו דחל איסור יו"כ על שאר חתיכות דהתיירא, חל נמי אחתיכת נבלה והאוכלה יהיה חייב גם על יו"כ. איסור מוסיף, חל על קרבן נעשה נותר, מיגו שנאסר עכשיו גם לגבי מזבח, חל איסור נותר גם לגבי אדם והאוכלו יהיה חייב גם משום נותר.

אֶפְסֹרְפֹם שְׁמִנְהוּ אָבִי יְתוּמִים מִלֶּאֶךְ בְּרִיתִי^(א).
אליהו הנביא שמינהו הקב"ה עלינו,

יֵשׁם יי מוֹעֵד לֵאמֹר מָחָר (שמות ט ה):
יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְהִקְצִים כָּלָם כָּלוּ וּבִנְךָ בֵּיד קָמִיד מִתְאַחֵר.
כל חשבונות הקץ כבר עברו אויבך

וְהֵלֵא אֵין אָדָם רוֹצֶה שְׁיִהִי פֶקֶדוֹנוֹ בֵּיד אַחֵר.

לְכַל־תְּכַלֶּה יֵשׁ קֵץ^(ב), רַחֲבָה גְלוּתִי לְסַחֵר.
דבר להסתובב ממדינה למדינה.

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּיךָ וַיֹּאמֶר לְמָחָר (שמות ח ה-ו):
שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מֵהֵר וְהוֹרֵד כְּבָרִים לְטַבֵּחַ.
כבבשים

אִם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ^(ג).
ומחה את שמה.

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשׁוֹתָם לָךְ זִבְחָ.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מָחָר (צדקת ל ג):

אִם שְׁטִתְּרָתָה טְמֵאָה אֵצֶל הַקֹּדֶשׁ.
מה שטהור אצלם טמא הוא לנו.

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מָחָר בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ.
הכחדה לשון השמדה

נָקָם נִקְמָתִי וּמִדָּ לָהּ צָרוֹת בְּגִדְשׁ^(ד).
ומדוד בכמויות גדולות.

וַיֵּצֵא הֶלְחָם בַּעֲמֶלֶךְ מָחָר (שמות יז ט):
אנא ה', הילחם באויבינו מחר:

בּוֹזוּזֵי נוֹאֲמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמִדָּקִים.
מדברים נגדי לועסים אותי הדק היטב.

אֲכַלְתִּידָּ כַּמָּה שְׁנֵי חֻזְקָה וַיֵּשׁ חֻזְקָה לְנִזְקִים.
טוענים כי יש להם חזקה לאכול אותי ולהזיק לי.

עוֹלֵל לָמוֹ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי, דְּנָקִים^(ה).
שישית השקל,

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה כַּעַת מָחָר (מ"ב ז יח):
ישלמו בשקל מחר (השב להם שש פעמים מה שעשו לנו):

(א) מִלֶּאֶךְ בְּרִיתִי (מלכא ג א). פי' במטובה, אליהו הנביא.

(ב) לְכַל תְּכַלֶּה יֵשׁ קֵץ. ע"ש הפ' לְכַל־תְּכַלֶּה רִאשִׁיתִי קֵץ (תהלים קיט ו), ופירש"י לכל סיום דבר יש קץ גבול.

(ג) ויקרא לה נבח. ע"ש הפ' וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ בְּשִׁמוֹ (במדבר לב מז), ופירש"י לָהּ אֵינוֹ מְפִיק ה"א וראיתי

ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא.

(ד) בגדש. מל' מלא וגדוש קטורת (תמיד פ"ה מ"ד).

(ה) דנקים בשקל. צ"מ (דף ל"ט ע"ב) פירש"י דנקא שתות חלי השליש.

רחום, הכינו לך בימה וסנגורים להתקרב.

בעלי תפילה ובעלי תקיעה.

וכבר בא חכם לדרוש במערב^(א).

ועתה תמחול לנו על כבודך הרב^(ב).

לין פה וייטב לבך והשפמתם מחר (שופטים יט ט):

ה' יגיד לנו – שמחו הלילה בשמחת יו"ט

ראה אבינו כי עשינו באפנותנו.

יצר לב האדם רע מנעורינו.

עשה באפנותך וסלח לנו.

קם קדש אתה העם ואמרת התקדשו למחר (יהושע ז יג):

ברור כי אין צדיק שלא יחטא בעברה.

למלאכי השרת לא נתנה תורה.

ואנו אין לדקדק עמנו כחוט השערה.

בייאמרו אלינו ואל דרתינו מחר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יה, כבודך עומד בין עדתנו בהבטחת לזקננו^(א).

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת אֲבֹתֵינוּ.

גם אתה יושב תהלות ישראל, סבבנו.

עמוד סביבנו.

שב בזה גמיהיום ומחר (ש"צ יא יז):

יד פשוטה פשט בעל הבית לבעלי תשובה.

הקב"ה

ופשט העני אתידו לקבל טובה.

ישראל

(א) בא חכם לדרוש. רמז למנהג שהיה הרב דורש שבת שלפני ר"ה (הקדמת מהרי"ל). במערב פי' המפרשים מערב ראש השנה. ול"נ בדברים ערבים המושכים את לב השומעים לתשובה. או בעירוב ומזיגה של דברי הלכה ודברי אגדה.

(ב) תמחול לנו על כבודך הרב. בקידושין (דף לב ע"א) ורב יוסף אמר אפי' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר (שמות יג כא) וזה' הלק' לפניהם יומם.

(ג) בהבטחת לזקננו. במדרש (בראשית רבה מח י) והוא עמוד עליהם (בראשית יח ח) שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו כי הוא יעמוד בשעה שזנו יסבו כמו שנאמר אֱלֹהִים נָצַב בַּעֲדַת אֲבֹתֵינוּ (תהלים פז א).

אִמֶּת נָתַתָּ לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מִחָר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדְף מֵלֹא^(א).

רדיפה מלאה.

כָּתוּב וְלֹא כָתוּב^(ב) עָלַי תַּעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאַלֹן בְּנֵיכֶם מִחָר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

קִדְמוֹד בְּנִיךָ בְּתַפִּלַּת הַיּוֹם שְׁכַרְם.

בתקווה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמִחָר לְטוֹל שְׁכַרְם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמִחָר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְטוֹבָה לְזַכָּרָם^(ג).

וְהָיָה כְּזֶה יוֹם מִחָר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוֹז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְלוּ עַל־אַחֵיכֶם.

שליחי ציבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיכֶם.

וְצַעֲקוּ בְכַח פִּי תוֹלַעַת^(ד) יַעֲקֹב אֲבִיכֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי יְיָ מִחָר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שְׁקִימוּ הֵם וְאַבּוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

(א) רודף מלא. באיכה רבתי (א לג) וַיִּלְכְּוּ בְלֹא־יָבוֹחַ לְפָנַי רוּדְף, א"ר אחא כסם שלח גלו ישראל אלל ברודף מלא כד אינן נגאלין אלל בגואל מלא דכתיב וְכֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל (ישעיה נט כ) מלא כתיב.

(ב) כתוב ולא כתוב. ע"פ הפ' ג' פ' פ' וְכֹל־מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֵיךָ (דברים כח סא).

(ג) היום כמחר וכו'. ע"פ תנחומא פר' אמור ערב ראש השנה גדולי הדור מתענין, והקדוש ברוך הוא מוותר להם שליש מעונותיהם, ומראש השנה ועד יום הכיפורים, יחידים מתענים, והקדוש ברוך הוא מוותר שליש מעונותיהם, וביום הכיפורים, כל ישראל מתענין ומבקשין רחמים אנשים ונשים וטף, והקדוש ברוך הוא מוותר להם את הכל.

(ד) פי תולעת יעקב. במכילתא (על שמות יד ז) אֶל־תִּירָאֵי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל, מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלל צפה כד אין להם לישראל אלל תפלה.

יְיָ הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעֵד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (במדבר יא יח):

חֲנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסֵּתִפְלִים לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדֵשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרָת^(א) שְׁנַת טוֹבָתְךָ.
תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קָדֵשׁ לִי מַחֵר (שמות טז כג):

זָכָה חֲדֵשׁ תִּשְׁרִי לְהֵתֵר^(ב) וּסְלִיחָה.
להתיר אותנו ממאסר

יֵרַח אֵיתָנִי עוֹלָם וּגְבָעוֹת^(ג) נִזְכְּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹו לְהַשְׁמִיחָה.
חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וּבֹו עֲתִידִים לְהִנָּאֵל צֶמַח צְדִיק^(ד) לְהַצְמִיחָה.
מלך המשיח יצמח בו.

כֵּן אָמַר יְיָ כָּעֵת מַחֵר (מ"ב ז א):
"מחר אגאל אתכם":

קְדוּשִׁים, הַמְּלִיכוֹנִי עָלֵיכֶם וְהַזְכִּירוּ זְכָרוֹנוֹת.
ה' אומר לישראל –

כְּדִי שְׁאֲזוּכֹר עֲקֵדַת אַבִּיכֶם בְּשׁוּפָר שֶׁל אֵיל בְּפִקְדוֹנוֹת^(ה).

וְאַכְתַּבְכֶּם בְּסֵפֶר חַיִּים וְאַמְחֹל לָכֶם עוֹנוֹת.

אֶל־תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחַתּוּ מַחֵר (דה"ב כ יז):
גם חתת לשון יראה

וְאַנִּי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי, אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה^(ו).

צִדְקָנוּ תִכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים^(ז) בְּיָדִים לְהַפְּנֶה.
תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

(א) ועטרת (תהלים סה יב). פירש"י על ידי גשמים אתה מעטר בכל טוב את השנה. וכן בלשון חז"ל כדי לעטר את שוקי ירושלים בפירות (בילה דף ה' ע"א).

(ב) זכה חדש תשרי להתר וסליחה. בשם החודש מרומז התרה וסליחה כ"ש במדרש (ויקרא רבה כט ח) חודש תשרי, תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך.

(ג) איתני עולם. האבות (ר"ה דף ע"א ע"א). וגבעות. האמהות (שם).

(ד) צמח צדיק (ירמיה כג ה). משיח.

(ה) בפקדונות. גם פקדון ל' זיכרון, ואולי פירושן בשופר של איל העקידה המופקד אצל הקב"ה לתקוע בו לעתיד לבוא כ"ש בפרקי דרבי אליעזר פ"ל.

(ו) אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פט ג). לעולם חסד ה' עומד וננוי (א"ע). אי נמי, בנין העולם ובריאתו חסד היה מאתו ית' (מורה נבוכים ח"ג פנ"ג).

(ז) גרומים (ב"ב פ"ה מ"א). תוספת משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד, מִפִּנָּה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אֶל־תִּצַּר צַר־תִּצַּר מָחָר (בן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אָרְךָ זְמַן וְזַמָּנִים וְזַמְנֵיהֶם^(א) קִדְּשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטַמְאָה אָבִי אֲבוֹת הַטַּמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עָפָר תִּעָלָה מֵעָלָה מִפְּעָלָה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מָחָר (במדבר יד כה):

תשפיל אותם

מָחָר שִׁעִיר אֲכַנְיָסֶךָ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִידָךְ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לַחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ מָחָר (שמות ח יט):

צִדְקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מֵבִיא לְמָחָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

שָׁנָת אִסָּם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר לְחַנּוּנָה.

לקבל חנים.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחֲנִינָה.

הִנְנִי מִמָּטִיר לָכֶם כָּעֵת מָחָר (שמות ט יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אָרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

(א) זמן וזמנים וזמניהם. פי', זמן רב, כמו שדרשו במגילה (דף ב' ע"א) בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם ואמרו
קס האזי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאזי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה זמנו קל זה לא
כזמנו קל זה א"כ לימא קרא זמנס מאזי זמניהם שמעת מינה כולהו.

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לְקַוֹּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעַז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֲסִידוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיִּשָּׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרֵה הַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִים
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתָךְ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דֶּבֶר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

נג פזמון חתום שלמה (אבן גבירול^(א)) צרחשי המאמרים

פותחין ארון הקדש^(*)

שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד.

נָא חַיִּים וְחֶסֶד עַל עַם עֲנִי תַצְמִיד.

ישראל תדביק

וְאֶת־תְּפִלַּת הַשַּׁחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֲלֵת הַתָּמִיד:

לֹבֵשׁ צִדְקָה מַעֲטָה, לֵךְ לְבִדָּךְ הִיתְרוֹן.

הצדקה היא מלבושך

וְאִם אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, זָכְרָה יִשְׁנֵי חֲבֵרוֹן.

האבות.

וְהֵם יַעֲלוּ לְזִכְרוֹן. לִפְנֵי יְיָ תָמִיד.

עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֲלֵת הַתָּמִיד:

מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד לְהַטּוֹת אִישׁ לְתַחֲיָה.

מכריע את הכף כלפי הזכויות כדי לכתוב אותנו לחיים.

עַמּוֹךְ לְחֶסֶד הַטָּה, גְּמִל־נָא עָלָיו וְחַיָּה.

גמול נא טוב

(א) רבי שלמה בן יהודה אבן גבירול הוא רבי שלמה ספרדי המוזכר בחוס' מנחות 77 מ"א ע"ב, חי

בספרד באלף החמישי, סוף מאה ח' ותחילת מאה ט'. חיבר סימנים נג, סד, צה וקד.

(*) בערב ראש השנה וערב יום כיפור פותחין ארון הקדש לפזמון (ויש מקומות פותחין גם בעשרת ימי תשובה)

וש"ץ אומר את החזר ג' פעמים, אחרי המאמרים הראשון, השני והאחרון.

כְּתוּב תָּנוּ חַיִּים^(א), וְהָיָה. עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד:

סימן

הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן עִיר קְדוֹשִׁי.

וְנָתַתָּ יָד וְשֵׁם בְּבֵיתְךָ לְמִקְדָּשִׁי.

מקום וזיכרון

עֲרִיכֵת נֹר לְבָנֵי־יִשְׂרָאֵל. לְהַעֲלוֹת נֹר תָּמִיד.

ובבנין בית המקדש.

בהקמת מלכות בית דוד.

עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתָּמִיד:

ה' שִׁפְט כָּל־הָאָרֶץ וְאוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד. נָא חַיִּים וְחֶסֶד עַל
עַם עֲנִי תַצְמִיד. וְאֶת־תְּפִלַּת הַשַּׁחַר בְּמָקוֹם עוֹלָה תַעֲמִיד.
עֲלֵת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתָּמִיד:

סוגרין

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹגְגֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכְחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה
לְבַנְשִׁבֵּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תִחַפֵּץ זָכְחִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: זָכְרָנוּ יי' בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גְּאֻלָּתָ שִׁבְט נִחַלְתָּ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכַנְתָּ בּוֹ: זָכַר יי' חֶבֶת
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבֵּת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֵבָה אֶת־זִרְעֶכֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעֶכֶם וְנִחַלוּ לְעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק

(א) תנו חיים. ע"פ הפס' (יחזקאל ט ז) והתנוית תנו על־מצחות האנשים. ודרשו חז"ל (שבת דף נ"ה ע"א) ח"ל הקד"ה לגבריאל כך וכסוס על מנחן של כליקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ומאי שגא תיו אמר רב תיו תחיה.

וְלִיעָקֹב אֶל־תַּפֶּן אֶל־קִשֵּׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רָשָׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵלֶּנָּה תֵּשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

נד חטאנו ע"ס א"ב ובסוף חתום יהודה חזק

אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְנַפְשִׁי עָלַי אֲשַׁפְּכָה^(א).

כשאני זוכר עשרה הרוגי מלכות, נפשי מצטערת עד מוות.

כִּי בִלְעֵוִנִי זָרִים בָּעֲגָה בְּלִי הַפּוּכָה^(ב).

כעוגה שאכלו אותה עוד לפני גמר אפייתה.

כִּי בַיָּמִי קִיסַר לֹא עָלְתָה אַרְוֹכָה^(ג).

רפואה.

לַעֲשֶׂרָה הַרוּגֵי מְלוּכָה^(ד):

בְּלִמְדוֹ סֵפֶר מִפִּי מְשׁוּלֵי עֲרֻמַּת^(ה).

כאשר למד תורה מפי זקני סנהדרין.

וְהִבִּין וְדָקְדַּק בְּדַת רְשׁוּמַת.

בתורה שבכתב.

וּפִתַּח בְּוֹאֶלֶה הַמְשַׁפְּטִים וְחָשַׁב מְזֻמָּת.

מחשבה רעה.

וְגִיב אִישׁ וּמִכָּרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוֹמָת:

גִּבָּה לֵב בְּלִיעַל עוֹבֵד אֱלִילִים.

וְצוּה לְמִלֵּאת פְּלִטִירוֹ מְנַעְלִים^(ו).

ארמונו

וְקָרָא לַעֲשֶׂרָה חֲכָמִים גְּדוֹלִים.

מְבִינֵי דַת וּמְעַמִּיָּה בְּפִלְפּוּלִים:

(א) ונפשי עלי אשפכה (תהלים מז ה). פירש"י נפשי משתפכת, והוא ל' מוות כ"ס בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם (איכה ב

יב) וכן פי' במזמרה על תהלים בעצור הצער נפשי משתפכת ורואה ללאת.

(ב) בָּעֲגָה בְּלִי הַפּוּכָה (הושע ז ח). ת"י כחררה דעד ללא איתהפכת איתהכלת.

(ג) ארוכה. רפואה (רש"י ירמיה ל יז).

(ד) לעשרה הרוגי מלכות. כ' רבנו בחיי סוף פרשת מקץ, ויש לך לדעת שלא היו בזמן אחד ולא נדונו כולן

ביחד וכו' עשרה נכתבו בבית דין של מעלה ונתנו לו לסמאל הרשע שרה של רומי ואמרו לו לך והכחד

מאזכרי ישראל כל נתח טוב ירך וכתף להשלים גזרה (שמות כא טז) וג' א'יש ומכרו ונמצא בידו מות

יומָת. ומשמע מדבריו דקיסר האמור בענין הגזירה, לאו קיסר ממש הוא אלא שרה של רומי. וכן פי' בשו"ת

יפה נוף או"ח סי' קי"א. ול"ע אם גם הפייטן התכוון לכך.

(ה) בלמודו ספר בו'. במדרש אלה אזכרה. נתן הקצ"ה בלב הקיסר של רומי ללמוד תורת משה מפי חכמים

וחקנים. ערמית. כ"ס (שיר ז ג) בְּטִגְד עֲרֻמַּת הַפִּיִּם ורש"י פי' את כל הפסוק על הסנהדרין היושב בלשכת

הגזית.

(ו) וצוה למלאות פלטיירו מנעלים. כ"ס במדרש אלה אזכרה. פלטייר. בית המלך כדתנן (סנהדרין פ"ב מ"ג) מת

לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו.

דינו משפט זה לאשורו.

ביושר.

ואל תעוֹתוֹהוּ בְּכֹזֵב לְאָמְרוֹ.

כי אם הוציאנוהוּ לְאָמְתוֹ וּלְאוֹרֹ.

כי ימצא איש גִּנֵּב נֶפֶשׁ מֵאֲחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמְרֵבוּ וּמָכְרוּ:

הם כְּעָנֵנוּ לוֹ וּמֵת הַגֵּנֵב הֵהוּא.

נָם אֵיִה אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲחִיָּהֶם מְכָרוּהוּ.

אמר להם

וּלְאַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים סְחָרוּהוּ.

וּבְעֵד נְעָלִים נִתְּנוּהוּ^(א):

וְאַתֶּם קִבְּלוּ דִין שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

כי מימי אֲבוֹתֵיכֶם לֹא נִמְצָא כָכֶם^(ב).

ואם הָיוּ בַּחַיִּים הָיִיתִי דָנָם לְפָנֶיכֶם.

וְאַתֶּם תִּשְׁאוּ עוֹן אֲבוֹתֵיכֶם:

זְמַן תִּנְהַלְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים^(א).

ביקשו החכמים –

עַד שֶׁיֵּדַע אִם נִגְזַר הַדָּבָר מִפְּרוּמִים.

לִדְעַת אִם אָנוּ חַיִּבִּים וְאַשְׁמִים.

נִסְבּוֹל גִּזְרֵת מָלֵא רַחֲמִים:

חָלוּ וְזָעוּ וְנָעוּ בְּלִמּוֹ.

כולם פחדו.

עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן-אֱלִישֶׁעַ בְּהֵן גָּדוֹל נִתְּנוּ עֵינֵינוּ.

ביקשו מר' ישמעאל

(א) ובעד נעלים נתנוהו. בפרקי דרבי אליעזר פ' ל"ח כל אחד ואחד שני כספים לקנות מנעלים ברגליהם שנאמר עלימכרם בַּכֶּסֶף צָדִיק וְאֶבְיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלִים (עמוס ב' ו').

(ב) כי מימי אבותיכם וכו'. במדרש אלה אזכרה, עשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה ביד מלכות הרשעה וכו' על מכירת יוסף שמכרוהו אחיו כו' שמיום שמכרו השבטים את יוסף לא מלך הקב"ה בדור אחד עשרה דלוקים וחסידים כמו השבטים לפיכך הקב"ה פורע מכס.

(ג) זמן תנה לנו ג' ימים. במדרש אלה אזכרה, תן לנו זמן ג' ימים.

לְהִזְכִּיר אֶת־הַשֵּׁם לַעֲלֹת לְאֲדוֹנֵינוּ.

כי יזכיר שם משמות הקדושים ויעלה השמימה.

לְדַעַת אִם יֵצֵא גְזֵרָה מֵאֵת אֱלֹהֵינוּ^(א):

מִהָר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל עֲצֵמוּ וְהִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּסִלּוּדִים^(ב).

בחרדה.

וְעָלָה לְפָרוֹם וְשָׂאֵל מֵאֵת הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבָּדִים^(ג).

המלאך גבריאל.

וְנִם לֹא קָבְלוּ עָלֵיכֶם צְדִיקִים וְיָדִידִים.

ואמר

כִּי יִשְׁמַעְתִּי מֵאַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד^(ד) כִּי בָזַאת אֶתֶּם נִלְכָּדִים:

המחיצה של מקום השכינה

יֵרֵד וְהִגִּיד לַחֲבֵרָיו מֵאֲמָרֵי.

וְצִוָּה הַבְּלִיעַל לְהִרְגֵם בְּכַח וְלֹאֵל^(ה).

גם לאל לשון כח

וּשְׁנַיִם מֵהֶם הוֹצִיאוּ תַחֲלָה שְׁתֵּם גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל כִּהֵן גְּדוֹל^(ו) וְרַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן־גַּמְלִיאֵל^(ז) נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל:

בְּרוֹת רֵאשׁוֹ תַחֲלָה הִרְבָּה לְבַעֵן^(ח).

ר' ישמעאל כ"ג ביקש כי יכרתו את ראשו תחלה.

(א) לדעת אם יצאה גזרה. במדרש אלה אזכרה, וחלו פני ר' ישמעאל כה"ג שיזכיר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם נגזרה גזרה מאת ה' יתברך.

(ב) בסלודים. ל' יראה ודאגה (רש"י איוב ו י).

(ג) לבוש הבדים. הוא גבריאל (רש"י יומא דף ע"ז ע"א). במדרש אלה אזכרה, מיד נשאו הרוח ונשאו למעלה עד הרקיע השישי ופגע בו גבריאל המלאך וכו'.

(ד) פרגוד. מחיצה של השכינה (רש"י סוטה דף מ"ט ע"א). במדרש אלה אזכרה, א"ל גבריאל, ישמעאל בני חי נפשך שכן שמעתי מאחורי הפרגוד שעשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה וכו'.

(ה) ולא. וישלאל ידי (בראשית לא כט) פירש"י יש כח וחיל בידו.

(ו) רבי ישמעאל בן אלישע כה"ג. נהרג עם רש"ג, עוד לפני הבית (ראה לקמן בענין רש"ג). ומ"ש (שבת דף י"ב ע"ב) רבי נתן אומר ישמעאל בן אלישע קרא והטה ואמר לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, אחר היה, שהרי כה"ג אינו מביא חטאת אלא בשגגת הוראה, וכ"כ בחוס' יצמות דף ק"ד ע"א שהיה ישמעאל בן אלישע אחר בימי התנאים האחרונים.

(ז) רבן שמעון בן גמליאל. הוא רש"ג הראשון שחי בזמן הבית הוא המוזכר בסוכה דף נ"ג ע"א ששמח בשמחת בית השואבה, ואינו רש"ג דמתני', בנו של ר"ג מיבנה, (פירש"י שבת דף ט"ו ע"א וכ"כ באיגרת רב שריא גאון). ואחר הריגתו מינו לנשיא את רבן יוחנן בן זכאי, ולא את רבן גמליאל בנו, כי חששו פן יהרגו גם את רבן גמליאל, עד שרבן יוחנן בן זכאי קיבל הבעתה מאספסיינוס קיסר שלא יהרגו אותו (גיטין דף נ"ו ע"ב). ומיתתם של ר' ישמעאל ור' שמעון הוכרזה מראש על ידי שמואל הקטן בשעת פטירתו (סנהדרין דף י"א ע"א) ושמואל הקטן בימיו של הלל היה (ירושלמי סוף סוטה מעשה שנכנסו זקנים וכו') וילאה בת קול ואמרה להן יש ביניכם שנים לרוח הקודש והלל הזקן אחד מהן ונתנו עיניהם בשמואל הקטן) ועד לימי ר"ג הזקן, ומה שמאנו שהיה ביבנה אצל רבן גמליאל כשסידר י"ח ברכות (ברכות דף כ"ח ע"ב) מדובר בר"ג הזקן וכבר נהגו סנהדרין להתאסף ביבנה עוד לפני הבית, לכן ביקש ריב"ז (גיטין סס) יבנה וחכמיה.

(ח) לבעון. לבקש, כמו שנאמר תבצעוין בעיו (ישעיה כא יב).

וְנָם לוֹ הֶרְגָנִי תַחֲלָה וְאַל־אַרְאֶה בְּמִיתַת מְשִׁירַת לְדָר בְּמַעוֹן.
ורשב"ג אמר לו

הכהן הגדול המשרת לה' השוכן שמים.

וְלַתְּפִיל גּוֹרְלוֹת צִוָּה צַפְעוֹן^(א).

נחש (כינוי לרשע).

וְנָפַל הַגּוֹרֵל עַל רֶבֶן שְׂמַעוֹן:

לְשֹׁפוֹךְ דָּמוֹ מִהֵר כְּשׁוֹר פֶּר.

וּבְשִׁנְחַתְךָ רֹאשׁוֹ נָטְלוּ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְצָרַח עָלָיו בְּקוֹל מֵר כְּשׁוֹפֵר^(ב).

אֵי הַלְשׁוֹן הַמְמַהֲרֶת לְהוֹרוֹת אֲמִירֵי שָׁפָר.

דברי תורה.

איפה

בְּעֹנוֹת אֵיךְ עָתָה לוֹחֶכֶת אֶת־הַעֶפֶר:

מִה־מָאֵד בָּכָה עָלָיו בַּחֲרָדָה.

בֵּת בְּלִיעֵל לְקוֹל בְּכִית רַבִּי יִשְׁמַעֵאל עֲמָדָה^(ג).

בת הקיסר

תֹּאֵר יִפְּיוֹ בְּלִבָּה חֲמָדָה.

וּשְׁאַלָה מֵאֵת אָבִיהָ חֵיתוֹ לְהַעֲמִידָה:

להשאיר אותו בחיים.

נֵאֵץ בְּלִיעֵל דָּבָר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.

סירב

לְהַפְשִׁיט עוֹרוֹ מֵעַל פָּנָיו שְׁאַלָה מֵאֵתוֹ.

וְלֹא עָבַב דָּבָר זֶה לַעֲשׂוֹתוֹ.

וּבְשִׁנְחַתְךָ לְמָקוֹם תַּפְלִין צָרַח בְּקוֹל מֵר לְיוֹצֵר נִשְׁמָתוֹ:

שְׂרָפִי מַעֲלָה צָעֲקוֹ בְּמָרָה.

המלאכים

זוֹ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָה עָטָה כְּשִׁלְמָה אוֹרָה.

כינוי להקד"ה ע"פ תהלים קד ב

אוֹיֵב מִנֵּאֵץ שְׂמֹךְ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא.

(א) צפעון. ל' נחשים צפענים (ירמיה ח יז). במדרש אלה אזכרה, אמר הקיסר זה אמר אני אהרג תחלה זה אמר אני אהרג תחלה אם כן הפילו גורלות ביניכם.

(ב) ובשנחתך ראשו וכו'. במדרש אלה אזכרה, ויפול הגורל על רשב"ג ואיוה הקיסר לחתוך את ראשו תחלה וחתכוהו. ונָטְלוּ אַחֲ"כ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל כה"ג בין ירכיו וצרח עליו צמר נפש ואמר אי תורה ואי שכרה, הלשון שהיתה מבוארת התורה בשבעים לשונות איך עתה לוחכת את העפר.

(ג) בת בליעל וכו'. בקשת בת הקיסר וכוונת רי"ש כשהגיעו למקום תפילין במדרש אלה אזכרה.

וּמִחֶרֶף וּמִגִּידָף עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:
עֲנֵתָהּ בַּת־קוֹל מִשְׁמַיִם^(א).
אִם אֲשַׁמֵּעַ קוֹל אַחֵר אֶהְפֹּךְ אֶת־הָעוֹלָם לְמַיִם.
לְתַחֲוֹ וּבְחֹו אֲשִׁית הַדּוֹמִיִּים.
הארץ.
גִּזְרָה הִיא מִלְפָּנַי קְבִלֶיהָ מִשְׁעָשְׁעֵי דֵּת יוֹמִים^(ב):
ישראל העוסקים בתורה:
פְּקִידִים^(ג) נֶהְרָגוּ מֵאַחֲרֵי שָׁבֶת בִּתְּי כִּנְסִיּוֹת.
אשר ישבו עד שעה מאוחרת
מִלֵּאֵי מִצּוֹת כְּרֻמוֹן וּכְזוּיּוֹת^(ד).
וְהוֹצִיאוּ אֶת־רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ בְּתֵרֵי אוֹתִיּוֹת^(ה).
וּסְרָקוּ^(ו) בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת פִּיפִיּוֹת^(ז):
חדות:
צוּהָ לְהוֹצִיא רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־תְּרַדְיּוֹן^(ח) מִבֵּית אוּלְמוֹ.
מבית מדרשו.
וּבְחִבְלֵי זְמוּרוֹת שָׂרְפוּ גִלְמוֹ.
בחבילות של עצי גפר, שרפו גופו.
וּסְפוּגִין שֶׁל צָמָר שָׂמוּ עַל־לְבָבוֹ לְעֵבֶב עֲצָמוֹ.
שלא ימות מהר ויסבול הרבה.
וּכְשֶׁנִּסְתַּלְקוּ מִיַּד נִשְׂרָף וּסְפָר תוֹרָה עִמּוֹ:
אותם ספוגים

(א) ענתה בת קול משמים וכו'. גם זה במדרש אלה אזכרה.
(ב) דת יומים. כינוי לתורה ע"ש שנצרכה אלפיים שנה לפני בריאת העולם, ויומו של הקב"ה אלף שנה (צראשית רבה פר' ח').
(ג) פקידים. כינוי ללדיקי הדור, ע"ש שהם שומרים את פיקודי התורה. וי"מ ע"ש שהקב"ה מפקיד להם את כלל ישראל כמי שמפקיד אלו אל כל רועה.
(ד) וכזויות. ע"ש הפ' וּמִלְּאֵוּ פְּמוֹזָרֶק בְּזוּיּוֹת מוֹבָח (זכריה ט טו), וזויות המזבח מלאות מזאות, זריקת הדם, הזאה ומתן שירים וכיוצא בהם.
(ה) דורש בתרי אותיות. במנחות (דף כ"ט ע"ב) כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.
(ו) סרקו את בשרו וכו'. כמו שסורקים שער הסוס (צמוע"ק דף י' ע"ב לסרוקי סוסיא, פירש"י להסריק סוסים במסרק של ברזל) ועושה פלעים כדאי' צביצה (דף כ"ג ע"א) שהקירוד עושה חצורה, ופירש"י ע"י מגרדת של ברזל ששיניה דקות.
(ז) פיפיות. חידוד החרב נקרא פה (מאודת כיון תהלים קמט ו).
(ח) רבי חנניא בן תרדיון. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאורו וברכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחוהו על לבו כדי שלא תלך נשמתו מהרה וכו' אמר אילמלי אני נשפתי לזדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני.

קוֹנְנוּ עִם לֹא־אֱלֹמֶן^(א).

כלל ישראל.

כִּי עַל דְּבַר מַעַט נִשְׁפָּךְ דָּמָן.

לְקִדְשׁ שֵׁם שָׁמַיִם מְסֵרוּ עֲצָמָן.

בְּהִרְיַגַּת רַבִּי חֲצִפִּית הַמֵּתִירָגְמָן^(ב):

רַעְדָּה תִּאָּחֹז כָּל־שׁוֹמֵעַ שְׁמוֹעַ.

וְתִזַּל כָּל־עֵינַיִן דְּמוֹעַ.

ויזלו דמעות מכל העיניים.

נִהְפָּךְ לְאַבֵּל כָּל־שֹׁעֵשׂוֹעַ.

עַל הִרְיַגַּת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן־שְׁמוּעַ^(ג):

שִׁחַתוּנִי צוּרֵרִי וּמַעֲנִי.

וּמִלֵּאוֹ כָּרֶסֶם מַעֲדָנִי.

וְהַשְׁקוּנִי מִי רוּשׁ וְלַעֲנִי.

משקים מרים.

בְּהִרְיַגַּת רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן־חֲכִינִי^(ד):

תִּקְפּוּ עָלֵינוּ מִצּוֹת לְהַפִּיר.

ניסו להכריח אותנו לבטל את המצות.

וּמֵאַנּוּ לְקַחַת הוֹזֶן וְכֹפֶר.

ולא רצו לקחת שוחד כדי לבטל גזרתם.

כִּי אִם נִפְשׁוֹת הַהוֹגֹת אִמְרֵי שִׁפָּר.

העוסקות בדברי תורה.

(א) לֹא־אֱלֹמֶן יִשְׂרָאֵל (ירמיה נא ה).

(ב) רבי חוצפית המתורגמן. היה מתורגמן של ר"ג ביבנה (ברכות דף כ"ז ע"ב), ובשביעית פ"י מ"ו ר' חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו וכו'. לאחר מותו, לשונו היה מוטלת בעפר, ראה אותה אלישע בן אבויה וחטא (קידושין דף ל"ט ע"ב).

(ג) רבי אלעזר בן שמוע. הוא התנא רבי אלעזר סתם כמו שפירש"י בכמה מקומות, תלמיד ר' עקיבא (יבמות ע"ב) ונסמן ע"י ר' יהודה בן בבא בשעת השמד (סנהדרין דף י"ד ע"א) ורבנו הקדוש היה מתלמידיו (עירובין דף נ"ג ע"א). לפי מדרש אלה אזכרה נהרג ביום כיפור, יאלה בת קול ואמרה אשריך ר' אלעזר שהיית טהור ויאלה נשמתך בטהרה.

(ד) רבי חנינא בן חביני. מהתנאים (כלאים פ"ד מ"ח) ובכתובות (דף ס"ב ע"ב) שלמד י"ב שנה מבלי לחזור לביתו (בויק"ר כא ח א') ללמד י"ג שנה אצל רע"ק עד שאמר לו רבי עקיבא מי שיש לו בת בוגרת ילך וישיאנה).

בְּמוֹ רַבִּי יִשְׁבֵּב הַסּוֹפֵר^(א):

יַחְתּוֹנוּ בְּנֵי עֲדִינָה^(ב) שׁוֹמְמָה.

נלחמו בנו מלכות אדום.

הִירְעוּ לָנוּ מִכָּל־מַלְכֵי אֲדָמָה.

וְהִרְגוּ מִפְּנֵי כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּהִרְיַת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דָּמָא^(ג):

דִּבְרַת בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהָבָה.

על ידי עובדיה נביאך (יח) – "בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם"

הֵן עָתָה קֵשׁ אוֹרֶם כָּבֵה^(ד).

הקש של עשו כיבה את האש של יעקב.

חֵי זַעֲקֵי קָשׁוּב וְקָרֵב בְּעוֹר יוֹם הַבֹּא.

שמע זעקתי וקרב את היום בו תבער את הרשעים

כִּי הִמָּה הַסִּפִּימוֹ לַהֲרֹג עֲשָׂרָה צַדִּיקִים עִם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בָּבָא^(ה):

חֲסִידִים אֵלֹו וְהִרְיַתָּם.

אֵב הַרְחָמִים זְכֹר אוֹתָם.

זְכוּתָם וְזְכוּת אֲבוֹתָם.

תַּעֲמִד לְבָנֵיהֶם בְּעֵת צָרָתָם:

(א) רבי יששבב. מהתנאים (חולין פ"ב מ"ב) והוא שאמר בואו וננוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו בילה בישראל הוולד ממזר (כתובות דף כ"ט ע"א) ורצה לחלק את כל ממונו לעניים ולא הניחו ר' עקיבא (כתובות דף נ' ע"א). בתוספתא דכלים (ב"ב פ"ב) הוא אחד מד' זקנים שהיו יושבין חרש (פי' נחבאו מפחד אויבים) עם ר' אלעזר בן עזריה בציפורי.

(ב) יחתנו. ל' מיריחת עלינו (ירמיה כא יג) פי' הרד"ק מי ירד עלינו למלחמה. עדינה. זו מלכות הרשעה ע"ש הפ' עדינה היושבת לבמה האמרה בלבבה אני ואפסי עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול (ישעיה מז ח).

(ג) רבי יהודה בן דמא. לא מלאנו חכם בשם זה במשנה או בזכריתא. הרשב"ץ כתב בספרו מגן אבות שהוא התנא רבי יהודה בן תימא שאמרו עליו במס' חגיגה דף י"ד ע"א פי' הנה האדון ה' צבאות מוסיר מירושלים ומיהודה משען ומשענה אלו בעלי משנה כגון ר"י בן תימא וחביריו.

(ד) כבה. אולי כ"ל כבה.

(ה) רבי יהודה בן בבא. על אודות הריגתו אמרו (סנהדרין דף י"ג ע"ב) זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו וכו' שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר סומכין זה תיחרב ותחומין סומכין זהו יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת, בין אושא לשפרעס, וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר"מ ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע וכו' כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן, בניי, רואו, אמרו לו, רבי, מה תהא עליך, אמר להן, הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים, אמרו, לא זז משם עד שנגעו בו שלש מאות לונציות של ברזל ועשאוהו ככברה.

צָרָתָם וְעֶלְבוֹנָם שׁוּר מִמְרוֹמִים.

ראה

וְהִמָּלֵא עַל צִאֲצָאֵימוֹ רַחֲמִים.

זְכוּתָם זְכוֹר וְזְכוּת שְׁלֹשֶׁת הַקְדוּמִים.

האבות:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

נָקָם נִקְמַת דָּם עֲבָדֶיךָ כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב. הִרְגִּינוּ גֵּוִים עַמּוֹ
בִּיַּדָם עֲבָדָיו יָקוּם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֵּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ:
בִּיַּד־רֶשַׁע דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים^(א): אֵל־נִקְמֹת
יְיָ אֵל נִקְמֹת הוֹפִיעַ: הַנָּשָׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הָשִׁב גְּמוּלָה עַל־גֹּאֲוִים:
יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גְּלוֹיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה: וְנִקִּיתִי דָמָם
לֹא־נִקִּיתִי וְיִי שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן:

זָכַר־לָנוּ בְּרִית אֲבוֹת פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

ג'ה פזמון ע"ס א"ב כפול עד אות ו' ואח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק

פזמון חזון הקדש

זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֵקֶדֶת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

אֲבָדָנוּ מֵאָרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכוּ תֵימִים וּדְבַר כָּל־חַזוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ פָּרוֹזוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רוֹזוֹן.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב^(ב). וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:

גוֹלָה אַחֵר גוֹלָה.

(א) כי דורש דמים וגו'. בדבנו בחיי סוף פר' מקץ בענין י' הרוגי מלכות, עליהם אמר דוד ע"ה (תהלים ט יג)

בִּיַּד־רֶשַׁע דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים.

(ב) וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. כן מנהג פפד"מ דער"ה וערי"כ (נוהג כלאן יוסף) אזל בתפילת נעילה אומרים וְהָשִׁב בְּרַחֲמִים עַל שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל.

גָּלְתָּהּ יְהוּדָה בְּלָהּ.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָל־לַיְלָה.
בצער ומתמעטות.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקֹּדֶשׁ וְהַמְּחֻזָּזוֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרְפָּה וּלְבִזּוֹת.

וְכָל־מַחְמַדֶּיהָ נְטוּלוֹת וּגְנוּזוֹת.

וְאֵין שְׂיוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת^(ח):

ולא נשאר

גּוֹאֵל חֶזֶק, לְמַעַנְךָ פִּדְנוֹ.

רָאָה כִּי אָזַלְתָּ יָדְנוֹ.

הלך כוחנו.

שׁוֹר כִּי אָבְדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּנֵי אֵין בְּעִדְנוֹ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאַמָּהוֹת וְהַשְׁבָּטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ זָכַר בְּרָבוֹת עֲתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכַר לְמַכִּים וְנִמְרָטִים.

שאויביהם תולשים את שערם.

וְעָלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחָטִים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דוֹן דִּינָנוּ.

הַשֵּׁב שִׁבְעָתִים אֶל חֵיק מְעֵינֵנוּ.

חֲנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בְכֶסֶף קִנְנוּ.

זְקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַם לְעֵינֵינוּ.

וְהַשֵּׁב שְׁבוּת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

(ח) וְאֵין שְׂיוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת. זילקו"ש פר' בחוקותי (רמז תרע"ה עה"פ לא־מְאַסְתִּים וְלֹא־יִגְעַלְתִּים לְבָלְתָם) וכי מה נשתייר להם לישראל שלא נמאסו, והלא כל מתנות טובות שניתנו להם ניטלו מהם, מה נשתייר להם, זה ספר תורה שאם לא היה קיים לישראל לא היו משונים מאומות העולם כלום.

ק' זְכוֹר בְּרִית אֲבֹרָהֶם וְעִקְדַּת יִצְחָק. וְהֵשֶׁב שְׁבוֹת אָהֳלֵי יַעֲקֹב.
וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:

סוגרין הארון

זְכוֹר־לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֵת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֵתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֶׁב שְׁבוֹתָנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמוֹה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלֵּבֵן חֲטָאֵינוּ בְּשִׁלְג וּבְצִמָּר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה
יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשִׁלְג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצִמָּר יִהְיוּ:
זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטַהֲרֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וְטַהֲרֶתֶם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֲה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר: מַחֲה
פִשְׁעֵינוּ כְּעָב וּכְעָנָן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וּכְעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה
אֵלַי כִּי גָאֻלְתִּיךָ: אֲמַרִּינוּ הִאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּיגְנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמַרִּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

נו תחנה

וּבְכֵן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהִי הַשָּׁנָה
הַזֹּאת הַבָּאָה עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, קִץ תְּכַלִּית לְשָׁבִי
פֶּשַׁע עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְעַת סוּף לְגָלוּתָנוּ וּלְאַבְלָנוּ, וְאַחֲרִית
טוֹב לִימֵי עָנִינוּ וּמְרוֹדָנוּ. כִּי מִשָּׁךְ עָלֵינוּ הַשְׁעָבוֹד וְאֶרֶךְ עָלֵינוּ
עַל הַמַּלְכוּת. וְהִנֵּנוּ בְּכַל־יּוֹם הוֹלְכִים וְדֹלִים, וְנִצְעָרִים בְּרַבּוֹת
הַשָּׁנִים, וְנִמְעָטִים בְּשִׁגְיָאוֹת הַזְּמַנִּים. וְאִין לָנוּ לֹא מִנְהֵל וְלֹא
מִנְחָם וְלֹא מַחְזִיק בְּיָדָנוּ. בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אִין־מִנְהֵל לָהּ
מִכָּל־בָּנִים יִלְדָה וְאִין מַחְזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדְּלָהּ (ישעיה נא יח):
וְאִין מִי־יַחְמַל עָלֵינוּ וּמִי יִנַּחֲמֵנוּ. בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. כִּי מִי־יַחְמַל
עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם וּמִי יִנּוֹד לָךְ וּמִי יִסּוֹר לְשָׂאֵל לְשָׁלוֹם לָךְ (ירמיה טו
ט): אִין מִי יִגְדֹר גִּדֹר אִין מִי יַעֲמֹד בַּפָּרִץ בַּעֲדָנוּ. וְאִין עוֹד לֹא
חוֹזָה וְלֹא נָבִיא. וְאִין קוֹרָא בְּשִׁמְךָ בְּאַמֶּת מִתְעוֹרֵר לְהַחְזִיק

בְּךָ. כִּי כָלָנוּ בַּצֹּאן תִּעֲיֵנוּ. אִישׁ לְדֶרֶכוֹ פָּנִינוּ. כָּל־גֹּבֶר אַחֵר
בָּצָעוּ. וְכָל־אִישׁ בְּשָׂרִירוֹת לְבוֹ הָרָע. וְלֹא דִי לָנוּ עֲוֹנוֹת
אֲבוֹתֵינוּ הָרָאשׁוֹנִים. כִּי הוֹסַפְנוּ עָלֵיהֶם עוֹד חֲדָשִׁים. וְלֹא
הוֹכַחְנוּ בְּכָל־הַתּוֹכָחוֹת אֲשֶׁר הוֹכַחְתָּנוּ. וְלֹא הִזְהַרְנוּ
בְּכָל־הַאֲזַהְרוֹת אֲשֶׁר הִזְהַרְתָּנוּ. וּמִחַיֵּי־לָנוּ עוֹד צְדָקָה וְלִזְעוֹק
עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ. וְאָנוּ בַּשָּׁנָה בְּמַעֲשֵׂינוּ וּנְכַלְמָנוּ בַּעֲוֹנוֹנוּ. וְאֵין
לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ:

נז

אֲנֵא הִבֵּט בְּצִדְקַת עֲבָדֶיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הָעֵרוּ נַפְשָׁם לַמּוֹת
עָלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל עֲצָמָם וְעַל זָרָעָם. וְקָצוּ וּמָאָסוּ בְּחַיֵּי
הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבָטְלוּ רְצוֹנָם מִפָּנֶי רְצוֹנְךָ. וְקִדְּשׁוּ שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹד
וְלֹא חָלְלוּהוּ. וְרָצוּ לַטֵּבַח וּפִשְׁטוּ צִוָּאר וְעָמְדוּ בְּנִסְיוֹן וּנְאֻמָּנוּ.
וּנְבַחְנוּ בְּצִרוּף וּנְמַצָּאוּ תְּמִימִים. וְנִגְעוּ דְּמֵי אֲבוֹת וּבָנִים וְדְּמֵי
רַחֲמָנִיּוֹת וַיִּלְדִּיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דְּמֵי אֲחִים וְאֲחִיוֹת. וְדְּמֵי חֲתָנִים
וְכִלּוֹת. וְדְּמֵי יְתוּמִים וְאֶלְמָנוֹת. וְדְּמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדְּמֵי
חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדְּמֵי יְלָדִים וַיִּלְדוֹת. וְדְּמֵי זָקָנִים וְזָקֵנוֹת.
וְדְּמֵי בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת. וְדְּמֵי פֶּרָנְסִים וְחַוְנִיָּהֶם. וְדְּמֵי מַלְמֻדִּים
וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדְּמֵי דִּינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדְּמֵי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם.
וְדְּמֵי גְמוּלֵי מַחֲלָב וַיּוֹנְקֵי שָׂדִים. וְנִתְהַרְגוּ כֻּלָּם יַחַד עַל קְדוּשַׁת
שְׁמֶךָ הַמִּיּוֹד: אֶרֶץ אֵל־תִּכְפֵּי דָמָם וְאֵל־יְהִי מָקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד
יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת
תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עֲבָדָיו אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם. כְּהִבְטַחְתָּנוּ
בְּיַד אָבִי חוּזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ כִּי־דָם עֲבָדָיו יָקוּם וְנִקָּם
יִשִּׁיב לְצָרָיו וּכְפָר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: אֶת־אֵלֶּה הַמִּזְבָּחוֹת זָכַר.
וְאֶת־אֵלֶּה הָעֲקֻדּוֹת תִּרְאֶה. כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהֵן
אֶרְאֶלֶם צָעֲקוּ חוּצָה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְבָרֶךְ עוֹקֵד וְנִעְקֵד לְהִרְבּוֹת
זָרָעִם בְּחוּל הַיָּם. וְאַף כִּי עָתָה פָּמָה וּכְפָמָה עֲקֻדּוֹת עֲקָדוֹ
בְּנִיָּהֶם עַל יְחוד שְׁמֶךָ הַנִּכְבָּד. נָא דוֹרֵשׁ דְּמִים, קוֹל דְּמֵי בְּנֶיךָ
צוֹעְקִים אֵלֶיךָ מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכַּפֵּר לָדָם אֲשֶׁר

שִׁפְדֵּי-בָהּ כִּי-אִם בָּדָם שִׁפְכוּ. הִנָּחֵם, וְשִׁכַּךְ אַף, וְחִמָּה כֹּלֶת.
וְתִשְׁבִּית שׁוֹד וְשָׁכַר מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחִמּוֹל אֶת-יִתְר
הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָת וְתוֹצִיאָנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחִדַּשׁ עָלֵינוּ
שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת רְצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׁדֵי תִזְכְּרֵלְנוּ בְּרִית
אֲזָרָה. וְתִזְכְּרֵלְנוּ זְכוֹת הַנֶּעֱקָד. וְצִדְקָנוּ בְּצִדְקַת אִישׁ תָּם:

אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תַּפְלִיתָנוּ וְאַל תִּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקָשִׁי
עָרַף לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא-שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל-הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל-עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל-דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשְׁוֹשׁ. דָּוָה לִבָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֲוִינֵנוּ. וּנְפָרַע פְּאֲרָנוּ. זָבַל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירַתְנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַדִּיין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא-שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל-הַבָּא
עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשִׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִמֶּרֶט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עֵלָם עָלֵינוּ. סָבַלְנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלּוֹ כָּנוּ. פָּרַק אִין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱהִינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁכְנוּ מֵאֲחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַדִּיין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפָּנוּ לֹמֵר לִפְנֶיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשַׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִהֲרָנוּ מִכָּל־טִמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִהֲרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִי'אֵךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִהֲרָתֶם. מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פְּשָׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחְזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּגִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנָּךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמֵּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיָּהּ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנִי שְׁמַעְהָ אֲדֹנִי סִלְּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כְּשִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וּנְכַלְמָתִי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנִי אֱלִיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְתָּ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֲרֶךְ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּפְשֹׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאֶל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַ בְּחַטָּאוֹתֵינוּ. וְקִנְיָם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמֵים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצְאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וּנְחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תֹּאבִי וְשַׁעֲךָ
יִפְּרוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּ וְהַסְלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֲזָדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תַּחֲלָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיִּבְלָה: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּי: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא

פֶּשְׁעוֹ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנְנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יי, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנּוֹאֲמָן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יָצָר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צַדִּיקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֵם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מוֹשִׁיב אֲפֹתוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמִּתְחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְהוֹשִׁיעַ בְּגִלְגָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירִיחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֶשֶׂן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַפִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיְכִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיּוֹב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵן הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יי מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יי אֱלֹהֵי־בָאֲפָךְ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחֻמָּתְךָ תִּיַּסְרֵנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מְאֹד וְאַתָּה יי עַד־מָתַי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בִּשְׁאוּל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לִילָה מִטָּתִּי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֶזְרוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכוֹי: שָׁמַע יי תַּחֲנּוּתִי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיכָבִי יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִסָּא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִסִּיק מִשְׁאוּל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא כִּד חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאֵם מִסָּא לְבָאֲבָהּ. עֲבָדָא דְמֶרְדָּ נָפַק בְּקוּלָר. מָרָה תָּאֵב וְתִבְרַח:

קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קָמֹד. הָא רֵוִי נִפְשָׁן בְּגִידֵין מְרִירִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמְרִדִינִי קָמֹד. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמִלְקוּיָתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנִפְיִשִׁין. אִפְּסִי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עָלַי. עַד דִּלָּא נִהְיָא גְמִירָא בְּשִׁבְיָא:

נח תחנה ע"ס תשר"ק ובמשקל ח' ח' תנועות ובסוף חתום מאיר ברבי יצחק (שליח ציבור)
חזק ואמץ – פיוט זה מתאר את עבודת התמיד בבית המקדש ומתפלל כי קריאתה תיחשב
כהקרבתו.

תְּפִלָּה תִּקַּח תַּחֲנֶנָּה תִּבְחָר.

תָּמוּר נִיחָח תְּמִיד הַשְּׁחָר:

שְׁקוֹל לְעוֹמְדִים שְׁמֹךְ לְשִׁבְתָּ.

בְּאֵלֵינוּ זְכוּ תְרוֹם מִזְבֵּחַ:

כאילו זכינו בפס של תרומת הדשן, שהוא הפס הראשון:

רִצָּה עֲבוֹדָתְךָ בְּמִקְדָּשְׁ שִׁבְיָתְךָ.

תפילתם בבית הכנסת, הוא מקדש מעט בגלות.

בְּבֵית עוֹלָמִים לְעוֹשֵׂי חֲבָתְךָ:

כעשיית חביתים בבית המקדש:

קָשׁוּב מְקַרְאוֹת וְחִין הַפְּדָרִים.

קריאת שמע ושמונה עשרה.

בְּעֵין אֲבָרִים וְעָבֹל פְּדָרִים:

ושרפת החלבים:

צְרוּף שְׁטוּחַ פְּנֵי טָפוֹחַ^(א).

חשוב מה שאנחנו מרימים ידינו בתפלה לשמים.

בְּמַעֲלָה אֶפֶר לְגַב תַּפּוּחַ:

כאילו אספנו את האפר על הערמה שהיתה באמצע המזבח ונקראה תפוח:

פָּאֵת קְדִימָה פְּנִיָּהֶם יִזְרַח.

כשאנחנו פונים מזרחה להתפלל, ייחשב לנו.

בְּסוּדְרֵי חֲזִית כְּלָפֵי מִזְרַח:

כאילו סידרנו עצי המערכה שחזיתה כלפני מזרח:

עֶרֶב מַחְפָּרַת לְמִדּוֹת עֲרוּכוֹת.

קבל ברצון אמירת פיוטים וי"ג מדות.

בְּשָׂרַת כָּשֶׁר שְׁתֵּי מַעֲרָכוֹת^(ב):

כמו כהן כשר שמכין

סְפּוֹר לְצוּעָדִים לְעֲבָדְךָ גָּשִׁים.

חשוב להולכים ונגשים לבית הכנסת להתפלל.

(א) שמוח. ע"ס הפ' (תהלים פח י) שִׁפְחָתִי אֶלֶיךָ כְּפִי וי"מ השתחויה כמו רש"י בסוכה (דף נ"ג ע"א) קידה על
אפס אין לו להשתטח להגיע לארץ גופו אלא פניו בלבד. טפוח. כינוי לשמים שנא' (ישעיה מח יג) וְיִמְיָנִי
טִפְחָה שָׁמַיִם.

(ב) שתי מערכות. ג' מערכות היו שם (יומא פ"ד מ"ו) אולם עם הקרבת תמיד הבוקר, סידרו רק שתיים מהן,
שהן מערכה גדולה ומערכה קטנה של קטורת. המערכה השלישית היתה לקיום האש.

כְּמוֹ בְּעֶזְרָה לְפָיִם רוֹגְשִׁים^(א):
כאילו נאספו בעזרה לפיס:

נִכּוֹן הַבֶּקֶר וְכוֹכְבֵּי בֶרֶךְ.
מוקדם בבוקר, כאשר הכוכבים עוד לא סיימו לשיר לקב"ה.

בֶּרֶק הַשַּׁחַר זְכוֹת שְׁבַחְבְּרוֹן:
אמרו "ברקאי (לשון אור) האיר כל פני המזרח עד שבחברון", על מנת להזכיר זכות אבות:

מִמֶּנָּה מְזִרְזוּ לְהָבִיא טָלָה.

בְּלִשְׁבֹּת טְלָאִים בְּבִקּוֹר מִפְּלָא:
נבדק והופרש:

לְכוּם שֶׁל זָהָב יִשְׁלַח לְהַשְׁקוֹת^(ב).
השקו את התמיד מים בכוס של זהב.

מִבֶּקְרוֹ שְׁנִית לְאוֹר הָאֲבֹקוֹת:
אע"פ שהוא מבוקר כבר, מבקרו שנית לפני השחיטה לאור האבוקות (לפני הזריחה):

כְּזֹכָה בְּתַמִּיד וְזֹכָה אָחִיו^(ג).

בפיס השני, זכה הראשון בשחיטת התמיד וכל העומדים אחריו זכו בשאר עבודותיו.

מִשְׁכּוֹ וְהוֹלֵךְ לְבֵית מִטְבְּחָיו:

יְדֵי שְׁחִיטָתוֹ זָבוּחַ יַחֲדוּל.

עַדִּי יִפְתַּח שַׁעַר גְּדוּל^(ד):
דלתות ההיכל:

טְרוּד עַד־שְׁחִי פֶתוּחַ בִּיּוֹן^(ה).

במפתח הראשון, שלח ידו עד השחי בחור שבדלת ופתח מבפנים, ובשני פתח כרגיל.

שְׁתֵּי מִפְתָּחוֹת לְפֶתַחוֹ בְּיוֹן:

(א) בעזרה לפים רוגשים. הפייס היה נערך במקום הקדוש בקדושת עזרה, אבל לא בעזרה עצמה, אלא פייס ראשון בבית המוקד, בחלקו הקדוש בקדושת עזרה, ושאר הפייסות בלשכת הגזית, בחלקה הקדוש בקדושת עזרה. ולדברי הרמב"ם כל הפייסות היו בלשכת הגזית. ועל הפיס שייך לשון רגש, כ"ש (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפיסין וחוזרין ומפיסין אמר רבי יוחנן כלי להרגיש כל העזרה שנאמר אֲשֶׁר יַחֲדוּ נִמְתִּיק סוּד בְּבֵית אֱלֹהִים נִהְלָךְ בְּרָגֶשׁ.

(ב) להשקות. כדי שיהיה עורו נפשט יפה.

(ג) בזכה בתמיד וזכה אחיו. בפייס השני זכו י"ג כהנים, הראשון זכה בשחיטה, השני בזריקה, השלישי בדישון מזבח הפנימי, הרביעי בדישון המנורה, ששה זכו בהעלאת אצרים, הי"א זכה בחזיתים, הי"ב בסולת, והי"ג ביון.

(ד) עדי יפתח שער הגדול. בתמיד (פ"ג מ"ז) לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח.

(ה) טרווד עד שחי וכו'. השער הגדול (דלתות ההיכל), היה נפתח מצפנים. הכהן נכנס דרך הפשפש האפוני לתא שממנו נכנסים להיכל. על מנת לפתוח את דלת הפשפש, השתמשו בשני מפתחות, והיה מכניס את זרועו עד האכיל לתוך חור שדלת, ומכניס את המפתח הראשון מצפנים; המפתח השני היה פותח בו כבכל מפתח רגיל. הפייטן סתם ולא פירש כי הזכיר בדישון מזבח הפנימי ובמנורה הם נכנסו לפתוח את ההיכל, כאשר ביד כל אחד מפתח, בנוסף, מדשן המזבח לקח בידו טני (סל), ומדשן המנורה נטל בידו כוז (קנקן). אחרי שפתחו את השער הגדול, מדשן המזבח היה מסיר את אפר המזבח, ומדשן המנורה היה מכבה חמשת הנרות מלד מערב, מסיר את השמנים ואת הפתילות השנים ומכין חדשים לזרדח הדלקתם בערב. כשיאלו השאירו את הטני ליד המזבח ואת הכוז על המעלה השניה, ולכן היו צריכים להיכנס שוב להיכל על מנת להוציא אותם, לפני הקטרת הקטורת, כפי שיחבאר בהמשך.

חֲרָצִיו בְּגִלְגָּלוֹ וְצִירֵי צָרִיחוֹ.

צירי הדלת היו מסתובבים בחריצים ועושים רעש.

וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבִקְעַת יְרִיחוֹ^(א):

זְרִיזִים זְהִירִים עֶקְדָה לְגִמּוֹר.

לעקוד את התמיד.

בֵּיד וּרְגֵל בְּיָצֶחַק בְּהַר מוֹר:

וְזָכוּ שְׁנֵי זֵת שְׁחִיטָה לְשִׁמּוֹשׁ.

הטבעת השניה שבעזרה שימשה לקרבן התמיד.

וְשִׁחַר וְאַמֶּשׁ לְמוֹל הַשְּׁמֹשׁ:

בבוקר, שניה שבמערב, ובין הערבים, שניה שבמזרח:

הֲרַמַּת שְׁתֵּים לְאַרְבַּע יְתָרוֹם.

זריקת דם התמיד שתיים שהן ארבע.

לְמִזְרַח צָפוֹן לְמַעְרָב דָּרוֹם:

על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית:

דְּמֵי שִׁירִים יְסוֹד הַדָּרוֹם.

הנותר בדם היה שופך על יסוד המזבח מדרום.

וְטַעֲוֹן הַפֶּשֶׁט וְכִלְיִל לְמָרוֹם:

הפשיטו אותו, ושרפו את בשרו לעשות נחת רוח לה':

גִּלְל הַנְּתִיחָה מֵרַבָּה בְּדַבּוֹר.

בגלל שענין הנתיחה ארוך.

שְׁתִּיקָה יָפָה וְאַיִמַּת צְבוֹר:

עדיף לדלג עליו שלא להטריח את הציבור:

בְּתִשְׁעָה קָרַב בְּצִרוּף זָכִים.

תשעה כהנים הלכו למזבח, שישה עם איברי הקרבן, בנוסף עוד שלושה שזכו.

חֲבֵתִים סֵלֶת וַיִּין הַנָּסָכִים:

בחביתים, בסלת, וביין:

אֲזִי יָם כֶּבֶשׂ מִלַּחֲוִים^(ב) וּבָאוּ.

שמו אותם במערב הכבש ומלחום, ואז הלכו.

בְּלִשְׁכַּת גְּזִית שְׁמַע יִקְרְאוּ:

מְבָרְכִים בְּמִנּוּי בִּרְכָה אַחַת.

לפני קריאת שמע, בירכו בציווי הממונה, ברכה אחת והיא אהבה רבה.

עֲשֶׂרָה דְּבָרוֹת וּמוֹסִיף בְּנִחַת:

וגם עשרת הדברות, ובשבת עוד ברכה נוספת:

(א) ונשמע קולו וכו'. בתמיד (פ"ג מ"ח) מיריחו היו שומעים קול שער הגדול שנפתח.

(ב) מלחום. פרט ליין שאין מליחה ליין.

אָמֶת וְעִבּוּדָה וּבִרְכַּת בְּהֻנִּים^(א).
ואחרי קריי"ש, אמת ויצבי, רצה,

יְבָרְכוּ הָעָם בְּרָכָה נְהֻנִים:
והעם נהנים מהברכה:

יְבָרְרוּ חֲדָשִׁים לְפָנִים קְטוֹרֶת.
בפיס השלישי, בוחרים לקטורת כהן שלא זכה בה מימיו.

וְלֹא שָׁנוּ בָּהּ וְהִיא מַעֲשֶׂרֶת:
לא נתנו שוב למי שכבר זכה בה, כיון שהיא מעשרת, כדי שכולם יזכו לעושר:

רְבִיעֵי פָּיִם בִּיחָד נִקְבָּע.
חדשים גם ישנים

נְתָחִים לְהַעֲלוֹת לְגַב הַמִּרְבָּע:
המזבח:

בְּקוֹל מַגְרָפָה מְרַבִּים זְמָרִים.
אז זרקו את המגרפה, והיא כלי שיר שמוציאה מאה מיני זמר.

וְקוֹלָה נִשְׁמָע בְּעִיר הַתְּמָרִים:
ביריחו:

רְגִילִים לְקוֹלָה לְוִיִּם וְכֹהֲנִים.
קול המגרפה היה סימן ללויים ולכהנים.

לְשִׁיר וְהַשְׁתַּחֲוֹת הָיוֹת מְזַמְּנִים:
להתכונן לשיר ולהשתחוות:

בְּמַעֲלוֹת אוֹלָם עֲלוֹת בְּמַרוּצָה^(ב).
הזוכים בקטורת ובמחתת הגחלים עלו במדרגות לאולם

מִדִּשָּׁן פְּנִימִי טָנִי טַל וַיֵּצֵא:
מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נטל את הסל שבו הדשן

יִדְשֵׁן מִנּוֹרָה וְכָבֵה יַעֲרֹכוּ^(ג).
מדשן נר אי' ממזרח, ואם מצא לנר ב' (שנקרא נר מערבי) שכבה, דישנו והדליקו שוב.

וְהַכּוֹז נָטַל וְנָחֵץ לְדֶרֶכּוֹ:
כוז הוא קנקן הזהב בו נתנו את דשן המנורה

יִרְדֵּד זֹכֶה בְּשׁוּלֵי מַחְתָּה.
הזוכה במחתה, אחר ששפך את הגחלים על המזבח, היה משטיח אותם בשולי המחתה.

(א) וברכת כהנים. אין המדובר כאן בצרכת כהנים בנשיאת כפים, שהרי נשיאת כפים היתה אחרי הקטורת, כפי שיתבאר לקמן, אלא לפי הרמב"ם מדובר בצרכת שים שלום בלבד, ולפי ראשונים אחרים בקריאת פסוקי צרכת כהנים, ללא נשיאת כפים, וכן משמע מהמאירי (צרכות דף י"א ע"ב).

(ב) עלות במרוצתה. ולפניהם מי שזכו בדישון המזבח הפנימי והמנורה (תמיד פ"ו מ"א).

(ג) ידשן מנורה וכבה יערכו. חמישה נרות מלד מערב כבר דישן לפני שחיטת התמיד, ועכשיו מדשן את שני הנרות מלד מזרח. הנר השני מלד מזרח נקרא נר מערבי, ועד לימי שמעון הצדיק, היה דולק בנס מערב עד ערב, למרות שלא נתנו בו שמן יותר מחציו. משמת שמעון הצדיק, היה הכהן מדשן אותו ומדליק אותו מיד, ושוב מדשנו ומדליקו בערב. וז"ל המשנה (תמיד ו' א) מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק וכו' מלאו שכבה מדשנו ומדליקו וכו'. ומאות נר מערבי שיהיה דולק כל היום, דרשו בספרי ריש בהעלותך, שומע אני שיהיו דולקים לעולם, ת"ל מְעַרְב עֲד־בֹקֶר (ויקרא כד ג), אי מְעַרְב עֲד־בֹקֶר יכול כולם מְעַרְב עֲד־בֹקֶר, ת"ל לְפָנֵי ה' תָּמִיד שיהיה נר מערבי דולק תמיד וזמנא דף ע"א ע"א ד"ה ולהטוב משמע שזו חסמכתא. ופירשתי כדעת התוס' [מנחות דף פ"ו ע"ב] שלא היה מדליק בצוקר אלא נר מערבי בלבד וכן מש' מהשגת הראב"ד פ"ב מעבודת יום הכפורים.

לְגַחֲלִי אֵשׁ וְשַׁחַח וְאַתָּה:
והשתחוה

צָבוּר הַקְטָרֶת פְּנִימָה חוּץ לוֹ.
להתחיל ולשפוך את הקטורת לצד מערב, רחוק ממנו.

מִלְמָדִים מִקְטִיר בְּלִי כֹוֹת אֲצִילוֹ:
כדי שלא תפנה זרועו:

חֲרָדִים לְפָרוֹשׁ בְּעֵת הַקְטָרָה.
הכהנים יצאו

חֲשִׁי כַפָּרָה לְחֵץ מִטָּרָה^(א):
כפרה בסתר לעון לשון הרע:

קְבוּעוֹת הָיוּ לְמוֹל הַפְּרָצוֹת.
כנגד י"ג פרצות שפרצו מלכי יון.

בְּהִשְׁתַּחֲוֹאוֹת לֹא חֵי לְרָצוֹת:
תיקנו י"ג השתחואות:

חֲגוּרֵי חָרֵב כָּתַב וְלֹא כָנִי^(ב).
נשאו כפיהם לברך ברכת כהנים ואמרו את ה' ככתבו.

מְבָרְכִים אֶחָת וְעַל רֹאשׁ מְנוּי^(ג):
במקדש לא ענו אמן בין פסוק לפסוק והרימו ידיהם מעל ראשיהם:

זְמַן הַגָּדוֹל לְחֶלְקוֹ כֹּוֹשׁ.
כשכהן גדול רצה לקחת חלק בעבודה.

סֶגֶן מִיָּמִינוּ עֲלוֹת בִּבְכָשׁ:
עלה עם הסגן בכבש לראש המזבח:

קָרְבִּים אֲצִילוֹ וְלוֹ מַגִּישִׁים.

נִתְחַיִּים לְסִמּוּךְ זְרוֹק לְאֲשִׁים:
הביאו את הנתחים והוא סמך ידיו עליהם וזרק אותם לאש:

וְאֵז בְּשִׁיתִין נִסְכִּים סִידָר.
שיתין הם חלל תחת המזבח שלשם יין הנסכים יורד

וְהַסֶּגֶן עוֹמֵד וּמִנִּיף בְּסוּדָר:

(א) חשי כפרה בו'. הקטורת כפרה בחשאי על לשון הרע שהוא מעשה חשאי (יומא דף מ"ד ע"א). ולה"ר נמשך לחץ כמו שנאמר (ירמיה ט ז) חֵץ שֶׁחֹטֵא לְשׁוֹנָם מִרְמָה דְּבָר וְאָמְרוּ בַּמִּדְבָּר (בראשית רבה א ח יט) ומה ראה למשכן בחץ מכל כלי זיין אלא כל כלי זיין מכין במקומו וזה מכה מרחוק כך הוא לשון הרע דלמור ברומי וקטיל בסוריא. א"ג כשם שהמוכה בחץ אינו יודע מי הכהו, כך מי שאמרו עליו לה"ר אינו יודע מי אמרו. ועוד זורק חץ אין בידו להשיבו, כך בעל הלשון, אחר שיצא מפיו לא יוכל לתקון (שע"ת ג רז, רח).

(ב) חגורי חרב וכו'. במדבר (במדבר רבה יא יט) יְשִׁים גְּבָרִים קָבִיב לָהּ אֵלּוּ שָׂשִׁים לוֹתִיּוֹת שֶׁצִּדְרָתָה כְּהִנִּים. מִגְבְּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מַגְבִּירִים אֶת יִשְׂרָאֵל וכו' בָּלֶם אֲחֻזֵּי חָרֵב מִלְחָמָה שֶׁהֵם נִלְחָמִים כִּנְגַד כָּל פּוֹרְעָנוּת שֶׁתּוֹרָה. אִישׁ חָרֵב עַל־יָרְבוֹ, שֶׁאִפִּי אִדָּם רֹאֵה בְּחִלּוֹמוֹ כְּאִילוֹ חָרֵב מִחֲתָכָה בִּירְכּוֹ מֵהַ יַעֲשֶׂה יִשְׂכִּים לְבִית הַכִּנְסָת ויעמוד לפני הכהנים וישמע בצרכת כהנים ואין דבר רע מזיקו. ובמקדש היו אומרים את השם מפורש כמו שדרשו חז"ל (במדבר רבה יא י) אֶת־שְׁמִי הַמִּיּוֹחַד לִי.

(ג) ועל ראש מנוי. במשנה (תמיד ז ב) בַּמִּדְיָנָה הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים אֶת כְּפִיהֶם, יְדֵיהֶם כִּנְגַד כְּתוּפֹתֶיהֶן, וּבַמִּקְדָּשׁ עַל גְּבִי רֹאשִׁיהֶן. מְנוּי. כֵּן נִקְרָא הַכֹּהֵן ע"ש שְׁמוֹנָה לַעֲבוֹד בַּמִּקְדָּשׁ.

מַחֲצִירִים בָּאִים עֲמוּד לֹא אֶצֶל

תוקעים בחצוצרות ושני כהנים באו ועמדו אצל הסגן

צִדְדָּה^(א), מְקִישׁ לְשִׁמְעַ צִלְצַל^(ב):

משני צדדיו, הסגן היה מקיש בצלצל:

לְאִים דְּבֵרוּ בְּשִׁיר הַחַוִּיתָה.

בדברי שיר.

לְפָרֵק תְּקִיעָה וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה:

הגיעו לפרק, תקעו והשתחוו:

וְזֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת תָּמִיד.

לְבֵית אֱלֹהֵינוּ מִהֶרָה לְהַעֲמִיד:

שייבנה מהרה:

תָּמִיד הַבֶּקֶר יִשְׁלַם בְּסִפּוֹר.

לְעוֹלָם^(ג) זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל בְּפֹר:

בְּסִדְרוֹ מִנְחָה וְנֶסֶךְ קָרֵב.

באותו סדר, עם מנחה ונסכים

עֲשׂוֹק בְּשָׁנֵי לַעֲתוֹת עָרֵב:

בְּאַחַד עֶשֶׂר זְכוֹת בּוֹ מִחֲזָרִים.

עסקו בו אחד עשר כהנים, תשעה מהם שכבר עסקו בתמיד הבוקר.

שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי גִזְרִים:

ועוד שנים עם שני גזרי עצים:

בְּבָשִׁים כּוֹבְשִׁים עֲוֹנוֹת מְכַבְּסִים^(ד).

כבשים של קרבן התמיד

בְּתִינוּק שְׁנָתוֹ סִגְלָה עוֹשִׂים:

בן שנה, כלל ישראל

(א) צדדה. (במדבר לד ח) ת"י מן תרי ליטרוי, פי' משני לדיו. נ"א צִדְדָּה. פי' הקיש באצבע צִדְדָּה (נחלקו זה

הראשונים אם היא האצבע הסמוכה לאגודל או האצבע האמצעית) כמו שמאלנו ביוםא' א' ז מכין לפניו באצבע צִדְדָּה. ונ"ע מנין לו לפייטון שהיה מקיש על הצלצל באצבע ארדה ולא בכל היד. וכבר תמה על הנוסח צִדְדָּה בספר תשבץ קטן (מכון תורה שבכתב, ירושלים תשס"ה) והכריע לומר צִדְדָּה.

(ב) מקיש לשמע צלצל. תנן (תמיד ז ג) שחה לנסך והניף הסגן בסולרין והקיש בן ארזא בצלצל ודברו הלוים בְּשִׁיר.

(ג) לעולם זאת. במנחות (דף ק"י ע"א) אמר רבי יצחק מאי לכתוב זאת תורת הַחֲפָזָה וְזֹאת תוֹרַת הָאֶשֶׁם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. לְעוֹלָם זאת עַל־יִשְׂרָאֵל (דה"צ ז ג), אמר ר' יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

(ד) כבשים כובשים עוונות מכבבים. בילקוט שמעוני פר' פינחס, בנ"א בְּבָשִׁים כּוֹבְשִׁים עוֹנוֹתֵיהֶן של ישראל כמו זאת אמר יְשׁוּב יִרְחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ, ובית הלל אומרים וכו' בְּבָשִׁים שהן מכבסין עוונותיהן של ישראל ועושין אותן כתינוק בן יומו, שְׁנַיִם לַיּוֹם בגלל היום, שְׁנַיִם לַיּוֹם, פרקליט לאותו יום שנאמר וְהָיוּ לִי אֲמֹר ה' צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה סִגְלָה.

פֶּרֶקְלִיט סִנְגּוֹר בְּצֶדֶק לְלוֹנְנָה^(א).

היו מליצים טוב עלינו, ובזכותם לא היה אדם לך בירושלים וחטא בידו.

בְּעִיר אֱהִינוּ אֱהִים יְכוֹנְנָה:

יבנה אותה:

דְּמִי אֶל־תִּתְּנוּ מִמֶּנִּים שׁוֹמְרִים.

אל תשתקו, מלאכים.

וְאַתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם אוֹמְרִים^(ב):

האומרים להי' – ואתה תקום תרחם:

יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּנוֹיַת עָרִין.

הבנויה בשמים.

יְכוֹנֵן וַיִּשִׂים לְשֵׁם בְּאֶרֶץ:

וַיַּעֲמֹד הַמֶּשֶׁל שֶׁר הַגְּדוֹל^(ג).

מיכאל

בְּעֵד בְּנֵי עַמּוֹ לְחַנֵּן מַגְדוֹל^(ד):

בעד כלל ישראל יתפלל לקב"ה:

תַּחֲנִית שְׁוַעַם לְהַכְתִּיר תַּעֲרַב^(ה).

תתקבל תפילת ישראל להיות לכתר להי'.

לְמִזְבֵּחַ מַעֲלָה בְּכָלִיל יִקָּרַב^(ו):

ויקריב אותה מיכאל כקרבן על המזבח שבשמים:

וַיֵּשֶׁר הַפֶּחַד אַחֲוָרִי פֶּרְגוֹד.

גבריאל שנמצא בפנים למחיצתו של מקום.

בַּיֵּשֶׁר תִּלְיֵץ וּבִזְכוּת תִּאָּגוֹד:

(מדברים למלאך גבריאל) נא הלץ בזכות ישראל:

בְּאֵז לַחֲמוּדוֹת בְּלִמְדָּךְ זְכוּת.

כאשר לימדת זכות על דניאל – המכונה חמודות (דניאל ט כג)

זְכוּת חֲזוֹר לְמַשָּׁל וְנִסִּיכוֹת^(ז):

חזרת לממשלתך:

(א) בצדק ללונננה. במדרש (במדבר רבה כא כא) מעולם לא היה אדם צירושלים ובידו עון כיצד תמיד של שחר

מכפר על עבירות שצליחה ושל בין הערבים מכפר על עבירות שגששו ציוס מ"מ לא לן אדם צירושלים ובידו עון שנאמר (ישעיה א כא) צֶדֶק יִלִּין בָּהּ.

(ב) ואתה תקום תרחם אומרים. כמו שאמרו (מנחות דף פ"ז ע"א) כתיב עֲלִיהוּמִתִּין יְרוּשָׁלַם הַפֶּקֶדֶתִי שְׁמֵרִים פְּלִיָּהוּם וְכִלְיָהוּלָה תִּמְיִד לֹא יִחַשּׁוּ הַמִּזְבְּרִים אֶת־ה' אֶל־דְּמִי לָבֶם מֵאִי אִמְרִי הִכִּי אִמְרִי רִבָּא בִּרְבִּי שִׁלָּא אֶתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן.

(ג) המושל שר הגדול. במס' דרך ארץ פרק השלום, על הפסוק הַמֶּשֶׁל וַפֶּחַד עַמּוֹ (איוב כה ב), הַמֶּשֶׁל זֶה מִיכָאֵל, וַפֶּחַד זֶה גַּבְרִיאֵל. וּמִיכָאֵל נִקְרָא הַשֶּׁר הַגְּדוֹל (דניאל יב א).

(ד) מוגדול (ש"ב כב נא). כינוי לה'.

(ה) להכתיר תערב. במדרש (שמות רבה כא ד) המלאך הממונה על התפלות נוטל כל התפלות שהתפללו בכל הכנסיות כולן ועושה אותן עטרות ונותן בראשו של הקדוש ברוך.

(ו) למזבח מועלה וכו'. במנחות (דף ק"י ע"א) א"ר גידל אמר רב זה מזבח בְּנוֹי וּמִיכָאֵל שֶׁר הַגְּדוֹל עוֹמֵד וּמִקְרִיב עֲלָיו קִרְבָּן.

(ז) לממשל ונסיכות. ציומא (דף ע"ז ע"א) שגבריאל נדחה מאחורי הפרגוד על ששינה בציוויו של מקום, וכאשר לימד זכות על דניאל איש חמודות, חזר לגדולתו.

בְּעַד יִשְׂרָאֵל צָדֵק לְמָדוּ.

מיכאל וגבריאל,

פְּנֵי הָאָדוֹן יְיָ עֲמָדוּ:

צְדָקוֹת לְגִלְגַּל כְּמוֹר נְחוּמִים.

כדי שיתעוררו רחמיו.

לְפָנָיו תְּבוֹא מִדַּת רַחֲמִים:

מְכַנְּסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנָיו בְּעַל הַרְחָמִים: מְשַׁמְּיָעֵי תִפְלָה הַשְׁמִיעוּ
תִּפְלָתֵנוּ לְפָנָיו שׁוֹמְעַ תִּפְלָה: מְשַׁמְּיָעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנָיו שׁוֹמְעַ
צַעֲקָה: מְכַנְּסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנָיו מֶלֶךְ מִתְרַצֶּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהַרְבוּ תַחֲנוּנָה וּבִקְשָׁה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנָיו הַשְׁמִיעוּ לְפָנָיו
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיְחִיָּה זָרְעָם שֶׁלֹּא תֵאבֹד
שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֵאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמַשָּׁל
וְלִשְׁנִינָה: מֵהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכַּף גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צְדָקָה וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין כְּעֶבְדָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוּכָא
שְׂרִינִי. מְרִירוֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן וְנִפְשִׁין. חֵילָא לִית בֶּן לְרִצְוִיָּה, מָרָן. עֶבֶד בְּדִיל
קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אֲבִתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנְּנִין כְּבֵר שְׂבִיָּא דְּמִתְחַנְּנִין לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׂבִיָּא
בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לֵן שְׂאֵלְתִין
וּבְעוֹתִין. דִּלָּא נְהִיָּדֵר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הַאֲמוּרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים
בְּשִׁלָּשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצֶּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצֶּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מִלִּבְנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בְּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וּאֲנַחְנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרֵנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָא
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חָנּוּנוּ יְיָ חָנּוּנוּ כִּי־רַב שְׂבַעְנוּ בּוֹ: בְּרָגָז רַחֵם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
בְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיָא וּבְזִמְנָא קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהִי שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאֲמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוֹתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בִשְׁמֵיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן־שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרִין:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לצום גדליה

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אָזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נִזְרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת בּוֹסִי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הַצִּדְקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָר
וּמַה־נִּצְטַמָּדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְנֶךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶיךָ:
דְּלִתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּפָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפְלָה:

שִׁמְעַתְּ תַּפְלָה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹאוּ: יָבֹאוּ כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינּוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנּוּ: יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וּיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֵאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְּרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְּרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֵא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֵל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינּוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינּוּ: הִשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱהִינּוּ הִרְקֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהִתְהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְּתַנַּשָּׂא

לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גְדוֹל אֶתֶּה וְגְדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ
זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדוּמָה לִי בְּבָנֵי
אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבִּיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוֹנַתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
בְּקִדְשׁ נוֹרָא תַּחֲלֵת עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נַחֲלָתוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹי בִּיחָפֶץ חֶסֶד הוּא: לָכֵן גְּרַנְגָה לִי גְרִיעָה לְצוֹר
יִשְׁעֵנו: נִקְדְּמָה פָּנֵינוּ בַתּוֹדָה בְּזִמְרוֹת גְּרִיעַ לֹא:

צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֹאךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ:

לָךְ יוֹם אֶפְיֶלְךָ לִיִּלָּה אֶתֶּה הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשֶׁמֶשׁ: לָךְ שָׁמַיִם אֶפְיֶלְךָ אֶרֶץ תִּבְלָה
וּמְלָאָה אֶתֶּה יְסֻדָּתָם: אֶתֶּה הַצִּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף אֶתֶּה יְצֻרָתָם:
אֶתֶּה רִצְצָתָ רֵאשֵׁי לְוִיתֵן תִּתְנַנְנוּ מֵאֹכֵל לָעַם לְצִיִּים: אֶתֶּה פֹּרֶרֶת בְּעֶזְךָ יָם
שִׁבְרָתָ רֵאשֵׁי תַנִּינִים עַל־חֲפֹיִם: אֶתֶּה בְּקַעֲתָ מַעֲיָן וְנַחֲלָה אֶתֶּה הוֹבִשְׁתָּ נְהָרוֹת
אִיתָן: אֲשֶׁר־לֹו הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ מְחַקְרֵי־אֶרֶץ
וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נִפְשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לָךְ
וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלֶךָ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ:
אֲתַנּוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנוּן
שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ
מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים:

גַּם פְּתִיחָה ע"ס א"ב וצסוף חתום בנימין (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיךְ נִפְתַּח פֶּה לְפָנֶיךָ דָּר מְתוּחִים^(א).

יֹושֵׁב בַּשָּׁמַיִם.

בְּיָמִים הָאֵלֶּה לְשֹׁפֹךְ שִׁיחִים.

בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה

נַעֲלָנוּ נְתִיבוֹתֶיךָ הַיְּשָׁרִים וְהַנְּכוּחִים.

וְהַנְּכוּנִים.

מֵאֲסֻנוּ בְּדֶרֶךְךָ

דִּבְקָנוּ בְּתוֹעֲבוֹת וּבְמַעֲשִׂים זְנוּחִים.

מֵאֲוִסִּים, שְׂרָאוּי לְהַזְנִיחַ אוֹתָם.

הִלַּכְנוּ אַחֲרֵי מִשְׁאוֹת שָׂוָא וּמַדּוּחִים.

נְבוֹאוֹת שֶׁקֶר שֶׁהִרְחִיקוּ אוֹתָנוּ מִן הָאֱמֶת.

וְהִקְשִׁינוּ עֶרְף וְהַעֲזָנוּ מִצָּחִים.

זַעֲמָתָ בְּשִׁלָּנוּ, בֵּית מִשְׁכָּנוֹת מִבְּטָחִים

וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ

קִצְפַת בְּגִין עוֹוֹנוֹתֵינוּ,

(א) מְתוּחִים. הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שְׁנֵא' וַיִּמְתַּחֲם בְּאֵהָל לְשִׁבְתָּ (יִשְׁעִיה מ כז).

חֲרֹב, וּפֶסַח רֵיחַ נִיחוּחִים.

ובטל

מִדְּרוֹ וּמִלְטָלוֹ כְּהַנִּים הַמְּשֻׁחִים.

גורשו וגלו

יִוְדְּעֵי עֶרְךָ עוֹלוֹת וְזִבְחִים.

שידעו איך לערוך על המזבח את העולה והשלמים.

כִּפְּחָה יִסְרְתָנוּ עַל יְדֵי צִירִים וְשְׁלוּחִים.

הנביאים שלוחים. כי ושלח ענין אחד

לֹא הִקְשִׁיבָנוּ לְמוֹרִים וּמוֹכִיחִים.

מֵאִזְ וְעַד־עֵתָה אָנוּ נִדְּחִים.

נִהְרָגִים נִשְׁחָטִים וְנִטְבָּחִים.

שִׁרְדָנוּ מִתִּי מַעַט בֵּין קוֹצִים כְּסוּחִים^(א).

אויבינו המזיקים לנו כקוצים כרותים ויבשים.

עֵינֵינוּ כָּלוֹת לְמִצּוֹא רוּחִים.

מתגעגעות לצאת משעבוד.

פּוֹרְכֵי עֶמְקָךְ אֲשֶׁר לִמַּת שׁוֹחֲחִים.

מעבדי עמך, המשתחוים לע"ז, אל שאינו חי.

צִפֹּר וְעָרֹב הִפָּחָה מִצְּלִיחִים.

בוקר

קָמִים לְמוֹלֶךְ וְנֶאֱצוֹת שׁוֹחֲחִים.

ואומרים לעברנו דברי גידוף.

רְעוּצִים וְרִצּוּצִים, בִּפְחָה אַתֶּם בּוֹטְחִים.

אתם השבורים וההרוסים,

שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ, צִפָּה בְּעֶלְבוֹן אֲנוּחִים.

ראה בעלבון ישראל הנאנחים.

תְּמוּכִים עָלֶיךָ וְלֶךְ מִתְאַחִים^(ב).

מתחברים.

בְּנוֹרָאוֹת יְמִינְךָ נוֹשָׁע לְנִצָּחִים.

כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ כְּמוֹתִים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ כְּמוֹתִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ
אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם
מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמְסִיר חַטָּאת יִרְאִיו פֹּרֶת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיָּם שְׁבוּעָה

(א) בין קוצים בסוחים. דימה את אויבי ישראל לקוצים כרותים, שהם יבשים, ומזיקים יותר מקוצים לחים (כד"ק ישעיה לג יז).

(ב) מתאחים. ל' חיבור כמו אותן קרעים מתאחים או אין מתאחים (מ"ק דף כ"ד ע"א). ובמדרש (במד"ר פר' י"ג) דקשן, אחותי, שנתאחו לי בגלות.

לְאַחֲרוֹנִים: אַתָּה הוּא שְׂיַרְדֶּתָּ בַעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֵי מוֹכֶךְ לְמֹשֶׁה עֲבָדְךָ. אֲרָחוֹת חֲסִידֶיךָ גָּלִיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֲתִי בְשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֻן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אַרְךָ אַפִּים אַתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִידֶיךָ. תִּזְכֹּר חַיִּים וּבְכָל־יָוִם לְזֵרַע יְדִידֶיךָ: תִּפֶּן אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדֵּם. כַּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוֹב. כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ נִחַסְתָּ וְנִתְלוֹנָן. כְּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָח אִשָּׁם. כְּיוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שֵׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מִנּוּ מֵאֶמֶר. כְּיוֹם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּחֲלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְזָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וּשְׂיִרְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־גִּדְּבָר וּמַה־נִּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעֲוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ כֹּחַ לְהִשָּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְתָּהּ רֹאשׁ וְאִשְׁמַתָּנוּ גִּדְּלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יִדְּעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְּעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בַּעֲדֵנוּ שִׁמּוּךָ הַגָּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יִדְּעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שִׁמּוּךָ: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִגְבִיָּהּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֶּן הַגִּבֹּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּ בֶּן תִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֶּן תִּרַּחֵם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַפְּלֹחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לַעֲמֻךְ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וְנִתְתַּם לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחֵם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שְׁכִנְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִידְךָ וּכְבֹּאֲשֶׁר נִשְׂאתָהּ לָעָם הַזֶּה

מִפְּצָרִים וְעִדְהֶנָּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלְּחֵתִי בְּדִבְרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנֶּךָ וְשָׁמַע
פֶּקֶח עֵינֶיךָ וַרְאָה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר-נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עֲלִצְדָקָתֵינוּ
אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה
אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי-שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמֶּךָ:

ס על סדר א"ב ומחזרו יוסף

פיוט זה בארבעה מאמריו הראשונים עוסק בענינו של יום. אחרי שהחריב נבוכדנצר מלך בבל את ירושלים הגלה לבבל יהודים רבים
אבל השאיר בארץ מלכת עם הארץ כורמים (יודעי עבודת הכרם) ויוגבים (יודעי עשיית היין) כדי שהאדמה לא תשם ומונה עליהם
את גדליה בן אחיקם. כאשר גדליה נהרג על ידי ישמעאל בן נתניה, גם יהודים אלה ברחו מהארץ ונותרה שוממה.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבָלָה נַפְשִׁי וְחַשְׁךָ תִּתְּנֵנִי.

ומראה פני נהיה שחור.

בֵּית תַּפְאֲרֹתֶיךָ כְּנֶשֶׁף בּוֹ הָאָרֶץ.

בית המקדש, נשף בו נבוכדנצר והחריב אותו.

גַּם פִּלְטָתִי אֲשֶׁר עָזְבוּ וְשִׂאֲרֵי^(א).

אשר הניחו האויבים

דַּעְכוּ כְּהַיּוֹם בְּשִׁלּוֹשָׁה בְּתִשְׁרִי:

נהרסו

הַיּוֹם הַיּוֹדוֹנִים שְׁטַפּוּנוּ בְּדִלְקָם.

כינוי לרשעים

וּבּוֹסְסוּ מִקְדָּשׁ וּבָזְזוּ חֶלְקָם.

ורמסו את בית המקדש ולקחו את כלי הקדש לבבל.

זִקְנֵי שְׂאֵרִית אֲשֶׁר פָּלְטוּ מִיּוֹם נָקָם.

מיום החורבן.

חָבְלוּ עֵתָה בְּיוֹם צוֹם גְּדַלְיָה בֶן-אֲחִיקָם:

טִרְפוּ דֵלֶת עִם הָאָרֶץ.

נעקרה דלת עם הארץ אשר הושארה על ידי נבוכדנצר.

יֵתֶר הַגָּזִם אֲכַל הָאָרֶץ בְּמָרָץ.

מה שהשאיר נבוכדנצר (הגזם) אכל ישמעאל (הארבה). גזם וארבה שני מיני חגב (והוא לה"כ יואל א' 7)

כְּרִמִּים וַיּוֹגְבִים פְּקֻדַּת מִרְגִּיז הָאָרֶץ^(ב).

אשר הושארו בציוויו של נבוכדנצר

לְהָטוּ וְלֹא הָיָה בָם גִּידֵר-גִּידֵר וְעִמּוֹד בְּפָרָץ:

נשרפו

מָה אֶסְפֵּר וְאֲנַחוֹתִי עֲצוֹמוֹת.

(א) וְשִׂאֲרֵי. כן הוא מנוקד בכל הספרים, ולפי זה נראה כי הוא מלשון שִׂאֲרָה (ויקרא יח ו) וייתכן כי הניקוד הנכון שִׂאֲרֵי, פי' מה שנשאר ממני.

(ב) מִרְגִּיז הָאָרֶץ (ישעיה יד טז). כינוי לנבוכדנצר.

נִקְטָה נַפְשִׁי^(א) וּמִקְהִלֹּתֵי עֲגוּמוֹת.

עצובות

נאנחת

שְׂרִידֵינוּ אֲשֶׁר נִשְׁאַרוּ מִיְקוּד אֵשׁ לְתַעֲצוּמוֹת.

משריפת האש להתגבר.

עוֹד הֵם לֹא נִתְקִימוּ וְנִתְּשׁוּ בַּחֲמוֹת:

והוגלו

פָּנֶיךָ עַד־מִתִּי מִמָּנוּ תִסְתִּיר.

צַעֲקֵתֵנוּ שְׁמַע וְאַסִּירֵנוּ תִתִּיר.

קְדוֹשׁ הַבֵּיטָה כִּי אֵין בַּעֲדֵנוּ מַעֲתִיר.

מתפלל.

ראה

רֵאֵה דְלוּתֵנוּ וְשִׁבַּח לְךָ נִכְתִּיר:

שִׁדְדֵנוּ מְדוֹר לְדוֹר וּמִקֵּץ לְקֵץ.

שׁוֹרֵשׁ צָפַע מְעוֹפֵף אוֹתֵנוּ עוֹקֵץ.

נחש צעיר, הקופץ מהר כמו ציפור פורחת, עוקץ אותנו.

תִּקְיָה, לְמִשְׁפָּטֵנוּ הָעַר וְהָקֵץ.

תִּכְפֹּר עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתֹאמַר קֵץ:

קץ לצרותינו:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כֹּל־בֶּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתֶּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־יְחִי: שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל
עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ: קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלֵינוּ אָמְרוּ
אֵלֵינוּ כָּל־תִּשְׁאָ עוֹן וְקַח־טוֹב וְנִשְׁלָמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ^(ב): שׁוּבוּ בָנִים
שׁוֹכְבִים אֲרָפָה מְשׁוּבִיתֵיכֶם הִנֵּנוּ אָתֵנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: קִרְעוּ

(א) נקטה נפשי (איוב י א). ל' אנהה כמו שפירש"י (יחזקאל כ מג) ונקמתם ל' אנהה.

(ב) קחו עמכם דברים (הושע יד ג). זה וידוי (שע"ת א מא). כל תשא עון. כל עוונותינו סלח. וקח־טוב. מעט
מעשים טובים שבידנו קח בידך ושפטנו אחריהם, ד"א קבל דברינו הטובים בוידוי ותפילה מאיתנו שגא'
טוב להודות לה' (ע"פ רש"י ומפרשים). פרים. פר הבא על העלם דבר של איכור ופר של יוה"כ (שע"ת).

לְבַבְכֶם וְאֶל־בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֵלָּי אֱלֹהֵיכֶם בְּיַחְנוּן וְרַחוּם הוּא אֶרְךְ
אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְנָחָם עַל־הָרָעָה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁנְּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סא על סדר א"ב ונסוף חתום בנימין (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַנְתָּ מְאֹד אֶרֶשֶׁת נִיב שִׁפְתֵּיכֶם.

תמיד לימדת אותנו להתפלל.

בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּן דּוֹפְקֵי שַׁעַר וּדְלָתִים.

אנחנו דופקים שערי שמים.

נְשַׁתֵּם עֲדִיד בְּזִרְיוֹת וְלֹא בַּעֲצָלָתִים.

וניגשים אליך

דְּחוֹת רַע פָּרַעְנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת לְעֵתוֹתֵינוּ:

הבאות וקורות לעיתים:

הִנֵּנוּ אָתְנוּ לָךְ בְּדַכָּאוֹת רוּחַ וְשִׁבְרוֹן לֵב.

באנו אליך

וְדוֹת לִפְנֶיךָ כָּל־פֶּתוּל וְעִקְשׁוֹת לֵב.

להתוודות לפניך על עקמימות הלב.

זֶה חֹזֶק לְבָבוֹת הָרוּפָא^(א) לְשִׁבּוּרֵי לֵב.

ואתה ה'

חֲדַשׁ רוּחַ נָכוֹן בְּקֶרְבָּנוּ וּבָרָא לָנוּ טָהוֹר לֵב:

מִכֶּסֶת מִקֶּדֶם אֱלֹהֵי יָמִים עֲשֶׂרָה^(ב).

הכנת

יָחִיד בָּם לָשׁוּב וְלַמְצוֹא כִּפָּרָה.

כָּל־הַשָּׁנָה כֹּלָה לָרַבִּים מְסוּרָה.

לְשׁוֹעַ וְלַעֲנוֹת בְּכָל־צוּקָה וְצָרָה:

להתפלל, ולקבלת התפילה

מִהָר הַיָּחִיד וְשָׁב בִּינְתֵימֹם מוֹחָלִים לוֹ.

(א) הרופא. פירושן כאן הסולח כמו שאמרו (מגילה דף י"ז ע"ב) רפואה דסליחה היא.

(ב) אלו ימים עשרה. כר"ה (דף י"ח ע"א) מניין לגזר דין של צבור וכו' אע"ג שנחתם נקרא שגאמר ביה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵינוּ וְהַכְתִּיב דָּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצֵאוֹ הַסּ דְּיַחֲדֵי הַכָּא בְּצוּר דְּיַחֲדֵי אִמַּת אִמַּר רַבָּה דְּרַב אֲבוּהֵי אֲלוֹ עֲשֶׂרָה יָמִים שָׁבִין ר"ה ליוה"כ.

נֹאֵשׁ וְלֹא שָׁב אֵין תִּקְנָה לְעוֹלוֹ.

התייאש

סֵדֶר וְעֶרֶךְ כָּל־אֵילֵי נְבוֹת לְהוֹעִילוֹ^(א).

מבחר הצאן

עוֹתֵר וְצוֹעֵק וְאֵין שׁוֹמֵעַ לוֹ:

פְּגִיעַת הָרַבִּים וְהִיחִיד לָךְ לְבַד עוֹלָה.

תפילת

צוֹר, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּחֲנָה וְתַפְלָה.

קִבְּלֵנוּ בְּרָצוֹן וְהַמִּצָּא לָנוּ מִחִילָה.

רָצֵנוּ בְּקֶרְבָּן כָּלִיל וְעוֹלָה:

שְׁפוּט תִּשְׁפּוּט בְּרַחֲמָנוֹת וְחֶמְלָה.

בְּנִיךָ יְחֻסִּיךָ לְקוֹחִים לָךְ לִסְגָּלָה.

חנקראים על שמך

יִקְשׁ מְרִים יִצְלַל בְּמִצְלָה.

מכשול עוונם יושלך לתוך חים.

נִצַּח לְחֶלְלֶךָ בְּכָל־מִינֵי תִהְלָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לְחֻטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעַתָּם תִּגְמוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֻוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעֵזְרִי וַיִּתְּנָצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחֻטָּאָה וְנִקְחָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחֻטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֻטָּאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לָמָּה יי תַעֲמֹד
בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בְּצָרָה: לָמָּה־פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁפַּח עֵינֵינוּ
וְלִחְצֵנוּ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִעֲבָדֶיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִהֵרָ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יי

(א) ערך כל אילי נביות בו. בר"ה (דף י"ז ע"ב) השב צינתים מוחלין לו לא שב צינתים אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין מוחלין לו, ע"ש הפ' (ישעיה ס ז) אילי נביות ושרתונך יעלו על־רצון מן־בחי. נביות, שם מקום ממושב בני ישמעאל ע"ש בבור ושמעאל נביות (דה"א א כט) ולאן הארץ ההיא משוכת.

בִּיטוֹב חֲסִדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: פָּנָה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּנוּ בִּי־יְחִידִים
וְעַנִּיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סב על סדר א"ב וסיום כל חרוז על לה"כ ובסוף חתום מנחם ברבי יעקב חזק

אֵלֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־צוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי שְׁקֹלֶם בְּתַפְקִידוֹ.

צום גדליה ותשעה באב שווים במצוותיהם.

בְּקִבְלַת צוֹם וְתַעֲנִית לְהַשׁוֹתָם יַחְדָּו.

גְּדוֹלָה מִיתַת צַדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית וְעוֹדָיו.

בית המקדש.

יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמּוֹתָה לְחִסְדֵּיו (תהלים קמז טו):

דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ סְלוֹק צַדִּיקִים קָשָׁה יוֹתֵר^(א).

הוֹרְדָתִי פְּלָאִים נִרְשָׁם בֵּית מִקְדָּשׁוֹ בְּהַפְתָּר.

וְהַפְּלֵא וְהַפְּלֵא נִכְפָּל וְאַחֲרָיו נִפְּלִית בְּעָלֵי כֶּתֶר.

וְאַבְדָּה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נִבְנָיו תִּסְתַּתֵּר (ישעיה כט יד):

זֶרַע לוֹט מַעוֹלָם בִּי נִתְקַנָּא.

חוֹמָסִים נִפְּנוּ לְשָׁלַל וְהֵם מִקְדָּשֵׁי בָּאוּ.

בשעת החורבן כל הגוים נכנסו לקחת את הביזה, ובני לוט נכנסו למקדש.

מְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעֵד לַעֲקוֹר נִתְגָּאוּ^(ב).

ושרפו את ספרי התורה.

(א) סלוק צדיקים קשה יותר. באיכה רבתי (פ"א אות ל"ט) מזינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה וכו' יותר מחורבן בית המקדש וכו' בחורבן זה"מ כתיב וַתִּרְדַּד פְּלָאִים (איכה א ט) אצל סילוקן של צדיקים כתיב (ישעיה כט יד) לִבְנֵי הַנְּגִי יוֹסֵף לְהַפְּלִיא אֶת־הַעֲסִי־הָזֶה הַפְּלֵא וְהַפְּלֵא. וכל כך למה, וְאַבְדָּה חֲכָמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נִבְנָיו תִּסְתַּתֵּר.

(ב) מהורה עומדת לעד לעקור נתגאו. באיכה רבתי (פ"א אות מ') בשעה שנכנסו שונאים לזהמ"ק נכנסו עמונים ומואבים עמם והיו הכל רצין לבזו כסף וזהב ועמונים ומואבים רצין לבזו את התורה כדי לעקור לא־יבא עֲמוּנֵי וּמוֹאָבִי בְּקִהְלֵי ה'.

אֶת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רְאוּ^(א) (מ"ג כ טו):

יַעַן בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת הִתְעִיבוּ עָלֵינוּ^(ב).

בֶּן בְּאַרְבָּעָה נְבִיאִים גָּזַר דִּינָם נִחָתָם^(ג).

לְהַפִּיל צָדִיק הָעָרִימוּ וַיִּדְרְכוּ קִשְׁתָּם.

גדליה עשו בערמה

רוּחַ אֲפִינוּ נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם (איכה ד ט):

גדליה

מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה^(ד) דוֹר שֶׁשָּׁה עָשָׂר לְבָנֵי נֹכַר^(ה).

נָלֹאָה לְמַלְךְ עֲמוּן וְאֶל־סוּרוֹ^(ו) נִתְנַפֵּר.

התנהג כנכרי מול בני ישראל עמו.

שָׁלְחוּ^(ז) לְהַכְרִית שָׂרִיד וְטוֹבַת אֵב הַמֶּזֶן לֹא זָכַר.

מלך עמון שלח את ישמעאל להרוג את גדליה ולא זכר את טובת אברהם שהיטיב ללוט.

אִז אֲבָדָה שְׂאֵרִית יְהוּדָה וְאֶת־הָאָרֶץ עָכַר:

עֲשִׂינוּהוּ סִנִּיף^(ח) לְיוֹם שְׂרַפַּת מִקְדָּשָׁנוּ.

פִּלְטֵתָנוּ כִּי נִכְרַתָּה וּבֹ אֲבָדָה תִּקְוֵתָנוּ.

צָדָקָה לָךְ מִלִּפְנֵינוּ וְלָנוּ הַבִּשָּׁת בְּבִגְדָנוּ.

בִּשְׁנֵנוּ מָאֵד כִּי־עֲזַבָּנוּ אֶרֶץ כִּי הִשְׁלִיכוּ מִשְׁכְּנֹתֵינוּ (ירמיה ט' יח):

כי בתינו ריקים מיושביהם :

קִבַּלְתָּ חֲכָמִים לְשׁוֹן רָכֵל שְׁלֹא לִקְבֹּלוֹ.

אסור לקבל רכילות.

(א) את כל אשר בביתי ראו. אולי מרמז למ"ש (פתיחתא דאיכה רבתי אות טו) על עמון ומואב כי נכנסו לבית ק"ק ומלאו שם שני כרובים, נטלו אותן וכו'.

(ב) בד' מקומות וכו'. ד' פעמים גמלו בני לוט לישראל רע, במעשה בלעם (במדבר כב), בימי השופטים (שופטים ג יב), בימי יהושפט מלך יהודה (דה"ב כ א) ובשעת החורבן (א"ר א' ל"ח).

(ג) בד' נביאים וכו'. ישעיה (טו א), ירמיה (מט ב), יחזקאל (כה ב) ולפניה (ב ט).

(ד) מזרע המלוכה. בירמיה (מא א) ישמעאל בן־נְתַנְיָה בן־אִלְיָשָׁכָה מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה. ופירש"י (על דה"א ב לה) ומדרש רבותינו אפשר כן שהיה מזרע המלוכה והלא ישמעאל מזרע ירחמאל היה ולא מן רם אלא שהעביר מזרעו למולך.

(ה) דור ששה עשר לבני נכר. כמו שפירש"י (דה"א ב לה) שמיִדְרָקָה, שהיה עבד ולא היה מזרע ישראל, ועד ישמעאל, ט"ז דורות.

(ו) סורו. עמו, כמו שאמרו גר שחזר לסורו (גיטין דף מ"ה ע"ב).

(ז) שָׁלְחוּ: אולי ל"ל שָׁלְחוּ.

(ח) סניף. תוספת כ"ש עושין אותו סניף לעשרה (ברכות דף מ"ז ע"ב).

רְאֵי אֶךְ אֶת־הַדָּבָר קָצַת לַחֹשׁ לוֹ^(א).

אבל יש לחשוש ולהיזהר.

שָׁלֵם בְּמַעֲשָׁיו גַּם מִקְצַת לֹא חָשׁ לְהַכְשִׁילוֹ^(ב).

גדליה הצדיק לא חשש אולי אמת מה שנאמר לו כי ישמעאל רוצה להרגו, ונכשל בכך.

זֶה יָמוּת בְּעֵצָם תָּמוּ שְׁלֹאֲנָן וְשִׁלְיוֹ בְּלוֹ (איוב כא כג):

גדליה מות למרות שהיה צדיק תמים ולא היה מגיע לו עונש זה:

תָּמוּר מִסִּפְּד צוֹם גְּדַלְיָה תַעֲנִיּוֹת וְעֲנִיָּם.

במקום

מוֹעֲדִים טוֹבִים יַחֲלִיף לְמַכּוּרֵי חָנָם.

נוֹגֵי מִמוּעֵד יַהֲפֹךְ לְשִׁשּׁוֹן בְּאֶשֶׁר נָם.

ישראל מלאים יגון מתשעה באב, הפוך אבלם לששון, כאשר אמרת על יד ירמיה:

וְהִפַּכְתִּי אֲבָלָם לְשִׁשּׁוֹן וְנַחֲמַתִּים וְשִׂמְחַתִּים מִיגוֹנָם (ירמיה לא יב):

חֲדָשׁ תַּחֲמִישִׁי הַנָּזֵר^(א) מִקּוֹל בְּכִי וְאַנְקָה.

סלק ממנו

מִשְׁפָּט צִיּוֹן תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדִּיקָה.

בזכות המשפט והצדקה תבוא הגאולה.

בְּרֹאשִׁם יַעֲבֹר מַלְכָּם בְּאוֹר פְּנִיָּךְ לְהַבְחִיקָה.

להאיר.

וְלֹא־יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעֲקָה (ישעיה סה יט):

בֵּיד רַמָּה תִּפְדְּנוּ בְּאֶשֶׁר מָאֵז לְהִבָּא.

כמו שהיה במצרים, תעשה בעתיד.

יַעַל צְקוּנֵנוּ פָּנֵי כְבוֹדְךָ לְהַתְקַרְבָּה.

תעלה תפילתנו ותתקרב אליך.

קִבֵּל שָׁבִים בְּצִלְךָ, רַפָּא מְשׁוּבָתָם נִדְבָה.

סלח להם על מרדם, בנדיבות.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵיךָ וְנִשׁוּבָה (איכה ה כא):

חַיָּה קוֹרוֹת יְיָ מִפְּשָׁעֵיהֶם לְנֶקֶם.

חשוב את הצרות שקרו לישראל כפרה על פשעיהם.

בְּדֵי חֶרֶבֶן בֵּיתָם וְהָרַג בֶּן־אֲחִיקָם.

(א) אך את הדבר קצת לחוש לו. צנידה (דף ס"א ע"א) האי ליסנא ביסא אע"פ דלקצולי לא מצעי מיחש ליה מצעי.

(ב) גם מקצת לא חש להכשילו. בירמיה (מ יד) ויאמרו אליו הִידֵעַ תִּדַע בִּי בְּעָלִים מִלְךָ בְּגִיעֵמוֹן שָׁלַח אֶת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה לְהַבְחִיךָ נָפֶשׁ וְלֹא־יֵאֱמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם. וצנידה (דף ס"א ע"א) אמרו וכי גדליה הרגו והלא ישמעאל הרגו אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו.

(ג) הַנָּזֵר. אולי צ"ל הַנָּזֵר.

היות לכפרה לעונם מכל־חטאתם לפרקם.

להוריד אותם מהם.

מלפניך אל תשיבנו ריקם:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנחג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם־כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויגד יי בענין ניתצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויגבר יי. על־פניו ויקרא יי. א רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח ורב־חסד לכל־קראיך:

אל־תבוא במשפט עמנו כי לא־יצדק לפניך כל־חי: אל־תשליכנו לעת זקנה בכלות בחנו אל־תעזבנו: אל־תעזבנו יי אֱהינו אל־תרחק ממונו: אל־תרחק ממונו כי־צרה קרובה כי־אין עוזר: אל־תקצה יי עד־מאד ואל־לעד תזכר עון הן הפט־נא עמך כל־נו: אל־תנאץ למען שמך אל־תגבל בפסא כבודך זכר אל־תפר בריתך אתנו:

לוי הישועה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטיח בך: יי הושיעה חמלך יעננו ביום־קראנו: כי לא על־צדקתינו אֱנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל־תאחר למענך אֱהי כי שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

סג שלמונית⁽⁶⁾ על סדר א"ב כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱהינו ואֱהי אבותינו

ארח צדקה ועלמות⁽³⁾ נחית דבריך⁽²⁾.

אתה ה' מנהיג את העולם בדרך צדקה, כמי שמנהיג ילד קטן.

אמין להעצים עשות רצונך נדבריך⁽⁷⁾.

ואתה מוסיף אומץ לרוצים לעשות רצונך.

(א) דעשי"ת אחרי שאמרו פתיחה ושלש סליחות, אומרים שלמונית. ועל השם שלמונית ניתנו פירושים שונים, וי"א שהוא ע"ש המחבר שלמה הבבלי, וי"א שפירושו פיוט כלשון אילטקית salmo, וי"א שהוא לשון השלמה וסיום של הסליחות, שאחריה אין מוסיפים סליחה ללא אומרים שלישיה, עקידה ופזמון. לשלמונית ניגון משלה.

(3) עלמות. ע"ש הפ' הוא ינהגנו על־מות (תהלים מח טו) והפייטן דורש אותו, כמו אב המנחה את בנו, עולם, לשון ילד. וי"מ צדקה ועלמות, פי' בצדקתך אתה מעלים את עוונותינו.

(2) דבריך. לשון מנהיגות כמו שפירש"י (סנהדרין דף ח' ע"א) דבר אחד מנהיג אחד.

(7) אמין להעצים וכו'. בפסיקתא דרב כהנא (פסקא כ"ו) יסוף אמין (איוצ יז ט) זה הקב"ה שהוא מעלים כוחו של לדיקים שיעשו רצונו.

בְּרָגִז רַחֵם זָכֹר, יַחֲלֹתֵנוּ שְׁבָרָךְ.

אתה זוכר לרחם גם בשעת הרוגז, ונתת לנו תוחלת לקוות אליך.

בְּמִשְׁפָּט אֶל־תָּבוֹא וְתֹאחֲזוּ דְבָרָךְ:

אל תשפוט אותנו במדת הדין, ותקיים הבטחתך לרחם:

גָּזֹר גָּמוּר וּבִינּוֹנִי נִגְדָךְ מִתּוֹחַ^(א).

בעשרת ימי תשובה, עומד בפניך דינם של רשעים גמורים ושל בינונים.

גַּל^(ב) אֱלֹיךָ כּוֹנֵנֵת שַׁעַר פִּתּוּחַ.

לשבים אליך השארת שערי תשובה פתוחים.

דּוֹרְשֵׁי קִרְבָּתְךָ בְּלֵב קָרוֹעַ וְרִתּוּחַ.

חס מרוב צער.

דִּינָם לְהַצְהֵר, קִבֵּל צֶדֶק כְּנִתּוּחַ^(ג):

הוצא לאור דינם וקבל מעשים טובים כמו קרבן:

הֵן כְּבִיר וְשָׁגִיב וְשֹׁמֵר כֶּחֶךְ.

כביר, שגיב, שגיא, כולם ל' גבורה

הִנֵּנוּ אֶתְּנוּ בְּדִלּוֹת קִדָּם נִכְחָךְ.

בדלותנו לקדם פניך.

וְאַתָּה רַחוּם מְסֻבֵּר מִקִּבֵּל בּוֹרְחֶיךָ^(ד).

מקבל בסבר פנים יפות תשובתם של החוטאים הרוצים לשוב.

וּמִי כָמוֹךָ מוֹרָה חֲטָאִים אֶרְחָךְ:

אתה מורה חטאים בדרך הישרה:

זָכִיר לִבִּי מִי־בַעַל דְּבָרִים.

מי בינינו יכול לטעון – "ליבי טהור, ולא חטאתי".

זֶךְ זֹכֶה וּמִזִּכָּה לְחַטָּא גִבָּרִים.

מי טהור, מי זכאי, ומי ראוי לזכות ולכפר גם אחרים.

חֹבּוֹת חֲבִילוֹת וּגְדִישִׁים מְכַלְעֵבָרִים.

החטאים בכמויות גדולות מכל הצדדים.

חֶסֶד יִגְדֵּל לְרַפָּאת מֵיטַת שְׁבָרִים:

יגדל חסדך, ה', למנוע התמוטטות ומשבר:

טִיף הָעֵקֶר סְרוּחַ וּמִתּוֹכּוֹ מִתְּלִיעַ^(ה).

מקור ושורש האדם מטיפה סרוחה, וסופו שיעלה גופו רימה ותולעה.

טָנַף תְּבַלִּין שְׁאוּר בְּעֶסֶף מְבַלִּיעַ^(ו).

המדות הטובות (המשולות לתבלין) מופסדות ע"י יצה"ר המשול לשאור בעיסה.

(א) גזר גמור ובינוני וכו'. שהרי לדיקים גמורים נחתמו לחיים מיד כראש השנה. וי"ג גזר גמור, פי' כבר נגזר

דין לדיק גמור ורשע גמור, ונשאר מחוץ רק דינו של בינוני.

(ב) גל אֱלֹיךָ. המתוודים ומגלים לך עוונותיהם, כ"ש במדרש תהלים עה"פ גל אֱלֹהֵי יִפְקֹטְהוּ (תהלים כז ט)

א"ל הקב"ה לישראל, בְּנִי, גָּלוּ אֵלַי עוֹוֹנוֹתֵיכֶם שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים כָּל הַשָּׁנָה בֵּין ר"ה ליו"ט וכו'.

(ג) נִתּוּחַ. עבדות העולה כדתן וטעונה הפשט וניתוח (זכחים פ"ה מ"ד).

(ד) בורחך. י"מ שברחו ממך וחטאו, ועכשיו רואים לשון, וי"מ שבורחים אליך בתשובה.

(ה) טיף וכו'. כדתן (אבות פ"ג מ"א) דע מאין באה מטיפה סרוחה ולאן אהה הולך למקום עפר רימה ותולעה.

(ו) שאור בעסה וכו'. כמו שפירש"י (ברכות דף י"ז ע"א) שאור שבעיסה, יצר הרע שבלבדנו המחמיצנו.

יִקְשׁ לְמִישׁוֹר, חֲטָא וְעוֹן לְהַקְלִיעַ.^(א)

יצה"ר מראה לאדם דבר מעוות כאילו הוא ישר, ומרבה עליו עוונות.

יִקָּר לְזִלְזֵל וּבְלִיתֻשִׁיָּה לְהַגְלִיעַ.^(ב)

יצה"ר מביא את האדם לזלזל בדבר יקר, ולטעות בכל דבר חכמה:

כָּשָׁל הַנְּדוֹן וְזַנְחוּ פְּרָקְלִיטֵי יִשְׂרָאֵל.^(ג)

אין לנו כח לעמוד בדין והתמידים בטלו.

כְּבוֹשׁ כְּבוֹם גִּזְרֵי מְלָשֶׁכֶת הָעֶשֶׂר.^(ד)

שה התמיד בטל מלשכת הטלאים.

לְמוֹרָא אֵיךְ אֵין לְהַבִּיא תֶּשֶׁר.

איך נהיה שאין לנו קרבן להביא לה'.

לִכֵּן רַב הַפֶּגֶר וְאַמִּיץ הַקֶּשֶׁר:

לכן רבו הרוגינו ונסגרנו בגלותנו:

מֵעֵת הוֹסֵר הַתְּמִיד עֲלוֹת מִחֻיָּה.^(ה)

שמנות.

מִכִּיכֵי לֵב מִנְחָה וְנִיחוּחִים מִשְׁמֹחִיד.

שפלות הלב היא המנחה והניחות שמשמח אותך.

נְזוּפִים בְּרִיא אוֹלָם^(ו) מִשְׁמוּשׁ שְׂבָחִיד.

גסי הרוח נזופים, ואין אתה חפץ בתפילתם.

נִשְׁבְּרוּ נִטְהָרוּ^(ז) הַכְּשָׁרוֹ קִדְשֵׁי זְבָחִיד:

אבל שבורי לב טהורים וכשרים לפניך כמו קרבן:

סִלְקוּ סִנְגוֹרֵי עֲמָךְ, דְּרוֹשׁ וְקָרְבָּם.

נפטרו היודעים להתפלל, לכן אתה תדרוש ותקרב אותנו.

סְמוּכִים לָעֵד קְרוּכִיד בְּךָ קְרוּבָם.

ישראל בניך סומכים עליך כי אתה אביהם.

עֲשׂוּקִים כִּי הִפָּה גּוֹף וּמַעֲרָבָם.^(ח)

ישראל עשוקים בגופם ובממונם.

(א) חטא ועון להקליע. ריבוי העוון נקרא קליעה כמו שפירש"י (מכה ז ג) עשאה קליעה של חטא, כמו שמוסיף חוט אל חוט ועושה ממנו חבל.

(ב) בכל תושיה יתגלע (משלי יח א). פי' הרלב"ג יתבלבל בכל מושכל.

(ג) פְּרָקְלִיט, כְּבוֹם, כְּבוֹשׁ. כל אלה כינויים לקרבן התמיד, בילקו"ש פר' פינחס, בש"א פְּבָשִׁים כובשים עונותיהן של ישראל כמו דאת אמר ישוב ירחמינו יכבש עונותינו, ובית הלל אומרים וכו' פְּבָשִׁים שהן מכבסין עונותיהן של ישראל ועושין אותן כחיטוק בן יומו, שְׁנִים לַיּוֹם כגלל היום, שְׁנִים לַיּוֹם, פרקליט לאותו יום שנאמר וְהָיוּ לִי אֲמָר ה' צְבָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה סְגֻלָּה (מלכא ג יז).

(ד) לשבת העושר. בית המקדש, כ"ש אין עניות במקום עשירות (שבת דף ק"ז ע"ב). וי"מ עושר, לאן, כ"ש (חולין דף פ"ד ע"ב) הרוכה שיתעשר יעסוק בזהמה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב וְעִשְׂתָּרוֹת צִאֲנָךְ (דברים כח ז) שמעשרות את בעליהן.

(ה) עולות מחדים (תהלים סו טו). פירש"י שמנים.

(ו) בריא אולם. בשבת (דף ל"א ע"ב) רשעים ליבס זריא להם כאלום.

(ז) נשברו נטהרו. כי יתכפר עון לבד החטאים בשבר אשר הם שוברים אותו כמש"כ (תהלים נא יט) לִבִּי נִשְׁבַּר וְנִדְּפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְּזֶה וּמִשָּׁל עַל זֶה מִן הַכִּלִּים הַטְּמוּאִים אֲשֶׁר נִשְׁבְּרוּ מִטּוּמְאָתָם טְהָרוּ כִּמְ"ס (ויקרא יא לה) תִּנְהַר וְכִירִים יִתֵּן (שע"ת א טו).

(ח) מערב. ביחזקאל (כז כז) ת"י סחורתיך.

עֲרֵבֶת טוֹב וְהִצֵּלָה הָיִיתָ עִוְרָם^(א):

גאולה טובה והצלה תושיע אותם:

פָּגַע שִׂיחַ וּמַעֲמִיד אֲמֻנֹת קְדָמוֹנִית^(ב).

התפילה היתה מתמיד מקצוע אבותינו.

פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב^(ג) תַּחַת אֲדָמוֹנִית.

תפילת יעקב השפל, בכוחה להפיל את אדום.

צִעֲקַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מְשׁוֹב רִיקָנִית.

הזכרת שלוש עשרה מדות אינה חוזרת ריקם.

צֹחַת קוֹל עֲרֵב יוֹנָה שִׁתְקָנִית^(ד):

ולכן צועקת אליך בקולה הערב כנסת ישראל המשולה ליונה שותקת:

קוֹמְמִיּוֹת קָדָם הִלְכְנוּ וְעַתָּה קְדָרְנִית^(ה).

מקדם הלכנו בקומה זקופה, ועכשיו בכפיפות קומה.

קָרַן נְבוּאָה וּמַלְכוּת לִוְיָהּ וְאַהֲרֹנִית.

כי בטלו נבואה, מלכות, לוייה וכהונה.

רוֹמֵם קָרָנָם וְזָכוֹר בְּרִית רֵאשׁוֹנִית.

החזיר את כבודם וזכור ברית ראשונים.

רֵאשׁוֹנִית גִּדְּלָתָ וְגִדְּלוּלִיָּהּ מִנֵּין אַחֲוָרְנִית^(ו):

הברית שפָּרַתָּ עם ארץ ישראל ועם האבות:

שׁוֹבָה וְאֲנִי עֵד^(ז) פִּיֶּסֶתָ תְּשׁוּבָתֵנוּ.

ה' אומר – "שובו, ואני אעיד כי קיבלתי תשובתכם" כדי לפייס אותנו לשוב.

שִׁבְדָּ פַעֲסָךְ, הִשְׁיבֵנוּ וְשׁוֹב שְׁבִיתֵנוּ.

תְּשׁוּב תִּרְחֲמֵנוּ תִּכְבֹּשׁ וְתִשְׁלִיךְ עֲוֹנוֹתֵינוּ.

תִּתֵּן אֶמֶת לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לְאַבְוִיתֵנוּ:

(א) ערבת טוב וכו'. ערב עבדך לטוב (תהלים קיט קכז) פירש"י לשון הללה.

(ב) פגע שיח ומעמיד וכו'. רמז לתפילת ג' אבות, פגע זו תפילתו של יעקב אבינו שנא' וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם (בראשית כח יא), שיח זו תפילתו של יצחק אבינו שנא' וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֶה (בראשית כד סג), מעמיד זו תפילתו של אברהם אבינו שנא' אֲשֶׁר־עָמַד שָׁם אֶת־פָּנָיו ה' (בראשית יט כז), כמבואר במכילתא פר' בשלח (על שמות יד י) ומסיק שם, תפסו להם אומנות אבותם.

(ג) פי תולעת יעקב. במכילתא פר' בשלח מה תולעת זו אינה מכה את הארץ אלא בפיה אף ישראל אין כוחו אלא בתפילתו. תחת אדמונית. באיכה רבה (פתיחה ב') כל זמן שקולו של יעקב צבתי כנסיות וצתי מדרשות, אין הידים ידי עשו.

(ד) יונה שתקנית. ע"ש הפ' יונת אֵלֶם (תהלים נו א) כינוי לכלל ישראל השומעים חרפתם ואינם משיבים, כאילם לא יפתח פיו.

(ה) קדורנית (מלאכי ג יד). פירש"י בשפל רוח.

(ו) ראשונות גידלת. היא הארץ, שנבראה ראשונה, והיא גידלה את האבות, וה' הצטייח לזכור אותה כמו שנא' וְהָאָרֶץ אֲזָכָר (ויקרא כו מז). וגידוליה מנין אַחֲוָרְנִית. הם האבות שנמנו בסדר הפוך שנא' שֶׁם וְזִכְרֹתֵי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכָר, והענין מבואר במדרש (ויקרא רבה לו ה).

(ז) שובה ואני עד. בפסיקתא רבתי (מו י) אמרו ישראל, אם עושים לנו תשובה, מי מעיד שקיבלת אותנו וכו', אני מעיד עליכם וכו' אמר הושע שובה ישראל עד ה' אהיך.

שְׁמֶרָה דִּלְ^(א) שְׁפִיתֵינוּ וּבְקֶרְבָּנוּ תִשְׁכַּח.

שמור את פינו שנתפלל כראוי

לְמִקְדָּשׁ מְעַט חָשׁוּב בְּבַחוּבֵינוּ מִשְׁכּוֹן.

יהי בית הכנסת חשוב לפניך כמו בית המקדש שמושכן מחמת עוונותינו.

מִקְטָר וּמִגֶּשׁ מִנְחָה וּקְטֹרֶת מִתְכוּן^(ב).

תקבל תפילתנו כמו הגשת הקטרת המנחה והקטורת.

הַעֲרֹב־נָא תַפִּלָּתֵנוּ וּלְפָנֶיךָ תִּכּוֹן:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: דִּרְשׁוּ יְיָ
בְּהַמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ
וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וַיִּרְחַמְהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְפָּה לְסִלּוּחַ: הִשְׁיִיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם: תִּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ תִּכְבַּשׁ עוֹנֵיתֵנוּ וְתִשְׁלִיךְ
בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר כַּעַסְךָ עִמָּנוּ:
שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְב: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם
עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בִּטָּח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

סד שלישיה על סדר א"ב ובמשקל ו' ו' תנועות וחתום בתחלה שלמה (אבן גבירול)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

לְיוֹם יַפְקָד זְדוּנֵי.

ליום ייזכרו עוונותי.

שׁוּמְמָתִי בְּרַב יְגוּנֵי.

אני מפחד ודואג.

(א) דל (תהלים קמא ג). פירש"י שפה.

(ב) מתכוון. קטורת כמו שנא' בַּמִּתְבַּנְתָּה (שמות ל לז).

מַה־אָמַר לְאֲדָנִי (בראשית מד טז):
במה אצטדק:

אֲמַלְלֵתִי וְנֶאֱלַמְתִּי. בְּזָכְרִי אֲשֶׁר אֲשַׁמְתִּי.
נחלשתי ושתקתי.

בְּשֵׁתִי וְגַם־נִכְלַמְתִּי (ירמיה לא יח):

בְּהֶבֶל כָּלִי יָמִי. מִפְּנֵי בִשְׁת עֲלֹמִי.
עסקתי כל חיי בדברי הבל.
אני מתבייש מחטאות נעורי.

אֵין־שָׁלוֹם בְּעַצְמִי (תהלים לח ז):

נִחַלְתִּי קוֹדֶחַת. כִּי מִגָּלָה נִמְתַּחַת.
אש בוערת בקרבי.
רשימת חטאיי

וְהִנָּשָׂה בָּא לְקַחַת^(א) (מ"ז ד ח):
המקטרג

דִּבַּקְתִּי בְּמַחֲשָׁבִי^(ב). וְלֹא יָדָעָה נַפְשִׁי כִּי
במעשים מכוערים.

גֵּר־וְתוֹשָׁב אָנֹכִי (בראשית כג ז):
אני בעולם הזה לזמן מוגבל בלבד:

הוּי כִּי יָבֹא יוֹמִי. אֲזִי אֵיךְ מִחֲלֹמִי.
יום המיתה ויום הדין.

וְאֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי (הושע ה טו):
הגוף ישוב לארץ והנשמה לה:

וְעַל חֲטָאִי אֲשֶׁר עָבַר. וְעַל פְּשָׁעִי אֲשֶׁר גָּבַר.

מַה־אָשִׁיב שְׁלָחִי דָּבָר (ס"ז כד יג):
איך אצטדק לפני הקב"ה:

וְדוֹן לְבִי הִשְׁיֵאֲנִי. וְעוֹן אֲשֶׁר הִלָּאֲנִי.
יצרי הרע הסית אותי.
יצרי הרע התיש אותי.

מִבֶּטֶן קָרָאֲנִי (ישעיה מט ח):
מאז יצאתי מבטן אימי:

חֹשֶׁב נַפְשׁוֹ נָבֵל. כְּעֵץ שְׁתוּל עַל־יּוֹבֵל.
הרשע בוטח בעצמו.
כעץ שתול על מים.

וְהוּא לְקַבְּרוֹת יוֹבֵל (איוז כא לב):
ושוכח כי סופו שיובילו אותו לקבר:

טָפַל שָׁקָר בְּתוֹכוֹ. וְנִמְסָם מִמֶּה־לָּכֻוּ.
השקרים שהאדם בדה בחייו.
נמסים בשעה שמוליכים אותו לקבר.

(א) והנושה בא וכו'. נאכות (ג טז) והפנקם פתות וכו' וכל־הרוצה ללזות יבוא וילזה והנבאים מהזוירים תדיר בכל־יום.

(ב) במחשבי. י"מ בעולם הזה שדומה לחושך, והוא מתישק עם ההמשך ולא ידעה נפשי כי גר ותושב אנכי.

וַיִּפֶּן כַּה וְכָה^(א) (שמות ז יב):

כאשר הוא מחפש מכל צד מי יוכל לעזור לו:

יִשְׁלַךְ בְּאַבְנֵי דִּוְמָה. וְלֹא יֵשֵׁא לְבֵית מְהוּמָה.
לקבר. לקבר.

מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מְאוּמָה (זרואית לט ו):

כָּחוּ לֹא סִמְכָתָהּ. עַת נִפְשׁוּ נִשְׁאָתָהּ.
כוחו של אדם אינו יכול לעזור לו. גם כשהוא חי.

אַף כִּי־אֵשׁ אֶכְלָתָהּ (יחזקאל טו ה):
קו"ח לאחר המיתה, לא יגן עליו כוחו מאש הגהינם:

לְכַדְתָּנִי אֲשֻׁמָּתִי. הֲלוֹא־זֶה דִּבַּר נִשְׁמָתִי.
יצר הרע הכשיל אותי. זו טענתי היחידה.

עַד־הֵיּוֹתִי עַל־אֲדָמָתִי (יונה ד ז):
כל ימי חי:

לֹזֶאת נִפְשִׁי נִשְׁמָה. כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה^(ב).
שוממה. כאיש משוגע.

עָרַם אֲשׁוּב שָׁמָּה (איוב א כא):
כשאני רואה כי אשוב ערום לקבר:

מִשְׁוֹנָתִי נִשְׁאָתִי. וּבְלִבִּי קָרָאתִי.
אני נושא את כובד חטאיי.

אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יהושע ז כ):

נִבְוָחָה לֹא חֲשַׁקְתִּי. וּבִשְׁרִירוֹת דִּבַּקְתִּי.
נבוכה לא חשקתי. דבקתי במעשי הרעים.

מַה־לָּךְ כִּי נִזְעַקְתִּי^(ג) (שופטים יח כג):
וישאל אותי ה' – באיזו זכות הינך מבקש לקבל שכר:

שִׁאֵי נִפְשִׁי אֲשַׁמְתִּךָ. רְאֵי חֲטָאתְךָ לְעַמְתְּךָ.

גַּם־אֵת שִׁאֵי כָל־עַמְתְּךָ (יחזקאל טז נב):

עַת אֲדַאֵג לְעוֹנִי. הַשִּׁיבוּנִי רְעִיוֹנִי.
כשאני דואג מעוונותי.

נִפְלָה־נָא בִּידֵי־יְיָ (ש"כ כד יד):
אמסור את עצמי לה' כי רבים רחמיו:

(א) ויפן כה וכה. כדמנן (אבות פ"ו) בשעת פטירתו של אדם אין מלווין לו לאדם לא כסף ולא זהב וכו'.

(ב) כְּאִישׁ שֹׁכֵב בְּלִב־יָמָה (משלי כג לד). פירש"י משוגע כשוכב בלג ים. והרלב"ג פי' כאיש שוכב בספינה שחוזק תנועת הספינה יכלכל מוחו.

(ג) נ"א : נבוכה לא חשקתי. ובשרירות דבקותי. מה־לָּךְ כִּי נִזְעַקְתִּי:

פִּנָּה מִמְכוֹן שְׁבִתָּךְ. וּפָתַח לִי דִלְתֶיךָ.

כִּי אֵין בְּלִתֶּךָ (ס"א ב ט):

צוּר הַגֶּן בְּעֵדְנִי. וּמַעֲוֵנִי פִּדְנִי.

אַרְחוּתֶיךָ לְמִדְנִי (תהלים כה ז):

קוֹלִי שָׁמַע בְּחֶסְדְּךָ. בְּיוֹם אֶעֱמֹד נִגִּדְךָ.

וְאַל־תִּטְּבֵאֲךָ עֲבָדְךָ (תהלים כז ט):

אל תכריע דיני בכעסך:

רֵאָה עֲנִי וְעֲנֵנִי. אֲנִי בִידְךָ הִנֵּנִי.

וְאַתָּה יְיָ הִנֵּנִי (תהלים מא יא):

שְׁלַח אֲמַתְךָ וְחֶסְדְּךָ. לָעַם צוֹעֲקִים נִגִּדְךָ.

וְלִי אֲנִי־עֲבָדְךָ (מ"א ח כו):

תִּסְלַח לְאַשְׁמִינוּ. וְאַל תִּפְקֹד עַל־מִינוּ.

ואל תזכור חטא נעורינו.

כִּי צֵל יִמִּינוּ (איו"ב ח ט):

כי חיינו קצרים כצל עובר:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחֶסֶד וּמוֹחַל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֶּשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יוֹפֵר אֱלֹהִים
אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאָיו יוֹפֵר

לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נָתַתָּה לִירֵאִיךָ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה⁽⁶⁾: זָכַר
 לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנָּחֵם בְּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא בַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר
 דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
 בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלִל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֶל תִּשְׁנָה⁽⁷⁾: אֶל־תִּנְאֹץ
 לְמַעַן שְׁמוֹךְ אֶל־תִּנָּבֵל כַּסָּא כְּבוֹדְךָ זָכַר אֶל־תִּפְרַר בְּרִיתְךָ אֶתְנוּ: הִבֵּט
 לְבָרִית בִּי מָלְאוּ מַחֲשַׁב־אָרֶץ נְאוֹת חָמָם⁽⁸⁾:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בַּיָּמָה בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַפֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: בִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ בִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
 שְׁמָעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

סה עקידה ע"ס א"ב בחסרון אות מ'

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
 אֲזַרְחִי מֵעֶבֶר הַנֶּהָר⁽⁷⁾. אֵלֶיךָ רָץ וְלֹא אַחֵר:
 אברהם אבינו

בְּחִנְתּוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת עֲשֶׂה. וְנִמְצָא שָׁלֵם בְּלִי חֶסֶר:

גִּרְשׁ מִבֵּית מוֹלְדָתוֹ. גֵּר בְּעוֹלָם שְׁמָתוֹ:

דִּבַּרְךָ הַטּוֹב לֹא הִפֵּר. וְגַם אֲנֹכִי עָפָר וָאֶפֶר:
 ואמר

הַקָּרִיב חֶלֶב וְחִמָּאָה. וְנִחְנַט פָּרִי לְמִאָּה:

ונולד לו בן כשהיה בן מאה שנה:

וְנִמְתָּ לֹו הַעֲלֵהוּ לְזִבְחָה. וּבִקַּע עֲצִים וְעָרַךְ הַטִּבַּח:

(א) נתתה ליראיך וגו' (תהלים ס ו). פי' נתת ליראיך ניסיונות הרבה לנסות אותם בהם למען אמתך. במדרש
 (ב"ר נ"ה א) ניסיון אחר ניסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של
 ספינה, וכל כך למה, מפני קושט בשביל שתקשט מידת הדיון בעולם, שאם יאמר כך אדם למי שהוא רואה
 להעשיר מעשיר למי שהוא רואה מעני ולמי שהוא רואה הוא עושה מלך, אזכרהם כשראה עשאו מלך כשראה
 עשאו עשיר, יכול את להשיבו ולומר לו יכול את לעשות כמו שעשה אזכרהם אזינו, והוא אומר מה עשה ואת
 אומר לו ואברהם בן־מאת שנה בהולד לו ואחר כל הצער הזה נאמר לו קח־נָא אֶת־בְּנֶיךָ אֶת־יְהוֹדָךְ וְלֹא
 עיכב הרי נתתה ליראיך גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה.

(ב) אל תחלל בריתך וגו' (תהלים פט לה). במדרש (ב"ר נ"ו) התחיל אזכרהם תמיה וכו' אתמול אמרת בִּי
 בְּיָצֶחֶק יִקְרָא לָךְ זָרַע וְחִזְרַת וְאִמְרַת קִחְנָא אֶת־בְּנֶיךָ וְעַכְשָׁיו אֵת אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר וְכו'
 א"ל הקב"ה אזכרהם לא־אֶחָלֵל בְּרִיתִי וּמוֹצָא שְׁפָתִי לֹא אֶשְׁנָה כְּאִמְרַתִּי כִּךְ קַח נָא אֵת בְּנֶיךָ לֹא אִמְרַתִּי כִּךְ
 שחטוהו אלף העלהו, לשם חזרה אמרתי לך, אסיקתיה וקיימת דברי, ועתה אחתיניה.

(ג) כי מלאו מחשבי ארץ נאות חמם (תהלים עד כ). פי' הרד"ק כי גלו ישראל למקומות חושך, מושבות חמם,
 שהגוים חומסים אותם.

(ד) אזורחי. כן נקרא אזכרהם אזינו ע"ש שבא מן המזרח (ב"ר דף ט"ז ע"א) מעבר לנהר פרת.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם עֲקָדָתוֹ. וְהַשְׁלַמְתָּ יְחִידָתוֹ:

ומסירות נפשו:

חֵן הַיּוֹם שְׁבִטֵי תָם. וְתִשְׁכּוֹן בְּמִקְהֵלוֹתָם:

טִיעֵת^(א) מַטּוֹת שְׁנַיִם עָשָׂר. מִזֶּג מָהֶם אֶל־יַחְסָר^(ב):

נטיעת שנים עשר שבטים. יה"ר שלא תישכח תורה מהם:

יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ תְּבִיאֵם. וּבְהָר נַחֲלָתְךָ תִּפְטְעֵם:

לבית המקדש

בָּנִים פְּזוּרֵי גְדִיחֵיהֶם. נַחֲלֵם לְבֵית מְאֹוֵייהֶם:

לבית המקדש:

לְקוֹחִים מִמָּוֶת תַּחֲשֹׁךְ. לְפִי מִסְטִינֵינוּ סְתוֹם וַחֲשֹׁךְ:

ישראל שלקחת לך לבנים, תציל ממות. וסתום פי המקטרג ואל תתן לו לדבר:

נִשְׁאַנּוּ וְנִטְלָנוּ בְּיָמֵי עוֹלָם. הַפֶּל גָּלוּי לָךְ צָפוֹן וְנֶעְלָם:

סָלַח וַעֲבֹר עַל־פֶּשַׁע. מָחַל אֲשָׁמָה וּרְשָׁע:

עֲנֵה הַיּוֹם קוֹל מִיַּחֲלֶיךָ. כִּי עֵינֵינוּ נִשְׁוֹאוֹת אֵלֶיךָ:

פִּדְנוּ מִצָּרָה וְצוּקָה. וְתַעֲלֵנוּ מִשׁוּחָה עֲמָקָה:

ומצוקה. מבור עמוק:

צַעֲקֵתָנוּ הַיּוֹם תִּקְבֵּל. וְתַצִּילָנוּ מִיַּד מַחֲבֵל:

קוֹמֵם בֵּית שְׁכִינַת הוֹדֶךְ. וְאֶל־תִּנְבֵּל כָּסֵא כְבוֹדְךָ^(ג):

בית המקדש. ואל תפיל לארץ

רָפָא עֲמֹךְ מִכָּל־שָׁבָר. כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁבֵּר^(ד):

כי הגענו למצב קשה מאוד:

שָׁבִין אֲחֻזָּתָנוּ בְּיֹלְדָה. וּבַח אֵין לְלָדָה:

רתת ורעדה

תַּצִּיל עֲמֹךְ מִתְּהַבֵּב^(ה). כִּי עָלֶיךָ מִשְׁלִיכִים יְהִיב:

מאש. כי הם משליכים עליך את הנטל לדאוג לצרכיהם:

(א) טיעת ממות. כיון שהשבטים נקראו מטות, לשון זמורת עז, קרא לכלל ישראל נטיעה.

(ב) מזג מזהם אל יחסר (שיר ז ג). ת"י לא חסרין פתגמי אורייתא תדירא.

(ג) אל תנבל וגו' (ירמיה יד כא). אל תפילהו לארץ (רד"ק). כסא כבודך. בית המקדש, ומדרש אגדה, ישראל החקוקים ככיסא כבודך (רש"י).

(ד) כי באו בנים עד־מִשְׁבֵּר (מ"ב יט ג). פירש"י עד ארה הדומה לאשה יושבת על משבר ואין זה כח לילה, מִשְׁבֵּר, שם מושב אשה הכורעת לילה. כן דימו חז"ל את חבלי משיח לזרי יולדת ואמרו (סנהדרין דף כ"ח ע"ב) אין בן דוד בא עד שתפשט המלכות על ישראל תשעה חודשים שנא' (מזכה ה ב) לָבֵן יִתְּנָם עַד גֵּת יוֹלְדָה.

(ה) הבהב. אש כמו שמשמע מפירש"י (הושע ח יג) וי"מ גהינם (ראה ע"ז דף י"ז ע"א) וי"מ שעבוד מלכויות המטילות מיסים על ישראל (ראה שבת דף קמ"ט ע"ב).

תְּנַהֵלֶם לְעִיר הַבְּנוּיָה.

תִּמְהָר לָמוּ מִנַּחֲמֵם וְתִשְׁבִּי וּנְחֻמִּיהָ^(א):

משיח ואלהיו הנביא

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנֶפֶשׁ וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

טוֹב-יי לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יי לָקֹנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: טוֹב יי לְמַעֲוֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי-טוֹב יי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד-דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסּוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסּוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנָדִיבִים: טוֹב וַיִּשְׁרַח יי עַל כָּן
יִוְרָה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָה יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם
עַד-נֶפֶשׁ: הוֹשִׁיעַ יי אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת-נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוּנֹתֵם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל-דִּבְכָּר כְּבוֹד-שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל-חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

סו פזמון ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין (בר זרח)

הוֹרִיתָ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה לְבַת הַשׁוֹבְבָה.

לכלל ישראל שחטא.

בֵּין כֶּסֶה לְעֶשׂוֹר עֲדִיךָ נְשׁוּבָה^(ב).

בין ר"ה ליו"כ

הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה:

(א) מנחם. שמו של המשיח (סנהדרין דף ל"ח ע"ב וכן בירושלמי ברכות ב' ד' ובאיכה רבה א' נא). תשבי. הוא אליהו
התשבי. לא מנחם שנקרא המשיח נחמיה ונראה כי מנחם ונחמיה אחד הם, והוסיף נחמיה בשביל החרוז.

וי"מ כי מנחם ונחמיה שנים הם, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

(ב) נשובה. נ"א לשוובה.

אָז מֵאֵז מִקֶּדֶם הִקְדַּמְתָּ תְּשׁוּבָה.

הקדמת תשובה לפני בריאת עולם (פסחים דף נ"ד ע"א).

בְּטָרֶם הַמִּתְחַתֵּ עֵרֶץ וַיְסֻדִּי רְגוּבָה^(א).

ארץ

שמים

גַּם לְכָל־הַשָּׁבִים צָרִי וּמִרְפָּא חֲשׁוּבָה.

תרופה

דוֹפְקִי דִלְתִיךָ רִיקָם מְלַחֲשִׁיבָה:

אין אתה משיב ריקם את מי שדופק על דלתי תשובה:

מכאן ואילך מדבר על שבים שבוטל גזר דינם בזכות התשובה.

הֵן רֹאשׁ עֲפֻרֹת תִּבֵּל אֲשֶׁר רֹאשׁוֹן נוֹצֵר.

אדם הראשון

וְנִפְּתִי בְּמִצְוָה קָלָה וְאוֹתָהּ לֹא נָצַר.

זַעֲפָת וְאַנְפָּת עָלָיו שְׁנוֹתָיו לְקֶצֶר.

חֲזֹר בְּתִשְׁבָּה^(ב) וּכְאִישׁוֹן הַנֶּצֶר:

והי שמר עליו כעל בבת עינו:

טָעָה גָּזְעוּ דְּמִי אָחִיו בְּשֹׁפְכוֹ.

קין בנו

יִסְרָתוֹ בִּנְעַ וְנָד לָכֶת כַּח וְכָה.

ענשת אותו ואמרת לו "נע ונד תהיה בארץ".

כָּעֵת שָׁב אֵלֶיךָ^(ג) וְעֹזֵב רַע דִּרְכּוֹ.

כאשר חזר בתשובה.

לְשִׁבְעַתִּים הָאֲרָכָתוֹ כָּל־מוֹצָאוֹ בְּלִי לְהַפּוֹ:

הארכת חייו עד שבעה דורות והגנת עליו שלא תהרוג אותו כל חיה:

מִחֲלַל יִצְוֵי יוֹלְדוֹ אֲשֶׁר פָּחַז בַּמַּיִם.

ראובן

נִמְטִיו רִגְלָיו בְּמַעַט, לֹוִלִי שִׁפְךָ לֵב בַּמַּיִם^(ד).

כמעט התמוטטו רגליו

סָרַח גּוֹר אֲרִיָּה בְּקִדְשָׁהּ הִיא בָּעֵינִים.

חטא יהודה

עֲוֹנוֹ הוֹדָה^(ה) וְהִכְרַעְתּוֹ לְצֶדֶק בְּכַף מֵאֻזְנִים:

(א) ערין. הקליר קרא לשמים שְׁמַי עֵרֶץ (יפתח ארץ, תפילת גשם), והפייטנים הבאים אחריו קראו להם עֵרֶץ.

רגובה. ל' רָגְבִים (איוז לח לח) פי' במלודה חתיכות עפר.

(ב) חזר בתשובה. בעירובין (דף י"ח ע"ב) שישב בתענית ק"ל שנה.

(ג) שב אליך. בצראשית רבה (כב כח) אמר לו עשיתי תשובה.

(ד) שפך לב במים. בצראשית רבה (פד יט) אחת פתחת בתשובה תחילה.

(ה) עונו הודה. כ"ט (סוטה דף ז' ע"ב) יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא.

פֶּרִץ גְּדֵרוֹת עוֹלָם בְּיָעֲמָרִי בְּרָשָׁע^(א).

אחאב

צִלְמִי אֲשֶׁרִים חָשַׁק וְהוֹסִיף עַל־חַטָּאתוֹ פֶּשַׁע.

קָרַעַת גִּזְרֵי דִינֹו בְּשׁוּבוֹ מִלְּפָשָׁע^(ב).

רַחֵם כְּמוֹדָה וְעוֹיֵב וּבָךְ נוֹשָׁע:

ריחמת עליו כאשר התוודה ועזב חטאו

שָׁנְנוּ לְשׁוֹנָם כְּחֵץ אֲנָשִׁי עִיר גְּדוֹלָה.

חטאו בלה"ר אנשי נינוה.

שִׁגְיוֹנָם וַיְדוֹנָם רַבּוֹ עַד לְמַעְלָה.

חטא שוגג ומזיד

תַּתָּה חֲזוֹן הַפִּיכָתָם אֶחְזוֹם רִית וְחִלְחָלָה.

כשהכרזת בנבואה על הפיכת נינוה, פחדו.

תְּשׁוּבָה עָשׂוֹ כְּהֶגֶן וּלְפָנַי כְּבוֹדָךְ נִתְקַבְּלָה:

בוֹחֵן כְּלִיּוֹת וָלֵב, נֶאֱזָר בְּגִבּוֹרָה.

יִדְעֵנוּ מִדַּע לָכֶת בְּאַרְחַ יִשְׂרָאֵל.

מְשׁוּבוֹתֵינוּ אִם רַבּוֹ בְּפָשַׁע וּסְרָרָה.

וסרנו מדרך ישרה.

מרירותינו

נָא לְמַעַנְךָ הַשִּׁיבֵנוּ עֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כְּשׁוֹרָה.

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

ה' הוֹרִיתָ דָּרְךָ תְּשׁוּבָה לִבֶּת הַשׁוֹבֵבָה. בֵּין כֶּסֶה לָעֵשׂוֹר עָדִיךָ

נִשְׁוֹבָה. הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְנִשְׁוֹבָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְפָּה מִחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א)

(ב)

פרץ גדרות עולם וכו'. כמו שנאמר ויעש אחאב בן־עמרי הרע בעיני ה' מפל אשר־לפניו (מ"א טז ל). בשובו מלפשע. כ"ט ויהי בשמוע אחאב את־הדברים האלה ויקרע בגדיו וישם־שק על־בשרו ויצום וגו' ויהי דבר־ה' אלי־אליהו הנביא לאמר הראית בירנבנע אחאב מלפני יעז בירנבנע מפני לא־אביא הרעה ביימיו (מ"א כא). וק' איך אמר שאחאב חזר בתשובה והלא חכמים קבעו כי אין לו חלק לעולם הבא (סנהדרין פ"י מ"ב) ותשובתו היתה לזמן קצר בלבד ובהמשך כלא את הנביא מיכיהו (מ"א כב כז), ואף התקיימה צמחתו הקללה (מ"א כא יט) במקום אשר לקקו הכלבים את־ידים גבות ילקו הכלבים את־ידמך גם־אתה. וייתכן שהפייטן סמך על פסוקי דר' אליעזר פמ"ג כי אחאב חזר בתשובה שלמה, וכן בפסיקתא דרב כהנא (שובה) שאמר הקב"ה לישראל תשובתו של אחאב קיבלתי ותשובתכם איני מקבל. ויש מוגיהים פרץ גדלות עולם בן־עמרי כרשע ומפרשים אותו כלפי מנשה מלך ישראל שנא' עליו (מ"ב כ ג) ויעש אשרה פאשר עשה אחאב וכשיטת ר' יהודה (סנהדרין סס) שמנשה עשה תשובה ויש לו חלק לעולם הבא.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נֶצַח
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנֹו וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָה. וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנוֹ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלֶתָנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכָחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁכָה
לְבִי־נִשְׁכַּר וְנִדְּבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
ירוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְזָכִיר־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּה: זָכַרְנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זָכַר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נַחֲלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכָנְתָּ בּוֹ: זָכַר יְיָ חַפְתָּ
ירוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנֶצַח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֻכָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנַחֲלִי לָעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵלֶּנָּה תִּשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטְאוּנוּ:

חָטְאוּנוּ צוּרְנוּ סָלַחְלָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

חטאנו – פיוט זה הוא החלק השני מן אדון משפט בקרבך סימן לה

כְּפֶא כּוֹזֵן בְּחֶסֶדֶךָ. כְּמִלָּךְ תִּשָּׁב בְּכַבּוֹדְךָ.

יְשׁוּד כְּסֹאד

כְּאֵב זִכָּה עֲבָדֶיךָ. אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָךְ (תהלים פו י):

לְבָדָךְ רַחֲמֶיךָ יִתְגַּלְלוּ. לְבָנֶיךָ כִּי יִתְפַּלְלוּ.

לֹא כְּמַעֲשֵׂיהֶם יִתְעוֹלְלוּ. בְּמַעַלְם אֲשֶׁר מָעָלוּ (ויקרא כו מ):

לא יגיע להם העונש הראוי לפי מעשיהם.

מָעָלוּ בְּנֶיךָ יְדִידֶיךָ. מִלֵּא רַחֲמֶיךָ יָדָךְ.

מלא ידך רחמים.

מִשְׁפָּט מִלְּאָחוֹז בּוֹגְדֶיךָ. רַבּוּ פִּשְׁעֵינוּ נִגְדָךְ (ישעיה נט יז):

אל תביא אותם במשפט גם אם בגדו בך.

נִגְדָךְ נָכוֹנוּ טוֹחוֹת^(ה). נָכוֹן עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת.

מחשבותינו הטובות ידועות לך. ועיניך תראינה את המעשים הנכונים שעשינו.

נִיחָח כְּהַנָּשׁוֹת וּמְלִיחוֹת. וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת (נחמיה ח יז):

והיה לפניך כריח ניחוח של מנחות שמגישים ומולחים.

(ה) טווחות. כליות וכן כינוי למחשבות כמו שנאמר מִי־שֶׁת בְּטוֹחוֹת הַכִּמְהָ (איוב לח לו).

סְלִיחוֹת מְקוּיִם לְתַאֲבוֹן. סִפְּק, נְבוֹן וְרַבּוֹן.

אנחנו מקווים ומתאווים לסליחה. ספק כל צורכינו, אתה ה' חכם ואדון.

סַגְנוֹן שִׁים עֲרַבּוֹן^(א). מִי־אֵל כְּמוֹד נִשְׂא עוֹן (מיכה ז יח):

תן חתימתך ותהיה לנו לערב.

עוֹן שָׁב וַיֵּשַׁע. עוֹד יִזְכֶּה וַיִּשְׁתַּעֲשַׁע.

עֲבוּרוֹ חֵישׁ יֵשַׁע. וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבִי פֹשֶׁעַ (ישעיה נט כ):

פֹּשַׁע רַב וּבִדָּק^(ב). פּוֹרֵץ גִּדֵּר וְסוֹדֵק.

אם רבו פשעינו ופרצותינו. ויש בינינו פורצי גדר. סודק ופורץ ענין אחד

פְּנֵה מַחְזִיק וּבוֹדֵק. הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק (תהלים טו ז):

תסתכל רק על הטובים שבנו, המחזיקים באמונה ומתקנים את הפרצות.

צֶדֶק חֲפֵשׁ לְבְרוּאֵיךְ. צֶאן אָדָם קְרוּאֵיךְ.

ישראל שנקראו צאן אדם (יחזקאל לד לא).

צַעַק שְׁעָה מִירְאֵיךְ. וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֵיךְ (תהלים פו ה):

קְרָאֵיךְ בְּהַפְצָאוֹ תַּחֲוִמָיו. קָרוֹב מַצְדִּיקִי רַחֲוִמָיו.

אנו קוראים לך כשאתה נמצא (בעשיית). ה' מצדיק אותי, קרוב לישראל, ומרחם עליהם.

קָדָם קִוֵּה לְתַנְחִימָיו. כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו (דה"א כא יג):

עוד טרם נקרא, הוא עונה ומנחם אותנו.

רַחֲמָיו יִהְיוּ לְעֻמַּתָנוּ. רִצָּה וּבָחַר בְּצוּמוֹתֵינוּ.

רַחֵם יְדִידוֹת חוּמוֹתֵינוּ. פָּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ (דניאל ט יח):

שְׂמֻמֹּתֵינוּ בְּעוֹן כְּרָמֵינוּ^(ג). שְׁעָרִים אִם נִנְעָלוּ גְרָמֵינוּ^(ד).

אם גרמנו כי יינעלו שערים.

שׁוּעָה אִם סַתְּמָנוּ חַתְּמָנוּ. חֲסִדֵּי יְיָ כִּי לֹא־תָמְנוּ (איכה ג כז):

ונסגרו ונחתמו לנו שערי תפילה.

תָּמְנוּ אֲבוֹת קְדוּמֶיךָ. תִּפְּן בְּבִרְיַת חַתוּמֶיךָ.

אם תמה זכות אבות. הבט בזכות המילה.

תִּסְלַח לְמַעַנְךָ לְאִשְׁמֶיךָ. יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶיךָ (ירמיה יד ז):

שְׁמֶיךָ יַעֲמִדְלָנוּ נְאוּר. מְלִיץ יִשְׂרָאֵל לְבָאוּר.

אתה השוכן באור. תהיה לנו למליץ יושר ותבאר צדקנו.

(א) סגנון. סימן וחזרת כל' יוונית σίγνον. וי"מ סגנון. אדון כמו שגא' הפגנים (נחמיה ב טז), פי' שרים. שים ערבון. תן לנו ישועה, כמו ערב עבדך לטוב (תהלים קיט קכז).

(ב) בדק. פלגה (מ"ב ט כה). והוא משמש כל' הפייטן גם להיפך כמו שכתב בהמשך, בודק, פירוש המתקן את הפלגה.

(ג) בעון כרמינו. כמו שגא' וכרמינו סמדר (שיר ב טו) ובת"י מפרש שמדבר על עוון פסל מיכה. וי"מ ע"ש הפס' ברכי ששלי לא נמרתני, פי' לא עסקתי בתורה ומצוות.

(ד) גרמינו. בגללנו, כמו דינא דגרמי (ב"ק דף ק' ע"א).

וְנִגְהַ צִדְקָנוּ בְּאוֹר. בְּאוֹרְךָ נִרְאָה-אוֹר (תהלים לו י):

אוֹר חֲדָשׁ^(א) שְׁמִרְתָּ. לְנַחֵם חַיִּים הַכְּמִרְתָּ^(ב).

אוֹר שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם שְׁמִרְתָּ. לְרַחֵם וּלְנַחֵם אֶת יִשְׂרָאֵל.

זְכוֹר קֹדֶם הָאֻמְרָתָּ. וְזָכַר-לָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ:

זְכוֹר שֶׁבְחַרְתָּ בְּנוֹ מִקֹּדֶם.

זָכַר-לָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכַר וְהָאָרֶץ אֲזָכַר:

(כשיש צרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶה יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַר-לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי-אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם-זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא-מֵאֲסָתִים וְלֹא-גָעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת-בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת-שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֵּצְךָ מִכָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹ: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם-יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְחָה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם יִקְבֹּצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בְּשִׁלְג וּבְצֶמֶר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ-נָא וְנִנְכַּחְהָ יֹאמַר יְיָ אִם-יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשִׁלְג יִלְבִּינוּ אִם-יִהְיוּ בְּתוֹלַע בְּצֶמֶר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ לְמַעַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחֲה פִשְׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזָכַר: מַחֲה פִשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחֲתִי כְּעָב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְינוּ הָאֵיזִנָּה יְיָ בִּינָה הִגִּידָנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵי-פִינוּ וְהִגִּינוּ לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי-יִלֶּךְ יְיָ הוֹחֵלֵנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אָבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְחַנְתָּנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עֶרְף לֹאֵר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אָבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזְלָנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הֶעֱוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ. שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כִּזְבָּנוּ. לָצָנוּ. מִרְדָּנוּ. גֵּאצָנוּ. סָרְדָנוּ. עֲוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְדָנוּ. קִשְׁינוּ עֶרְף. רִשְׁעָנוּ. שִׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲבָנוּ:

(א) אוֹר חֲדָשׁ. בְּצִרְאָשִׁית רַבָּה (ג ו) אֹרְחָה שֶׁנִּבְרָאת בַּשָּׁמַיִם יְמֵי בְּרָאשִׁית וְכוּ' נִגְנָה וְהִיא מִתְחַנְתָּנוּ לְצִדְקִים לְעַתִּיד לְבֹא. וְנִקְרָא אֹרֶךְ זֶה אֹרֶךְ חֲדָשׁ, כְּכַגֵּל חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הִשְׁתַּמְשׁוּ בוֹ מִעוֹלָם, וְכֵמוּ שְׁאוֹמְרִים אֹרֶךְ חֲדָשׁ עַל כִּיוֵּן תְּחִילָה.

(ב) הַכְּמִרְתָּ. ע"פ ל"ה (הוֹשַׁע יא ח) נִכְמְרוּ נְחוּמִי.

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשׁוֹשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵינוּ. וְנִפְרַע פְּאַרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. הָרַב בַּעֲוִיָּנוּ. מִיִּרְתָּנוּ הֵיטָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאָנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דְּבָרְנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעָנוּ. שִׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עָשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרְאָנוּךָ יְיָ
אֱהִינוּ. רָחֲקָה מִמֶּנּוּ בַּעֲוִיָּנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִידָּ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאָנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דְּבָרְנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעָנוּ. שִׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִנוּ יְיָ אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נִשְׂאָ עֵז וְעִבְרָ עַל־פִּשְׁעֵי לְשִׁאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ וּכְבַּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּנוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּזָה וּשְׁמַע פֶּקַח עֵינֶיךָ וְרָאָה
שְׂמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים

תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אֲדָנִי שְׁמֶעָה אֲדָנִי סְלַח אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תַּטְּשֵׁנוּ
בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תַּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כְּלָה כְּחַטֹּאתֵינוּ. וְקִי־סִלְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָךָ צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תֹּאבֵי יִשְׁעֶךָ
יִכִּירוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחַמִּים וְחַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוֹדָה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבָךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּיּוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוִיגִים עַל שֵׁם קִדְשֶׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
יְחִידָה: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמִּים עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא
פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה
לְמַעַנְךָ וְחַוְשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
יּוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשְׂרָא, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ פֶּחֶד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׁבָטִים, עֲנֵנוּ:
עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבֵי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם בְּחֵרֶם הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֵרֶם הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְפִינָחָם בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹהוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחֵלְיוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְעֲזָרָא בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַתָּמִים וְחַיִּים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָי עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּי רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעִנְיָנוּ וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי אל־בִּאפָּךְ תִּזְכֶּנִי וְאַל־תִּפְרֹדֵנִי תִּפְרֹדֵנִי יי כִּי אֶמְלֹאֲנִי רָפְאֵנִי יי כִּי נִבְחַלְתָּ עֲצָמַי: וְנִפְשִׁי נִבְחַלְתָּ מְאֹד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסִידֶךָ: כִּי אֵין בְּמֹת זָכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לִילָה מִמָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעֻלִּי אֲוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יי תַּחֲנִתִּי יי תַּפְלִתִּי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רָגַע:

מחא ומפא ממית ומחיה. מסיק משאול לחיי עלמא. ברא פד חטא אבוהי לקיה. אבוהי דחאם מפא לכאבה. עבדא דמרד נפק בקולר. מרה תאב ותבר קולרה: ברך בברך אגן וחסידן קמד. הא רוי נפשן בגידין מררין. עבדך אגן ומרדינן קמד. הא בבזתא הא בשביתא והא במלקיותא. במטו מנדך ברחמך דנפישין. אפי לכאבא די יתקף עלן. עד דלא נהוא גמירא בשביתא:

סז תחנה ע"ס תשר"ק ונסוף חתום שמעון בר יצחק

תוֹרַת הַקְדוּשָׁה. הַתְּחִנָּה בְּבִקְשָׁה.

פְּנֵי הַצּוּר נִעְרָץ בְּקִדְשָׁה:

שְׁפָכִי שֵׁיחַ עָרֵב. וְזָכְרִי מַעֲשֵׂה חֵרֵב⁽⁶⁾.

מתן תורה.

(6) וזכרי מעשה חרב. כ"ט (זכרות דף ל"ב ע"ב) ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני.

(ה)

בְּנִעֲשָׂה וְנִשְׁמַע אָבוֹת לְהִתְקַרֵּב:

אבותינו התקרבו אליך:

רָגְנוּ שְׁעִיר וּפֶאֶרֶן. דְּתוֹתֶיךָ לְשִׁמְרֹן^(א).

הגוים סירבו לקבל את התורה ואפילו לא הסכימו לקיים ז' מצוות ב"נ.

עָמַד וּמִדָּדֶן רָאָה וַיִּתִּירֶן^(ב):

נתן להם עונש מידה כנגד מידה שאפילו מקיימים ז' מצוות ב"נ אינם מקבלים שכר:

קְדוֹשׁ הַתִּיקָם^(ג). לֹא שִׁמְרוּ חֻקָּם.

ה' עקר אותם.

בָּאָף וּבְחֶמָה עֲשׂוֹת בָּהֶם נָקָם:

צַעַד מִרְבּוֹת. וְנִקְדָּשׁ בְּעֶרְבוֹת.

הגיע עם רבבות מלאכים. והוא נקדש בשמי מרום.

מִיָּמִינוּ אֵשׁ דָּת וְלֵהָב שְׁלֵהָבוֹת:

תורה כתובה באש שחורה ע"ג אש לבנה - אש להב ושללבת כולם ענין אחד

פָּנִים מִסְבִּירוֹת. אֱלֹיו מִתְחַבְּרוֹת.

בסבר פנים יפות קיבלו ישראל את התורה.

הַנִּשְׁקוּ מִפִּיו עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת:

ואת עשרת הדיברות כנשיקה מפיו של הקב"ה:

עוֹלָם נִתְבַּסֵּם^(ד). אֲשֶׁר מִתְנַאֵז נִמְסָם^(ה).

העולם התחזק על בסיסו. שעד אז היה ירא פן יהיה נמס אם לא יקבלוהו.

וּבְמוֹצָא שָׁלַל רַב עַל־אִמְרַתְךָ שֵׁשׁ:

סוּדֵי פְקוּדֶיךָ. נִמְסְרוּ לְדוֹדֶיךָ.

לישראל.

מֵאֵז וְעַד עֵתָה הִפָּחַ מִכְבְּדֶיךָ:

נָדִים וְגַם נָעִים. וּבְרָגֶז שְׂבָעִים.

בְּנֶפֶת צוּפֶיךָ תָּמִיד מִשְׁעֲשָׁעִים:

(א) רגנו שעיר ופארן וכו'. כ"ש (ע"ז דף ב' ע"ב) מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קיבלוהו. ואפי' ז' מצוות ב"נ לא קיימו כדאי' התם.

(ב) ראה ויתירן. כ"ש (ב"ק דף ל"ח ע"א) עָמַד וּמִדָּדֶן אָרַץ רָאָה וַיִּתֵּר גוֹיִם (חזקוני ג' ו) מה ראה, ראה שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם וכו' לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר.

(ג) התיקם. כמו שנא' התיקם בְּצִאֵן לְמִבְּקָה (ירמיה יב ג) פי' כש"י נתקם מן החיים למוות.

(ד) עולם נִתְבַּסֵּם. בשיר רבה (א נ) ומי ציסם העולם אֲנֹכִי תִּבְנִיתִי עֲמוּדֵיךָ סָלָה צוּכִית אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ כמו שפירש במתנות כהונה.

(ה) מתנאז נמסם. כ"ש (ע"ז דף ג' ע"א) התנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב ואם לא אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

מִסֻּרַת לַיָּפֶה. בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה^(א).

יָקָרוּ אֲמָרֶיךָ מִשְׁהֵם וַיִּשְׁפֹּה:

יותר מאבנים יקרות:

לְבִי לְחֻקֶּיךָ. בְּעֵלִיל^(ב) מְזֻקְקֶיךָ.

ללומדי תורה. המדקדקים ומטהרים את משנתם כמו צורף המטהר כסף בפור.

קֹבְעֵי עֲתוֹתָם לְפִלֵּשׁ פְּקָקֶיךָ:

לפתוח כל סתום (פי' לגלות סודות התורה):

בְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת. לְרֹאוֹת וּלְהַטּוֹת.

ולפסוק ההלכה.

שְׁנָתָם נִוְדָּדָה בַּחֲדָר הַמַּטּוֹת^(ג):

גם על משכבם בלילה מחשבתם בד"ת:

יוֹם יוֹם יִדְרָשׁוּן. בְּלִבָּם יַחְרָשׁוּן^(ד).

יחשבו.

לְאַסּוֹר וּלְהַתִּיר בְּפִיהֶם יִפְרָשׁוּן:

טִמְאוֹת וְטַהוֹרוֹת. לְהַבְדִּיל וּלְהוֹרוֹת.

מְלַחֵץ וְדַחֵק עֵינֵיהֶם נוֹהָרוֹת:

למרות מצבם הקשה, עיניהם מלאות אור התורה:

חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. עַל־פִּימוֹ שְׁפוּטִים.

וְאוֹיְבֵיהֶם פְּלִילִים^(ה) וּבָהֶם נִשְׁפָּטִים:

ולמה נהפך המצב שאויבינו שופטים אותנו:

זָכְרֵי זֹאת תְּעוֹדָה. הוֹגֵיךָ לְהַתְּעוֹדָדָה.

כינוי לתורה לעודד העוסקים בד'.

וּמְלִיצֵי הַגִּיוֹנִיךָ לְעֶזֶר וּלְסֻעָדָה:

ומפרשי ענייך

וְחֲנִנֵי פָנֶי קוֹנֶיךָ. בְּמַעַן חֲנוּנֶיךָ.

בדברי תפילה.

כִּי הוּא אֶתִּיךָ יוֹצֵרְךָ וְאַדְנֶיךָ:

(א) מסורת וכו'. כמו שפירש"י בעירובין (דף כ"א ע"ב) ששלמה קבע מסורת וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה. ובפי' דרשנואל על אבות (פ"ג מי"ג) פי' המסורת שמסרו לנו חכמים בחסרות ויתרות שבתורה. הם גדר וחזוק לתורה שזכתה. והכוונה למסורה המודפסת במקראות גדולות הישנים כמו בצראשית (א יב) וַתֵּצֵא ג', ב' מלא וא' חסר, קדמאה מלא וַתֵּצֵא הארץ דשא (צראשית א יב), ומילעא חסר וַתֵּצֵא את עמך ישראל (ירמיה לב כא), ובתראה מלא וַתֵּצֵא ותתן לה אשר הותירה משבעה (רות ב יח), חד באורייתא חד צנביאי חד צכתובי, וסימן ארעא לעמך יהצת.

(ב) בעליל. כור הכסף (רש"י תהלים יב ז).

(ג) בחדר המטות. צרכות (דף ה' ע"א) ואם ת"ח אינו צריך לומר קרי"ש על מיטתו ופירש"י משום שרגיל במשנתו לחזור על גרסתו תמיד.

(ד) יחרשושן. ל' מחשבה (רש"י משלי ג כט).

(ה) ואויביהם פלילים (דברים לב לא). פירש"י ועכשיו אויבינו שופטים אותנו.

הֲלֹא אִם אֵין תַּמָּה. הוֹגָה בְּתַמִּימָה.

אם אין ישראל. עוסקים בתורה.

הֵן בְּקֶרֶן זְוִית נְתוּנָה וּמִשְׁתּוֹמָמָה:

היא מונחת לבד בקרן זוית:

דֵּק וְחֶלֶד^(א) עֲבוּרָה. עוֹמְדִים בְּגִבוּרָה.

שמים וארץ עומדים בזכותה כ"ש (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת.

בִּירְאָה טְהוּרָה וּבְמִצּוֹה בְּרָה:

בזכות התורה הנקראת יראת ה' טהורה מצות ה' ברה (תהלים יט):

נִבְרִי רְנוּנִים. וְשִׁפְכִי תַחֲנוּנִים.

התגברי בשירות ובתחינות.

עֲבוֹר תִּפְלֹתֵנוּ בְּאֵין סִבּוֹךְ עֲנָנִים^(ב):

כדי שתעבור תפילתנו ועננים לא יחסמו את דרכה:

בְּאֵי עֲדִיו בְּתַחַן. לְנִקּוֹת מִצַּחַן.

הבאים אל ה' בתפילה. ומבקשים כפרה על חטאם.

מֵאֲוִים יִתֵּן יְכָמוֹר וְגַם יַחַן^(ג):

יתן ה' את בקשתם וירחם עליהם:

אֶסּוֹף עֲדַת מִי מָנָה. לְקַרְיָה נֶאֱמָנָה.

וּכְעֶדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ מֵאָדָם תַּהִימָנָה^(ד):

וירושלים תהיה רועשת מרוב אנשים כמו דיר מלא צאן:

שְׁבוּיִם יִמְלֹט. מֵאֲשֻׁמִּי^(ה) עֲלֹט.

יציל את ישראל השבויים. מחושך הגלות. אשמונים ועלטה שניהם לשון חושך

עַדִּי עַד יִסּוּבְּכֶם עַז רָנִי פִּלְטִי:

ה' יגן עלינו מסביב ונשיר שירי ישועה:

וּבְשׁוּבָה^(ו) וְנַחַת. יוֹשְׁעוּ מִשַּׁחַת.

ברגיעה

בִּקֵּשׁ צֹאן אוֹבְדוֹת וְגַם הַנִּדְחָת:

רְפָאוֹת^(ז) הַנִּחָלָה. יִסִּיר כָּל־מִחָלָה.

יביא רפואה לחולים.

צֹאן אָדָם לְמִלֵּאת עִיר הַמְּהֻלָּלָה:

(א)

דוק. שמים שנא' (ישעיה מ כב) הַנּוֹטָה בְּדֵק שָׁמַיִם. וְחֶלֶד. ארץ (רש"י תהלים מט ז).

(ב) עבור תפלתנו באין סבוך עננים. בזכרות (דף ל"ז ע"ז) רבא לא גזר תעניתא דיומא דעיבא משום שנא'

(אליה ג מד) סְבוּתָה בְּעֶנָן לֶךְ מֵעֲבוֹר תִּפְלָה.

(ג) יַחַן. י"ג יָחַן מִחַמַּת הַחַיִּים.

(ד) וכעדר בתוך הדברו (מכה ז יז). ת"י כעידרלא בגו דירא. מאדם תהימנה. פירש"י (שם) תהיינה הערים

הומיות מרוב אדם.

(ה) אשמונים. חושך לפירש"י (ישעיה נט י) אֲבַל הַרְדִּיק פִּירֵשׁ ל' שְׁמָמָה.

(ו) ובשובה. ובסנהדרין (דף ל"ז ע"ז) מפרש שובה ל' תשובה, וכמ"ד אם ישראל עושין תשובה נגאלין.

(ז) רְפָאוֹת נ"א רְפֵאוֹת.

חֲבוּשׁ הַנְּשִׁבֶּרֶת. זְלוּל הַגְּבֻרֶת.

ממשלת הגוים.

קִנְאָה קִנְאָה גְּדוּלָּה לְעִיר הַמְּחֻבֶּרֶת:

כינוי לירושלים (תהלים קכב ג)

מְכַנְּיִי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֶי בַּעַל הָרַחֲמִים: מְשִׁמֵּי תִפְלָה הַשְּׁמִיעוּ
תִּפְלָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה: מְשִׁמֵּי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֶי שׁוֹמֵעַ
צַעֲקָה: מְכַנְּיִי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֶי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדְמָעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ
וְהִרְבוּ תַחֲנֹן וּבִקְשָׁה לְפָנֶי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ
תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהֲבָתְכֶם וַיְחִיָּה זֶרַעַם שְׁלֹא תֵאבֹד
שְׁאֲרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל
וּלְשִׁנְיָנָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכַּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֲמֹד:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן בְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. עֲשִׂימֵי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא
שְׁרִינִן. מְרִירָן נִפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנִפְשִׁין. חִילָא לִית בִּין לְרַצְוִיָּה, מָרָן. עֲבֹד בְּדִיל
קִימָא דְּגִזְרָתָךְ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרָן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֹר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא
בְּכִסְפָּא מִתְפָּרְקִין. וְעֲמֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׁאֲלִיתִין
וּבְעוֹתִין. דִּלָּא נְהִדֵּר רִיקָם מִן קַמְךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֲרִית יִשְׂרָאֵל וְאֵל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֻמְרִים שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאֵל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֹךְ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאֵל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְּשִׁלָּשִׁים
בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עֲזָרָה:

אֲבִינוּ מִלְּפָנֵינוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמוּחָ: יְהִי־חֶסֶדֶיךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֵל־תִּזְכָּרְלָנוּ עֲוֹנֹת רַאשֵׁינוּ מִהֵרָ
יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בּוֹז: בְּרַגְזוֹ רַחֵם
תִּזְכָּר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עָפָר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר
כְּבוֹד־שְׁמֹךְ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֹךְ:

וַיִּתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיד מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְשָׁא בְרִידָא הוּא לְעַלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובחיצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קֳדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד־עולם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שני שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוֹר חֲבָלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בַּשָּׁת הַפְּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדֹּב
וּמַה־נִּצְטָמָד: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךְ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בַּתּוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בַּתְּהִלָּה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֹתֵינוּ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הַעֲמָדִים בְּבֵיתֵינוּ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֹתֵינוּ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גִבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֹתֵנוּ וְכָל־קֶרְבִי אֹתֵנוּ שֵׁם קֹדֶשׁ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יָהּ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּוֶאָה בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶם קֹדֶשׁךָ וְנוֹדָה
אֹת־שְׁמֹךְ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךְ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֹתִי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵנוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהֵדֶם קְדוֹשׁ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בַּחֲדָר־תְּקֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֹדֶשׁ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לֵךְ יְיָ הִגְדֵּלְהָ וְחַגְּבוּרָה

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בכני
 אלים: א נערץ בסוד קדשים רבה, ונורא על כל סביביו: יי אחי צבאות
 מייכמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מייכמך באלם יי מי פמכה נאדר
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מייכמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא יחזיק לעד אפו בייחפין חסד הוא: לכו גרננה ליי גריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות גריע לו: צדק ומשפט מכון בסאך חסד
 ואמת יקדמו פניו: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אף לך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחרף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעוז ים שפרת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

סח פתיחה חתום בראשי המאמרים אליה בר שמעיה חזק

אליך לב ונפש נשפוך פמים.

כלנו אל-א בשמים:

אתיו זקנים עם עולליכם.

ילדיכם.

בואו

הזכו והסירו רע מעלליכם:

מעשיכם :

היטהרו

לפניו גרבה תחנה ובקשה.

על-זאת מאיינו נבקשה:

ירגז הטוב על מגול^(א).

ינצח יצר הטוב את יצר הרע.

דרך יעזב פושע ועול:

פושע ועול ענין אחד

הכיני לב והיטיבו מחשבת.

(א) יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"ב). ואמרו (ברכות דף ה' ע"ב) לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע.

בִּי גָדוֹל כַּח הַתְּשׁוּבָה:

בְּקָהֶל רַב מְלִין אַכְבִּיר.

ארבה.

וְלֹא יִמָּאֵם אֶל כַּבִּיר^(א):

רוֹצֶה תְּשׁוּבָת בּוֹגֵד וְנִשְׁחָת.

לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת:

ממוות וגיהנם:

שִׁמְעַתְּ תַּחֲנוּן וְהִעֲתֵר לְמִבְקָשֶׁיךָ.

וענה

בְּנִשְׁאֲנוּ יְדֵינוּ אֶל־דְּבִיר קִדְשֶׁךָ:

לכיוון בית המקדש:

יְהִי־נָא אִמְרֵי־פִינוּ לְרָצוֹן.

וְכִפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ אָנָּם וְרָצוֹן:

חֲשׁוֹב זְכוֹר קְרִית נְעִימִיךָ^(ב).

ירושלים עירך.

וְהִנָּחֵם עַל־הָרָעָה לְעַמֶּךָ:

חזור בד

וַעֲשֵׂה חֶפֶץ עֲבָדֶיךָ.

רצון

וַיִּשְׁעֶשְׂעוּן תַּנְחוּמֶיךָ.

ותשמח אותם בנחמה.

תְּמוּכִים סְמוּכִים עַל רַחֲמֶיךָ:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתֶךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מִקֵּדָם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמְסִיר חַטֹּאת יִרְאִיו פֹּרֶת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקוֹם שְׂבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בְּעֶזְרְךָ עַל הָרַם סִינִי וְהִרְאִיתָ דְּרָכֶיךָ טוֹבָה לְמִשְׁחָה עֲבָדֶךָ. אֲרַחֲוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לָּו וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֵתָּה אֱלֹהֵינוּ וְחַנּוּן אֲרַךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֶחֱזֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

(א) ולא ימאם א' בביר. כ"ש (ברכות דף ח' ע"א) מנין שאין הקב"ה מואם בתפלתן של רבים שנאמר הִיָּא בְּבִיר וְלֹא יִמָּאֵם (איוב לו ה).

(ב) קרית נעימך. מקום נעים, כ"ש חבילים נפילתי בנעמים (תהלים טז ו) פי' אכן עזרתי במקומות נעימים. ואולי הכוונה לדוד ושלמה, שהיו נעימים לפניך.

א אַרְךְּ אַפִּים אָתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאת. וְדָרְךְ תְּשׁוּבָה הוֹרִית: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֶסְדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יְדִידֶיךָ: תִּפֶּן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אָתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבִתְפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדֵּם. כְּהוֹדַעְתָּ לָעָנוּ מִקֶּדֶם: מִחֲרוֹן אַפָּךְ שׁוּב. כָּמוֹ בְּתוֹרַתְךָ כְּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נַחֲסָה וְנִתְלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בָּעָנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצַב עִמּוֹ שֵׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתָנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאֲמַר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשֵׁם נֶאֱמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ | יְיָ אֱלֹהִים וְחָנוּן אַרְךְּ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאֱלֹפִים נָשָׂא עֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטֹּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אָתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:
וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן וּבִיּוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וּשְׂיִרְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתָּנוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסִּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רָשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטֵאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטֵאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעֵדְנוּ שְׁמוֹךְ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ בְּעַת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמוֹךְ: לֹא כְּחַטֹּאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָנוּ וְלֹא כְּעֲוֹנוֹתֵינוּ תִּגְמַל עִלְּנוּ: כִּי כִּגְבַהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֵּין הַגִּבֹּר חֶסֶדְךָ עִלְּנוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמְּעַרְבַּ בֵּין תִּרְחִיק מִמָּוֶנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֵּין תִּרְחֵם יְיָ עִלְּנוּ: לֹאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחָמִים וְהַסִּלְחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֵּם לְרַחֲמִים לְפָנֵי שְׂכִיחֵם וְרַחֲמוּם: וְאָתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעַתָּ וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֶסְדְּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעַתָּ פֶקֶח עֵינֶיךָ וַיֵּרָא שְׁמִמֹּתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹךְ עָלֶיהָ כִּי לֹא עֲלִצְדֻקְתֵּינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמַעַתָּ אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תִקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַן־ךְ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

סמ' על סדר א"ב כפול

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבוֹתֵינוּ
אֲנִי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בִּיתְךָ.
אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל־קִדְשְׁךָ בִּירְאָתְךָ.
בְּהִשְׁכִּימִי בְּתַחַן לִפְנֵי מִכּוֹן שְׁבִתְךָ.
בַּעַת רְצוֹן עֲנֵנִי בְּאַמֶּת יְשׁוּעָתְךָ.
גָּדוֹל וְגִבּוֹר עַל־כָּל־שֵׁמוֹךְ אִמְרַתְךָ^(א).
גְּבוּרוֹת רַחֲמֶיךָ מֵאֵז^(ב) וְאֵלֵינוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ^(ג).
מְבַרֶּיאת הָעוֹלָם הַקְדַּמַּת רַחֲמִים, וּבִשְׁבַלֵּינוּ עֲשִׂית הַכֹּל.
דְּבָרְךָ רֹאשׁ אֶמֶת לָנוּ בְּאֶמֶן עֲצָתְךָ^(ד).
תּוֹרַתְךָ קִדְמָה לְבִרְיָאָה, וְהִיא אִמֶּת, וּבָהּ נִתְיַעֲצֵת בַּעַת בְּרִיאת הָעוֹלָם.
דְּרָכֶיךָ בְּעֶמְדָם לְהַקְדִּים לָמוּ חֲנִינוּתְךָ.
דְּרָכְךָ לְחַנּוּן הָעוֹמְדִים לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ עוֹד בְּטֶרֶם הַתְפַּלֵּלוּ.
הַמְּחִילָה וְהַסְּלִיחָה שְׁלָךְ, עֲבוֹר עַל־פֶּשַׁע תִּפְאֶרֶתְךָ.
הַדֵּר כְּבוֹד הוֹדְךָ וְדְבָרֶי נִפְלְאוֹתֶיךָ.
וְהִנֵּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ בְּעֵצָם חֲמִלָתְךָ.
בִּאֲנוּ לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֶיךָ כִּי רַחֲמֶיךָ עֲצוּמִים.
וּלְךָ לְבָד הוֹחֲלָנוּ וְאַתָּה תַּעֲנֶנָּה מְחִילָתְךָ.
מֵיִיחָלִים רַק לָךְ וְאַתָּה תַּעֲנֶנָּה – "מַחֲלִיתִי".
זְכוֹר קְנִיית קָדָם שְׁבִטִי נַחֲלָתְךָ.
זְכוֹר אֶת כָּלל יִשְׂרָאֵל שְׁקִנִּית מִקָּדָם
זְכוֹר אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֲמִתְךָ.
זְכוֹר אֶת אֲבֵרָהִם אֲבִינוּ שֶׁהוֹדִיעַ אֶת אֲמִיתְךָ לְבָנָיו.
חֶסֶד נְעוּרִים אֶהְבֵּת כְּלוּלוֹתֶיךָ.
זְכוֹר אֶת יִשְׂרָאֵל שִׁיצְאוּ אַחֲרֶיךָ בַּמַּדְבָּר מְרֹב אֲהַבָּה אֵלֶיךָ.

- (א) על כל שמוך אמרתך (תהלים קלח ז). פירש"י שמוך בעל גבורות קנא ונוקם במידת הדין, ועל שמוך, שהוא מדת הדין, הגדלת אמרתך, הבטחתך להעביר על מדותיך ולסלוח לנו.
(ב) גבורות רחמך מאז. כ"ש בצראשית רבה (יב טו) ה' יֵאָהִים וכו' הריני צורא אותו במידת הדין ובמידת הרחמים.
(ג) ואלינו מחשבותיך. כמו שפירש"י (תהלים מ ו) וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, בשבילנו בראת עולמך וכו'. ובמדרש (ב"ר א ז) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר.
(ד) באומן עצתך. כ"ש (ילקוט שמעוני פר' בראשית) וְאַתָּה אֶצְלוֹ אֲמוֹן (משלי ח ז), אומן, התורה אמרה, אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה, בנהו שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטרין ואינו בונה אותו מדעת עצמו אלא מדעת האומן. ובמדרש תנחומא אמרו אל תקרי אומן אלא אומן. ואולי ז"ל בְּאֶמֶן.

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ.

ובזכות אלה, תיטיב לנו מחדש כל בוקר, כי אתה נאמן לקיים הבטחתך לאבות.

טוֹבְךָ נֹדַע לְנֶאֱמָן בֵּית מִשְׁרֶתְךָ.

את טובך הודעת למשה.

טָכְם שֵׁם רַחוּם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתֶיךָ.

צורת שם הרחמים מיוסדת על ארבע אותיות.

יִתְד תִּקְוָעָה בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תִּיבוֹתֶיךָ.

תמכתי יתדותי ביי"ג מידות הרחמים.

יִגְלוּ^(א) רַחֲמֶיךָ עַל מְדוֹתֶיךָ.

גלגל רחמך על מידת הדין.

כִּי אֲנַחֲנוּ עִמָּךְ וְצֵאן מִרְעִיתְךָ.

כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דָּפְקָנוּ דָּלְתֶיךָ.

לֹא לְמַעַנְנוּ כִּי אִם בְּרַב צְדָקָתְךָ.

לא בזכותנו, אלא מתוך צדקה וחסד.

לָרָעִים וְלַטּוֹבִים וְהִיא תִּהְלָתְךָ.

מָטָה כָּל־פִּי חֶסֶד, זֶה הִיא אֲמִנוֹתְךָ.

אתה מטה את כף המאזניים לצד החסד

מִדָּה וּמִדָּה הִיא לְשִׁבְחַ צִפְרִיתְךָ^(ב).

כל המידות נמצאות בכתרך ומייפות אותו.

נוֹהֵג חֶסֶד חֲנָם עִם כָּל־בְּרִיּוֹתֶיךָ.

נְתִיבוֹת חַן וְרַחֲמִים לְנוֹצְרֵי עֲדוֹתֶיךָ.

סְלִיחָה מִבְּקָשִׁים, תָּכִין לָבָם לְקִרְאָתְךָ.

שִׁימָה דְמַעְתָּם בְּנֶאֱדָךְ, הֲלֹא בְּסִפְרֶתְךָ.

דמעות היורדות בשעת התפילה, תשמור עליהם בנאדך, ותספור אותן.

עָנִי וְעֲנּוּי וְעֶלְבּוֹן בְּנֵי בְרִיתְךָ.

עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה יֵי כָּל־צְדָקוֹתֶיךָ.

הוֹקְדִיךָ בַּצָּר צָקוֹן לַחֹשׁ תוֹכְחוֹתֶיךָ.

בצר לנו אנו זוכרים להתפלל אליך, ושופכים לפניך תפילת לחש בשעת הפורענות.

פְּלִטָּם מִשַּׁחַת חֲמִשָּׁת מִיָּנִי עֲבָרְתְךָ.

ה' סוגי כעסך (המנויים בהגדה של פסח).

צוּפָה לְקַטְרֵג וּלְחַבֵּל אִם רַעֲיָתְךָ.

השטן רוצה לקטרג ולהרע לעמך.

(א) יגלו. אולי כ"ל יגלו צבנין נפעל.

(ב) צפירה (ישעיה כח ה). ת"י כתר. נ"א לשבח צפירתך.

צו לַנְעוּל וְאַל יִפְגֹּם בְּמַחֲצִיתָךְ.

צוה לנעול את הדלת

קוֹל יַעֲקֹב בָּעֵת יַעַל מִתְּהוֹמוֹתֶיךָ^(ח).

מצרותיו.

קִבֵּל בְּרַחֲמִים מִתַּחַת לְכֶם יְשִׁיבְתָּךְ^(ט).

רַחֲשִׁי^(א) מִשְׁלָמִים מְקוֹם זִבְחֶיךָ וְעוֹלוֹתֶיךָ.

אנחנו מביאים לך תפילה במקום הקרבן.

רִצָּה נִדְבָתָם וַחֲתוּר לָמוֹ חֲתִירְתָּךְ.

ופתח להם דרך לקבל תשובתם.

שׁוּב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ וְהִנָּחֵם עַל אֵימָתָךְ^(ז).

כלל ישראל.

שְׁמֹךְ יַעֲמֹד־לָנוּ וְיָשׁוּב אִפְּךָ וַחֲמָתָךְ.

תִּתְאַזֵּר בְּחִסְדֹּתֶיךָ וּתְתַעַטֵּף בְּחֲנִינוֹתֶיךָ.

תתאזר ותתעטף שניהם לשון מלבוש

וְתָבוֹא לִפְנֵיךָ מִדַּת טוֹבָךָ וְעֲנוּתְנוֹתֶיךָ:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹּת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלִיחַ לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְכֹחַ וְחֲטָאָה וְנִקְחָה. וְסִלִּיחָתָה לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מִלִּכְנֹס בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאֶיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: דְּרָשׁוּ יְיָ
בְּהַפְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב: יַעֲזֹב רִשָּׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֲשַׁבְתּוֹ
וְיָשׁוּב אֶל־יְיָ וּיְרַחֲמֵהוּ וְאַל־יֹאחֲזֵנוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יְמֵינוּ בְּקֶדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ

(ח) תהום. כרה כמו שפירש"י תהום אֶל־תְּהוֹם קוֹרָא (תהלים מז ח), כרה קוראה לחברתה.

(ט) מתחת לכם ישיבתך וכו' והתור לכו חתירתך. ע"פ המדרש (דברים כה ז יג) צענין מנשה המלך שרצה לחזור בתשובה וכו' והיו מלאכי השרת מסתמין את חלונות של רחיע שלא תעלה תפלתו לשמים מה עשה הקד"ה חתר את הרקיע מתחת לכסא הכבוד וקיצל את תפלתו.

(א) רחש. דיבור בלחש כ"ש מרחשתן שפוותיה (תענית דף כ"ז ע"ב). וי"מ רחש, תפילה בזוונה כמו שנאמר רחש לבי (תהלים מה ב).

(ז) אֵימָה. כינוי לכלל ישראל (שיר ו 7) ואמרו במדרש (שמו"ר טו ו) למה נקרא שמה איומה שיושבת במלכות שיש לה איומה, היא מלכות אדום שקראה דניאל דְּחִילָה וְאַמְתָּנִי (דניאל 1 ז).

בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנו אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר כַּעֲסָךְ עִמָּנוּ:
שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְבִּ: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם
עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ: שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֻדֶיךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכָּתְךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה חַפְצְךָ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִחָנוּ מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

ע' ע"ס א"ב ואח"כ חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו בעלי ה' אבנים חוץ מבית אחרון של
כל מאמר שהוא עלה"כ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־יְיָ בְּהַמְצָאוֹ לְדָרְשׁוֹ קִדְמָתִי.

באתי לדרוש את ה' בעשרת ימי תשובה.

בְּעַדִּי לְכַפֵּר כִּי כְתוּלָע נֶאֱדַמְתִּי.

נהייתי אדום בחטאי כמו בגד צבוע בתולעת השני.

גִּלְגַּל הַלֵּב וְטִמְטֵם וּכְיִשָּׁן נִרְדַּמְתִּי.

גלגול וטמטום ענין אחד

כְּמַעֵט כְּסֹדֶם הָיִיתִי וְלַעֲמֹרָה דָּמִיתִי (ישעיה א ט):

כמעט התחייבתי כיליון גמור:

דָּמִיתִי לְשׁוֹטָה פְּרוּעָה מְנַאֲפָת וַחֲלָלָה.

שפרעו ראשה

הָיִיתִי כְּבָגֵד עֲדִים וּכְשִׁמְלָה מְגוּלָלָה.

כבגד מלוכלך. כגד עדים ושמלה מגוללה ענין אחד

וַחֲסֵרָתִי מִפְּגִיעַ וַיִּדַּע אֵין לִפְלָלָה.

אין מי שיתפלל בעדי.

רָאָה יְיָ וַחֲבִיטָה כִּי הָיִיתִי זוֹלָלָה (איכה א יא):

זוֹלָלָה כְּבוּדָה נִהְפְּכָה בְּיַד מְגָאֵל.

כנסת ישראל הנכבדה זולזלה על ידי רשעים המזהמים אותה.

חָנָם לִקְחָהּ^(א) לְצַמִּיתָת וְאֵין גּוֹאֵל.

קנו אותם חנם קנין עולם ואין מי שיפדה אותה.

טָבַע נֶכּוֹן וְנִשָּׂא, וַחֲרַב אֲרִיאֵל.

נכון וגשאל ואריאל, כולם כינויים לביהמ"ק

הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל (איכה ב א):

יִשְׂרָאֵל לְבוֹזִזִים וְלִמְשָׁפָה עַד־מָתִי.

(א) חָנָם לִקְחָהּ. נ"ל נִמְכָּרָה.

בְּאַרְבֶּה רַבּוֹ עוֹרְקִי וְעֶצְמוֹ מַצְמִיתִי.

רודפי, והתגברו הרוצים להכרית אותי.

לֵּלֶב בְּשׁוּמִי הָרִיסוֹתִי הָרְבוֹתִי וְשׁוּמֹתִי.

וַתִּבְחַר מִחֲנֹק נַפְשִׁי מוֹת מַעֲצָמוֹתִי (איוב ז טו):

נפשי בחרה למות מחנק יותר מלחיות:

מַעֲצָמוֹתִי הַמַּפְצָחוֹת וְהַמַּפְלָחוֹת מִמְּכַעֲסִיד וּמִמְזַעֲמִיד.

השבורות והמבוקעות על ידי אויביך.

נִמְתִּי נִלְאִיתִי נִשְׁוֵא חֲרוֹנְךָ וְזַעַמְךָ.

אמרתי – "עייף אני"

שִׁים לֵב לְגֹאֹל חַיִּת נְעִימִיד.

חיי ישראל הנעימים.

בִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ (דניאל ט יט):

עַמְּךָ זְרוֹיִים פְּזוּרִים בְּכָל־מוֹשְׁבוֹת.

זרויים ופזורים ענין אחד

פְּקֻדוֹךָ בִּצֹר, פְּקֻדוֹךָ בְּמַעַשׂ וּבְמַחֲשָׁבוֹת.

זכרו להתפלל אליך בצר להם, פחדו ממך במעשיהם ובמחשבותיהם.

צִלּוֹל זָדוֹן וְהַעֲבֵר וּרְפָא מְשׁוּבוֹת.

מרדנו.

השלך עוונותינו למצולות ים

אֲדָנִי שְׁמַעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ קְשֻׁבוֹת (תהלים קל ז):

קְשֻׁבוֹת תַּהֲיִינָה אֲזִנֶּיךָ לְשִׁפְךָ שִׁיחֵנוּ.

רֵן שִׁפָּה קֶבֶל בְּרִיחַ נִיחֵנוּ.

שירי פינו קבל כקרבתנו.

שְׁחַרְנוֹךָ מִגִּנֵּנוּ וּבָךְ מִבֶּט מִבְּטַחֵנוּ.

תקוות

וְשִׁמְךָ עָלֵינוּ נִקְרָא אֵל תַּנְחֵנוּ (ירמיה יד ט):

תַּנְחֵנוּ אֲדוֹן בְּפֹה שָׁנִים לָפֹה.

לְמַשָּׁל וּלְשִׁנִּינָה לְלַעַג לְבִשָּׁת וּלְכָל־פֹּה.

יֵאֱמָן יוֹחַשׁ הַמִּבְטָח שֶׁהַבְּטַחָתָּ לְשׁוּמָה.

תתקיים מהר ההבטחה

אֲנִי יְיָ בָּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעַתִּי הַנִּשְׁמָה (יחזקאל לו לו):

נִשְׁפָּוָה כְּמוֹ שׁוּמָה

הַנִּשְׁמָה בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תִּקְבֵּץ וּתְכוֹנְנָה.

שְׁמַע יְהִי חֲנוּנָה בִּי עַתָּה לְחַנּוּנָה.

חֹזֶק מַאֲמִירֶיךָ בְּצֵל יָדְךָ לְגוֹנָנָה.

מייחדיך ותגן עליהם בצד ידך.

וּפְדוּיֵי יְיָ יִשְׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרָנָה (ישעיה נא יא):

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּקְרָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וַיִּתְנֶה אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאֵלִפִּים נִשָּׂא עֵנִן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אִם אֲרַח
מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ קוִינֹוֹךָ^(א) לְשִׁמּוֹךְ וּלְזִכְרֶךָ תִּתְּנוּ נֶפֶשׁ: קוֹה אֵל יְיָ חֹזֶק
וַיֵּאמֶן לְבָבְךָ וְקוֹה אֵל יְיָ: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה
כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים
לַעֲתוֹת בַּצָּרָה: לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁפָּחֵנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: לָמָּה־פָּנִיךָ
תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲנִינוֹ וּלְחַצְנוֹ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּח אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עֲא ע"ס א"ב וסוף כל מאמר על לה"כ המתחיל בתיבת למה ובסוף חתום שמעון

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל יְיָ מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה.

תקוות

הֵן מִהוֹשִׁיעַ וּמַעֲזוֹר יָדְךָ לֹא קָצָרָה.

קִהְלֶיךָ קִדְשׁוֹ צוֹם קָרָאוּ עֲצָרָה.

קבעו צום והתאספו להתפלל.

לָמָּה יְיָ תַעֲמֹד בְּרַחוּק תַעֲלִים לַעֲתוֹת בַּצָּרָה (תהלים י א):

תסתיר את פניך בעת צרה:

(א) אִם אֲרַח מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ קוִינֹוֹךָ (ישעיה כו ח). פי' הכד"ק אף בעת שהגיעו משפטיך אלינו שאתה מייסר אותנו בגלות, אע"פ כן, קוינו לך ולא התייאשנו מן הגאולה.

אֵךְ בִּי לָנוּ צְדָקוֹת, וְעַז עֲטָה.

ה' מתנהג עמנו בחסד ונאזר בגבורה לעזור לנו.

לְשִׁמְךָ וּלְזִכְרֶךָ תֵּאֲוֹת נֶפֶשׁ לְקִשְׁטָה.

שמך הוא תאוותנו ותפארתנו.

בְּשִׁמְךָ נִשְׁעַ לְמַעַן סוּר מִשְׁאוֹל מָטָה.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּגֵר בְּאַרְץ וּכְאֶרֶץ נָטָה (ירמיה יד ח):

למה חרב בית המקדש והשכינה בגלות:

נָלִינוּ מֵאַרְץ צָבִי^(א) וְנִהְרַם הֵיכַל.

פְּגוּשֵׁי אָרִי וְדָב וְנִמְר^(ב) שׁוֹקֵד לְשַׁפֵּל.

פגשו אותנו האריה (בבל) והדוב (מדן) והנמר (יוון) מיהר להרוג ילדינו.

דָּכְנוּ חֲזִיר יַעַר וְכֶרֶסְמָנוּ לְמֵאֵכָל.

החזיר (אדום) כתש אותנו וחתך אותנו כדי לאכול אותנו.

לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא־יִוָּכַל (ירמיה יד ט):

נבהל ומופתע

הָיִינוּ כְּמַעֲוָלִים לֹא מִשְׁלָתָ בְּרַחוּמִים.

ממצבנו הקשה נראה כאילו אין אתה מלכנו.

וְלֹא נִקְרָא שִׁמְךָ עַל חַתּוּמֵי דָמִים.

ישראל המולים.

וְלֹא קָרַעְתָּ שָׁמַיִם וַיִּרְדֹּת מַמְרוּמִים.

לָמָּה לִנְצַח תִּשְׁכַּחַנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְץ יָמִים (איכה ה כ):

זִזְעוֹת וּשְׁמוּעוֹת אֵךְ הָבִין בְּמִרְךָ.

כל השומע ומבין את הזוועות העוברות עלינו, ירך לבו.

צוֹד צְדוּנֵי צוֹרְרִים בְּרַחֲב וְאַרְץ.

חֹמֶת עִירְךָ מִפְּרָצַת בְּמוֹתֶיהָ לְהִדְרֶךָ.

והאויב דורך על מקום המקדש.

לָמָּה פִּרְצַת גִּדְרֶיהָ וְאַרוֹהָ כָּל־עֲבָרֵי דָרְךָ (תהלים פ יג):

וליקטו פירותיה

טָרַף לָחֶם חֲקָנוּ בְּנִפְשָׁנוּ נַעֲבִיט^(ג).

כדי להתפרנס, אנחנו צריכים למשכן את עצמנו.

מִכְּבִּדֵינוּ הִזְלִינוּ כְּגִרְף טָנוּף וְעֵבִיט.

כגרף של רעי ועביט של מי רגלים.

יַעֲבִירוּנוּ כִּצְאֵן תַּחַת הַשָּׂרְבִיט.

(א) ארץ צבי (דניאל יא מה). ארץ ישראל.

(ב) ארי ודב ונמר. צויקרא רבה (י"ג ה') אריה זו צבל, דב זו מדן, נמר זו יון, חזיר מיער זו אדום.

(ג) נעביט. נמשכן, כמו עבוט, משכון. אולי הוא רמז למעמדם של היהודים כעבדי הקיסר, מעמד הכרוך בתשלום מיסים כבדים, תמורת חסות הקיסר נגד אויביהם.

לָמָּה תִּרְאֵנִי אָזֶן וְעַמָּל תִּבְיֵט (חזקוק א ג):

למה אתה מביא עלי חמס, ואתה רואה צערי, ואינך עוזר לי:

כָּשָׁל כָּחֲנוּ לְסָבֹל גְּרָמִינוּ^(א) לְהָדִיק.

ושיברו עצמותינו.

מִפֶּחַד מִצְדִּיקִי רָשָׁע וּמְרִשִּׁיעֵי צִדִּיק.

לִזְאוֹת יַחֲרֹד לִבְנוּ כִּי טוֹבֵנוּ הַחֲדִיק.

הטובים שבנו נרדפים ונהרגים על ידם כקוצים.

לָמָּה תִּבְיֵט בּוֹגְדִים תַּחְרִישׁ בְּבִלַּע רָשָׁע צִדִּיק (חזקוק א ג):

מִפֶּתְנוּ אֲנוּשָׁה וּכְאֵב נֶצַח יוֹדַע^(ב).

כואבת ואנחנו מיוסרים על ידי כאב נצח.

בְּעוֹרִים נִגְשֵׁשׁ בְּאֵין הַשָּׁפֵל וּמֹדַע.

נִגְדָּד חֲלִינוּ מִרְדַּת שַׁחַת לְהַפְדֵּעַ.

התפללנו אליך שתציל אותנו מרדת שחת.

לָמָּה צָמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ, עֲנִינוּ נַפְשֵׁנוּ וְלֹא תִדַּע (ישעיה נח ג):

שׁוֹבֵר תּוֹחֲלֵתְנוּ נִמְשָׁכָה לְחֶגְיַע קִצְנוּ.

זמן רב אנחנו מחכים לקץ.

לְהָשִׁיב שְׁבִיתְנוּ וְלִרְצוֹת אֶת־אֲרִצְנוּ.

עֲיִנֵּנוּ מִיַּחְלוֹת לָךְ שׁוֹפְטֵנוּ וְיוֹעֲצֵנוּ.

לָמָּה־פָּנִיךָ תִּסְתִּיר, תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ וְלִחְצֵנוּ (תהלים מד כה):

פִּתְחוּ רְשָׁעִים קִשְׁתָּם לְהַעֲצִים בְּאֵבֵנוּ.

עֲצֵמוּ לְהֶאֱרִיךְ מַעֲנִית וּלְחַרוֹשׁ עַל־גִּבְנוּ.

תלם המחרישה

צָפוּנִי^(ג) נִטְפֵּל לָמוֹ לְהַטְמִין בְּחִבְנוּ.

יצר הרע התחבר לאויבינו (להחטיא אותנו) והוא טמון בליבנו.

לָמָּה תִּתְעַנּוּ יְיָ מִדְּרָכֶיךָ, תִּקְשִׁיחַ לִבְנוּ (ישעיה סג יז):

קוּמָה וְאַל יַעֲזוּ גוֹיִם לְהַשְׁפִּט בְּבוֹשָׁה.

קומה למשפט, ואז לא יעזו גוים פניהם, אלא ייכלמו במשפטך.

(א) גרם. עאס (רש"י בראשית מט יד).

(ב) יודע. ל' ייסורים כמו שנאמר וידע בהם את אנשי סבות (שופטים ח טז) פי' ייסר אותם.

(ג) צפוני. אחד מז' שמות של יצר הרע (סוכה דף נ"ב ע"א).

כִּי חֹרְקִים עָלִינוּ שֶׁן מַחְבֶּרֶת וּתְלוּשָׁה^(א).

רָצָצוּנוּ וְרָעָצוּנוּ בְּצַד וּכְתָף לְהַעֲנִיֵּשׁ.

הכו אותנו וענשו אותנו על הזרוע ועל הכתף.

לָמָּה כָּאֲבִי נֶצַח וּמִכָּתִי אֲנוּשָׁה (ירמיה טו יח):

כואבת מאוד:

שׁוּבָה וְהַשִּׁיבֵנוּ מִזִּזְיוֹת קָרְנוֹת אֱלֹהִים.

מארבע קצוות פזורינו.

הָעַל בֶּן תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ וְתִתְעַלָּה.

אז

תִּמְהֹר וְתַחֲיֵשׁ לְהוֹצִיא אֲסִירִים מִכְּלָא.

לָמָּה תֵּשֵׁב יָדְךָ וּמִיָּנֶךָ, מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כִּלְיָה (תהלים עד יא):

הוצא ירך וכלה אויביך:

שְׁעָרֵי עִירְךָ תַּעֲלֶה מֵעֵמֶק טְבִיעֶתְךָ^(ב).

רֵאָה כִּי אֵין אִישׁ לְנַחֵם רַעֲיָתְךָ.

מֵאַנָּה הִנָּחֵם כִּי צָמְתוּהָ בְּעוֹתֶיךָ.

כי חרדתך הכריתה אותה.

לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָ לְנֶצַח, יַעֲשֶׂן אַפְּךָ בְּצֵאן מִרְעִיתְךָ (תהלים עד א):

עֲדִינָה יוֹשֶׁבֶת לְבֶטֶח וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶךָ^(ג).

ולוקחת את פירות גפנך.

אדום

יוֹם יוֹם מַעֲרָמַת לְאַבְד צְפוּנֶיךָ.

מתייעצת בחכמה להרוג את ישראל.

וְאֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אוֹמְרַת לְפָנֶיךָ.

ואומרת – "אני ואפסי עוד (ואין הקב"ה יכול למנוע ממני דבר)".

לָמָּה יִי תִזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פְּנֵיךָ (תהלים פח טו):

נָא זְכוֹר מְרוּדֵי עַמְּךָ בֵּין תּוֹלְלֵיהֶם.

המתעללים בהם.

עניי

הַחֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ עַמְּךָ שְׂמֹךְ מַחֲלֵלָהֶם.

אביהם.

בְּאֶרֶץ שְׁבִים אֵל תִּתֵּנָם בְּיַד מְבַהֲלֵיהֶם.

לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹזִים אֵינָהּ נָא אֱלֹהֵיהֶם (תהלים קטו ז):

(א) שֶׁן מַחְבֶּרֶת וּתְלוּשָׁה. בחולין (דף י"ח ע"א) שֶׁן תְּלוּשָׁה וּפְסוּחַ מוֹתֵר לְשִׁחוּט זֶה לְכַתְחֵלָה. וּפִירָשׁ"י לְאַפְסִי מַחְבֶּרֶת לְזַעֲלֵי חַיִּים.

(ב) טְבִיעֶתְךָ. כ"ט (לִיכָה ז ט) טְבִיעֵי בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ.

(ג) וּבֹקֶקֶת גִּפְנֶךָ. בְּחִיקָה נוֹפֵל עַל הַגֶּפֶן שֶׁזָּזוּ אוֹתָהּ וְהִרְיָקוּ אוֹתָהּ מִפִּירוֹתֶיהָ (רש"י נחום ז ג).

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
 רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
 עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
 זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
 בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וְחַנּוּן אַרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
 חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
 סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
 וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: וְחֶסֶד יי מַעוֹלָם
 וְעַד־עוֹלָם עַל־יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לְבָנֵי בָנִים: לְמַעַן־שִׁמּוּךָ יי תַּחֲיִינוּ
 בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשֵׁנוּ: יְהִי־חֶסֶדְךָ יי עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ:
 אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוֹבֵב־נָא הַבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גִּפְנֵן זֹאת: נִפְלְה־נָּא
 בְּיַד־יי בִּירְבִּים רַחֲמָיו: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפַר אֲנַחְנוּ: אָדָם
 יְלוּד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וְשִׁבְע־רָגֹז: אָדָם לְהִבָּל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר:
 וְהוּא לְקַבְרוֹת יוֹבֵל וְעַל־גְּדִישׁ יִשְׁקוֹד^(א): וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִחַ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
 שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וְעָשָׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמּוּךָ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עב שלמונית ע"ס תשר"ק כפול וכסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

תּוֹחַלֶּת יִשְׂרָאֵל חֶסֶד לֹא נַעֲזֹב.

ה' הוא תקוות ישראל וחסדו אינו עוזב אותם.

תִּקְוָתָם נִצַּח, אֱמוּנָה לֹא אֲכַזֵּב.

ולא התאכזבו מאמונתם.

שׁוֹמְרֵי חֻזֹן הַמִּוֶּעַד רֹאאוֹת^(ב) בַּמִּרְזָב.

ישראל מחכים לקץ הגאולה ועיניהם נובעות דמעות כמרזב.

שָׁחוּ כָּלֹו וְעַמְּךָ הִכָּבֵא זָב:

ישראל הושפלו ונהרגו ונחלים נוזלים מדמעותיהם:

רוֹם רַעֲנָן מִטָּה מִטָּה שְׁפִל.

ישראל אשר היו גבוהים ורעננים הושפלו.

(א) וְעַל־גְּדִישׁ יִשְׁקוֹד (איוב כא לב). פירש"י נקצר בצדות אלל הגדישים. יִשְׁקוֹד. ל' התמדה כמו (משלי ח לד) לִשְׁקֹד עַל־דִּלְתָתִי, פ' לעולם יישאר בשדה.

(ב) רֹאאוֹת. אלו העיניים (כש"י קהלת יב ג).

רֹאשׁ וְעֶקֶר לְזָנֵב וְעֶרְאִי וְטָפֵל.

נהפכו מראש לזנב ומעיקר לטפל.

קֵץ חֲשָׁד, תִּכְלִית לְיוֹשְׁבֵי מַאֲפֵל.

מחכים לסוף הלילה.

קֹה לְאוֹר וְשִׁית עֵנָן וְעֶרְפֹּל:

ובמקום האור, מגיע עוד חושך:

צָבִי קֹדֶשׁ הִלָּלְתָּ רֵאשִׁית לְהַרְשִׁים.

כתבת שבחם של ישראל – "רֵאשִׁית תְּבוּאָתְהָ" (ירמיה ב ג).

צִיץ^(א) הַמַּטָּה, פָּרַח הַזָּדוֹן לְיוֹרְשִׁים.

הרשעים, ש"ירשו" את ממוננו, מצליחים מאוד כמו מטה אהרן שפרח (בפר' קרח).

פְּנִית סִלְעִים וּמַרְשִׁים^(ב) לְהַשְׁבִּיחַ שְׂרָשִׁים.

בעבר גרשת מלכי כנען בשבילנו כמי שמסלק אבנים מכרמו.

פֶּרֶצַת^(ג) מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים וַחֲזִירֵי חֲרָשִׁים^(ד):

אבל עכשיו הגדלת את שמחת ישמעאל (פרא אדם) ועשו (חזיר מיער):

עֲרִיץ וְכִלְי־הָבָא בּוֹזֵז וְשׂוֹלֵל.

מלכים רשעים

עוֹבֵר וְשֹׁב וְזִזוֹ שְׂדֵי^(ה) יַעוֹלֵל^(ו).

גם כל עובר עלינו וגם חיות השדה גונבות מה שנשאר.

סְבָאִים שֹׁבְעִים וְהַשָּׂאָר דְּשִׁים לְמוֹלֵל.

הגוים יושבי סבא, אכלו ושבעו משלנו, ומה שהשאירו דרסו והשחיתו.

סוֹכֶת^(ז) יֵתֵר תִּבְּזוּ לְדִלְדֹל הַתְּעוֹלֵל:

ומשחיתים גם את הענפים שנשארו:

נִטַּע פִּנְתָּךְ^(ח) לְמַגְזֵר בְּרֹזֶל וַחֲרִיצִים^(ט).

גפן שנטעת, הביאו עליה כלי משחית.

נִטְשֶׁת וְעִזְבֶּת וּבָאוּ בָּהּ פְּרִיצִים.

רשעים.

מְצִינֶת חֲפוּי כֶּסֶף וִירְקָרָק חֲרוּצִים^(י).

יונתך שהיתה מקושטת בכסף וזהב.

(א) צִיץ. פרח, כמו שנא' וַיִּצֹץ צִיץ (במדבר יז כג).

(ב) מַרְשִׁים. סלעים (רש"י סוטה דף ל"ד ע"ב).

(ג) פֶּרֶצַת. ל' גדולה והכלחה כמו וּפְרָצַת יָמָה וְקִדְמָה (בראשית כח יד). וי"מ פרצת את גדר הכרם, ונכנסו ישמעאל ועשו לשדוד.

(ד) חֲרָשִׁים. יערות (מלודה דה"צ כז ז). ישמעאל נקרא פְּרָא אָדָם (בראשית טז יב), ואדום נקרא חֲזִיר מִיַּעַר (ויקרא כב יג ה).

(ה) וִיזִי שְׂדֵי. רמש השדה (רש"י תהלים נ יא).

(ו) יַעוֹלֵל. אחרי שהמלכים הרשעים בזזו מישראל כל דבר יקר, באים כל עובר ושב ולוקחים מה שנשאר כעני המעולל בגפן, פירוש הלוקח את העוללות (כמו שפירש"י ירמיה ו ט).

(ז) סוֹכֶת. ענף עלים (רש"י שופטים ט מח).

(ח) נִטַּע כִּנְתָּךְ. כמו שנא' וּפָקֵד גִּפְנֵי זֹאת וּבְנָה אֲשֶׁר־נִטְעָה וּמִיָּנֶה (תהלים פ).

(ט) לְמַגְזֵר בְּרֹזֶל וַחֲרִיצִים. ע"פ לה"כ וּבְחֲרִיצֵי הַבְּרֹזֶל וּבְמַגְזֵרֹת הַבְּרֹזֶל (ש"צ יב לא) פי' במלודה חֲרִיצֵי הַבְּרֹזֶל כלי ברזל מלא חריצים עשוי לזרז, מַגְזֵרֹת הם הגרזנים שמצקעים בהם העצים.

(י) יִרְקָרָק חֲרוּצִים (תהלים סח יד). פירש"י זהב ירוק וטוב הכא מארץ החוילה.

מִדָּרִם גַּזּוּ וַיִּנֶּץ^(א) וַאֲפִרוּחֶיהָ קְרוּצִים:

עכשיו נתקפה על ידי עופות טורפים ואפרוחיה נהרגו:

לְכַל־הֶבֶא עָלֵינוּ מָעַט קִצְפָּת.

בכל צרותינו אתה קצפת עלינו מעט.

לְרַעָה עֲזָרוּ גֹי עַז חֲצִפָּת^(ב).

יותר ממה שגזרת עשו לנו הגוים, שנתת להם להתחצף.

כָּף עֵינַי בְּעֵינַי מִפְּרוֹעַ אִסְפָּת^(ג).

השבת ידך אחור ולא נפרעת ממנו את מלוא חובותינו.

בְּלִפְי חֶסֶד כָּרַע גְּבוּי חֲשִׁפָּת^(ד):

וגילית את ידך להכריע את החובות ולהטות כלפי חסד:

יָד לְקַבֵּל פְּשֻׁטָּה וְנִתְּנוּ סִרְתָּ^(ה).

פשטות ידך לקבל שבים ואנחנו התרחקנו.

יָד אֲזִלָּה מִקּוֹל בְּקוֹל הַנְּסִרָתָ^(ו).

תש כוחנו מחמת גבורת אדום, שקולו כקול גלגל חמה.

טָר חֶסֶד וּבְרִית לְאֲבוֹת מִסְּרָת.

שמור לנו את הברית שכרת עם האבות, כפי שמסרו לנו.

טוֹב טַעַם פִּתַּח לְהַתִּיר אִסְרָתָ^(ז):

תמצא טענה לפתוח ולהתיר את מאסרנו:

חֲשִׁבוֹן אַחֵר חֲשָׁבוֹן עֶמֶךָ יִסְתּוֹר.

כל חשבונות הקץ התבררו כלא נכונים.

חֹכְמָה וְסוֹכָה וְדוֹהַ וְחוֹזֵר לְכַתּוֹר^(ח).

ועדיין אנחנו מחכים ומצפים, ומצטערים כשאין הקץ מגיע, וחוזרים לחכות עוד.

זַח אֹר מִשְׁפִּיל יְכַלֵּת לַחֲתוֹר^(ט).

סר ממנו אור החכמה ואין אנחנו יכולים להשתדל.

זִמֵּן קוֹל הַתּוֹר^(י) מְתִי לַפִּתּוֹר:

ולדעת מתי הגאולה:

וּבְכַל־זֹאת חֲלִילָה בְּאַמְנָה לְשִׁקָּר.

למרות זאת חלילה לנו לעזוב את אמונתנו.

וְזָר לֹא יוֹעִיל קְלוֹנוֹ לְיִקָּר.

לתת כבוד לאליל חסר תועלת ובזוי.

(א) גזו. העזניה (ויקרא יא יג) ת"י בר גזא, ובתוס' (חולין דף מ"ב ע"א ד"ה לרוסת הנז) הגרסה גס. ניץ. עוף טורף (ויקרא יא טז).

(ב) לרעה עזרו וכו'. כמו שנא' (זכריה א טו) אֲשֶׁר אֲנִי קִצְפָּתִי מִעַט וְהִפּוֹחַ עֲזָרוּ לְרַעָה.

(ג) כף וכו' אספת. פי' לקחת את ידך אחורה. וי"מ מכף המאזניים סילקת ואספת את החובות.

(ד) ברוע גבווי. פי' הכרעת את החובות. וי"ג וְסִפָּתָהּ פי' הוספת זכויות.

(ה) ונתנו סוררת. כ"ש (זכריה ז יא) וַיִּמָּאֲנוּ לְהִקְשִׁיב וַיִּתְּנוּ כִּתְּףָהּ סִרְתָּהּ, פי' הפכו כתף.

(ו) בקול הנסורת. כ"ש (יומא דף כ' ע"ב) כי קול המונה של רומי הולך מסוף העולם ועד סופו, והוא יותר חזק מקול גלגל חמה שמנסר ברכיע כחש המנסר בארזים, וזה מה שאמר במקול של רומי, בקול הנסורת, שהוא חזק כמו קול גלגל חמה המנסר ברכיע.

(ז) טעם פתח להתיר. רמז למ"ד התרת הגדר לריכה טעם ופתח (ערוזין דף ס"ד ע"ב).

(ח) לבתור. לחכות. בְּתִרְיָי (איוב לו ב) ת"י אמתן לי.

(ט) להתור. להשתדל ולהתאמץ כמו וַיִּהְיֶה הָאֱנָשִׁים לְהִשָּׁיב אֶל הַיִּבְשָׁה (וינה א יג).

(י) קול התור (סיר ב יב). ת"י קל רוחא דקודשא דפוקנא.

הַעֲקֹב רַב וְהַסִּתֵּת תֵּשׁ לְעֶקֶר^(א).

חטאינו רבים, ואין לנו כוח לעקור יצה"ר מליבנו.

הַדְּבַר עָלֶיךָ תַּעֲלֹמוֹת חֹקֶר וּמִבְּקָר:

לכן עליך להכרית את יצרנו הרע:

דְּרוֹשׁ וּפְקֹד דָּלִית^(ב) שְׁפָלוֹת שְׁחוֹחַ.

גפן שפלה משל לכלל ישראל.

דֹּל פָּרֶם וּמַעֲרָבִי וְצָחוֹי צָחוֹחַ^(ג).

ויבש.

גְּדוֹר, עֵזֶק, עֶדוֹר, מְקֻמוֹשׁ וְחוֹחַ^(ד).

עזק ועדור שניהם ענין חרישה עקור ממנו כל קוץ.

נָפֶן מִטַּע לְהַכְשִׁיר עֲנָבֵי נִיחָח:

כדי לתקן את הגפן, שיעשה ענבים הראויים לעלות על מזבחך:

בָּנוּ שִׁמְךָ עֲלִיּוֹן לְכָל־תִּכְלָה^(ה).

שמך נקרא עלינו, אתה ה' עליון לכל דבר.

בֹּא בְּמִדַּת חֶסֶד וְלֹא בְּכָלָה.

ואל תעשה עמנו כלה.

אַשְׁמִיתֵנוּ כִּי גְדֹלָה עַד תִּמָּן וְעַכְלָא^(ו).

גם אם גדלה אשמתנו ומילאה את המידה עד שלא נשאר מקום פנוי כלל.

אַתָּה יְיָ רַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא:

לא תמנע:

שָׁבַח הַלּוֹל מְדוּתֶיךָ אֵין לְשִׁנּוֹת.

שבח הוא לך כי מדות רחמייך אינן משתנות.

לְבֵית יִשְׂרָאֵל רַב טוֹב חֲנוּת.

אתה חונן.

מְקוֹם מְנוּחָ שִׁים בְּרֹאשׁ פְּנוֹת.

תן לנו מנוחה במקום גבוה (ארץ ישראל). ואולי מנוח כענין לביהמ"ק שנקרא מנוחה (דברים יב ט)

הִכֵּן בְּלִי רִגְזוֹ וְתוֹסַפֵּת עֲנוֹת:

והכן מקום שם לא ירגיזו ולא יוסיפו לייסר את ישראל:

(א) עקוב. עקמומית ועיוות הלכ כמו שנא' עֲקֹב חֵלֶב (ירמיה יז ט). הסתת. המסתת אבנים, פי' הרואה

להתגבר על יצרו הרע, המשולל לאבן, חלש כוחו, והוא כמאמרם ז"ל בילקוט שמעוני הושע רמז תקל"ג משל לזר גבוה שהיה עומד על פרשת דרכים ובני אדם נכשלים בו, אמר המלך סתתוהו קימעא קימעא עד שיבוא השעה ואני מעבירו מן העולם, כך אמר הקב"ה לישראל, בני, יאה"ר מכשול גדול הוא אלא סתתוהו קימעא קימעא, לסוף אני מעבירו מן העולם שנא' וְהִסְרֵתִי אֶת־לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרָם.

(ב) דלית. גפן כמו שנא' וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגִפֶּן בְּרַחֲת שְׁפָלָת קוֹמָה לְפָנוֹת דְּלִיּוֹתָיו אֵלָיו (יחזקאל יז ו).

(ג) דל ברם ומערבב. בכלאים (פ"ה מ"א) כרם דל כרם שהוא נטוע ערבוזיא. צחוי. ל' צָחָה (ישעיה ה יג) פירש"י צחוי. צחוי. ל' צָחָה (תהלים סח ז) פירש"י ארץ צחוי.

(ד) קמוש וחווח (ישעיה לז יג). פירש"י מיני קוצים.

(ה) לכל תכלה. כמו לְכָל־תִּכְלָה רִאֲיִתִּי קִץ (תהלים קיט א) פי' לכל דבר הגמדה.

(ו) תומן ועובל. מדות קטנות, תומן, שמינית הקב, דהיינו חצי לוג. עובל, חמישית הלוג. והוא ע"פ מ"ש בסוטה (דף ט' ע"א) אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, ואמר כי סאתו מלאה וגדושה עד כי אין מקום להכניס בה כלום, אפילו לא תומן ואפילו לא עוכלא.

הַמִּצָּא חַיֵּשׁ לָנוּ כִּי נִוְחַלְנוּ^(א).

הימצא לנו מהר כי זמן רב אנחנו מייחלים לך.

קָרִבְנוּ, הֵט, שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ נִהְלָנוּ.

הטח דרכנו ונהלנו אל מקום שמחה וישועה.

טוֹב וְסֶלָה, לָךְ לְבַד הִוְחַלְנוּ.

נַחֲמֵנוּ נָא יְהִי חֶסֶדְךָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יְחַלְנוּ:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדִּיּוֹת מִוְחַל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשִׁוֹן רֵאשִׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנָו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲזָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֶלָה
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהֶיךָ יְיָ שׁוּעֵנוּ
וּבִבְקָר תִּפְלָתֵנוּ תִּקְדֶּמָּה: אֱלֹהֶיךָ נִשָּׂאנוּ אֶת־עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבִי בַשָּׁמַיִם:
נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל־כַּפֵּימָּה אֶל־אֵל בַּשָּׁמַיִם: נִשָּׂא עֵינֵינוּ אֶל־הַהָרִים מֵאֵין
יָבֵא עֲזָרָנוּ: עֲזָרָנוּ מֵעַם יְיָ עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אֶת־הַיְּהוּדִים מַלְכֵנוּ מִקֶּדֶם
פָּעַל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אֶת־הַיְּהוּדִים מַלְכֵנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת
יַעֲקֹב:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָנוּ כְּיוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וְעֹשֶׂה אֶל־תַּאֲחִיר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עג שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום משה בר שמואל

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱלֹהֶיךָ יְיָ שׁוּעֵתִי.

בַּצָּר לִי אֵל קָרָאתִי.

(א) נוחלנו. מל' נוחלה אבדה תקותה (יחזקאל יט ה) ופי' הרד"ק בשורשים עמדה ימים רבים בתחולתו. חזל
קס"י פי' לשון חולי.

אַל־תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ לְרוּחֹתַי לְשׁוּעָתִי^(א):

להושיעני בזכות תפילתי:

נִשְׁתִּי לְפָנֶיךָ בְּרוּחַ נִשְׁכָּרָה.

ניגשתי

דְּבָרִי פִי רָצָה־נָא וְקִבַּל עֲתִירָה.

תפילה.

שְׁמַע יי קוֹלִי אֶקְרָא:

הֵאֵם עֲזוֹת תִּשְׁמָרֶיהָ.

אם

וְאֵם כִּפְעַל לְכָל־גּוֹיָהָ.

ואם תגמול לכל אחד כמפעלו.

מִי יִצְדֹק לְפָנֶיךָ, רַב הַעֲלִילָיָה:

כינוי לה' שמעשיו גדולים

זֹאת אָשִׁיב אֶל־לְבִי.

אזכור.

חֲסִדֵי יי, סִלְעִי וּמִשְׁגָּבִי.

עַל בֶּן צִמְאָה לָךְ רוּחִי בִּקְרָבִי:

טִלְטַלְתִּי טִלְטַלָּה גָּבֶר^(ב).

גליתי גלות קשה.

יִשְׁבְּתִי חוּלָה בָּאֵם עַל־מִשְׁבֵּר.

כאישה יולדת.

וְאִזְעַק חָמָם וְאֶקְרָא שָׁבֶר:

ואזעק על הצרות:

בְּצַפּוֹר נִזְדַּדְתָּ מִן־קִנְיָה.

לַחֲטָתִי^(ג) כֵּן מִפְּנֵה לְפָנֶה.

נרדפתי

וְאִין מְנוּחָ לִי וְלֹא חֲנִינָה:

מִרְבַּב כִּבְדַּח חֲטָאתִי.

נִסְתִּי מִפְּנֵי אָרִי וּבְדַב פִּגְעָתִי.

(א) לרוחתי לשועתי (איכה ג נו). ת"י לארוחותי בגין בעותי. והרד"ק בשורשים פי' לשועתי שאני משווע אליך

בעבור רווחתי. וי"מ לרוחתי, לשפיכת רוחי.

(ב) טלמלה גבר. ע"פ לה"כ (ישעיה כב יז) הַיָּהָה ה' מִטְלַלְלָךְ מִטְלַלָּה גָּבֶר. ופי' מהר"י קרא טלמלה חזקה

וגברתנית.

(ג) לַחֲטָתִי. מלאנו להיטה שהיא רדיפה כמו במדרש (איכה א ח) אמר להם ירמיה מה ראיתם בעבודת כוכבים

שאתם להוסיף אחריה, פי' רודפים אחריה.

וּבְבֵית נָחֹשׁ כְּבָקִיר נִסְמָכְתִּי^(א):

סְבִיבוֹנֵי פָּרִים רַבִּים.

עֲצֻמוֹנֵי^(ב) אַרְיֹת וְדָבִים.

שיברו עצמותי

אֶכְלוֹנֵי הַמָּמוֹנֵי בְּזֹאבִים:

פָּנִיתִי לַעֲזָרָה הַקְּדוּמָּה.

צַעֲקָתִי לְלוֹבֵשׁ נֶקֶמָה.

יִלְבָּשׁוּ שׁוֹטְנֵי כְּלָמָה:

קָרָאתִידָּ יְיָ מִפְּעֻמִּים.

רִיבָה רִיבִי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים.

עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לַעֲשׂוּקִים:

שִׁמַּע אָדוֹן תַּפְלָתִי.

תִּקְבַּל בְּרַחֲמִים תַּחֲנֻנָּתִי.

כִּי־לָךְ יְיָ הוֹחֵלָתִי:

מִמְכוֹן שְׁבִתָּךְ הַשָּׁמַיִם בְּרַחֲמִים תִּמְלֵא^(ג).

שְׂאֵרִית מוֹדִים אֵלֶיךָ הַפְּלֵא^(ד).

הפרד והפרש אליך שארית ישראל המודים באמיתך.

עֲשֵׂה עֲמָהֶם אוֹת לְטוֹבָה וּפְלֵא:

(א) נסתי מפני ארי וכו'. לה"פ באשר יגום איש מפני הארי ופגעו הדוב וקא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש (עמוס ה יט), ובסנהדרין (דף כ"ח ע"ב) בזמן שלום יולא לשדה ופגע בו סנטר (מודד השדות, שרזה לקצר את מינריו) דומה כמי שפגע בו ארי, נכנס לעיר פגע בו גבאי (גובה מס המלך) דומה כמי שפגעו דוב, נכנס לביתו ומלא בניו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנסכו נחש. ובחסתר רבה (פתיחתא ה) מפני הארי זה נבוכדנצר ופגעו הדוב זה בלשצר וקא הבית וסמוך ידו על הקיר ונשכו הנחש זה המן וכו'.

(ב) עצמוני. פי' שיברו עצמותי כ"ש שיה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך אשור וזה האחרון עצמו נבוכדנצר מלך בבל (ירמיה נ טז) ופירש במלכות דוד עצמו שיבר עצמותיו.

(ג) תמלא. אולי כ"ל תמלא.

(ד) אליך הפלא. כמו שנאמר (שמות יא ז) למען תדעון אשר יפלה ה' ופירש"י ידליל.

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבך מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עס־כל־בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר־לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויִרַד ייִ בְּעֵן וַיִּתְּנָב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ייִ:

וַיַּעֲבֹר ייִ | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא ייִ | ייִ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצַח חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְמָה. וְסַלְחָתָהּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ: סַלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חַטָּאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסַלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יִזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: טָרַף נָתַן לִירָאִיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נָתַתָּה לִירָאִיךָ גַּם לְהַתְנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סָלָה: זָכַר לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהַנָּחִים כָּרַב חֶסְדִּיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא בַּח אֲדֹנֵי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אוֹתְךָ בִּימֵי נְעוּרֶיךָ וְהַקְמוֹתִי לָךְ בְּרִית עוֹלָם: אַל־תַּחֲלִל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֵל תִּשְׁנָה: אַל־תִּנָּאץ לְמַעַן שְׁמוֹךְ אַל־תִּנָּבֵל כִּסֵּא כְבוֹדְךָ זָכַר אַל־תִּפְרַר בְּרִיתְךָ אֶתָּנוּ:

לִי חִישוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סָלָה: ייִ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סָלָה: ייִ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: ייִ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֹעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְּשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אַל־תִּאָּחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עד עקידה ע"ס א"ב

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיתָן^(א) לְמֹד דַּעַת.

אברהם אבינו

טָרַם לְכָל מוֹדַעַת:

בְּיָאֵר שְׁמוֹךְ לְכָל־בָּאֵי עוֹלָם.

גָּלָה כָּל־סֵתוֹם וְנִעְלָם^(ב):

גְּלוּלִים מֵאֵם וְשִׁבְר^(ג).

(א) איתן. ח"א (ב"צ דף ט"ז ע"א).

(ב) גלה כל סתום ונעלם. כ"ק (בראשית רבה מט ו) סוד ה' ליראיו, שידוע היה אברהם חפז הלכות שעתידות להתחדש.

(ג) גלולים מאם ושבר. שזיכר פסליו של תרח אביו (בראשית רבה לח יג).

תוֹעִים לְשִׁמּוֹךְ חֵבֶר:

דָּרֶךְ מִישׁוֹר בָּחַר.

תוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁמֹר וְנִזְהָר:

הִצַּלְתוּ מֵאוֹר פְּשָׁדִים.

גִּנְנָתוֹ בְּעֶמֶק הַשִּׁידִים:
הגנת עליו כשנלחם עם כדרלעומר והמלכים:

וְעַדְתּוֹ שְׂכָרָךְ הָרַבָּה מָאֵד.
הבטחת לו

וּתְקַתּוֹ רַב־עֶשֶׂר וְכָבוֹד:
בזקנותו נתת לו

זַעַק וְהִשִּׁיב מִחֲתָתָן־לִי.

שָׁרֵשׁ וְעֲנָף אֵין לִי:
אין לי בן:

חִילָתוֹ בְּרֹאֵית מַחֲזֶה.
חיזקתו

בְּשִׁרְתּוֹ לֹא יִירָשֶׁךָ זֶה:
אליעזר:

טָנָא בְּכוֹרִים לְמֶאֱהָ חֲנֻנָתוֹ.
בן בכור נולד כשהיה בן מאה שנה.

לְקָרְבֵן נִיחַח חֲשִׁקָתוֹ:

יִחֲדּוּ בְּכָל־לֵבָם דָּצוּ.
שמחו.

לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ רָצוּ:
לשון רצון

כְּבֵשׁ רַחֲמָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

בֶּן יִכְבָּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־כַּעֲסְךָ מֵעַל־צֹאנְךָ:

לָבָם וְנִפְשָׁם תִּיהָ נָכוֹן.

לֶכֶן תִּפְלֹתֵנּוּ לְפָנֶיךָ קְטָרֶת תִּבּוֹן:
תיחשב כמו קטורת:

מִהֵר וְלָקַח מֵאֲבָלָת.
סכין השחיטה.

לֶכֶן תִּצִּיל זֶרַעַם מִמִּיתָה מְשַׁכֶּלֶת:
ההורגת ילדים:

נֶעֱקֵד יְחִיד כְּשֶׁה לְטֹבָח.

לָכֵן עֲתִירְתָּנוּ תִּרְצֶה כְּעוֹלָה וְזֹבַח:
תפילתנו

סֹדֵר עֲצִים וְהִצִּיתָ עֲלֵיהֶם אֵשׁ.

לָכֵן בְּעֲמִידַתְנוּ הַיּוֹם לֹא נִתְבַּיֵּשׁ:

עֲנִיתוּ מִשְׁמֵי שָׁמַיִם.

לָכֵן נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ בְּשִׁמּוֹךְ פְּעָמִים^(א):

כְּדִיתוּ בְּאֵיל בְּסִבְךָ אָחוּז.

לָכֵן בְּקִשְׁתָּנוּ וְעֲנוּיָנוּ לֹא תָבוֹז:
ותעניתנו

צַעֲקֵתְנוּ שְׁמַע וְשׁוֹעֲתָנוּ סְכוֹת.
שמע.

בְּזִכּוֹת אָב נָסַע סְכוֹת:
יעקב אבינו :

קוֹל מִבֶּשֶׁר יִשְׁמַע כְּעוֹלָם.
קולו של אליהו הנביא

לְגִּאֹל עִם גִּזַּע וְנִבְעוֹת עוֹלָם:
צאצאי האמהות :

רַחֵם קֹהֵל עֲדַת מְקַשְׁטִים^(ב).

ישראל המקוששים בציצית ותפילין.

טִיעַת שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים:
נטיעת

שְׂכִינְתְּךָ תִּשְׁכֵּן בְּתוֹכֵנוּ.

תִּנְהַגְנוּ לְגִבּוֹל אֲדָמָתְנוּ:

תִּפֹּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים.

כִּי כֵן נִקְרְאתָ מֵלֵא רַחֲמִים:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עֲמוֹ מַעְבִּיר
ראשון ראשון מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

(א) נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ בְּשִׁמּוֹךְ פְּעָמִים. כ"ט וַיִּקְרָא מֵלֶאדָה ה' אֱלֹהֵי־אֲבֹרָהֶם שְׁנֵית מוֹיֶה־שְׁמִי (בראשית כב טו).

(ב) מְקַשְׁטִים. וי"מ הגאמנים, תרגום של אמת, קושטא.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְצַב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֶל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלֶתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יְי לְכָל וְרַחֲמֵיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְי לְקַוֹּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְי לְמַעֲזֹ
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹ: כִּי־טוֹב יְי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וְדֹר אָמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב־וַיֵּשֶׁר יְי עַל כֵּן
יִוְרָה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיָּם
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יְי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאָם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְי כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָסוּ אָמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דִּבְרֵי כְבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי תִשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְי הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתְךָ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי תְּקַשִּׁיבָה וְעִשָּׂה אֶל־תִּתְּאָחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

עַה פּוֹמֹן ע"ס א"ב וזכור חתום משלם

רַעַה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה.

נִהַג בְּצֶאֱן^(א) יוֹסֵף^(ב).

יֵשֶׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה.

אֲדֹנֵי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קִטֵּן הוּא:

איך יוכל כלל ישראל הקטן לעמוד בכל הצרות:

אֶל אַחֲסֵר יְי רַעִי.

לא אהיה חסר מאומה כיון שאתה רועי.

בְּנֵאוֹת דָּשָׁא תִרְבִּיצֵנִי וְתִשְׁפִּיעֵנִי.

ואתה מושיב אותי במקום שפע טוב, כמו רועה המרביץ את עדרי במקום דשא.

(א) נהג בצאן. בילקו"ש (תהלים רמז תכ"ז) אם חטאו לפניך כזני אדם, אל תפרע מהם אלא כצאן שאין להם
עוז ואין להם עונש.

(ב) יוסף. כינוי לכלל ישראל ע"ש שכלכלם יוסף במצרים (רש"י תהלים פ ז), או שהוא חוזר על הקצ"ה שנהג
איתנו כמו שנהג יוסף עם אחיו כדאי' בילקוט שם מה יוסף אחיו גמלוהו רעה והוא גמלם טובה, אף אתה
גמול לנו טובות רע"פ שגמלנו רעות.

גַּם כִּי אֶעֱתֶר לְמוֹשִׁיעִי.
אתפלל

דַּרְכֵי רַחֲמֶיךָ תִּרְאֵנִי וְתוֹדִיעִי:

הָעֶבֶד יִשְׂרָאֵל כִּי תִגְרָשְׁהוּ.
וכי ישראל עבדים הם שתוכל לגרש אותם (הלא בניך הם).
וְאִם־יֵלִיד בֵּית^(א) הוּא.
וכי בן השפחה הוא.
זִנְחָתוֹ בְּיַד מוֹאָסִים^(ב) וְתִבְזֶהוּ.
שתזניח אותו

חָלָלָה לְךָ מִסְפֵּר לְמַחְהוּ:
למחוק את שמו מספר החיים:

טֶרַח מִשָּׂא וְעַל כָּבֵד.

יוֹם יוֹם הוֹסַפְתִּי לְהַכָּבֵד.
כל יום מוסיפים עלי.

כָּלוּ אֲשׁוּרֵי^(ג) בְּעֵינֵי הָעֶבֶד.
אשורי ותפארתי כלו וחלפו, ונשארתי כמו עבד שעיניו פונות.

לֵיד אֲדָנִים לְקַבֵּל זָבָד:
לאדוני לקבל מתנה:

מַה־כָּחִי כִּי אֵי־חַל.
לא נשאר בי כוח לחכות עוד.

נֶאֱלַמְתִּי לִפְנֵי גִזְזֵי כְּרָחַל.

סִבַּרְתִּי מִמֶּדֶד יֵשַׁע לְהַשְׁחִל^(ד).
קיויתי שתוריד עלי שפע ישועה.

עוֹרָרָה גְבוּרָתְךָ סוֹלַח וּמוֹחֵל:

פָּקַד עָלַי כָּבֵד חַטָּאתִי.
חטאיי נזכרים נגדי.

צָמְתוּ וְדָחְקוּ בַּבּוֹר חֵיתִי.
רצו להרוג אותי והשליכו אותי לבור.

קוֹמָה יְיָ צוֹר יִשׁוּעָתִי.

רִיבָה רִיבִי וּלְחֹם^(ה) מְלַחֲמָתִי:

(א) יליד בית (בראשית יז יב). פירש"י שילדתו השפחה בבית.

(ב) מוֹאָסִים. נ"א מוֹאָסִים.

(ג) אשורי. תהלה ותפארת כמו שפירש"י (תהלים א ח) אֲשֶׁר־יִהְיֶה, אשוריו של איש ותהלותיו של אדם.

(ד) להשחל. לזכירה, בבליה (דף ל"ה ע"ב) מאן דחני משחילין לא משחבש, פירוש מורידין מנג לבית.

(ה) וּלְחֹם. אולי ז"ל וּלְחָם.

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתָנוּ.

תָּשִׁיב בְּאַפִּיקִים נְדָחֵי פְּזוּרֵינוּ.

כמו נחלי מים

מִמִּכּוֹן שְׁבִיתָךְ תִּשְׁגִּיחַ לְרַחֲמֵנוּ.

יְיָ שׁוּפְטֵנוּ יְיָ מַחֲקֵקֵנוּ.

המלמד אותנו תורה.

אֲדֹנֵי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קָטָן הוּא:

ה' רַעַה יִשְׂרָאֵל הֶאֱזִינָה. נִהַג בַּצֹּאן יוֹסֵף. יֵשֶׁב הַכְּרוֹבִים
הוֹפִיעָה. אֲדֹנֵי אֱלֹהִים סִלַּח־נָא. מִי יָקוּם יַעֲקֹב בִּי קָטָן הוּא:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחֲלָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעַתָּם תִּגְמֹל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעֹנְגֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ בִּי חֲטָאֵנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּבְנוּ בִּי פֶשַׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה
לִב־נְשִׁפֵּר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפִץ זָכַחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים:
זָכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּת: זָכַרְנוּ יְיָ בְּרִצּוֹן עַמּוֹךְ פִּקְדָנוּ בִּישׁוּעָתָךְ:
זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶתָ בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶבֶת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבְתָּ צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֵרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת־זֶרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזֶרְעֶכֶם וְנָחֲלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְלָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

חֲטָאֵנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

עו חטאנו חתום כראשי המלמרים גרשם בר יהודה יזכה לחיי עד
גָדוֹל עֲוֹנִי וְלַחֲטֹא הוֹסַפְתִּי.

הוֹסַפְתִּי אֲשָׁמָה וְהִתְרַב רָעָתִי.

רָעָתִי רַבָּה וְלִקְוֹת חֵיבָתִי.

חֵיבָתִי גָלוּת וְרַבְצִי שִׁכְחָתִי:
וביתי

שִׁכְחָתִי מִפְעֻלוֹת יְיָ עוֹשִׁי.

עוֹשִׁי נִטְשָׁנִי וְנִתְנָנִי בְיַד מַעֲשִׂי.

אויב הכותש אותי.

מַעֲשִׂי וְשׁוֹסִי בְּרָגְלִי חָמַר רָמְסִי.

דרס עלי ברגליו המלאים בוץ.

רָמְסִי וְדָרְסִי וְכַגְרֹן בְּסָסִי^(א):
דש אותי כמי שדש חיטין בגורן:

בְּסָסִי^(ב) שִׁדְד וּמִתַּרִּי נִתְקוּ.

יסודותי שִׁדְדוּ ומיתרי אהלי נחתכו.

נִתְקוּ בָנִי וּמַעַל גְּבוּלָם רָחֲקוּ.

רָחֲקוּ מֵעַל יְיָ וְנִצָּקוֹת חֲלָלִים נֶאֱקוּ.

צעקו כגוססים.

נֶאֱקוּ וְנֶאֱנַחוּ וּמִכָּאֵב לֵב יִצְעֲקוּ:

יִצְעֲקוּ בַצָּר לָמוֹ אֵל־אֱהִים עֲלִיוֹן.

עֲלִיוֹן הוֹשִׁיעָה עַמּוֹד הָאֱבִיוֹן.

אתה ה' עליון,

הָאֱבִיוֹן עֲתָה וּלְפָנִים מִזָּה עֲלִיוֹן.

עכשיו אנחנו אביונים, אבל בעבר היינו עליונים.

עֲלִיוֹן חוֹשָׁה לְעֶזְרַת עָנִי וְאֱבִיוֹן:

אתה ה' עליון, בוא מהר

וְאֱבִיוֹן הִמְחַלֵּל^(א) בַּפֶּשַׁע וּבְעֶזֶן מִדְּכָא.

המפוחד מפשעיו

(א) מַעֲשִׂי וְשׁוֹסִי, רָמְסִי וְדָרְסִי, בְּסָסִי, כל אלה ענין כתישה ודישה. מַעֲשִׂי, שְׁנֹא' (לפניה ג יט) הִנְגִּי עֲשָׂה

אֲתִיבִּלְמַעְצָנִי, פִּי צְמֹרֶה עֲנִין כְּתִישָׁה וּמִיַּעוֹד. שׁוֹסִי, עֲנִין רְמִיסָה כְּמוֹ שְׁנֹא' (תהלים פט מז) שִׁפְהוּ
בְּלִעְבְּרֵי דָרְדֵּךְ, תִּי רְמִסִּין יִתִּיה כָּל עֲצָרִי לוֹרֶחָא (וּכְזָר כְּתִב הַרְדִּיק בְּשׁוֹרָשִׁים שְׁעִנִּין שׁוֹרָשִׁים שְׁמֶם וּשְׁמָה
שׁוֹה). רָמְסִי, כְּמִ"ש (יחזקאל לד יט) מְרָמֶם רְגְלִיכֶם. דָּרְסִי, כִּ"ש (ב"ק דף ט"ז ע"ב) אֵרִי צְרָה"ר דָּרֶם וְאֶחָל
פְּטוֹר. בְּסָסִי, כְּמִ"ש (ירמיה יב י) בְּסָסִי אֲתִיחַלְקָתִי, פִּירָשׁ"י ל' מְרָמֶם.

בְּסָסִי, מוֹסְדֵי אֶרֶץ (תהלים פב ה) תִּי צְסִיכִי אֶרְעָא.

(ג) וְהוּא מְחַלֵּל מִפְשָׁעָיו מִדְּכָא מַעֲוִנְתֵּינוּ (ישעיה נג ה). פִּי הַרְדִּיק מְחַלֵּל, מַעֲנִין חֵיל כִּיּוֹלָדָה.

מִדָּבָא וּמִבְּכָה אֶת־שָׁפֶל וְאֶת־דָּבָא.

ובוכה ויושב עם אנשים שפלים ומדוכאים.

דָּבָא וְשָׁפֶל הִנָּאֲחִז בְּחֶכְהָ.

גם נפל ביד אויביו כמו דג הנאחז בחכה.

בְּחֶכְהָ הִעֲלָה^(א) הָעֲנָגָה וְהִרְפָּה:

הִרְפָּה יִשְׁבָּה לָאָרֶץ בְּשָׁפֶלָה.

בְּשָׁפֶלָה הִשְׁפִּילָה וְהִשְׁמִיעָה קוֹל יִלְלָה.

יִלְלָה הִילִילָה וּבְמֶר נֶפֶשׁ מִיִּלְלָה.

מִיִּלְלָה יֵי הַבִּיטָה פִּי הִיִּיתִי זוֹלָלָה:

זלזלו בי:

זוֹלָלָה הִיִּיתָה נִכְבְּדוֹת מְדַבֵּר בָּהָ.

ירושלים, שבעבר דיברו עליה בכבוד (תהלים פז ג).

בָּהָ נִשְׁקָה אֵשׁ וְנָרִי כָבֵה.

דלקה

כָּבֵה נָרִי וּמֵאוּרִי נֶחֱבָא.

נֶחֱבָא כְּבוֹדִי בָּבּוּא הוּא עַל־הוּא^(ב):

שבר על שבר:

הוּא מוֹעֵקָה^(א) מָלְאוּ מַתְנֵינוּ.

שבר וצרה

מַתְנֵינוּ חִלְחָלוּ וְנִשְׁבַּר לִבֵּנוּ.

פחדו

לִבֵּנוּ דָּוָה⁽⁷⁾ מִכָּפֶד עֲנִינוּ.

הצטער

עֲנִינוּ הַבִּיטָה וְרָאָה אֶת־חֲרָפֵתֵנוּ:

חֲרָפֵתֵנוּ זָכוֹר שְׁאֵתֵנוּ בְּחִיקָנוּ גְּמוּלָמוּ^(ה).

וגם זכור שאנחנו סובלים ממנה שעושים לנו.

גְּמוּלָמוּ הָשִׁב אֶל־חִיקָם וַיִּפְּלוּ בְּלִי־קוֹמוּ.

יְקוֹמוּ סִנְגוּרֵי וְקִטְגוּרֵי יְדָמוּ.

(א) חבה. על הפ' בְּלִי־מִשְׁלִיכֵי בִּיאָזֹר חֶכְהָ (ישעיה יט ח) פי' הרד"ק כמין מחט שראשו כפוף ונכנס צפי הדגים ומושקין אותן זה. הִעֲלָה נ"ל הִעֲלָתָה וכן כתב במשלי שלמה על דברי קהלת.

(ב) הוּא עַל־הוּא תבוא (יחזקאל ז כו). ת"י תצר על תצר ייתי.

(ג) מוֹעֵקָה. תרגום של לרה, עקא.

(ד) דָּוָה. נ"ל דָּוָה.

(ה) שאתנו בחיקנו וכו'. ע"פ לה"כ זכר ה' חֲרָפֵת עֲבָדֶיךָ שְׁאֵתִי בְּחִיקִי בְּלִי־רַבִּים עָפוּיִם (תהלים פט נא) ופירש"י בגולה אני נושא סבלם ומשאם.

יְדַמְמוּ דוֹבְרֵי שָׁקֶר וְעַל־פֶּה יָד יִשְׁימוּ:

יִשְׁימוּ לִי כְבוֹד וְתִהְיֶה.

וְתִהְיֶה וְרָנָה בְּאֵבֶד בְּנֵי עוֹלָה.

עוֹלָה וְחַטָּאת אֵל תִּחְשֹׁב לְסִגְלָה.

סִגְלָה הוֹשִׁיעָה אֶף עַל פִּי שְׂבִמְצוֹת דָּלָה:

דָּלָה וְאַמְלָלָה תִּנָּה לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה.

תִּהְיֶה תַעֲטָה בְּהַזְרִיחַ קֶרֶן אֶפְלָה.

תתלבש בתהילותינו (כביכול), כאשר תאיר על אר"י, שהיא עכשיו בחושך.

אֶפְלָה הָאֵר וְרַחֲמֶיךָ לֹא־תִכְלָא.

תִּכְלָא^(ח) עֲוִינוּ וְהִמָּצָא לָנוּ מְחִילָה:

תסיר

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיזכרנו מילה מוסיפים: זכר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שְׁבוֹת אֶחָדִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֵת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עָשָׂה עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֶף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֵתָם בְּאֶרֶץ אֲבִייהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹ: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקַּח: הִלֵּךְ חֲטָאֵינוּ בְּשִׁלְג וּבְצִמָּר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַת יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בְּשָׁנִים בְּשִׁלְג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצִמָּר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּטְהַרְנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלְגּוּלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מִחַה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַן יִחַטְּאוּתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מִחַה פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וּכְעֵנָן בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. מִחִיתִי כָעֵב פִּשְׁעֶיךָ וּכְעֵנָן חַטְּאוֹתֶיךָ שׁוֹבָה

(ח) תִּכְלָא. כְּמוֹ תִּכְלָה, וי"מ חסור אותם ומנע מהם להכריע את הכף לרעה.

אלי כי גאלתיך: אמרינו האזינה יי בינה הגיגנו: יהיו לרצון אמרי־פנינו והגיון
לבנו לפניך יי צורנו וגאלנו: כי־לך יי הוחלנו אתה תענה אדני אֱלֹהֵינו:

אֱלֹהֵינו ואלהי אבותינו.

תבוא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנוּתנו. שאין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וקָשִׁי
עָרַף לומר לפניך יי אֱלֹהֵינוּ ואלהי אבותינו צדיקים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטֵאנוּ. אָבֵל
אֲנַחְנוּ חָטֵאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְדָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִפָּנֵינוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבְנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אוֹוִינוּ. וְנִפְרַע פָּאֲרָנוּ. זָבַל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. מִירַתְנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדַמְתָּנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לומר לפניך יי
אֱלֹהֵינוּ ואלהי אבותינו צדיקים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטֵאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטֵאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְדָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִינוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עָשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמוֹרֵט מִפָּנֵינוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עָלֵנוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אִין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֱלֹהֵינוּ. רָחַקְתָּ מִפָּנֵינוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצָּאן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לומר לפניך יי
אֱלֹהֵינוּ ואלהי אבותינו צדיקים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטֵאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטֵאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בָּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְדָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב

על יד נביאך. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. מפל טמאותיכם ומפלגולויכם אטהר אתכם:

מיכה עבדך אמר לפניך. מי יא כמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו לא יחזיק לעד אפו כיהפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבש עונותינו ותשליך במצלות ים כל חטאתם: וכל חטאת עמך בית ישראל תשליך במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:

דניאל איש חמודות שוע לפניך. תטה אלהי אונך ושמע פקח עיניך וראה שממתינו והעיר אשר נקרא שמך עליה כי לא על צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אלתאחר למענך אלהי כישםך נקרא על עירך ועל עמך:

עזרא הסופר אמר לפניך. אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים: ואתה אלה סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ולא עזבתם: אלתעזבנו אבינו ואלתפשינו בוראנו ואלתזניחנו יוצרנו ואלתעש עמנו כלה כחטאתינו. וקיים לנו יי אלהינו את הדבר שהבטחתנו בקבלה על ידי ירמיהו חונן באמור. בימים ההם ובעת ההיא נאס יי ובקש את עון ישראל ואיננו ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה כי אסלה לאשר אשאר: עמך ונחלתך רעבי טובך צמאי חסדך תאבי ישעך יפירו וידעו כי לאדני אלהינו הרחמים והסליחות:

א רחום שמוך: א חנון שמוך: בנו נקרא שמוך: יי עשה למען שמוך: עשה למען אמתך: עשה למען בריתך: עשה למען גדלך ותפארתך: עשה למען דתך: עשה למען הודך: עשה למען ועודך: עשה למען זכרך: עשה למען חסדך: עשה למען טובך: עשה למען יחודך: עשה למען כבודך: עשה למען למוך: עשה למען מלכותך: עשה למען נצחך: עשה למען סודך: עשה למען עוזך: עשה למען פאריך: עשה למען צדקתך: עשה למען קדשך: עשה למען רחמיך הרבים: עשה למען שכינתך: עשה למען תהלתך: עשה למען אוהביך שוכני עפר: עשה למען אברהם יצחק ויעקב: עשה למען משה ואהרן: עשה למען דוד ושלמה: עשה למען ירושלים עיר קדשך: עשה למען ציון משכן כבודך: עשה למען שוממות היכלך: עשה למען הריסות מזבחתך: עשה למען דם עבדיך השפוך: עשה למען הרוגים על שם קדשך: עשה למען טבוחים על יחודך: עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמוך: עשה למען תינוקות של בית רבן: עשה למען יונקי שדים שלא חטאו: עשה למען גמולי חלב שלא פשעו: עשה למען יתומים ואלמנות: עשה למענך אם לא למעננו: עשה למענך והושיענו:

עננו יי, עננו אלהינו, עננו אבינו, עננו בוראנו, עננו עזרנו, עננו גואלנו, עננו דורשנו, עננו הא הנאמן, עננו ותיק וחסיד,

עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶה וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִזֶּבֶחַ וּמִמִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִלְכֵי הַמְּלָכִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשְׂרָאֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאֵיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻמִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשֻׁבָּב אִמְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ שֶׁנֶּעְקַד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֶרֶב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בִּירוּחָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגוֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֵּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגוֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנַי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמִכַּי רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעָגְלָא וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חֲטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מִלֵּא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תְּחִנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵינוּ תִּזְכְּרֵנוּ וְאַל־תִּשְׁכַּח וְאַל־תִּשְׁכַּח תִּפְסֵנוּ: חֲנֻנִי יְיָ כִּי אֲמַלְלֶנִּי רָפְאֵנִי יְיָ כִּי נִבְחַלְתִּי עֲצָמִי: וְנִפְשִׁי נִבְחַלְתָּ מֵאֵד וְאֵת יְיָ עַד־מָוֶת: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵחַ־לָךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲחֶה בְּכָל־לִילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינֵי עֲתֻקָּה בְּכָל־צוּרָי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל־פְּעָלֵי אֲזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ תִּפְלְתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחָלוּ מֵאֵד כָּל־אֲבִי יִשְׁבּוּ וְיִבְשׁוּ רַגְעִי:

מִחָא וּמִפֶּסָא מִמִּית וּמִחַיָּה. מִפִּיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלֵמָא. בְּרָא בְּדַ חֲטָא אֲבוּהִי לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאס מִפֶּסָא לְכַאבָה. עֲבָדָא דְמֶרְדֵּךְ נִפְק בְּקוֹלָר. מֵרָה תָּאב וְתִבְר קוֹלָרָה: בְּרָךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קִפְדָּה. הָא רֹוִי נִפְשִׁי בְּגִידִין מְרִירִין. עֲבָדָא אֲנִי וּמֶרְדִּינִי קִפְדָּה. הָא בְּבִזְתָּא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמִטּוֹ מִנְדָּה בְּרַחֲמֵךְ דְּנִפְשִׁינִי. אִפִּי לְכַאבָא דִּי יִתְקַף עָלַי. עַד דְּלֹא נִחָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

עז תחנה חתום בראשי הצתים משה בר שמואל בר אבשלום חזק ואמץ
מִלֶּךְ מַלְכִּים וְרֵם עַל־רַמִּים.

שׁוֹכֵן שְׁחָקִים וְיוֹשֵׁב בַּמְרוֹמִים.

הַמְהִל וְהַמְשַׁבַּח לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

בְּרוּךְ וּמְבָרֵךְ בְּפִי כָל־יְקוֹמִים^(א).

רֵאָה בְּעֵנָיו אֲנוּנִים^(ב) וְעֲגוּמִים.

שׁוֹר נָא בְּשִׁפְלוֹת מְעוּטֵי עַמִּים.
ראה כלל ישראל, המעט מכל העמים.

מַפְזְרִים וּמַפְרָדִּים בֵּין כָּל־הָאֲמִים.

וּבְבִשֶׁת וּבְלֶמָּה נַחֲפָרִים וְנִכְלָמִים.
גם חפירה ענין בושת וכלימה

אֲבֵלִים וּבְדוּדִים נְזוּפִים וְשׁוֹמְמִים.

לְמַכִּים נְתוּנִים גָּזֻם לְמַהֲלָמִים^(ג).
גופם למכות.

בְּכָל־בֶּקֶר מִי יִתֵּן עָרֵב נוֹאֲמִים.

רָמַשׁ^(ד) אוֹמְרִים מִי יִתֵּן יִקְרַב אוֹר יָמִים.
ערב

אֵין לָהֶם מְנוּחָה וְשָׁקֵט וְשְׁלָמִים.

בַּמָּה לְהִתְנַחֵם וּמִצָּא תְּנַחֲוּמִים.

שְׁלֹם מִצָּפִים וְהֶנֶם נִלְחָמִים.

לְטוֹבָה מְקוּיִם וְהִנֵּה רָע תִּשְׁלֹמִים^(ה).

וְתִבְחַר נִפְשָׁם מִיִּתְתִּי רְדוּמִים.
שינת המוות.

מַה־נִּתְאוּנִים וּמַה־נִּצְאָמִים וְעוֹנֹתֵינוּ גּוֹרְמִים.
איך נתלונן, והלא עוונותינו גרמו.

(א) יקום (בראשית 17). פ' אבן עזרא כלל לכל חי שהוא על האדמה.
(ב) אנונים. לשון אבילות אלא שהאונן הוא מי שמתו מוטל לפניו ואחרי שנקבר המת נקרא אצל.
(ג) ומהלמות לגו בסילים (משלי יט כט). ת"י ומחאה לגשמיותו דסכלי. נתונים. נ"א נותנים.
(ד) רמש. תרגום ערב, רשמה.
(ה) והנה רוע תשלומים. פי' והנה מגיע להם עוד רעה לתשלוס בגין עוונותיהם.

חַטֵּאֵנוּ רְשָׁעֵנוּ סָרְנוּ מִחֻקֶּיךָ הַנְּעִימֵנוּ.

זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחַסְדֶּיךָ הָעֲצוּמִים.

קוֹמָה נָא וְהַמְלֵא עֲלֵינוּ רַחֲמִים.

וְקַבֵּץ פְּזוּרֵינוּ מֵאַרְצוֹת וַיִּמִּים.

אֲשֶׁר מְכַרְתָּ חַנּוּם לְאֲדוֹמִים.

מִהָר לְגֹאֲלָנוּ בְּלֹא כֶסֶף וְדָמִים.

צִוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הַצּוֹר תָּמִים.

כִּי לָךְ אָדוֹן, הַסְּלִיחוֹת וְהַרְחֲמֵנוּ:

מִכְּנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הַרְחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַּפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַּפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְּנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֹנָה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנִשְׂא: הַזְכִּירוּ לִפְנֵי הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתְךָ וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שֶׁלֹּא תֵּאבֵד שְׂאֵרִית יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְהַרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה: מִהָר עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכְּלִיגָזְרוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מְשִׁיחַ צִדְקָךְ וְעֶמְדָּה:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְשִׁין. חִילָא לִית בָּן לְרַצְיוֹנָה, מָרֹן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָּה עִם אֲבָהָתְנָא:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמְדָּה בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלְתִין וּבְעוֹתִין. דְּלֹא נְהִדֵּר רִיקָם מִן קַמְדָּה:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרִית עִם קְדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֵד גּוֹי קְדוֹשׁ הַמְּשַׁלְּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדָשׁוֹת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הַתְּרַצָּה וְהַתְּפִּיל לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין
עוֹזֵר:

אָבִינוּ מִלִּפְנֵי חַנּוּנוֹ וְעֲנֻנוֹ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד
וְהוֹשִׁיעֵנו:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֲיִינֵנוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם
הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְלֵנוּ עֲוֹנוֹת רִאשֹׁנִים מִהֵרָה
יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי יִלְוֵנוּ מְאֹד: חַנּוּנוֹ יְיָ חַנּוּנוֹ כִּי־רַב שִׁבְעֵנוּ בָּזוּ: בְּרָגְזוּ רַחֲם
תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יוֹדֵעַ יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אָנָּחֵנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּבַר
כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחֵיכּוֹן
וּבְיוֹמֵיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמֹה
דְּקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תַּפְלָתֵנוּ:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אַבּוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום שלישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלּוֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְתַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת כּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹם לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי תְּצַדֶּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדֶּבֶר
וּמַה־נִּצְטָמָדק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דְּפָקְנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַּפִּלָּה עָדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחוּת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכָּרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בְּתַהֲלָה חוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יְהִי: וְאַנְחֵנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֹךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לֵאֲלֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רִגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲווּ לְהַדָּם קְדוֹשׁ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הַשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ תִּרְקֹדֶשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לֵךְ יְיָ הִגְדֵּלְהָ וְחַגְּבוּרָה

וְהַתְּפִאָּרָה וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְצֵי לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָּה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יֵרָאֶה מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לָךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לָךְ זְרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תַּעֲזֹז יָדְךָ תִּרְוֶם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַּשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יְדָמָה לִי בְּכַנִּי אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבְיָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲנִי כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לָעַד אֲפֹו כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: לָכֵן נִרְנָנָה לִי נִרְיַעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת נִרְיַע לֹו: צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסֵאֲךָ חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ: לָךְ יוֹם אַחֲלֶךְ לִילָה אַתָּה הַכִּינוֹת מְאוֹר וְשִׁמְשׁ: לָךְ שְׂמִים אַחֲלֶךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אַתָּה יְסֻדְתָּם: אַתָּה הַצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קוֹץ וְחֶרֶף אַתָּה יִצְרָתָם: אַתָּה רִצַּצְתָּ רֹאשֵׁי לְוִיתֵן תַּתְּנֵנוּ מֵאֲכָל לָעַם לְצִיִּים: אַתָּה פֹּורְרַת בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרַת רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אַתָּה בִּקְעַת מַעֲיָן וְנִחַל אַתָּה חוֹבֶשֶׁת גְּהָרוֹת אִיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עֲשָׂהוּ וַיִּבְשֶׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ מִחֲקַר־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹו: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף שְׁלָךְ, חוֹסֶה עַל עַמְלֶךְ: הַנִּשְׁמָה לָךְ וְהַגּוֹף פְּעֻלָּךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֲתַנּוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

עַתָּה פְּתִיחָה חֲתוּם כְּרֹאשִׁי הַמֵּאֲמָרִים אֵלֶיךָ בֵּר שְׁמִיעִיה חֲזַק

עִם יְיָ חֲזָקוֹ וְנִתְחַזְקָה.

וְקִרְאוּ אֱלֹהִים בְּחִזְקָה (יונה ג ח):

אִישׁ אָוֶן^(ה) יִתְּוֶה אֲשָׁמָהוּ.

וַיֵּשֶׁב אֱלֹהֵי וִירַחֲמֵהוּ (ישעיה נה ז):

לְקִרְוֹא לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן.

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל עוֹרֶה לָמָּה תִּישָׁן (תהלים מד כד):

יִשָּׁר זְכוֹר וּבִשְׁרוֹן מַעֲשֵׂה.

נִזְכּוֹר לִלְכַּת בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וְלַחֲכִשִׁיר מַעֲשֵׂיו.

וַיִּי, הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֵׂה (דה"א יט יג):

הַבְּטִיחֵנוּ אֱלֹהִים אֲמָת.

(ה) אָוֶן (תהלים ה ה). ת"י שקר.

כִּי לֹא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת (יחזקאל יח לב):

בְּהַמָּצְאוֹ דְרִשׁוּהוּ בְּתַחַן לְקָרוֹב.
בעשיית

קָרָאָהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב (ישעיה נה ו):

רְצוּהוּ חֲלוּהוּ, בְּאִימָה עֲבֹדוּהוּ.

כָּל־זֶרַע יַעֲקֹב בְּבִדּוּהוּ (תהלים כג כד):

שְׁקוֹד דְּלִתּוֹת אֶרֶץ אֲפִים.
נתמיד בתפילה בבית הכנסת.

נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפִּים (איכה ג מא):
נרים את כפינו השמימה, וגם את ליבנו:

מִי יוֹדֵעַ רִצּוֹת וִיוֹאֵל^(א).
מי שיודע לרצות את ה', יתחיל להתפלל.

הַפּוֹן לְקִרְאָת־אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל (עמוס ד יב):
ונכין את עצמנו לשוב אל ה':

עֲרֹכוּ שׁוֹעַ וּתְפִלָּה לְצָרָה.

קִדְשׁו־צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה (יואל א יד):
אסיפה:

יִבְקֹשׁ יִפְלֹל אֱלֹהִים עֹבֵד.
כל עובד ה':

וְשָׁב מִחֲרוֹן אָפוֹ וְלֹא נֹאכַד (יונה ג ט):

הִירָצָה שֵׁי וְתִשָּׁר מֵהַשָּׁמֶן.
אולי ירצה ה' את מתנתנו, התפילה, יותר מקרבן שמן.

בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן (מזכיה ו ז):
או ממנחה הבלולה בשמן:

חֲפוּץ שֹׁמֵעַ מִתְקַרְבֶּת עוֹלָיִם.
רצון ה' כי ישמעו לדבריו ולא שיקריבו לפניו עולות.

לְהִקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים (ש"א טו כג):
רצונו כי יקשיבו לתורתו, ולא בהקטרת החלבים:

זְכוּת לִמַּד וַיִּשָּׁר עָקֵב.
למד עלינו זכות, ויישר עקמומית ליבנו.

זִכְר־אֱלֹהָ לִיעֲקֹב (ישעיה מד כא):
וזכור מה שהבטחת לנו על ידי הושע הנביא:

(א) ויואל. פירשתי לשון התחלה כמו הוֹאִיל מִשָּׁה (דברים א ה) ויש לפרש גם ויואל, ויתרצה ה' לנו כמו שנא' וַיֹּאֲלֵהוּ (איוז ו ט) פירש"י ירצה.

קחו עמכם דברים.

לקבל דברי התפילה.

ושפה נשלים פרים (הושע יד ג):

במקום הקרבן:

כי על־רחמיך הרבים אנו כְּמוֹתִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אנו נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אנו מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אנו מְצַפִּים: אֵתָּה הוּא יי מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדְךָ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְרָכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֶסֶדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֵתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כִּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֹתִי בְשֵׁם יי לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֻן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אֲרֻךְ אַפִּים אֵתָּה. וּבַעַל הַרְחָמִים נִקְרָאת. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִית: גִּדַּלְתָּ רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּן אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הַרְחָמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. כְּהוֹדַעְתָּ לַעֲנּוֹ מִקְדָּם: מִחֲרוֹן אַפָּיִךְ שׁוֹב. כִּמּוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נַחֲסָה וְנִתְּלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יי בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פְּשַׁע וְתִמְחָח אֶשֶׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שֵׁם: תִּאֲזִין שׁוֹעֲתָנוּ וְתִקְשִׁיב מְנוּ מֵאֹמֶר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יי וְשֵׁם נֵאֱמָר:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנֶיךָ וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֵתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

וְעֵתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנֵי בְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר:
וַתִּגְדֹּל וַתִּקְדָּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיכּוֹן וּבִיּוֹמִיכּוֹן וּבְחֵי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמּוֹן:

יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

וַתִּבְרָךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלָּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכָּתָא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא וְאִמְרוּ אִמּוֹן:

מַה־נֵּאֱמָר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נִּסְפָּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֵּאֱמָר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ מַה־נִּגְדָּבֵר וּמַה־נִּצְטַדָּק: לְמַעַן־שְׁמֹךְ יי וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בַּעֲוִינֵנוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהִשְׁיֵב וְלֹא מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאִשְׁמַתָּנוּ גִּדְּלָה עַד לְשָׁמַיִם: כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְּפָר: יִדְּעֵנוּ יי רְשָׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ

כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאִין מִי יַעֲמֹד בְּעַדְנוּ שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל יַעֲמֹד־לָנוּ בְּעַת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אִין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צָדָקָה עָשָׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא כִּחְטָאוֹנוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְעוֹנוֹתֵינוּ תִגְמַל עָלֵינוּ: כִּי כִגְבָהּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ בֶּן הַגִּבֹּר חֲסִדְךָ עָלֵינוּ: בְּרַחֵק מִזֶּרֶחַ מִמַּעַרְבַּ בֶּן תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: בְּרַחֵם אֲב עַל־בָּנִים בֶּן תִּרְחַם יְיָ עָלֵינוּ: לֹאֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ תִּרְחָמִים וְהַפְּלֹחוֹת כִּי מוֹרְדָנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וְלִכְל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתֶּם לִרְחָמִים לִפְנֵי שִׁבְיָהֶם וְרַחֲמוּם: וְאַתָּה תִשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבִתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִדְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרְךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזִנְךָ וְשִׁמְעַת פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וַיֵּרָאֵה שְׁמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּחְתָּ אֲדָנִי תִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עַט ע"ס א"ת ב"ש וזכור חתום שלמה (הבבלי) הקטן יגדל בתורה חזק וכל זמיו צני ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אם אָמַרְי אֲשַׁבְּחָה מְרִי שִׁיחִי.^(א)

אם אני מנסה לשכוח את מרידות צרותי.

תּוֹגוֹת דְּאִגּוֹת תּוֹגִיוֹן נִפְשִׁי לְהִשְׁיחִי.

צרות ודאגות מצערות את נפשי ומשפילות את רוחי.

בְּלִי נוֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְּרִיחִי.^(ב)

מעמלי אין לי נחת, אלא הכל לרווח הגוים המשעבדים אותי.

שַׁחְתִּי עַד־מָאֹד וְתִקְצַר רוּחִי:

שפלתי

נִשְׁוֹת צָרוֹת סְרוּגָ^(ג) שְׁתִּים שְׁתִּים.

הצרות ניגשות אלינו שתיים שתיים, קשורות אחת בחברתה.

רוּחַ^(ד) אִין בִּינְתִים מְעִיקוֹת בְּנַחֲשֵׁתִים.

ביניהן והן מכבידות עלי כשלשלאות של נחושות.

דוֹבְקוֹת דּוֹלְקוֹת דּוֹחְקוֹת בְּלִי עֲצָלְתִים.

בלוי עצלות.

רודפות

קִץ הַמִּצָּר^(ה), סוּר שְׁחֹק וּמִצְלָתִים:

אנחנו בצערנו, קצנו בחיינו, וסרו ממנו שמחה ונגינה:

הִרְכַּבְתָּ לְרֹאשׁ עַמֶּךָ חוֹרֵשׁ גִּבּוֹם.

(א) מְרִי שִׁיחִי (איוב כג ז). ת"י מריד מימרי.

(ב) בְּלִי נוֹחַ עֶצֶב לְמוֹתֶר מִטְּרִיחִי. ע"פ לה"כ (משלי יד כג) בְּכָל־עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֶר, ופירש"י ככל יגיע מלחכה יהיה רווח, ומתלונן הפייטן כי לנו אין רווח כי הכל למטרידי, המשעבד אותי.

(ג) סְרוּגָ. וְשִׁתְּרָגוּ (איכה א יד) פירש"י נעשו קליעות קליעות. ובמדרש רבה שם דרשו סריגות סריגות, הביא אותן מכופלות, צבל וכשדים, מדי ופרס, יון ומוקדן, אדום וישמעאל.

(ד) רוּחַ אִין בִּינְתִים. בילקו"ש (בראשית לב יז) וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר אָמַר לִפְנֵי רַב־שׁ עַם יִהְיוּ כְרוֹת צָאוֹת עַל צָנִי, לֹא תִבְאֵה אֹתוֹן ז' אַחֵר ז' אֲלֵה הָרוּיָה לֵהֵן מַלְכוּתִיהֶן.

(ה) מִצָּר. פ"י מטעור כמו (ר"ה ז ט) הֵלֶךְ וּמָלְאוּ רַבִּי עֲקִיבָא מִצָּר.

צֵאת לְרוּיָה^(א) צוֹעֲקִים לְךָ מוֹשְׁגָבִם.
לחרות

וּתְרַבִּינָה סְרַעְפְּתֵינוּ^(ב) כָּל־הַיּוֹם בְּקָרְבָּם.
המשיל את אויבי ישראל לעץ פורה – רבו ענפיו, כל היום מתפשטים על ישראל.

פֹּאֲרֵתֵנוּ תַּאֲרִכְנָה וַיֵּשֶׁב וַיַּהֲפֹךְ בָּם:
וזמורתיו הארוכות מציקות לישראל שוב ושוב:

זַעֲנוּ^(ג) דְּלֹו מַאֲנוֹשׁ, נָעוּ מוֹשִׁיעִים.
אנחנו רועדים וחלשים, והצדיקים שידעו להתפלל עלינו נפטרו לעולמם.

עֲתָקוּ גַם־גְּבָרוֹ חֵיל^(ד) רְשָׁעִים.
אבל הרשעים מאריכים ימים ועשירים.

חֲדָלוּ פְּרִזּוֹן^(ה) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים^(ו).
מפחד אויב, הפסיקו ישראל לשבת בערי הפרזי, והגוים זלזלו בנכבדי ישראל.

סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה^(ז) לְמַרְת נֶפֶשׁ שַׁעֲשׁוּעִים:
רק ספר התורה שעשועים לישראל מרי נפש:

טְפִלֵּי־שָׁקָר וְתַרְמִית לָבֶם לְהַסְבִּיר^(ח).
אויבינו ממציאים מליבם שקרים ורמאות כדי לשכנע אותנו.

נוֹשָׂאִים הֶבֶל פִּיצַת פִּימוֹ לְהַכְבִּיר^(ט).
אומרים בפיהם דברי הבל לרוב.

יֵצֵר עֲמָל עַל־יַחַק^(י) לְהַחְבִּיר^(יא).
רוצים שנתחבר אליהם לעבוד ע"ז כמותם.

מַצִּיקִים צוֹרְרִים עֲמָךְ מִמָּךְ לְהַעֲבִיר:

כּוֹנְנֵנוּ לְהַשְׁחִית לְךָ בָּנִים, אֲבִיהֶם.
מתכוננים להשחית בניך, והלא אתה אביהם.

לֹא תַחֲשֶׂה לְעֲנוֹתָם וּלְכַלּוֹתָם אֲבִיהֶם.
לא תשתוק כשאויביהם מייסרים ומכלים אותם.

(א) לרוייה (תהלים סו יב). ת"י לרווחתא.

(ב) סְרַעְפְּתֵינוּ, פֹּאֲרֵתֵנוּ. לה"כ (יחזקאל לא ה) וּתְרַבִּינָה סְרַעְפְּתֵינוּ וּתַאֲרִכְנָה פֹּאֲרֵתֵנוּ, סרעפות ופארות, שניהן לשון ענף וזמורה.

(ג) זַעֲנוּ, לשון פחד ורעדה כמו שפי' אבן עזרא עה"פ וְלֹא־אָקָם וְלֹא־זָעוּ מִפְּנֵי (אסתר ה ט). והפייטן מתלונן על שני דברים, הראשון כי אין לנו זכויות ולכן אנחנו רועדים וחלשים זעו דלו, והשני כי הצדיקים נפטרו נעו מושיעים.

(ד) עֲתָקוּ גַם־גְּבָרוֹ חֵיל (איוב כא ז). פי' במלודה עֲתָקוּ, הזקינו, שלא כמו צדיקים שזנו שנפטרו לעולמם.

(ה) חֲדָלוּ פְּרִזּוֹן (שופטים ה ז). פירש"י ערי הפרזי שאין להם חומה חדלו מהיות יושבים בהם מפני אויביהם ונאספו אל ערי המצור.

(ו) וְלֹא נִבְרִים שׁוֹעִים, כמו שהתרעם איוב (לד יט) וְלֹא־נִבְרָ שׁוֹעַ לִפְנֵי־דָל, פירש"י שוֹעַ, שר.

(ז) סֵפֶר תַּנְחוּמִיָּה. קרא לתורה תנחומים כ"ש בפסיקתא דרב כהנא (פיסקא אנכי אנכי, דף קל"ט ע"ב) וישראל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות ונוטלין ס"ת וקורין בו ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וגו' ומתנחמין.

(ח) להסביר. להגיד דברים המתקשים על לב שומעם, כמו שפירש"י (שמות יט יח) לסבר את האוזן.

(ט) הבל פיצת פימו להכביר. לה"כ (איוב לה טז) וְאִיּוֹב הֶבֶל יִפְצֹה־פִּיהוּ בְּבִלְיִדְעַת מִלִּין וַיִּכְבֶּר, פי' איוב פותח פיו לומר הבל, ומרבה בדברים חסרי דעת.

(י) יֵצֵר עֲמָל עַל־יַחַק (תהלים לד כ). פירש"י האומות היוצרים כלמים ומסכות להיותו חוק להם עבודתם.

(יא) להחביר. מבקשים שנתחבר להם. וי"מ מבקשים לעשות פסל שלהם שותף עם הקד"ה כדיכול כמו שפירש"י על הפ' הַיִּחְבְּרָךְ בְּפֶאֱ הַיּוֹת (תהלים לד כ).

שְׁלָמָה הָיוּת קִיּוֹף טְרוּדֵי גִיּוֹהֶם.

למה ישראל המקווים בד' גורשו מבתיהם.

יַעֲזֹרוּ^(א) גְּאוּלִּים דְּאוֹת^(ב) לְעִיר מְקוּיָהֶם:

יבואו גאולים, מהר כמו נשר טס, לירושלים, עיר תקוותם:

אֲדַמֶּת קֹדֶשׁ מְקוֹם דְּבִירָךְ נִהְלֵנוּ.

בְּקוֹל תוֹדָה וְרִנָּה הֶמוֹן חוֹגְגֵינוּ.

בתוך המון ישראל החוגגים.

וּבְחֵי-צֶדֶק נִקְרִיב לָךְ מִגִּנֵּנוּ.

אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינֵנוּ:

והבן מחשבות ליבנו:

אֲ מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֵא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עִמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מִחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אִתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קִרְאִיךָ:

אֶל-תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: מִה-אֲנוֹשׁ
כִּי-תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן-אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ: וּתְפַקֵּדֵנוּ לְבָקָרִים לְרִגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:
אָדָם יִלּוֹד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וּשְׂבַע-רִגְזוֹ: כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה-טוֹב וְלֹא יִחָטָא: זָכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה לִבִּי-נִשְׁבֵּר וְנִדְּבָה
אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם-קִרְאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירָךְ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(א) יעורו גאולים. כמו שנא' (ויאל 7 ז) הנני מעירם מן המקום אשר מכרתם אתם שמה, ת"י הא אנא מיתא
להון, פי' מציא אותם. והרד"ק פי' מעירם, משינת המוות, ובתחיית המתים מזוכר, וייתכן כי גם הפייטן
התכוון לכך, יעורו גאולים, יתעוררו מחי ישראל בגלות בתחיית המתים.

(ב) דאות. באשר ידאה הנשר (דברים כח מט). פי' אכן עזרא, יעוף.

פ ע"ס אלב"ם פעמיים וצסוף חתום יצחק הקטן יגדל בתשובה ובמעשים טובים אמן ואמן

אֵהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אָנוּשׁ עַד־דָּבָא תָשֵׁב^(א).

אתה מעודד את האדם לחזור בתשובה עד ידכא לבו אליך.

לִפְנֵי גְבָעוֹת וְתֵבֶל תִּישָׁב^(ב):

ואת התשובה הכנת עוד לפני בריאת העולם:

בְּהֶאֱמֵן אֶצְלָךְ שַׁעֲשׁוּעֵי יוֹמִים^(ג).

בזמן שעדיין התורה היתה אצלך כבת המשחקת עם אביה כביכול.

מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

גִּיסוֹת כְּסֶבֶב מוֹדִינָה מְשַׁבֶּשֶׁת^(ד).

תוקפים אותנו מכל צד ומצבנו קשה כמו מדינה שמסתובבים בה גדודים של לסטים.

נְתוּנָה לְמַרְפֵּא וְצָרִי תַחֲבֹשֶׁת:

אבל התשובה יכולה להציל אותנו:

דַּעַת טָעַם הַרְוִיחָה מֵהַשְּׁחִית^(ה).

אדם הראשון, שטעם מעץ הדעת, ניצל על ידי התשובה.

שְׂרִיגוֹ בְּדִינוֹ מַחְצִית הַפְּחִית^(ו):

ולקין בנו, הופחת מחצית ענשו, בזכות התשובה:

הַמִּצָּע כְּבִלְבֵּל עֲלִבּוֹן תִּבַּע^(ז).

ראובן בלבב יצועי אביו ותבע את עלבון אמו.

עֲשֹׂקוֹ בְּשָׂקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ קָבַע^(ח):

ואח"כ שב ועסק בשק ותענית:

- (א) עד דכא (תהלים ז ג). פירשתי כמו רש"י פסחים (דף נ"ד ע"א).
- (ב) לפני גבעות. בפסחים (דף נ"ד ע"א) ז' דברים נזכרו קודם שנזכר העולם וגו' תשובה דכתיב (תהלים ז) בְּטָרֶם הָרִים יִלְדוּ וגו' וכתיב תָּשֵׁב אָנוּשׁ עַד־דָּבָא וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם. שַׁעֲשׁוּעֵי יוֹמִים. במדרש (ויקרא רבה יט א) שני אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנאמר וְאֶהְיָה אֶצְלוֹ אֱמוּנָה וְאֶהְיָה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם וְיוֹמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה אֵלֶּף שָׁנִים שְׁנָאֵם בְּעִינֵיךָ בְּיוֹם. גִּיסוֹת כְּסֶבֶב מוֹדִינָה מְשַׁבֶּשֶׁת. בפסיקתא דרב כהנא (ריש סוזה) אֵם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעַם לֹא יִחַרְדּוּ וגו' משל למדינה שהיתה משובשת בגייסות והיה זה זקן אחד והיה מזהיר לכל בני המדינה כל מי שהיה שומע לו היה ניצל וכל מי שלא היה שומע לו היו הגייסות באות והורגין אותו וכו' אין הקב"ה חפץ במיתתו של רשעים וכו' אלא שובו שובו מִדְּרִכֵּיכֶם הָרָעִים וְלִמְדָה תִּמּוּתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל.
- (ג) דעת טעם הרויחה משהשחית. בילקו"ש (בראשית רמז ל"ד) וְעָתָה פָּן־יִשְׁלַח יְדוֹ מִלְמַד שֶׁפֶתַח לוֹ הַקֶּבֶ"ה פֶּתַח שֶׁל תְּשׁוּבָה כִּמְה דַּלַּת אִמֶּר וְעָתָה יִשְׂרָאֵל מִדָּה ה' יִחְיֶיךָ שְׂאֵל מַעֲפָךְ.
- (ד) מוחצית הפחית. כ"ס (ויקרא רבה י ה) תשובה עושה מחלה ממי את למד מקוין שנגזרה עליו גזירה, כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה. ובפסיקתא דר"כ (סוזה) ומנין שנמנעה ממנו חצי גזירה, וַיֵּצֵא קִין מִלְּפָנֵי ה' וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־נֹד קְדָמוֹת־עֵדֶן בְּאֶרֶץ נֶעַ וְנָד אֵין כְּתִיב כֹּאן אֵלֶּךָ בְּאֶרֶץ־נֹד.
- (ה) המצע כבלבל עלבון תבע. כמו שפירש"י (בראשית לה כב) וַיִּלְךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אֲבִיו, מִחוּץ שֶׁלְבָב מִשְׁכָּבוֹ מֵעַל עַלִּיו הַכְּתוּב כֹּאִילוֹ שֶׁכְּבָה, וְלִמָּה בְּלָבָל וְחִלָּל יֹאמְרוּ, שְׁכַמְתָּ רַחֵל נָטַל יַעֲקֹב מִיִּטְתּוֹ שֶׁהִיָּה נְחוּנָה תְּדִיר בְּהֵל רַחֵל וְלֹא בְּשֹׁאֵר אֲוֵהִים וְנִתְּנָה בְּהֵל בְּלָהָה. בֹּא רְאוּבֵן וְתִבַּע עֲלִבּוֹן אִמּוֹ. אִמֶּר אֵם אַחֹת אִמִּי הִיָּה לָרָה לִאִמִּי, שְׁפַחַת אַחֹת אִמִּי הִיָּה לָרָה לִאִמִּי, לָכֵן בְּלָבָל.
- (ז) בשקו ותעניתו. בפסיקתא (סוזה) רְאוּבֵן הִיָּה עוֹסֵק בְּשָׁק וְתַעֲנִית עַל מַעֲשֵׂה בְּלָהָה.
- (ח)

וַאֲפֹאֹכִי מִבְּכוֹרָה נִגְרַשׁ^(א).

למרות כי ניטלה ממנו בכורה וניתנה ליוסף.

פֶּרֶשׁ מֵאֲבִיו לְהִשְׁיבוֹ דָּרֶשׁ:

רצה להחזיר ליעקב אבינו את יוסף, שהלך ממנו:

זָכָה לוֹ מִשְׁפָּרַת יִתְרָה^(ב).

בשכר שחזר בתשובה ושהציל את יוסף קיבל ראובן שכר רב.

צוּפָה לְהַעֲמִיד בְּאֵר הַתּוֹרָה^(ג):

נזפה פי' נביא - יצא מחלציו הנביא בארי, מעין של תורה:

חֲזֹרֶת הַשְּׁבִטִים בְּצִדְקוֹ תִּתְּחַבֵּר^(ד).

בזכות בארי, יזכו עשרת השבטים לחזור לאר"י בתחיית המתים.

קָלוּט בְּזָהָב מְעוֹת הַמְּדַבֵּר^(ה):

כמי שמחפש מטבע זהב שאבד ממנו ואגב מלקט גם מעות נחושת:

טָכְס^(ו) בְּנוֹ בְּקִי וּמִיֶּשֶׁב^(ז).

הושע הנביא, בנו של בארי, היה שלם בחכמה ומיושב בדעת.

רְאוּי לְהִשְׁיֵא עֵצָה וּמַחֲשָׁב:

ומחשבה:

יִשְׂרָאֵל, קוֹנֶה נִכְמָרוֹ נְחוּמִיו.

ואמר להם - עכשיו נכמרו רחמיו של הקב"ה עליכם.

שׁוֹבָה עַד שְׁהוּא בְּמִדַּת רַחֲמָיו^(ח):

לכן נצלו הזדמנויות זו לשוב בזמן של רחמים שמה יעבור הזמן:

(א) מבכורה נגרש. כמו שאמרה לאה (ברכות דף ז' ע"ב) ואילו בני אע"ג דעל כרחיה שקליה יוסף לזכירותיה מנייה דכתיב (דה"א ה' א') וַיִּבְחַלְלוּ יִצְחָקִי אֲבִיו נִתְּנָה בְּכֹרֶתוֹ לְבִנֵּי יוֹסֵף, אפי' הכי לא חקנא ציה דכתיב (בראשית לו' כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם.

(ב) משכורת יתרה. בפסיקתא דר"כ (שזנה) אמר לו הקב"ה אתה ביקשת למיחזר ברא חביבא לחבוי, חייך שכן בנך מחזיר את ישראל לחביהם שבשמים, ואיזה, זה הושע (שאמר שובבה ישראל עד ה' יִתְּחַבֵּר). וזילקו"ש (הושע רמז תק"ל) א"ל הקב"ה לראובן מעולם לא חטא אדם בפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה ואיזה זה הושע וואע"פ שאדם וקין עשו תשובה, זה היה רק אחרי שהוכיח אותם הקב"ה משא"כ ראובן פתח בתשובה מעצמו.

(ג) צופה להעמיד באר התורה. מדבר על בְּאֵרִי אֲנִי הַנִּבִּיא הַשֹּׁעַ, ובארי עֲלָמוֹ היה נביא (ויק"ר ו' ו') ובפסיקתא דר"כ (פ' שזנה) דקשו כי בְּאֵרִי הוּא בְּאֵרָה נְשִׂיא הַרְאוּבֵנִי אֲשֶׁר הִגִּילָה תִּלְגַּת פְּלִנְאָסָר מִלְּדָא אֲשֶׁר (דברי הימים א' ה' ו') ונקרא בְּאֵרָה כי היה בְּאֵרָה שֶׁל תּוֹרָה.

(ד) חזרת השבטים בצדקו תחבר. זילקוט שמעוני (הושע רמז תקט"ז) ולמה מת בארה בגולה בשביל שיחזרו עשרת השבטים בזכותו ולמה מת משה במדבר בשביל שיחזרו מתי מדבר בזכותו.

(ה) קלוט בזהב מעות המדבר. זילקוט"ש (ואתחנן רמז תתי"ד) א"ל הקב"ה (למשה) אם אתה נקבר אללך בזכותך הן באין עמך, משל למה הדבר דומה לאחד שנתפזרו מעותיו במקום אפילה, אמר אם אני אומר האירו לי שאלקט מעותי אין כל בריה משגחת עלי, מה עשה נטל זהב אחד והשליכו בתוכו, והתחיל לזרוק ואומר בצקשה מכס האירו לי, זהב אחד היה לי ונפל ממני, באו והאירו לי, מה עשה, משנטל את הזהב לקט מעותיו. וקליטה כמו לקיטה. אולי כ"ל בְּזָהָב כמו בפראג שמ"ז.

(ו) טָכְס. תכונה. כמו טכסיסי מלכות (שבת דף ל"א ע"א) פי' תיקוני המלך.

(ז) בְּקִי וּמִיֶּשֶׁב. כ"ס (פסיקתא דר"כ - שזנה) על מ"ש הושע (יד א') תִּתְּחַבֵּר שְׁמִרֹן בִּי מִרְתָּה בְּיָהִיָּה בְּחֵרֶב יִפְלֹוּ וְגו' שוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' יִתְּחַבֵּר וְגו' משל למדינה שמרדה במלך ושלח לה המלך פולמרכוס (שר אצל) להחריבה והיה אותו פולמרכוס בְּקִי וּמִיֶּשֶׁב, אמר להם טלו לכם זמן שלא יעשה לכם המלך כמו שעשה למדינה פלונית ולכל חזרותיה, כך אמר הושע לישראל בני עשו תשובה שלא יעשה לכם הקב"ה כמו שעשה לשומרון ולחזרותיה.

(ח) שׁוֹבָה עַד שְׁהוּא בְּמִדַּת רַחֲמָיו. זילקוט"ש (הושע רמז תקל"ב) עד ה' עד שהוא במידת רחמים.

כָּתוּב לְמַעַל לְהַזְהִיר חֲבֵרְתָּהּ.

לפני שהזהיר הושע את ירושלים לשוב, הזכיר לה את שומרון חברתה.

תֹּאשֶׁם שְׁמֵרוֹן כִּי מִרְתָּה:

אשר מרדה בה' ונענשה, ככתוב למעלה (הושע יד א):

אֶל נְתִיבוֹת עוֹלָם אָזְלוּ.

מאז בריאת העולם, חיפשו אנשים מה דינו של חוטא.

לְחִכְמָה וּלְנְבוּאָה וּלְתוֹרָה שְׁאֵלוּ^(א):

שאלו לחכמה, לנבואה ולתורה, חוטא מה דינו:

בְּטוֹב וַיֵּשֶׁר לְהַמְלִיךְ נִזְכְּרוּ.

אח"כ נזכרו לשאול גם את ה' הטוב והישר, והוא אמר כי מספיק לחזור בתשובה.

מִתוֹךְ סוּדְיוֹ חֲסָדָיו נִפְרוּ:

מתוך עצה זו שנתן ה', ניכר גודל חסדיו:

נִדְלַחֶסֶד לוֹ נִיחַל.

נִצּוּחַ מִבְּרִיּוֹתָיו^(ב) וְעִלְבוֹנוֹ מוֹחֵל:

בעל התשובה, כביכול, מנצח את הקב"ה, המבטל את רוע הגזרה

דוֹרוֹנוֹ בְּכָלִי שְׁבוּר מוֹבֵל^(ג).

את המתנה שלנו לה', היא התפילה, יש להביא בלב שבור.

סְמִי קְצִיעַת בְּגָדוֹתָיו מִקָּבֶל^(ד):

עונת השב נחשבות לו כזכויות ומתקבלות לרצון:

הוּא שֶׁהִנָּבִיא מִקֶּלֶם מַחִילָתוֹ.

עֵבֶר עַל־פֶּשַׁע שִׁירִי נִחַלְתוֹ^(ה):

מוותר לשארית ישראל:

וּמִי כְמוֹהוּ מוֹרָה לְחַטָּאִים.

פֶּשֶׁר^(ו) דְּבָרִים וְרָצוֹי מִבְּטָאִים:

להתוודות בפה ולרצות אותך בדיבור:

(א) שאלו. בילקוט שמעוני (תהלים רמז תש"ב) שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, א"ל חֲטָאִים תִּדְרֹךְ רָעָה (משלי

יג כח), שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, א"ל הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תָמוּת (ויחזקאל יח ד), שאלו לתורה חוטא מה עונשו, א"ל יביא אשם ויחכפר לו, שאלו להקב"ה חוטא מה עונשו, א"ל יעשה תשובה ויחכפר לו, הה"ד מִטוֹב וַיֵּשֶׁר ה' עַל בְּנֵי יוֹרָה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ (תהלים כה ח), שהוא מורה לחטאים דרך שיעשו תשובה.

(ב) נצוח מבריותיו. בפסחים (דף קי"ט ע"א) מאי דכתיב (תהלים ד א) לְמַנְצֵחַ מְזִמּוֹר לְדָוִד זְמִירוֹתָיו לְמִי שְׁנוֹחִין אוֹתוֹ וְשִׁמְחָה, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם מנלחין אותו ועלב אצל הקב"ה נולחין אותו ושמח שגאמר (תהלים קו כג) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לִוְיִי מִשָּׁחָה בְּחִירוֹ עָמִיד בְּפָרִץ לְפָנָיו.

(ג) בכלי שבור מובל. בפסיקתא דרב כהנא (שופט) לְבִנְיָשָׁבֶר וְנִדְבָה וכו' אס הדיוט משתמש בכלי שבור גנאי הוא לו, אצל הקב"ה אינו כן אלא כל שימושיו כלים שבורים, קרוב ה' לְנִשְׁבָּרֵי־לֵב.

(ד) סמי קציעות בגדותיו מקבל. צירופי פאה (דף ע"א) אמר רבי יוחנן ולא עוד אלא כל העצירות שעשה הן נחשפין לו כזכויות מה טעם (תהלים מה ט) מִרְ וְאֶהְלֹת קְצִיעוֹת כְּלִבְגָדֶיךָ כָּל בְּגִידוֹת שְׂבָגָתָ בִּי הִרִי הן כמור ואהלות וקציעות.

(ה) שירי נחלתו. רמז למ"ש (ר"ה דף י"ז) לְשִׁאֲרִית נִחַלְתוֹ (מיכה ז יח) לְמִי שְׁמָשִׁים עֲלָמוֹ כְּשִׁירִים, פ"י לאפוקי צעלי גאווה.

(ו) פשר. כן נקראת התשובה כ"ש במדרש (ויקרא רבה י ה) אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי.

וְרָזָם יִתְּ לְשַׁלְחָנִי תּוֹסֶפּוֹת.

הקב"ה מזרז אותנו להחליף מעשינו הרעים במעשים טובים כמי שנותן עמלה לשולחני.

צְרוּרוֹת רַעוֹת בְּמַעוֹת יָפוֹת^(א):

כדי להחליף מעות רעות ביפות:

חוּטָא לְשׁוֹב אִם יִתְבַּיֵּשׁ^(ב).

וגם אם החוטא מתבייש לסגף את עצמו בשק ותענית אין זה מעכב את התשובה.

קְרִיאַת עֲדוּתוֹ בְּעוֹד יֵשׁ^(ג):

אלא העיקר שיעיד עליו ה' כי לא יחזור לזה החטא כל ימי חייו:

טוֹבָה לְעוֹלָם בְּשִׁבְלֹו נְרִיצִית.

הרבה טובה מגיעה לעולם בזכות בעלי תשובה.

רְבִים וְיָחִיד^(ד) זְכוּתָם נִמְצָאת:

הן רבים הן יחיד:

יַעַן כִּי נִתְּוִית^(ה) פַּעֲמַיִם.

לכן נרשמה מצות תשובה פעמיים על ידי הושע.

שׁוֹבָה וְשׁוּבוּ לְאַבְיֵכֶם שְׁבִשְׁמַיִם:

פעם בלי יחיד שובה (הושע יד ב), פעם בלי רבים שובו (שם יד ג):

בְּכֵן מַלְכִים שִׁינְאָ לְתַרְבוֹת.

אנחנו כבן מלך שינא לתרבות רעה.

תּוֹחֲלָתוֹ חוֹזֵר לְאַבּוֹ בְּקִרְבוֹת^(ו):

שעדיף לו לחזור לאביו בכל ההקדס, בטרם יעניש אותו:

יִשְׂרָאֵל בְּנֶךְ בְּכוֹרֶךָ יִקְרָךְ.

צַעֲצוּעֵי^(ז) שַׁעֲשׁוּעֵיךָ זְכוֹר בְּזִכְרֶךָ:

ילד שעשועים זכור, ביום זיכרון:

חוֹזֵר אֶצְלֶךָ וּבִתְשׁוּבָה שָׁב.

(א) תת לשלחני תוספות. צרורות רעות במעות יפות. צילקו"ש (הושע רמז תקכ"ט) עה"פ (הושע יג יז)

צָרוֹר עוֹן אֶפְרַיִם, כל מי שיש צידו עבירה ומחזיק לעשות תשובה יחליפנה במעשה הטוב ויעשה תשובה ויחזק, משל לאדם שיש לו צרורות של זוזים רעים, ילך אלל שולחני ויתן לו תוספת ומחליפם בזוזים טובים. וכמו שהמחליף מעות אריך לתת תוספת לשכר השולחני כך השב אריך להוסיף על עצמו גדר ולפרוש מן התענוגים גם בדברים המותרים (שע"ת א ל).

(ב) אם יתבייש. פי' מחזיק לסגף עצמו בתענית (זית רענן על הילקוט שם).

(ג) עדותו בעוד יש. ברמב"ם בפ"ב מהל' תשובה ה"ב ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בליבו שלא יעשה עוד, וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר ולא נאמר עוד להינו למעשה ידינו (הושע יד ז), עוד, פי' כל ימי חיינו (רש"י תהלים קד לג בְּעוֹדֵי, בְּעוֹדֵי חַיִּי). א"נ כ"ש (ע"ז דף י"ט ע"א) אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש אצל השב כאשר נחלש כמו איז מקבל שכר כ"כ (שע"ת ב לג). וי"מ קריאת עדותו, יעסוק בחורה לכפרת עוונות.

(ד) רבים ויחיד. ציומא (דף פ"ז ע"ב) גדולה תשובה שבצביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו.

(ה) נתוית. נרשמה כמו שפירש"י (יחזקאל ט ז) וְהִתְוַיֵּת, ורשמת.

(ו) לבן מלכים שינא לתרבות תוחלתו וכו'. בפסיקתא רבתי (שנה ישראל ד') דימה ישראל לבן מלך שאוהבו אומר לו אביך עתיד להכותך ולחושךך בבית האסורין וכו' ובאחרונה אתה חוזר ומבקש הימנו והוא מקבלך וגו' עשה את האחרונים ראשונים ולך אללו ובקש הימנו והוא מקבלך וגו' ונשתכרת המכות.

(ז) צעצועים (דה"ב ג י). ילד (רש"י).

קִטְרַת תַּכּוֹן פִּלּוּל יִקְשֹׁב:

תפילתו תתקבל כקטרות, ותקשיב לה:

הַמִּזֵּן מֵעֵד יִהְיֶה לּוֹ.

קָדֵם בְּסִינֵי תִשְׁלֹם לְמוּלּוֹ:

גמול טוב לישראל על שהקדימו נעשה לנשמע:

טוֹבָךְ וְרַחֲמֶיךָ יִכְפֹּל לּוֹ.

והכפל רחמך לישראל.

נָעַם דְּבִירְךָ בּוֹ בְּפִלּוּל:

כאשר הם מתפללים בביהכ"נ מקדש מעט:

יַעַן חֲרָרָה בְּמַחַט פֶּתַח^(א).

אם פתחנו חור קטן כמו של מחט.

יְהִי שְׁלָךְ בְּאוֹלָם הַנִּפְתָּח^(ב):

אתה תפתח לנו כפתחו של אולם:

אֵין רְאוּתְךָ בְּלִיתִּיבּוֹנָן.

למרות שהוא רואה את חטאינו, אין ה' מתבונן עליהם.

יָדַע מִתִּישׁוּא לְכוֹנָנָן:

כי הוא מכיר את יצרנו הרע, שהרי הוא ברא אותנו:

יֵשׁ בְּנֶהֱגַ עוֹלָם בְּרִיבִים^(ג).

דרך העולם, כששנים רבו.

מְבִיָּה אֶת־חִבְרוֹ בְּרִבִּים:

וביזה אחד את חברו ברבים:

לְאַחַר זְמַן רוּחוֹ בְּצַנָּנוּ.

כשהצטננו הרוחות.

שׁוֹחֵר טוֹבוֹ וּמְבַקֵּשׁ רְצוֹנוֹ:

רוצה לפייס את חברו:

נוֹתֵן חוֹב הַדִּין בְּבִתְחֻלָּה.

הדין נותן כי יאסוף את כל העומדים בשעת העלבון

(א) חררה (כלים יג ה). נקב המחט. במחט פתח. במדרש (שיר רבה ה ב) עה"פ פתחתי לי אחרתי אמר הקב"ה לישראל, בני פתחו לי פתח של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסין בו.

(ב) באולם הנפתח. הניגוד בין החור הקטן של המחט לפתחו הגדול של האולם צעירובין (דף נ"ג ע"א) לידן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלל נקב מחט סידקית.

(ג) יש בנהוג העולם וכו'. בילקו"ש (הושע רמז תקל"ב) צנוהג שבעולם אדם המביזה את חבריו ברבים, ולאחר זמן מבקש לרצות לו, הוא אומר אתה מבזה לי ברבים ומתרכה לי בינך וביני, כך והבא אותם אנשים שצדיקתני בפניהם ואני מתרכה. אבל הקב"ה אינו כן, אלא עומד ומחרף ומגדף בשוק והקב"ה א"ל עשה תשובה ביני לבינך ואני מקבלך. ביומא (דף פ"ו ע"ב) א"ר יהודה רב רמי כתיב (תהלים לב א) אֲשֶׁרִי נִשְׁוִי פֶשַׁע בְּסִי חַטָּאָה וְכַחֵיב (משלי כח יג) מְכַסֶּה פֶשַׁעַיו לֹא יִצְלִיחַ לֹא קָשִׁיָּה הֵא בַחטָא מְפּוֹרָסָא הֵא בַחטָא שְׂאִינוּ מְפּוֹרָסָא רַב זֻמְרָא רַב טוֹבִיָּה אִמְר רַב נַחֲמָן כֹּאן צַעֲזִירוֹת שְׂבִין אִדָּם לַחֲזִירוֹ כֹּאן צַעֲזִירוֹת שְׂבִין אִדָּם לְמַקּוֹם. הַרְמַז"ס (הל' תשובה פ"ב ה"ה) הִבִּיא רַק אֶת הַלָּשׁוֹן הַשְּׂנִי, וְאִתּוֹ שְׂפִיר דְּבָרֵי הַפִּיּוֹט שְׂגָם בַּחטָא מְפּוֹרָסָא סָגִי בַתְּשׁוּבָה צִנְעָא. אֲבָל דַּעַת הַרְאֵצ"ד (בהשגה שם) וְכֵן ר' יוֹנָה (שַׁע"ת א יח) שֶׁלָּשׁוֹן רֹאשׁוֹן לֹא נִדְחָה מֵהַלָּכָה.

יָשׁוּב יִבְקֹשׁ מִפְּנֵי מַחִילָה:

עוד פעם, כדי שיהיו נוכחים בשעת בקשת המחילה:

יִגְדֵּל יִשְׁגִּיָּא בַּח הַבּוֹרָא.

אבל הבורא גדול מברואיו.

בְּתִשׁוּבָה מוֹרָה בְּהִצְנַע קוֹרָא:

והוא מבקש תשובה בהצנע גם אם העבירה היתה בפרהסיא:

וְרֵאיוּי הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד לְקָלְסוֹ.

בְּדַבָּרִים מְרֻצִּים נוֹחִים לְפִיָּסוֹ:

עַד־יַעֲרָה רוּחַ מִמָּרוֹם.

יישפך

שְׁבוּתֵנּוּ יֵשִׁיב מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם:

טוֹב יֵיטִיב מְקוֹם מְקַדְּשׁוֹ.

אִז מוֹזְבָּחוֹ נַעֲלָה קִדְּשׁוֹ:

וְאִז מְנוּתֵינוּ נִשְׁלָמָה בַּחֲקִים.

כמשפטים

קרבותינו

מִבְּטַח פְּלִקְצוּי אֶרֶץ וַיִּם רְחוּקִים:

בד בוטחים כל ישראל הגולים בקצווי ארץ ומעבר לים:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רְחֻמִּים מִתְנַהֵּג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתֶּם תְּגִמּוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רְחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: יְהִיו לְרִצּוֹן
אֲמִרֵי־פִינוּ וְהַגִּיזוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: אֲמִרֵנוּ הַאֲזִינָה יי
בִּינָה הַגִּיגֵנוּ: אֲדֹנֵי שְׂמֵעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קִשְׁבוֹת לְקוֹל
תַּחֲנוּנֵינוּ: יְהִי־חֲסִדֶּךָ יי עֲלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: חֵי חֵי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנוּ

היום, אב לבנים יודיע אל־אמתך⁽⁶⁾: ונפשנו נבהלה מאד ואתה יי
עד־מתי:

לוי תישועה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סלה: יי צבאות אֱשֶׁרִי אָדָם בִּטָּח בך: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנו בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לא על־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פא ע"ס א"ב וכל בתיו בעלי ה' חזנים זולת בית אחרון של כל מאמר שהוא על לה"כ ובסוף
חתום אליה בר שמעיה חזק

אֲהִינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲרִיָּה בִיעֵר⁽³⁾ דְּמִיתִי וְנִמְשַׁלְתִּי בַּחוּבִי.

קול תפילתי נשמע מכוער כקול אריה ביער, בגלל עוונותי.

בַּטּוּי נֹזֵאֵל וּמִלְתִּי לְשׁוֹן הָבִי⁽²⁾.

אני מדבר ככסיל, ודבריי אינם נכונים.

נִרְעַתִּי מִקִּישׁ בְּכֶן־קִישׁ וּמִסֶּפֶר בְּגוֹי⁽⁷⁾.

חסר לי צדיק שידע לדפוק על שערי שמים כמו מרדכי.

כַּל־רֹאשׁ לַחֲלִי וְכַל־לֵב דְּוִי (ישעיה א ה):

דְּוִי גֹזֵלָה וְנִקְלָה הַכְּאֲבָתִי וְנַעֲבֶרְתִּי.

ונבוזה

הוֹנַעְתִּי חֲגֹתִי וְרוּיִתִי רוּשׁ וְנִשְׁפָּרְתִּי.

התנדנדתי כשיכור, שתייתי משקים מרים ונשכרתי.

וּמִדֹּחַק אֲדוֹנִים חָנָם לָהֶם נִמְכָּרְתִּי.

אשר נמכרתי להם חנם.

בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת־יִי זְכָרְתִּי (יונה ב ח):

כשאני מתעלף מרוב צער אני זוכר את ה':

זְכָרְתִּי חֶסֶדְךָ וְאַהֲבָתְךָ עָלַי בְּהִדְגִּילוֹ.

זכרתי ימי קדם שהיית מניף עלי כדגל חסד ואהבה.

חֹבֹת הַעֲבִירוּ וְאוֹתִי לָךְ הִסְגִּילוּ.

אהבתך וחסדך כיפרו על עוונותי והייתי לך לסגולה.

(א) חי חי וגו' (ישעיה לח יט). פי' על כל החיים להודות לך, כפי שאנחנו מודים לך, ועל כל אב להודיע לבנו
את אמונתך.

(ב) אריה ביער. כ"ש היתה לי נחלתי באריה ביער נתנה עלי בקולה עליבן שנאתיה (ורמיה יב ח) מאי
נתנה עלי בקולה אמר מר זוטרא זה שלח ליבור שאינו הגון היוורד לפני התיבה (תענית דף ט"ז ע"א).

(ג) הבאי. דברים לא נכונים, כנדרים (ג א) נדרי הבאי אמר קונס אס לא ראיתי בדרך הזה כעולי מלרים. וי"א
שהוא לשון מקרא הבאים (יחזקאל כ כט).

(ד) מוקיש בבן קיש. בן קיש הוא מרדכי שנאמר מרדכי בן יאיר בן־שמעי בן־קיש (אסתר ב ה) ובמגילה (דף
י"ב ע"ב) שנקרא בן קיש על שהקיש על שערי חממים ונפתחו לו וזה פירוש מוקיש בבן קיש אדם שידע
להתפלל כמו מרדכי. ומספר בגוי. ע"ש הפ' מרדכי בלשון מספר בגוי (עזרא ב ב) ודרשו בלשון שהיה
יודע שצעים לשון, וייתכן כי הפייטן דורש בלשון מספר בגוי, שהיה יודע לספר בלשונות כל הגוים או
שהיה יודע לשונות של מספר גוים.

מִלֶּאֱיֶיךָ עֲתָה פָּלַל וְתַחַן יִרְגִּילוּ.

ישראל צאנך מרבים עכשיו תפילה ותחינה.

וְאֲבִיוֹנֵי אָדָם בְּקִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ (ישעיה כט יט):

יִגִּילוּ יִרְנּוּ עֲבָדֶיךָ בְּפֶקֶד חוֹמוֹתַי.

ישראל ישמחו כאשר תזכור לבנות את חומותיי.

בְּדָכְד וְאֲבִנֵי חֶפֶץ תִּגְבִּילִם^(א) אֵימָתִי.

מתי תבנה את כל גבולנו באבנים יקרות.

לִיתֵל עוֹלָם עִירִי וּלְשֹׁפֵל רְמוֹתַי.

ירושלים חֲרָבָה ובנייניי הושפלו.

וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתִי (תהלים ו ז):

מָתִי תַחֲיִינוּ וּמִתְחַוֵּמֹת תֵּשׁוּב תַעֲלֵנוּ.

נִיר^(ב) הָסֵר וְהַקֵּל סְמִלּוֹן^(ג) עֲלֵנוּ.

הסר את העול יתדות העול.

שִׁבְעַ מֵלֶא אוֹצְרוֹתֵינוּ וְהַצְלִיחַה מַפְעָלֵינוּ.

יְהִי־חֲסִידְךָ יְיָ עָלֵינוּ (תהלים לג כב):

עָלֵינוּ הַפֶּלֶא רַחֲמִים, בַּצָּרָה דִּרְשִׁיתֶךָ.

פִּרְשִׁתִּי יָדַי אֵלֶיךָ, וּבִקְרָבִי שַׁחֲרִיתֶךָ.

חיפשתיד.

צִמְאַח לְךָ נַפְשִׁי, בְּלִילָה אוֹיֵתֶךָ.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ כִּי קָרָאתֶיךָ (תהלים לא יח):

קָרָאתֶיךָ מֵעֶמְק וּלְמָרוֹם דָּלוּ עֵינַי^(ד).

ממעמקים והרמתי עיני השמימה.

רוֹם יָדַי נִשְׁאָתִי הִפְּצוֹתִי מַעֲיָנִי.

גם הרמתי ידי בתפילה והוצאתי דמעות מעיני.

שׁוֹר בְּשָׁרוֹן^(ה), וּמָחָה וְהַעֲבֵר עוֹנֵי.

הסתכל רק על מעשיי הטובים

יְיָ שָׁמַע תַּפְלָתִי הַאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנֵי (תהלים קמג ח):

(א) בדכוד ואבני חפץ תגבילם. ע"ש הפ' וְשִׁמְתִּי בְּדָכְד שְׁמִשְׁתִּיךָ וְשִׁעְרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי חֶפֶץ (ישעיה נד יב).

(ב) ניר. עול (דברים כא ג) ת"א ניר. וי"מ ניר, מלכות (כמו שפירש"י במדבר כא ל).

(ג) סמלון. יתדות העול (רש"י שבת דף נ"ט ע"ב).

(ד) וְלְמָרוֹם דָּלוּ עֵינַי (ישעיה לח יד). ופי' הרד"ק נשאו עיני לאל שהוא במרום.

(ה) שׁוֹר בְּשָׁרוֹן. כ"ש שְׁפָטֵנִי ה' בְּצִדְקִי (תהלים ז ט) ופירש"י שפוט לפי מעשים טובים שבידי ולא לפי העצירות.

תַּחֲנוּנֵי אֶזְוֹן, אֹמְנֵי מְחֹלְלֵי וּפְדָגֹגִי^(א).

אתה ה' מאמץ שלי, הורִי, ומחנכי.

לֵךְ צָפוּי גָּלוּי תֵּאָב רְגוּגִי^(ב).

אתה צופה ורואה כל תאוותי ותשוקתי.

יִצְלַל זָדוֹן וַיִּכְפֹּר חֵטֵּא שְׁגִיגִי.

תשליך פשעי במצולות ים

אֲמַרִי הֶאֱזִינָה יְיָ בִּינָה הֶגִיגִי (תהלים ה ב):

התבונן במחשבת ליבי:

הֶגִיגִי בַּר יִחְשֹׁב וַיִּכּוֹן מְלוּלִי.

מחשבת ליבי תיחשב טהורה, ודבריי נכונים.

שְׁמַע יְיָ, סִלְחָה דָּפִי גָּלוּלִי.

לכלוך חטאיי.

חִזֵּק מֵאֲמִירֶיךָ וּלְרֹצוֹן יְהִי פְלוּלִי.

תפילתי.

מייחדיד

וְהֶגִיוֹן לְבִי לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי (תהלים יט טו):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחֹטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵן וְנִפְשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵנוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטֵאֵנוּ. מִחֲלִלְנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עַמּוֹ כִּי לֹא-יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל-חַי: אֲהִינוּ בּוֹשִׁנוּ
וְנִכְלָמְנוּ לְהָרִים אֲהִינוּ פְּגִינוּ אֱלֹיךָ: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ
אֲמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: לָמָּה אֲהִים זִנְחָתָ לְנֶצַח יַעֲשֶׂן אֶפְרָיִם בְּצֹאן
מִרְעִיתֶךָ: טוֹב-וַיֵּשֶׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרֶךְ: עַל-גִּבֵּי חֲרָשׁוֹ
חֲרָשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: חֲטֵאֵנוּ עִם-אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הֲרַשְׁעָנוּ:
קָרָאנוּ שְׁמוֹךְ יְיָ מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת: וְהוּא יִפְדֶּה אֶת-יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו:
אֶל-נִקְמוֹת יְיָ אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ:

לִי תִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סִלָּה: יְיָ צַבָּאוֹת עַמּוֹ מִשְׁגִּבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קִרְאָנוּ: כִּי

(א) פדגוג. מחנך, מילה ידועה בדברי חז"ל, באשר ישא האמן את היצק תרגם יונתן היכמא לטעון פדגוגא למינקא. מקורו מיוונית παιδαγωγός.

(ב) רגוג. ככל אֶת נִפְשֶׁךָ (דברים יב כא) ת"י בכל ריגוג נפשונו.

לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֹעַה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פב שלמונית ע"ס א"ב וצסוף חתוס שלמה (חבבלי) הקמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲמַרְנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ^(א) וְאֵין דּוֹרֵשׁ.

אבדנו ואין מי שמחפש אותנו.

אָבֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ וְקָרוֹב^(ב) פּוֹרֵשׁ.

וה' התרחק ממנו.

בַּעֲוֹן בְּצִיעֵנוּ צוּר לִצֹּר יַחֲרֹשׁ^(ג).

בגין עוון גזל, ה' צורנו שותק ואינו גוער באויבינו.

בּוֹלַע וּמְדִיק וְרֹד^(ד) וְרוֹפֵם הַחוֹרֵשׁ:

האוכל אותנו, כותש, דש, רומס וחורש עלינו:

בח' בתיס' דלהלן המשיל את ישראל לספינה המיטרפת בים

גַּל אַחֲרֵי גַל וְאֵין דּוֹבֵר^(ה).

ואין לנו מנהיג.

גָּלָל וְצָף עָלֵי רֹאשׁ גָּבֵר.

הגלים מתגוללים ומגיעים מעל לראשנו.

דִּבֶּק שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר חוֹבֵר.

שבר אחד מצטרף לקודם.

דְּאִבּוֹן קָשָׁה הִבָּא יִשְׁכַּח הָעוֹבֵר^(ו):

הַמֶּם יָמֹם הַלַּב מֵרַב הַמְכָּשׁוֹל.

לבנו נמס, כי נכשלנו הרבה.

הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר כִּי רַב הַנַּחֲשׁוֹל^(ז).

מאוד נסער כי הסערה חזקה.

וּמוֹשִׁיעַ וְרַב אֵין עוֹד לְמִשׁוֹל.

ואין לנו מושיע ומלך למשול עלינו.

וְאִבֵּד הַמִּנְהִיג וְעַיִף שׁוֹל נִשׁוֹל^(ח):

וישראל העייפים נשכחו:

זִנְחָנוּ טוֹב וְעַל־פְּכָה הִגִּיעַ.

(א) נגזרנו לנו (יחזקאל לו יא). ת"י אבדנא לנא.

(ב) קרוב. הקצ"ה כמו שנא' (דברים ז ז) כִּי מִי־גִוִּי גָדוֹל אֲשֶׁר־לֹא אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו וגו'.

(ג) יחרש. וְהַחֲרִישׁ (בראשית לד ה) ת"א ושתית.

(ד) ורד. באו: רדו (ויאל ד יג) ת"י חותו דושישו. וי"מ ל' חרישה כמו לרדיא (ב"ב דף ק"ב ע"א).

(ה) דובר. מנהיג כמו בסנהדרין (דף ח' ע"א) דבר, פירש"י מנהיג.

(ו) דאבון קשה הבא וכו'. בצרכות (דף י"ג ע"א) אלות אחרונות משכחות את הראשונות.

(ז) נחשול. סָעַר (יונה א ד) ת"י נחשול.

(ח) שול נשול. נשכה, שֶׁל־תִּשְׁלֹו לָהּ (רות ב טז) פירש"י עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים. וי"מ שול נשול,

נשמט ונפל לים, שֶׁל־תִּשְׁלֹו לָהּ, הפילו עבורה.

זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ^(א).

וגם הצדיקים שזכרו אותך נפגעו כאשר כעסת עלינו בגין עוונותינו.

חַיִּים לֵרִץ, וְסִתְּךָ^(ב) אַף לְהַרְגִּיעַ^(ג).

דרכך לרצות בחיים ולקצר את כעסך.

חִוְשָׁה לַעְזוֹר כִּי אֵין מַפְגִּיעַ:

כי אין מי שיתפלל עלינו:

מהר

טִרְדְּנוּ וְנָהִי כְּטִמָּא וּכְבָּגָד עֲדִים.

גורשנו ממקום למקום כמו שמגרשים מצורע, ובגד מאוס.

טִרְפְּנוּ וְנָכַל וְרוֹדְפִים קָלִים חֲדִים.

אנחנו דומים לבהמה טרפה ונבלה, ואויבינו כחיות טרף הרצות מהר ושיניהן חדות.

יוֹצֵאִים חוּצוֹת מְלֵאִים גֶּעֶר כְּמַנְדִּים.

אם נצא לחוץ לבקש פרנסה, אויבינו גוערים בנו, ומרחיקים אותנו.

יוֹשְׁבֵי חֶשֶׁךְ צָגִים כִּרְקִים כְּדִים^(ד):

ואם נישאר בבית, אנחנו יושבים בחושך ועומדים בחוסר כל כמו כלי ריק:

כְּלָמוֹת וָרֶק פָּנִינוּ מִצָּפִים צָפָה.

כִּי גָדַל הַכָּאֵב מִפָּה וּמִפָּה.

לִיּוֹצֵא בַּעֲתָהּ וּלְבֹא אֵין רְפוּאָה.

לָחַן וּלְרַחֵם תִּקְוָה אֵינָה אִפּוֹ:

ואיך אפוא תקוותנו כי ה' יחון אותנו:

מִה־כַּחַי לִיחַל וּמִתְשֵׁת גְּבֻרַתְנִית^(ה).

לא נשאר בי כוח לחכות לקץ, ומלכות הרשעה מתישה אותי.

מוֹסִיף מוֹשֵׁךְ קֵץ מַעֲנִית גְּבוּרַתְנִית^(ו).

תלמים ארוכים חורשים עלי מלכים בעלי גאווה.

נָטַל נִשְׁכָּנִית נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית^(ז).

גם מוטל עלי משא מלכות הנושכת אותי, נוגחת עם עשר קרנות, ושולטת.

נִגַּע יָגַע^(ח) רְדוּנִית^(ט), חֲנָם חֲלֹטְנִית:

עוד אנו סובלים ממחלות ויגיעות תחת מלכות לה נמכרנו חנם לצמיתות:

(א) זוֹכְרִיךְ זַעֲמַת בִּיד עֲוִינוּ לְהַפְגִּיעַ. לה"כ (ישעיה סד ז) פָּגַעְתָּ אֶת־שֵׁשׁ וְעֵשָׂה צֶדֶק בְּדִרְכֶּיךָ יִזְכְּרוּךְ, פִּירָשׁ"י סִילַקְתָּ מִמֶּנּוּ וְהִרְגַּת אֶת הַצְדִּיקִים שֶׁהָיוּ שָׂסִים לַעֲשׂוֹת לְדַק וְהָיוּ מִזְכִּירִים שְׁמֶךָ בְּתַפִּילָּתָם. וּבִשְׁבַת (דף ל"ג ע"ב) לְדִיקִים נִתְפַּסִּים בַּעֲוֹן הַדּוֹר.

(ב) וְסִתְּךָ. הַכּוֹל, כְּמוֹ בְּכַחוּצוֹת (דף ק"י ע"ב) שִׁינִי וְסֵת תַּחֲלַת חוֹלִי מַעֲיִים פִּי' שְׂאוּכַל יוֹתֵר מִהֲרַגְלוֹ. (ג) אַף לְהַרְגִּיעַ. רָמַז לְבִרְכּוֹת (דף ז' ע"א) וְכִמְהָ זַעֲמוּ רֹגַע שְׂנֵא' בִּי רִגַּע בְּאַפּוֹ חַיִּים בְּרָצוֹנוֹ (תהלים ל י), וּלְפִי זֶה גַם כֹּאֵן הַפִּירוּשׁ אַף לְהַרְגִּיעַ, לְקַלֵּר אֶת הַזַּעַם לְרַגַּע בְּלִבָּהּ.

(ד) צָגִים כִּרְקִים כְּדִים. לה"כ (ירמיה נא לד) הִצִּינִי בְּלִי רִיק פִּי' הַרְדִּ"ק הַעֲמִידִנִי רִיקָה כְּמוֹ כְּלִי רִיק. גְּבֻרַתְנִית. לה"כ (ישעיה מז ז) לְעוֹלָם אֶהְיֶה גְּבֻרָת וְנִאֲמַר עַל בְּצֹל אֹלָם הַכוֹנֶה כֹּאֵן לְמַלְכוּת אֱלֹהִים.

(ה) גְּבוּרַתְנִית. לה"כ (דניאל ד לד) וְיָדִי מִהַלְכִּין בְּגִיזָה יָכַל לְהַשְׁפִּילָהּ.

(ו) נִגְחָנִית עֶשֶׂר שְׁלֹטְנִית. כֵּן נֵא' עַל הַחִיָּה הַרְבִּיעִית (דניאל ז ז) וְקִרְנֵי עֶשֶׂר לָהּ וְאֶחָד כִּי פִירָשׁ (דניאל ז כד) מִנְּפֶה מִלְכוּתָהּ עֶשְׂרֶה מַלְכִּין וְקִמּוּן, לִכֵּן עֶשֶׂר שִׁיד גַּם לְנִגְחָנִית וְגַם לְשֹׁלְטָנִית.

(ז) יָגַע (אִיוֹב כ יח). ת"י לְאוֹת, פִּי' עֵיִיפוֹת.

(ח) רְדוּנִית. מִל' וְרָדוּ בְּדָגַת הַיָּם (בְּרֵאשִׁית א כח), ל' שְׁלִיטָה. וּי"מ חוֹרֶשֶׁת עָלֵינוּ. נ"א רְדִינִית פִּי' חוֹרֶשֶׁת כְּדֹא' בְּרוֹת רַבָּה (ג' ז') פֶּרֶה זֹר רְדִינִית הָיָה.

סְמִלּוֹנִי רָשַׁע קִצֵּץ, נָקָם תִּלְבּוֹשׁ.

סמלונים הם יתדות העול

סֶבֶר קִיּוֹף וְסִפְּיָם תַּעֲמִיד מִלְּבּוֹשׁ.

סבר וסיכוי שניהם ל' תקווה תקיים כדי שלא יבושו ישראל.

עֲגֵלָת לְמוֹדֵיךָ מַחֵץ וְשֹׁבֵר תַּחְבּוֹשׁ.

תחבוש מכותיהם של ישראל הנקראים "עגלה מלמדה" (הושע י יא).

עֲבֹד עֲבֹדָתְךָ שָׁכָם אֶחָד תִּכְבּוֹשׁ^(א):

וכוף אותנו לעבדך כולנו יחד:

פְּקִרְנוּ^(ב) בְּאִמּוֹן בְּבֶן הַפֶּכֶן וְסִרְבָּן.

הפקרנו עצמנו מן האמונה כבן העושה היפך רצון אביו ומסרב לשמוע בקולו.

פְּדִיּוֹן לַחֲזוּק, יִסּוּרִים^(ג) חֲלַפַת קִרְבָּן.

כדי לחזק אותנו, פדית פשעינו בייסורים, במקום קרבן.

צָרוֹת מִצָּרוֹת נָחַשׁ וְעִקָּרָב רִבְרָבָן.

והייסורים הם גדול.

צִמְאֹן וְחֶסֶד כָּל, הַמְשִׁנָּה דִּרְבָּן:

אנחנו כמו שור המיוסר על ידי דרבן משונה וקשה:

קוֹבְלִים^(ד) הַסֵּתֶר פָּנֶיךָ עִם טָרְחָן.

ישראל שהטריחו אותך בחטא צועקים על שהסתרת פניך.

קִנְיִן הָרָג, אָכּוֹל וּמָכוֹר וּמִרְחָן^(ה).

קנויים להריגה, אכולים בפי אויביהם, מכורים וממושכנים.

רָגַלְנוּ בְּעֶבֶד רַב־פֶּשַׁע^(ו) וְסִרְחָן.

התנחננו

רַבָּה לְהַטִּיב רַב־חֶסֶד וְסִלְחָן:

שִׁקְרָנוּ בָּךְ וְשִׁטְיֵנוּ מִמָּךְ לְסוֹר.

שִׁכְחָנוּ רַב כָּל בְּלִי חֶסֶד.

שכחנו את הקב"ה בעת שהוא היה גומל לנו כל טוב ולא חסרנו דבר.

(א) תכבוש. לשון כפייה כמו שנא' (ירמיה לד יא) וַיִּכְבְּשׁוּם לְעֶבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת.

(ב) פקירנו. ל' אפיקורוס, כמו שאמרו (סנהדרין דף ל"ח ע"ב) אפיקורוס ישראל כ"ש דפקר טפי.

(ג) פדיון לחזוק יסורים חלפת קרבן. צע"ז (דף ז' ע"ב) וַאֲנִי יִפְרֹתִי הוֹקֵתִי זְרוּעֵתָם (הושע ז טו), אני

אמרתי אייסרם בייסורים בעולם הזה כדי שיחזקו זרועותם לעולם הבא.

(ד) קובלים. אִם־צָעַק וְצָעַק (שמות כב כב) ת"א אם יקבל יקבול.

(ה) מכור ומרחן. כדתינא בריש תוספתא דמע"ש אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מרהינין אותו. והיה

כריך לומר מכור ומרחן חלל שהחליף ה' בח' למוך החריזה, כי אותיות מתחלפות הן כמו שדרשו חז"ל

חלליה (זכרות דף ל"ה ע"א) הִנָּקִי חֲנָקִי (קידושין דף ס"ב ע"א). וי"ג מרחן, ומלאנו שהפייטן החריז ה' בח'

כמו אזרחי מעבר הנהר. אליך רץ ולא אחר (סליחה סה) ועוד. וי"מ מרחן כתוש וכתות כמו מרחן

אֲשֶׁךְ (ויקרא כא כ).

(ו) רב פשע וגו' רב חסד. צו"ק"ר (ה ח) אתה אלה רב ואנא חוביני רבצין יאי לאלה רב דשכי ושציק לחוביני

רבצין.

תַּעֲיִנוּ בְּתַעֲתוּעַ^(א) יִצָּר רַע סוֹר^(ב).

תעינו בהבלי יצר הרע.

תַּרְנוּ אַחֵר הַזּוֹג לַעֲבָרָה סָרְסוֹר^(ג):

והלכנו אחר הלב והעיניים, שני מתווכי העבירות:

שְׁרִירוֹת לֵב^(ד) יִשָּׁר וּפְשׁוֹט עַקְמוּמִית^(ה).

שרירות לב ועקמומית שניהם כינוי ליצר הרע

לֹא יִרְגֹּז עוֹד בְּהִרְהוּר שְׁעִמוּמִית^(ו).

כדי שלא יוטרד ליבנו במחשבות שגעון.

מִהָר מְלַעֲכָב טְמוּי תְּפִישֵׁת שְׁמָמִית^(ז).

עצור טומאת יצה"ר התופס אותנו כעכביש התופס זבובים.

הָרָב כַּבֵּם בְּתַמִּינוּ^(ח) וְלִבֶּן אֲדָמוּמִית:

הרבה

הַגּוֹנִים לָךְ לָעַם אוֹתָנוּ גֵּוָה.

קשט ויפה אותנו כדי שנהיה ראויים להיות לך לעם.

קָטַן וְגָדוֹל דַּעַת דָּרְכֶיךָ שִׁוָּה.

תן בכולנו דעת.

יְשׁוּעַת יַעֲקֹב, אֵל יִשְׂרָאֵל צִוָּה.

הֲלֹא אַתָּה אֱלֹהֵינוּ וְלָךְ נִקְוָה:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כֹּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי'. יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנָן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:
סָלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) תעתוע. הכל כמו שגא' (ירמיהו י טו) הקל חפזה מעשה תעתועים.

(ב) סור. יצר (כש"י הוריות דף י"ג ע"א). וי"מ יצר רוע סור. יצר האומר לנו לסור מדרכי ה'.

(ג) הזוג לעברה סרסור. בפירש"י עה"פ (במדבר טו לט) ולא־תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם הַלֵּז וְהַעֲיִנִּים הֵם מַרְגְּלִים לְגוֹף וּמַסְרִסִּים לוֹ אֵת הַעֲבִירוֹת הַעֵינַן רוֹאֶה וְהַלֵּז חוֹמֵד וְהַגּוֹף עוֹשֶׂה אֵת הַעֲבִירָה. וּבִירוֹשָׁלַיִם בִּרְכוֹת (א ה) עֵינָא וְלִיבָא תְּרִין סָרְסוּרִין דַּחֲטָאָה.

(ד) שרירות לב (דברים כט יח). ת"י יצרל בישא.

(ה) ופשוט עקמומית. בדרכות (דף נ"ט ע"א) לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שכלב שגא' וְהַאֲהִיִּם עֹשֶׂה שְׁיִרָאוּ מְלַפְּנֵיו. ועקמומית היא היפך היושר.

(ו) שעמומית. תמחזון לָבָב (דברים כח כח) ת"א שעמומות.

(ז) תפישת שממית. לה"כ (משלי ל כח) שְׁמָמִית בְּיָדִים תִּתְּפֹשׂ וְהִיא בְּהִיבְלֵי מְלָךְ, וְשַׁמְמִית הִיא הַעֲכִיבָה, צִמְעָה יְדִיהָ תִּלְכַּד דִּי מַחְסוּרָה כִּי אֹרֶגְתָּ כַּעֲיִן יְרִיעוֹת וְהַזְבוּזִים נִסְכָּכִים וְנִלְכָּדִים צָהָם וְהַמָּה לָהּ לְמַאֲכָל.

(ח) הרב כבם בתמינו. לה"כ (תהלים נא ז) הָרָב כַּבֵּם בְּתַמִּינוּ, כַּעֲנִין הַבָּגַד הַנֶּרֶךְ כִּידוּם כִּי הַמַּעֲטָה מִן הַכִּידוּם יוֹעִיל צוֹ לְהַעֲבִיר הַגּוֹעַל מִמֶּנּוּ אֵךְ לִפִּי רוֹב הַכִּידוּם יִתְלַצֵּן (שע"ת א ט).

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: דְּרָשׁוּ יי
 בְּהַמָּצְאוֹ קִרְאָהּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב: יַעֲזֹב רָשָׁע דֶּרֶכוֹ וְאִישׁ אָוֶן מִחֲשַׁבְתּוֹ
 וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ: הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהֶיךָ
 וְנָשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ בְּקָדֶם: תָּשׁוּב תִּרְחַמֵּנוּ תִּכְבַּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתִשְׁלַךְ
 בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתֵינוּ: שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר בַּעֲסָךָ עִמָּנוּ:
 שׁוּבָה יי אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאִפְיקִים בְּנִגְבִּי: שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ וְהִנָּחֵם
 עַל־הִרְעָה לַעֲמֹךָ: שׁוּבָה יי עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עֲמֹךָ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁנְּבִלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יי חוֹשִׁיעַה תְּפִלָּה יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִיחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
 שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלָּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

פג שלישיה על סדר א"ב ונסוף חתום שלמה (הבבלי) הקטן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶקְרָא אֶל־אֱלֹהִים קוֹלִי.

בְּקֹר אֶעֱרֹךְ־לְךָ בְּעַד קִהְלִי.

אסדר תפילתי

יי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

נִשְׁנוּ לְפָנֶיךָ בְּתַעֲנִית וּבְתַפִּלָּה.

ניגשנו

דִּלְתִּיךָ דָּפְקֵנוּ נֹרָא עֲלִילָה.

כינוי לה' העושה מעשים נוראים

הָסֵר מֵעֲלֵינוּ נִגַּע וּמַחֲלָה:

הַמָּצֵא לָנוּ מִחִילוֹת וּסְלִיחוֹת.

וְהַעֲבֵר רָעָה מִנַּפְשׁוֹת הַנִּצָּנְחוֹת.

אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת:

יודע מחשבות:

זַעֲקָתִי לְךָ בְּעַנּוֹי וּתְלָאָה.

וצרה.

חִיתִּי פִידָה מִשִּׁחַת וּשְׂאוֹלָה.

גופי ונשמת

קִרְבָּה אֶל־נַפְשִׁי גֹאֲלָה:

קרב אלי וגאלי:

טוֹב, מִבְּטֵן גְּחִי^(א).

ה' הטוב, אתה הוצאת אותי מבטן אמי.

יוֹצְרֵי שְׁבָרִי וּמִבְטְחִי.

תקוותי

בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי:

כְּבוֹשׁ כַּעֲסְךָ מֵעֲבָדֶיךָ.

מנע

לָרֶדֶת שַׁחַת אֶל־תִּתֵּן אֶת־יְדֶיךָ.

עֲנֵנִי יי כִּי־טוֹב חֲסֶדְךָ:

מִכָּה בְּלִי תִרְוָפָה.

נִצַּח לְחֹרֶפֶיךָ תִּתֵּן בְּקִצָּפָה.

וּבַעֲמֹךְ לֹא לְמִגָּפָה:

סִגְפָנוּ בַּיּוֹם זֶה.

עינינו נפשנו

עֲנוּתֵנוּ^(ב) לֹא תִשְׁקֵץ וְלֹא תִבְזֶה.

תפילתנו

סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה:

פִּשְׁעֵנוּ לָךְ וּמַעֲלָנוּ.

צוּר לָךְ חֶבֶל חֶבְלָנוּ.

השחתנו מעשינו וכביכול גרמנו לך נזק.

לֶבֶן כָּלִינוּ בְּאַפֶּךָ וּבְחִמָּתְךָ נִבְהָלָנוּ:

קְדוֹשׁ, דִּין לֹא תִמָּתַח.

רֵאָה כִּי כָפִי אֵלֶיךָ אֲשַׁטַּח.

יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטַח:

שִׁמְעֵ שִׁיחַ עַמֶּךָ.

תָּחֵן וְתַעַן שְׁלֵמֶיךָ.

ישראל השלמים באמונתם.

(א) גוּחִי. לה"כ (תהלים כב ח) בִּי־אֶתָּה גְּחִי מִבְּטֵן פִּירֶשׁ"י גוּחִי, מוֹלִיאִי וּמוֹשְׁכִי.

(ב) עֲנוּתֵנוּ. עֲנוּת עֲנִי (תהלים כב כה) ת"י כְּלוּתָהוּן דַּעֲנִי.

אַל־תִּנָּאץ לְמַעַן שְׁמֶךָ:

שְׁעָה שְׁוַעַת בְּנֵי אַמּוּנִים.

לְקַרְאִיךָ מִדַּחַק הַסִּפֵּת מִמַּעוֹנִים.

מתוך צרה, שמע מן השמים מקום שבתך.

שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיוָנִים:

הַחוּסִים קוֹיךָ טְהוֹרִיךָ נִמְנִים.

ישראל הבוטחים בדך נמנים ונחשבים במנין טהורריך.

נְדִיבֵי עַמִּים^(א) נְטִיעֵי נַעֲמָנִים.

מתנדבים להיהרג על קידוש שמך, והם זרע האבות אשר היו נעימים לפניך.

מֵהָרַר תִּרְחֹמֶם בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחַסִּדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קַרְאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כְּלִי־חַי: הִאֲזִינָה יי
תִּפְלֹתֵנוּ וְהִקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתֵינוּ: הִקְשִׁיבָה לְקוֹל שְׁוַעֲנוּ מִלִּכְנֹס
וְאַחֲזִינוּ כִּי־אֵלֶיךָ נִתְפַּלֵּל: יי בִּקְרָה תִּשְׁמַע קוֹלָנוּ בִּקְרָה נַעֲרֹךְ־לָךְ וְנִצְפָּה:
אֵלֶיךָ יי שְׁוַעֲנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִּקְדָּמָךְ: תִּכּוֹן תִּפְלֹתֵנוּ קִטְרֶת לְפָנֶיךָ
מִשְׁאֵת כַּפֵּינוּ מִנְּחַת־עָרֶב: עָרֶב וּבִקְרָה וְצַהֲרִים נְשִׁיחָה וְנִהְמָה וַיִּשְׁמַע
קוֹלָנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיַמֶּךָ בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(א) נדיבי עמים (תהלים מז ו). פירש"י שהתנדבו עצמם לטבח ולהרוג על קדושת שמו.

פד עקידה ע"ס א"ב ולאח"כ חתום מאיר ברבי יצחק (שליח ציבור)

אֱהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֶל הַר הַמֹּר גִּבְעַת הַזֵּרֶה^(א).

הר המוריה שממנו הוראה יוצאת לעולם.

בֵּית עֶקֶד הַרוּעִים^(ב) וְתֶשֶׁר הָעֲלִיָּה.

מקום עקידת יצחק ע"י אברהם, מקום שרצה אברהם להעלות לה' תשורה.

גְּדוֹל בְּעֲנָקִים^(ג) בְּהִשָּׁפִים לְזִבַּח וְלִהְשֵׁת חוּיָה.

כינוי לאברהם אבינו

דְּבַקְתוּ חֲבִבְתוֹ וְהוֹצֵאתוּ לְרוּיָה:

קירבת אותו, אהבת אותו והצלת אותו:

הֵן בְּעֲשִׂירִית כְּנָסִיתוֹ בְּפִיּוּסִים.

לניסיון עשירי, פנית אליו בלשון רכה "קח נא" ואין נא אלא ל' בקשה.

וְזִרְזָתוֹ^(ד) כְּגִבּוֹר מִלְּמַד מִלְחָמָה אֲנָסִים^(ה).

עודדת אותו לעמוד בניסיון מלחמה קשה.

זֶרַח מְפֹזָרָה וְהוֹדִיעַ לְכָל־אֲפָסִים.

הגיע מארם נהריים והודיע את אמיתך לכל אפסי ארץ.

חֲבִבְתוֹ^(ו) בָּנוּ לִיקוּד בְּקֶדֶחַ אֵשׁ הַמָּסִים^(ז):

אהבת אותו וביקשת ממנו לשרוף את בנו באש גדולה:

טוֹב^(ח) בְּהִקְרִין וְהָאִיר הַשֶּׁחֶר.

טוב והקרין ל' אור

יַחַד שְׁנֵי נְעָרָיו בְּעֲצָלָתִים לֹא אַחֵר.

בְּהוֹלֵךְ בְּחִלִּיל וְסוּפוֹ לְחִזּוֹר לְמַחֵר.

כמי שהולך להביא ביכורים

לְקַח בָּנוּ בְּדִבְרִים וְעֲצֵי מַעֲרָכָה בְּחָר:

שכנע את בנו ללכת עמו

מֵאֲכָלֶת שְׁנוּנָה מְעֻטָּה לְטַבַּח^(ט).

שנונה ומעוטה שניהם פי' חדה

(א) גבעת הוריה. בירושלמי ברכות (ד ה) שמעם הוריה ונראה לעולם.

(ב) הרועים. רועי לאן היו אבותינו (בראשית מז ג).

(ג) גדול בענקים. אברהם אבינו כ"ש (ויהושע יד טו) האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקמה ממלחמה

ופירש"י בשם מדרש אגדה בזכות שכיבדו בני חת את א"ל, ניתנו להם עוד ארבעים שנה לפני כיבוש יהושע.

(ד) וזרזתו. בסנהדרין (דף פ"ט ע"ב) אף הקב"ה אמר לאברהם ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו

עמוד לי בניסיון זה שלא יאמרו אין ממך בראשונים.

(ה) אנשים. אונם הוא מלכ הקשה שלא ניתן לעמוד נגדו, כדתנן (ב"מ ז ט) זאב אחד אינו אונם שני זאבים אונם,

כי רועה אחד יכול להילחם נגד זאב אחד, ולכן חייב אם לא עשה כן, אבל נגד שני זאבים אין הרועה יכול

להילחם. ואברהם אבינו ידע להילחם גם נגד האונם. אולי ל"ל אֲנָסִים ל' אֲנָם או אֲנָסִים ל' אֲנָם.

(ו) חבבתו. י"מ ל' חיבה וי"מ לשון חוב, פי' חייבת אותו.

(ז) אש המסים (ישעיה סד א). פי' הרד"ק אש גדול וחזק שממס כל דבר.

(ח) טוב. אור כ"ש (ב"ק דף ס' ע"ב) לעולם יכנס אדם כדי טוב פירש"י בעוד החמה זורחת.

(ט) מְעֻטָּה לְטַבַּח (יחזקאל כא כ). פירש"י רד"ק הוחדה.

נִדְנָה נָתַן מְלַחֲבֵיתוֹ בְּאַבָּח.^(ה)

שם את הסכין בנדן כדי שלא להפחיד אותו.

סוּמָךְ וְנִסְמָךְ עֲלֵיהֶם הַשִּׁבְחָה.

אברהם ויצחק

עָרְכוּ גְזִירִין לְשֵׁם הַזִּבְחָה:

שמו עצים על המזבח

פְּרִי צִדִּיק בְּהֶאֱזִין בְּמִלָּה.

יצחק

צוּר יִרְאֶה־לוֹ הַשֶּׁשׁ וְאִם לֹא בְנֵי לְעֵלָה.

קְרוֹי^(ב) עֲצָמוֹ הַזְמִין וְתָלָה עֵין לְמַעְלָה^(ג).

הזמין עצמו לשחיטה והרים עין לשמים בתפילה.

רְגֵשׁ^(ד) לְעֶקְדוֹ הַיָּטֵב מִהַפְסֵל בְּמַעֲיֵלָה^(ה):

ביקש מאביו

שָׂאג זֶקֶן וּבִשְׁנוּנָה אָחֹז.

אברהם אבינו צעק ולקח בידו את הסכין.

תִּקְפוּ אֲרָאֶלֶם וְזַעְקוּ מִפִּחֹז^(ו).

המלאכים בקול חזק זעקו מן המראה.

מָרוֹם בְּהִסְכִּית צִמְצָם שְׂכִינָתוֹ בְּחֹז.

כששמע הקב"ה וראה, ירד וצמצם שכינתו.

אֵיל הָרָאָהוּ אַחֵר בְּפִכָךְ נֶאֱחָז:

ואח"כ הראה לו איל, נאחז בסבכי היער:

יְחִיד הַנֶּאֱהָב בְּשִׁלְף הַתַּעַר.

כאשר אברהם שלף הסכין.

רַחֵם מִגִּנּוּ וְעַמֵּד בְּשַׁעַר^(ז).

הגיע הקב"ה ועמד לידו.

בְּנֶךְ יְחִידֶךָ אָהוּב מִנַּעַר.

רַב־לֶךְ אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר:

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי בְּקִיּוֹם רְזָה^(ח).

חזק.

(א) אבא. ל' אֲבָהָת הָרַב (יחזקאל כא כ) לפי הרד"ק פי' להט החרב. ורש"י הביא בשם מנחם אימת חרב.

(ב) קרוי. שחיטה כמו שנא' (וירמיה מו כ) עֲגֹלָה יִפְה־פִּיָּה מִצָּרִים קָרִין מִצָּפוֹן בָּא בָּא.

(ג) ותלה עין למעלה. במדרש (בראשית רבה סה ה) תלה עיניו למרום והביט בשכינה.

(ד) רגש. פי' דיבר בקול כמו לָפֶה רָגֵשׁ גּוֹיִם (תהלים ב א).

(ה) מעילה. לאו דוקא אלא פסול, בת"י (בראשית כב י) עני ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות ללא נפרכים מן

לערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבנך.

(ו) תקפו אראלם וזעקו. במדרש (בראשית רבה פר' נו) בשעה ששלח א"א את ידו ליקח המאכלת לשחוט את

זנו זכו מלאכי השרת הה"ד הן אֲרָאֶלֶם צָעְקוּ הִצָּחָה (ישעיה לג ז).

(ז) בשער. י"מ בשער בית המקדש, וי"מ בשער השמים.

(ח) רזה. חזק, בתענית (דף ג' ע"ב) מטרע רזיא לאילני, פירוש מטר חזק טוב לאילנות.

יֵעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה.

צָקוֹן לַחֹשׁ בְּנִיךָ בַּצָּר לְמוֹ אַחֲזָה.

תפילה שישפכו בןיך בלחש

חֲקִיקָתָם לַחַיִּים כִּי אֶסְלַח לְעוֹן הָעָם הַזֶּה:

ואחתום אותם

אֲנֵא הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא.

לַעֲת צָרָה, שִׁיחַ שְׁחִירְנוּךָ בְּמוֹרָא.

בדברי פינו באנו אליך ביראה.

וְנַחֲתָנוּ רַחֲמָתְנוּ, הֵכֵן עֲתִירָה.

תתקן תפילתנו שתהיה ראויה לך.

וְלֹא־נִסּוּג מִמֶּךָ תַּחֲיִינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא:

ולא נתרחק ממך

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי אֵל עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי. יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשָׁע וְחִטָּאָה וְנִקְחָה. וְסְלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סְלַח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסְלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹב־יֵי לְכָל וְרַחֲמֵי עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יֵי לְקַוֹ לְנַפְשׁ תַּדְרִשָּׁנוּ: טוֹב יֵי לְמַעוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יֵי לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוּנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּנִדְבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יֵי עַל כָּן
יוֹרָה חֲטָאִים בְּדָרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִים
עַד־נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יֵי אֶת־עַמְּךָ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמְּךָ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יֵי כִי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָּסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שִׁמְךָ:

לֵי תִישׁוּעָה עַל־עַמְּךָ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יֵי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יֵי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יֵי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סְלַחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שִׁמְךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

פֶּה פִּזְמוֹן חֲמוֹס כִּרְאָסִי הַמֵּאֲמִירִים יִצְחָק (אבן ג'יאת)

בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקֶר^(א) קָרָאתִיךָ אֵל מְהֵלָּל.

יַעֲרֹב לְךָ חֵין עֶרְבִי. יוֹם לְבִי לְךָ סוּלָל^(ב).

משבח.

תפילתי המסודרת.

וְתַנִּיחַ אֶת־חֲשָׁפִי. וּבְאֹזֶר בֶּקֶר יִהְיֶה^(ג).

יאיר.

ותאיר

מִלְכִּי וַאֲהִי כִי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

צָרִי מִזְעִימִיךָ. בְּאַף חֲרָפוֹ עֲמִיךָ.

בכעס

מכעיסך.

וּנְשֵׂאתִי אִמִּיךָ^(ד). בְּרָגֶשׁ^(ה) שְׂאוֹן קִמִּיךָ.

ואני ירא אותך.

גם כשאויביך מתאספים ורועשים נגדי.

שִׁפְדֵּעֲלֵיהֶם זַעֲמִיךָ. וַחֲרוֹן מַפְרוֹמִיךָ.

וְקָנָא אֵל לְשִׁמְךָ. אֲשֶׁר בַּגּוֹיִם מְחַלֵּל:

חֵי רוֹכֵב עַל־עֵב קָל^(ו). אִם תַּעֲלֵנִי בְּמִשְׁקָל.

צִדְקִי כְּחוֹל יָם יִתְקַל. וְרִשְׁעִי כְּנוֹצָה יִקָּל.

ישקול.

וְאִם נָתִיב אֶרְחִי מִעֵקָל. וְדִינִי כְּשׁוֹר הַנֶּסֶקָל.

ואם אני חייב מיתה.

שִׁקְלָה בְּפֶלֶם מְהוּלָל^(ז). אִישׁ מִפְּשָׁעִים מְחַלֵּל^(ח):

מפוחד :

דון אותי כאיש שוגג ומשוגע.

קוֹמִם אֲרוֹן וּבִדְיוֹ. וְהִלְבֵּשׁ אֶהְרֹן מִדְיוֹ.

הקם את בית המקדש שבו ארון ובדיו. וילבשו הכהנים בגדי כהונה.

וְרוֹבֶה^(ט) וְצוּדָה בְּצִידִיו^(י). יֹאכֵל פָּרִי מַעֲבָדִיו.

יקבלו עונש על מעשיהם.

וישמעאל ועשו.

(א) באשמורת הבוקר. הלילה נחלק לג' חלקים שווים והחלק השלישי נקרא אשמורת הבוקר, והוא מסתיים בעלות השחר (רש"י שמות יד כד).

(ב) סולל. משבח כמו סלו לְרִכָּב בְּעֶרְבוֹת (תהלים סח ה), פירש"י שצחו.

(ג) יהלל. ל' אור כמו שנא' בְּהִלּוֹ גֵּרָו (איוב כט ג) פירש"י ל' אור.

(ד) ונשאתי אמיך. פירשתי כמו אבן עזרא (תהלים פח טז) וכן ביאר ר' שלום כהן (רעדעלהיים תקל"ד).

(ה) רגש. אסיפה כמו שפירש"י (תהלים נה טז) כדור עם.

(ו) רוכב על עב קל. כמו שנא' (ישעיה יט א) הִנֵּה ה' רִכָּב עַל־עֵב קָל, פירש"י שולח מהרה את גזרתו.

(ז) שקלה בפלם מהולל. כתב הרו"ה מהולל איש שוטה ומשוגע ופי' בפלם מהולל צפלם ששוקלין בו איש מהולל ומשתגע כי צשיגעון ינהג ואין לעונשו על כך להיותו מבולבל בדעתו.

(ח) מפשעים מהולל. והוא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעָיו (ישעיה נג ה) פי' הרד"ק מענין חיל כיולדה דהיינו פחד. וי"מ ע"ש הפ' הן בְּעוֹן הוֹלָתִי (תהלים נא ז) פ' נולדתי בחטא, כי יא' לב האדם רע מנעוריו או כמו שפירש"י שם, ואין לא לחטא, ועיקר יאירתי ע"י תשמיש הוא, שכמה עונות באים על ידו.

(ט) רובה. ישמעאל שנא' וַיְהִי רֹבֶה קִשֶׁת (בראשית כא כ).

(י) וצודה בצידיו. עשו שנא' אִישׁ יָדַע צִיד (בראשית כה כז).

וְאִישׁ מֵהֶם עַל מִרְדּוֹ. לְשׁוֹן אֵשׁ תֹּאכַל בְּדִיו^(ה).

ילדיו.

וכל אחד מהם, בגין שמרד בה'.

וּבָעֵרוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו. בְּאֵשׁ יִבְעַר הַגָּלָל^(ב):

כמו שמבערים צואה:

קְדוֹשׁ, עַל כָּל אָדוֹן. עִם כָּל־יִצְוָרֵיו נָדוֹן.

קורא כל יצוריו למשפט.

חַיָּה יְרִיבִי אִישׁ מְדוֹן. מְדַבֵּר עָלַי בְּזִדּוֹן.

מריבה.

וְנִכְחֵי יַעֲזִיר^(ג) בִּידוֹן^(ד). וְתוֹתְחוֹ^(ה) בִּי יְדוֹן^(ו).

ובנשקו יריב איתי.

יעיר כלי מלחמתו.

תִּנָּה אֶת־נַפְשִׁי^(ז) לְשָׁלָל. מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלָל.

ותסיר חכמת חכמיו ויהיו כמו משוגעים.

הצילה את נפשי ממנו.

מִלְכִּי וְאֵהִי בִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

ה' בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֹּקֶר קָרָאתִיךָ אֵל מְהֵלָּל. יַעֲרֹב לְךָ חֵין עֶרְבִי.

יוֹם לְבִי לְךָ סוֹלָל. וְתַגִּינָה אֶת־חֲשָׁבִי. וּבְאֹזַר בֶּקֶר יִהְלָל. מִלְכִּי

וְאֵהִי בִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלֵּל:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ

בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵינוּ וְנִחַלְתֵנוּ:

סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ בִּי חַטָּאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ בִּי פֶשַׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח

וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וְשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אֶתָּה

תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: וּבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁפְּרָה

(א) בדיו (איוב יח ג). פירש"י בניו ובנותיו.

(ב) בְּאֵשׁ יִבְעַר הַגָּלָל עַד תָּמוּ (מ"א יד י). פירש"י כאשר יבער המבער את המאכל בפיו לעשות גלל (מראה)

עַד תּוֹמוֹ. וּבְגַמ' אִמְרו גִּלְל זֶה הָשָׁן (רש"י ב"ק דף ג' ע"א). וכאן פירשתי כמו שני"ל פשוטו של מקרא ע"פ המלואה.

(ג) יַעֲזִיר. שׂוֹד לָשׁוֹן זֶה כֻּלִּי זֵינן כְּמוֹ שֵׁנִי וְהוּא עוֹזֵר אֶת־חַנִּיתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל (ש"ב כג יח).

(ד) בִּידוֹן. כְּלִי מִלְחָמָה כְּמוֹ שֵׁנִי (ירמיה ו כג) קָשֶׁת וּבִידוֹן יַחְזִיקוּ.

(ה) תוֹתָח. כְּלִי זֵינן (רש"י איוב מא כח).

(ו) יְדוֹן. ל' מְרִיבָה כְּמוֹ לֹא־יְדוֹן רוּחִי (בראשית ו ג) פירש"י לֹא יִתְרַעַס וּיְרִיב רוּחִי.

(ז) אֶת נַפְשִׁי לְשָׁלָל. כ"ש (ירמיה כח ט) חֵי־שָׁב בְּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בְּחֶרֶב וּבְרָעָב וּבְדָבָר, וְהִי־צֵא וְנָפַל עַל־כַּפְשֵׁי־הַחֲצָרִים עֲלֵיכֶם וְהָיָה וְהִתְהַלְלוּ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל. י"ג אֶת נַפְשׁוֹ, פִּי מִכָּל אִשָּׁר לוֹ לֹא יִשָּׁאֵר לוֹ אֶלָּא נַפְשׁוֹ וְחַיּוֹ.

לִבְנֵשֶׁבֶר וְנִדְפָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן תִּכְנֶנָּה חֳמוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם: אִזּוּ תַחֲפִיץ זִכְרִי־צֶדֶק עֲזֹלָה וְכִלְיִל אִזּוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחַךָ פָּרִים:
 זִכְר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחִסְדֶּיךָ כִּי מַעֲלָם הַמָּוֶה: זָכְרָנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עֲמָךְ פָּקַדְנוּ בִישׁוּעָתָךְ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּיתָ קָדָם גְּאֻלַּת שְׁכֵמֶת גִּחְלַתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יְיָ חֶפֶת
 יְרוּשָׁלַיִם אַחֲבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנִצָּח: זָכַר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
 הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־יִזְרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֵּן לְיִזְרְעֶכֶם וְנִחְלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִּשֶׁת עָלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

פו חטאנו ע"ס א"ב מרובע בסוף חתום יעקב ברבי מאיר יחיה ואולי הוא רבנו תם

אֲשַׁמְרָה אֱלֶיךָ עֲזִי. אֵלִם לִפְנֵי גּוֹזִי.

אני מצפה אליך, ה' מעוזי, ואני כרחל השותקת לפני גוזי.

אֱלֶיךָ לָשׁוּב גּוֹזִי^(א). אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי (תהלים קטז יא):

וכשאני נס מפני אויבי, אני שב אליך, ה' המנחה אותי:

בְּחַפְזִי בִּבְתִּי כִלְאִים. בְּחִסְדְּךָ עֲשֵׂה פִלְאִים.

וכשאני נמצא בבית הכלא אני מתפלל.

בְּזַעַם תִּשְׁפִּיל גֵּאִים. בְּאַף תִּדּוּשׁ גּוֹיִם (חזקוני ג יז):

גּוֹיִם תִּתְּגַרֵּשׁ לְטַעַת. גּוֹזִיָּה רָזָה וְצוֹלַעַת.

מארץ ישראל, לטעת שם כנסת ישראל.

גִּלְמוּדָה עֲדָה^(ב) מוֹדַעַת. גַּם בְּלֹא־דַעַת (משלי יט ז):

סרה ממנה דעת.

דַּעַת מַעְרִימִי סוֹדָם. דִּגּוּל שִׁפְלָ לְאַבְדָּם.

אנא ה' סכל והפך את עצת הרשעים המתיעצים איך לאבד את ישראל.

דִּבְקִיךָ מִגּוֹי לְהַכְחִידָם. דְּבַרְתָּ בְנֵי הָאָדָם (קהלת ג יח):

ורוצים להכחיד את ישראל הדבקים בך, ובזה עיסוקם כל היום:

הָאָדָם הַשְּׁחִית דִּרְכּוֹ. הַדְּבַק לְשׁוֹנוֹ לְחַבּוֹ.

חטא. וחויב למות בצמא.

הַתַּחֲנוּן פְּנֵי מַלְכּוֹ. הַלּוֹךְ יֵלֶךְ וּבִכָּה (תהלים קכו ו):

וּבִכָּה אֶבְכֶּה בַּחֲזוֹת. וְעוֹנֶיךָ לְמִשְׁפָּה וּבָזוֹת.

אני בוכה כשאני רואה את בית המקדש נהרס ונשדד.

וְרִשְׁעַ יַעֲנֶה עֲזוֹת. וְאַחֲשָׁבָה לְדַעַת זֹאת (תהלים עג טז):

ואני מנסה להבין למה רשע טוב לו:

(א) גוזי (תהלים עא ו). פירש"י אתה מוליאי ומעבירי.

(ב) עדה. תרגום של ויכר (שמות ח ז) ויעלי.

זאת הנשקפה הובישו. וְדִים חֲבֵרְתָם הִבְאִישׁוּ.
ייבשו את כלל ישראל. ונתנו להם מכות רעות.

וְכִים לַעֲבָדִים הִכְבִּישׁוּ. זָרוּ וְלֹא חִבְשׁוּ (ישעיה א ו):
את ישראל הטהורים לקחו לעבדים. פוזרו בגלות ופצעיהם לא נחבשו:

חִבְשׁוּ בְּבוֹר תַּחְתִּיתָהּ. חָדְלוּ אֶרֶץ וּרְטִיתָהּ.
ישראל כלואים בבור. ואין להם רפואה.

חֲנָם פָּצְעִים וְכוֹתָהּ. חֲבוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה (ישעיה א ו):
ללא סיבה הוכו ונכו.

טְרִיָּה וְאֵין רְפוּאָה. טָמֵא עַמִּי נִגְפוּ.
ישראל הרגו את ישו.

טָהוֹר בְּשִׁנְאָה הִדְפּוּ. טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוּ (הושע ח ג):
ומשום זה הנוצרים שונאים את ישראל הטהורים ורודפים אותם:

יִרְדְּפוּ בַּחֲרֵב לְהַאֲבִידוֹ. יַחַד הַכֵּחַד כְּבוֹדוֹ.

יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּקִדְקָדוֹ. יִרְאוּ עֵינָיו כִּידוֹ (איוב כא כ):
ישוב חטאו בראשו. אידו ושברו:

כִּידוֹ יִכְאֹו תַּחְלִי. כִּלְהָ בַּחֲמָה לְרַגְלִי.
ביום אידם של הגוים, שבר אותם עד שִׁיחֲלוּ.

כִּיּוֹם מוֹעֵד לַהֲגִילִי. כִּי אֲשֶׁר עָשׂוּ-לִי (דברים ז כט):
ואז אשמח כביום חג. כשתעשה להם כאשר עשו לי:

לִי אֵין מִנְחָם. לְבִי בְּקֶרְבִי יָחֵם.
יתחמם.

לְגֹועַ תִּמְנֶנִּי מֵרַחֵם. לָמָּה לֹא מֵרַחֵם (איוב ג יא):
כולנו מתים ואין מרחם עלינו. יותר טוב היה אילו מתנו כבר ברחם אימנו:

מֵרַחֵם לְעַמָּל נִדְּפָנוּ. מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ נִהַדְּפָנוּ.
מבטן אימנו מכים ומשעבדים אותנו. הפילו אותנו משמים ארצה.

מִחֲשָׁבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר הִקְצַפְנוּ. מִשִּׁדֵּי לֹא-נִצַּפְנוּ (איוב כד א):
והסיבה לצרותינו, מחשבותינו הרעות, הידועות לה':

נִצַּפְנוּ עֲתִים מִלְּהִתְגַּלֵּעַ. נִכּוֹן אִיד לְצַלֵּעַ.
עת הישועה סתום ואינו ידוע. אבל הצרות מגיעות אלינו.

נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע^(א). נִשְׁמָטוּ בְּיַד־סִלַּע (תהלים קמא ו):
המון נכבדיי נבלע על ידי האויב. החליקו ונפלו מגובה הסלעים:

סִלַּע מִצִּידֵּתֵנוּ קָרְבָנוּ. סָגוֹר לְקִרְאָת מְאָרְבָנוּ.
לירושלים, מבצרנו, קרב אותנו. וחסום דרך האויב האורב עלינו.

סִלְחָהּ, וְעֲנֹתֶיהָ תִּרְבָּנוּ^(ב). שִׁמְחָה-נָא עֲרִבָנוּ (איוב יז ג):
ובחסדך תגדל אותנו. שים לבך לגאלנו:

עֲרִבָנוּ לְטוֹב מִמְּעוֹנָהּ. עֲשֵׂה עִפְנוּ לְמַעֲנָהּ.
הושיענו

(א) נְדִיבֵי שְׂאוֹנָם בָּלַע. נ"א נְדִיבֵי שְׂאוֹל בָּלַע.

(ב) וְעֲנֹתֶיהָ תִּרְבָּנוּ (תהלים יח לו). פירש הרד"ק חסידותך עשתה זאת כי לא הייתי ראוי לכך.

עֲזֹנֹתֵינוּ שֶׁתָּה לְנִגְדְּךָ. עֲלֵמֵנוּ לְמֵאֹר פָּנֶיךָ (תהלים ל ח):
אתה מכיר עוונותינו, גם את הנסתרות:

פָּנֶיךָ לָנוּ הָאִירָה. פְּזוּרֵינוּ תַכְנֵם מְהֵרָה.

פִּנְה לְהַחֲיֵשׁ עֲזָרָה. פִּיךָ בְיוֹם צָרָה (עוזליה יב):
ועזור לנו מהר, כפי שהבטחת להיות איתנו ביום צרה:

צָרָה לַמַּטִּים לַעֲקוֹל. צְדָקָה שִׁים לְמַשְׁקוֹל.
תביא צרה על הרשעים המתנהגים בדרך עקלקלות. יגדל בפניך משקל צדקותינו.
צִיּוֹן תִּשְׁמִיעַ קוֹל. צַפִּיךָ נִשְׂאוּ קוֹל (ישעיה נב ח):
כמו שניבאו נביאים:

קוֹל תַּחֲנוּנֵי תִשָּׁע. קוֹדְרִים לְשֹׁבֵב יִשָּׁע^(א).
תקבל ברצון. ואת ישראל תחזק בישועתך.

קְלוֹעַ חָמֶם וּפִשֵּׁעַ. קָם לְמִטַּה־רִשָּׁע (יחזקאל יז א):
השלך למרחקים המתעללים בנו. וכל הקמים להכות אותנו במקל רשע:
רִשָּׁע הָעֶבֶר וְהַשִּׁבְתָּ. רַחוּם אֲזַנְךָ קִשְׁבָתָּ.

רַחֵק מִיָּמִים נוֹשָׁבָתָּ. רַחֵב הֵם שָׁבָתָּ^(ב) (ישעיה ל ז):
הרחק את צור היושבת בים. ותחזק את יושבי ירושלים:

שָׁבָת בְּעִירְךָ תַעֲרוֹךְ. שֵׁם רִשָּׁעִים לְפָרוֹךְ.
לשבור.

שְׁבִיָּה מִכְתָּה לְאַרוֹךְ. שִׁחַל וּפֶתֶן תִּדְרֹךְ (תהלים לא יג):
תרפא את מכת ישראל השבוים. ותדרוך על הרשעים המשולים לאריות ונחשים:
תִּדְרֹךְ רִשָּׁעִים וַיִּגְמְרוּ. תִּמְיָמִים לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ.

תוֹעַ מַעֲלָלֵיהֶם יִסִּירוּ. תַּהֲלֹתַי יִבְשְׁרוּ (ישעיה ס ו):
שגגת

יִבְשְׁרוּ רַחוּקִים פְּלָאִים. עֲלֹת^(ג) בְּקִבְצֶךָ וּמְלָאִים.
כשתקבץ אימהות וילדים.

קוֹל יִתְּנוּ נִבְלָאִים. בָּחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם (זכריה א יז):

בִּירוּשָׁלַיִם שְׁלוֹם תִּשְׁפִּיעַ. רוּחַ יִרְאָתְךָ תוֹפִיעַ.

בוֹזִזִי תִנִּיעַ וְתִרְשִׁיעַ. יִשְׁוְעוּ וְאִין־מוֹשִׁיעַ (תהלים יח מז):
תגלה כשיתפללו אליך, אל תושיע אותם:

מוֹשִׁיעַ עַמְּךָ תִּלְמֹד. אוֹתָם לְתוֹרָתְךָ לְצִמּוֹד.
אתה מושיענו, תלמד אותנו להיות דבוקים בתורתך.

יֵאֱמֹן דְּבָרְךָ לְתִמּוֹד. רוּחַ וְהַצֵּלָה יַעֲמֹד (אסתר ז יד):
ויתקיימו תמיד כל הבטחותיך להביא לנו ישועה:

(א) קוֹדְרִים לְשֹׁבֵב יִשָּׁע. וְקוֹדְרִים שֹׁבְבוּ יִשָּׁע (איוב ה יא) ת"י לוחמי מסכנותא תקפו פורקנא, פי' ההולכים
בחושך העניות התחזקו בישועה.

(ב) רַחֵב הֵם שָׁבָתָּ. פירשתי ע"פ הרד"ק.

(ג) עֲלֹת. כן נקראו הבהמות המיניקות (בראשית לג יג).

יַעֲמֹד לַיהוּדִים יְשׁוּעָה. חַיִּים וְכָבוֹד וַיִּפְעָה^(ה).

ויפלי

יֵשֵׁב הַכְּרוֹבִים הוֹפִיעָה. הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִשְׁעָה (תהלים פ ט):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר:

(כשיש ברית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהֵשֵׁב שְׁבוֹת אֱהֱלִי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ: עָשָׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גָעְלָתִים לְכַלְתָּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. כִּי אֶל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הֵשֵׁב שְׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. וְשֵׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוֹתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמוֹה: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ בַּשָּׁלֵג וּבְצֹמֶר כְּמָה שִׁכְתוּב. לְכוּ־נָא וְנִנְכַּחְהָ יֹאמַר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם בַּשָּׁנִים בַּשָּׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם־יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע בְּצֹמֶר יִהְיוּ: זָרַק עָלֵינוּ מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְנוּ כְּמָה שִׁכְתוּב. וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מַחַח פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזָכֹר: מַחַח פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטָּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרְינוּ הֲאִזִּינָה יְיָ בִּינָה הִגִּידְנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַר־יִפְּנוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עוֹי פָּנִים וְקִשִּׁי עָרַף לֹאֲמַר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזוּלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעֵנוּ. וְדָנוּ. חֲמֻסָּנוּ. טַפְלָנוּ. שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעֵנוּ. צָרָרָנוּ. קִשְׁיֵנוּ עָרַף. רִשְׁעֵנוּ. שַׁחְתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעֵנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אִמַּת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעֵנוּ:

(ה) יפעה. פירש הרד"ק בסורקים, זוהר וכבוד.

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עַם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבֵל אֹוֵינוּ. וּנְפָרַע פְּאֵרְנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעֹוֵינוּ. מִירֵתְנוּ הֵיטָה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמָתְנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעֵוִינוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עֹוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמוֹרֵט מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עֲלֵם עֲלֵינוּ. סָבְלָנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִיָּדָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֲהִינוּ. רַחֲמֶת מִמֶּנּוּ בְּעֹוֵינוּ. שָׁכְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצָּאן וְאַבְדְּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹאמַר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאנוּ. אֲכַל אֲנַחְנוּ חָטְאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בְּגִדְנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דָּפִי. הָעֵוִינוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עֹוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצּוֹתֶיךָ וּמִפְּשָׁטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יי אֲהִינוּ
מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וּמִתְּהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוּתֵינוּ וּזְרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד גְּבִיאוֹךָ. וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמְהֵרָתֶם. מִכָּל טְמְאוּתֵיכֶם
וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֹון וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשִׁאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אִפּוֹ בִּי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּגִיאל אִישׁ חַמּוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. חֲטָה אֲהִי אֲזַנְךָ וּשְׁמֶעַ פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאָה
שְׁמֹמְתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צְדִיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעְהָ אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה
וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֲהִי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָא הַפּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֵי כִי
 עֲוֹנֵתֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְדֻלָּה עַד לַשָּׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
 חֲנוּן וְרַחוּם אֶרְךְ-אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אָבִינוּ וְאַל־תַּטִּי־שָׁנוּ
 בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תַּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַחַטָּאתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקַבְּלָהָ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֵן בְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
 הַהִיא נָאֵם יְיָ יִבְרַךְ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
 כִּי אֶסְלַח לָאִשָּׁר אֲשָׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָךָ צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תֹּאבֵי יִשְׁעֶךָ
 יִפְּרוּ וַיֵּדְעוּ כִּי לֹא־נִי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמֶךָ: א חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
 לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשָׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ
 שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה
 לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן
 כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְיוֹסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
 דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הַרְוֵגִים עַל שֵׁם קִדְשְׁךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל
 יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַפִּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שָׁל
 בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שְׁלֹא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שְׁלֹא
 פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה
 לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשָׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנְּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד,
 עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וַיִּשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ
 מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 עוֹנֶה בָּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הוֹדָה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיִּשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
 קְרוֹב לְקוֹרְאֵיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ תוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֲזֶרֶת הַשְּׂכֻטִּים, עֲנֵנוּ:
 עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אָבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלִמָּנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ
 בְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גְּפֵי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֵל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי
 שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא

יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְפִינָחָם בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לִיהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן לְמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדֶּגֶה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֲזָרְיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְעֲזָרָה בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שְׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסְדִּידִים וְחַתְּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכְיָי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבְרִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלָן הַשְׁתָּא בַּעֲנָלָא וּבְזִמְזוֹן קָרִיב:

רַחוּם וְחַנוּן חָטָאתִי לְפָנֶיךָ יְיָ מָלֵא רַחֲמִים רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנִי: יְיָ אֱלֹהֵי־בָאֲפָךְ תּוֹכִיחֵנִי וְאַל־בְּחַמְתֶּךָ תִּיַּסְרֵנִי: חֲנּוּנִי יְיָ כִּי אֶמְלֹאֲנִי רַחֲמֶיךָ יְיָ כִּי נִבְחַלְתָּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד־מָתַי: שׁוּבָה יְיָ חֲלֹצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֹדֶךָ: כִּי אֵין בַּמָּוֶת זְכָרְךָ בְּשִׂאוֹל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעֲתִי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִפְּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אִמְסֹה: עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרֵי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תַּחֲנִנָתִי יְיָ תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מְאֹד כָּל־אֵיבֵי יֹשְׁבוֹ יַבְשׁוֹ רָגַע:

מִחָא וּמִפָּא מִמִּית וּמִחִית. מִפִּיק מִשְׂאוֹל לְחַיִּי עֲלָמָא. בְּרָא כֵד חָטָא אָבוּהִי לְקִיָּה. אָבוּהִי דְחָאָם מִפָּא לְכַאבָּה. עֲבָדָא דְמֶרְדִּן נָפַק בְּקוֹלָר. מָרָה תָּאב וְתַכָּר קוֹלָרָה: בְּרֹךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחַטִּינִן קַמְךָ. הָא רֹוִי נַפְשִׁין בְּגִידִין מָרְרִין. עֲבָדְךָ אֲנִי וּמֶרְדִּין קַמְךָ. הָא בְּבוּתָא הָא בְּשִׁבְתָּא וְהָא בְּמַלְקִיּוּתָא. בְּמָטוֹ מִנְךָ בְּרַחֲמֶךָ דְנַפְשִׁינִן. אִסִּי לְכַאבָּא דִּי יִתְקַף עָלָן. עַד דְּלֹא נִחָא גְמִירָא בְּשִׁבְתָּא:

פֹּז תַּחֲנָה חַחוּס כְּרֹאשׁ הַמַּאמְרִים שְׁמַעוֹן בֶּר יִצְחָק

שְׁבֶת הַכֶּסֶּא. אֲשֶׁר לְמַעַלָּה מִנְּשֵׂא.

כְּסֵא שְׁבֶתךָ, הָרֶם וְהַנִּישָׂא.

יִחְלָה בְּעֵדְנוּ לְצוֹר הַמִּתְנַשֵּׂא:

יִתְפַּלֵּל בְּעֵדְנוּ אֵל ה' :

מִלָּךְ עַל כֶּסֶּא. לְעַמּוֹ יְהִי מַחֲסֶה.

וַיִּפֶן בְּצוֹרֶת תָּם חֲקוּקָה בְּכֶסֶּא^(א):

יעקב אבינו

(א) וַיִּפֶן בְּצוֹרֶת תָּם חֲקוּקָה בְּכֶסֶּא. כ"ט צמלךש איכה רבתי (ב ז) חֲקוּקִין שֶׁל יַעֲקֹב שְׁחֻקָּה עַל כֶּסֶּאִי.

עַל־הַיָּמִין אַרְיָה^(א). יַחֲלָה פָּנַי אֶהְיֶה^(ב).

גם ד' חיות הקדש (פני אריה, פני שור, פני אדם, פני נשר) מתפללות על ישראל – אהיה כינוי לה'

יַחֲזֵן וַיַּחֲוֶם זֶרַע בָּהּ יִהְיֶה^(ג):

זרע אברהם:

וַיִּשְׁעֶנּוּ יִהְיֶה. וְאוֹתָנוּ יַחְיֶה.

וַיֵּשֶׁב הַמְּלוּכָה לְזֶרַע גֹּר אַרְיָה^(ד):

יהודה:

נָא מִהֶשְׁמָאל שׁוֹר^(ה). פְּגִיעַתָּנוּ יִתְשׁוֹר^(ו).

יגיש תפילתנו לה' כמתנה.

לְלַמֶּדְנוּ הַיָּטִב חֲמוּצָנוּ^(ז) לְאַשׁוֹר:

שנלמד את דרכי ה' ונניישר את יצרנו הרע:

בְּרָכוֹת יִתְשׁוֹר^(ח). וּמְרוֹדֵינוּ יַעֲשׁוֹר^(ט).

ויעשיר את עניי ישראל.

ירבה.

וַיֵּשֶׁב לְבַצְרוֹן^(י) הַדֶּרֶת עֵז בְּכוֹר שׁוֹר^(יא):

יופיו וכוחו של יוסף הנמשל לשור:

לירושלים

רֹאשִׁית פָּנַי אָדָם. תַּחֲנִיתָנוּ יִקְדֵּם^(יב).

החיה שפניה פני אדם תגיש תחינתנו.

לְפָנַי צוֹר מָעוֹז יוֹצֵר הָאָדָם:

יִלְבִּין הַמֵּאָדָם. יַעֲוֹר הַנֶּרְדָּם^(יג).

את ישראל מתרדמת הגלות.

וַיִּרְבֶּה הַמִּשְׁרָה לְקְרוֹאֵי צֶאֱן אָדָם:

ויתן ממשלה גדולה לישראל הקרואים "צאן אדם" (יחז' לו ז):

(א) על הימין אריה. כמו שנאמר ופני אריה אל-הימין (יחזקאל א י).

(ב) פני אהיה. פני ה' שנקרא אהיה (שמות ג יד).

(ג) זרע בה יהיה. זרע א"א שנא' לו בה יהיה זרעך (בראשית טו ה).

(ד) לזרע גור אריה. יהודה (בראשית מט ט).

(ה) מהשמאל שור. כ"ש ופני שור מהשמאל (יחזקאל א י).

(ו) פגיעתנו יתשור. יציא לה' את תפילתנו כתשורה פי' מתנה כ"ש ותשורה אין להביא (ש"א ט ז) פי' הרד"ק מנחה אין לנו להביא לו.

(ז) ללמדנו היטב חמוצנו לאשור. לה"כ למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ (ישעיה א יז) פי' חזקו את הנעסק, והפייטן מפרש חמוצנו, יצר הרע, שנמשל לשאור המחמץ את העיסה (ברכות דף י"ז ע"א).

(ח) ברכות יתשור. פי' ירבה ברכות כמו שנאמר תשורת ביום (ש"ב כב יב) פי' ריבוי מים.

(ט) ומרודינו יעשור. שיעשיר ה' את עניי ישראל, אין מרודים אלא עניים כ"ש ועניים מרודים תביא ב"ת (ישעיה נח ז).

(י) וישב לבצרון. שובו לבצרון (זכריה ט יב) פי' במלכות לירושלים עיר מצור.

(יא) בכור שור. יוסף (דברים לג יז).

(יב) יקדם. נ"א תקדם.

(יג) יעורר הנרדם. נשמלה הגלות לתרדמה, צילקו"ש (בראשית טו יב) ותדדמה נפלה על אברהם ויחיה אימה חשבה גדלה נפלת עליו, שהראהו ד' מלכויות אימה זו אדום חשבה זו מדי גדלה זו יוון נפלת זו בבבל.

צַפְצוֹף הַנֶּשֶׁר^(א). בְּכַנְפָיו יִחַשֵׁר^(ב).

החיה אשר לה פני נשר תתפלל עלינו. ובכנפיה תגן ותסך עלינו.

וַיִּלִּיץ צִדְקָנוּ פָּנֵי אוֹהֵב יֵשׁוּר:

חִלְקָנוּ יִכְשֹׁר. וְעַפְעֵינוּ יִישֹׁר.

יכין לנו חלק טוב. ויאיר עינינו ללכת בדרך ישרה.

וַיִּדְבֹּר בְּצִדְקָה לְעַם נְשׂוּאֵי נֶשֶׁר^(ג):

לישראל שנשא אותם על כנפי נשרים:

קְדִישֵׁי עֲלִיּוֹנִים. שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים.

מלאכי השרת.

הַפִּילוּ תַּחֲנִתָּנוּ פָּנֵי אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים:

וַיִּזְכֹּר רַאשׁוֹנִים. וְאַהֲבַת אֵיתָנִים.

האבות.

וַיִּקְיָם שְׁבוּעָה לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מְשֻׁמֵּי תִפְלָה הַשְּׁמִיעוּ תִפְלָתָנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מַתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַּחֲנִנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁאַל: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֶפְרָיִם: יִזְכֹּר אַהֲבָתָם וַיַּחֲיֶה זֶרַעַם שֶׁלֹּא תֵּאֱבֹד שְׂאֲרֵית יַעֲקֹב כִּי צֵאֵן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָנָה: מֵהֵרָ עָנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפָדְנוּ מִכַּלְגָּזוֹת קִשּׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעַמּוּךָ:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לָךְ מִתְחַנֵּן כְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיכִי אֲנִי וּבִחְשׂוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירֹן נִפְשִׁין מַעֲקָתִי וְנִפְשִׁי. חֵילָא לִית בֶּן לְרַצְוִיךָ, מָרֹן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָא עִם אַבְהֵתָנָא:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיא לָךְ מִתְחַנֵּן כְּבֵר שְׂבִיא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָחוֹן בְּנֵי שְׂבִיא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לֹן שְׂאֲלָתִין וּבְעוֹתִין. דִּלָּא נְהִדֵר רִיקָם מִן קַמּוּךָ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל וְאַלִּיאֲבֵד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֲרֵית עִם אֶחָד וְאַלִּיאֲבֵד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחֲדִים שְׁמֶךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

(א) צפצוף הנשר. קול הציפור נקרא צפצוף כמו שנאמר בן אצפצף אהנה ביונה (ישעיה לח יז).

(ב) בכפניו יחשר. יקשור את כפניו עלינו להגן בעדנו, כמו שפירשו עה"פ חזקת מים (ש"ב כז יז) ל' קישור העצים.

(ג) נשואי נשר. כמו שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט ז).

שומר גוי קדוש שמור שארית עם קדוש ואליאבד גוי קדוש המושלשים
בשלוש קדשות קדוש קדוש קדוש:

מתרצה ברחמים ומתפיים בתחנונים התרצה והתפיים לדור עני כי אין
עוזר:

אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וחסד
והושיענו:

ואנחנו לא נדע מהנעשה כי עליך עינינו: זכר רחמיה יי וחסדיך כי מעולם
המה: יהי חסדיך יי עלינו כאשר יחלנו לך: אל תזכר לנו עונות ראשנים מהר
יקדמונו רחמיה כי ילוננו מאד: חננו יי חננו כירב שבחנו בוז: ברגז רחם
תזכור: כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו: עזרנו אהי ישענו על דבר
בבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחיכון
וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה
דקדשא בריך הוא לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
בעלמא ואמרו אמן:

ק' קבל ברחמים וברצון את התפלתנו:

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל ישראל קדם אבותהון די בשמיא ואמרו אמן:

ק' יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם:

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

ק' עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

עשה שלום במרומוי הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

סליחות ליום רביעי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְתַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוֹר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת כּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמְנוֹם לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי תִצְדָּקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּגְדָּבָר
וּמַה־נִּצְטָמָדָק: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחֶסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לִפְנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דְּפָקְנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דְּפָקְנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלִּפְנֶיךָ: מִלִּפְנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהַשְׁתַּחוּת לִפְנֶיךָ יְיָ: לִפְנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֹךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכְּנוֹתֵינוּ נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לִפְנֵי־יְיָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרֵינוּ בַתּוֹדָה חֲצֵרֵינוּ בַתְּהִלָּה הוֹדוּ־לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעַמָּדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵינוּ גְּבִירֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְּאֵינוּ מִשְׁרָתֵינוּ עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יָהּ: וְאַנְחֵנוּ בְּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֶאָה בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֹךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֹךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּוּ גְדֹל לֵאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדּוֹ: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלֵינוּ קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵדֶם קְדוֹשׁ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בַּחֲדָר־תְּקֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵינוּ כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֹךְ סֶלָה: וַיִּזְמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ וַיִּזְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ תִּרְקֹדֶשׁוּ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לֵךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
 לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים
 ובכל מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמך בגבורה: לך
 זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינה: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בכני
 אלים: א נערך בסוד קדשים רבה, ונרא על כל סביביו: יי אחי צבאות
 מי כמוך חסין יה ואמונתך סביבותיך: מי כמכה באלם יי מי כמכה נאדר
 בקדש נורא תהלת עשה פלא: מי כמכה נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא יחזיק לעד אפוא ביהפך חסד הוא: לכו נרננה לך נריעה לצור
 ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: צדק ומשפט מוכן בסאך חסד
 ואמת יקדמו פניו: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך שמים
 אף לך ארץ תכל ומלאה אתה יסדתם: אתה הצבת כל גבולות ארץ קוץ וחרף
 אתה יצרתם: אתה רצצת ראשי לוייתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה פוררת
 בעוז ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה בקעת מעין ונחל אתה חובשת
 נהרות איתן: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: אשר בידו
 מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
 הנשמה לך והגוף שלך, חוסה על עמלך: הנשמה לך והגוף פעלך, יי עשה
 למען שמך: אתנו על שמך, יי עשה למען שמך, בעבור כבוד שמך, כי א
 רחום וחנן שמך: למען שמך יי וסלחת לעוננו כי רב הוא: כי לא על צדקתנו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים:

פח פתיחה חתום כראשי הכתים שמואל ברבי אברהם חזק

שחרנוך בקשנוך יוצר הרים.

באנו להתפלל אליך

מוגיד לאדם שיח ודברים^(א).

וחלינוך דרשנוך בושם וחרים.

בזשים וחרים ענין אחד

את חטאתינו היום אנו מספרים.

לחקנו ועדנו^(ב) זקנים ונערים.

לוחקנו ועדנו שניהם ל' חסיפה

בבית תפלה מקדש מזערים^(ג).

מקדש מעט.

(א) מוגיד לאדם שיח ודברים. לה"פ כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומוגיד לאדם מהי שחו (עמוס 7 יג) ופירש"י כל מעשיו פורטין לפניו בשעת מיתתו וחז"ל דקשו (חגיגה דף ה' ע"ב) אפילו שיחה יתרה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה. שיח. נ"ל שיח.

(ב) לוחקנו. נקבצנו כמו שנאמר לזקת הנביאים (ש"א יט כ) ופי' במטודה קבוצה. ועדנו. גם הוא ל' חסיפה כדתנן יהי ביתך בית ועד לחכמים (אבות א' ז).

(ג) מקדש מזערים. בית הכנסת כמו שנא' (יחזקאל יא טז) ואהי להם למקדש מעט.

רְפוּי יָדַי מֵעוֹדֵי אֲבָרִים.

ידינו רפות וכל גופנו מתנדנד.

בְּהוֹלִים וּסְעוּרִים מִכָּל־עֲבָרִים.

נמצאים בבהלה וסערה

יְגוּרְנוּ וְדַאגְנוּ מִשְׁנֵי גּוֹלִירִים^(א).

חיילים.

אֵף וְחֶמָּה שְׁנִיהֶם קָטְגוּרִים.

בְּחִפְשָׁנוּ מַעֲשִׂים וְהִנֵּם מִכְעָרִים.

רִתַּת אֲחֻזָּתֵנוּ חֲבָלִים וְצִירִים.

רעדו חבלים וצירים ענין אחד

הַשְׁחָרוּ פָּנֵינוּ וְהִלְכְנוּ קוֹדְרִים^(ב).

בחושך.

מוֹט הִתְמוּטְטְנוּ וְנַעֲשִׂינוּ פְּרוּרִים.

והתפוררנו.

חִלְחָלוּ מִתְּנִינוּ וְכִיּוֹלְדָה מִצָּרִים.

רעדו ואנחנו סובלים כמו אישה בצריה.

זַחֲלָנוּ וְנִירָא מַעֲוֹנוֹתֵינוּ הִיתָרִים.

פחדנו

קָחְנוּ דְּבָרִים בְּשָׁלוֹם פָּרִים.

לקחנו תפילה במקום קרבן.

תְּמוּכִים בְּטוּחִים וְלִרְחֻמֶּיךָ מִסְּבָרִים^(ג).

מקווים:

כִּי עַל־רֻחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוּחִים וְעַל צִדְקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מוֹצְפִים: אֵתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צִדְקוֹת מִקֶּדֶם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עַמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֵתָּה הוּא שְׁיַרְדֶּתָּ בַּעֲזֶנְךָ בְּבוֹדֶךָ עַל הָר סִינִי וְהִרְאִיתָ דִּרְכֵי טוֹבָךָ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶּיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְהוֹדַעְתָּנוּ כִּי אֵתָּה אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אַרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כָּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֹתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹזֵן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֱלֹהֵי אַרְךָ אַפִּים אֵתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶּיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּן אֱלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֵתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפִּלָּה פָּנֶיךָ נִקְדֵּם. בְּהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם:

(א) משני גולירים אף וחמה. בקהלת רצה (ט יז) חפילו גולירין שבהם לא היה יכול (משה) להסתכל בהם
הה"ד כי פי יגרתני מפני האף והחמה (דברים י יט). גולירים. בסנהדרין (דף ט"ז ע"ב) פירש"י שוטרים,
גוליריים חובטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע.

(ב) קודרים. ל' חושך כמו שנא' (ויאל ז י) שמש וירח קדרו וכו' אפסו נגהם.

(ג) מסברים. תרגום של קוית' (בראשית מט יט) סברית.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיק נחסה ונתלונן. כיום וירד
 יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. כיום ויתיב עמו שם: תאזין שועתנו
 ותקשיב מנו מאמר. כיום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי אל רחום וחנן ארך אפים ורחסד ואמת: נצר
 חסד לא־לפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:
 סלח־לנו אבינו כי חטאנו. מחל־לנו מלכנו כי פשענו: כי־אתה אדני טוב וסלח
 ורחסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר:
 יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון
 וביומיוון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה
 דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן
 בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר
 לפניך יי אלהינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמוך יי וסלחת לעוננו כי
 רבי־הוא: אלהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא
 מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים:
 כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו
 כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמוך הגדול יעמד־לנו
 בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמוך: לא
 כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים עליה־ארץ
 כן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח ממערב כן תרחיק ממנו את־פשעינו:
 כרחם אב על־בנים כן תרחם יי עלינו: לאדני אלהינו תרחמים והסלחות כי
 מרדנו בו: וסלחת לעמוך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־כך ונתתם
 לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים
 ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה
 ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אהי אונגה ושמע
 פקח עיניך וראה שמותינו והעיר אשר־נקרא שמוך עליה כי לא על־צדקתינו
 אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלח
 אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענה אהי כשמוך נקרא על־עירך ועל־עמוך:

פֹּט ע"ס א"ב אלא שהקדים בראש כל אות מלת איד ומלת המזה, וסיום כל מאמר ע"פ לה"כ
המתחיל במלת ואני ובסוף חתום יצחק בר סעדיה

אֲהִינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ

אִיד אֹכֵל לְבֹא עֲדִיד.

וְעוֹבְדֵי זֹלָתָךְ לֹא עֲזָבוּנוּ לְעַבְדֶּךָ.

וְהִמָּה בִקְשׁוּ לְהַפְרִידִי מִיְחֻדְךָ.

וְאֲנִי לֹא־עֲזָבְתִּי פִקּוּדֶיךָ (תהלים קיט פז):

אִיד גָּלִיתִי וְאֵלֶיךָ בִּכְל־הֵלֶךְ וּפְלֶךְ^(א).

בכל דרך ובכל מחוז.

וּמָלְכוּ עָלַי מְמַלִּיכִים לְמוֹלָךְ.

עובדי עבודה זרה.

וְהִמָּה דִינָם עוֹמֵד וּמְלָכָם מוֹלָךְ.

מכפים עלי את דיניהם

וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לְבֹא אֶל־הַמּוֹלָךְ (אסתר ד יא):

לביהמ"ק, מקום מלך מלכי המלכים:

אִיד תִּלְכוּ נַחֲלִים מְדֻלָּף דְּמַעֵי תִדְלוֹף.

נהיו נחלים מדמעוטי הנוזלות.

וְנִמְסַרְתִּי לְפֹעֲלֵי אָזֶן וְסִלּוֹף.

אזן וסלף – שקר

וְהִמָּה וּבְנֵיהֶם יוֹרוּנִי חֵץ שְׁלוֹף.

מורים לעברי חיצים.

וְאֲנִי כִכְבֹּשׁ אֱלֹהֶיךָ^(ב) (ירמיה יא יט):

ואני כמו כבש שמן המובל לטבח:

אִיד זְמַן קָצִי נִחְתָּם וְלֹא נוֹדַע.

וְקִרְנֵי גֶדַע אוֹיְבִי, מִשְׁחַת פִּדַע.

וניצל ממות ולא נענש על כך.

וְהִמָּה חוֹשְׁבִים חֲכָמָתָם בְּהִימֹן וְדִרְדַּע^(ג).

והם מחשיבים את עצמם חכמים גדולים.

וְאֲנִי בֵּעֵר וְלֹא אֶדַע (תהלים עג כז):

ואני נחשב בעיניהם כשוטה שאינו מבין:

אִיד טֹרְפָה מְלָכוֹת לְמְלָכוֹת עִם סִגְלָה.

נחטפה המלכות מישראל.

(א) פֶּלֶךְ (נחמיה ג ט). פירש"י מלכות, והרד"ק (בשורשים) פי' מחוז.

(ב) וְאֲנִי כִכְבֹּשׁ אֱלֹהֶיךָ יוֹבֵל לְטָבוֹחַ (ירמיה יא יט). אֱלֹהֶיךָ, פי' כבש נבחר ושמון.

(ג) הִימֹן ודִרְדַּע. חכמים (מ"א ה יא).

וְאַרְכָּה מְלוּכָה לְמַלְכִּי בְּנֵי עוֹלָה.

וְהִמָּה יוֹשְׁבִים לְבֶטֶח בְּשִׁמְחָה וְגִילָה.

וְאַנִּי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה (יחזקאל ח א):

אֵיךְ כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִּיתִי וְאַגְמַע^(א).

גמיעה כמו שחיה

בְּכִיתִי וְאַדְמַע מֵעַל מִשָּׂא וּמִשְׁמַע.

שני גוים מבני ישמעאל

וְהִמָּה לוֹעָגִים עָלַי הַקְּשִׁיבָה וּשְׁמַע.

ואומרים לי – שמע לדברינו.

וְאַנִּי כְּחֹרֵשׁ לֹא אֶשְׁמַע (תהלים לח יד):

ואני עושה את עצמי כמי שאינו שומע:

אֵיךְ מִחְצָנִי אֱלֹהֵי וּמִכְאוּבִי לֹא חָבֵשׁ.

הפני

וּמַעֲלִיל תַּפְאֲרָתִי לְבְנֵי אֲדוֹם הַלְבָּשׁ.

וְהִמָּה נִפְתַּת אוֹכְלִים וְחָלָב וּדְבֵשׁ.

גם נופת ל' דבש

וְאַנִּי כְּעֹשֵׁב אֵיבֵשׁ (תהלים קב יב):

אֵיךְ סִבְבוּנִי קָדָר בְּתִירוּנִי דִדָּן וּשְׁבָא.

סבבוני והקיפוני גוים מבני ישמעאל ומבני קטורה.

הַקּוֹרְאִים נָבִיא לְאִישׁ מֵעוֹלָם לֹא נָבִיא.

מוחמד

וְהִמָּה עוֹשִׂים חֵיל גְּדוּד וְצָבָא.

וְאַנִּי אָנֹכָה אֲנִי־בָא (בראשית לו ז):

ואני איני יודע לאן לברוח:

אֵיךְ פָּקַדְתָּ עָלַי כַּאֲשֶׁר הִרְעוּתִי.

ענשת אותי כאשר חטאתי.

בְּשָׁנֵי אַרְיוֹת וּלְבָאִים נֶאֱכַלְתִּי.

אריות ולבאים ענין אחד

וְהִמָּה צָעִיר וְרַב אוֹמְרִים מִצָּאֵתִי וְגַם יִכְלָתִי.

והגוים קטנים וגדולים אומרים – השגנו את ישראל וגם ניצחנו אותם.

וְאַנִּי כַּאֲשֶׁר שִׁכַּלְתִּי שִׁכַּלְתִּי (בראשית מג יד):

ילדיי נהרגו:

(א) ואגמיע. כדתנן חלב כדי גמיעה (שבת ח א) ובלשון המקרא באל"ף במקום העי"ן הקמייאני נא מעטמים (בראשית כד יז).

אֵיךְ	קָדַר כּוֹכְבִי וַחֲזָרוּ גִלְגָּלִי ^(א) . כוכב שלי חשך ונשתנה מזלי לרעה.
וְהִמָּה	וְעוֹבְדֵי גֵלּוּלִים גִּלְלוּ גִלְלִי ^(ב) . טינפו את ארצי.
וְאֲנִי	רָחֵקוּ רַגְלֵי מַעְלֹת רַגְלִי. מנעו ממני מלעלות לרגל.
אֵיךְ	כִּמְעַט נָטִיו רַגְלִי (תהלים עג ז): התמוטטתי:
וְהִמָּה	שָׁמַרְתָּ מַעֲוִיּוֹי וְנִטְרַת חוֹבִי. עוונתי ושמרת
וְאֲנִי	וּמְרִיבֵי נַפְשִׁי לֹא רַבַּת רִיבִי. לא רבת עם המריבים נגדי.
אֵיךְ	תִּקְפָּם וּכְחָם לְהַכָּאִיבִי וּלְהַדְאִיבִי. יש כוח להכאיב לי. דאכ וכאכ ענין אחד
וְהִמָּה	בַּחֲסִדְךָ בְּטַחַתִּי יִגַּל לְבִי (תהלים יג ו): ולחם
אֵיךְ	יִשְׁבַּתִּי בְּדָד וְאַהֲתִי לְנִדָּה. מנוודה ומאוס.
וְהִמָּה	מִכְבוֹד יְרוּדָה, בְּגוֹיִם נְדוּדָה. נודדת.
וְאֲנִי	צִלְחוּ וּמַלְכוּ וּמְשַׁלְתֶּם עַמָּדָה. כמו אישה שנהרגו בניה ובעלה:
אֵיךְ	חֲרַפּוּנִי מַעֲוִלִי וּמַהוֹלִלִי בַּלָּהָם ^(ג) . המתעללים בי והמתלוצצים עלי.
וְהִמָּה	צִלָּם אֲצִלָּם ^(ד) וְלֹא סָר מַעֲלִיָּהֶם. כוחם וגבורתם איתם
וְאֲנִי	קוֹרְאִים הָאֵחַ הָאֵחַ בְּמַלְיָהֶם. לעברי – "האח האח"
אֵיךְ	הִיִּיתִי חֲרַפָּה לָהֶם (תהלים קט כה): ביניהם נשארת דואג ודואב.

(א) גלגל. אופן צרקיע ומזלות נתונים בו (רש"י פסחים דף כ"ד ע"ב). ונקט הפייטן כמ"ד גלגל חוזר.

(ב) גללו. ל' גלל וזאה. גלילי. ארצי כמו ארץ הגליל. וי"מ גללו ל' גל של אבנים, פי' החריבו את הערים והפכו אותם לגלים.

(ג) בַּלָּהָם (ס"ב כג ו). אורה זרה של המלה בָּלָם.

(ד) צלם אצלם ולא סר. היפך ממ"ש (במדבר יד ט) סר צלם מַעֲלִיָּהֶם ות"א עדלא תוקפהון מינהון.

מַפְלְגִי יְגוֹנָם וּמִמְקוֹרָם שׁוֹאֵב^(א).

ואני שואב מים ביגון מנהרותיהם וממקורותיהם.

וְהִמָּה רֹבְצִים וְשׁוֹכְבִים כְּעוֹרֵב וְכִזְאֵב.
עלי כמו זאב או עורב על טרפו.

וְאֲנִי עָנִי וְכֹזֵאֵב (תהלים סט ז):

אֵיךְ שׁוֹנְאֵי כָּל־טָהָרָה שָׁכְנוּ בְּצִיּוֹן.

מִי הָאֱמִין בָּזָה וּמִי עָלָה לוֹ בְּרַעֲיוֹן.

וְהִמָּה עֲשִׂירִים נְשׁוּאִים נְתוּנִים עֲלִיּוֹן.

וְאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן (תהלים מ יח):

אֵיךְ דָּרוּ בְּהִיכְלוֹתַי וְשָׁכְנוּ בָם שָׁכוֹן.

מִעֲלִיּוֹן לְתַתָּהּ וּמִתַּתָּהּ לְתִיכּוֹן.

ושכנו בכל חדרי בימה"ק, עליונים, תחתונים ואמצעיים.

וְהִמָּה יִרְשׁוּ עֶשֶׂר וְזָהָב וְאַדְרָכּוֹן.

שם מטבע (עזרא ח כז)

וְאֲנִי לְצֹלַע^(ב) נָכוֹן (תהלים לח יח):

מוכן לקבל מכות:

אֵיךְ הִמּוֹנִי נִפְּצוּ וְהִמָּה עָלוּ בְּמַחֲשַׁבּוֹתֶיהָ^(ג).

והלא ישראל הם שעלו במחשבה עוד לפני בריאת העולם.

זְכִּירָנוּ נָא וּפְקֻדָּנוּ בִּישׁוּעָתָךְ.

וְהִמָּה בַּלְעָם קָלַעַם מִמְּכוֹן שְׁבַתָּךְ.

כלה אותם וסלק אותם מירושלים עירך.

וְאֲנִי בָּרַב חֲסִידָךְ אָבוֹא בֵּיתְךָ (תהלים ה ח):

כדי שנוכל לבוא אליך:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כַּפֵּי רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רַאשׁוֹן רַאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֶר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכִּירָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

(א) מפלגי יגונם וממקורם שואב. ע"ס הפ' ושאבתם מים בששון מופעיני הישועה (ישעיה יב ג) ונהפוך

הוא שאנחנו שואבים מים ביגון ממעין האויבים.

(ב) לצלע. מל' והוא צלע עלי'רכו (צדאסית לב לב).

(ג) במחשבותיך. צדאסית רבה (א ד) מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר.

וַיַּעֲבֹר יי' אֶל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֶל רַחוּם וַחֲנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵז וְנִשְׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחַת לַעֲוֹנוֹ וְלַחֲטָאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אָף אֶרֶח
מִשְׁפָּטֶיךָ יי' קוֹיֵנוּךָ לְשִׁמּוֹךְ וּלְזִכְרֶךָ תַּאֲזוּת נִפְשִׁי: קוּה אֱלֹהֵי חֲזֹק וַיֵּאמֹץ
לְבָבְךָ וְקוּה אֱלֹהֵי: מְקוּה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בָּעֵת צָרָה לָמָּה תִּהְיֶה כְּאִישׁ
נִדְהָם כְּגִבּוֹר לֹא יוֹכֵל לְהוֹשִׁיעַ: לָמָּה יי' תַּעֲמֹד בְּרַחוּק תַּעֲלִים לַעֲתוֹת
בַּצָּרָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: יי' צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי' צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי' הוֹשִׁיעָה תַּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחַת אֲדֹנֵי תְקַשִּׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צ' ע"ס א"ב אות אחת כפולה ואות אחת פשוטה, והפשוטה מוקדם לה מלת ומדוע^(א), וסיום כל
מאמר בלה"כ ובסוף חתום שלמה הקטן יגדל בתשובה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ מְקוּה יִשְׂרָאֵל, יי'.

רק בך תקוות ישראל,

אַחֲזֹר וְקָדָם עִם נוֹשֵׁעַ בִּי.

מתחילת הדורות ועד סופם,

בְּשֵׁשׁ יוֹם זֶה כְּמָה עֲדֵנִי.

מתעכב יום הגאולה שנים רבות.

ומדוע

לִישׁוּעָתְךָ קוִיתִי יי' (בראשית מט יח):

ובכל זאת אנחנו מקווים לישועתך:

נִרְתִּי וְאַחֲרֵי מִשְׁךָ^(ב) יָמֵי עֲגוּנִי.

התעכבתי

גֵּיָא גֹי נָבֵל וְעִם גְּנִי.

בארץ אדום.

דָּל כְּכָה כְּבוֹד וְלִי דֵינִי.

כבודי נשפל וניגשים מולי בעלי דין קשים.

ומדוע

(א) ומדוע. כל השאלות המתחילות ומדוע צפויט זה מרמזים ללה"כ, מדוע אֶתָּה כָּכָה דָּל (ס"ב יג ז), מדוע

בְּאֵתִי וְאִין אִישׁ (ישעיה נ ב), מדוע נִחַשְׁכֵנוּ כְּכָה־מָה נִמְמִינוּ בְּעֵינֵיכֶם (איוב יח ג), ומדוע יִסְתִּיר אֲבִי
מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר חֲזָה (ס"א כ ב), מדוע לֹא־תִקְצֹר רוּחִי (איוב כא ז), מדוע נִסְחַף אֲבִירֶיךָ (ירמיה מז
טו), מדוע רְשָׁעִים יִחִיו עֲתִקוּ גִסְזָבְרוּ חֵיל (איוב כא ז), מדוע דָּרְךָ רְשָׁעִים צָלַחָה (ירמיה יב א), ומדוע
תַּתְּנִשָּׂאוּ עַל־קַחֲלִי יי' (במדבר טז ג).

(ב) מִשְׁךָ יָמֵי עֲגוּנִי. פ"י כל עוד התעכבתי בגלות, וייתכן כי הכוונה גם לְמִשְׁךָ שֶׁם אֲוִיָּה־לִּי
כִּי־נִרְתִּי מִשְׁךָ שְׁכֵנָתִי עַם־אֱהֱלִי קָדֵר (תהלים קה ה).

קֹוֹה אֱלֹהֵי חֹק וַיֵּאֱמֵן לִבִּי וְקוֹה אֱלֹהֵי (תהלים כז יד):

ובכל זאת אנחנו ממשיכים לקוות:

הֲלֹא אַתָּה מִקֶּדֶם חָרַב גְּאוֹתֵנוּ.

לוחם עבורנו, ואנחנו התפארנו בדך.

הִקְוִינוּךְ אַף אַרְחַ מְשַׁפְּטִיד תִּאֲוִיתֵנוּ.

אנחנו מקווים גם כשאתה מתנהג במדת הדין, ומתאווים לגאולתך.

וַאֲיֵן אִישׁ מְכַפֵּר עַל חוֹבוֹתֵינוּ. וּמְדוּעַ

וּמְדַאֲבֹנֵנוּ אֲמָרִים יְבָשׁוּ עֲצֻמוֹתֵינוּ וְאַבְדָּה תִּקְוִיתֵנוּ (יחזקאל לו יא):

זְכֹרְנוּ חֲשִׁבוֹנוֹת מִקֶּדֶם וּמִדָּתָם קֶצְרָה.

החשבונות של הגלויות הראשונות היו קצרים, מצרים רד"ו שנה, בבל ע' שנה.

זֶה פַּעַמִּים קָצִיר וְעוֹד עֶצְרָה.

גלות זה כבר ח' מאות שנה, פעמיים כמנין קצ"ר, ועדיין מתעכבים.

חֲשַׁבְנוּ כִּבְהִמָּה וְנִטְמִינוּ^(א) מִשְׁמַת הַשּׁוֹרָה.

ולא נתקיים בנו מה שכתוב עבורנו –

וּמְדוּעַ

מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה (ירמיה יד ח):

טוֹעֲנִים וּפּוֹרְקִים בָּנִים הִפְתּוּב סְבָלָם^(ב).

בין טוענים עולו של מקום בין פורקים אותו, ישראל קרואים בנים.

טְרוּדִי^(ג) חֶבְלָם וְחָרַב בֵּית זְבוּלָם.

גרושים מארצם המקדש.

יִסְתִּיר הָאֵב שְׁבִילָם^(ד) הָאֱמוּר בְּגִלְלָם.

וּמְדוּעַ

יִשְׁתַּקּוּה לְאַחֲרִיתָךְ נְאֻם־יְיָ וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם (ירמיה לא טז):

כְּמַעַט נָטִיו רַגְלִי וְשִׁפְכוּ אֲשׁוּרִים^(ה).

נכשלו רגלי והתמוטטו קרסולי.

כִּי־קִנְיָאֲתִי בַּהוֹלָלִים מְעַרְבֵי מִישְׁרִים^(ו).

בהצלחת הרשעים הסוטים מדרך הישר.

לֹא־תִקְצַר וְתִשָּׁבֵר יָד רַמּוֹת הַקּוֹשְׁרִים.

יד שהמורדים בה' מרימים נגדנו.

וּמְדוּעַ

וְקוֹי יְיָ יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֲבָר בְּנִשְׁרִים (ישעיה מ לא):

כנפיים

(א) נטמינו (איוב יח ג). פירש"י טמונים אנחנו.

(ב) סבלם. נשאם וכאן פי' קראם, כמו אתה משיא לה שם רע בשכינותיה (סוטה דף י"ז ע"א) וכ"פ (קידושין דף ל"ו ע"א) רבי מאיר אומר בין כך ובין קרויין בנים.

(ג) טרודי חבלם. גָּרַשׁ יִגְרַשׁ (שמות יא א) ת"י מטרד יטרוד.

(ד) שבילם. הגאולה נקראה דרך שנאמר דָּרָךְ לַעֲבֹד גְּאוֹלִים (ישעיה נא י).

(ה) אשורים (תהלים עג ז). ת"י אסתורי, פי' קרסול (יצמות דף ק"ג ע"א).

(ו) בהוללים מערבי מישרים. הוללים ומערבי מישרים אחד הם כמו שפירש"י על ישעיה (א כב) והם הליצנים המערבזים דברים רעים עם דברי תורה, וכן במדרש (ויק"ר כ ז) להוללים למערבזיא.

מָלֵא רִדְפָתִי וְחִסְרָה שְׁנַת גְּאוּלִּי^(א).

כל נבואות הפורענות התקיימו ונבואת הגאולה לא התקיימה.

מְסוּרִים לְמַכִּים וּלְמֹרְטִים וּלְתַקּוּה אֹלִי^(ב).

מריטה היא תלישת השערות

נִסְחָפוּ אֲבִירֵי וּמְתֵי שִׁיר^(ג) אֵלִי.

נגררו ללא כח גיבורי, וגם הלויים, אשר התחזקו לשיר בבית המקדש.

וּמְדוּעַ

קִוְּה קִוִּיתִי יְיָ וַיֵּט אֵלַי (תהלים מ ז):

סוּגִיד^(ד) שְׂרִיגִיד בְּקָקוּם בּוֹקָקִים וְהִבְאִישׁוּ^(ה).

ישראל נמשלו לגפן מוקפת גדר, ונכנסו בוזזים, בזזו הכל, והשאירו בה רק ענבים רעים.

סִירִים^(ו) סוּרִיד גְּבִשׁוּ^(ז) וְלֹא עָבְשׁוּ.

אויבנו שנמשלו לקוצים, הסירים ממך, גבהו, ואין דבר מפריע להם.

עֲתָקוּ גְּבָרוֹ^(ח) וְכַמְדָּבָר לֹא יבוֹשׁוּ.

האריכו ימים, התעשרו, ולא בושו, למרות מה שנאמר –

וּמְדוּעַ

מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל יְיָ פֶּלַעֲזָבִיד יִבְשׁוּ (ירמיה יז יג):

פְּעָלִי אֲנִי יִתְאַמְרוּ אֲוִינוּ רִוִּינוּ.

הרשעים מתפארים ואומרים – התאווינו לשתות מדמן של ישראל והנה השתכרנו ממנו.

פֶּשְׁטוֹ אֶמֶת אוֹתוֹת שִׁמְנוּ הִתְוִינוּ^(ט).

הוכיחו לטענתם כי האותות שלהם אמת.

צִלְחָה דָּרְכָם וְחִסְדָּךְ דְּמִינוּ נְדוּינוּ.

ואנחנו המצפים לחסדך, כאובים.

וּמְדוּעַ

יְיָ חֲנֵנוּ לָךְ קִוִּינוּ (ישעיה לג ז):

(א) מלא רודפתי וחסרה שנת גאולי. בפסיקתא דר"כ (כ"ו) כשם שגלו צדוק מלך כד כשנגאלין אין נגאלין אלא בגואל מלך דכתיב וְכָא לְצִיּוֹן גִּיאָל (ישעיה נט ז) מלך ו"ו. והפייטן מתרעם על כך שמלך הכתוב צפורענות נתקיים אצל מלך הכתוב בגאולה טרם נתקיים.

(ב) ולתקוה אולי. ע"ש הפ' אולי יש תקוה (איכה ג כט).

(ג) וּמְתֵי שִׁיר אֵלִי. אנשי השיר. מְתָם (דברים ז לז) פירש"י אנשים. והלויים נקראו מְתָם כ"ש (אסתר רבה ג

ו) כתיב מְתָם יָדָךְ ה' מְתָם מְחַלֵּד וגו' (תהלים יז יד) וכו' מה גיבורים הם אלו שנטלו חלקם מתחת

ידך ה' ואיזה זה זה שצט לווי. וכן נקראו אֵלִים כמ"ש הו' לה' בני אֵלִים (תהלים כט א) ומאווה ללויים

לשיר. וכן פי' השל"ה בסיפור שער השמים.

(ד) סוגיד. ישראל נקראו סוּגִיד בְּשׁוֹשְׁנִים (סיר ז ג), ל' גדר וסייג, ע"ש שמגדירים את עצמם מדבר איסור.

(ה) והבאישו. לשון נופל על כרס שעושה ענבים רעים כ"ש וְיָקוּ לְעִשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֲשֵׁים (ישעיה ה ז).

(ו) סירים (ישעיה לד יג). קולאים.

(ז) גבשו. ל' גבשושית (שבת דף ע"ג ע"ב) וכן בתוספתא דאהלות (יז ט) בית הפרס שגבשו, פי' הגביהו.

(ח) עֲתָקוּ (אויב כא ז). פי' הרלכז"ג הזקינו. גְּבָרוֹ חֵיל. (סס) ת"י קנוי נכסין.

(ט) פֶּשְׁטוֹ. כמו (עירובין דף מ"א ע"ב) צעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה, פי' לא הוכיח לו. הִתְוִינוּ גם

הוא לשון אות ומופת כמו שפירש"י על הפסוק וְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הָתָּו (תהלים עח מא). והמאמר מיוסד על

הפסוק שְׁאֲגוּ צִרְיֶיד בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶיד שְׁמוֹ אוֹתָתָם אוֹתוֹת (תהלים עד ז), ונדרש על נבוכדנצר עד שלא הלך

לירושלים עשה אותות לדעת אם יכלה לכבוש את ירושלים, ואחר שכבשה אמר שיש ממש באותות (רש"י).

ובגמ' (דף נ"ו ע"ב) נדרש על טיטוס שגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם נזל ואמר שדם זה סימן

כדיכול שהרג את השכינה. וי"מ פשמו הפשיטו אותנו מאותות האמת, שבת מילה ותפילין אשר שמנו עלינו

לאות ברית למען יכיר בנו ה'.

קִימַת סֶפֶת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּרִיץ.

בית המקדש בו פרצו האויבים י"ג פרצות.

קִצָּה רַחֵק וּלְמִקְרָא עֲלֶה הַפָּרִיץ^(א).

הקץ לא הגיע והמשיח שנקרא פורץ (מיכה ב יג) לא בא.

רְשָׁעִים יַחֲיוּ וְלֹא יִדְמוּ^(ב) קָרִיץ.

ולא נכרתו ולא נהרגו.

ומדוע

וְקוֹי יִי הִמָּה יִירָשׁוּ־אֶרֶץ (תהלים לו ט):

כדי שהקוויים בה' יירשו הם את הארץ:

שׁוֹמֵי חֶבֶל נַחֲלָתָךְ מִחֲלָקָךְ לַגִּרְשָׁנִי.

שדדו את כלל ישראל ורצו להסיר אותנו מתורתך.

שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשְׁוֹלְמִית בְּפִיהֶם לְהַפְרִישָׁנִי.

וקוראים לנו לעזוב את ה'. שולמית כינוי לישראל השלמים באמונה

תִּתְנַשְּׂאוּ וְזֶה לָזֶה תִּנָּאֲמוּ נִפְרִישָׁנִי.

תתגאו ותאמרו להרחיק אותנו מה'.

ומדוע

טוֹב יִי לְקוֹי לְנַפֵּשׁ תִּדְרֹשָׁנִי (איכה ג כה):

שִׂדִּי, תִּשׁוּבוֹת מִדּוּעֵינוּ פִּינוּ נִמְלֵא.

התשובה לכל השאלות ששאלנו "מדוע" היא –

לִּי אֶהְיֶה חֲטָאֲנִי וְתִקְרָאֲנִי אוֹתָנִי בְּאֵלֶּה.

מִשְׁפָּטֶיךָ אֶמֶת וְאַתָּה מָרוֹם מִתְעַלָּה.

תִּצְדָּקָה לָךְ וְלָנוּ תִּבְשָׁת נִגְלָה:

הַעֲדָת רַבּוֹת וְנֹאמָר לֹא נִקְשִׁיב.

התריית בנו הרבה

קוֹל מִיָּף^(ג) נִבְיִאֶיךָ בְּזִינוּ לְהַחֲשִׁיב.

ולא החשבנו.

דברי

יִגְדַּל כַּח סֶלָה יַחֲיִידִים מוֹשִׁיב.

כוחך יגדל כאשר תקבץ את נדחי ישראל אחד אחד.

בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ אוֹתָנִי לְהַחֲשִׁיב:

אם רק יעשו תשובה תקבלם:

אָדָם לְלִבּוֹשֶׁךָ תִּקְרָב עוֹנָתוֹ.

יבוא מהר יום הנקמה שנאמר בו "מדוע אדום ללבבושך" (ישעיה סג ב).

וַיִּזוּ נִצָּחִים עַל בְּגָדֵי עֲטִיתוֹ.

ודם הרשעים יותז על בגדיך כביכול. עטייה ל' בגד

מדוע

(א) קצת רחוק ולמקרא עלה הפורץ. פי' רחוק קצ' הגאולה שעליו נא' במקרא, עֲלֶה הַפָּרִיץ לְפָנֶיךָ (מיכה ב יג).

(ב) יְדָמוּ (תהלים לא יח). פי' הרד"ק ל' כריחה.

(ג) מִיָּף. דיבור שנאמר וְלֹא תִמְיָף עַל בֵּית יִשְׁחָק (עמוז ז טז) פי' תדבר.

סְלַח נִזְדָּה יוֹם הַבֹּא בְּשַׁעְתּוֹ^(א).

ואז נודד ביום הגאולה.

זֶה יִי קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ (ישעיה כה ט):

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ אֶל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֵינָו וּפָשַׁע וְחַטָּאתָה וְנָקָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֶתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: קָרָאתִי שְׁמוֹךְ יְיָ
מִבּוֹר תַּחֲתִיּוֹת: כִּי לֹא־בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲוֹנוֹת עָנִי וְלֹא־הִסְתִּיר פָּנָיו
מִמֶּנּוּ וּבִשְׁוֹעוֹ אֱלֹו שָׁמַע: כִּי־אַתָּה תִּבְרָךְ צַדִּיק, יְיָ בַּצָּנָה רָצוֹן
תַּעֲטֹרֵנוּ^(ב): שְׁמַעָה יְיָ צִדְקַת הַקְּשִׁיבָה רְנִתֵנוּ הַאֲזִינָה תִּפְלֹתֵנוּ בְּלֹא
שִׁפְתֵי מִרְמָה:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סְלָח: יְיָ צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹו יַעֲקֹב
סְלָח: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תְּפִלָּתִי יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעָה אֲדֹנָי סְלַחְתָּ אֲדֹנָי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹו כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֵא ע"ס א"ב וּבְסוֹף חֲמוֹס אֵלֶיךָ בֵּר שְׁמַעִיָּה חֹזֵק וְכָל צַחֵי ה' ה' אֲנִי

אֲהִינִי וְאֲהִי אֲבוֹתֵינוּ

אֲבָדוּ חֲכָמֵי גִזִּית יוֹשְׁבֵי גָנִים^(ג).

אבדו חכמי לשכת הגזית, שישבו בה סנהדרין.

בְּטָלוּ אֲשָׁכּוֹלוֹת^(ד) וּבְנֵי אָדָם הִמָּהֲגָנִים.

גדולי התורה

(א) בשעתו. כמו שנאמר על יום הגאולה בַּעֲתָהּ אֲחִישָׁפָה (ישעיה ס כב).

(ב) בצננה רצון תעטורנו (תהלים ה יג). ת"י היך תריסא רעוא טבא תכלליניה, פי' כמו מגן, תקיף אותו כרצונך הטוב.

(ג) יושבי גנים. תלמידי חכמים צ"ב (דף ע"ה ע"א) אין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר (סיר ח יג) הַיּוֹשְׁבֵי בַּגָּנִים חֲבֵרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֶךָ הַשְּׁמִיעִינִי.

(ד) אשכולות. ת"ח, בסוטה (דף מ"ז ע"ב) איש שהכל בו ופירש"י תורה באמיתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת. וכן אמר מייכה (ז) איך־אֲשָׁכּוֹל לְאָכּוֹל בַּבּוֹרָה אֵיךְ־נִפְשִׁי. אֲבָד חֶסֶד מִזִּידֵּי אֶרֶץ וַיֵּשֶׁר בְּאָדָם אֵין וְת"י איך־אֲשָׁכּוֹל לְאָכּוֹל, לית גבר דביה עובדין טבין.

נִזְכְּרוּ חֲסֵרוֹת חֲסִידִים וּפְסוּ אֲמוּנִים.

ונפטרו להם אנשים נאמנים.

דוֹחֵי גְזֵרָה וְעַל־דֹּרֶם מִגְנִים:

הַמֵּצֵא כְּדוֹר שְׁשָׁח בְּעוֹנוֹ מִפְּגִיעַ.

הימצא לנו כמו שנמצאת לאבותינו כאשר משה התפלל על עוונותיהם.

וְתִיק, מְדוּן מִשְׁתֵּק, חֲמָה מְרַגֵּעַ.

היה עניו, סיים את המריבות, הרגיע את הכעס.

וְדָ מַעֲשֵׂה, כְּבֵן מִתְחַטֵּא וּמִתְגַּעְגַּע^(א).

מעשיו טהורים, וה' הקשיב לתפילתו כאב המקשיב לבנו המתגעגע אליו.

חֵין מְבִיעַ, רוֹמָה שְׁמִימָה לְהַגִּיעַ:

אמר תחינות, שהגיעו עד לשמי מרום:

טוֹב, כִּפָּר בְּעַד, יָדָךְ תִּתְּאָחוּ.

בעדנו, ידך תחזיק במידת הרחמים.

יְדִידֶיךָ נִהְלֵם נִהְלֵם לְחַפֵּץ מַחוּז.

למחוז חפצם.

כִּלְה בּוֹגְדֶיךָ, חֶרֶבְךָ עָלִימוֹ תִשְׁחוּז.

לָרֶץ לִבְנוֹ בְּקִלְקוּלָם שְׁלוֹתָם תִּפְחוּז:

ישמח ליבנו במפלתם, כשתסיים מהר את שלוותם:

מִשְׁעֵן וּמָנוֹס עֲתִיק עֲזָרָה יִשְׁנָה.

מעולם אתה לנו למשען ומנוס ועזרה.

נוֹמָה תִּקְיִן, תְּעוֹרֵר תְּזוּרֵר יִשְׁנָה.

הקץ משנתך כביכול. נומה מל' לא ינוס – תזורר כמו תפזר

שִׁיחַ יִקְבֵּל וּתְפִלָּתָהּ מְהִיזָה עֲשׂוֹנָה^(ב).

תקבל את תפילת ישראל.

עֲדִינָה^(ג) תִּרְגֹּז יָמִים עַל־שְׁנָה:

מלכות הרשעה תצטער שנים רבות:

פֶּלֶא פֶּעוּל וְהַפְּלֵא סוּלַח וּמוֹחֵל.

עשה ניסים

צְבֹאֶיךָ הוֹצֵא מִחֲמַת תַּנִּין וּזוּחֵל.

מכעס ומאוס אויביהם, המשולים לתנינים ונחשים.

קוֹזֵם שְׁפֵל, כִּפֵּא כָבוֹד לְהַנְחֵל.

הקם את ישראל השפלים והושב אותם על כיסאות כבוד.

רוֹמֵם יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי יִחֵל:

הרים את ישראל המקווים אליך:

(א) מתחטא ומתגעגע. כדתנן (תענית ג ח) אלמלא חוני אחת, גזרני עליך נדוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך לוונך כזו שהוא מתחטא על אציו ועושה לו לאונו, פי' הרע"צ מתחטא, מתגעגע.

(ב) עשונה. כלחי מקובלת, עֲשֻׁנָה (תהלים פ ה) ת"י לא קבלתה.

(ג) עדינה. כינוי למלכות צדל (ישעיה מז ח) וה"ה לשאר מלכויות.

שְׁלֵמִיךְ לְבוּטִים שְׁפוּטִים בְּאַרְבַּעַת שְׁפָטִים^(א).

ישראל השלמים באמונה מוכים ונענשים

תָּמוּז פָּסוּ, בָּאֵשׁ וּבַמֵּים נִשְׁפָּטִים.

מתים

אֲכֹלֵי נֶמֶר וּבִשְׁנֵי אָרִיּוֹת לְעוּטִים.

גם לעוטים ל' אכילה

לְחָמִי רֶשֶׁף^(ב) וְשֶׁן-בְּהֵמוֹת וְעִיטִים:

ועופות דורסים:

שדים נלחמו בנו

יָמִין רוֹמְמָה נֶאֱדָרִי חֲשׁוֹף לְגִדְגָּלִים.

ימינך האדירה שבה התרוממות על ים סוף, תִּקְרָא לְיִשְׂרָאֵל, השוכנים לדגליהם.

הַשְׁמָה גָּלִים דָּרָךְ לַעֲבוֹר גְּאוּלִּים.

אותה היד שקרעה ים סוף.

בְּנִידָה זְרוּיִים הָשֵׁב וְקַבֵּץ גּוּלִים.

מפוזרים

רְאוּיִים לְהַקְבִּיל^(ג) בְּשִׁלוֹשׁ פְּעָמֵי רְגָלִים:

להקביל פניך

שָׁבַט מוֹשְׁלִים עוֹצֵר יוֹרֵשׁ הָאֶלֶּה^(ד).

מקל אויבינו מעכב אותנו מלרשת את נחלתנו.

חָמֶם זוּעֵק קוֹרָא וְאִין-חֶלֶה^(ה).

אנחנו זוועקים על החמס הנעשה לנו, ולא איכפת לאף אחד.

לְשׁוֹנֵנוּ רָנָה וּשְׁחוּק פִּינוּ יִמְלֵא.

ה' ימלא פינו שיר ושחוק.

אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם-אֶלֶּה:

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כְּפֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֵלִפִּים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלֵּלָנוּ מְלַכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרָאִיךְ:

(א) בד' שפטים. שנא' (יחזקאל יד כא) אף בִּי־אַרְבַּעַת שְׁפָטִי הִרְעִים חֶרֶב וְרָעָב וְחָיָה רָעָה וְדָבָר שֶׁלֹּחֲתִי אֶל-יְרוּשָׁלָּיִם.

(ב) רשף. שדים וי"מ מחלת חום וי"מ חום השמש.

(ג) להקביל. לבקר, כמו מעשה בר' אלעזר שהלך להקביל פני ר' אליעזר רבו בלוד ברגל (סוכה דף כ"ז ע"ב).

(ד) יורש האלה. י"מ המושלים מעבדים אותנו, אשר אנחנו יורשי יוצאי מצרים הָאֱלֹהִים, ולכן ראוי כי היד שהנילה את אבותינו במצרים תבוא להניל אותנו גם עכשיו.

(ה) ואין-חלה מָכֶם עָלֵי (ס"א כב ח). פי' במאודה אין בכם מי שיכאב לו ליבו עלי.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוּבוּ שׁוּבוּ
אֲמַרְתָּ לָנוּ וְעַל־הַתְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הַבְּטַחְתָּנוּ: תֵּשֶׁב אֲנוֹשׁ עַד־יָפֹא
וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְּנֵי־אָדָם: שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים אֶרְפָּה מִשׁוֹבְתֵיכֶם הִנֵּנוּ
אָתְנָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ: שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל: שׁוּבָה
יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עֲמֻךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תַּפְלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

צב שלמונית ע"ס תשר"ק ונסוף חתום שלמה (הבבלי)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
תָּשׁוּב תִּרְחַמְנוּ, שׁוּב שְׁבוֹתֵינוּ בְּנֹאמְךָ.
שׁוּב, בְּקֶדֶם חֵדֶשׁ חֶבֶת לְאַמְךָ.

רַחֵם רַגְזוֹ וְקָרַב שְׁךָ וְעַמֶּךָ.

ושכך את כעסך מהר.

שׁוּב מִחֲרוֹן אַפֶּיךָ וְהִנָּחֵם עַל־הִרְעָה לְעַמֶּךָ (סמות לב יז):

וחזור בד

קִבֵּץ וּבִקֵּשׁ אוֹבְדוֹת, חִזֵּק נַחֲלוֹתֶיךָ^(א).

המשיל וסאל ללאן - קבץ כבשות אובדות, חזק את החולות.

צֹאן הַהִרְגָּה הַגְּזוּזָה גָּזוּ בְּדַחֲלִיתֶךָ.

הורגים את צאנך וגוזזים אותה, והיא מוסרת נפשה על קידוש שמך ביראתך.

פֶּשַׁע אִם רַב בְּבָנֵי מַחֲלִיתֶךָ.

אם רבו חטאינו.

שׁוּב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׁבִטֵי נַחֲלִיתֶךָ (ישעיה סג יז):

שובה אלינו בזכות האבות והשבטים:

עוֹן אֲבוֹתֵינוּ הִטְעִינוּ וּבִסֵּר הִטְעִימָנוּ^(ב).

הביא עלינו עול כבד, והאכילנו בוסר (ענבים לא בשלים המקהים את השיניים).

סֶף רַעַל רִשְׁעֵנוּ הִלְעִינוּ וְהִזְעִימָנוּ.

ורשענו גרם לנו לשתות כוס מלאה רעל מר והביא עלינו כעסו של מקום.

נָא בָּאֵז בְּשֶׁכֶן יַחַד הִנְעִימָנוּ.

בבקשה, החזר לנו את הנעימות שהיתה כששכנו כל ישראל יחד.

שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהִפֵּר בְּעֶסֶךָ עִמָּנוּ (תהלים פה ה):

(א) נחלותיך. אֶת־הַנַּחֲלוֹת לֹא חִזַּקְתָּם (יחזקאל לד ז), פרש"י נחלות, כמושבות.

(ב) ובוסר הטעימנו. כמו שנא' אבות אכלו בסר ושיני בנים תקהינה (ירמיה לא כח).

מָאוֹם לֹא מֵאֲסַת חוֹסֵיךָ מְעִידֶיךָ.

ישראל הבוטחים בך, עדים על אמיתך.

לֹאֲקִים בְּסוּרָה וּלְהַתְּמַרְחֵ^(א) שְׁבָרִם עֲדֶיךָ.

כחוטא ותקוותם אליך כי תרפא אותם.

בַּעַם לְרָצוֹת בְּמִדַּת יֵשָׁר מְעַבְדֶיךָ.

לפייס מעשיך.

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ (תהלים 5 יג):

מתני תחזור בך מכעסך

יוֹם יוֹם נִצְפָה גִלּוּי סוּדֶךָ.

סוד קץ הגאולה.

טָמוּם וְעָמוּם^(ב) וּבָלָה בְּשֵׁר חֲסִידֶיךָ.

אבל הוא נסתר ומכוסה

חֲרָפָה שְׁבָרָה לִבֵּנוּ, מְקוּיִם חֲסִידֶיךָ.

שׁוּבָה יְיָ חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן חֲסִידֶיךָ (תהלים 118 ה):

וְנַחֲנוּ וְנַחֲשִׁבֵנוּ עִם יוֹרְדֵי רָגֵב.

עם היורדים מתחת לאדמה (המתים).

וַיְהִי לְאֶבֶל כְּנֹר וְשִׁיר עֲגֹב^(ג).

במקום כנור, אבל, ושתק שיר החליל.

הַקּוֹדְרִים בְּדַמְעָה, בְּתוֹדָה הַתְּהַלֵּךְ בְּשִׁגְבִי^(ד).

ההולכים בחושך ובוכים, חזק אותם וילכו בקול הודאה.

שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ בְּאַפִּיקִים בְּנִגְבִי (תהלים קטו ז):

דַּמְעָה לָחֶם חוֹסֵיךָ צוּרֵי אֵי.

דמענו לנו ללחם.

גּוֹאֵל אֵיחָ בְּחֶרֶף מְרִגִּיזֵי אֵי.

האויבים מרגיזך מחרפים אותנו ואומרים – "איפה גואלכם".

בְּחֻזֶן אֵז בְּדַבָּרְתָּ לְיִשְׂרָאֵל.

כמו שהבטחת ביד נביאך.

שׁוּבָה יְיָ רַבּוֹת אֱלֹפֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר י לו):

שובה אלינו:

שְׁמֹעָה יְיָ הִטָּה אֶזְנוֹךָ הַקְשִׁיבָה.

לְמַחֲלֵי סִלְחָנָא סִלְחָתִי הַשִּׁיבָה.

למתפללים "סלח נא", השב "סלחתני".

(א) להתמרח. לשון תרופה שמושחים על פלע.

(ב) טָמוּם. מכוסה כמו (שבת דף פ"א ע"ב) היתה לו גומא וטמומה צבית חייב משום בונה, פי' היה חור וכיסה אותו. עָמוּם. מכוסה, כמו לא עָמַמוּךָ (יחזקאל כח ג) ת"י לא יתכסא מנך.

(ג) שִׁיר עֲגֹב. לה"פ (יחזקאל לג לב) וְהִנָּךְ לָהֶם בְּשִׁיר עֲגֹבִים, ת"י כזמר אבובין, ואבוב הוא חליל כמו שפירש"י ביומא (דף כ' ע"ב).

(ד) שִׁגְבִי. כח ועוז, כמו ישגבך (תהלים כ ב).

משובותינו רבו ופתחת ישראל שובה.

מרדוּתִינוּ

הַשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה (איכה ה' כ"א):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בַעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עֵנֹן וּפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: וְעַתָּה יְיָ אֲבִינוּ
אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחֲמֹר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֶׂה יָדְךָ בָּלָנוּ: וְאַתָּה יְיָ אֵל
תִּשְׁכַּחֲנוּ לְנִצָּח וְאֵל תַּעֲזֹבֵנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: וְאֲנַחְנוּ עֲנִיִּים וְכוֹאֲבִים
יִשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגָּבֵנוּ: אֶל־תִּרְחַק מִמָּנוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עוֹזֶר:
כִּי אֲכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשָּׁמוֹ: קוֹמָה עֲזֹרָתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן
חֲסֹדְךָ:

לִי הַיִּשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ בְּיָמֵינוּ הַיּוֹם־קָרְאוּנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סֶלָחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צַג שְׁלִישִׁיהַ עַל סֵדֶר א"ב וּבְסוֹף חֲתוּם אֵלֶיהָ בֵּר שְׁמַעִיהָ חֹזֵק וְאִמְץ וְכָל צְחוּ צַעֲלֵי ד' אֲנִים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַתָּה חֶלְקִי וְצוּר לְבָבִי.

וְחוֹזֵק

אֹתִיךָ בְּלִילָה עַל־מִשְׁכָּבִי^(א).

תַּאוּתִי אֵלֶיךָ

אֱלֹהֵי אֶקְרָא בְּעֶטֶף לְבִי (תהלים ס"א ג):

כְּשִׁלְבִי חֶלֶשׁ:

בְּגִדְנוּ וְהִרְבִּינוּ חוֹבוֹת וּכְעָסִים.

(א) בְּלִילָה עַל מִשְׁכָּבִי. כִּי בְלִילָה נִפֵּשׁ הָאָדָם פְּנוּיָה לְמַחֲשָׁבָה.

וּלְמִרְמָם כָּאֶפֶר הָיִינוּ מַעֲשִׂים^(א).
רמסו ודרסו אותנו כאפר.

כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים:

נִבְּרוּ עַד־מָאד מְצוּקוֹתֵינוּ.

בְּרָאָה^(ב) שָׁגִינוּ, פְּלִילִיָּה פּוֹקוֹתֵינוּ.
טעינו אפי' בדבר הנראה לעין ונכשלנו במשפט.

וּכְבֹּגְד עֲדִים כָּל־צִדְקָתֵינוּ (ישעיה סד ה):
כבגד מלוכלך

דַּעַת חֲסֵרָנוּ פִּתְאִים מַעֲרָמָה.
אנחנו כסילים ללא דעת.

תִּהְלֶה תַּשִּׁים בְּמִלְאֵכֵי רוּמָה.
גם במלאכים אתה מוצא דופי.

אַף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה (איוב כה ו):
קו"ח באדם שסופו רימה:

הֵן אֵיִם תִּטּוֹל בְּדֶק.

בגבורתך אתה מזיז איים כמו אבק.

וְאִם עוֹלָתָה תַּחֲפֹשׁ וְתִבְדֶּק.
את חטאינו

מִה־נִּדְבָר וּמִה־נִּצְטַדֶּק (בראשית מד ו):

וְאַבְקֶשׁ גִּדֵּר וְעִמֵּד בַּפָּרִץ.

חיפשנו מי שיתפלל עבורנו.

וַיִּשָּׂר אֵין פָּנִים לְהָרִץ.

אבל אין צדיק שידע לרצות פניך.

אַבְד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ (מִיכָה ז ב):

זְמַן קָצִי סָתוּם מְלִידֵע.

זמן הקץ אינו ידוע.

עוֹנוֹתֵי הַטּוֹ קָרְנֵי לְהִנָּדֵע.

עוונותי גרמו שכבודי נלקח ממני.

כִּי־פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע (תהלים נא ה):

חָמָם אֲזַעַק וְאֵין מוֹשִׁיעַ.

זעקתי על חמס שעשו לי ואף אחד לא הושיע אותי.

לָמָּה צָדִיק מִכֶּתִיר מְרֹשִׁיעַ.

מדוע רשעים מסבבים ומאיימים על הצדיק מכל צד.

(א) מַעֲשִׂים. לה"כ (מלאכי ג כא) וְעֹפּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אַפֶּר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם ת"י ותדושון רשעים.

(ב) בְּרֹאָה שָׁגִינוּ. ע"פ הפ' שָׁגוּ בְּרֹאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה (ישעיה כח ז).

וְלֹא־קָצַרְתָּ יְדָךְ מִהוֹשִׁיעַ (ישעיה נט א):

מְלֹאִיךָ דּוֹפְקִים, בָּיִם הוֹמִים.
ישראל דופקים שערי שמים ברעש גדול כמו מי הים.
אֲנוּסִים חֲמוּסִים בְּיַד אֱמִים.

תִּשְׁפָּחֵנוּ תַעֲזִיבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים (איכה ה כ):

יַעֲקֹב לְמִשְׁפָּחָה וַיִּשְׂרָאֵל לְבוֹזִים.
למרמס

כְּבוֹדָה שְׂבָעַת חֶפֶת חֲזִיזִים^(א).
כנסת ישראל הנכבדת הושַבְתָּ בחופה עשויה משבעה ענני כבוד.

כָּרַחַל נֶאֱלָמָה לְפָנֵי גִזְזִים (ישעיה נג ז):
עכשיו כרחל השותקת

כִּילִי^(ב) וְנָבֵל כְּמֹלֶךְ בְּמִסְבּוֹ.
אויבינו הרשעים יושבים כמלכים.

נָדִיב וְשׁוֹעַ^(ג) נִטְרָד מִחֶבְוִי^(ד).
ובני ישראל הנכבדים גורשו מביתם.

כָּכְלִי אֵינִי־חַפֵּץ בּוֹ (ירמיה מח לח):
ככלי שבור:

לְעוֹלָם לֹא תִטּוֹר לְהַחֲרִיבֵנוּ.
לא תשמור חטאינו

שְׁמֹאלְךָ דָּחַתָּנוּ וַיִּמְיֶנְךָ תִּקְרִיבֵנוּ.

אֲדָנִי עֲשֻׁקְהִילָנוּ עָרִיבֵנוּ^(ה) (ישעיה לח יד):
קח אותנו והצילנו:

מֵאֵז תָּמִיד לָנוּ תִּדְבָּהּ.
חטאנו בדברי פינו.

הַקּוֹיֹת שָׁבִים בְּרוּחַ נְדִיבָהּ.
נתת תקוה לשבים כשהבטחת לקבל אותם ברוח נדיבה ואמרת –

אַרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֲהַבֵּם נְדָבָה^(ו) (הושע יד ה):
אסלח מרידתם

נוֹבְעוֹת עֵינֵי בְּנֵי־אֶלִי.
דמעות כנחלי מים.

(א) חזיזים. עננים (רש"י זכריה י א) וכשיטת ר' הושעיה (במדבר רבה א ב) שהיו שבעה ענני כבוד.

(ב) כילי. רמאי (רש"י ישעיה לב ה).

(ג) שוע. אדון (רש"י שם).

(ד) חבו. ל' מחבוא.

(ה) עֲשֻׁקְהִילָנוּ עָרִיבֵנוּ. פירש"י לקח אותי מיד מלאך המוות וערביני להינצל.

(ו) אהבם נדבה. דין התשובה נותן שהקב"ה יסלח לחוטא אחרי שובו, אבל לא שיאהב אותו. והקב"ה לפניו משורת הדין, צחור נדבה, מצטיח לאהוב את השב כאילו לא חטא (רש"י, שער"א א מצ).

הוֹלֵל שׁוֹקֵט וְשָׁבְתוּ גִילִי.

הרשעים השוטים שקטים וְשָׁמְחָתִי פסקה.

וְאַנִּי כְּמַעַט נִטְיוֹ רַגְלִי (תהלים עג ז):
התמוטטו

שֶׁה אֹבֵד עִם נוֹשָׁע.

ישראל שהושעת בעבר, עכשיו כשה אובד.

אֶזְרָא מִצָּא, מִבְּטָן פֶּשַׁע.

מבטן אימו נכנס באדם יצר הרע והוא מתחיל לחטוא.

צָדִיק מֵט לְפָנֵי־רֶשַׁע (משלי כה כו):
ויצר הטוב מתמוטט לפני יצר הרע:

עֲדוּת בִּיעֶקֶב בְּתַעֲוִיָּה נִחָתָם.

נחתמה בתורה הבטחתך לאבותינו –

בְּאֶרֶץ אוֹיֵב הִבְטַחְתָּ לְהַחְיֹתָם.

וְאַף גַּם־זֹאת בְּהִיּוֹתָם (ויקרא כו מד):

פְּשָׁעִים תַּעֲבִיר, עֲוֹנוֹת תִּמְחֹק.

הַרְחִיבָה שְׂאוֹל נַפְשָׁה לְרַחֹק.

גהינום נפתחה עד למרחקים לבלוע אותנו.

וּפְעָרָה פִּיָּה לְבָלִי־חֶק (ישעיה ה יד):
ופתחה פה בלי גבול:

צָפָה נַחֲשׁוֹל^(א), קָרַב לְחַפְּשֵׁנוּ.

סערה הציפה אותנו, קרב להוציא אותנו לחרות.

דִּלְנוּ וְהַעֲלֵנוּ מִטֵּיט רַפְּשֵׁנוּ.

טיט ורפש ענין אחד

שׁוֹבָה יִי חֲלָצָה נַפְשֵׁנוּ (תהלים ו ה):
הוצא נפשנו מצרה:

קִדְשֵׁנוּ צוֹם בְּתַפְּלָה לְקִדָּם.

לבוא לפניך.

חֲבֵשׁ וְצָרִי לְמִפְתָּנוּ הַקָּדִים.

ותרופה

זָכַר עֲדָתְךָ קִנִּיתָ קָדִים (תהלים עד ז):
שקנית בימי קדם:

רָגְזוּ הַנַּח וְכַעַם הָשֵׁךְ.

שכך.

אֲסוּרִים בַּעֲבוֹתוֹת אֶהְבֶּה הַמֶּשֶׁךְ^(ב).

ישראל האסורים, משוך אותם כמו אב המושך את בנו.

(א) נחשול. תרגום של סערה (ת"י יונה א ז).

(ב) בעבותות אהבה המשך. ע"ש הפ' בַּחֲבִלֵי אָדָם אֲמַשְׁכֵּם בַּעֲבוֹתוֹת אֶהְבֶּה (הושע יא ז) ופירש"י בחזלים רכים אשר ימשוך בהם האדם את בנו כלומר במשיכת רחמים.

מבית כלא ישיבי חשך (ישעיה מז ז):

שְׁלוּחַ לְשִׁבוּיָהּ קָרָא וּשְׁמָטָה.

שילוח ושמיטה שניהם ל' חרות

בְּרִיחַ גִּדְעַ, שְׁבוּר מוּטָה^(א).

שבור בריחי בית הכלא ואת העול.

רַפָּה שְׁבָרֶיהָ כִּי מוּטָה (תהלים ס ז):

רפא שברינו כאשר אנחנו נופלים:

תְּשׁוּבָה הִשְׁבַּתִּי לְתַנּוּן וְזִחַל.

לגוים השוחקים עלינו, המשולים לתנינים ונחשים.

תִּקְוָתִי הוּא סוּלַח וּמוּחַל.

ה' תקותי,

הֵן יִקְטִלֵנִי לוֹ אֵיחָל (איוב יג טו):

גם אם יקח את נשמותי אקווה לו:

אֵלֵינוּ הֵטָה בּוֹרָא אֲזַנָּךְ.

שְׁמָעָה יוֹדְעֶיךָ תְּקַשִּׁיבָה מִחֲנֻנֶיךָ.

תִּכּוֹן תִּפְלָתִי קִטְרַת לִפְנֶיךָ (תהלים קמא ז):

חֵזֶק כּוֹשֵׁל וְאַמִּץ רַפְּיוֹן.

מְקַדֵּשׁ יִסֵּד יֹשֵׁב אֶפְרַיִם.

כינוי למשכן (רש"י שיר ג ט)

הֵיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן (תהלים נא כ):

אֲ מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוּחַל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֲ הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהֶיךָ זַעֲקוּ
וְנִמְלִטוּ בָּךְ בְּטַח וְלֹא־בוֹשׁוּ: וַיִּבְטַחוּ בָּךְ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עֲזָבְתָּ:

(א) מוּטָה (ירמיה כח ז). עַץ הָעוֹל.

דְּרָשִׁיךְ יי: לָמָּה אֱלֹהִים זָנְחָתָּ לְנִצָּחַ יַעֲשֶׂן אַפְּךָ בְּצֹאן מִרְעִיתֶךָ: לָמָּה
לְנִצָּחַ תִּשְׁכַּחַנו תַּעֲזֹבְנוּ לְאָרֶץ יָמִים: לָמָּה פָּנִיךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֲנִינוּ
וּלְחַצְנוּ:

לִי תִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סִלְּחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צד עקידה חתום נראשי המאמרים אפרים בר רבי יצחק

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶהְיֶה שָׁכֵן אִם רֶקֶן. אִם אַפָּס רִבַּע הַקֶּן^(א).

אע"פ שבית המקדש בו שכנה השכינה ריק, ואין לנו קרבן העוף, ששויו רבע שקל.

אֶל־נָא נֹאבְדָה כִּי עַל בֶּן. יִשְׁלָלְנוּ אָב זָקֵן (נראשית מד כ):
כיון שיש לנו זכות אברהם:

פָּנִינוּ אֵל אִם תִּכִּיר. וְצִדְקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר.

צויתו קח־נָא בְנֶךָ יִקִּיר. וְנִמְצָה דָּמוֹ עַל־קִיר (ויקרא א טו):

ונסחט דמו על קיר המזבח:

רִץ וְדִין לְהַקְדִּישׁוֹ. וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ.

ושמח אע"פ שאהב אותו מאוד.

עֲטֹרוּ בַּעֲצִים וְאִשׁוֹ. נִזֹּר אֱלֹהֵינוּ עַל־רֹאשׁוֹ (במדבר ו ז):

הטעין את יצחק עצים ואש, ונחשב אברהם באותה שעה ככהן גדול הלוּבש צִיץ:

יְחִיד גִּבֹּר כְּלָבִיא. וְאָמַר לְמוֹבִילוֹ אָבִי.

יצחק התגבר כארי. ואמר לאברהם, שהיה מוביל אותו – "אבִי"

הִנֵּה הָאִשׁ וְהָעֲצִים נָבִיא. וְתִשׁוּרָה אֵין־לְהָבִיא (פ"א ט ז):

וקרבן

מִחֲכֻמָּה הִשְׁיבֵנוּ מִלָּת. אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשָּׂה לְעֹלָת.

יְחִידוֹ שְׁנִיָּהֶם בְּגִילָתָה. יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מִסֵּלָה (ישעיה מ ג):

הלכו בדרך ישרה:

בְּרֹאוֹתֶם תֵּל הָר. הַשְּׁפִילוּ מִרְאָה זֹהָר.

תל והר ענין אחד – ראו את מראה השכינה.

מְקוֹם אֲנִי הַסֶּהַר^(ב). וְשְׁנֵי בָנֵי הַיְצָהָר (זכריה ז יד):

הסנהדרין כהן גדול ומלך, שנקראו כן ע"ש שנמשחים בשמן:

רְבוּעַ מִזְבֵּחַ בָּנָה. וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ פָּנָה.

לשם שמים.

(א) רובע הקן. זכ"ה (דף ל"א ע"ב) לריך שיפריש רובע (פי' חצי זוז) לקינו.

(ב) אגן הסהר (פיר ז ג). דרשו חז"ל, סנהדרין (סנהדרין דף ל"ז ע"א).

כִּי לֹא מָלְבוּ עֵנָה. וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה (שמות יז יב):

אבל כוונת ה' לא היתה כן, אלא רק לראות אם אמונתו חזקה:

כִּי חֲפִץ וְנִכְסוּף. לִבִּי אֱלֹהִים אֲכַסּוּף.

אמר יצחק – ה' רוצה בי, וגם אני בליבי, מתגעגע אליו.

הָאֵם תִּמְנַעֲנִי סוּף. וְנִפְשִׁי אֱלֹהִים יֶאֱסָף (איוב לד יד):

וגם אם תסרב להקריב אותי, סוף שיקח את נפשי:

יַחֲידוֹ הַגִּישׁ אֱלֹהִים. רַחֲמָיו אֶסָּף מֵעַלְיוֹ.

סילק אברהם את רחמיו.

עֶקֶד יָדָיו וְרַגְלָיו. וְהֵנָּה יִי נִצָּב עָלָיו (בראשית כח יג):

יְהִי עֵינָיו פָּקָה. אֶת־הַפְּאֻכֶּלֶת לָקָה.

ה' פקח עיני אברהם, ואז לקח אברהם את הסכין.

וְהֵנָּה אֵיל נֹכַח. רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח (בראשית לא מז):

ושחט את האיל שהזדמן לו. ה' ראה כי עמד א"א בניסיון והוכיח בכך את צדקתו:

צִדְקוֹ לְעַד יוֹחֵק. לְפָנֶיךָ בְּשִׁמִּי שִׁחֵק.

ייחקק לפניך בשמים.

וּתְזַכֵּר בְּעֵת הַדִּחָק. אֶת־אַבְרָהָם וְאֶת־יִצְחָק:

חַיּוֹת קָרָן בַּסֶּבֶךְ. תִּזְכּוֹר לְעַם קְרוֹבָךְ.

מראה קרן האיל בענפי השיח.

תַּעֲזֹר רַחֲמֶיךָ בְּטוֹבָךְ. בַּעֲבוּר אַבְרָהָם אֶהְבֶּךָ (בראשית כו כד):

קוֹל הַצֹּאן דִּלְתִּיךָ יִשְׁקוֹד. בְּזִכֹּר עֲקֻדָּה בָּאִים לְקוֹד.

ישראל תמיד משמיעים קולם בתפילה מול שערי שמים, מזכירים זכות העקידה, ומשתחוים לפניך.

וְאֶתָּה בְּרַחֲמֶיךָ תִּפְקֹד. פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד (בראשית ל מ):

תזכור לישראל את זכות יצחק הנעקד:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר

ראשון ראשון מְרַבֵּה מַחֲלִיחַ לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עַם־כִּלְבָּשֶׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ

בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנָנוּ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ:

סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסִלַּח

וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

טוֹב־יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵנוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹז

בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד־דֹּר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב

לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּגִדִּיבִים: טוֹב־וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כָּן

וַיֹּרֶה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֲלִל וְדוּמָם לְתִשׁוּעָתָהּ יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי כָאוּ מִיָּם

עֲדֵנָּפֶשׁ: הוֹשֵׁעַ יְיָ אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ אֶת־נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׁאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֶסֶד כִּי־פָּסוּ אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שִׁמְךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְּתֶךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

צֶה פְּזוּמוֹן חֲמוֹס בּוֹ שֶׁלֹּמֶה הַקָּטָן חֹזֵק (אבן גבירול)

שִׁחַר קִמְתִּי לְהוֹדוֹת, לָךְ אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי.

וְאַרְגֵּן לָךְ בִּקְרָה, לְהוֹדִיעֶךָ חַטָּאתִי.

תִּנָּתֶן לִי בָזָה, שָׁכַר לִפְעֻלָּתִי.

נִפְשִׁי בִשְׂאֵלָתִי. וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי:

לִפְנִים זֹאת בִּישְׂרָאֵל, לְמַקְרִיבֵי הַקָּרְבָּן.

אִם חַטָּאת כִּשְׁנִי, כֵּלֹּא הִפֵּךְ לָבָן.

וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי^(א), אֲנִי תָמִיד עַל חֶרְבָּן.

נדדה שינה מעיני מרוב צערי על החורבן.

וְאֵין לִי לָבֹד מִלָּתִי. לְעִלָּתִי וּמִנְחָתִי:

דבריי הם לי במקום עולה ומנחה:

מִזְבֵּחַ בְּהִיּוֹתוֹ, וְקַדְשִׁים לְזִבְיָחָה.

וְהִבִּיא אִישׁ אֶת־זִבְחוֹ, וְנִתְכַּפֵּר בְּסִלְיָחָה.

אִפֹּם מִנֵּי מִכֶּהֱן, וְאֵין זֶבַח וְאֵין מִנְחָה.

בְּהִתְוֹדוֹת חַטָּאתִי. תִּהְיֶה כְּקָרְבָּן תּוֹדָתִי^(ב):

וידווי:

הֵן בְּהִיּוֹת הָעֲבוּדָה, וְכֵהֶן עַל מִשְׁמֶרֶת.

הֵלֹא חַטָּאת מִכַּפֶּרֶת, וְהֵעֲלָה מִכְשָׁפָה.

(א) וְאַדְדָּה כָּל־שְׁנוֹתִי (ישעיה לח טו). פרש"י אתגודל מכל שנתי כמו (בראשית לא מ) וְתִדַּד שְׁנָתִי.

(ב) תודה. וידווי כ"ש (סנהדרין דף מ"ג ע"ב) וְתִתְּלוֹ תּוֹדָה (יהושע ז יט) שכל המומתין מתוודין.

וְאִין לְבוֹנָה וְאִין קְטָרַת, וְנִשְׁאַרְתִּי שְׁחִרְחֻרַת.

שחורה מעוונותי.

תּוֹדָתִי זְבִיחָתִי. וְשִׁיחָתִי עֹלָתִי:

וידווי במקום קרבן, ותפילתי במקום עולה:

הֵן קָדַם בַּמִּקְדָּשׁ, בְּקוֹם זְרִיזִים בְּאַשְׁמֹרֶת.

מְהוֹרִים נִצְּבוּ לְהַפִּים, הַחֲדָשִׁים לְקְטָרַת.

וְאִין עוֹד כְּהֵן מִשְׁרֵת, וְלֹא חֵלֶב וַיִּתֶּרֶת.

וְאַשְׁפֹּף אֶת־רִנָּתִי. וְאַרְבֶּה אֶת־דְּמָעָתִי:

****בְּהַתְּוֹדוֹת חֲטָאתִי. יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי****

חֲזוּהָ קְדוֹשׁ כִּי יָדִי, כְּבָדָה עַל־אַנְחָתִי^(א).

דע ה' שצרותי יותר חזקות ממה שאני מתאר באנחתי.

וְאִין מִי יַעֲמֹד בְּעָדִי, וְאִין לִי בֵּית מְנוּחָתִי.

בית המקדש.

לְבַד בְּךָ אֶזְכִּיר שְׁמֶךָ, מְעוֹז צוּר יְשׁוּעָתִי.

הַעֲבֵר אֶת־אַשְׁמָתִי. וְעֲנֵתְהִי־בִי צְדָקָתִי.

נַפְשִׁי בִּשְׁאֵלָתִי. וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי:

ה' שִׁחַר קִמְּתִי לְהוֹדוֹת, לָךְ אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי. וְאַרְנֶנּוּ לָךְ בִּקְרָה,

לְהוֹדִיעַךָ חֲטָאתִי. תִּנָּתֵן לִי בָּזָה, שְׂכָר לַפְּעֻלָּתִי. נַפְשִׁי

בִּשְׁאֵלָתִי. וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מְעַבֵּר

רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֶּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת

עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כִרְעָתָם תִּגְמוֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֻוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיִּרְדּוּ יְיָ

בְּעֶנְיָ וַיִּתִּיצֵב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֵר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר

חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנָן וְנִפְשָׁע וְחֲטָאָה וְנִקְחָה. וְסִלְחָתָהּ לְעוֹנֵינוּ וְלִחֲטָאתֵינוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:

סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאֵנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח

וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

****** בְּהַתְּוֹדוֹת חֲטָאתִי. יְהִי כְּקָרְבֵּן תּוֹדָתִי. לֹא ידעתי למה חוזרים על שתי צדקות אלה שכבר נאמרו לעיל. וזכתי ל' אינם.

(א) ידי כבדה על אנחתי (איוב כג ז). פירש"י מכת נגעי תקיפה יותר מאנחתי שאני קובל ואועק.

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוּתֶיךָ לֹא יִתָּמוּ: אַתָּה
תָּקוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּנָה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכֹרִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁכָרָה
לְבִנְשָׁכָר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם: אֲזוּ תַחֲפֹץ זְכִי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזוּ יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחְךָ פָּרִים:
זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֲסִדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: זְכֹרֵנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עֲמָךְ פָּקֵדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ:
זְכֹר עֲדָתְךָ קִנְיַת קָדֶם גְּאֻלַּת שִׁבְט נִחְלָתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זְכֹר יְיָ חַפֵּת
יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁכַּח לְנֶצַח: זְכֹר יְיָ לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
הָאֲמֹרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוֹד בָּהּ: זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זֶרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲתֵּן לְזֶרְעָכֶם וְנִחְלֹי לְעַלְמֵם: זְכֹר לְעַבְדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

צו חטאנו ע"ס א"ב וכל צתיו של ג' אצנים וסיוס כל מאמר על לה"כ וסס המחצר מושה בר שמואל

כתב הכו"ה, בסליחה זאת מונה והולך כל עשרת הדברות על הסדר. לצור מעווי, כנגד אנכי, מות לחי בחובר, כנגד לא יהיה לך, אלה באבלה נשיה, כנגד לא תשא, בזולתי יום נפישא, כנגד זכור, בחייתי בן מנבל, כנגד כזל, ובשפך דם רצח, כנגד לא תלחם, בזנתי בלבי ובעיני, כנגד לא תנאף, וגנבתי ולקחתי בחזקה, כנגד לא תגנוב, והעדתי שקר, כנגד לא תענה, וחמדתי, כנגד לא תחמוד.

אוֹדָה עָלֶי פִּשְׁעִי. לְצוֹר מַעְזִי וּמוֹשִׁיעִי.

אֲנָא מָרַק רִשְׁעִי. אֲךָ לֹא־בַעֲי^(ח) (אויב ל כד):

נקה אך לא בעונשים קשים:

בַּעֲי הַשָּׂדֶה וְגָלִים^(ג). נִתַּתִּי בְּרַעַ מַעֲלָלִים.

במקום חורבן ושממה, לקחו אותי בגלל מעשי הרעים.

בְּצֶדֶק שְׁלֹשֶׁת הַגְּדוֹלִים. יִנִּיחַ חַטָּאִים גְּדוֹלִים (קהלת י ד):

אבות. יסלח

גְּדוֹלִים מַעֲשִׂיךָ אָבִינוּ^(א). בְּשִׁבְעִים פְּתָנִים כְּהִינּוּ.

נחשים

לוֹלִי רַחֲמֶיךָ קוִינּוּ. כְּמַעַט כְּסֹדֶם הִינּוּ לַעֲמֹרָה דְּמִינוּ (ישעיה א ט):

דְּמִינוּ לְקֹאת מִדְּבָר. מֵת לַחֵי כְּחָבֵר.

גלינו למדבר, כמו צפור ששמה "קאת". בעוון ע"ז שחיברנו אליל מת לאל חי.

וְהוֹשֵׁב לִי דָבָר. מֵהִלְתָּבֶן אֶת־הַבֵּר (ירמיהו כג כח):

והוכיח אותי ירמיה הנביא – אין לערב תבן עם חיטה, פי' שקר עם אמת:

הַבֵּר בְּנִשְׁקִי אֲהַבְתָּנִי. רַע בְּבַחְרִי נִטְשָׁתָנִי.

כשהצטיידתי בטוהר לב, אהבת אותי.

(ח) אך לא בעי. ת"י לא בריתחא, אלא מעט מעט כמי שנפרע מאוהבו (ע"ז דף ד' ע"א).

(ג) עי השדה וגלים. שניהם ל' ערימות אצנים.

(א) גדולים מעשיך אבינו. בשבעים פתנים כהיננו. ציומא (דף ס"ט ע"ב) ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות.

בְּהִקְנִיאי לךְ הִקְנֵאתֵנִי^(א). אִם־חֲטָאתִי וְשִׁמְרַתֵּנִי (איוז י יד):
 כאשר הרגונך, ציערת אותנו. את חטאינו שמרת וזכרת להעניש אותנו:

וְשִׁמְרַתֵּנִי מִחֲרָבוֹת שְׁחֻזוֹת. וְאֶפֶרָה פְּלִאִיךָ חֲזוֹת.
 בכל זאת הכרתי וראיתי ניסידך.

מְלַכְלוֹתִי בְּגֵאוֹת עֲלִיזוֹת. וְאַפְגֵּם־זֹאת (ויקרא כו מד):
 כאשר גם בגלותי הצלת אותי מכיליון הרשעים, השמחים להרע לי:

זֹאת הִיא נְחֻמָּתִי. הַתְּוֹדוֹת וְעֻזֹּב חֲטָאתִי.
 אתנחם בזכרי כי אתה מקבל את המודה והעוזב.

וְאַתְּוֹדֶה וְלֹא בִשְׁתִּי. אֲמַנָּה אֲנֹכִי חֲטָאתִי (יהושע ז כ):

חֲטָאתִי לָרַב הָעֲלִילִיתָ. אֵלֶּה בְּאַבְלָה^(ב) נְשִׂיָּה^(ג).
 כינוי להקצ"ה בעוון שבועת שוא אבלה הארץ.

וְהִפִּיתִי בְּלִי רְטִיָּה. פָּצַע וְחִבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה (ישעיה א ו):

טְרִיָּה מִכָּתִי וְאַנוּשָׁה. בְּזִלְזֻלָּתִי יוֹם נְפִישָׁה.
 וכואבת. שבת.

וְקִאֲתֵנִי מְנוּחַת יְרֻשָּׁה. יָם וְדָרוֹם יְרֻשָּׁה (דברים לג כג):
 ארץ ישראל הקיאה אותי. ארץ ירושתנו שהתפשטה למערב ולדרום:

יְרֻשָּׁה אֶרֶץ נִדְחִי. בָּשָׂר וָעֶצֶם לַפְּצָחִי^(ד).
 גורשתי מארצי ונדחתי. שיברו בשרי ועצמי.

וְצָרַחְתִּי מֵרַב שִׁיחִי. אִם־כֹּחַ אֲבָנִים כָּחִי (איוז ו יז):
 אין כוחי כמו כוח האבן ואיני יכול לסבול עוד:

כָּחִי כְּשֵׁל מִסָּבֵל. כְּהִיִּיתִי בֵּין מְנַבֵּל.

וּבִתְעוֹתִי אַחֲרֵי הַהֶבֶל. מְחוּלִי נִהַפֵּךְ לְאַבֵּל (איכה ה טו):

לְאַבֵּל בְּנֹזְרֵי הַיָּמָר. וְעֲגָבִי לְבָבִי נִתְיַמָּר.
 וכלי שיר הוחלפו בבכי.

בְּקוֹל שִׁירִים וְזִמָּר. בְּמִרְנָפֶשׁ מְסֻפָּד מָר (יחזקאל כז לא):
 במקום שירים, עצבון ומספד:

מָר לְמִתּוֹק כְּהִפְצָח^(ה). כְּעַם אָדוֹם וָצַח.
 קראתי "מר" לדבר ה' המתוק, ואז כעס עלי ה'.

וּבִשְׁפָּךְ דָּם רָצַח. הִיָּה כְּאֹבִי נֶצַח (ירמיה טו יח):
 בגלל עוון רציחה.

נֶצַח הַחֶרֶב חֲדָרָה. וְאַלְמָנָה וְשִׁבְלָה וּבִעָרָה.
 נכנסה. הרגה את הבעל ואת הילדים, ונשארה האישה אלמנה ושכולה.

(א) בהקניאי לך הקנאתני. לה"כ (דברים לב כא) הם קנאוני בלא־אל פְּעֻסוֹנִי בְּהַבְלִיהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא־עָם, ופירש"י קנאוני, הדעירו חמתי.

(ב) אלה באבלה. ביימפני אלה אבלה הארץ (ירמיהו כג י), פירש"י מפני שבועת שקר חרבה הארץ.

(ג) נְשִׂיָּה. אֶרֶץ נְשִׂיָּה (תהלים פח יג), פי' ארץ שכחה ועזובה, כן כינה הפייטן את ארץ ישראל.

(ד) לפצחי. לשכר, שנא' וְאַתֵּי־עֲצָמוֹתֵיהֶם פָּצְחוּ (מזכר ג ג).

(ה) הפצח. ל' דיבור כמו שנא' פָּצְחוּ רִנָּה וְצִהְלִי (ישעיה נד א).

וּכְמַעַט הִפִּיתִי בְּעֶבְרָה. מִפֶּת בִּלְתִּי סָרָה (ישעיה יד ו):
הוכייתו בכעסו של הקב"ה
מכה כמעט בלתי הפיכה:

סָרָה עֲטָרַת גְּאוּנִי. בְּבִגְדֵי בְּמִבְטָחִי וּבְמִשְׁעָנִי.
לקחו את הכתר ממני.
כאשר בגדתי בה' מבטחי.

שִׁמְם בֵּית מְעוֹנִי. פִּלְגֵי־מַיִם תֵּרַד עֵינִי (איכה ג מח):
בית המקדש.

עֵינִי נִגְרָה בְּאִישׁוֹנִי^(א). בְּזִנִּיתִי בְּלִבִּי וּבְעֵינִי.
מעני נזולות דמעות בלילה.

וּכְסִתָּנִי בְּלִמָּת מוֹנִי. וְאִידָּךְ אִשָּׁא פָּנִי (ש"ב ז כז):
הגויים הלועגים לי מכסים אותי כלימה. ואידך אעמוד לפני ה' מרוב בושה:

פָּנִי חֲמַרְמְרוֹ^(ב) מִפְּצוּקָה. בְּהִכְעִיסִי לְשׁוֹמֵעַ צַעֲקָה.
פני מכוערים מרוב הצרות.

וְגִנְבֹתִי וְלִקְחֹתִי בְּחֻזָּקָה. וּמִה־יֵשְׁלִי עוֹד צַדִּיקָה (ש"ב יט כט):

צַדִּיקָה וְחֶסֶד גָּעַלְתִּי. וְהַעֲדֹתִי שָׁקֶר וְחִמְדֹּתִי.

וּבִיד אֲכַזְרִים סִגְרֹתִי. מִן־הַפִּצָּר קָרָאתִי (תהלים קיח ה):
נסגרת.

קָרָאתִי לְרוֹכֵב עָרְבוֹת. מִפְּלִיא פְּלָאוֹת מְרִבּוֹת.
כינוי לה'

הִרְאֵנוּ נְחֻמוֹת טוֹבוֹת. בְּאִשֶּׁר הִרְאִיתָנוּ צָרוֹת רַבּוֹת (תהלים עא כ):

רַבּוֹת רָעוֹת עֲדָתְךָ. בְּעֲלוּתָ אֲדוֹנִים זוֹלָתְךָ.
שלטו עליה

חֲרָפוּ וְנֶאֱצוּ לְעַמָּתְךָ. תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבִתְךָ (מ"א ח לו):

שְׁבִתְךָ פָּעַלְתָּ אֲדוֹנֵינוּ. תִּכּוֹנֵן וּתְקוּמָם בְּחֵינֵנוּ.
ביחמ"ק השלישי שהכנת.

וְתִשְׁכּוֹן בֵּית מְאֹוֵינוּ. הֲלֹא־אֵתָהּ תָּשׁוּב תְּחִינֵנוּ (תהלים פה ז):
בבית המקדש.

תְּחִינֵנוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים^(ג). וְדִלְנוּ מִפְּעַמְקֵי מַיִם.
מב' חורבנות. וְהַעֲלָה אוֹתָנוּ

צָרַת חֲרָבָה פְּעַמִּים. יִשְׁקִיף וְיֵרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם (איכה ג ט):

מִשָּׁמַיִם תָּבֵא רוּחָהּ. שִׁכַּח מַעֲדָתְךָ אֲנָחָה.

וְאַל לִנְצַח תִּשְׁכַּחַהּ. אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלְחָה (דניאל ט יט):

(א) באישוני. כלילה כמו שנא' (משלי ז ט) בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאַפְלָה.

(ב) פְּנֵי חֲמַרְמְרוֹ (אויב טז טז). הרלב"ג פי' נמלאו ללכוד, והרד"ק (בשורשים) פי' נעכרו, ורש"י פי' נקמנו.

(ג) תְּחִינֵנוּ אֲדוֹן מִיּוֹמִים. לה"כ (השע 1 ז) יְחִינֵנוּ מִיּוֹמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמָנוּ וְנִהְיָה לְפָנֶיךָ, ופירש"י יחזקנו משתי פורענות שעברו עלינו משתי מקדשות שחרבו, בזנין בית השלישי יקימנו.

סִלַּחָה לְמַרְחָם מִשְׁחָר^(ה). חֲטָאִים זָכָה לְהַצְחָר.

להלבין.

כינוי לכלל ישראל

קִבְּצֵם לְמָקוֹם הַמְּבָחָר. אֲדָנִי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תֹּאחָר (דניאל ט יט):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאִם
אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאִם אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וַעֲקֵדַת יִצְחָק. וְהָשֵׁב שָׁבוֹת אֲהֲלִי
יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאִם גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבִיבָהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלֶּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שָׁבוֹתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב
יי אֱלֹהֶיךָ אֶת־שָׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שְׁמָה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כַּשֵּׁלֵג וְכַצֶּמֶר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחְתָּ
יֹאמַר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשֵּׁלֵג כַּשֵּׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם־יִהְיוּ כַּצֶּמֶר כַּצֶּמֶר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מָחָה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ
כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנִכִּי אֲנִכִּי הוּא מָחָה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר: מָחָה
פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנֵן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מָחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנֵן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכָה
אֵלֵי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הֲאִזִּינָה יי בִּינָה הִגִּינוּ: יְהִיו לְרָצוֹן אֲמַרִּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לְבָנוּ לְפָנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַּעֲנֶה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ.

תָּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלָתֵנוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנָּתֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזִי פָנִים וְקָשִׁי
עָרַף לִזְמֵר לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵּי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאֵנוּ. אֲבָל
אֲנַחְנוּ חֲטָאֵנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהַרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְדָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרָרָנוּ.
קָשִׁינוּ עָרַף. רָשָׁעָנוּ. שַׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

(ה) לְמַרְחָם מִשְׁחָר (תהלים קי ג). פִּירָשׁ"י מִרְחָם מִשְׁחָר א"א שֶׁהִכִּיר אֶת צוּרָאוֹ מִשְׁנַפֵּל מִן הַרְחֵם, כְּמוֹ מִשְׁלִין
פִּירוֹת לִדְךָ הַאֲרוּזָה בִּי"ט וְאִיכָא דְחֲנִי מִשְׁחִירִין. וְכַלְשׁוֹן הַפִּיטִינִים (רָאָה שְׁחִירָת לִי"כ פִּיטוֹ אִיוֹמָה בַּחֲרָה)
הוּא כִּינוֹי לְכָלל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵם הַנְּשָׂאִים מִנִּי רַחֵם (ישעיה מו ג).

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמָּוְנוּ מִשּׁוֹשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ.
הִחֲבַל אוֹיְנוּ. וְנִפְרַע פְּאֲרָנוּ. זָבַל בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. הָרַב בַּעֲוִיָּנוּ. מִירְתָּנוּ הִיִּתָּה
לְשִׁמָּה. יְפִי אֲדָמְתָנוּ לְזָרִים. כָּחֲנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעָנוּ. שִׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

לְעֵינֵינוּ עָשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשָּׁךְ וּמִמֶּרֶט מָוְנוּ. נָתַנוּ עֵלָם עֲלֵינוּ. סָבַלְנוּ עַל
שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מִשְׁלוּ כָּנוּ. פָּרַק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סָבְבוּנוּ. קָרָאנוּךָ יי
אֲהִינוּ. רָחֲקָה מִמָּוְנוּ בַּעֲוִיָּנוּ. שָׁבְנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאַבְדָּנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבְנוּ מִטְעוּתָנוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֲרַפְנוּ לֹמֵר לְפָנֶיךָ יי
אֲהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צָדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גָּזַלְנוּ. דִּבְרָנוּ דְּפִי. הָעוֹיְנוּ. וְהִרְשָׁעָנוּ. וְדָנוּ. חֲמָסָנוּ. טָפְלָנוּ
שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרִדָּנוּ. נֹאצָּנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיְנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קָשִׁינוּ עֲרָף. רָשָׁעָנוּ. שִׁחַתָּנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ הִרְשָׁעָנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לְפָנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנִּסְתָּרוֹת נִקְנִי. נִקְנִי יי אֲהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְהַרְנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְנוּ. כִּפְתּוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וּמִתְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיָּכָה עֲבָדְךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשִׁאֲרִית
נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אֲפֹ בִיחָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּנוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

דְּנִיָּאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לְפָנֶיךָ. הִטָּה אֲחֵי אֲזוּנָךְ וּשְׁמַע פֶּקֶח עֵינֶיךָ וְרָאָה
שְׂמִמְתִּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים

תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אֲדָנִי שְׁמָעָה אֲדָנִי סְלַח אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֱלֹהֵינוּ לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שָׁמָּה נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמְּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי עֲוֹנֵינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גָּדְלָה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶץ־אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֲלֹתֵינוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַכְּפָאֲתֵינוּ. וְקִיָּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִכְמַחְתָּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חֹזֶנָּה בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגְאֵם־יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנו וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ כִּי אִסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשָׁאִיר: עַמְּךָ וְנִחַלְתָּךָ רַעֲבֵי טוֹבָךָ צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תִּאֲבִי וְשַׁעֲךָ יִפְּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הַרְחֵמִים וְחַסְלִיחוֹת:

א רַחוּם שְׁמָךְ: א חֲנוּן שְׁמָךְ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמָךְ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּה וְתִפְאָרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וְעוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זְכוּרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֶזְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צְדָקְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשַּׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלַּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַּיִם עִיר קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עַבְדֶּיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן מְבוֹחִים עַל יְחוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זֶךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמִטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֵר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹכֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קְרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחֲנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֵל אֲבִיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמָךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֻמִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִשְׁגֵּב אִפְחוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֲלֵמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמִּרְיָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ שְׁשַׁעְקָד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחֹרֵב הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר חֶבְרֹן הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּיָחוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְיוֹנָתָן בְּמַעַי הַדִּגָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֶזְרָיָה בְּתוֹךְ כְּבֹשׁ הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְעֶזְרָא בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מי שְׁעָנָה לְכָל־חַצְדִּיקִים וְחַסִּידִים וְחַתָּמִימִים וְחַיִּשְׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעַנְיָי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַכִּיבִי רוּחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיזָב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעִנְיָנוּ וּבְזִמְנָא קָרִיב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי אל־בִּאפָּךְ תִּזְכִּיחֵנִי וְאַל־בְּחַמְתְּךָ תִּיפְרֹנִי: חַנּוּנִי יי כִּי אֲמַלְלֶ־אֹנִי רַפְּאֵנִי יי כִּי נִבְחַלּוּ עֲצָמַי: וְנַפְשִׁי נִבְחַלָּה מֵאֵד וְאֵת יי עַד־מָתִי: שׁוּבָה יי חַלְצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדְּךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשֹׁאֵל מִי יוֹדֵה־לָּךְ: יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי, אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִמָּוֶתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרִשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֻׁשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעֻלִּי אֲוֹן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יי תַּחֲנִתִּי יי תַּפְלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וְיִבְחַלּוּ מֵאֵד כָּל־אֵיבֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ יִבְשׁוּ רַגְעִי:

מחא ומסא ממית ומחיה. מסיק משאול לחיי עלמא. ברא פד חטא אבוהי לקיה. אבוהי דחאס מסא לכאבה. עבדא דמרד נפק בקולר. מרה תאב ותבר קולרה: ברך בברך אגן וחסידן קמד. הא רוי נפשן בגידין מררין. עבדך אגן ומרדינן קמד. הא בבזתא הא בשביתא והא במלקיותא. במטו מנך ברחמך דנפישין. אפי לכאבא די יתקף עלן. עד דלא נחוא גמירא בשביתא:

צו תחנה

פיוט זה מיוסד על הגמ' בחגיגה דף י"ב ע"ב שבעה (רקיעים הן) ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות וכו'.

שְׁעָרֵי שָׁמַיִם. בְּלוּלֵי אֵשׁ וּמִים.^(א)

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים כְּמוֹנֵי שָׁמַיִם.^(ב)

כגימטריא

(א) שמים בלולי אש ומים. בחגיגה (דף י"ב ע"ב) מאי שמים וכו' אש ומים מלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע.

(ב) שלוש מאות ותשעים כמוני שמים. במס' דרך ארץ רבה סוף פ"ב והוא שזון כג' מאות ותשעים רקיעים. והרו"ה פירש ש"ל שערס או חלונות יש בשמים.

הַפֶּתַח לְחֲנוּן יִפֹּת פְּעָמַיִם^(א).

לתפילת ישראל.

וְתַעַל תִּפְלֹתֶם לֹא הַשָּׁמַיִם:

שְׁעָרֵי רָקִיעַ. בּוֹ מְאֻרוֹת הַתִּקְיָע^(ב).

תקע.

וּמִמֶּנּוּ זֹרְחִים בְּמִקְוָם לְהַשְׁקִיעַ.

המאורות זורחים מתוך הרקיע ושוקעים חזרה למקומם ברקיע.

הַפֶּתַח לְחֲנוּן יָם לָמוֹ הַבְּקִיעַ.

ישראל שבקע להם ה' את הים.

וְתַעַל תִּפְלֹתֶם פָּנֵי דָר רָקִיעַ:

שוכן

שְׁעָרֵי וִילּוֹן^(ג). נִכְנָם וַיּוֹצֵא בְּגָלְלוֹן.

שהקב"ה מותח כל יום ושוב גוללו.

וּמַחֲדֵשׁ בְּכָל־יּוֹם מִפֶּתַח־חַי חַלּוֹן.

ומחדש בו פתחי חלונות השמים.

הַפֶּתַח לְחֲנוּן מִצַּבְתָּהּ בְּאֵלּוֹן^(ד).

שארית ישראל.

וְתַעַל תִּפְלֹתֶם פָּנֵי דָר רוֹם מְלֹן:

ה' השוכן ולן בשמי מרום:

שְׁעָרֵי שְׁחָקִים. שָׁבוּ רִחִים שׁוֹחָקִים^(ה).

עוֹמְדוֹת וְטוֹחֲנוֹת מִן לַצַּדִּיקִים.

הַפֶּתַח לְחֲנוּן זְרוֹיִים בְּמֶרְחָקִים.

ישראל המפוזרים

וְתַעַל תִּפְלֹתֶם פָּנֵי שׁוֹכֵן שְׁחָקִים:

שְׁעָרֵי הַזְּבוּל^(ו). שָׁבוּ מִזִּבְחַ סְבוּל.

נסמך.

וְהַשָּׁר מִקְטִיר עָלָיו בְּמִכְהֵן בְּכָרְבוּל^(ז).

והמלאך מיכאל מקטיר עליו כמו כהן לבוש בבגדי כהונה.

(א) יפת פעמים. כנסת ישראל, בחגיגה (דף ג' ע"א) מוה"פ פְּעָמַיִם בְּנִעְלָם בְּתַנְדִּיב כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל.

(ב) בו מאורות התקיע. בחגיגה (דף י"ב ע"ב) רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים.

(ג) וילון. גגמ' (סס) וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה זראשית שנאמר הַנוֹטָה בְּדֶק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחם פְּאֵהֶל לְשָׁבֶת.

(ד) מצבתה כאלון. לה"כ (ישעיה ו יג) וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעַר פְּאֵלָה וְכֵאלֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצַּבְתָּ בָּם זָרַע קִדְשׁ מִצַּבְתָּהּ, פי' המסיל את ישראל לעץ האלון שעליו נושאים בחורף, אף ישראל מתו הרבה מהם בצרות.

(ה) שחקים שבו ריחים שוחקים. גגמ' (סס) שחקים שבו ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר וַיִּצְאוּ שְׁחָקִים מִפְּעֵל וַדְּלָתִי שָׁמַיִם פָּתַח וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן לְאָכַל וְגו'.

(ו) הזבול. גגמ' (סס) זבול שבו ירושלים וציהמ"ק ומזבח דני ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.

(ז) בכרבו. בגדים כמו שנא' (דה"א טו כז) וַיְדוּד מִכְרָבָל בְּמַעֲיָל בּוּיָן.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן נְדָחִים בְּחָבוּל.

ישראל הלחוצים ונחבלים.

וְתַעַל תְּפִלָּתָם פָּנֵי יֹשֵׁב לַמִּבּוֹל:

פני ה' שישב על כסאו בזמן המבול:

שְׁעָרֵי מַעוֹן^(א). בּוֹ מְשׁוֹרְרִים יִשְׁעוּן.

שם עומדים המלאכים, אומרים שירה ומתפללים.

וּבִיּוֹם הֵם חָשִׁים לְסֶגֶל עִם יִשְׁמְעוּן.

שותקים ושומעים לתפילתם ולתורתם של ישראל עם סגולה.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן נְמָרִים מְלַעוּן.

ישראל המרים כלענה מחמת גלותם.

וְתַעַל תְּפִלָּתָם פָּנֵי דֶר רוֹם מַעוֹן:

שְׁעָרֵי מָכוֹן^(ב). שָׁבוּ שְׁלָגִים יִתְבוֹן.

שם ה' מכין את השלג.

וּמַעֲרַת קִיטוֹר וְסֶעַר בּוֹ יִשְׁכּוֹן.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן לַעַם לְבוֹ נָכוֹן.

וְתַעַל תְּפִלָּתָם פָּנֵי דֶר רוֹם מָכוֹן:

שְׁעָרֵי עֲרֻבוֹת^(ג). בּוֹ בְּרָכוֹת רַבּוֹת.

וּגְנוּזֵי צִדְקָה וְחֶסֶד וְכָל־טוֹבוֹת.

הִפְתָּחוּ לְחֲנוּן בְּנֵי שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת.

וְתַעַל תְּפִלָּתָם בְּפָנֵי רוֹכֵב עֲרֻבוֹת:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֵי בַּעַל הַרְחָמִים: מְשַׁמֵּיעֵי תְּפִלָּה הַשְּׁמִיעוּ תְּפִלָּתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מְשַׁמֵּיעֵי צַעֲקָה הַשְּׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצֵּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבוּ תַּחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לְפָנֵי מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׂאָה: הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ הַשְּׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וַיְחַיֶּה זֶרַעַם שֶׁלֹּא תֵּאָבֵד שְׂאֵרֵית יַעֲקֹב כִּי צֵאֵן רוּעָה נְאֻמָּן הָיָה לְחֶרֶף יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלַל וּלְשִׁנְיָנָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעֲפֹד:

(א) מעון. בגמ' (סס) מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה כלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

(ב) מכון. בגמ' (סס) מכון שבו אולנות שלג כו' וסערה ומערה של קיטור.

(ג) ערבות. בגמ' (סס) ערבות שבו לך משפט וצדקה גמ' חיים גמ' שלום וגמ' ברכה וגמ' נשמתן של לדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקצ"ה להחיות בו מתים.

מִרְן דְּבִשְׁמִיא לָךְ מִתְחַנֵּן כְּעִבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. עֲשִׂיקִי אֲנִן וּבְחֲשׂוֹכָא שְׂרִינִן. מְרִירָן נַפְשִׁין מַעֲקָתָן דְּנַפְיִשָׁן. חֵילָא לִית בֶּן לְרַצְוִיָּה, מִרְן. עֵבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרָתָּה עִם אֲבָהֵתְנָא:

מִרְן דְּבִשְׁמִיא לָךְ מִתְחַנֵּן כְּבֵר שְׁבִיא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְה. כְּלָהוֹן בְּנֵי שְׁבִיא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. חֵב לָן שְׁאֵלְתִּין וּבָעוּתִין. דְּלֹא נְהִידָר רִיקָם מִן קַמָּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׁאֲרִית יִשְׂרָאֵל וְאַל־יֵאבֹד יִשְׂרָאֵל הָאֲמוּרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם אֶחָד וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי אֶחָד הַמִּיחָדִּים שְׁמָךְ יְיָ אֱהִינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׁאֲרִית עִם קָדוֹשׁ וְאַל־יֵאבֹד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשִׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפִּיִּם בְּתַחֲנוּנִים הַתְרַצָּה וְהַתְפִּיִּים לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזֵר:

אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ חַנּוּן וְעֲנֻנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדְעָ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכַר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָמָּה: יְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְלָנוּ עֲוֹנֹת רֵאשֵׁנִים מִהֵרָ יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חַנּוּן יְיָ חַנּוּן כִּי־רַב שְׂבַעֲנוּ בּוֹ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל־דְּכַר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילָנוּ וּכְפָר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָךְ:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחִיבוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשָּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלָּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֹה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאָמִירָן בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תַּפְלָתָנוּ:

תַּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן וּבָעוּתָהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמִיא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרִי מִעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות ליום חמישי שבין ראש השנה ויום כפור

בְּטָרֶם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲזִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי כָכָלֹת הַכָּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוּא
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת פּוֹסֵי בְיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישָׁן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גּוֹיִתִּי

לֵךְ אֲדֹנִי הַצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְאַוֵּן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נִּצְטָמָד: נַחֲפֹשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקֶרְהָ וְנִשׁוּבָה אֱלֹהֶיךָ כִּי יִמְיִנֶךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְחָסֶד וְלֹא בְמַעֲשִׂים בְּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְלִתִּיךָ:
דְּלִתִּיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֲלִתְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכֵנוּ רִיקָם
אֵל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה:

שִׁמְעַתְּ תַפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יִבְאוּ: יִבּוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שְׁמֶךָ יִקְרָ יִתְנֶנּוּ: יִבְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וַיִּכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֶאָה לְמַשְׁכָּנֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדֶם רִגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְרַכָּה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חִצְרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכֵיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַתְּ בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צִבְּאֵי מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְרַךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יָהּ: וְאַנְחָנוּ בְּרַב חֶסֶדֶךָ
נִבְּוֶאָה בֵּיתֶךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתֶךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵיכֶל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שְׁמֶךָ עַל־חֶסֶדֶךָ וְעַל־אַמְתָּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שְׁמֶךָ אִמְרָתֶךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הָבוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהֵדֶם רִגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא: רוֹמְמוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהֵר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קְדוֹשׁ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּחִדְרֵת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַיִּזְמְרוּ־לָךְ וַיִּזְמְרוּ שְׁמֶךָ סֶלָה: זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ וַיִּזְמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זָמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁכִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִר־קֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִהֲלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדֶךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשִׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: לֵךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבַּרְתָּ

והתפארת והנצח וההוד בייכל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא
לכל לראש: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל־חכמי הגוים
ובכל־מלכותם מאין פמוך: מאין פמוך יי גדול אתה וגדול שמוך בגבורה: לך
זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינך: כי מי בשחק יערך לך ידמה לך בכני
אלים: א נערץ בסוד־קדשים רבה, ונורא על־פלס־כביו: יי אֱלֹהֵי צבאות
מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאִמּוֹנֶתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִים יי מי כמכה נאדר
בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נְחֻלָּתוֹ לֹא־יִחְיֶיךָ לְעַד אֲפֹי בִּיחָפִין חֶסֶד הוּא: לְכוּ גִרְגָּנָה לְךָ גִּרְעָה לְצוּר
יִשְׁעֵנוּ: נִקְדְּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְעָה לֹא: צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכוּן בְּסֶאֱדָה חֶסֶד
וְאֱמֶת יִקְדְּמוּ פָּנֶיךָ: לך יום אֶת־לְךָ לִילָה אֶת־הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשֶׁמֶשׁ: לך שמים
אֶת־לְךָ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמִלֵּאָה אֶת־הַיָּם וְסִדְתָּם: אֶת־הַצִּבְיֹת בְּלִגְבֻלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף
אֶת־הַיָּצְרֹת: אֶת־הַרְצָצָה רֹאשֵׁי לִוְיָתָן תִּתְּנֶנּוּ מֵאֲכָל לָעֵם לְצִיִּים: אֶת־הַפֹּרְתֵי
בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרֵת רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶת־הַבְּקָעָה מַעֲיִן וְנַחַל אֶת־הַחֹבֶשֶׁת
נְהַרֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לֹא הָיָם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֹׁת יָדָיו יָצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידוֹ
מְחַקֵּי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידוֹ נֶפֶשׁ כְּלִי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:
הַנִּשְׁמָה לך וְהַגּוֹף שֶׁלְךָ, חוֹסֶה עַל עַמּוּלָּה: הַנִּשְׁמָה לך וְהַגּוֹף פְּעֻלָּה, יי עֲשֵׂה
לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעִבּוֹר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֵל
רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יי וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ
אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

צח פתיחה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה ברבי יצחק הוא רש"י^(א)

פיוט זה מיוסד על מדרש תהלים (ו) שבעה דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה, וכסא הכבוד, וגן עדן, וגיהנם, ותשובה ובית
המקדש של מעלה, ושם משיח, ואנה היתה התורה כתובה, באש שחורה על אש לבנה ומונחת על כרכו של הקב"ה והקב"ה יושב על
כסא הכבוד וכו' וגן עדן מימינו של הקב"ה, וגיהנם משמאלו, ובית המקדש מתוקן לפניו, ושם משיח חקוק על אבן יקרה על גבי
המזבח וגו' אלפיים שנה קדמו אלו עם התורה לברייתו של עולם, שנאמר וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אִמּוֹן וְאֶהְיֶה שְׁעִשְׁעִים יוֹם וַיּוֹמַם שֶׁל
הקב"ה אלף שנים. ע"כ דברי המדרש וכדברים האלה גם בפסחים דף נ"ד ע"א.

אז טרם נמתחו נבלי שכבים^(ב).

העננים.

בארץ עד לא דבקו רגבים.

גרעיני העפר זה לזה להיות ליבשה.

נבך, שבעה דברים היו מגבבים.

אצלך שבעה דברים היו אסופים.

דת וכם ורטיית בנים שובבים.

תורה, כיסא הכבוד, ותשובה, תרופה לחוטאים.

הוד גן עדן ועלק^(ג) הבהבים.

גן עדן וגיהנם.

(א) רש"י חיבר סימנים צח וקט.

(ב) נבלי שכבים. ע"ש הפ' (איוז לח לו) וְנִבְלֵי שָׁמַיִם מִי יִשְׁכְּבוּ, פי' מי מוריד ארצה את מי העננים, המשולים לגודות.

(ג) עלק. ל' עלוקה (משלי ל טו) פירש"י שאלו. ובתוס' ע"ז דף י"ז ע"א ד"ה לעלוקה, לפי הפשט היינו גיהנם.

וּמְקוֹם בִּפְרָה עַל יַד מְקַרְבִּים.

ובית המקדש.

זֶהר שֵׁם יִצְחָק מְחַלֵּל מַחֲוָבִים^(א).

ושמו המזהיר של משיח, הסובל ומתעכב מחמת עוונותינו.

חֲבָרוּ אֲלֵפִים קָדָם בְּרִית יְשׁוּבִים.

נבראו אלפיים שנה לפני בריאת העולם.

מְכֻסִּים עַל־רְקִיעַ בּוֹטִים^(ב) בְּשָׂבִיבִים.

מסודרים בשמים ומאירים כניצוצות.

יְעוּדִים וּמְשׁוֹרְרִים פָּנֵי יוֹשֵׁב הַפְּרוּבִים.

נאספים ושרים לפני הקב"ה.

כִּסֵּא הָיָה מִנַּח בָּרְקִיעַ בִּיצוּבִים.

בקביעות.

לְמוֹשֵׁב מֶלֶךְ נוֹרָא עַל־סָבִיבִים.

על המלאכים והצדיקים העומדים סביבו.

מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֵּת חֲקוּקָה בְּכַתָּבִים.

התורה

נִתּוּנָה עַל־בְּרָכְיוֹ בְּשַׁעֲשׁוּעַ אֲהָבִים.

כמו ילד האהוב על אביו.

סְדוּר עַל־הַדְּרוֹם גֵּן רְטוּבִים.

נמצא בימינו של הקב"ה גן עדן.

עָרוֹף עַל־הַצָּפוֹן תַּפְּת^(ג) שְׁלֵהָבִים.

ובשמאלו, גהינום.

פָּנֵי הַמְּזֻרָח יְרוּשָׁלַּיִם הַבְּנוּיָה בְּמַחְצִבִים.

ולפניו ירושלים הבנויה באבני מחצב.

צָפוֹן בְּתוֹכָהּ מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים^(ד).

נמצא בתוכה בית המקדש, שכינת ה' בארץ.

קְבוּעַ בְּאַמְצַע מְזִבַּח פְּפוּר חֲיָבִים.

רְבוּצָה עָלָיו אֶבֶן שְׁתֵּית חֲטוּבִים^(ה).

ועל המזבח אבן השתייה, שממנה הושתתו כל הברואים.

שֵׁם יִצְחָק עָלֶיהָ חֲקוּק בְּמַכְתָּבִים.

ושם משיח חקוק עליה.

(א) יצחק, שמו של משיח (סנהדרין דף כ"ח ע"ב). מְחַלֵּל מַחֲוָבִים. כ"ס והוא מְחַלֵּל מְפַשְׁעָנָה (מל' חיל בַּיּוֹלָדָה) ובמלך המשיח מדבר (רות רבה ה ו, רש"י על סנהדרין דף כ"ח ע"א, וכן בת"י על ישעיה נב יג ואילך).

(ב) בוטים. בוטיטי דנורא (ב"מ דף פ"ה ע"ב) פירש"י נִיּוֹרָוֹת.

(ג) עַל־הַצָּפוֹן. במדרש גהינם משמאל, ולפון נקרא שמאל (רש"י ות"י איוצ כג ט). תַּפְּת. בפסחים (דף נ"ד ע"א) גיהנם דכתיב (ישעיהו ל לג) בִּי־עָרוֹף מְאֻתָּמוֹל תַּפְּתָהּ, ופירש"י מְאֻתָּמוֹל. קודם לעולם. תַּפְּתָהּ. שכל המתפתה ביצרו נופל סס, ונאמר (ירמיה ז לא) הַתַּפְּתָה אֲשֶׁר בְּגִיּוֹא בְּיָהֳנָם.

(ד) מְקַדֵּשׁ אֵי בִישׁוּבִים. לכאורה ק' שהרי לפי המדרש שהצאתי, מדובר בבית המקדש שלמעלה, ואולי כוונתו שביית המקדש שלמעלה הוא יהיה ביהמ"ק השלישי.

(ה) הַטּוּב. פי' תיקון, כמו מְחַטָּבוֹת (תהלים קמד יז), פי' מתוקנות, שכל מה שתיקן הקב"ה מיוסד על אותה אבן. והפייטן מפרש כי האבן היקרה האמורה במדרש תהלים היא אבן השתיה.

תֵּאָר שֵׁם הַמְּפֹרֵשׁ בְּתוֹוֵי גְלוּבִים.

וגם שם המפורש כתוב וחרוט עליה.

שָׁמָּה בַּתְּוֹךְ לִפְנֵי מַזִּיב מִשְׁאָבִים.

באמצע לפני ה' שהוא מוריד מטר.

לִוּוֵי תְּשׁוּבָה אֶרֶךְ לַנְּדֻיִם וְכוּאָבִים.

נמצאת התשובה, תרופה לכואבים.

מַעֲתֶדֶת לְכַבּוֹם צוּאִים וּלְהַלְבִּישׁ מוּטָבִים^(א).

עתידה לכבס עבירות בגדים נקיים.

הֵרַק שְׁמֶן הַטּוֹב עַל רֹאשׁ שָׁבִים.

בֵּכֶן אֶתְּנוּ לָךְ עֲלָמִים וְשָׁבִים.

צעירים וזקנים.

רַחֵץ מִצְחֶן וְהַשְׁלִיךְ טַמּוּם סָאָבִים.

להתרחץ מטינוף ולהשליך טמטום הלב וטומאה.

בְּתַפְלָה נִקְדְּמָךְ בָּנִים שׁוֹבְבִים.

יוֹם יוֹם לְדָרְשֶׁךְ בְּפִיץ נִיבִים.

באמרי פינו.

יַחֲשָׁבוּ אֲמָרֵינוּ כְּהַקְטֵר דָּמִים וְחִלָּבִים.

צַפְצוּפֵנוּ יִקְבֹּל כְּפֶסוּגִי^(ב) פָּרִים וּכְשָׁבִים.

דברינו יתקבלו כנתחי הקרבנות.

חֲטָאֵינוּ הַצִּלָּל בְּקֶרֶקַע נְטִפֵי מְרֻזִּים.

השלך חטאינו במצולה ובקרקעית הים.

קָרְבָנוּ אֵלֶיךָ בְּרַבָּבוֹת רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ כְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מְצַפִּים: אֶתָּה הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עֲמוֹ וּמְסִיר חַטָּאת יִרְאֵיו פּוֹרֵת בְּרִית לְרֹאשׁוֹנִים וּמְקִיָּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתָּה הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲזָן כְּבוֹדְךָ עַל הָר סינֵי וְהִרְאִיתָ דְרָכֵי טוֹבָה לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְחִוֵּדַעְתָּו כִּי אֶתָּה אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְפֵּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן כְּתוּב. וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחִנַּנְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֶחֱזֹן וְרַחֲמִתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֶרְחֹם:

אֱלֹהֵי אֲפִים אֶתָּה. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תְּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גְּדֹלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכַל־יּוֹם לְזֶרַע יִדְיֶיךָ: תִּפְּזֵן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדֵּם. בְּחִוֵּדַעְתָּ לַעֲנֵנוּ מְקַדֵּם:

(א) ולהלביש מוטבים. קבלת התשובה נמשלה ללבישת בגדים חדשים ונקיים (זכריה ג).

(ב) כפסוגי פרים. ויביתר אתם (בראשית טו י) ת"ל ופסג יתהון.

מחרון אפך שוב. כמו בתורתך כתוב: ובצל כנפיד נחסה ונתלונן. ביום וירד יי בענן: תעבר על־פשע ותמחה אשם. ביום ויתיב עמו שם: תאזין שועתנו ותקשיב מנו מאמר. ביום ויקרא בשם יי ושם נאמר:

ויעבר יי | על־פניו ויקרא יי | יי א רחום וחנן ארך אפים ורחסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כיאתה אדני טוב וסלח ורחסד לכל־קראיך:

ועתה יגדל־נא כח אדני באשר דברת לאמר: יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה. בחייכון וביומיוכון ובחיי דכל־בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן:

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא:

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא לעלא מן־כל־ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן:

מה־נאמר לפניך יושב מרום ומה־נספר לפניך שוכן שחקים: מה־נאמר לפניך יי אלהינו מה־נדבר ומה־נצטדק: למען־שמך יי וסלחת לעוננו כי רבי־הוא: אלהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונינו: אין לנו פה להשיב ולא מצח להרים ראש: כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים: כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר: ידענו יי רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך: ידענו כי חטאנו ואין מי יעמד בעדנו שמך הגדול יעמד־לנו בעת צרה: ידענו כי אין בנו מעשים, צדקה עשה עמנו למען שמך: לא כחטאינו תעשה־לנו ולא כעונותינו תגמל עלינו: כי כגבה השמים עליה־ארץ פן הגבר חסדך עלינו: כרחק מזרח ממערב פן תרחיק ממנו את־פשעינו: כרחם אב על־בנים פן תרחם יי עלינו: לאדני אלהינו תרחמים והסלחות כי מרדנו בו: וסלחת לעמך אשר חטאו־לך ולכל־פשעיהם אשר פשעו־בך ונתתם לרחמים לפני שביהם ורחמים: ואתה תשמע במקום שבתך מן־השמים ושמעת וסלחת: סלח־נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד־הנה: ושם נאמר. ויאמר יי סלחתי כדברך: הטה אהי אונך ושמע פקח עיניך וראה שמותינו והעיר אשר־נקרא שמך עליה כי לא על־צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלח אדני תקשיבה ועשה אלת־אחר למענה אהי כי־שמך נקרא על־עירך ועל־עמך:

צט"ע א"ב וכסוף מחוס בנימין (בר זרח) וסופי המאמרים ע"פ ל"ה דרשו יי (ישעיה נה)

אלהינו ואהי אבותינו

אנוש במה יצדק ביום דין לפני בוראו.

בַּמָּה יִקְדָּם וּבַמָּה יִזְכֶּה לְעֲמוּד לְכָלֶּל אֶת־יּוֹם בּוֹאוֹ^(א).
ולסבול

גִּירוֹ לָכֶם מִפְּנֵי וּפְחָדוֹ מִמּוֹרָאוֹ.

ל' פחד

דְּרָשׁוּ יְיָ בְּהַמָּצְאוֹ:

דוֹמָה עַד לֹא יִשְׁכּוֹן יִצִּיר וְלִפְנֵי שַׁחַת קָרוֹב.

כל עוד האדם חי - דומה ושחת כינויים למוות

הַבָּאֵת תַּחֲנוּן וְסֵדֶר תַּפְלָה לְיוֹצְרוֹ יַעֲרוֹךְ לָרֹב.

וְשִׁיחַ נֶאֱקָתְנוּ לָכֵן לְפָנָיו יַעֲרוֹב.

יהיה ערב.

קִרְאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קָרוֹב:

זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה וְלֵב נִדְּכָה נִיחֵחֵי נִסְכּוֹ.

חֲפָצוֹ אֵין בְּכָלִיל וְלֹא בְּתַמּוּרַת עֶרְבּוֹ.

בקרוב ולא בנדריים וערכין.

מְהֵרָלֵב אוֹהֵב וְהִזְהִיר עֲלֵי־תְשׁוּבַת נִדְכּוֹ.

על התשובה ושבירת היצר.

יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָבּוֹ:

יִתְכַּנּוּ דְרָכֵי נִלּוּז^(ב) וְיִתְיַשְּׁרוּ עֲלִילוֹתָיו.

על הרשע ליישר דרכיו ומעשיו.

כָּלָה פֶּן־יִחַרֵּץ^(ג) עָלָיו וְיִתְחַזְקוּ מוֹסְרוֹתָיו.

פן ייגזר עליו כיליון ויתחזקו עליו יתדות העול.

לֹא יַחֲפֹץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּעֲזָבוֹ תוֹעֲבוֹתָיו.

וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֲשַׁבְתּוֹ:

מַעֲזוֹ וּמִשְׁגָּב וְחֲבוּי לַחֹסֶהוּ.

ה' הוא מפלט חזק ומחבוא למי שחוסה בו.

נִזְרָא מֵאֵד מִי יִכְלָלָהוּ וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ^(ד).

מי יוכל לסבול את דינו

סְלִיחָה וְתַחֲנוּן כָּל־אִישׁ יִבְקֹשׁ בַּעֲדָהוּ.

(א) לְעֲמוּד לְכָלֶּל אֶת־יּוֹם בּוֹאוֹ. ומי מכללל את־יום בואו ומי העמיד בְּהִרְאֻתוֹ (מלאכי ג ז), ופירש הרד"ק

מי יהיה סובל את יום בואו, והפייטן מתכוון ליום הכיפורים כ"ט במדרש (תנחומא פר' ושלח) בִּי־גְדוֹל יוֹסֵדוֹ וְנִזְרָא מֵאֵד ומי יכללנו זה יום הכפורים שבו ספרי חיים וספרי מתים נחתמים.

(ב) נִלּוּז (משלי יד ז). עקום, מוטה מן הדרך.

(ג) כָּלָה פֶּן יִחַרֵּץ עליו. לה"פ (ישעיה י כג) כִּי כָלָה וְנִחַרְצָהּ, פי' במטוה נגזרה ונחתכה.

(ד) וּמוֹרָה אֵין בְּמוֹתוֹ. במדרש (שמות כה יז א) מִי כְמוֹהוּ מוֹרָה, שהוא מורה כך לעשות תשובה.

וַיֵּשֶׁב אֶל־יְיָ וַיִּרְחֲמֵהוּ:

עֹנָה מִמִּצַּר קוֹרְאִיו וּלְתַאֲלָתָם^(א) תְּרוּפָה מִמֶּהָר לְשָׁלוֹחַ.

לייסוריהם

פֹּנָה לְעֲנוּת עָנִי תִפְלָתוֹ בַּל לְשַׁקֵּץ וּלְאַלּוֹחַ.

אלח לשון מילום

צַעֲוֹק נִצְעַק מִבָּאֵב לֵב וְנִסְגֹּד וְנִפְלֹחַ.

ונשתחווה ונתפלל בעבודה שבלב.

אֶל־אֱלֹהֵינוּ בִּי־רֶבֶה לְסִלּוֹחַ:

קָחֵנוּ דְּבָרִים וְאֶתֵּנוּ נִכְחָךְ.

לפניך.

רְצוֹת שְׁלוֹמֵנוּ בְּעַד נִיחָחֶיךָ.

ורצה תפילותינו כאילו הקרבנו קרבנות.

שִׁפְךָ הַבִּטְחָתֵנוּ עַל יְדֵי שְׁלוּחֶךָ.

הושע הנביא:

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

תְּשׁוּבָב יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל תֵּאֱסוֹף עֲדֶיךָ.

תשיב

תִּקְבֵּל תְּשׁוּבָתֵנוּ בְּנִיסַת^(ב) הוֹדְךָ.

כי אנחנו כנסת ישראל שבה אתה מתפאר.

בָּנוּ יֵאֱמֵן מִנְהַג רַחֲמֶיךָ וַחֲסִדֶיךָ.

יתקיים

שׁוּבָה יְיָ עַד־מָתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹא־מֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וַחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

(א) לתאלתם. לה"כ תאלתך להם (איכה 7 סה) ופי' אכן עזרא ל' אלה וקללה. וי"מ ל' טיפשות כמו אשר
אשר נואלנו ואשר חטאנו (במדבר יב יא). נ"א ולתאלתם. ל' כרה (ת"א וא"ע שמות יח ח).

(ב) כניסת הודך. נ"א פוסת הודך, פי' כפי שאתה רגיל.

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהֶיךָ יְיָ שְׁוַעֲנוּ
וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדָּמָךְ: אֱלֹהֶיךָ יְיָ נַפְשֵׁנוּ נִשָּׂא: אֱלֹהֶיךָ נִשְׂאֵנוּ
אֶת־עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבִי בַשָּׁמַיִם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוּנָתָם
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ מֵעַם יְיָ עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

לִי הַיְשׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲזָרְנוּ כְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיִלִּים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

ק על סדר א"ב ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק וכל בתיו צעלי ה' ה' אבנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אִפֹּם הוֹד בְּבוּדָה נִאֲלָמָה דְּבִרְנִית^(א).

גלה כבוד מישראל, והם שותקים.

בַּשֹּׁפֶל יִשְׁכָּה, הַתִּשָּׁה, נַחֲלָשָׁה גְּבִרְתָּנִית.

גַּם סוּגָה נוּגָה נְסוּגָה אַחֲוֵרְנִית.

כנסת ישראל כלואה, נאנחת, והולכת אחורה.

דָּלָה אֲמִלְלָה לְוִיָּה אֲהֲרֹנִית עִירְנִית^(ב):

דלים ואומללים, כהנים לויים וישראלים:

הֶחֱלָה זָלָה חֲלָה וְכִשּׁוּטָה פָּרוּעָה.

כנסת ישראל המשובחת זוללה, ופרעו ראשה כסוטה.

וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה^(ג) וְנִטְמָאת בְּצָרוּעָה.

מאוסה כמו נידה וטמאה כמצורעת.

זָרָה נִזְרָה חֲלָל וּפְרוֹזוֹן גְּרוּעָה.

זר ונזר שניהם לשון כתר וחדלו לגור בערי הפרזות מפחד אויב.

חֲזָרָה וְנִתְפָּזָרָה בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה:

הסתובבה

טָלְאִיךָ, בְּרַעַשׁ וּבְרָגוֹ, טָמֵא יִגְמָא.

רוצה לבלוע אותם.

יַחְרוֹק יַעְרוֹק^(ד) רָעַב, וְשִׂאף צָמָא.

חורק שיניו נגד ישראל הרעבים ורודף אותם, ורוצה לבלוע את ישראל הצמאים.

כַּח גְּבוּרְתְּךָ אִפּוֹא יוֹדַע וּבִמָּה.

ובמה אפוא יודע כוחך.

(א) דברנית. יש מפרשים, שהיתה מדברת והיו מקשיבים לקולה, וי"מ מנהיגה.

(ב) עירנית. היושבים בערי ישראל.

(ג) וְנִזְרִית כְּמוֹ דָּוָה. תִּזְרֵם כְּמוֹ דָּוָה (ישעיה ל כב) פירש"י יהיו מאוסים בעיניך כנידה.

(ד) יַחְרוֹק. ירדוף כמו שפירש"י (איוב ל יז) עֲרָקִי, רודפי.

לְשִׁלְחִים זְמוּרוֹת אֵף^(א) כָּמָה וְכָמָה:

נגד הרשעים המגשישים לפניך ריח רע במקום קטורת כבר הרבה שנים:

מִמֶּשֶׁל רַב לַפָּרָב לָמָּה הִחַלְטָה.

למה ניתנה ממשלה גדולה לאורך זמן, לעשו המסרב בציווי ה'.

נָבַל בְּנָדִיב וְכִילִי בְּשׁוֹעַ שְׁלֹטָה.

ולמה הרשעים שולטים על הצדיקים והרמאים על הנכבדים.

סִבְרוּ עָלֶיךָ נִקְרָא וּבְשִׁמְךָ יִמְלֹטָה.

אתה תקוותם של ישראל

עֶזְרָה הִיוּ תִהְיֶה מְשֻׁנָּב וּמִפְלָטָה:

פִּנְיָה לְתַפְלֵת הָעֶרְעֵר וְלוֹ הָעֵתֶר.

ישראל הבודדים והעזובים

צֶחֶן וְיֵתֶר וְכַתֶּם פֶּיִם כְּבִנְתָּרָה.

וותר על חובם נתק חומר ניקוי

קוֹחַ תַּפְקָח בְּנֵי תִמּוּתָהּ וְהוֹתֶרָה.

הוצא משביה את ישראל הנהרגים עליך ותן להם שארית.

רוּחַם קוֹמִים שְׁמִם^(ב) לְטוֹבָה לְהוֹתֶרָה:

שֵׁבֶט מְלִבֵּט מִחֲבִיט גִּדְעַ וּשְׁבוּרָה.

שבור את המקל המכה אותנו.

תַּעֲיֵר קִנְאָה תַּרְיַע וְתַצְרִיחַ כְּגִבּוֹרָה.

תעורר את קנאתך, תריס את קולך נגד אויבך, כמו שעושים הגיבורים בקרב.

אוֹבְדוֹת נִכְחָדוֹת תִּכְסֹּף וְתִאָּסֹף וְתַצְבּוֹרָה.

את צאנך האובדות והנכחדות תחבב,

לְקַבֵּץ לְרַבֵּץ לְדָלוֹת לְהַעֲלוֹת מִבּוֹרָה:

ליישב אותם במקום מרעה

יְשׁוּעָה תִקְרָא וְתַחֲיֵשׁ וְתַשִּׁית חַל וְחִזְמוֹתָהּ.

ותמהר חל חומה קטנה

הַשְּׁפֵל גְּבוּהִים, הַיָּמָד רֵאשֵׁי הַקּוֹמוֹתָהּ.

הַנֶּמֶד

בוֹטְחֶיךָ לְנוֹחֶיךָ הָשֵׁב בְּפֶקֶד נַחֲמוֹתָהּ.

ישראל הבוטחים בדך קשב לירושלים מנוחתך כאשר תזכור לנחם אותם.

רוּדִים הַמַּגְדִּילִים יִלְבְּשׁוּ בִשֶׁת וּכְלָמוֹתָהּ:

הרשעים ששלטו עליהם ייכלמו:

שְׁמוֹר מִלֵּט עֲבָדֶיךָ, יְדִידֶיךָ הַצֵּלָחָה.

חֵישׁ זְמַן, קָרֵב פְּדוּתָם וְתִשְׁלַח.

מהר זמן הגאולה תשלח אותם חופשי.

(א) לשולחים זמורות אף (יחזקאל ח יז). אולי רמז לקטורת הסמים שמקטירים הנוצרים.

(ב) שְׁמִם. נ"א שְׁמִם, פי' בית המקדש שהוא עכשיו שָׁמָּה.

מִחַל לָנוּ אָבִינוּ, חַטָּאֵינוּ סִלַּח.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בַּעֲנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי | אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חַטָּאֵנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל
שְׁמוֹר שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל: כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ יְמִחוֹץ וַיִּדְּיו תִּרְפִּינָה: כִּי
לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנֵי: כִּי אִם־הוֹנָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדָּיו: כִּי־הוּא יִדַּע
יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפַר אֲנַחְנוּ: כִּי־הוּא יִדַּע מִתִּי־שׁוּא וַיִּרְאֵנוּ אָזֶן וְלֹא
יִתְּבוֹנֵן^(ה): כִּי־בֹ יִשְׁמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קֹדֶשׁ בְּטַחְנוּ: יְהִי־חֲסִדֶּךָ יי עָלֵינוּ
כַּאֲשֶׁר יַחֲלֵנוּ לָךְ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סִלָּה: יי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הִרְבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנֵי סִלַּחְהָ אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קא ע"ס א"ב וכל צתיו של שש שש חזנים ובסוף חתום אליה בר שמעיה חזק
תפילה זו נתקנה להיאמר על ידי ש"ץ ומדבר על חסדונות הש"ץ אשר הוקם סרסור בין הקב"ה לישראל ומבקש ממנו ית' לקבל את
תפלתו, למרות שאינו ראוי לכך.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵיכָכָה אֶפְצֶה־פֶּה וְאֵיךְ אֲרִים עֵינַי.

אדבר בפי

כִּי אֵינִי מַעֲשֶׂה וּבִידֵי זָכוֹת אֵינִי.

מעשה

נְעִיתִי, הִיִּיתִי כְּשֹׁפָר וּכְגֹבֶר עָבְרוּ יְיָ.

יללתי

(ה) כִּי הוּא יִדַּע מִתִּי שׁוּא (חִיּוֹב יא יא). ת"י גברי שיקרא. וירא און. ידועים לו עוונותינו. ולא יתבונן.
ומאריך אפו ועושה עמנו כמי שלא ראה אולי ישובו (ע"פ פירש"י).

דְּמִיתִי לְגִבּוֹר שְׂאִין בְּיָדוֹ כְּלִי זֵין:

הַחֲרֵד לֵב יָדָל, וְחֲדָל הַחֻקִּים סָרְסוֹר.

רעד ליבי, הדל ממעשים טובים, ושייץ שהוא סרסור בין הקב"ה לישראל חסר זכויות.

וְמֵה־יַפְעָר נִבְעַר מִדַּעַת וּמִבֵּין חֶסֶד.

ואיד יפתח פיו בתפילה מי שאין בו דעת וחסר בינה.

זְדוֹנוֹ בְּחִבּוֹ טָמוּן וְאֶזְנוֹ בְּקִרְבוֹ אָסוּר.

קשור.

בקרבו

חֹטֵא רַב מְרִי בֵּיד מְנוּל מָסוּר:

המרבה למרוד והמסור ביד יצרו הרע:

טוֹרֵד לֵב נִבְּזָה הִלָּזָה הֶבֶא לְבִקֵּשׁ.

לבי מוטרד ובזוי, האם ראוי אני להתפלל.

יִשְׂרָהּ הָעוֹה, תּוֹכַחַת קֵץ, פֶּתִלְתוּל וְעֵקֶשׁ.

מעוות

כָּשָׁל בְּרַכְיוֹ וְאַשְׁמָתוֹ וְצַחֲנָתוֹ לוֹ לְמוֹקֵשׁ.

ברכיו כושלות, והוא נלכד בחטאותיו וטומאותיו.

לְבוֹ אֶזְנוֹ חוֹרֵשׁ, בְּפַעַל כִּפּוֹ נֹקֵשׁ:

לבו חושב מחשבות רעות, והוא נלכד במעשיו הרעים:

מַעַן טַעַן בְּפִי־צָה לְהַשִּׁיב מָה אֶמְצָא.

איך אמצא תשובות וטענות. פילה פי' ליבור

נִתְעַבְּתִי וְנִאֲלַחֲתִי כִּי מִלֵּאתִי דָּפִי וְשִׁמְצָה.

וחרפה.

נאלחתי לשון זיהום

סֶפֶק מִיָּמִי לֹא נֶאֱמָנוּ בְּאַכְזָב מוֹצָא.

דמעותי אינן אמיתיות אלא כוזבות, כמי מעין מלוח המאכזבים את הצמא.

עֲצוּרֹתִי אֶזְנוֹ וּמִרְמָה וְצוּמוֹתִי לָרִיב וּמִצָּה:

מלה ומריבה ענין אחד

אסיפותי

פֶּשַׁע מִחָה, וְעוֹן שָׂא, וְאַשָּׁם כִּפָּר.

צַעֲקָתִי מִצָּרָה לִי נִכְלָם בּוֹשׁ וְחִפָּר.

בושה וחפירה ענין אחד

קֶצֶף שִׁבְדָּה, וְרָגַז הִנָּח, וְכַעַם הָפֵר.

רִצָּה מִרְצָה וּמִחֻבָּב וְעֶרְבָב גּוֹמֵץ חוֹפֵר:

קבל ברצון את שייץ המחבב אותנו לפניך, ובלבל את המקטרג החופר בור להפילנו:

שְׁבִטִי פְּלִיטִי יִשְׂרָאֵל הַכּוֹנֵן בְּלֵב נָבֵר.

התכווננו בלב טהור.

תָּם תְּחִזִּיקוּ, תַּחֲזֵן תְּפִיקוּ, נִשְׁקוּ-בָר.

הוציאו תפילה מפיהם, הצטיידנו בטוהר לב.

אֶת-יְיָ בְּהַמְצָאוֹ לְדָרְשׁוֹ חֵיל יִגְבֵּר.

כוח

לֹא-בָזָה וְלֹא שָׁקַץ עֲנֹת עֲנִי וְנִשְׁבָּר:

יוֹם יְשׁוּעָה וְעַתָּה רָצוֹן אֶמְצָא לְפָנֶיךָ.

הַגּוֹן וְרֹאיוֹ וְשָׁלֵם וְרָצוֹי אֶחָשֵׁב לְפָנֶיךָ.

בְּעֶמְדִי לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל בְּנֶיךָ.

רָצִיתִי אֶתְכֶם הַשְׁמִיעֵנִי, סִלַּחְתִּי נִתְבַּשֵּׁר מִמְּעוֹנְךָ:

שִׁקְדוֹ נָא בְּנֵי עֲלִיּוֹן וּמְלוֹ קְשׁוֹת.

הַתְּמִידוֹ בַּתְּפִלָּה וּמְלוֹ עֶרְלַת לִבְבְּכֶם הַקְּשָׁה.

מִכְשׁוֹל הָרִימוּ, פָּנּוּ דָרְךָ, יִשְׁרׁוּ מִעֲקֻשׁוֹת.

אֶת דְּרָכֶיכֶם הַמַּעֲוֹתוֹת.

עוֹן עֲזָבוֹ וְהִתְיַדּוּ וְאַל תּוֹסִיפוּ לְהַקְשׁוֹת.

יִוָּדַע יָשׁוּב וְנָחָם יִקַּח כְּבוֹשִׁים וּבִקְשׁוֹת^(ה):

הַיּוֹדֵעַ שִׁישׁ בּוֹ עוֹן, יָשׁוּב מִמֶּנּוּ וַיִּתְחַרֵּט, וַיִּקַּח אִיתּוֹ דְּבָרֵי תוֹכָחוֹת וַתְּפִלוֹת:

הַקְּשִׁיבָה חֲנוּן חֲנוּן, הַאֲזִינָה עֶרְךָ שְׁוַעְתִּי.

תְּפִלָּה

זַעֲקִי רָצָה, הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיֵּם לְקוֹל תְּחִנָּתִי.

קָרָאתִיךָ מִמִּצָּר, קָרַב אֵלַי וּלְכָה לִישׁוּעָתִי.

חֹשֶׁשׁ לְעִזְרָתִי אֲדַנִּי תִשׁוּעָתִי:

מִחֵר לַעֲזֹר לִי

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עֹסֵף לְבָשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלְלָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קָרְאִיךָ:

אֶל-תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל-חַי: בְּרַחֵם אָב
עַל-בָּנִים כֵּן תִּרְחַם יְיָ עָלֵינוּ: אֶל-תִּתֵּן יְיָ מֵאוּרֵי רָשָׁע זְמוֹ אֶל-תִּפְק
יְרוֹמוֹ סָלָה: אֶל-תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבָלָת מַיִם וְאֶל-תִּבְלַעְנוּ מִצִּילָה,

(ה) כְּבוֹשִׁים. צַ"צ דִּתְעִנִּית תַּנּוּ הַזֶּקֶן שֶׁכֵּהָן לֹאמַר לְפָנֶיהָ דְּבָרֵי כְּבוֹשִׁין.

וְאַל־תִּאְטְרֵעֲלֵינוּ בְּאֵר פִּיהָ: אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶּיךָ כִּי־צָר־לָנוּ מִיָּהָר
עֲנֵנוּ: בְּךָ בְּטַחוֹ אֲבֹתֵינוּ בְּטַחוֹ וּתְפִלָּמוֹ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנִיחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

קב שלמונית ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה (הבבלי) בירבי יהודה יחיה וכל בתיו צעלי ה'
אזנים והבית האחרון מכל מאמר על פי לה"כ כלשון סליחה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ

אָב לְרַחֵם וְרַב סְלוֹחַ, חוֹלֵל־תָּנוּ.

אתה בראת אותנו.

בְּנֵי בְרִית קֹדֶשׁ וְלֹא חֲלֵל־תָּנוּ^(א).

ולא החלפת אותנו בעם אחר.

גּוֹלִים וְאַתָּה בְּקָרְבָּנוּ^(ב) בְּאֲשֶׁר יַחֲלֵל־תָּנוּ.

כאשר הבטחת לנו.

אע"פ שגלינו

וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵל־תָּנוּ^(ג) (שמות לז ט):

ונהיה לך לנחלה:

דָּם וְגִעּוֹל תִּדְיַח וְדִין תִּאִיר.

הַחֲטָא יַעֲלֶם וְכֹל יִמָּצֵא לְהַבְאִיר^(ד).

לכער אותנו.

וְעוֹן יִבְקֹשׁ וְאִינָנוּ כְּנִמָּת לְהַבְאִיר.

כמו שאמרת באר היטב.

כִּי אֶסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׂאִיר (ירמיה נ יט):

זֶהֱם מִרְבֵּה וּפֶסֶק נִיחַח הַמִּמְלָחָה.

טינוף חטאינו מרובה ופסק ריח הקטורת שנא' בה ממולח (שמות ל לה).

(א) ולא חללתנו. לשון חילול מעשר שני, כמו שכתב רבנו בחיי ריש פרשת במדבר בשם המדרש, ומה שנסמכה
פרשה זו של חומש הפקודים לפרשת תמורה שלמעלה ללמדך מה הקצ"ה יחיד ואין תמורה וכו' כך לא ימיר
ישראל באומה אחרת וכו'.

(ב) גולים ואתה בקרבנו. במגילה (דף כ"ט ע"א) בכל מקום שגלו שכינה עמהם.

(ג) ונחללתנו. הפייטן מפרש כמו אור החיים ונחללתנו שלא יחליפם באומה אחרת אלא שיהיו לו נחלת עולם וכן
בתי' ללא תשלחנינא בעם אחרון.

(ד) להבאיר. ל' כאור הדבר (ירושלמי כתובות פ"ז ה"ו) פי' דבר מכווער.

חֲצִיצַת חֲפִיפַת לְכָלוֹךְ שְׁרִיץ הַלַּח^(א).

השרץ שאנחנו אווזים בידנו מונע את טהרתנו.

טָהֳרַת טְבִילַת צָנוֹר מִיּוֹמֶיךָ יִקְלַח.

טטהרנו, תטבילנו ותשטפנו בצינור מים טהורים.

כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסֶלַח (תהלים פו ה):

יַעַן סָרַחְנוּ, נִדְחָנוּ וּמִשְׁמַן רָוָה.

בגלל שחטאנו, גלינו ונתמעט בשרנו.

כִּי רַבְתָּה הַטְּמָאָה וְאֵין מִזָּה^(ב).

ואין מזה עלינו מי חטאת לטהרנו.

לְמַעַנְךָ יְיָ כָּאֵז וּלְפָנִים מִזָּה.

וכימי קדם.

סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה (במדבר יד יט):

מִסְפַּר עֲצָמוֹ חֲסִדֵי רַב גְּמוּלָךְ.

לא ניתן לספר חסדיך כי רבו.

נִהְגַּת לְעַם בֵּית מֶרִי לְמוֹלָךְ.

אשר עשית לבניי גם כשמרדו לפניך.

סְבֹלָם נָא תֵּשֵׂא כְּמִקְדָּם נְטוּלָךְ.

סלח חטאינו כמו שסלחת לבני ישראל כשנשאת אותם במדבר.

וְסֶלַחַת לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ (מ"א ח ט):

עָלִינוּ מִמָּרוֹם רוּחַ קָדְשְׁךָ יַעֲרָה.

יישפך.

פָּרוּשׁ וְהִתְקַדֵּשׁ וְחַדֵּשׁ לָנוּ יִבְרָא.

כדי שנפרוש מן החטא ונתקדש, וייברא לנו לב חדש.

צְרוּף וּמְרוּק בְּלִי יְסוּרִים תוֹרָה.

תצוה לטהרנו מחטאינו בלי יסורים.

כִּי־עַמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא (תהלים קל ז):

אתה סולח לשבים, ולכן כדאי לנו לחזור בתשובה וליראה אותך:

קוֹמִים נְפוּלָה עוֹד מְלַחֲסִיף דְּאִבּוּנָנוּ.

הקם כנסת ישראל וסוכת דוד הנופלת שלא נוסף לסבול.

רוּחַ חַן רִיחַ שִׁפְעַ רַעְבוּנָנוּ.

תשלח רוח ממרום, להשקות את צמאוננו, ולהשביע אותנו, כי אנחנו רעבים לדבר ה'.

שְׁלָמוֹ תִּמּוֹ עֵת רַעוּעַ בּוֹנִינוּ.

נפטרו לעולם, הצדיקים שבנו את קירות ביתנו כשהיו רעועים.

(א) חציצת חפיפת לכולך שריץ הלח. ע"פ מ"ש (תענית דף ט"ז ע"א) אדם שיש בידו עזירה ומתוודה ואינו

חוזר זה למה הדבר דומה לאדם שתופס שריץ בידו שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה.

חפיפה. דהכא אינו ל' ניקיון אלא ל' כיסוי ומחילה כמו חפף עָלָיו בְּלִיָּהוּם (דברים לג יב). שריץ הלח.

כדתנן בנדה (ז א) הזב והנועי והרוק והשרץ והגבילה ושכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין. נ"א

חפיפת חציצת, פי' נא נקה והסר את החליטה.

(ב) ואין מזה. ויש מפרשים אין מזה דם הקרבנות לכפר עלינו.

לְמַעַן שְׁמַךְ יי וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ (תהלים כה יא):

שִׁירִים הִנָּנוּ וּמִי כְמוֹךָ נִשְׂא^(א).

שארית ישראל אנחנו, ואתה מוחל לישראל.

לֹא עַל צְדָקֹתֵינוּ אוֹת נִנְּסָה.

אין אנחנו סומכים על צדקותינו לבקש ממך אותות ונסים.

מִדַּת הַמֶּזֶן רַחֲמֶיךָ נִפִּיל מַחֲסָה.

אבל אנחנו מפילים תחנונינו בטוחים ברחמך.

אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלְחָה אֲדָנִי הַקְּשִׁיבָה וַעֲשֵׂה (דניאל 7 יט):

בִּירְאָתְךָ וּבִתְוֹרַתְךָ הִכֵּן פִּעְמִינוּ^(ב) לְצַעֲוֹד.

ללכת.

בִּיד עוֹנֵנוּ כִּי כְשִׁלְנוּ לְמַעֲוֹד.

כי כשלנו ומעדנו בעון.

יְהִי וַיֵּאֱמֶן דְּבָרְךָ הַטּוֹב לְסַעֲוֹד.

לעזור לנו.

ויתקיים

כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר-עוֹד (ירמיה לא לג):

יִודַע תַּעֲלוּם כָּל-יָדָם וּלְחוּם.

ובשר (צפניה א יז, ופירש"י).

סתרי

חַטָּאתֵינוּ יִדְעֵנוּם וְאַתָּנוּ בְּכָל-תַּחֲנוּם.

הִנָּנוּ אַתָּנוּ לָךְ מִצּוֹא כֹּפֶר וְתַנְחוּם.

כפרה ונחמה.

וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם (נחמיה ט יז):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹּת מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מְרַבָּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלְיָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִסְפִּלְבָּשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנּוּ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתִּיצֵב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחֲנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשְׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה. וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַלְלָנוּ מִלִּבֵּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

(א) ומי כמוך נושא. יש לפרשו על פי דרשת חז"ל (ר"ה דף י"ז ע"א) מִיֵּא כְמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל-פֶּשַׁע לְשִׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ, לְמִי שְׁמָשִׁים עַמּוֹ כְּשִׁירִים (שְׁאִינִם חֲשׂוֹבִים בְּעֵינֵי עַלְמָם), וְלִפִּי זֶה פִּירוּשׁוֹ, עֲשִׂינוּ עַלְמָנוּ כְּשִׁירִים, אֲף אַתָּה קוִיִּים הַבְּטַחְתָּ לְסִלּוֹחַ.

(ב) פִּעְמִינוּ. רָגַלְנוּ (א"ע יִשְׁעִיה כו ו).

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: אֱלֹהִים בָּאוּ גֵוִים
בְּנִחְלָתְךָ טָמְאוּ אֶת־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִם: נָתַנּוּ
אֶת־נִבְלַת עֲבָדֶיךָ מֵאֹכֵל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בָּשָׂר חֲסִידֶיךָ לְחֵית־אֶרֶץ:
שָׁפְכוּ דָמָם בַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִין קוֹבֵר: אֱלֹהִים אֶל־דָּמֶיךָ
אֶל־תַּחֲרֹשׁ וְאֶל־תִּשְׁקֹט אֵי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמֶּךָ בְּרַכָּתְךָ סֵלָה: יִי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מְשַׁנְּבִלֵנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּטַח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

קג. שלישייה על סדר א"ב משולש ואח"כ ע"ס תשר"ק

אֱלֹהִים אֶל־דָּמִי.
שמוך כלול בשמנו.

אֱלֹהִים אֶל־דָּמִי.
אל תשתוק.

אֶל־תִּכְסֶּה דָּמִי:

אל תשכח את דמנו, אלא תבקש להינקם משופכיו:

בְּכָל־מִדְרָשֵׁי תְּעוּדָה.

תקיים הנקמות שהעידו עליהם הנביאים.

בְּמִדְרָשְׁךָ גְּדוּלָּה יִחִידָה⁽³⁾.

כשתדרוש דם ישראל, גוי גדול, וגוי אחד.

בְּתוֹךְ קָהָל וְעֵדָה:

לפני כל העמים:

גֵּוִיֹת יְלָדִים רַבִּים.

גֵּלָה דָּמִים נִשְׁפָּכִים.

גֵּוִי נִתְּתִי לַמָּכִים:

גופי

דָּמִי שָׁסְעוּ וְקָרְעוּ.
ניתחו לאברים

דְּרוֹשׁ דָּמִים נִגָּעוּ.

דָּמִים בְּדָמִים פָּגְעוּ:

הַעֲתֵר, תִּנָּה בְּדִיּוֹם.

הַעֲלֵה אֵלֶּה תַּתְּאֲפֵק, אִים.

עֲלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם:

וְקִרְאתִי שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל יִי.

וְהַמְלִכְתִּיךָ בְּמָאֵד וּבְמִנְיָנִי⁽²⁾.

קיבלתי מלכות שמים בממוני ואיברי גופי.

וְאֶתְּבַת אֶת־יִי:

(א) י' נקשר בשמי. שמותיו ית' כלולים בשמותיו של עמו, יהודה וישראל.

(ב) גדולה יחידה. כ"ס ומי גוי גדול (דברים 7 ח) וגל' ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ (דה"א יז כא).

(ג) ובמניני. כדתן באלהות פ"ב מ"א מרוב הזנין או מרוב המנין.

זֶה אֶחָד הוּא.

זֶה שְׁמוֹ אֶיִּחָדְהוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְהוּ:

חַי לְכָל־תְּכֵלֶה.

חֲנוּן, וּבִידֶךָ נִפְלָה.

בלי סוף.

חָרַב לִי אֶכְלָה:

טֶבַח אוֹיֵב בְּלֹא כֶּן.

טְהוֹר וּמִלֶּךְ יִסֹּד כֶּן.

האויב הורג אותנו ללא סיבה נכונה.

טֶבַח טֶבַח וְהִכֵּן:

יִקְדִּישׁ עַל תּוֹדָה קֶרְבָּנוּ.

יַחַד הָאֵב וּבְנוּ.

יִקְרִיב אוֹתוֹ לְרִצּוֹנוּ:

כָּלֶם הַכְּשָׁרוֹ מִגִּישִׁים.

כְּהָנִים וְלוֹיִם וְנָשִׁים.

שלא כעבודה בבימה"ק, כאן כולם היו כשרים

כַּמְקַטִּיר וּמִגִּישׁ לְאֲשִׁים^(א):

כמו כהן גדול:

לְכוּף צוּאֵר וּלְפִשְׁטָה.

לְחִיק אֲמוֹתָם לְשַׁחֲטָה.

כפפו ופשטו צוואר לשחיטה.

וְלֹא^(ב) נִשְׁאָר פְּלִיטָה:

כאשר עוד היו בחיק אמותם.

מִשְׁאֵר קֶרְבָּנוֹת שָׁנוּ.

מִזְהִיר בְּאוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוּ.

קרבן זה שונה מכל הקרבנות.

מִזְהִצֵּאֵן קֶרְבָּנוּ:

נִשְׁחַט הָאֵב וַיִּחִידוּ.

נֶעְקֹד רִגְלוֹ וַיִּדּוּ.

אבל כאן שחטו אב ובן יחד ביום אחד.

נִשְׁגָּב יִי לְבִדּוּ:

ובשעת מיתתם אומרים – רק ה' הוא האלהים:

סְמָלִי הַקִּנְיָה וְגִלּוּלִימוּ.

סְחוּבִים יִלּוֹד וְאִמּוֹ.

פסילי האלילים.

סוּרוֹ טִמְאָה קָרְאוּ לָמוֹ:

ישו ואמו, שניהם ראויים להשליך לאשפה.

ויש לקרוא להם "טמא" ולהתרחק מהם:

עוֹרֵר מְדָנִים וְקָרַב.

עֲנֵנוּ בְּיוֹם הַפֶּגֶז רַב.

גם כשבאו על ישראל במלחמה להמיר דת.

(א) מקטיר ומגיש. כהן גדול (ראה תמיד פ"ז מ"ג).

(ב) וְלֹא. אולי כ"ל לֹא.

עם־שונים^(א) אֶל־תִּתְעַרְבּ:

"אל לנו להיות מהאומרים שתי רשויות הן":

פָּאָתִי פָּאָה קְצוּצִי.

הכמורים, המגלחים את ראשם.

פִּסְחָ רַגְלִים מְקַצָּה^(ב).

יה"ר שיהפכו לפיסחים.

פָּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה:

צָרִידִי מִנְחוֹת וּמַעֲשֵׂה.

נהיו לקרבן כמו מנחת סולת או מעשה תנור.

צְבָאוֹת הִנְעֶקֶד פֶּשֶׁה.

זרעו של יצחק.

צוּה יְיָ אֶת־מִשָּׁה:

קִיץ לְמִזְבֵּחַ^(ג) יִחְדוּהוּ.

הקריבו את עצמם כעולת נדבה.

קִרְבֵּן לַשֵּׁם הַמִּיחָד הוּא.

קָדֵשׁ הַקִּדְשִׁים הוּא:

רָפְסוּ טַבָּחוֹ עוֹכָרִי.

אויבי דרסו אותי והרגו.

רְבוּ מְכֻלָּאוֹת עֲדָרִי.

הרבה יהודים שמו בכלא.

רְבִים רוֹדְפֵי וְצָרִי:

שָׁפְכוּ דָמָם מִזְבֵּחַךְ לְאֲדָם.

שָׂרֵי יְהוּדָה קִדְשׁוֹךְ בְּאֲדָם.

בדמם.

שֵׁם בְּנִימִין צָעִיר רִידָם:

ישראל שאמורים לשלוט על הגוים נהרגו על ידם:

תַּעֲבּוּ שָׂרִים וּמִלָּךְ.

והנה המלכים מואסים בנו.

תֵּאָר כְּבוֹדָה בַּת־מִלָּךְ.

המשלת את ישראל לבת מלך.

תְּבַאֲיֵנָה בְּהִיכַל מִלָּךְ:

וכבשו את ירושלים:

שָׂאָם עָלוּ לֹא יִרְדּוּ.

תְּמִימִים מִזְבֵּחַךְ תִּמָּדוּ.

ישראל התמימים עלו למזבח כמו קרבן תמיד.

רָעִים בְּמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ:

(א)

שונים (משלי כד כא). פירש"י האומרים שתי רשויות יש.

(ב)

פִּסְחָ רַגְלִים מְקַצָּה. ע"ש הפ' (משלי כו ו-ז) מְקַצָּה רַגְלִים חָמָם שֶׁתִּהְיֶה שִׁלְחַ דְּבָרִים בִּידֵי־בְסִיל דְּלִיו שְׁקִים מִפִּסְחָ וּמִשָּׁל בְּפִי כְּסִילִים. וי"מ שמתקלל את המוציאם שם רע על ישראל, כי פסוקים אלה נדרשו על בעלי לה"ר בילקוט שמעוני משלי רמז תתקס"א מְקַצָּה רַגְלִים חָמָם שֶׁתִּהְיֶה, אלו המרגלים שאמרו לשון הרע אָרֶץ אֲבֵלָת יוֹשְׁבֶיהָ, ומה היה להם, נקצו רגליהם שלא ליכנס לארץ שנאמר וַיִּמָּתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת־הָאָרֶץ רָעָה, דבר אחר מְקַצָּה רַגְלִים זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו בִּי יָדַע אֱלֹהִים בִּי בְיוֹם אֲקַלְכֶם מִפְּנֵי וְגו', ונתן לו איפוסין ונקצו רגליו עַל־גִּהְזָךְ תִּלָּךְ וכו' כאותו נחש שנקצו ידיו ורגליו. עכ"ל. וכן נדר הגורמים להלשין על ישראל דברים שאינם. ואולי מרמז גם לנוסעי הללל, ומקלל אותם שיהיו פיסחים ולא יוכלו ללכת לאר"י.

(ג) קיץ למזבח. כן נקראת עולת נדבת איבור (שקלים פ"ד מ"ד).

קטן מהכיל מזבחך אריאל. צאצאי מקטיר גבריאל^(א).
 המזבח בירושלים אינו מספיק לקרבנות אלה. המלאך גבריאל מקטיר את ילדיי.

פקודי בני ישראל:

עולל עצמותיו ומוחיו. סדורים בעלות מחיו^(ב).
 עצמות ומוח של ילדים. עולל פי ילד.

נתח אותו לנתחיו:

מקריב בשר זרועם. לא מנעו עצמם בפעם.

פפר בעדו ובעד העם:

יסוד מזבחך לפני. טבחתי את בני.

חנון ורחום יי:

זכור עינך ראתה. וחרבך דמי רותה.
 חרבתיך השתכרה מדמי.

הבאת יום קראת:
 תביא יום הנקמה:

דאבת יגוני תשלחם. גבה דמים ותנחם.
 ותשלח עליהם את כל הצרה שהביאו עלי.

אתה תקום תרחם:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בהסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויירד יי בענן ויתאזב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויגבר יי על פניו ויקרא יי. יי א רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסליחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

אלתבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל־חי: יזכר אלהים את־בריתו את־אברהם את־יצחק ואת־יעקב: טרף נתן ליראיו יזכר

(א) צאצאי מקטיר גבריאל. ראה מנחות דף ק"י ע"א תוד"ה ומיכאל, שנשמותיהן של לדיקים עולות לקרבן על המזבח שלמעלה.

(ב) עלות מחיו (תהלים סו טו). פי' הרד"ק (בשורשים) הטלחים והכבשים השמנים.

לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: נְתַתָּה לִירֵאִיךָ גַם לְהִתְנוּסָם מִפְּנֵי קֶשֶׁט סֶלָה: זָכַר
לָהֶם בְּרִיתְךָ וְהִנָּחֵם בְּרַב חֲסָדֶיךָ: וְעַתָּה יִגְדַּלְנָא בַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: וְזָכַרְתִּי אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ בִּימֵי גְעוּרֶיךָ וְהִקְמוֹתִי לָךְ
בְּרִית עוֹלָם: אֶל־תַּחֲלֹל בְּרִיתְךָ וּמוֹצָא שְׁפָתֶיךָ אֶל תִּשְׁנֶה:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יִי צַבָּאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּךְ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפְּיִלִּים תַּחֲנוּגֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סֶלָה אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

קד עקידה ע"ס א"ב ובסוף חתום שלמה בר יהודה גבירול

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲזוּ בְּהַר מֹר דָּן יוֹנָת אֵלֶם^(א).

בהר המוריה שמח יצחק.

בְּקִחְתּוֹ אִיתָן עוֹלָה וְשָׁלֵם^(ב).

כאשר לקח אותו אברהם אבינו לקרבן עולה כליל.

נִאָּה בָּחֲנוּ קַח־נָא הָעֵלֶם.

הקב"ה בחן את א"א וא"ל – קח זה הנער.

תְּרוּמָה לִי קֹדֶשׁ (יחזקאל מה א):

דַּת הַטָּנָא לִפְנֵי לְהַנִּיחָהּ^(ג).

דין הביכורים להניחם לפני המזבח.

הִקְרַב נָא אֶת־בְּנֶךָ, לְאֶשְׁכֶּךָ סִפְּחָהּ^(ד).

אף אתה הקרב את בנך ולמנחה הביאהו.

וְאֲנִי בְּחֶרְתִּיו, קוֹם מִשְׁחָהּ^(ה).

שְׁמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ (שמות ל כה):

וְךָ כְּשִׁמְעוּ, לְבוּ לֹא דָאב.

כששמעו א"א, לא הצטער בליבו.

(א) יונת אלם (תהלים נו א). דורש אותו על יצחק ששתק כאילם ונתן לאביו לשחוט אותו.

(ב) וְשָׁלֵם. נ"א וְשָׁלֵם, פי' שלמים (ועמוס ה כב ופירש"י).

(ג) לפני להניחהו. אולי מרמז לדברי המדרש (ילקוט שמעוני פר' וירא) משל למה הדבר דומה למלך שאמר לאוהבו מתאוה אני לראות על שלחני תינוק קטן מיד הלך אוהבו והביא את בנו והעמידו על השלחן לפני המלך והלך והביא את החרב לשחטו ואזרח המלך עליו מה אתה עושה א"ל והלא אמרת לי מתאוה אני לראותו א"ל שמא מת וכו'. ולכן אמר שהקב"ה רצה שילחק יהיה מונח ע"ג המזבח כמו ביכורים שמנחה להניח אותם ליד המזבח, אע"פ שאין זהם לגבוה כלום.

(ד) אֶשְׁכֶּךָ. דורון (רש"י תהלים עב י). סִפְּחָהּ. ל' לקיחה כמו נהר שמספח למדינה (צ"ר פר' י"ג) פי' בערוך ל' מְטָר סִחָף (בחילוף סדר האותיות) שלוקח את הכל.

(ה) קוֹם מִשְׁחָהּ (ש"א טז יב). לשון בחירה וגדולה כמו שפירש"י (על ישעיה סא א ועל תהלים קה טו).

חֲפִץ צוֹרוֹ חֶשֶׁק וְתַאֲב.

טָפְלוֹ שְׁנִיָּהֶם הֵבֵן וְהָאֵב.

התחברו

וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַיִּי בְּהַר הַקֹּדֶשׁ (ישעיה כז יג):

יַעַד עֲצִים וְלִשְׁפּוֹת^(א) דָּרָךְ.

הכין עצים והלך לערוך אותם.

כִּמְהָ וְתִמְהָ יַחֲיד וְרָךְ.

יצחק התפלא.

לְהִג^(ב) אֵיחָה הַשָּׁה הַנֶּעְרָךְ.

ושאל

לְהַקְדִּישׁוּ לַיִּי קֹדֶשׁ:

מָרוֹם יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה וְהוּא יֵשִׁיב.

ענה א"א – "ה' יראה לו השה". והתפלל שה' ינחם

נַפְשׁ אִם עֲקֶרֶת שְׁמִיחָה לְהוֹשִׁיב^(ג).

את נפשה של שרה, שהיתה עקרה בתחילה, ושימח ה' אותה בלידת יצחק.

סוֹקֵר סְפוּנוֹת שׁוֹעֲתָךְ יִקְשִׁיב^(ד).

יודע נסתרות

יִשְׁלַח-עֲזָרְךָ מִקֹּדֶשׁ (תהלים כ ג):

עֲמִדְנָא אָבִי וְקִשּׁוֹר הַטֹּבַח.

א"ל יצחק – הקרבן.

פֶּן-אֲגוֹר מִפְּנֵי הָאֵבָח.

פן אפחד מפני הסכין.

צִמְדִּנִּי פֶּן-אֲחַלֵּל הַזֹּבַח^(ה).

קשרני פן תיפסל השחיטה.

וְלַהֲבָדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ (ויקרא י י):

קָפִץ לְבָבוֹת כֹּפֶר אֲשָׁכֵל^(ו).

יצחק התחיל לבכות.

רְאוּתוֹ אָבִיו נִשְׁכַּל שְׂכוֹל.

בראותו כי אביו יישאר בלי בנו.

(א) לשפּוֹת. לערוך (רד"ק שורשים).

(ב) לְהִג. קרא (א"ע קהלת יב יב).

(ג) נפש אם עקרת שמחה להושיב. כ"ס (צ"ר נג ו) מושיבי עקרת הבית אסיהבנים שמיחה זו שרה.

(ד) שועתך יקשיב. אזכרהם מאחל ליצחק שישמע ה' את תפלתו.

(ה) צמדני פן אחלל הזבח. בילקו"ש, א"ל אזכר בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואזכרך

ושמא תיפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן אלא כפתני יפה יפה.

(ו) כופר אשכול. יצחק נקרא אשכול הבפר, ע"ש שחקידתו מכפרת עוונותיהם של ישראל (מדרש רבה על שיר

א יד). בכייתו של יצחק מוזכרת בילקוט שמעוני, באותה שעה פער פיו בצדיה וכו'.

שְׁלַח יְדוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־

מְלָאכָת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ (שמות לו א):

תַּרְשִׁישִׁים צָעֲקוּ בְּשָׁמַי מְרוֹמֵי.

מלאכים צעקו בשמי מרום.

שְׁחוּט יוֹנָת אֵלֶם הַיּוֹכֵל יַחְזֶה מִי.

מי יכול לראות ולסבול שיישחט יצחק.

לֹא לָלוֹז יַהֲגוּ אֶל־תַּתְּנוּ דָּמִי.

זה לזה אומרים אל תשתקו ותצעקו אל ה'.

שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ (תהלים קלד ז):

הרימו ידיכם בתפילה:

מְרוֹם כְּהִבִּיט עוֹקֵד וְנִעְקָד.

כאשר ראה ה'

הַשָּׁה עֹקוֹד וְהָאֵשׁ תּוֹקֵד.

יצחק עקוד כשה והאש בוערת.

בְּחִזּוֹן טְהַר־לֵב זָכַר וּפָקֵד.

זכר את אברהם הנבחן בניסיונות רבים, שהוכיחו את טהרת לבו.

וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ^(א) (שמות כח לה):

רַחֵשׁ מְלִיץ בְּקַחְתּוֹ מִשְׁלַחַת.

אמר מלאך לאברהם, כשהסכין כבר בידו.

יַחֲדָד פְּדִיעָהּ מִרְדַּת שַׁחַת.

הצל בנד יחידך ממוות.

הִנֵּה כְּתוּבָה לְפָנַי כְּתִיבָה מִפְתַּחַת.

זכות העקדה כתובה וחקוקה לפני.

פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ (שמות לט ז):

כמו שמות בני ישראל על אבני האפוד:

וְאֲנִי יֹדְעֵתִי תָם דֶּרֶךְ בְּשֹׁפֵר.

היפה.

דוֹן וְרוֹץ וְקַח אֵיל תַּחַת עֹפֶר.

יצחק.

הַכִּינֹתִי כֹפֶר לְאַשְׁכֵּל הַכֹּפֶר.

הכנתי תמורה ליצחק.

הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ (ויקרא לו י):

ואולם בעיני ה' ייחשב כאילו גם יצחק נקרב:

גְּמוּל^(ב) גְּמֹלֶט מֵאֲבַח נִשְׁחָז.

יצחק הוצל מחרב מושחזת.

(א) ונשמע קולו בבואו אל הקודש. ו"מ נשמעה תפילתו של א"א וי"מ נשמע קולו של הקב"ה.

(ב) גמול. ילד, וצחק נאמר ויגמל (בראשית כא ח).

בְּפֶשֶׁטוֹ צִוְּאוּ דָמוֹ לֹא נִפְחָז^(א).

נשפך.

יְמִינוֹ אַחֲזוּ בַּיּוֹבֵל הַנֶּאֱחָזוּ.

ידו של אברהם אחזה באיל.

לְהַקְרִיבוֹ לַיִּי קֹדֶשׁ:

רַחוּם תִּתֵּן שָׁלוֹם לְאַחֲרֵיתוֹ.

לצאצאיו.

וְזִכּוֹר הַיּוֹם לְגִזְעוֹ בְּרִיתוֹ.

לזרעו

לִיֶּתֶר הַפְּלִיטָה וְשָׂאֵר שְׂאֲרֵיתוֹ.

תַּחֲתֶיהָ פְּלִיטָה וְתַחֲתֶיהָ קֹדֶשׁ (עונזיה א יז):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשִׁוֹן רֵאשִׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּמְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַר-לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ | עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ | יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֶתֵנוּ:
סִלַּח-לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלִל-לָנוּ מִלְכָּנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאִיךָ:

טוֹב-יְיָ לְכָל וְרַחֲמָיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לָקֵוּ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעֲוֹז
בְּיוֹם צָרָה וַיֵּדַע חֲסִי בֹא: כִּי-טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעֵד-דֹּדֵר וְדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בִּי מִבְּטָח בְּגִדִּיבִים: טוֹב-וַיִּשֶׁר יְיָ עַל בֶּן
יֹרָה חֲטָאִים בְּדָרְךָ: טוֹב וַיַּחֲלִל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְיָ: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִים
עַד-נַפְשׁ: הוֹשִׁעַ יְיָ אֶת-עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת-עַמּוֹךְ וּבְרָךְ
אֶת-נַחֲלֶתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד-הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יְיָ כִּי-גָמַר חֶסֶד כִּי-פָסוּ אֲמוֹנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל-דִּבְכָּר כְּבוֹד-שְׁמֶךָ וְהַצִּילְנוּ וְכַפֵּר עַל-חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לַיִּי הִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב-לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סִלָּה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלָּחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(א) נפחז. ל' פחז בפנים (בראשית מט ז) יש מפרשים לוחו ל' שפכה (א"ע זסס יש מפרשים).

קה פזמון

כִּי הִנֵּה כַּחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר^(א).

בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר.

את הכלי שהוא יוצר.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר.

לְבָרִית^(ב) הַבֵּט וְאַל תִּפְּן לַיּוֹצֵר:
ל"ג מדות

כִּי הִנֵּה כָּאֶבֶן בְּיַד הַמַּסִּית.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֵז וּבְרָצוֹתוֹ מַכִּית.
משבר.בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מַחֲיֶה וּמְמוֹתֶת:
וממית :

כִּי הִנֵּה כְּגֶרֶן בְּיַד הַחֲרֹשׁ.

בְּרָצוֹתוֹ דֹּבֵק לָאוֹר וּבְרָצוֹתוֹ פֹּרֵשׁ.
מרחיק מן האש.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ תּוֹמֵךְ עֲנִי וְרֹשׁ:

כִּי הִנֵּה כְּהֶגֶה בְּיַד הַמֶּלֶח.

בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֵז וּבְרָצוֹתוֹ שֹׁלַח.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ אֵל טוֹב וְסֹלַח:

כִּי הִנֵּה כְּזֹכוֹת בְּיַד הַמְּזַנֵּג.

בְּרָצוֹתוֹ חוֹגֵג וּבְרָצוֹתוֹ מְמוֹזַג.
עושה אותו עגול ממסמס.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מַעֲבִיר זָדוֹן וְשׂוֹזֵג:

כִּי הִנֵּה כְּרִיעָה בְּיַד הָרוּקֵם.

בְּרָצוֹתוֹ מֵיֶשֶׁר וּבְרָצוֹתוֹ מַעֲקֵם.

בֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ אֵל קְנוּא וְנִקֵּם:

(א) כי הנה וכו'. לה"כ (ירמיה יח ו) הנה כחמור ביד היוצר בן-אתם בדי בית ישראל.
(ב) לברית. וי"מ לזכית אבות.

כִּי הִנֵּה כֹכֶסֶף בְּיַד הַצֹּרֵר.

בְּרָצוֹתוֹ מְסַגֵּג וּבְרָצוֹתוֹ מְצַרֵּר.

משאיר פסולת

מנקה מן הפסולת.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מִמְצִיא מְזוֹר וְתַרְף^(א):

תרף ומזור שניהם ל' תרופה

כִּי הִנֵּה כְּחֶכֶה בְּיַד הַפּוֹרֵשׁ^(ב).

חדייג הפורש רשת לצוד דגים.

בְּרָצוֹתוֹ זֹקֵף וּבְרָצוֹתוֹ מְשַׁפִּיל וְקוֹרֵם^(ג).

מוציאו מן המים

מכניס אותו למים.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ מֵאִיר סֶהַר וְחָרֵם^(ד):

ירח ושמש:

כִּי הִנֵּה כָּאֵשׁ בְּיַד הַנֶּפֶח.

בְּרָצוֹתוֹ נוֹפֵחַ וּבְרָצוֹתוֹ מְפִיל פִּית.

מפיל אפר ואבק על האש כדי לכבותה.

כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ נִשְׁמָה בָּאֵף מִנְּפִית.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:

ק' כִּי הִנֵּה כַּחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר. בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב

וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר. כֵּן אֲנַחְנוּ בְּיָדְךָ חֶסֶד נוֹצֵר.

לְבָרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפּוֹא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי א רַחֲמִים וְחַנּוּן אַרְבָּע אַפָּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלִּיחָתָ לְעוֹנֵינוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה
תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנָּה כִּי־בָא מוֹעֵד: זְכִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפָּרָה

(א) מְזוֹר. ל' רפואה (כס"י ירמיה ל יג). נ"ל לְמְזוֹר תַּרְף. ולפ"ז מְזוֹר ל' חולי (כס"י הושע ה יג).

(ב) בִּיד הַפּוֹרֵשׁ. לה"כ (ישעיהו יט ח) וּפְרָשִׁי מִכְמוֹרֶת עַל־פָּנֵי־מִיָּם.

(ג) מְשַׁפִּיל וְקוֹרֵם. לה"כ (ישעיהו מו א) קָרַם נָבוּ פִי נָפַל.

(ד) חָרֵם. שְׁמֵשׁ כְּמוֹ שְׁנֹא' (אִיּוֹב ט ז) הָאֲמֹר לְחָרֵם וְלֹא יוֹרָה.

לִבְנֵשֶׁבֶר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבָּזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנָךְ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
 יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תִחַפֵּץ זְכַי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֲךָ פָּרִים:
 זְכַר־רַחֲמֶיךָ יִי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲלָם הָמָּה: זָכְרָנוּ יִי בְּרָצוֹן עֲמֹךְ פָּקֲדָנוּ בִּישׁוּעָתָךְ:
 זָכַר עֲדַתְךָ קִנִּית קָדָם גָּאֻלָּתְךָ שָׁכַט גִּחְלָתְךָ תִּרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֻנָּתְךָ בּוֹ: זָכַר יִי חֶבֶת
 יְרוּשָׁלַיִם אֲהַבַת צִיּוֹן אֵל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יִי לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
 הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיָּסוֹד בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתֵּן לְזִרְעָכֶם וְנִחְלוּ לָעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
 וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֵל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ
 חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חַטָּאנוּ צוּרָנוּ סִלְחֵלָנוּ יוֹצֵרָנוּ:

קו ע"ס א"ב ובסוף חתום שמעון בר יצחק

אֲוִילִים מִדָּרְךָ פִּשְׁעִים. וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְּעֵנוּ בְּרִשְׁעִים.

ישראל שהתנהגו בטיפשות, שבים מדרכם הרעה ומתענים.

בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תוֹשִׁיעֵם. חַיִּים לַחַיּוֹת בְּנֵעָם (תהלים כז 7):

בְּנֵעָם בְּמִדַּת מַחֲמַל. תַּחֲן גְּוִיֵּיתָנוּ מִהֶקְמַל.

ובחמלה, מכרת.

כִּי יִלְדָנוּ לְעֵמָל^(א). לֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ גָּמַל (תהלים קג י):

מעת לדתנו נועדנו לחטא ולעונש. אבל אתה לא ענשת אותנו כמידת עוונותינו:

גָּמַל וְחֶסֶד גָּדַל. וְדַרְכֵי טוֹבוֹ לֹא חִדַּל.

גמולו הטוב וחסדו גדלו.

וַעֲתָה כַחוֹ יִגְדַל. לְהַבִּיא עָלָיו צַעֲקַת־דָּל (איוב לד כח):

דַּל צִדְקָתוֹ לַחַיּוֹת. חַיִּים בְּטוֹבוֹ לַהֲתוֹת.

ישראל הדלים יספרו צדקתו. כאשר ירשום אותם לחיים בטובו.

יַחֲלִצֵנוּ מִפְּצָעִים וּמִכּוֹת. מִיָּקוֹשׁ מִדְּבַר הַיּוֹת (תהלים לא ג):

ממוקשים, מדבר, ומשבר:

הַיּוֹת יִסִּיר קוֹיָתָיו. אֶרֶח צִדְקוֹתָיו אֲוִיָּתָיו.

קווינו אל ה' שיסיר ממנו כל שבר. ותאוותנו היא כי יתנהג עמנו בצדקה.

יַעֲנֵנִי בְּצֶדֶק קִרְאָתָיו. אָמַר יִי וּרְפָאָתָיו (ישעיה יז יט):

בשעה שאני קורא אליו. ואמר לרפאות אותי:

וּרְפָאָתָיו חֶסֶדֶךָ תוֹדִיעֵם. נְתוּכָחוּ בְּמִכְאוֹב יָצוּעִים⁽³⁾.

ישראל שסבלו ייסורים על ערש דווי.

תְּלוֹנָנִים בְּצִלָּךְ מְלִיגָעִים. עַד־יַעֲבֹר־זָעַם (ישעיה כו כ):

תגן עליהם ותמנע מהם כל עייפות.

(א) כי ילדנו לעמל. לה"כ (איוב ה ז) בִּי־אָדָם לְעֵמָל וּיִלָּד וּפִירָשׁ"י כִּי אִי אִפְשָׁר שְׁלֹא יִחַטֵּא וְיִקְבֹּל עֲמַל בְּחַטָּאוֹ
 לְקַבֵּל פּוֹרְעוֹתָיו.

(3) נתוכחו במכאוב יצועם. לה"כ (איוב לג יט) וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב עַל־מִשְׁפָּבוֹ.

וְעַם יִשְׂרָאֵל בְּחֶסֶדּוֹ. יִגְלֶה לִירְאָיו סוּדוֹ.

קץ הגאולה.

וְכָל־יִצְיָרֵי יִסּוּדוֹ. יוֹדוּ לֵי חֶסֶדּוֹ (תהלים קז ח):

תבל.

חֶסֶדּוֹ בְּאַמוּנָה לְחֵטֹב^(א). בִּי בְכָל־מַדּוּתָיו טוֹב.

נייחד אותו ונאמין רק לו.

שֶׁאֵין עוֹן וְקַח־טוֹב. הוֹדוּ לֵי בִי־טוֹב (תהלים קיח א):

וקבל מעשינו הטובים ותשובתנו.

טוֹב לְהַמְצִיא תַעֲלִ^(ב). בִּי יִשׁוּבוֹן מִפְעֵל.

לשבים מחטא.

ה' הטוב ימציא רפואה

וַיִּגַּל אֲזָנָם^(ג) לְהַעֲלֵ. הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל (איוב לג כט):

וה' מדבר עם החוטא שיעלה מהבור בו נפל.

יַפְעֵל לְעֵפֶר וְאֵפֶר. פְּעָמַיִם וְשָׁלֹשׁ^(ד) יִכַּפֵּר.

ה' עושה הרבה למען האדם הנחשב עפר ואפר.

לְמַלְיָן יִשָּׁר יִסְפֵּר. וַיֹּאמֶר מִצָּאתִי כֹפֵר (איוב לג כד):

למלאך המליץ טוב עלינו יגיד ה' – "מצאתי כופר":

כֹּפֶר לְמִצָּא יְאֻת. וַיִּכְתּוֹב שׁוֹבֵר לְמַגִּבָּת.

לשטרי חובותינו.

ירצה.

וּמִשְׁפָּט לֹא יַעֲוֶה. הֵצִל לְקַחִים לַמּוֹת^(ה) (משלי כד יא):

לַמּוֹת מָטִים לְנִפְסָה. וּבְמִסְרָם יַחֲתִם לְהַנְשִׂא^(ו).

מפיל אדם עד שערי מוות כדי לנסות אותו ישוב. וסוגר אותו בייסורים שלא יוכל לקום.

וַיִּגְוֶה מִגִּבֵּר יִכַּסֶּה. לְהַסִּיר אָדָם מִעֲשֵׂה^(ז) (איוב לג יז):

ולוקח ממנו כל גאוותו. ומונע ממנו לעשות כרצונו:

מִעֲשֵׂה יָדָיו כָּלָם. כָּל־בָּאֵי עוֹלָם.

יָבִיִּים בְּמִשְׁפָּט לְחֹבִבִּיָּם. עַל כָּל־נֶעְלָם (קהלת יב יד):

נֶעְלָם וְגָלוּי תִסְלַח. וְלֹא תִטּוֹר לְנִתְעָב וְנִאֲלַח.

לעולם המאוס. נחשב ונאלח שניהם ל' מיאוס

חטא נעלם וגלוי

חֲפִצָּךְ בִּידְנוּ יִצְלַח. אֶתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח (תהלים פו ה):

נצליח לעשות רצונך.

(א) לחטוב. בחגיגה (דף ג' ע"א) עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, ופירש"י שבה אחד שבה מיוחד לומר אין כמוך לכך בחרנוך ללוא.

(ב) תעל. תעלה, פי' רפואה (רש"י ירמיה ל יג).

(ג) ויגל אזנכם. כ"ס אליהוא (איוב לג טז) אִזּוּ יִגְלֶה אֲזָן אֲנָשִׁים ופירש"י כמו שעשה לאבימלך בחלום הלילה.

(ד) פעמים ושלוש יכפר. לה"כ (איוב לג כט) הֵן־כָּל־אֱלֹהִים יַפְעֵל־אֵל פְּעָמַיִם שְׁלֹשׁ עָם־נֶגֶד, אבל בפעם הרביעית אינו מוותר, וכמו שפירש"י עה"פ (עמוס א ג) וְעַל־אֲרִבְּעָה לֹא אֲשִׁיבָנּוּ. ובגמ' (סנהדרין דף ק"ז ע"א) אתרתי תלת גנבא לא מיקטל, ופירש"י אם עובר אדם עבירה פעמים ושלש ולא בזה אליו פורענות

אל יתמה דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל וסופו ללקות באחרונה.

(ה) ומשפט לא יעוה וכו'. כיון שכתב שובר לחובותינו, אין עיוות הדין בכך שילול אותנו.

(ו) להנשא. וי"מ הבורא מתנשא בהענישו את הרשע כמו שגא' (ישעיה ה טז) וַיִּגְבְּהָ ה' צְבָאוֹת בְּפִשְׁפֹּט.

(ז) להסיר אדם מעשה. וי"מ מביא את האדם לעזוב את מעשיו הרעים.

סֶלָח, נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגָּבֹר. וְתַעֲצֹר דְּבַר וְכָל־שֹׁכֵר.

כִּי מִהֲיִצְדֵּק לְדַבֵּר. יָמָיו כִּצֵּל עוֹבֵר (תהלים קמד ז):

אדם שחייו עראי כצל העובר מהר:

עוֹבֵר וְגַז חַיִּשׁ^(א) מִפְּנֶיךָ. וְהִיךְ יַעֲמִד לְפָנֶיךָ.

חיי האדם קצרים.

חַי נִקְדָּשׁ בְּאוֹפְנֶיךָ. חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדְּמוּ פָנֶיךָ (תהלים פט טו):

על ידי אופני הקדש. ואתה מתנהג בחסד ואמת:

ע"כ בפפד"מ וממשיכין מיד זכור לנו ברית אבות

פָּנֶיךָ הָאֵל בְּצַדִּיקוֹתֶיךָ. לָעַם שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתֶיךָ.

תִּמְחֶה וּתִקְרַב חֲשׂוֹקְתֶךָ. אֲדֹנָי כָּל־צַדִּיקוֹתֶךָ (דניאל ט טז):

כנסת ישראל

צַדִּיקוֹתֶיךָ לְהַרְבוֹת תְּרָאֵנִי. וְנַחֲמוֹת טוֹבוֹת תִּבְשְׂרֵנִי.

בְּעַמְדֵי פָנֶי אֲדֹנָי. וּתְרַם בְּרָאִים קִרְנֵי (תהלים כז יא):

קִרְנֵי תְרוּם בְּעֶלְצוֹן. בְּשׂוֹכֵךְ לַגְדּוֹר פְּרִצוֹן.

פרץ.

בשמחה.

וּתְפַלְתִּי בְּזִכְחֵי צֶאֱן. יְיָ בְּעֵת רִצּוֹן (ישעיה מט ח):

רִצּוֹן עֲנִיתִיךָ תַעֲנֵנִי. וְיוֹם יְשׁוּעָה תַחֲנֵנִי.

אמור לנו – "קבלתני את התפילה לרצוני".

הַבְּטִינָא עִמּוֹךְ כְּלָנוּ. יְיָ תִשְׁפֹּת שְׁלוֹם לָנוּ (ישעיה כו יב):

תשים

שְׁלוֹם לָנוּ תַטְרֹף. וְחַטֵּאתֵינוּ תַטְהֵר לְצִרְף.

לנקות.

תן חלקנו.

וְחִמָּה עֲזֹב וְהָרַף. וּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֶל־תִּרְפֶּה^(ב) (תהלים קלח ח):

והרפה ידך. ואל תעזוב אותנו:

תִּרְפֶּה שִׁגְגוֹת מַעֲלָתָה. וּזְדוֹנוֹת נַעַר בְּמִצּוֹלָה.

ותשליך לים זדונותינו.

תרפא שגגותינו.

רִצּוֹי חֵן קָרֵב לְהַנְצִלָתָה. בְּעֵת הַזֹּאת רֹחַ וְהַצִּלָּה (אסתר ז יד):

ברצון ובחן קרב אותנו וחצילנו.

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אָבוֹת בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(כשיש זרית מילה מוסיפים: זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק. וְהַשֵּׁב שְׁבוֹת אֲהֲלֵי

יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמוֹךְ:)

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים בְּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֵת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה

עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהַבְּטַחְתָּנוּ. וְאֵף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים

וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלְתָּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל

(א) גז חיש (תהלים כ י). עובר מהר.

(ב) מעשי ידיך אל תרפא (תהלים קלח ח). ת"י עובדי ידך לא תשזוק.

תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשִׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֵךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: קִבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: הִלֵּכַן חֲטֵאֵינוּ בִּשְׁלָל וּבְצִמְרֵם כְּמָה שֶׁכָּתוּב. לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֵאמֹר יְיָ אִם־יִהְיֶה חֲטֵאֵיכֶם בְּשָׁנִים בִּשְׁלָל יִלְבִּינוּ אִם־יֵאֱדִימוּ כְּתוּלַע בְּצִמְרֵם יִהְיוּ: זֶרֶק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּנוּ כְּמָה שֶׁכָּתוּב. וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֻרָּתִם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מִחָּה פִּשְׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָּה פִּשְׁעֶיךָ לְמַעַנִּי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מִחָּה פִּשְׁעֵינוּ כָּעֵב וְכַעֲנָן בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כָּעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גָּאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִּינוּ הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הִגִּינָנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמַרֵּי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יְיָ הוֹחֵלְנוּ אֶתְּהָ תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.

תְּבוֹא לְפָנֶיךָ תִּפְלִיתֵנוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנוּנֵנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עֵרָף לֹא־מֵר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזוּלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ שִׁקָּר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֵרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

אֲשַׁמְנוּ מִכָּל־עֵם. בִּשְׁנוּ מִכָּל־דּוֹר. גָּלָה מִמֶּנּוּ מִשְׁאֵשׁ. דָּוָה לִבֵּנוּ בְּחַטֹּאֵינוּ. הִחֲבֵל אֹוִינָנוּ. וְנִפְרַע פֹּאֲרָנוּ. זָבֹול בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ. חָרַב בְּעוֹנֵינוּ. טִירַתְנוּ הִיתָה לְשָׁמָּה. יָפִי אֲדָמַתְנוּ לְזָרִים. כָּחֵנוּ לְנִכְרִים:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁבָנוּ מִטְעוּתֵנוּ. וְהִיךְ נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עֵרְפָנוּ לֹא־מֵר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חֲטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזוּלָנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינָה. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמַסְנוּ. טַפְלָנוּ שִׁקָּר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹזְבָנוּ. לָצָנוּ. מְרֻדָנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינָה. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קָשִׁינוּ עֵרָף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחֲתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתַעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

לְעֵינֵינוּ עֲשָׂקוּ עֲמָלָנוּ. מִמִּשְׁךָ וּמִזֶּרֶם מִמֶּנּוּ. נָתַנוּ עָלֵנוּ עֲלָמוֹ. סִבְלָנוּ עַל שִׁכְמָנוּ. עֲבָדִים מְשֻׁלוֹ בָנוּ. פָּרָק אֵין מִידָם. צָרוֹת רַבּוֹת סִבְבּוֹנוּ. קָרָאנוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. רַחֲמָת מִמֶּנּוּ בְּעוֹנֵינוּ. שָׁבָנוּ מֵאַחֲרֶיךָ. תַּעֲיִנוּ כִּצְאָן וְאֶבְדָנוּ:

וְעַד־יֵין לֹא שָׁכְנוּ מִטְּעוֹתֵינוּ. וְהִיד נָעִיז פָּנֵינוּ וְנִקְשָׁה עָרְפֵנוּ לֹאמֹר לִפְנֵיךָ יי
אֱהִינוּ וְאַחֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטְאוּנוּ. אָבֵל אֲנַחְנוּ חָטְאוּנוּ:

אֲשָׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוֹיֵנוּ. וְהִרְשָׁעְנוּ. וְדָנוּ. חֲמִסְנוּ. טַפְלָנוּ
שָׁקָר. יַעֲצָנוּ רָע. כּוֹבְנוּ. לָצָנוּ. מְרִדְנוּ. נֹאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוֹיֵנוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ.
קִשְׁנוּ עָרְף. רָשָׁעְנוּ. שַׁחַתְנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיֵנוּ. תַּעֲתָעְנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא־שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל־הַבָּא
עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

כְּשִׁיחַ צִדְקָךָ אָמַר לִפְנֵיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסִתְרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יי אֱהִינוּ
מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וְטַהֲרָנוּ מִכָּל־טְמְאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִים טְהוֹרִים וְטַהֲרָנוּ. כְּפָתוּב
עַל יַד נְבִיאָךְ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטַהֲרָתֶם. מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם
וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לִפְנֵיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֵז וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
נִחַלְתּוּ לֹא־תַחֲזִיק לְעַד אִפּוּ בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנֵתֵינוּ
וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לִיעֲקֹב חֶסֶד
לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזוּנָךְ וּשְׁמַע פִּקּוּחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה
שְׁמִמְתִּינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים
תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקִּשְׁיָבָה
וְעֵשָׂה אֶל־תֵּאָחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמָּךְ:

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלָמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֵי אֱלֹהֶיךָ כִּי
עוֹנֵתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשָׁמְתֵנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת
חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזֹבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבְנוּ אֲבִינוּ וְאַל־תִּטְשֵׁנוּ
בּוֹרְאָנוּ וְאַל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרָנוּ וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּל־הַכִּזְבוֹתֵינוּ. וְקִי־סֻלְּמוּ יי אֱהִינוּ
אֶת־הַדְּבָר שֶׁתִּבְטַחְתֵּנוּ בְּקִבְלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹנֵן כְּאֵמֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת
הַהִיא נָאִם־יי וַיִּבְקֹשׁ אֶת־עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִפְצָאִינָהּ
כִּי אִסְלַח לְאֲשֶׁר אֲשָׁאִיר: עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ רַעֲבִי טוֹבָךְ צָמְאִי חֶסֶדְךָ תִּיאֲבִי וְשַׁעֲךָ
יִפִּירוּ וַיִּדְעוּ כִּי לֹא־דָנִי אֱהִינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת:

אֵל רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל חֲנוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יי עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן אָמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאָרְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
דָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדָּה: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידָה: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
לְמוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחָה: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
עֶזְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פֶּאֶרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צַדִּיקְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קֹדֶשְׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן
רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תְּהִלָּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ

שוכני עפר: עשה למען אברהם יצחק ויעקב: עשה למען משה ואהרן: עשה למען דוד ושלמה: עשה למען ירושלים עיר קדשה: עשה למען ציון משכן כבודך: עשה למען שוממות היכלך: עשה למען הריסות מזבחה: עשה למען דם עבדיך השפוף: עשה למען הרוגים על שם קדשה: עשה למען טבוחים על יחודך: עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך: עשה למען תינוקות של בית רבן: עשה למען יונקי שדים שלא חטאו: עשה למען גמולי חלב שלא פשעו: עשה למען יתומים ואלמנות: עשה למענה אם לא למעננו: עשה למענה והושיענו:

עננו יי, עננו: עננו אלהינו, עננו: עננו אבינו, עננו: עננו בוראנו, עננו: עננו גואלנו, עננו: עננו דורשנו, עננו: עננו הא הנאמן, עננו: עננו ותיק וחסיד, עננו: עננו זך וישר, עננו: עננו חי וקים, עננו: עננו טוב ומטיב, עננו: עננו יודע יצר, עננו: עננו פובש פעסים, עננו: עננו לובש צדקות, עננו: עננו מלך מלכי המלכים, עננו: עננו נורא ונשגב, עננו: עננו סולח ומוחל, עננו: עננו עונה בעת רצון, עננו: עננו פודה ומציל, עננו: עננו צדיק וישר, עננו: עננו קרוב לקוראיו, עננו: עננו רחום וחנון, עננו: עננו שומע אל אביונים, עננו: עננו תומך תמימים, עננו: עננו אלהי אבותינו, עננו: עננו אלהי אברהם, עננו: עננו פחד יצחק, עננו: עננו אביר יעקב, עננו: עננו עזרת השבטים, עננו: עננו משגב אמהות, עננו: עננו אבי יתומים, עננו: עננו דין אלמנות, עננו:

מי שענה לאברהם אבינו בחר המריה הוא יעננו: מי שענה ליצחק בנו בשעקד על גבי המזבח הוא יעננו: מי שענה ליעקב בבית א' הוא יעננו: מי שענה ליוסף בבית האסורים הוא יעננו: מי שענה לאבותינו על ים סוף הוא יעננו: מי שענה למשה בחרב הוא יעננו: מי שענה לאהרן במחתה הוא יעננו: מי שענה לפינחס בקומו מתוך העדה הוא יעננו: מי שענה ליהושע בגלגל הוא יעננו: מי שענה לשמואל במצפה הוא יעננו: מי שענה לדוד ושלמה בנו בירושלים הוא יעננו: מי שענה לאליהו בחר הכרמל הוא יעננו: מי שענה לאלישע ביריחו הוא יעננו: מי שענה למעי הודנה הוא יעננו: מי שענה לחזקיהו בחליו הוא יעננו: מי שענה לחנניה מישאל ועזריה בתוך כבשן האש הוא יעננו: מי שענה לדניאל בגוב האריות הוא יעננו: מי שענה למרדכי ואסתר בשושן הבירה הוא יעננו: מי שענה לעזרא בגולה הוא יעננו: מי שענה לכל הצדיקים והתמימים והישרים הוא יעננו:

רחמנא דייענה לעניי, ענינא. רחמנא דייענה למפכי רוחא, ענינא. רחמנא דייענה לתבירי לבבא, ענינא. רחמנא ענינא. רחמנא חוס. רחמנא פרק. רחמנא שיוב. רחמנא רחם עלן השתא בעגלא ובזמן קריב:

רחום וחנון חטאתי לפניך יי מלא רחמים רחם עלי וקבל תחנוני: יי אל-באפה תוכיחני ואל-בחמתך תיפרני: חנני יי כי אמללאני רפאני יי כי נבחרתי עמי: ונפשי נבחרה מאד ואת יי עד-מתי: שובה יי חלצה נפשי

הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֲסֶדְךָ: כִּי אֵין בְּמָוֶת זְכָרְךָ בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה־לָּךְ: יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי,
אֲשַׁחֲהַ בְּכָל־לֵילָה מִטָּתִי, בְּדַמְעָתִי עֲרֹשִׁי אֲמַסֶּה: עֲשֻׁשָׁה מִכַּעַם עֵינַי עֲתָקָה
בְּכָל־צוּרָרִי: סוּרוּ מִפָּנַי כָּל־פְּעָלֵי אֹזֶן כִּי־שָׁמַע יי קוֹל בְּכִיִּי: שָׁמַע יי תַּחֲנָתִי יי
תַּפְּלָתִי יִקַּח: יִבְשׁוּ וַיִּבְחָלוּ מְאֹד כָּל־אֵיכֵי יֹשְׁבוּ יִבְשׁוּ רִגְעַ:

קז ע"ס תשר"ק ולאח"כ ע"ס א"ב וזסוף חתום אפרים ברבי יעקב חזק

תָּא שָׁמַע מֶרָא דְעֶלְמָא צְלוֹתָא שְׁפִירָא.

קרב ושמע רבונו של עולם תפילה נאה.

שְׂאָרָא דְעַמָּךְ מְצִלִין לָךְ בְּצַפְרָא.

אשר שארית ישראל מתפללים אליך בבוקר.

רַחֲמִין בְּעֵין וּמִשְׁבַּחִין לָךְ תְּדִירָא.

רחמים מבקשים ממך ומשבחים אותך תמיד.

קְדוּשֵׁי וּבְרוּכֵי שְׁמָךְ רַבָּא וַיִּקְרָא.

לקדש ולברך שמך הגדול והנכבד.

צְדִיקָיָא מְצַדִּיקִין דִּינָךְ וְאַרְחָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל.

צדיקים מצדיקים דינך ואומרים כי ישרים דרכיך.

פְּקוּדָךְ מְלִין אַף רִיקְנִיהוֹן^(א) לְנַפְרָא.

הם מלאים מצוותיך ואף ריקנים שבהם נכונים לשמור.

עֲנִיָּהוֹן וְתַעֲנִיתִיהוֹן לְפִוְשְׁעִיהוֹן עֲמָהוֹן מְסִירָא.

בתעניותיהם הפושעים שבהם נמנים עמהם.

סְרִיחָה חֲלַבְנָה בְּהֵדִי בְּסִמְנֵין אֲמִירָא^(ב).

כמו החלבנה שריחה רע ואף על פי כן היתה בקטורת עם שאר הסממנים.

נְקֻטִין וְסִבְלִין עֲלֶיךָ קִטְלָא אֲכֻזָּרָא.

נושאים וסובלים עליך מיתות אכזריות.

מִיתוֹת וְגִלוֹת וּמַלְקוֹת רַבָּתָא וְחִמִּירָא^(ג).

מיתה וגלות ומלקות רבה וחמורה.

לְכַמָּה אֲבוֹת נְזִיקִין וְנֶזֶק צָרָרָא^(ד).

הינם מוכנים לכמה נזיקים אשר מזיק אותם הצר הצורר.

כְּלָהוֹן טַצְדִּיקִי וְחֶרְפַּתְקִי, וְעֻקִּימַת פְּמָהוֹן לְמִימָרָא.

וכל מיני תחבולות ומקרים רעים, ורשעים פותחים פיהם.

יַחְרְפוּן כְּלָבָא בַר כְּלָבָתָא מְאִיסָא וּבִסִּירָא^(ה).

מחרפים אותנו הכלבים והם האומות שהם נבזים ונמאסים.

(א) פקודך מלין אף ריקניהון. בחגיגה (דף כ"ז ע"א) פושעי ישראל שכלאין מלות כרימון דכתיב (שיר 7 ג)

כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ, אל תקרי רִקְתָּךְ אלא רִקְנֵיךְ שָׂדֶךְ.

(ב) ענייהון וכו'. דכריתות (דף ו' ע"ב) כל תענית שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע

ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת.

(ג) ומלקות רבתא וחמירא. דכתובות (דף ל"ג ע"א) ממאי דמיתה חמורה דילמא מלקות חמור.

(ד) ונזק צררא. רמז לנזק כדורות (ב"ק דף ג' ע"ב).

(ה) ובסירא. פי דבריה' בָּזָה (במדבר ט"ו ל"א), תרגם אונקלוס פתגמא דה' בסר. וי"מ מחרפים אותנו ומכנים

אותנו כלבא בר כלבתא מאיסא ובסירא.

טַעֲהָ אַחוּהִי דְמִרְנָא סָךְ קִירִי פְּלִסְתָּרָא^(א).

ואומרים – יעקב אחי אדונינו עָשׂו טעה, חשבון הקץ של הגביר (יעקב) שקר.

חֲדָדוּ לְסִפִּינָא דִּהָא נָפֹל תּוֹרָא.

וממשיכים הגוים – השחיתו את הסכין כי נפל השור (ישראל).

וְקִיפֵּא נּוּמָא בְּרַגְלִין, נְקַטְעִינָה לְמִבְּרָא^(ב).

ואומרים עוד – עלה בשר מת ברגלנו וצריך להסיר אותו.

וְעַד אֵימַת שְׁתַּקֵּת, מִשְׁתִּיקוּתָךְ יִפֶּה דְבוּרָא.

ועד מתי תשתוק, הלא טוב יותר שתדבר.

הָא בִישׁוּן דְּעֶקֶן דָּא לָדָא עֲקֵרְבָא וְזִבּוּרָא^(ג).

אין תרופה למחלותינו, שרפואתה של זו קשה לזו, כנשיכת עקרב ועקיצת דבורה.

דִּי־צִיבָא בְּאַרְעָא וּבְשָׁמַי שְׁמִיָּא גִּיּוּרָא^(ד).

האזרח יושב על הארץ והגר למעלה ממנו.

נְלוּתָא דְּמִדְּהִבָּה^(ה) הֵב הֵב אִמְרָה.

הגליטנו בין אומה אשר כל היום אומרים לנו תנו כסף וזהב.

בְּלוּ מִנְדָּה וְהֶלֶךְ^(ו) שְׁלִיט עָלֵי לְמִטְרָא.

כל מיני מיסים וארנונות מחייבים אותנו לתת.

אַרְיָא אַרְבָּא אַרְבַּעַת לִי אַפְּצָרָא.

אריה אורב השכנת אצל גבולי.

אַדִּיָּה לְגִזְיָה וְקָם וּקְבִסְתָּן^(ז) בְּצַעֲרָא.

הרים אגרופו עלי וקם, ואתה ה' ציערת אותנו.

בֵּיָא בֵּיָא הָא דְאַחַרְבָּה לְבֵית הַבְּחִירָה.

אוי נא לנו כי זה הוא שהחריב את בית המקדש.

נְמָרִין נִיקוּם וְנִגְזֹר גִּזְרָה לְגִזְרָה.

מחליטים לקום ולגזור גזירות רבות על ישראל.

(א) טַעֲהָ אַחוּהִי וכו'. צע"ז (דף י"א ע"ב) עוד אחרת יש ברומי אחת לשבעים שנה מביאין אדם שלם (כנגד עשו) ומרכיבין אותו על אדם חיגר (כנגד יעקב) כולע על ירכו כלומר עדיין עשו שולט על יעקב) ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון וכו' ומכריזין לפניו סך קירי פלסתר (חשבון הקצין כז, נבואת יעקב שקרא לבניו לאחרית הימים שסופן ליגאל כז הוא) אחוה דמרנא זייפנא (יעקב, אחיו של אדונינו עשו, זיפן הוא שרימה ליחזק וחשד ליטול ברכה להיות גביר לאחריו). סך, מנין (רש"י ב"ב דף כ"א ע"א). קירי, אדון (בראשית רבה פד 7), והכוונה כאן ליעקב שנקרא גביר לאחריו (בראשית כז כט). וי"מ קירי, קץ (תוס' חכמי אנגליה, פי' תלמיד הר"ן על התורה פר' תולדות). פלסתר, שקר כמו (ברכות דף ל"א ע"ב) ואי אחת עושה תורתך פלסתר.

(ב) נומא ברגלין. צעצודה זרה (דף י' ע"ב) ההוא היסרם דהוי סני ליהודאי אמר להו לחשיצי דמלכותא מי שעלה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה וכו' ופירש"י נימא, בשר מת.

(ג) הא בישין דעקן. בחגיגה (דף ה' ע"א) מאי ר' עזרת אמר רב רעות שנעשות כרות זו לזו כגון זיבורא ועקרבא ופירש"י נקיט הכי משום דאמרין צע"ז (דף כה ע"ב) חמימי לעקרבא וקירי לזיבורא וחילופא סכנתא הלכך היכא דנכחיה זיבורא ועקרבא נעשות כרות זו לזו דלית ליה תקנתא לא בקירי דקשה לעקרב ולח' בחמימי דקשה לזיבורא.

(ד) דיציבא בארעא וכו'. כ"ס (דברים כח מג) הָגֵר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יִעֲלֶה יְעֲלֶה מִעֲלֶיךָ מִעֲלֶיךָ.

(ה) מדהבה. כינוי למלכות צבל (ישעיה יד 7) ולשאר המלכויות ודרשו (שבת דף קמ"ט ע"ב) אומה שאומרת מדוד והבא.

(ו) בלו מנדה והלך (עזרא ז כד). מיסים שונים וצ"ב דף ח' ע"א אמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך וקידושין דף כו ע"ב). פירש"י כיערתני.

(ז) קבסתן (קידושין דף כו ע"ב). פירש"י כיערתני.

דְּמַחוּ לָהּ בְּסִלּוֹא עַד דְּמַבֵּעַ לָהּ דְּמָא מְבַשְׂרָא.
ומכים אותנו בקוץ עד שיוצא דם מבשרנו.

הָא כְּמָא דְּאִית לָהּ עִם נַחֲשׁ בְּכַפִּיפָה דִּירָא.
הנה אנחנו שרויים בין שונאינו כאדם שדר עם נחש בתוך סל אחד.

וַי מַּאֲלָתָן וְקַלְמוּסָן^(א), וַי מְדִבִּיתָא וּמְדַבְרָא.
וי מאלתן וקלמוסן^(א), וי מדביתא ומדברא.

אוי ממקלותיהם ואוי מעט שלהם, אוי מה עושים לנו בבית ומה עושים לנו בשדה.

זְמַנִּין^(ב) שְׁתִּין תְּכַלִּין לְכַפְּאֵי דְּמַחוּ לִי בְּתַגְרָא^(ג).
הזמן ששים מכאובים לשיניים אותי במקל.

חֵי בְּטִלְךָ וְלֹא בְּטִלָּא דְּבַר עֵשׂוּ וַחֲבָרָא.
בחרנו הסתופף בצל אל חי ולא בצל בני עשו וחברא (אומה רשעה הנקראת חברי).

טְרוּ וְשִׁקְלוּ בִּי כְּלִיּוֹמָא וְאַמְרִין אֲמִירָא.
מדברים עלי כל היום וכך הם אומרים –

יֵאֵי לָךְ עֲנִיּוֹתָא פֻּרְדָּא סְמָקָא לְסוּסִיא חוּרָא.
יאתה לך העניות כאשר יאה ורד אדום על סוס לבן.

כְּמָה נְבִדְלַת מְבַעֲלִיד וְהַנֶּךְ מְשַׁכְּלָה וְעַקְרָה.
כמה נבדלת מבעליך והנך משכלה ועקרה.

לִיכִי דִּן מִנֶּה גִּט פְּטוּרָה.
וזה לך גט כריתות ממנו.

מִתְקַצָּת מַחֲמַת מְאוּס וּמַחֲמַת אֲפוּרָא.
ואת מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור.

מִתְפַּסְּלָת בְּפִגּוּל וְנוֹתֵר וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם בְּעִזָּרָה.
והנך פסולה כפיגול ונותר וכקרבן שנשפך דמו.

נִגְר בֶּר נִגְר לִית דִּיפְרָקְנָךְ לְמִשְׁרָא.
אין חרש שיוכל לפדותך ולהתירך מן בית הסוהר.

סְחִין^(ד) מִפְּקִנָא אֱלֹהוֹתָךְ מֵאֲנָךְ^(ה) דִּלָּא לְמִדְבְּרָא.
אומרים לנו – מוציאים אנחנו אלהיך מאזניך, שלא יזכר עוד.

עֲנִינָא רַחֲמָנָא לְצִלָּן מֵהָאֵי דְּעֵתָא דְּעִבּוּדָּה זָרָה.
ואנחנו עונים – הרחמן יצילנו מלעבוד אלהים אחרים.

פְּתַחֲחִין הָבּוּ דִּלָּא לְוִסִיף עָלֶיהָ מִנֶּה לְמַגְמָרָא.
פותחים פיהם ואומרים – אל תמשיכו ללמוד תורה.

צוּחִין אֲבָרָר לָךְ אֱלֹהִין וְאַמְרִין יֵשׁ בְּרָרָא.
צועקים – בחרו לכם אליל, ואנחנו עונים – כבר ביררנו לנו אלהינו.

קַבֵּלַת אֲמוּנָתִיכּוּ לֹא שְׁמִיעָא וְלֹא סְבִירָא.
ולקבל עלינו אמונתכם לא נשמע ולא נאבה.

(א) וי מאלתן וקלמוסן. בפסחים (דף נ"ז ע"א) אוי לי מצית צייתוס אוי לי מואלתן וכו' אוי לי מצית קתרוס

אוי לי מקולמוסן, פירש"י אלתן, מקלותיהן, קולמוסן, שהיו כותבים איגרות לרעה.

(ב) זְמַנִּין. נ"א זְמִינִין.

(ג) בתגרא. מקל כמו סבי דאזלי חתיגרא (תענית דף י' ע"ב).

(ד) סְחִין. אולי כ"ל סְחִין.

(ה) מאונך (חולין דף קל"ב ע"ב). פירש"י מאזנך.

רָשַׁע דְּקָרִי לֵה מַאי קָרִי לֵה בְּשָׁקְרָא.

הרשעים קוראים בתפילתם לע"ז שהיא שקר.

שְׂבוּעָה דִּלָּא נִשְׁבָּקְנָה עַד זְבִילָא בְּתָרָא^(א).

נשבענו שלא נעזוב את ה' אפילו עד זבילא בתיארה.

תְּקִיפֵא, הֲדָרָךְ עֲלֵן וְהֲדָרֵן עֲלֵךְ דִּלָּא לְמַכְפָּרָא.

גואל חזק, נחזור אליך ותחזור עלינו ולא נכפור בך.

עֲפָרָא בְּפִמָּה דְּאוֹיֵב עַל הָךְ דְּבוּרָא.

ימלא בעפר פי האויב על דבר זה.

בָּר מְנַה דְּהִתִּיא, אֲשַׁתְּקַע דִּלָּא דְּכִוְרָא.

חלילה זאת, ישתקע הדבר ולא ייזכר.

הָא בּוֹרְכָא וּבִדּוּתָא וְאֲשַׁתְּמַע מְתֵאֲמָרָא.

כי שוא ודבר כזב הוא מה ששמענו אומרים.

מוֹמִי עֲזוּבָה דָּא^(ב) דִּלָּא לְמַדְפָּרָא.

נשבענו לעזוב עבודה זרה ולא להזכיר בשמה.

סְבוּרִי וְקְבוּלִי עָלִי חֵיתָא דְּקִטְרָא^(ג).

ולמה לי לקבל עלי שק מלא קשרים במחיר של כסף (ע"ז במקום אל חי).

חֲלוּפִי מֶרְגְּנִיתָא בְּחֶסֶף אֵין עֵסֶק בִּישָׂא סְחוּרָה.

להחליף מרגלית בחרס זה עסק רע.

חֶבֶל עַל דְּאֲבָדִין וְלֹא מִשְׁתַּכְּחִין וְחֶסֶרִי מְחֻפָּרָא.

חבל על שאבדו צדיקים שבינינו, ואינם, והם חסרים לנו.

וַי לֵה לְחֶסְרוֹנָא דִּלָּא הֲדָרָא וְאֶפֶס תְּכֵלָא וְעוּרָא^(ד).

אוי לחיסרון שלא יוכל להמלאות ובאו שתי אלה לנו שכול ועירור.

הָא דְּאֵת מַחֵי אֵת מְדַקְדֵּק בְּחוּט הַשְּׁעָרָה.

כשאתה מכח, אתה מדקדק בשיעור העונש כחוט השערה.

כֹּד הוּי רְחֻמָּתִין עֲזִיזָא גְּנִינָן אֶפְסָרָא^(ה).

כאשר היתה אהבתו יתברך אלינו עזה היה מצמצם שכינתו עמנו.

וְהַשְׁתָּא הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבִינָךְ דֶּרֶךְ בְּקָשָׁה לְעִבּוּרָה.

ועתה סכותה בענן לך מעבור תפלה.

כִּלְסָרְחָנִי מִשְׁבָּקֵן וְדִידִי מִנְטָרָא.

כל חטא יכופר וחטאתי שמורה לנצח.

כִּלְגִּלּוּתָא הֲדָרֵן וְדִידִי מִתְגַּבְּרָא.

כל הגליות חוזרות ומתקבצות וגלותי אינה חוזרת אלא הולכת ומתגברת.

כִּלְקֻשֵׁי מִתְרַצֵּן וְדִידִי לְדַכְתָּהּ הֲדָרָא.

לכל הקושיות יש תשובה והקושיא שלי לעולם עומדת.

(א) עד זבילא בתיארה. צפ"ק דברכות (דף ח' ע"א) ליצעי איניש רחמי עד זבילא בתיארתא שלמא פירש"י שיהא לו שלום כל ימי חייו ואף כיום קצורתו עד השלכת עפר האחרונה שצביסוי קצורתו.

(ב) מוֹמִי עֲזוּבָה דָּא (צ"מ דף פ"ה ע"א). פירש"י בשבועה הנחתתי זאת.

(ג) חֵיתָא דְּקִטְרָא. נכחיות (דף כ"ג ע"א) על מי שקנה שדה שלא באחריות, אמרו חייטא דקטרי סברית וקבלית, פירש"י שק קטן מלא קשרים קיבלת בדמי חתיכות כסף כלומר נתנתי לאבד ממונך מספק.

(ד) תְּכֵלָא וְעוּרָא. תכלא, הוא מות האדוק, ועוירא, עיוון מחמת רוב הדמעות, וכמ"ד דמענה של אצל ונער נטולת את מאור העין (שבת דף קנ"א ע"ב).

(ה) גְּנִינָן אֶפְסָרָא. שכחנו שנינו על חודו של חרב (סנהדרין דף ז' ע"א), הָרַב (משלי יב יח) ת"י ספסירא.

כָּל־שָׂרְגִי מִנְהָרֵן וְיִדִּי מִתַּעֲפָרָא.

כל הנרות יאירו ואור נרי עכור.

כָּל־מִרְעִין מִתְסִין וְיִדִּי קִימָא וְשָׂרִירָא.

כל המחלות מתרפאות אבל מחלתי הולכת ומתחזקת.

כָּל־דִּלְתִּין מִפֶּתַחַן וְיִדִּין מִסַּגְרָא.

כל השערים נפתחים והשער שלי סגור.

כָּל־דָּאֵלָם גָּבַר וְאַנָּא חֲלִישָׁא וְתַבִּירָא.

כל התקיף מחבירו נוצח וזוכה ואני חלש נשבר ונדכה.

כָּל־סִיסִין דְּאִית לָךְ, בְּרַחֲמֶךָ מִסַּקָּתָ לְמַמְסָרָא^(א).

כל הכעסים שיש לך העלית על אוהבך להימסר ביד קמיו.

לְכָל־סַלְפָּא^(ב) חַיִּיתִי קֶצָא, פִּתִּיא גִּלּוּתִי אֲדִירָא.

לכל רעה ראיתי קץ, רחבה גלותי עד מאוד.

רְמִיתָן מֵאֲגָרָא רָמָא לְעֵמֶק בִּירָא.

השלכת אותנו מגג גבוה לבור עמוק.

שְׂמִמִּית^(ג) אֲכָלָה לְגִרְסָנָא^(ד) וּבִרְגִלָּהּ רָפְסָה שְׂאֲרָא.

עשו הרשע אכל את יגיע כפי, ואת מה שנשאר רמס תחת רגליו.

וּמִפְּלִין לִי לְעֶצֶר^(ה) וְיִשְׂרוּ לִי תַגְרָא^(ו).

מפילים אותי לתוך בית הבד לדרוד עלי ומתחילים לריב איתי.

עֲבָדָא אֶפְסוּסִיא רַבִּב וּמִרָה אֶזֶל וְאַפְכָּא מִסֵּתִבְרָא.

העבד (הגויס) רוכב על סוס, והגביר (ישראל) הולך על הארץ, ההיפך מהנכון.

מִנִּיהוּ מַלְכִּי וְאַפְרָכִי^(ז) וְכָלָא סָרָרָא.

מאויבינו מעמידים מלכים ואלופים ושרים.

כָּלָא עֲלָמָא בְּנַחַת וְחֲנִינָא, וּבִנְךָ בְּצַעֲרָא^(ח).

כל העולם כולו בהשקט ובטחה ובניך ביגון ואנחה.

קוּלְבָא רַעִיא תֵּלָא קוּלְתָּהּ בְּאַתְרָא דְּמָרָא^(ט).

רועה נבל תלה כליו במקום המיועד לאדוניו (משל לרשעים ששולטים בירושלים).

(א) כל סיסין וכו'. צעמוס (ג צ) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה עליכן אפקד עליכם את כל־עונותיכם ושאלו בגמ' (ע"ז דף ד' ע"א) מאן דלית ליה סיסיא, ברחמיה מסיק ליה, פי' מי שיש לו זעם, מעלהו על חזירו, בתמיהה.

(ב) סלפא. רע כמו וסלף בוגדים ישדם (משלי יא ג).

(ג) שממית. עכבש, כינוי לעשו (בראשית כה סו ז).

(ד) גרסנא. יגיע כפינו (יצמות דף קי"ז ע"א).

(ה) עוצר. מקום שדורכים בו לעשות שמו, בצ"ב (דף כ"ה ע"ב) הנך עצורי, פירש"י עוצרי שומשמין לעשות שמו.

(ו) וישרו לִי תַגְרָא (נדרים דף ס"ב ע"א). פירש"י הקדימו דיני.

(ז) מניהו מלכי ואפרכי. והפרו את התנאים שהתנו עם ישראל (ע"ז דף ח' ע"ב) אי מינן מלכי מינייכו הפרכי אי מינייכו מלכי מינן הפרכי.

(ח) כלא עלמא בנחת וחנינא ובנך בצערא. רמז למ"ס בתענית (דף כ"ד ע"ב) ר' חנינא בן דוסא הוא קאזיל באורחא אתח' מטרא אמר לפניו רבונו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בלער. נ"א וְחֲנִינָא בְּרַךְ.

(ט) קולבא רעיא וכו'. בסנהדרין (דף ק"ג ע"א) ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התנף (ורמיה לו ג) ח"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתין בו הלכות אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי באחרא דמריה תלא ליה זייניה, תמן קולבא רעיא קולתיה תלא, ופירש"י במקום שהאדון תולה כליו, רועה נבל תלה כדו. וְכָדָה־עַל שְׂכָמָה (בראשית כד טו) ח"א וקולתה על כתפה.

גְּדִיָּא מִסְנָקָא^(א) בְּבֵת רֹאשׁ מִזְדָּקָר בְּזִקְרָה^(ב).

אנחנו כמו גדי עייף המנסה לברוח דרך החורים במחיצה.

וּמְנַבֵּם וּמְקַטֵּל וּמְתַקֵּל בְּאַמְרָא.

נשחט ונחרג ונשקל כטלה.

נְכִסֵּי בָרָא לְפָם אָבָא וְאַבָּא לְפָם בָּרָא.

שוחטים הבן לפני האב והאב לפני הבן.

וּמִוֹדִין בְּפָסִיק רֹאשֵׁין יָמוּת בְּפָצִיעָה וְחִבּוּרָה.

ומסכימים ביניהם לחתוך את ראשנו להמיתנו בפצע וחבורה.

בְּלִשְׁנָא יְהִירָא אָתוּ לְטַפּוּי לִי בְּצַעֲרָא.

ברוב דברים מוסיפים לי צער ויגון.

יְאִי קוּעָד^(ג) לְזוּגָא לְמַגְזָרָא.

באמרם נאה צוארך לחתכו ולקצוץ אותנו.

גְּרִירִי לֶן בְּשַׁעְרֵי וּמִיתִין אֲגֹב גְּרָרָא.

גוררים אותנו בשערות ראשנו ועל ידי גרירתם ממיתין אותנו.

חֵלֶק וּבֵלֶק^(ד) יִדְעָנָא בְּגוּפָא וּבְצִוְיָרָא.

יודעים לחלק ולשסע גופנו וצוארנו.

וְחָם לְזִרְעִיהוּ דְּאֲבוֹת לְמַכְפָּר בְּעַקָּרָא.

למרות זאת, חלילה לזרע האבות לכפור בעיקר.

הָא יִלְפִינָן מִצְפַּרְדְּעִים קָלָא וְחֻמְרָא^(ה).

למדנו קל וחומר מצפרדעים.

אָדוּם וּמַצְרִים אִידִי וְאִידִי חַד שְׁעוּרָא.

עשה לאדום כמו שעשית למצרים.

מְגוּפָה לְשִׁתְלָם וּמַעֲלִיתָא מְשַׁפָּרָא שְׁפָרָא.

מגופו ומנכסיו ישלם מעידי עידיית.

מְדִוִּיל יְדָה מְשִׁתְלָם^(ו) בְּגִירָא בְּתָרָא.

ממעשי ידיו שהכין להרע לנו, תביא עליו, ותשלח בו עד חץ אחרון שהכין לנו.

דִּוֶּן מְנָה וּמְנָה וְאוּקִי לָהּ^(ז) בְּאַתְרָא.

דון אותו בעונשים שונים, וישאר בעיניך חייב כבתחילה.

עֶבֶד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ תִּיתֵב וְתִנְקֵט פְּזָרָא.

עשה משפט לעצמך ותשב לידנו ותקח בידך מקל להכות הרוצח לפגוע בנו.

יִקָּב דִּינָא לְטוּרָא וְתִיתִי לְבֵית דִּין אַרְוָרָא.

יקוב הדין את ההר ותביא אומה ארורה לבית דינך.

(א) מסנקה. עייף (רש"י פסחים דף ג' ע"ב).

(ב) בבית ראש מזדקר. פירוש יואל דרך חור במחיצה (סוכה דף י"ז ע"ב).

(ג) יאי קועד לזוגא. פירש"י (ע"ז דף כ"ט ע"א) לאוודך לחתוך. וזוגא היינו זוג של מספריים כ"ס זוגא דסרבלא.

(ד) חלק ובלק. (נחום ז' יא) מבלקד, פירש"י מפורלת.

(ה) הא ילפינן מצפרדעים קלא וחמרא. בפסחים (דף נ"ג ע"ב) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קדושת השם נשאו קו"ח מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מאווין על קדושת השם כתיב זהו וּבְתַנְוִיךְ.

וּבְמִשְׁאָרוֹתֶיךָ, אימתי משארות אכל תנור הוא אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמאווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

(ו) מדוויל ידה משתלם (פסחים דף כ"ח ע"א). פירש"י ממלכתו משתלם שכרו.

(ז) וואוקי לה. נ"ל לן פי' ואותנו השב לאר"י.

טַעֲזוֹן אֲבוּהוֹן דִּיתְמִי אֲנָא בְּטַעֲנָה גְמוּרָא.
וטעון – "אבי יתומים אנכי" בטענה גמורה.

אַשְׁמַע לִי קָלָא דְשִׁנּוּאָה בְּבָכִי תַמְרוּרָא.
השמיעני קול שונאי בוכים מרה.

אַף לְכַרְמָךְ לֹא תִקְרַב אֲמָרִין לָךְ נְזִירָא.
למה ה' לא תקרב לכרמך (ישראל), כאילו נדרת בנזיר.

פְּרָצָה בְּאַחֲרֵיוֹתֶיךָ אֵי לֹא תִגְדֹּר גְּדָרָה.
הנה פרצת הכרם הזה באחריותך אם לא תעשה לה גדר.

רַבָּא דְעֵמָה, מַדְבְּרָנָא דְאַמִּתָּה בְּחִירָא.
כי אתה רב לעמך ונבחרת מנהיג לאומתך.

יְדֵאוֹן נְשָׂרִיא לְקִנְהוֹן וְיִתְעַדִּי מִשְׁנָאָה בְּתָרָא.
יעלו ישראל לארצם כנשר לקינו ויוסר מראש האויב כתר מלכות.

מִתְפַּנְשִׁין תַּמָּן כָּל־עֲדָרִיא עֲדָרָא עֲדָרָא.
ונאספו שמה כל עדרי צאנך עדר עדר לבדו.

בְּנַחֲמֵן צְפִיפֵן נַחֲמִיָּהוּ בְּשׁוֹרֵן טָבֵן לְבִשְׂרָא.
בנחמות שצפו הנביאים תנחמם ובשורות טובות תבשרם.

רַבֵּן כְּבוֹכְבֵי שְׁמִיא וְכַחֲלָא דְעֵפְרָא.
רבות ככוכבי השמים וכחול הארץ.

יִיתִי בַר נַפְלִי^(א) לְעֵמָה לְשִׁיזְבָּא לְשִׁאָרָא.
יבא משיח צדקנו להציל את שאריתנו.

יַעֲקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמְגֵּר רַבִּיָּהוֹן לְאַחוּרָא^(ב).
יעקור סוס ורכב שונאינו ויפיל רוכביהם אחור.

קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלְתָּא^(ג) לְחַיִּים לֹן לְמַגְזָרָא.
תקן קולמוס ותקן מגילת ספר לגזור לנו חיים.

בִּטֵּל מִעֲלֹן כָּל־בִּישָׂא גְזָרָה.
בטל מעלינו כל גזרה רעה.

חֲדָשׁ עָלֵן שְׁתָּא טָבָא וְנִהֲיָרָא.
חדש עלינו שנה טובה ומאירה.

זְכוּת קְדִישִׁי עֲלֵמָא אֲדַכֵּר לְצַעֲיָרָא.
זכות הקדושים אשר בארץ זכור ליעקב הקטן.

וְזְכוּת כָּל דְּקִטְלִין עֲלֵךְ וְזְכוּת כָּל־תַּנָּא וְאַמּוּרָא.
וזכות כל הנהרגים עליך וזכות כל התנאים והאמוראים.

לְקַבֵּל קִטְגוּרָא אוּקִי לֹן סִינְגוּרָא.
כנגד הקטיגור תושיב סניגור שיליץ בעדנו.

בְּכֵן נְקַדְמֵנָךְ קַמִּי רִישׁ שְׁתָּא וְכַפּוּרָא.
לכן באנו לפניך קודם ראש השנה ויום הכיפורים.

(א) בר נפלי. המשחית (סנהדרין דף ל"ז ע"ב) ע"ש סבת דְּוִיד הַנְּפִלָתָה. אי נמי ע"פ המדרש (רות ד' ז') על בועז שנשא את רות, נפיל נסב לנפילא, פי' אנשים גדולים.

(ב) יַעֲקֹר סוּסוֹן וְרִתִּיכִין וַיִּמְגֵּר רַבִּיָּהוֹן לְאַחוּרָא. כן ת"א (בראשית מט יז) הַנְּשִׁיךְ עֲקֵבֵי־סוּם וַיִּפֹּל רֶכֶבֹּו אַחֲוֹר.

(ג) קֹן קְלָמוּסָא וְקֹן מְגִלְתָּא (גיטין דף ו' ע"א). פירש"י תיקון הקולמוס והקלף.

דְּכָאֵב לֵיה בְּאֵבָא לְאַסְיָא אֲזִיל לֵיה אֲשׁוּרָא^(א).

כמו חולה הממהר ללכת אל הרופא.

חִזֵּק וְקִנֵּה עַמּוֹךְ בְּהַגְבָּהָה וּבְמַשִּׁיכָה וּבְשִׁטְרָא.

קנה עמד בכל אופן ראוי, בחזקה, בהגבהה ובמשיכה ובשטר.

קַיִם אֲנֵא מְמִית וּמַחֲיָה מַחֲיָנָא אַף מַסִּינָא לְקִצִּירָא^(ב);

וקיים בנו מקרא שכתוב (דברים לב לט) אני אמות ואחיה מחצתי ואני ארפא:

מַחֲא וּמַסָּא מְמִית וּמַחֲיָה. מַסִּיק מַשְׁאֹל לְחַיֵּי עַלְמָא. בְּרָא פִד חֲטֵא אֲבוּהִי
לְקִיָּה. אֲבוּהִי דְחָאֵם מַסָּא לְכַאֲבָה. עֲבָדָא דְמֵרַד נָפֵק בְּקוֹלָר. מְרֵה תֵּאֵב וְתֵבֵר
קוֹלָרָה: בְּרֵךְ בְּכָרְךָ אֲנִי וְחֲטִינִי קַמּוֹךְ. הָא רֵוִי נִפְשִׁין בְּגִידִין מְרִיזִין. עֲבָדְךָ אֲנִי
וּמְרִדִין קַמּוֹךְ. הָא בְּבוֹתָא הָא בְּשִׁבְיָתָא וְהָא בְּמַלְקִיּוֹתָא. בְּמָטוּ מִנְךָ בְּרַחֲמֶיךָ
דְּנִפְשִׁינִי. אֲסִי לְכַאֲבָא דִּי יִתְקַף עַלְךָ. עַד דְּלֹא נִתְּוָא גְּמִירָא בְּשִׁבְיָא:

קַח תַּחֲנֶה ע"ס א"ב כפול ובמשקל ח' ח' תנועות ובסוף חתום כפול אפרים ברבי יצחק חזק

פיוט זה מתאר את עבודת התמיד בבית המקדש ומתפלל כי קריאתה תיחשב כאילו הקרבנו אותו. עניני עבודת התמיד נלקטו על ידי
הפייטן ממס' תמיד, יומא ומלות.

יִי שׁוֹמְרֵי לְבֵיתְךָ נְאֻחַ.

יִי, השומר אותנו, לבית המקדש יפה היתה

שְׁמִירַת קֹדֶשׁ כְּמוֹ נֵר מְצוּהָ^(ג);

שמירת הכהנים והלויים

אֱלֹהִים תַּצְוֶה שְׁמוֹר הָאֲרִיאֵל.

ציוות אותנו לשמור בבית המקדש.

וְאַתָּה תִּשְׁמֹר שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל;

ובשכר זאת אתה שומר על שארית ישראל:

בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבַּע מְקוֹמוֹת מְדַבֵּר.

בכ"ד מקומות שמרו לויים וכהנים בבית המקדש ככתוב בדברי הימים (א כו יח).

מִמְּנֵים שׁוֹמְרִים שְׁנַיִם לְפָרְכָּר^(ד);

ובמקום הנקרא פרבר, היו שנים שומרים יחד:

בְּבֵית הַמִּזְבֵּחַ זָקֵנִים וְשָׁנִים.

בְּחֲצֹרֹת אֱלֹהִים בְּרַעְנֵן דְּשָׁנִים:

(א) אשורא (שבת דף קי"ט ע"א). מהר.

(ב) קצירא (ב"ב דף ט"ז ע"ב). חולה.

(ג) שמירת קדש כמו נר מצוה. במדרש (דברים רבה ד 7) אמר רב קפרא הנפש והתורה נמשלה כנר, הנפש
דכתיב נר ה' נשמות אדם, והתורה דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, אמר הקב"ה לאדם הזה, נרי בידך ונרך
בידי, נרי בידך זו התורה, ונרך בידי זו הנפש, אם שמרת את נרי אני משמר את נרך ואם כבית את נרי אני
מכבה את נרך. עכ"ל. אף כאן הקב"ה אינו זקוק שישמרו עבדיו את בית המקדש מן הגנבים, אלא שמירה זו
היא כמו שמירת כל המזוה, נר מצוה, כי אם נשמר את בית המקדש, ה' ישמור על שארית ישראל, כפי
שממשך דבתיים הבאים.

(ד) פרבר (דה"א כו יח). שם מקום במקדש ראשון, אבל לא מלאכי בבית שני מקום בשם זה.

גְּמוּלֵי פְּרָחִים^(א) יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה.

כהנים אשר מצעירותם עבדו במקדש נותרו חזקים גם בזקנתם.

בְּהֶקֶף רוּבֹד^(ב) שְׁנַתְּם עֲרֵבָה:

ישנו על שורות האבנים המקיפות סביב סביב את בית המוקד:

גִּדְלֵי הַצֵּנַע בְּלָכַת מִסְפָּה.

בצניעות גדולה היה אפשר לצאת דרך מנהרה.

כְּבוֹדוֹ^(ג) מִסְמָן לְיוֹצֵא וְלָבֵא:

המובילה לבית כיסא של כבוד:

דַּרְכֵּים מִסְפִּים לְבֵית הַטְּבִילָה.

דרך המנהרה הגיעו גם למקוה.

לְבִלְתִּי טָהוֹר בְּמִקְרָה לִילָה^(ד):

שם יכול לטבול מי שאירע לו קרי:

דוֹלְקִים נִרוֹת לְכָל־צַד אֹרֶה.

נרות דלקו מכל צד כדי להאיר את המנהרה.

וְטַבֵּל וַיֵּשֶׁב לְצַד הַמְּדוּרָה:

הֲלֹא מַעַט שִׁבְתּוֹ בְּנִגְרַע עֲרָפוֹ.

ולא היה נשאר כיון שאינו כשר לעבוד, שהוא טבול יום.

וְשַׁעַר נִפְתָּח וַיֵּצֵא לְדַרְכּוֹ:

אלא יצא מיד שנפתח השער:

הַמַּלְת מִמֶּנָּה מְזֻרָז מִטְרִים^(ה).

הממונה על הפייסות, קורא בקול ומגיע מוקדם.

לְטָהֲרָה מִשְׁפִּים תְּרוּמָה מְרִים:

לכן מי שרצה לתרום את המזבח היה צריך להקדים ולטבול לפני הגעתו:

וְדַפֵּק וּפְתַח, מִמֶּנָּה נִכְנָם.

הממונה דפק על דלת בית המוקד, פתחו לו והוא נכנס.

וַיֵּשֶׁן נִקְנָם אֶף כִּי נֶאֱנָם:

בן לוי שנמצא ישן על משמרתו נקנס במלקות ובשריפת בגדיו, גם אם נרדם באונס:

וְקוֹל הַגְּבִינִי^(ו) יִזְוָר לְעוֹרָר.

אז כהן ששמו גביני קרא בקול חזק (תמיד ג ח) –

יִשְׁרוֹן לְמַעַמַּד לְוִיִּם לְשׁוֹרָר:

קומו ישראל למעמד ולויים לדוכן:

זְרִיזִים יֵצְאוּ חֲלוּקִים לְכֹתִים.

הכהנים יצאו מבית המוקד לעזרה ונחלקו לשתי קבוצות, אלה למזרח ואלה למערב.

(א) גְּמוּלֵי פְּרָחִים. גְּמוּלָה, פי' תינוק. פְּרָחִים, פי' פרחי כהונה, כהנים לעירים. ולכא' אינו מתיישב עם ההמשך

יְנוּבוֹן בְּשִׁיבָה, לכן יא' לפרש כהנים שמצעירותם עבדו במקדש וכו'.

(ב) בְּהֶקֶף רוּבֹד. בתמיד (א' א) בית המוקד וכו' מוקף רובדים של אבן, פי' כעין מעלות מסביב.

(ג) כְּבוֹדוֹ. וזה היה כבודו, מלאו נעול, יודע שיש שם אדם (תמיד א' א).

(ד) לְבִלְתִּי טָהוֹר לְמִקְרָה לִילָה. המקוה לא היה רק למי שאירע לו קרי, אלא לטבילת כל הכהנים, כיון שאין

אדם נכנס לעזרה וכו' לעבודה עד שיטבול. בנוסף כל המוסך רגליו טעון טבילה.

(ה) הַמַּלְתָּה. קול גדול (כד"ק ומהר"י קרא יחזקאל א' כד). מְטָרִים. ל' טָרָם.

(ו) הַגְּבִינִי. פי' במלאכת שלמה (תמיד ג ח) שם הראשון שהיה מכריז שמו גביני ונקראו כולם על שמו.

בְּשָׁלוֹם לְהַעֲמִיד מִכֵּהֶן חֲבֵתִים^(א):

נפגשו אלה ואלה, אמרו אלה לאלה "שלום הכל שלום" והעמידו כהנים להכין מנחת חביתים:

וְהִירִים לַחֲצוֹת^(ב) וְלִקְמוּץ נִפְטָר.

למנחת חביתים, חצו עישרון סולת לשתים ומנחה זו פטורה ממצות קמיצה.

חֲצִי עֶשְׂרוֹן וְכֻלִּיל תִּקְטָר:

כי חצי העישרון מוקטר כולו:

חֲתִית גַּחַל בְּמַחֲתַת כֶּסֶף^(ג).

מי שזכה במחתה, חתה גחלים מן המזבח במחתת כסף.

בְּאַרְבַּע קָבִין לְתוֹכָהּ מֵאֶפֶס:

שהכילה ארבעה קבים גחלים:

חֲלִיפָה נָטַל עֲשׂוֹתָהּ מְעֻלָּה.

אז לקח מחתה אחרת, יותר יפה.

וְעָרָה לְתוֹכָהּ וְזָהָב בָּלָה:

שהיא של זהב ושפך את הגחלים לתוכה:

טָפוּל מִפֹּזַר בְּאַמָּה יִכְבֵּד^(ד).

קב גחלים התפזר על הרצפה, וכיבדו אותם לאמת המים שבעזרה.

פְּסַכְתָּר כּוֹפֶה לְיוֹם הַמִּכְבָּד:

ובשבת שמו על גחלים אלה כלי גדול הנקרא פסכתר:

טְכוּסִים לְפִים וְלִתְרוֹם זָכָה.

ערכו את הפייס הראשון, ומי שזכה בתרומת הדשן

מִחֶלֶד בְּרִגְלָיו לְאוֹר מַעֲרָכָה:

הלך בעזרה לאור אש המערכה, כי עדיין חושך:

יִקְדֵּשׁ קְדוּשׁ וְנָטַל מִחֲתָה.

קידש ידיו ורגליו מן הכיור, נטל מחתה.

וְעָלָה וְחֲתָה וִירֵד לְמִטָּה:

עלה לראש המזבח, חתה גחלים, וירד:

יְדֵיהֶם מְקֻדָּשִׁים וְגַם רַגְלֵיהֶם.

אז קידשו ידיהם ורגליהם כל הכהנים.

לְהוֹצִיא דָּשָׁן מְכִינִים בְּלִיָּהֶם:

והכינו כלים כדי לסלק בהם את האפר שעל המזבח:

כָּלִי מִגִּרְפוֹת בְּלִי מִתְּלָאוֹת^(ה).

עם מגרפות בלי עצלות.

(א) חביתים. מנחת חביתים הייתה מוגשת על המזבח יחד עם איברי התמיד, כפי שיחזאר בהמשך, אולם הכנתה

לקחה זמן ולכן העמידו מיד עושי חביתים, עוד לפני העבודה הראשונה שהיא תרומת הדשן.

(ב) לחצות. כמו שנאמר (ויקרא ו יג) מִחֲצִיתָהּ בִּבְקָר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶזְרָב.

(ג) במחתת כסף. מתאר כאן עבודת המחתה, שלקח גחלים מהמערכה שעל המזבח לטווח הקטרת הקטורת, אולם אין זה מקומו, כי זה היה בפייס השלישי, והפייטן עדיין לא התחיל את הפייס הראשון.

(ד) טפול מפזר באמה יכבד. במשנה (תמיד ה ה) מי שזכה במחתה נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופינה את הגחלים הילך והילך וחתה מן המאוכלות הפנימיות וירד ועירן לתוך של זהב נתפזר מומנה בקב גחלים והיה מכבדן לאמה ובשבת כופין עליהם פסכתר. מחתת הכסף הייתה ד' קבין ומחתת הזהב ג' קבין, לכן היה מתפזר קב גחלים על הרצפה בשעה שהיה מערה מזו לזו.

(ה) מִתְּלָאוֹת. וְאִמְרָתָם הִנֵּה מִתְּלָאָה (מלאכי א ג) פי' הרד"ק המציא קרבן היה אומר כמה יגע ולואה אני מזה השה שנסאתי על כחפי.

פְּעָמִים עָלָיו כְּמוֹ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת:

לפעמים היה על המזבח שלוש מאות כור אפר:

כְּבוֹדוֹ מֵרָאִים לְעוֹלֵי רְגָלִים.

בפרט ברגלים להראות כבוד המזבח שנקרבו עליו הרבה קרבנות.

כְּבוֹא לִרְאוֹת בִּיפִי נְעָלִים:

בבוא לעזרה עולי רגלים, שנאמר עליהם "מה יפו פעמיך בנעלים":

לֹקָטִים בְּבִרְוֹר עֲצֵי הַתְּאֵנָה.

בחרו עצי תאנה יפים.

עֲרוֹךְ מַעֲרֻכּוֹת שְׁתֵּים הֵנָּה:

לערוך בהם את שתי המערכות:

לְמוֹל הַמִּזְבֵּחַ עֲשׂוֹת הַחֲזִית.

כמין חלון היה משאיר במערכה לצד מזרח שממש מדליקים אותה.

וַיֵּרְדּוּ וּבָאוּ לְלִשְׁכַּת גְּזִית:

מִמֶּנָּה אוֹמֵר צְפוֹת לְמִזְבֵּחַ.

הממונה ציוה להסתכל למזרח לראות אם הגיע זמן שחיטת התמיד.

וְצוּפָה מִזְכִּיר זְכוֹת הָאֲזָרָח^(א):

והצופה אומר "האיר כל המזרח עד שבחרון" כדי להזכיר זכות אבות:

מִשׁוֹךְ הַטֹּלָה לְתַמִּיד נִשְׁמָר.

הביאו טלה מהטלאים שהוכנו לתמיד.

מִבֶּקֶר מִמוֹם בְּלִשְׁכַּת אוֹמֵר:

שכבר מבוקר ממום ונמצא בלשכת הטלאים:

נְכוּנִים לְהַרְגִּישׁ עֲזָרָה בְּלָה^(ב).

התכוונו הכהנים ונאספו בעזרה.

בְּפִים שְׁנֵי בְּקוֹל הַהִמְלָה:

כאשר קרא אותם הממונה לערוך את הפייס השני:

נִכְחָם יוֹשֵׁב סִגְן^(ג) הַכֹּהֲנִים.

לְסִדֵּר פִּים וְעַל־פִּיו נִמְנִים:

סְדוּרִים זֻזְכִּים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר.

זוזכים בפייס י"ג כהנים, אחד אחרי השני.

וְעַם הַשְּׁחָר שְׁנֵים נֶחְסָר:

בבוקר היו שני כהנים פחות מבערב (שבערב היו עוד שנים שזכו בגזירי עצים):

סְמוּךְ הַבְּקוֹר לְאוֹר לְהַב.

ביקרו את התמיד שנית סמוך לשחיטתו לאור האבוקות.

(א) אזורת. אברהם אבינו (ב"ב דף ט"ו ע"א) ע"ש שזא מן המזרח.

(ב) נכונים להרגיש עזרה בלה. הפייס ענמו לא היה נערך בעזרה ממש אלא הפייס הראשון בלשכת בית המוקד, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה, והפייסות הבאים בלשכת הגזית, בחלק ממנה הקדוש בקדושת עזרה. ועל הפיס שייך לשון רגש, כמו שאמרו (יומא דף כ"ד ע"ב) למה מפסיקין וחוזרין ומפסיקין אמר רבי יוחנן כדי להרגיש כל העזרה שנאמר וְאֵשׁ יִהְיֶה נִמְתִּיק בֹּד בְּבֵית אֲהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ.

(ג) סגן הכהנים. במשנה דתמיד, הממונה, ורש"י פי' ציומא דף כ"ח ע"א כי הממונה הוא הסגן.

וְהִשְׁקוּ הַתָּמִיד בְּכֹס וְהָב:
והשקו אותו (כדי שיהיה קל להפשיטו):

עֲלִית נְתָחִים בְּאַרְךָ לְהַעֲרִיד.
תיאור נתיחת התמיד ארוך הוא. ולכן יש לדלג עליו

וְהָעֵת לְקַצֵּר וְאִין עֵת לְהַאֲרִיד:
כיון שהעת לקצר:

עֲרִיכַת דִּשּׁוֹן בְּאַרְבַּע פְּלִים.
שני כהנים שזכו בדישון מזבח הזהב ובדישון המנורה לקחו בידם ארבעה כלים.

וְהַכּוֹז וּמִנֵּי בִידֵם עוֹלִים:
שהם הכוז (לדישון המנורה) והטני (לדישון מזבח הזהב):

פְּתוּחַ יוֹרֵד וְכִיּוֹן^(א) נִרְגַּשׁ^(ב).
ועוד שני מפתחות כדי להיכנס להיכל ולפתוח את דלתותיו.

וְהַקּוֹל נִשְׁמַע וְשׁוֹחֵט נִגָּשׁ:
וכששמע קול דלתות ההיכל הנפתחות, ניגש מי שזכה בשחיטה לשחוט את התמיד:

פִּים קְטֹרֶת חֲדָשִׁים פְּלִים^(ג).
לפיס השלישי של קטורת הפיסו רק כהנים שלא זכו בה מעולם.

לְרִצּוֹת פֶּעַל וּלְבִרְךָ חֵילִם:
שנאמר בה "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" והיא מעשירה, כדי שכולם יזכו לעשרות:

צְרוּפָה מְנוּרָה לְדִשּׁוֹן נִכְנָם.
מי שזכה בדישון המנורה הטהורה דישן ה' הנרות המערביים.

שְׁנַיִם דּוֹלָקִים לְמִזְרַח פָּנִם:
ומניח את שני הנרות המזרחיים דולקים:

צְפוֹת הָעֵדוּת בִּנְר דּוֹלָק.
ונר ב' מהמזרח הנקרא נר מערבי דלק מערב עד ערב, עדות כי השכינה שורה בישראל.

וְאֵף כִּי שְׁמֵנוּ בְּחֶלֶק בְּחֶלֶק:
שהרי לא שמו בו שמן אלא כדי הלילה כמו בשאר הנרות:

קְדָשׁוֹ לְנוֹסִם בְּעֶרְךָ גֵּרוֹת.
כל לילה הקב"ה עשה נס לישראל על ידי הנרות.

הֵיִשׁ בָּם צֶרֶךְ לְיוֹצֵר מְאֹרוֹת^(ד):
והוא אינו צריך לאור, שהרי הוא יוצר המאורות:

קְרוֹתֶם אֶת־שְׁמַע וְעֶשֶׂר עֲרֻכוֹת.
קראו שמע ועשרת הדיברות.

(א) פתוח יורד וכיון. כדתנן בתמיד (ג 1) ושתי מפתחות, אחד יורד לאמת השחי, ואחד פותח כיון, פי' במפתח הראשון היה צריך להכניס את זרועו בחור שזדלת עד אליליו ולפתוח מצפנים והמפתח השני היה מפתח רגיל, ושני מפתחות אלה היו כדי לפתוח את הפשפש הצפוני דרכו נכנס לתא ומן התא להיכל.

(ב) נרגש. מרמז לקול שער ההיכל שנפתח דתנן מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח (תמיד ג ח).
(ג) חדשים בולם. לא ידעתי למה פירש כאן פייס הקטורת, כאשר לפי פשטות לשון המשנה לא היו מפיסין לקטורת עד לאחר שקראו קריאת שמע.

(ד) היש בה צורך ליוצר המאורות. במדקס (ויק"ר לא ח) הגלגל הזה של חמה אחד מממשקי הוא ובשעה שיוצאה לעולם אין כל בריה יכולה ליזון עיניו ממנה וכו' ולאורך אני צריך.

יְבָרְכוּ הָעַם בְּשֵׁלֶשׁ בְּרָכוֹת^(א):

ובירכו את ישראל ג' ברכות, אמת ויציב, רצה, שים שלום:

רְאוּיִם חֲדָשִׁים הֵלֵא עִם יְשָׁנִים.

חדשים גם ישנים.

לְהַפִּיֵּס לְעִבּוֹד בְּעֶלְם שְׂשׁוֹנִים:

יכלו להשתתף בשמחה לפייס: עליסה וששון שניהם לשון שמחה

רְבִיעִי לְהַרְגִּישׁ עֲלֹת אֲבָרִים.

הרביעי – מי מעלה איברים.

הֵלֵא מִן־כֶּבֶשׂ מִזֵּבַח לְהָרִים:

מן הכבש למזבח:

שְׁלֹחַ בְּגָדִים מְסוּרִים כְּהָנִים.

אז הכהנים שלא זכו בשום פייס היו צריכים להפשית בגדי כהונה.

לְהַפְשִׁיט אוֹתָם בַּיַּד חֲזָנִים:

ולצורך כך מסרו את עצמם בידי החזנים:

שְׁלֵשָׁה וְתִשְׁעִים כְּלֵי הַשָּׂרֵת.

צ"ג כלי שרת שימשו במקדש.

וּמִשָּׁם בָּזָךְ וְכַף הַקְטֹרֶת^(ב):

מהם לקחו בזך וכף לצורך הקטורת: בזך כף קטן

תְּפֹשׁ מִגִּרְפָּה^(ג) לְבֵין הָאוֹלָם.

נטל אחד את המגרפה, ובין האולם ולמזבח

וְרָקָה לְרֹצֶפָה וְרָעִשׁוּ כָלָם:

תְּהַלֵּךְ בַּעֲתָהּ לְכָל־בְּנֵי לְוִיָּה.

כששמעו קולה, נאספו הלויים לשיר.

וְרָצוּ לְקוֹלָהּ לְהַשְׁתַּחֲוֶיֶה:

והכהנים להשתחוות:

אֲחוּזִים בַּיָּדָם כְּלֵי דְשׁוֹנִים.

ואז מדשן מזבח פנימי ומנורה נכנסים שוב להיכל. ומוציאים את הטני ואת הכוז.

לְהַשְׁתַּחֲוֶאֱה בְּבוֹאָם שׁוֹנִים:

ומשתחוים ויוצאים:

אֲשֶׁר לוֹ מַחֲתָה לְבַל יִפּוֹת.

מי שזכה במחתת הגחלים, כדי שלא ייכוח,

מִזְרֹז לְהַתְּחִיל וְהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה:

היה מזדרז לשפוך את הגחלים על מזבח הזהב, השתחוה ויצא:

פָּרֵשׁ הָעוֹמְדִים וְהִחַל לְהַקְטִיר.

יצאו כולם, ואז מי שזכה בקטורת הקטיר את הקטורת.

שְׁחוּחַ יֵצֵא בְּדֶרֶךְ מִפְטִיר:

השתחוה ויצא כדרך מי שנפטר ממלך:

(א)

בשלוש ברכות. וי"א שלא היו אומרים שים שלום, אלא קראו ברכת כהנים ללא נשיאת כפים.

(ב)

בזך וכף הקטורת. הבזך היה גדוש קטורת ונתנו אותו לתוך הכף, שאם יתפזר מהקטורת, יתפזר לתוך הכף.

(ג)

מגרפה דהכל, כלי שיר שהיה מוֹנֵי־אֵל מִיְּמֵי זְמַר רַבִּים (משנה תמיד ה' ו', ערכין דף י' ע"ב).

פָּרַם^(א) הָעֶרֶב בְּמַעֲשֵׂה שַׁחַר.
מעשה קטורת הערב כמו של בוקר.

וְעַרְךָ נֵרוֹת לְאַחֲרֵי אַחֵר:
ולאחריה הדליקו נרות המנורה:

רְאוּתֶם נִכְנָם גָּדוֹל הָאֲחִים.
אם ראו שכהן גדול בא להיכנס להשתחוות.

שְׁלֹשָׁה אוֹחִזִּים וְכֻלָּם שָׁחִים:
שלושה כהנים אוחזים בו, וכולם משתחוים עמו:

רְצוּיִם יֵצְאוּ אֶחָדִים כֻּלָּם.
אחרי שסיימו את העבודה לרצון לפני ה' יצאו כל הכהנים.

וְעָלוּ וְעָמְדוּ בְּמַעְלֹת אוֹלָם:

יְבָרְכוּ הָעַם בְּרֹכָה אַחַת^(ב).
ברכת כהנים בנשיאת כפים.

וְהִיא הַמַּעֲלָה בְּשׁוֹבָה וְנִחַת^(ג):
והיא ברכה טובה הנותנת שלום ומנוחה:

יְדִיָּהֶם נְשׁוּאִים לְגַב רְאִשֵּׁיהֶם.
במקדש, ידי הכהנים נשואים למעלה מראשיהם.

לְבָרְךָ הָעַם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם:
ובירכו בשם ככתבו:

מִזְמַן סֶגֶן בְּיָמִין לְהַעֲלֹת.
הסגן עלה לכבש בצד ימין של

מִשְׁרֵת גָּדוֹל בְּחָפִץ לַעֲלֹת:
כהן גדול כאשר כה"ג רצה להקטיר את איברי התמיד:

מִסֹּדֶר רֹאשׁוֹן לְהוֹשִׁיט עֲדִיו.
הושיטו לו את איברי התמיד לפי סדרם, הראש והרגל תחילה וכן הלאה.

סִמְךָ לְנִתְחִים אֱמוּנָה יְדִיו^(ד):
וכה"ג סמך ידיו עליהם לפני שהוא זורקם לאש:

בְּבֹאוֹ לְחֻקֵּי לְנֶפֶךְ נוֹתְנִים.
הלך כה"ג סביב המזבח ואז הביאו לו יין לנסך.

וְתַקְעוּ חֲצוֹצְרוֹת שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים:

בְּרִבֵּי תְקִיעוֹת בְּקָרֵב נֶסֶךְ.
לפני הניסוך תקעו.

בְּסוֹדֶר לְהִנִּיף בְּשַׁחַח לְנֶסֶךְ:
וכשהתכופף לנסך, הניפו בסודר:

(א) פָּרַם. כינוי לקטורת שהיה מקטיר ממנה פרם (חז"ל מנה) בשחרית ופרם בין הערבדים (כריתות דף ה' ע"א).
(ב) ברכה אחת. כן נקראה ברכת כהנים במקדש, שלא היו עונים אמן בין פסוק לפסוק.
(ג) הַמַּעֲלָה. אולי כ"ל מַעֲלָה. בְּשׁוֹבָה וְנִחַת (ישעיה ל טו). פירש"י ביישוב ומרגוע.
(ד) אֱמוּנָה יְדִיו. פי' הרים את הנתחים בזיוו, ל' וּבְנִתְיָהּ עַל צֵד הַתְּאֻמָּה (ישעיה ס ד), פי' תורמנה כמו שת"י יתנסבון. וכן יש לפרש (שמות יז יב) וַיְהִי יְדֵיו אֱמוּנָה, נשואות כלפי מעלה כמו שת"א פרישן, ובתרגום ירושלמי זקפן.

יִצְלָצַל בְּצִלְצַל בְּקוֹל הַזְּדִיחַ.

וְהַשִּׁיר הַחֵל וְהַשְׁתַּחֲוִיחַ:

צְפוּפִים עוֹמְדִים לְקוֹל הַתְּרוּעָה.

העומדים צפופים בעזרה, כששמעו את החצוצרות

וְעַל כָּל־פֶּרֶק בְּבֶרֶךְ בְּרִיעָה:

כרעו על ברכיהם, וכן בסוף כל פרק בשיר:

חֲלִילִים וְאַבּוּב וְקוֹל כְּנֹרִי.

כל אלה כלי זמר

אֱלֹהִים יָשִׁיב הַמִּזֶּן קוֹל שִׁירִי:

חֶסֶל הַתְּמִיד עֲבוֹדַת סְפֹר.

יִצְרָף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפֹר^(א):

קִדְשָׁה שְׁלִישִׁית לְעֹמֶךָ תָּבִיא.

בית מקדש שלישי

בְּאוֹרִים וְתַמִּים בְּמִלָּךְ וְנָבִיא:

עם כל הדברים שהיו חסרים בזמן בית שני – אורים ותומים מלך ונביא:

חֲדָשָׁה תַּחֲדָשׁ וְטַמְאָה תַעֲבִיר.

קדושה חדשה

וְהַשֵּׁב עֲבוֹדָה לְסֹדֶר הַדְּבִיר:

בית המקדש:

זְבוּל מְקֻדָּשׁ תִּפְאֹר לְהַעֲמִיד.

בית

וְקִרְבֵּן נִקְרִיב בְּמוֹעֲדוֹ תְּמִיד:

קִנְיָה קִנְיָנָךְ בְּכָבוֹד לְהַעֲמִיד.

קנה עמך והחזירהו לכבודו כימי קדם.

וְנִעְרוֹךְ עֶרֶךְ וְשִׁלְחֹן^(ב) תְּמִיד:

ונשים לחם הפנים על השולחן:

וְנִחְזֶה כְּבוֹדֶךָ לְפָנַי תְּמִיד.

ונזכה לראות בפנינו בכבוד השכינה בבית המקדש.

וְגַם מִתְנוּסִם בְּלֶחֶם תְּמִיד:

ובנס הנעשה בלחם הפנים, שנשאר חם ח' ימים מעת אפייתו ועד אכילתו:

קְרוֹבָה יְשׁוּעָה שְׁנַת שְׁלוֹמִים.

קרב ישועה ושנת נקמה.

(א) יצרף אֱלֹהִים לְיוֹם הַכְּפֹר. נראה כי פיוט זה נתקן לאמרו סמוך ליום כיפור, כמנהגנו, ומצדדים כי ייחסו

לנו כאילו קראנו אותו גם ביום כיפור עצמו.

(ב) וְשִׁלְחֹן. נ"א בְּשִׁלְחֹן.

לְצִיּוֹן תָּשִׁיב בְּרָבִים רַחֲמִים:

מִכְנִיסֵי רַחֲמִים הַכְּנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לִפְנֵי בַּעַל הָרַחֲמִים: מִשְׁמִיעֵי תַפְלָה הַשְׁמִיעוּ תַפְלָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִשְׁמִיעֵי צַעֲקָה הַשְׁמִיעוּ צַעֲקָתֵנוּ לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה: מִכְנִיסֵי דְמָעָה הַכְּנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ מִתְרַצָּה בְּדַמְעוֹת: הַשְׁתַּדְּלוּ וְהִרְבוּ תַחֲנֻנָּה וּבִקְשָׁה לִפְנֵי מֶלֶךְ אֵל רַם וְנָשָׂא: הִזְכִּירוּ לִפְנֵינוּ הַשְׁמִיעוּ לִפְנֵינוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עֵפְרָיִם: יִזְכֹּר אֱהָבָתָם וִיחִיָּה זֶרַעֲם שְׁלֹא תֵאבֹד שְׂאֵרֵיתָ יַעֲקֹב כִּי צֹאן רוּעָה נֶאֱמָן הָיָה לְחִרְפָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד לְמִשְׁלָל וּלְשִׁנְיָנָה: מִהֵרָ עֲנֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּפְדֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים מִשִּׁיחַ צִדְקָךָ וְעַמּוּךָ:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּעַבְדָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי עֲשִׂיקֵי אֲנִי וּבְחִשׁוֹכָא שְׂרִינִי. מְרִירוֹן נַפְשִׁין מַעֲקָתֵן דִּנְפִישׁוֹן. חִילָא לִית בֶּן לְרַצְיוּנֵךְ, מָרֹן. עֶבֶד בְּדִיל קִימָא דְגִזְרוֹתָ עִם אֲבִהֶתְנָא:

מָרֹן דְּבִשְׁמִיָּא לָךְ מִתְחַנֵּנִן כְּבֵר שְׁבִיָּא דְּמִתְחַנֵּן לְמַרְהֵי. כְּלַחוֹן בְּנֵי שְׁבִיָּא בְּכֶסֶף מִתְפָּרְקִין. וְעַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמֵי וּבְתַחֲנוּנֵי. הֵב לָן שְׂאֵלָתֵינוּ וּבְעוֹתֵינוּ. דִּלָּא נְהִידֵר רִיקָם מִן קַמּוּךְ:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹר שְׂאֵרֵיתָ יִשְׂרָאֵל וְאֵלֵיָּאבֵד יִשְׂרָאֵל הָאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד שְׁמוֹר שְׂאֵרֵיתָ עִם אֶחָד וְאֵלֵיָּאבֵד גּוֹי אֶחָד תְּמִיחָדִים שְׁמָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

שׁוֹמֵר גּוֹי קָדוֹשׁ שְׁמוֹר שְׂאֵרֵיתָ עִם קָדוֹשׁ וְאֵלֵיָּאבֵד גּוֹי קָדוֹשׁ הַמְשִׁלָּשִׁים בְּשָׁלֹשׁ קָדְשׁוֹת קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ:

מִתְרַצָּה בְּרַחֲמִים וּמִתְפַּיִם בְּתַחֲנוּנִים הִתְרַצָּה וְהִתְפַּיִם לְדוֹר עָנִי כִּי אֵין עוֹזָר:

אֲבִינוּ מִלִּבֵּנוּ חֲנֻנוּ וְעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צִדְקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

וְאֲנַחְנוּ לֹא נִדְעַ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: זְכֹר־רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הָפַח: וְהִי־חֶסֶדֶךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ: אֶל־תִּזְכָּרְנוּנוּ עוֹנֵת רָאשֵׁינִים מִהֵרָ יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דָלוּנוּ מְאֹד: חֲנֻנוּ יְיָ חֲנֻנוּ כִּי־רַב שָׁבַעְנוּ בּוֹ: בְּרַגְזוֹ רַחֵם תִּזְכּוֹר: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זְכוֹר כִּי־עֵפֶר אָנַחְנוּ: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵי־דְבַר כְּבוֹד־שְׁמָךְ וְהִצִּילְנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמָךְ:

וַתִּגְדֹּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָרָא כִרְעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן
וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעָגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמִי וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא:

וַיִּתְבָּרַךְ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא וַיִּתְהַדָּר וַיִּתְעַלֶּה וַיִּתְהַלָּל שְׁמָהּ
דְּקֻדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְעָלָא מִן־כָּל־בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא דְאָמִירָן
בְּעֶלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' קבל ברחמים ובכרצון את־תפלתנו:

תִּתְקַבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אָבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' יהי שם יי מְבָרַךְ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

ק' עזרי מעם יי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְיִן:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

סליחות לערב יום כפור

בְּטָרִם כָּל־יָצִיר נִבְרָא:	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלָךְ
אֲנִי מָלָךְ שְׁמוֹ נִקְרָא:	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כֹּל
לְבָדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא:	וְאַחֲרֵי בְּכָלוֹת הַכֹּל
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאֲרָה:	וְהוּא הָיָה וְהוּא הוֹה
לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחֲבִירָה:	וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
וְלוֹ הָעֵז וְהַמְשָׁרָה:	בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תְּכָלִית
וְצוּר חֲבִלִי בַּעַת צָרָה:	וְהוּא אֵלִי וְחִי גּוֹאֲלִי
מִנֶּת בּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא:	וְהוּא נָפִי וּמָנוֹס לִי
בַּעַת אִישׁוֹן וְאַעִירָה:	בְּיָדוֹ אֶפְקִיד רוּחִי
יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:	וְעַם רוּחִי גְּוִיתִי

לָךְ אֲדֹנִי הִצְדָּקָה וְלָנוּ בִּשְׁתַּת הַפָּנִים: מַה־נִּתְּאוּנָן וּמַה־נֶּאֱמַר מַה־נִּדְבָּר
וּמַה־נֶּצְמָדָק: נַחֲפָשָׁה דָּרְכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשׁוּבָה אֵלֶיךָ כִּי יִמְיֶנְךָ פְּשׁוּמָה לְקַבֵּל
שָׁבִים: לֹא בְּחֶסֶד וְלֹא בְּמַעֲשִׂים בָּאֵנוּ לְפָנֶיךָ, כְּדָלִים וּכְרָשִׁים דִּפְקָנוּ דְּלִתֶיךָ:
דְּלִתֶיךָ דִּפְקָנוּ רַחוּם וְחַנוּן, נָא אֶל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ: מִלְּפָנֶיךָ מִלְּכָנוּ רִיקָם
אֶל תְּשִׁיבֵנוּ כִּי אַתָּה שְׁמַע תַּפִּלָּה:

שְׁמַע תַּפִּלָּה עֲדִיךָ כָּל־בָּשָׂר יָבֹא: יְבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יְיָ: לְפָנֶיךָ
יְיָ אֱהִינוּ יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנֶנּוּ: יְבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנִי
וְיִכְבְּדוּ לְשִׁמְךָ: נִבְּוֵאָה לְמַשְׁכְּנוֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהַדָּם רַגְלָיו: בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
נִבְּרָכָה לְפָנֶיךָ עֲשֵׂנוּ: בָּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרָתוֹ בְּתַהֲלָה הוֹדוּלוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ:
הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת־יְיָ כָּל־עַבְדֵי יְיָ הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בְּלִילוֹת: שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ
אֶת־יְיָ: בָּרְכוּ יְיָ מִלְּאֲכִיו גְּבִירֵי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ יְיָ
כָּל־צְבָאוֹ מִשְׁרָתוֹ עֹשֵׂי רָצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְיָ כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמִשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי
נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ: בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְיָ וְכָל־קֶרְבִי אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁוֹ: יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהִדָּר לְבִשְׁתָּ: וְאַנְחָנוּ נִבְּרָךְ יְהִי מַעֲרַתָּה וְעַד־עוֹלָם הִלְלוּ־יָהּ: וְאַנְחָנוּ בָּרַב חֶסֶדְךָ
נִבְּוֵא בֵּיתְךָ נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: נִשְׁתַּחֲוֶה אֶל־הֵיכַל קֹדֶשְׁךָ וְנוֹדָה
אֶת־שִׁמְךָ עַל־חֶסֶדְךָ וְעַל־אַמְתָּךְ כִּי־הִגְדַּלְתָּ עַל־כָּל־שִׁמְךָ אִמְרָתְךָ: כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא
הִבּו גְּדֹל לְאֱהִינוּ: גְּדֹלוֹ לִי אֶתִּי וְנִרְוּמָה שְׁמוֹ יִחָדּוּ: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ
לְהַדָּם רַגְלָיו קֹדֶשׁ הוּא: רוּמָמוֹ יְיָ אֱהִינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קֹדֶשׁוֹ כִּי־קֹדֶשׁ יְיָ
אֱהִינוּ: הִשְׁתַּחֲווּ לִי בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ: כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וְיִזְמְרוּ־לָךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ סֶלָה: זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ זְמְרוּ לְמַלְכָּנוּ זְמְרוּ: כִּי מָלָךְ
כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁבִּיל: גְּדוֹל יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱהִינוּ הִר־קֹדֶשׁוֹ: גְּדוֹל
יְיָ וּמִתְּהַלֵּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר: כִּי־גְדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים
אַמְתָּךְ: כִּי־גְדוֹל אַתָּה וְעָשָׂה נִפְלְאוֹת, אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדְךָ: לָךְ יְיָ הִגְדַּלְתָּ וְהִגְבִּירָה
וְהִתְפַּאֲרַת וְהִנְצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יְיָ הַמְּלִכָה וְהַמְּנַשָּׂא

לְכָל לְרֹאשׁ: מִי לֹא יִרְאֶה מִלֶּךְ הַגּוֹיִם כִּי לֹךְ יֵאָתֶה כִּי בְּכָל־חֲכָמֵי הַגּוֹיִם
 וּבְכָל־מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךָ: מֵאִין כְּמוֹךָ יְיָ גְדוֹל אֶתֶּה וְגְדוֹל שְׁמוֹךָ בְּגִבּוֹרָה: לֹךְ
 זָרוּעַ עִם־גִּבּוֹרָה תִּעָז יָדְךָ תִּרְוֹם יְמִינְךָ: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לִי יִדְמָה לִי בְּבָנֵי
 אֱלֹהִים: אֲנִי נֶעְרֵץ בְּסוּד־קִדְשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבִּיבָיו: יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
 מִי־כְמוֹךָ חֲסִין יְהִי וְאַמוֹנֶתְךָ סִבִּיבוֹתֶיךָ: מִי־כְמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כְּמֹכָה נֶאֱדָר
 בְּקִדְשׁ נוֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶלֶא: מִי־אֲ כְמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית
 נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹ בִי־חָפִין חֶסֶד הוּא: לָכֵן גִּרְנָנָה לִי גִרְיָעָה לְצוֹר
 יִשְׁעֵנִי: נִקְדָּמָה פָּנָיו בְּתוֹדָה בְּזִמְרוֹת גִּרְיָע לֹא: צִדֵּק וּמִשְׁפָּט מְכֹון בְּסֶאֱךָ חֶסֶד
 וְאַמֶּת יִקְדָּמוּ פָּנֶיךָ: לֹךְ יוֹם אֶף־לֹךְ לִילָה אֶתֶּה הַכִּינּוֹת מְאֹר וְשֶׁמֶשׁ: לֹךְ שָׁמַיִם
 אֶף־לֹךְ אֶרֶץ תִּבֵּל וּמְלָאָה אֶתֶּה יְסוֹדָתָם: אֶתֶּה הַצִּבְיָה כָּל־גְּבוּלוֹת אֶרֶץ קִיץ וְחֶרֶף
 אֶתֶּה יִצְרָתָם: אֶתֶּה רְצִצְתָּ רֹאשֵׁי לְוִיתֵן תִּתְּנֵנִי מֵאֲכָל לָעָם לְצִיִּים: אֶתֶּה פֹרֶרֶת
 בְּעֶזְרְךָ יָם שְׂפָרַת רֹאשֵׁי תַנִּינִים עַל־הַמַּיִם: אֶתֶּה בְּקַעַת מַעַיִן וְנַחַל אֶתֶּה הוֹבִשְׁתָּ
 נְהָרוֹת אֵיתָן: אֲשֶׁר־לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וַיִּבְשֹׁת יָדָיו יִצְרוּ: אֲשֶׁר בִּידּוֹ
 מְחַקְרֵי־אֶרֶץ וְתוֹעֲפּוֹת הָרִים לֹא: אֲשֶׁר בִּידּוֹ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בֶּשֶׂר־אִישׁ:
 הַנִּשְׁמָה לֹךְ וְהַגּוֹף שְׁלֹךְ, חוֹסֶה עַל עַמְּלֶךָ: הַנִּשְׁמָה לֹךְ וְהַגּוֹף פֶּעֶלְךָ, יְיָ עֲשֵׂה
 לְמַעַן שְׁמוֹךְ: אֶתְּנוּ עַל שְׁמוֹךְ, יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמוֹךְ, בְּעֶבֶר כְּבוֹד שְׁמוֹךְ, כִּי אֲנִי
 רַחוּם וְחַנוּן שְׁמוֹךְ: לְמַעַן־שְׁמוֹךְ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי רַב־הוּא: כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵינוּ
 אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

קט פתיחה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שלמה בר יצחק הוא רש"י

יְיָ אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת נוֹרָא בְּעֶלְיוֹנִים.

אֲמַרְתָּ שׁוּבוּ בָנִים סָרְבָנִים.

בּוֹאוּ עָדִי בְּתוֹדָה וּבְרִנָּה.

בִּקְשׁוּ פָנַי בְּבָכִי וּבְתַחֲנוּנִים.

גַּם כִּי נִסְתַּמָּה תִּפְלֵת הַגּוֹיִנִים.

אע"פ שנסגרו שערי תפלה. הגיון ל' תפילה

גַּלְיָ (א) שָׁבִים פְּתוּחִים בִּיּוֹנִים (ב).

שערי תשובה תמיד נפתחים מהר.

דְּבַרְךָ נִצָּב לְעוֹלָמִי עַדְנִים (ג).

הבטחתך לדון בריותיך ברחמים קיימת לעד.

(א) גלי. ללחות, כדאי' במס' ב"ק (דף קי"ב ע"א) טרק גלי, פירש"י סגר את הדלת.

(ב) ביון. מהר, כדתנן (תמיד ג ו) פותח כיון, וכן פירש"י פסחים דף ל"ז ע"א כיון מהר. במדרש (דברים רבה ב יב) שערי תפילה פעמים פתוחים ופעמים נעולים אבל שערי תשובה לעולם נפתחים.

(ג) דְּבַרְךָ נִצָּב לְעוֹלָמִי עַדְנִים. כ"ס לְעוֹלָם ה' דְּבַרְךָ נִצָּב בְּשָׁמַיִם (תהלים קיט פט) וזילקו"ש פי' קיים דברך שהתקנת עם אדם שכשם שדנת אותו ברחמים כך אתה דן את כל הצריות אחריו ועיין בר"ן סוף מס' ר"ה שפירש כי זו כוונת התפילה ודברך אמת וקיים לעד.

דְּרָכֵי טוֹבָךְ נִצַּח לֹא שׁוֹנִים.

הִנֵּנוּ אֶתְּנוּ לָךְ בְּדָלִים וְאַבְיוֹנִים.

הַצְדָּקָה לָךְ וְלָנוּ הָעוֹנִים.

וְעַדִּיךָ שִׁבְנוּ בְּבִשָּׁת פָּנִים.

וְעַל דִּלְתוֹתֶיךָ הוֹגִים פְּיוֹנִים.

זָכְרָנוּ לְחַיִּים מִתְקַנִּים.

זִכָּה כְּתַמִּינוּ צָחִים מְלַבְּנִים.

טוהר כתמי עוונותינו לא ולכן ענין אחד

חֲטָאת נְעוּרֵינוּ יִמָּחוּ פְּעֻנָּים.

חֲדַשׁ יָמֵינוּ בְּיָמִים קִדְמוֹנִים.

טְמֵאָה הֶעֱבַר וְהִתָּם הַיְדוּנִים.

וייתמו עוונותינו.

טְהַרְרָה תִּזְרוֹק מִים נְאֻמָּים.

יִדְעֵנוּ רְשָׁעֵנוּ סָרְבִים וְסִלּוֹנִים^(א).

כי סירבנו לעשות טוב והיינו כקוצים.

יִקְשׁוּת עֲרִפְנוּ חֶסֶן בְּאַלּוֹנִים.

קשי ערפנו חזק כעץ האלון.

כָּרֶם נִטְעֵנוּ סִגְסוּג נִצָּנִים^(ב).

כרמנו שהיה מסגסג ופורח.

כֶּסֶף פָּנֵינוּ חֲרָלִים קַמְשׁוֹנִים.

עכשיו גדלו בו כל מיני קוצים.

לְמוֹדֵי הָרֶעַ, צְמוּדֵי חֲמָנִים^(ג).

מורגלים לעשות רע, ודבוקים בעבודה זרה.

לֹקְחֵי שַׁחַד רוֹדְפֵי שְׁלֵמוֹנִים^(ד).

שוחד ושלמונים ענין אחד

מִהָר קִלְקֵלְנוּ חֲפֶת חֲתוּנִים^(ה).

מיד אחרי מתן תורה חטאנו בעגל.

(א) סלונים. קוֹמִים (רש"י יחזקאל ז ו).

(ב) סִגְסוּג נִצָּנִים. ע"ש הכתוב בַּיּוֹם נִטְעָה תִּשְׁבָּעֵי שָׁגִי (ישעיה יז יא).

(ג) חֲמָנִים. ע"ז (רש"י ויקרא כו ל).

(ד) רוֹדְפֵי שְׁלֵמוֹנִים (ישעיה א כג). ת"י אמרין גבר לחצרניה עבד לי טב דדיני ואשלם לך בדינך.

(ה) קִלְקֵלְנוּ חֲפֶת חֲתוּנִים. בַּשָּׁבַת (דף פ"ח ע"ז) עלובה כלה שזינחה בחוץ חופתה.

מֵאֵז הוֹסַגְנוּ לְאַחֹר וְלֹא לְפָנִים.

הלכנו אחורה ולא התקדמנו.

נָעוּ זְבָחֵי צֶדֶק הַכֹּהֲנִים הַמְּשִׁימִים^(א).

בטלו קרבנות של צאן שֶׁמֶן ובהמות בריאות.

נִיחַחֵי רֵיחַ קְטֹרֶת סַמָּמִים.

שֶׁר הַמְּשִׁים יוֹעֵץ וְנִשְׁוֹא פָּנִים^(ב).

אבדו חכמים מישראל.

סָגַן וּמִשׁוּחַ לְיָמִים וְאַהֲרָנִים.

וכן כהנים ולויים. מִשְׁחָה היינו כהן גדול

עֲמִידַתְנוּ רְאֵה דְלִים וְרִיקָנִים.

עֲצִבֵי רוּחַ מְרוֹרִים פְּלֻעָנִים.

פְּקֻדְנוֹךְ בַּצָּר לַחֹשׁ צְקוֹנִים.

זכרנו אותך ובאנו אליך בצר לנו, לשפוך תפילה בלחש.

פָּחַד דִּינָךְ דּוֹאֲגִים וּמִתְאַוְנִים^(ג).

דואגים ומצטערים מחמת פחד הדין.

צִמְחַ צִדְקָה^(ד) הַצִּמְח לְנֶאֱמָנִים.

מלך המשיח

צִוְהָ לְהַעֲבִיר עֲוֹנוֹת רֹאשׁוֹנִים.

קוֹל הַקּוֹרֵא יִשְׁבִּית מְדִינִים.

קול תפילתנו יבטל את הקטרוגים.

קִטְגוֹר יֶהֱם, יִשְׁתַּק נְרָגָנִים^(ה).

ישתיק המקטרגים והמוציאים עלינו דיבה.

רוּחַ נְכֹאֵה דְכָאוֹת לֵב וְשִׁבְרוֹנִים.

שברון הלב.

רָצוֹן יַעֲלוּ בְּחֻלְבֵי קָרְבָּנִים^(ו).

יעלה לרצון כמו קרבנות.

שְׁבוּעַת אֲבוֹת קַיִם לְבָנִים.

(א) הַכֹּהֲנִים הַמְּשִׁימִים (ס"א טו ט). ת"י שמיניא ופטימיא.

(ב) שֶׁר הַמְּשִׁים וכו'. ע"פ לה"כ (ישעיה ג) כִּי הָיָה הָאֲדוֹן ה' צִבְאוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַיִם וגו' שֶׁר הַמְּשִׁים וְנִשְׁוֹא פָּנִים וְיוֹעֵץ ודָּקָו ודָּקָו חֲגִיגָה (דף י"ד ע"א) שֶׁר הַמְּשִׁים אֵל תִּיקְרִי שֶׁר חֲמִישִׁים אֵלָּה שֶׁר חוֹמְשִׁין זֶה שְׂוֹדֵעַ לִישָׁא וּלְתִיתָן בְּחִמְשָׁה חוֹמְשִׁי תוֹרָה. וְנִשְׁוֹא פָּנִים, זֶה שְׁנוּשָׁאִין פָּנִים בַּעֲזוֹרָה לְמַעֲלָה כְּגוֹן ר' חֲנִינָא בֶן דּוּסָא, לְמַטָּה כְּגוֹן ר' אֲבָהוּ בִּי קִיסָר. וְיוֹעֵץ, שְׂוֹדֵעַ לַעֲבֹד שְׁנִים וּלְקַבֵּעַ חוֹדָשִׁים.

(ג) וּמִתְאַוְנִים (במדבר יא א). ת"י מלְטַעֲרִין.

(ד) צִמְחַ צִדְקָה (ישעיה לג טו). ת"י מִשְׁחָה.

(ה) נְרָגָנִים. פִּירָשׁ"י (דברים א כז) אִם הַמּוֹלִיא דִּיבָה, בַּשְּׁעָתָה לִר' יוֹנָה (ג רל"א) נְרָגָן נִקְרָא הָדֵן כָּל דָּבָר לְחֻבָּה וְלֹא לְזָכוֹת וְכָל שְׂגָגָה יֵשִׁים לְזָדוֹן.

(ו) כְּחֻלְבֵי קָרְבָּנִים. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר זְבָחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבְרָה (תהלים נא יט).

שׁוּעַת קוֹרְאֶיךָ תִּשְׁמַע מִפְּעוֹנִים.

ממקום שבתך.

תִּכְיֶין לָבָם לִירְאָתְךָ מוֹכָנִים.

כדי שיהיו מוכנים ליראה אותך.

תִּקְשִׁיב אָזְנְךָ שִׁיחַ חֲנוּנִים.

שׁוּב לְהַעֲלוֹת עִמָּךְ מִשְׁאוֹנִים^(א).

ממים רבים בהם הם טובעים.

מִחֵר יִקְדְּמוֹנוּ רַחֲמֶיךָ קִדְמוֹנִים.

בְּרִיבָם יֵצְאוּ חֲנוּנֶיךָ בָּנִים.

זכאים.

קוֹיִם חֲסִדֶיךָ וְעַל רַחֲמֶיךָ שְׁעוֹנִים:

נשענים:

מקווים

כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אָנוּ בְּטוֹחִים וְעַל צְדָקוֹתֶיךָ אָנוּ נִשְׁעָנִים וְלִסְלִיחוֹתֶיךָ אָנוּ מְקוּיִם וְלִישׁוּעָתְךָ אָנוּ מוֹצְפִים: אֶתְּהָ הוּא יְיָ מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקוֹת מְקַדֵּם מַעֲבִיר עֲוֹנוֹת עִמּוֹ וּמַסִּיר חַטָּאת יִרְאִיו בּוֹרֵת בְּרִית לְרַאשׁוֹנִים וּמְקִיִּם שְׁבוּעָה לְאַחֲרוֹנִים: אֶתְּהָ הוּא שִׁירְדָתָּ בַּעֲנַן כְּבוֹדָךְ עַל הַר סִינִי וְהִרְאִיתָ דְּרָכֵי טוֹבָךְ לְמֹשֶׁה עַבְדְּךָ. אֲרַחֲוֹת חֲסִדֶיךָ גִּלִּיתָ לוֹ וְחִוֵּדְתָּנוּ כִּי אֶתְּהָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִיטִיב וּמִנְחִיג אֶת כָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת רַחֲמִים. וְכֵן בָּתוֹב. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶעֱבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פָּנֶיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחַנּוּתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחוֹן וְרַחֲמֹתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם:

אֵל אֶרְךָ אַפִּים אֶתְּהָ. וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרָאתָ. וְדָרְךָ תִּשׁוּבָה הוֹרִיתָ: גִּדְּלַת רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ. תִּזְכֹּר הַיּוֹם וּבְכָל־יּוֹם לְזֵרַע יִדִּידֶיךָ: תִּפְּנֹן אֲלֵינוּ בְּרַחֲמִים. כִּי אֶתְּהָ הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבְתַפְלָה פָּנֶיךָ נִקְדָּם. בְּחִוֵּדְתָּ לָעָנֹה מְקַדֵּם: מִחֲרוֹן אַפָּךָ שׁוֹב. כִּמּוֹ בְּתוֹרָתְךָ כְּתוּב: וּבְצִל כְּנָפֶיךָ נִחְסֶה וְנִתְּלוֹנָן. כִּיּוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בַּעֲנָן: תַּעֲבֹר עַל־פֶּשַׁע וְתִמְחָה אִשָּׁם. כִּיּוֹם וַיִּתְּצֵב עִמּוֹ שָׁם: תִּתְּאוֹן שׁוּעֵתֵנוּ וְתִקְשִׁיב מִנּוּ מֵאֹמֶר. כִּיּוֹם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ וְשָׁם נִאֲמַר:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת: נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אֶתְּהָ אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קוֹרְאֶיךָ:

וְעֵתְהָ יִגְדֵּל־נָא כֹחַ אֲדָנִי בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

יִתְגַּדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. בְּעֶלְמָא דִּי בָּרָא כְרַעוּתָהּ וַיְמַלִּיךָ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא:

(א) שאון. מים רבים, כמו שפירשו רש"י ואבן עזרא על הפסוק וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן (תהלים מ ג).

(ב)

יִתְּכֶרְךָ וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְּפָאֵר וַיִּתְּרוּמָם וַיִּתְּנָשָׂא וַיִּתְּהַדָּר וַיִּתְּעַלֶּה וַיִּתְּהַלֵּל שְׁמָהּ
דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמַתָּא דְאַמִּירָן
בְּעֵלְמָא וְאַמְרוּ אָמֵן:

מַה־נֶּאֱמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם וּמַה־נֶּסְפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה־נֶּאֱמַר
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה־נֶּדְבָר וּמַה־נֶּצְטַדֵּק: לְמַעַן־שְׁמֶךָ יְיָ וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ כִּי
רַב־הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשָׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בְּעוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהַשִּׁיב וְלֹא
מִצַּח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם:
כִּי עוֹנֵיתִינוּ רַבּוֹ מְלֻמְנוֹת וְחַטָּאתֵינוּ עֲצָמוֹ מִסִּפֵּר: יִדְעֵנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עוֹן אָבוֹתֵינוּ
כִּי חָטְאוּנוּ לָךְ: יִדְעֵנוּ כִּי חָטְאוּנוּ וְאֵין מִי יַעֲמִיד בְּעַדְנוּ שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל יַעֲמִיד־לָנוּ
בְּעֵת צָרָה: יִדְעֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא
כִּחְטָאֵינוּ תַעֲשֶׂה־לָּנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵיתֵינוּ תִּגְמַל עֲלֵינוּ: כִּי כִּגְבוֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
כֵּן הַגָּבֹהַּ חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזְרַח מִמְּעַרֵב כֵּן תִּרְחִיק מִמָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
כִּרְחֹם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֹם יְיָ עֲלֵינוּ: לֹא־דָנִי אֱלֹהֵינוּ הִרְחַמְתָּם וְהִפְלַחְתָּם כִּי
מִרְדְּנוּ בּוֹ: וְסִלַּחְתָּ לְעַמֶּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פְּשָׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־כָךְ וּנְתַתָּם
לְרַחֲמִים לְפָנֶי שְׂבִיחָם וְרַחֲמוֹם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמָּקוֹם שְׁבַתְךָ מִן־הַשָּׁמַיִם
וְשִׁמְעֵת וְסִלַּחְתָּ: סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֲסִידְךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָּעָם הַזֶּה
מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה: וְשֵׁם נֶאֱמַר. וַיֹּאמֶר יְיָ סִלַּחְתִּי בְּדַבְּרֶךָ: הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶּךָ וְשִׁמְעַ
פִּקְחַ עֵינֶיךָ וַרְאֵה שְׂמֻמֹּתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ
אֶנְחָנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים: אֲדָנִי שְׁמַעַה אֲדָנִי סִלַּח
אֲדָנִי חֲקִשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תְּאַחֵר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

(לט) ע"ס אא"ב גג"ד וזכור חתום יוסף בר יצחק (בכור שור מאורליינש) והצית האחרון מכל
מאמר לקוח ממקראי קדש

אָדוֹן כְּתִקַּח מוֹעֵד לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאֵל בְּתַעֲצוּמֶיךָ.

אֶתִּיצְבָּה בְּפֶלֶץ לְחַלּוֹת פָּנֶיךָ לְרוֹמְמֶךָ.

אני עומד בפלצות

בְּמַעֲשֵׂי לֹא נִשְׁעַנְתִּי כִּי אִם בְּרַחֲמֶיךָ.

יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ (ירמיה יד יז):

גָּזוּ אַמוּנִים גְּבוּרֵי כַח בְּמָרְץ.

נפטרו לעולמם הצדיקים שהיו מלאים כח לעבוד את בוראם.

גַּם גּוֹדְרֵי גֵּדֵר וְעוֹמְדִים בַּפָּרֶץ.

גם הגנו עלינו מכל גזירות קשות.

דוֹרְשֵׁי חֶפְצָם בְּכַח מְשׁוֹכֵן שְׁמִי עָרֶץ.

וידעו לבקש את צרכם מכח מעשיהם הטובים מה' השוכן בשמים.

אָבֵד חָסִיד מִן־הָאָרֶץ (מיכה ז ב):

הֵן קִלּוֹתַי וּמָה אֲשִׁיב בְּמוֹפְי.¹

הִנְנִי צָעִיר וּבְאֵין בְּמַפְעָלוֹת כְּפִי.

וְאִיךְ אֶקְוֶה וְאֲנִי רַב דָּפִי.

הַיּוֹת לְרָצוֹן אֲמַר־יָפִי (תהלים יט טו):

זָחַלְתִּי וְאִירָא מַחֲוֹת יְדַעִי.

¹פחדתי מלדבר.

זִדּוֹנִי יִגְוֶרְתִּי וּמָרַד פִּשְׁעִי.

²כי אני ירא מעוונותי.

חֲנוּן רַחֲמֵנִי בְּהַתְּוִדוֹתַי וְעֶזְרִי רִשְׁעִי.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵי אֱלִיךְ בְּשִׁוְעִי (תהלים כח ז):

טָעִיתִי וְהִנְנִי שָׁב וּמִתְוִדֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ.

טָהוֹר עֵינַיִם, חֲשַׁבְנִי כְּשָׁלֵם לְפָנֶיךָ.

יְהִי הַכֶּנֶם לִי לְפָנִים מִשׁוֹרֵת דִּינְךָ.

וְאִדְעָךְ לְמַעַן אֲמַצֶּא־חַן בְּעֵינֶיךָ (שמות לג יג):

³ואזכה להכיר אותך ועייי כך למצוא חן בעיניך:

בְּחֶךְ יִגְדִּל־נָא וּבְתַפְלַתִּי הִתְנַאֶה.

בְּתַפְלַת זָקֵן וְרָגִיל וּפְרָקוֹ נָאֶה.

לְבָבִי הִנְשַׁבֵּר הַנִּדְכָּה וְהַנִּכְאָה.

הִבֵּט מִשָּׁמַיִם וִרְאֵה (ישעיה סג טו):

מְרַבִּים צָרָכִי עִמָּךְ וְדַעְתָּם קִצָּרָה.

מִחֲסוּרָם וּמִשְׁאֲלוֹתָם בֶּל יוּכְלוּ לְסַפְּרָה.

נָא בִּינָה הַגִּיגֵנוּ טָרֵם נִקְרָא.

⁴שמע תפלתנו בטרם נקרא.

הֵאֱ הַגְדֵּל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא (דברים י ז):

סָפוּ גַם כָּלוּ יוֹדְעֵי פִגְיָעָה.

⁵נפטרו ואינם הצדיקים היודעים להתפלל.

סֶדֶר תַּפִּלוֹת בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם לְהַבִּיעָה.

עֲרָמִים נֹתְרָנוּ וְרִבְתָּה בָּנוּ הָרָעָה.

עַל־כֵּן לֹא הִשִּׁיגְתָּנוּ יְשׁוּעָה:

פָּנִים אֵין לָנוּ פָּנִיךָ לְחֵלוֹת.

פִּשְׁעֵנוּ וּמַרְדָּנוּ וְעַקְלָנוּ מִסְּלוֹת.

צָדָקָה מִמֶּךָ נִבְקֶשׁ בְּמַעֲרֵכֵי תִּהְלוֹת.

הָעֹמְדִים בְּבֵית־יְיָ בַּלִּילוֹת (תהלים קלד ח):

קְדוֹשׁ, רֹאֵה כִּי פֶם מְלִיץ בְּשׁוֹרָה.

ראה ה' כי אין לנו עוד מי שיודע להתפלל כדין.

קֶבֶל נִיבִי בְּמַרְבִּית תְּשׁוּרָה.

קבל דברי כאילו הקרבתי בפניך הרבה קרבנות.

רִנָּתִי הַיּוֹם תִּהְיֶה בְּכִתְרֶךָ קְשׁוּרָה.

תפילתי

אֵל נֶאֱזָר בְּגִבוֹרָה (תהלים סה ז):

שְׁוַעְתִּי שָׁעָה וְתַפְלָתִי תִּהְיֶה נְעִימָה.

שְׁמַע פְּגִיעָתִי בְּפִגְיַעַת תַּמָּה.

שמע תפילתי כאילו אין בה מום.

תַּחֲקֹקְנוּ לַחַיִּים טוֹבִים וְתִיטִיב לָנוּ הַחֲתִימָה.

תָּלָה אֶרֶץ עַל־בְּלִי־מָה (איוב כו ז):

יָדֶךָ פִּשׁוּט וְקֶבֶל תְּשׁוּבָתִי בְּמַעֲמָדִי.

סִלַּח־נָא וּמַחֲל רָע מַעֲבָדִי.

מעשי הרעים.

פִּנְהָ וְעֲשׂוֹק בְּטוֹבַת מִשְׁחָרִיף, הוֹדִי וּמַעֲוֹדֵדִי.

תתפנה כדי לעסוק בטובת המתפללים בפניך

וְאַתָּה יְיָ מִגֵּן בְּעָדִי (תהלים ג ז):

בָּזָה אֵל תְּבֹזָה הוֹד מְלוּלִי.

אל תבזה את התשבחות שאני אומר.

רוֹמְמָתִי הוֹדֶךָ לְפִי עֲנִיּוֹת שְׂבָלִי.

מֵלֵא לְטוֹבָה תִּתְּנֵנִי וּמִשְׁאָלִי.

אֱלֹהִים אֲדֹנֵי חַיִּילִי (מזקוק ג יט):

יַעֲרֹב נָא שִׁיחִי וְתַעֲתֵר בְּתַפְלָה.

ותענה

צְרוּף לְחֻשְׁבוֹן כָּל־מַלְאָה וּמַלְאָה.

חֲשׁוֹב קְדוֹשׁ מַעֲמָדִי בְּמִנְחָה בְּלוֹילָה.

הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה (תהלים פד ט):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ | יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֲרֻךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִחֲאֲנוּשׁ
כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ: אַתָּה־הוּא מִלִּכְנוּ מִקֶּדֶם פֶּעַל יְשׁוּעוֹת
בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אַתָּה־הוּא מִלִּכְנוּ אֱלֹהִים צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: חַנּוּן אֲדֹנֵי
כִּי אֱלֹהֶיךָ נִקְרָא כָּל־הַיּוֹם: חַי חַי הוּא יוֹדֵךְ כִּמּוֹנוּ הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ
אֶל־אַמְתֶּךָ: מִחֲבֻצֵּעַ בְּדָמֵנוּ בִּרְדֵּיתֵנוּ אֶל־שַׁחַת הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַיִּגִּיד
אַמְתֶּךָ: כִּי־תִבְקֹשׁ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ תִּדְרוֹשׁ: וְתִפְקֹדֵנוּ לְבָקָרִים
לְרֹגְעִים תִּבְחָנֵנוּ:

לִּי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתֶּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמִיעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(לו) שְׁנִיחָה ע"ס א"צ וּבְסוּף חֲמוֹס יִצְחָק חֲכֵהֵן הַחֲבֵר חוֹק וְאִמֶּץ

אֲדוֹן, בְּפִקְדֶּךָ אֲנוֹשׁ לְבָקָרִים. בְּמִצּוֹי הַדִּין אֵל תִּמְתַּח:

גוֹף וּנְשָׁמָה אִם תִּרְיֶבם. דַּחוּ וְלֹא יִכְלוּ קוֹם:

הַיּוֹכֵל גָּבַר לְזָכוֹת בַּמִּשְׁפָּט. וְאִם יֵשׁ בְּיָדוֹ מַעַשׂ לְהַצְטַדֵּק:

האם יש בידו מעשה להצטדק:

זְרוּי יַחֲוִמוּ מִלַּחַת סְרוּחָה. חֲבוּי אֲזָרְבוּ בְּקָרְבוֹ מֵעַת הוֹלְדוֹ:

תחילת בריאתו של אדם מטיפה סרוחה. וטמון יצר הרע בתוכו מעת לידתו:

טָמוֹן הוּא כְּרִשֶׁת לְרַגְלָיו. יִסִּיתָהוּ בְּכָל־יּוֹם לַשַּׁחַת לְהַפִּילוֹ:

והוא לו לפח ולמוקש כמו רשת.

כַּח וּגְבוּרָה בַּגּוֹף אֵין. לְפָנָיו לַעֲמוֹד וּלְהַתִּיצֵב:

אין בגוף האדם כח. לעמוד ולהתגבר נגד יצר הרע:

מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל־דַּעְתּוֹ. נִפְשׁוּ יֵשִׁים בְּכַפּוֹ לְהַבִּיא לַחֲמוֹ:

מוסר עצמו לסכנה לפרנסתו:

שָׁבַע כָּל־יָמָיו יִגִּיעַ פַּעַם וּמִכְאוּבוֹת. עַד־שׁוּבוֹ לַעֲפָרוֹ לֹא יִשְׁקוּט:

פִּנָּה אָדוֹן בְּעֶצְבוֹן רוּחַ. צִפָּה בְּשִׁבְרוֹן לֵב:

קָרוֹב אֶתָּה לָרְחוֹקִים. רוּצָה תִּשׁוּבַת רְשָׁעִים:

שִׁדִּי הַפָּצֵא לְדוֹר־שִׁיף. תֹּאמֶר הִנְנִי לְמַבְקָשִׁיף:

יְבַשְׁרוּ סִלְחָתִי קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ. צִדֵּק בַּמִּשְׁפָּט עִם מִי־חֲדִידֶךָ:

למתפללים לפניך תשמיע בשורה טובה – "סלחתי".

חֲסוֹם מְנוּל מִלְּהַרְשִׁיעַ. קִצּוֹף בַּמִּשְׁטִין מִלְּהַשְׁטָיִן:

סתום פיו של שטן שלא יקטרג.

הִקָּם לָנוּ מִלֵּיץ יֵשֶׁר. כִּפֹּר מַצָּאתִי תִשְׁמִיעַ לַשּׁוֹכְבִּים:

הַשְׁלַכְנוּ עָלֶיךָ יְהִיבֵנוּ. נָא אֶתָּה תַכְלִכְלָנוּ:

השלכנו עליך את משאנו.

הַעֲתֵר לָנוּ בַתְּפִלָּתֵנוּ. חֲפָצֵנוּ וּבִקְשֵׁתֵנוּ מִלֵּא בִרְחָמִים:

בָּךְ תִּלְיֵנוּ בְּטַחוּנֵנוּ. רַחֲמֶיךָ מִהֲרָה יִקְדְּמוּנוּ:

חֲזֹק וְאַמִּיץ שְׁמֶךָ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֲנֵא לְנֶצַח אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ:

א מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֵנוּ מִקֵּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתִּיצֵב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי. עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי. יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֲנֵן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָה. וְסִלְחָתָהּ לַעֲוֹנָנוּ וְלַחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלָתָנוּ:

סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ בִּי חַטָּאוֹנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ בִּי פִשְׁעֵנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדָנִי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאֶיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ בִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: בִּי אָדָם אֵין צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחַטָּא: הֵן בְּעֶבְדִּי לֹא יֵאֱמִין וּבְמַלְאָכָיו יֵשִׁים תִּהְלַח: אַף כִּי־אֲנוֹשׁ רָמָה וּבֶן־אָדָם תּוֹלַעַה: אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קָצֵר יָמִים וְשִׁבְע־רָגֹז: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחֲנוּ: כִּי־בֹ יִשְׁמַח לִבְנוּ בִּי בָשָׂם קָדְשׁוֹ בְּטַחֲנוּ: בִּי לֹא יוֹנֵחַ לְעוֹלָם אֱדָנִי: בִּי אִם־הוֹגָה וְרַחֵם כָּרֵב חֲסִדִּי:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכָּתְךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בָּטַח בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאֵנוּ: בִּי לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ בִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֱדָנִי שְׁמַעַה אֱדָנִי סִלַּחַה אֱדָנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי בִי שְׁמָךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(לח) שניה ע"ס א"ת ב"ש וזכור חתום אליה בר שמעיה חזק וכל צחיו בני ד' ד' חזנים

אָדוֹן בְּשַׁפְטֶךָ אֲנוֹשׁ רָמָה. תִּזְכּוֹר בְּרָגֹז חַנוּת רַחֵם:

בְּעֶרְפְּךָ דִּין אֲשֵׁמִים לִוְכַח. שׁוּגָה וּפְתִי זִכָּה וְהִצִּדֶּק:

נְמוּל חֶסֶד וְטוֹבָה לְחַיִּבִּים. רִיב אֵל תִּמְתַּח לְמִצּוּי:

דְּלִי מַעַשׂ וְרִיקִי כְשָׁרוֹן. קוֹרְאִים אֵלֶיךָ, לָמוּ הַמִּצָּא:

הִנָּנוּ לִפְנֶיךָ בְּאַשְׁמָה רַבָּה. צַפְצוּף מַעַן בִּשְׁנוּ לְפוֹצֵץ:

בושנו לפתוח פה ולהתפלל:

וְאִם מֵאוֹתָ אֲנוֹשׁ הִיִּצְדָּק. פָּנֵי עוֹשֵׂהוּ נָבֵר הַיִּטְהַר:

זָדוֹן בְּחִבּוֹ אֶזֶן בְּקִרְבּוֹ. עוֹן מָלֵא וּפִשַׁע רָב:

עבירותיו בתוכו

חֲשַׁבּוֹן וְדִין לְמֶלֶךְ הַמְּלָכִים. סוּפוֹ לִיתֵן בָּבוֹא חֲלִיפָה:

יום המיתה:

טָבַע חוֹתָם בְּכַפּוֹ נִחְרַת. נִגַּד פָּנָיו רִשְׁעוֹ יַעֲנָה:

החוטא חותם בידו על רשימת חטאיו.

והיא עונה נגדו:

יִוָּרָה כָּפִים מַעֵץ וַיִּגִּיד. מִקִּיר אֶבֶן תִּקְרָא וְתִזְעַק:

קורות ביתו של אדם יעידו נגדו.

וכן אבני ביתו:

כּוֹבֵשׁ פָּנָיו נָדוֹן וְנִכְלָם. לֹאִין נַחֲשָׁב בְּעַמּוּדוֹ לִפְנֶיךָ:

אֲנֵא לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ הִרְצָה. בְּשִׁבְרוֹן רֵאָה, שְׁמוֹר מִדְּחִי:

עבדיך ימצאו היום חנינה. וְכִּם קִרְבְּתָךְ חַפּוּץ בְּבְרָאשׁוֹנָה.

וְכִשְׁלֹג הַלֵּבָן חֲטָאֵי שׁוֹשְׁנָה:

א מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לַפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: א הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי א רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וְנֶפֶשׁ וְחֲטָאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטֹּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּחֲלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלֵלָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי-אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב-חֶסֶד לְכָל-קְרֹאֶיךָ:

אֶל-תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא-יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כְּלִי: אֶל-תִּתֵּן יי
מֵאֲוִי רָשָׁע זִמּוֹ אֶל-תִּפְק יְרוּמוֹ סֵלָה: אֶל-תִּשְׁטַפְנוּ שְׂבֻלַת מַיִם
וְאֶל-תִּבְלַעְנוּ מִצּוֹלָה וְאֶל-תִּאֱמַר-עָלֵינוּ בָּאֵר פִּיָּה: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
מִעַבְדֶּיךָ כִּי-צָרָלָנוּ מִהֵר עֲנֵנוּ: אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ בְּיוֹם צָרָלָנוּ
הַטַּה-אֵלֵינוּ אֲזַנְךָ בְּיוֹם נִקְרָא מִהֵר עֲנֵנוּ: בָּךְ בְּטַחוּ אֲבֹתֵינוּ בְּטַחוּ
וּתְפִלְטֵמוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל-עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יי צָבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צָבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם-קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל-צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּגֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל-רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעְהָ אֲדֹנֵי סִלַּחְהָ אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל-תִּאֲחֹר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל-עִירְךָ וְעַל-עַמּוֹךְ:

(מ) שְׁנִיָּה ע"ס א"ב

אֶלֶּהֵינוּ וְאֵלֵי אֲבֹתֵינוּ

אֵךְ בְּמִתַּח דִּין וּמִרוּץ חָבֵל.

בדין מתוח וחבלה קשה.

בְּנֵי אַמּוֹנִיךָ אֶל-נָא תַחֲבֵל:

גְּלוֹי הָרִיב לָהֶם נְטוּשׁ.

תציע להם פשרה עוד לפני שתדון אותם.

דְּרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ צֹאנְךָ וְאֶל-תִּפּוֹשׁ:

הוֹאֲלֵתָ לַעֲשׂוֹתָם לָךְ לָעֵם.

נשבעת

וְאַל תִּשְׁלַחֵם בְּיַד פִּשְׁעִים:

וְדוֹנוֹת חֲשִׁב־נָא פְּשָׁגוֹת.

חֲשׂוֹךְ מִזִּידִים נִפְשׁוֹת לָךְ עוֹרְגוֹת:

ומנע ממנו מלחטוא עוד במזיד, כיון שאנחנו נכספים לך:

טָנַף טֹהַר וְתַדִּיחַ בְּתַמִּים.

יִצְלַל בְּצוֹל כְּבֹד אֱשָׁמִים:

תשליך במצולות ים את חטאינו:

כָּלָה אֵל תַּעֲשֵׂ וְנִחַרְצָה.

אל תעשה כיליון גמור.

לְקוֹחֶיךָ לְקַח מִיַּד הַנְּטוּיָה וְעֵצָה הִיעוּצָה:

הצל אותנו מהמרימים יד נגדנו והיועצים עלינו רעה:

מוֹעֵד בְּתַקַּח לְשִׁפּוֹט מִיִּשְׂרָאִים.

נִזּוֹף בְּמִשְׁטִין מְלֻלָּמֹד קִטְגוֹרִים:

סֶפֶר זְכָרוֹנוֹת לְפָנֶיךָ בְּהִתְגַּלֵּל.

כשאתה קורא במגילת הזכרונות.

עוֹן עֲקָבִים לֹא יִסּוּבֵב לְבַעֲפִים מִתְּבוּלָל:

העברות שזלזלנו בהם לא יגרמו להביא רעה על עם ישראל המעורב בין הגוים:

פֶּשֶׁר הַדִּין וְתַבְצַע הַשּׁוֹרָה.

עשה אתנו פשרה לפניך משורת הדין.

צָרוּף כְּבֹר סִיגִים וּמֹהַר בְּדִיל לְהַסִּירָה:

נקה כמו בסבון את טומאותינו והסר מלבנו כל פסולת:

קִפּוּי וּמִתָּהּ וְכִדּוֹנָה נִמְסָה.

גוף האדם שעליו נאמר (איוב י י) "כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני" חלש כשעוה נמסה.

רָגַע יִגְעֵשׂ אִם בְּמִשְׁפָּט עָלָיו תִּנְשָׂא:

יאבד תוך רגע אם אתה דן אותו במשפט:

שְׁלֵם-לוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַחֶסֶד וְלֹא כְּגִמּוּלוֹ.

תִּכְרִיעַ הַכֶּף לְזִכּוֹתָיו וְלֹא לְחַבְלָיו:

תִּפְשׁוּט יָד וְתִקְבְּלוֹ.

תשלח ירך

תִּחַנְנֵנוּ מִרְדַּת שַׁחַת וּבֹר מְלַהֲטָבִילוֹ:

להציל אותנו מגיהנם:

אֵל מְלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדִּיּוֹת מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר

ראשון ראשון מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפִשְׁעִים עוֹשֵׂה צְדָקוֹת
עִם-כָּל-בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמּוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לוֹמַר שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה.

זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָּעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנֹן וּפֶשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנוֹ וּלְחַטָּאתָנוּ וְנַחֲלֶמְנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹו כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: לָמָּה לְנִצָּח
תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים: יי אֵל־בְּאַפָּךָ תֹּכִיחֵנוּ וְאַל־בְּחֶמְתְּךָ
תִּיַסְרֵנוּ: אֱלֹיךָ יי שׁוּעֵנוּ וּבִבְקָר תִּפְלֹתֵנוּ תִקְדֵּמָךְ: חַנּוּן אֱלֹהִים בְּחֶסֶדְךָ
כָּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחַה פֶּשְׁעֵינוּ: פִּנְה־אֵלֵינוּ וְחַנּוּן כִּי־יַחֲיִידִים וְעֲנִיִּים אֲנַחֲנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרָאנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחֲנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמַעַה אֲדֹנֵי סִלַּחַה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מא) שְׁנִיחָה ע"ס א"ב וזכרון חתום בנימין (בר זרח)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אַל נָא תִיַסֵּר בָּאֵי עֲדִיךָ.

כִּי מֵאֹד מִיַּסְרִים בְּמוֹסֵר רַע וְקִשָּׁה:

בייסורין

בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם בַּשָּׁבִי וּבַבִּזָּה נִדְוָנִים.

בְּכָל־יּוֹם בְּאַכְזָרִיּוֹת וְשֹׁטֶף אָף:

נָלוּ וְנָעוּ מֵעַל שְׁלַחֲנֶךָ.

וּפִזְרוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַדּוֹמָךְ:

בארבע קצוות הארץ:

דִּשּׁוּם רְמָסוֹם רַגְלִי כָל־מִצִּיק.

וַיִּשִׁיתוּם לְמֶרְמָם בְּחֹמֶר וְטִיט חוֹצוֹת:

שמו אותם במקום שדורסים עליהם

הַשְׁקִיפָה וּרְאֵה בְּעֶלְבוֹן עָלוּבִיךָ.

כִּי בָאוּ וְנָעוּ עַד־שַׁעְרֵי מוֹת:

והגיעו

וְאִם גָּדַל עֵוֹן עַד שָׁמַי שָׁמַיָּהּ.

רַחֲמֶיךָ יִקְדְּמוּנוּ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם:

זְכוֹר שְׁלֹשֶׁת אֵיתָנִי קָדֵם.

האבות

הִתְהַיֵּי דְבָקִים בִּירְאֵת יְחִוּדְךָ:

חֲשֹׁק חֲבָתָם אֶל־תִּשְׁכַּח לִנְצַח.

כִּי־כֵן הִבְטַחְתָּם בְּיַד רוּעָה נְאֻמָּן:

טָרֵם תִּכְלָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב.

יִתְּמוּ רַחֲמֶיךָ וַיִּכְמְרוּ נְחוּמֶיךָ:

יִקְשׁ עוֹוִים בְּכֶסֶד־נָא בְּעֶצְמְךָ.

עוונם שהוא להם למוקש

כִּי אֵין לְחַטָּא בְּמִי נָדָה:

כי אין לנו מים מקודשים באפר פרה אדומה לטהר טומאה:

כְּתִנִּי עֲבוּדָה וּלְוִי דוֹכֵן.

וּבְנֵי מַעֲמָדוֹת סֻלְקוּ וְאֵינָם:

לְבָשֵׁנוּ חֲרָפָה וְעָטִינוּ כְּלָמָה.

גם עטייה לשון לבישה

כִּי חֲסִרְנוּ כָּל וְנוֹתַרְנוּ כְּכֹלִי רִיק:

מֵאֵז נִטְמִינוּ בְּכָל־מַגַּע טְמֵאָה.

וְאֵין לָנוּ טַהָרָה בְּפֹמָה לְהִטְהָר:

נָא מְפָרוּמְךָ זְרוּק מִים טְהוֹרִים.

וְחֲשִׁירָה שְׂכִינְתְּךָ עַל זֶרַע מְקַדִּישֶׁיךָ:

שְׁמֹאֲלֶךָ דִּחְתָּהּ, יְמִינְךָ תִּקְרַב.

כִּי קִרְבָּתְךָ חַיִּים הִיא לָנוּ:

עַל־מִי נָנוּס מִצּוֹא מָנוֹס וְעֶזְרָה.

כִּי־אֵם עָלֶיךָ עוֹנָה בְּעֵת צָרָה:

פְּסִילִים וְגִלּוּלִים אֲשֶׁר־יִחַמְּנִים.

חֲרָשִׁים וְסוּמִים הָבֵל תַּעֲתוּעִים:

צוּר עוֹלָמִים חַי וְקַיִם לְעַד.

בָּךְ לְבַד מְבִטְחֵנוּ וְאַתָּה תוֹחַלְתָּנוּ:

קֹיֶיךָ אֵל חַי וּבּוֹטְחֶיךָ אֵל אֲמֵת.

אֶל־נָא תְּבַיְשֵׁם מִסֶּכֶר קִנּוּיִם:

מתוחלת תקוותם :

רֵאֵה רַפְּיוֹנָם וְהַבֵּט בְּשָׁלוֹנָם.

וְהַקֵּל וְהַעֲבֵר כְּבֹד מִשָּׂאָם:

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ עַל־עַם לֹא־יִדְעוּךָ.

כִּי אָכְלוּ אֶת־יַעֲקֹב וְאַתָּה־נִוְחוּ הַשָּׁמַיִם:

תָּשִׁיב גְּמוּלָם וְשָׁלֵם בְּמַפְעָלָם.

עַל רוּם קִדְקֹדֶם חֲמָסִם יִרְדּוּ:

ירד על ראשם עונש החמס שעשו :

בֵּין יְבִינּוּ כָל מַאֲמָצִי כֹחֶךָ.

נַפְסִים בְּהַפְּלִיאָךְ לְמַלְמְדֵי נַפְיָךְ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפּוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי | אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֲמֵת: נִצָּר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֹנֵן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מְחַל־לָנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: חַנּוּנוֹ אֱלֹהִים
בְּחֶסֶדְךָ כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנָה אֵלֵינוּ: כִּי אַתָּה יְיָ מִשְׁגֵּב לְדָךְ מִשְׁגֵּב
לְעֵתוֹת בַּצָּרָה: אֶל־יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֶבְיוֹן יִהְלֹלוּ שְׁמֶךָ: וְאַנְחֵנוּ
עָנִיִּים וְכוֹאֲבִים יִשְׁוַעְתְּךָ אֱלֹהִים תִּשְׁגְּבֵנוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יְיָ צַבָּאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּיָמָה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֵלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מב) שניה ע"ס א"ב מחזנו שלמה הבבלי וכל צמיו צני ד' חזנים

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֵךְ בָּךְ לְדֹל מְעוֹז. בַּצָּר לֹא מִצּוֹא סִתָּר:

מקום מחסה:

גִּוְנוֹ חֲטָא גִּוְעַל רָשָׁע. דָּן לְזִכּוֹת מַחֲפֵשׁ צֶדֶק:

אין אתה מסתכל על החטאים. אלא דן את האדם לכף זכות:

הַכֹּל לָךְ מִפָּרֶשׁ שְׁכָל. וְבַל תַּחֲפִץ הַתְּבוּנָן אָוֶן:

זֹאת דַּעֲתָנוּ כִּי־יָכֵן דִּרְכֶּךָ. חֲסוֹת בְּצִלְךָ הִנֵּה בָּאֵנוּ:

טוֹב חֲנָם תּוֹשִׁיט לָנוּ. יָמִין סַעַד פְּרוּסַת פֶּתַח:

ה' הטוב, תושיט לנו את ידך בחינם, ותן לנו פרנסה כמי שנותן פרוסת לחם לעני העומד בפתח:

בְּהַקִּישׁ רָשׁ שׁוֹאֵל חֶסֶד. לֹא קַח טוֹב תַּעֲזֹן:

כשאנחנו דופקים כרשים על דלתך, ענה לנו – "קח טוב":

מִדִּתְךָ כִּי־יָכֵן שָׁבַח. נָעוֹר וְרַק מַחֲזִיר מָלְא:

שבחך הוא כי הבא אליך בידים ריקות יוצא מלפניך מלא כל טוב:

סְמוּךְ נּוֹפֵל לֹא תִבָּזֶה. עֲנִיּוֹת עָנִי קִרְבוֹת תִּרְץ:

סמוך נופלים ולא תבזה תפילת עני ותרצה לקרב אותו:

פְּנִקֶּם חוֹב יִמָּרֵק חֶסֶד. צוֹ סוֹפֵר כְּתוּב שׁוֹבֵר:

חסדך ימחוק את פנקס חובותינו. צוה לסופר לכתוב לנו שובר:

קוֹל הַקֵּל יַחֲלִיף קָשָׁה. רִצּוֹן יוֹצֵר תַּכְּף יֵצֵר:

קול התפילה הקל יסלק מעלינו גזרות קשות. כוף את יצרנו לעשות רצון יוצרנו:

שְׁוֵה לִכְף שִׁית הַקָּרֵב. שְׁלוֹף שְׂרָץ טְבִילָה תַעֲלֶ:

שיהא ליבנו נקי כמו כפנו. נעזוב את החטא הנמשל לשרץ וניטהר בתשובה הדומה למקוה:

תִּבְעֵר רַע תַּעֲבִיר טָמֵא. תֵּת טָהוֹר לְכֵת חֲקִיף:

הרחק ממנו את יצרנו הרע המטמא אותנו ונהיה טהורים ללכת בחוקיך:

(מג) ע"ס א"ב

אֶל־בְּאֶפֶךָ פֶּן תִּמְעִיט. בַּצָּר־פְּקֻדָּנוֹךְ צָקוֹן לַחֲשׁ:

אל תמעט אותנו באפך. בצר לנו זכרנו אותך ובאנו לשפוך לפניך את תפילתנו בלחש:

גָּרוֹר מִשׁוֹךְ וּבֶךְ גָּרוֹץ. דְּבַרְךָ הַטּוֹב יִסְעֵד לָנוּ:
משוך אותנו ובעזרתך גרוץ ולא ניכשל.

הַחַיִּישׁ עֵזָר וְגַם מִפְּלֹט. וְעַז תַּעֲזֹ לְקוֹי סִבְרָךְ:
מחר תתן כח למי שמייחל לך:

זְכוֹר מִכְּתַב זְכוֹן סֵפֶר. חֶסֶד נֶעַר וְאַהֲבַת כְּלוּלוֹת:
זכור מה שכתבת על ידי נביאך (ירמיהו ב ב) "זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך":

טָרַף וּמִזֹּון לָנוּ תִּכְיִן. יָדֶךָ לֹא כִּבְשָׁר וְדָם:
טרף ענין מזון

כָּגַשׁ הַדֶּךְ בְּדוּדֵי פֶשַׁע. לוֹ תִּאֲזִין מִצְּאֵתִי כֹפֶר:
כאשר ניגש העני ומתוודה. תשמיע באזניו "סלחתי":

מִנִּי אֶלֶף אֶחָד מִצּוֹא. נָטָה הַכֶּף מִרְדֵּת שְׁחַת:
גם אם מתוך אלף מלאכים נמצא רק אחד שהוא מגיד טוב על אדם. תכריע את הכף לחיים:

סוּטֵן בְּבוֹא לְקַטְרֵג עִמָּךְ. עֲמוֹ לֹא תִסְכֵּים וְתִאֲבָה:
שטן

פִּדְהָ נֶפֶשׁ חוֹכָה לָךְ. צִלַּח רֶכֶב בְּהַדּוּר הַדָּרֶךְ:
הצלח במלחמה נגד אויבך כאשר אתה רוכב בהדרת קדש:

קָרַב שְׂאֵרִית מִקְרֵב הָעַמִּים. רִצָּם חֲשִׁבָם כְּפִטֹל וְכַרְבִּיבִים:
שנהיה רצוים וחשובים לפניך כטל ומטר:

שְׁמֹר אֶלֶת לֹא־יִטָּשׁ. תִּגְדִּיל שְׁמֶךָ הַמִּשְׁתָּה בְּשִׁמְנוֹ:
שמור את שבעתך לא לנטוש אותנו.

אֵל מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עֲמוֹ מַעֲבִיר
ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות
עם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לִזְמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זכר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לַעֲנֹ מִקֵּדָם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי'. יי' אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵי כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לִפְנֶיךָ כָּל־חַי: רַבַּת צָרָרוּנִי
מִנְּעוּרֵי יֶאֱמֹר־נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְּעוּרֵי גַם לֹא־יִכְלוּ לִי:
עַל־גְּבִי חָרְשׁוּ חֲרָשִׁים הָאֵרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יי' צִדִּיק קָצִץ עֲבוֹת רָשָׁעִים:
יִבְשׁוּ וַיִּסָּגוּ אַחֲרָיו כֹּל שִׁנְאֵי צִיּוֹן: לוֹלִי יי' שְׁתָּהִי לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם:
אֲזִי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת אִפֶּם בָּנוּ: אֲזִי הַמַּיִם שִׁטְפוּנוּ נִחַלָה עָבַר
עַל־נַפְשֵׁנוּ: אֲזִי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַיּוֹדוּנִים: בָּרוּךְ יי' שְׁלֹא נִתְּנָנוּ
טָרַף לְשִׁנֵּיהֶם:

לִּי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשָׁרִי אָדָם בְּיָמָּה בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמָּלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךְ:

(מד) ע"ס א"ב וכסוף חתום שם המחנך דויד בר שמואל הלוי חזק ואמין

יְיָ אֱלֹהֵי רַבַּת צָרָרוּנִי מִנְעוּרִי.

בְּקִשְׁתֶּיךָ אִמְצָתָ לְבִי בְּהִיוֹתְךָ בְּעוֹזִרִי.

חזקת

נִגְבְּרוּ עִתָּה וְגַם־עֲתָקוֹ שׁוֹבְרִי.

התחזקו

דוֹכָרִים כִּי רָעָדוּ כָּל־אֲבָרִי:

הָיִיתִי חֶרֶפָה בֵּינֵיהֶם מִשָּׁל וּשְׁנִינָה.

וַיִּדּוּ אָבֶן כִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעַנָּה.

זרקו עלי אבנים וחרשו על גבי.

וַיִּדִּים הֶלִיצוֹנִי בְּפִיהֶם וּלְשׁוֹנָם שִׁתּוֹ כְּחֶרֶב שְׁנוֹנָה.

והוציאו עלי שם רע כדי להמיתני.

התלוצצו עלי

חוֹשְׁבִים עָלַי מַחֲשָׁבוֹת רָשָׁע בְּלִי חֲנִינָה:

טוֹפְלִים שָׁקֶר וְכוֹזֵב לְהַתְגַּוֵּל וּלְהַתְנַפֵּל עָלֵינוּ.

ממציאים

יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם וּמִמַּחֲשָׁבוֹתֵיהֶם וְהִשְׁפִּלְתָּם תַּחֲזִינָה עֵינֵינוּ.

כָּל־תָּה נִפְשָׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ לֹא־אֵמַר מָתִי תִנְחַמְנוּ.

מתאוור

לְמַעַן שֵׁם קִדְשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ:

מִדַּת טוֹבָךָ וַחֲסִדֶּיךָ הַגָּבֵר עַל צֹאן מִרְעִיתְךָ.

נַעֲנֵנוּ לָךְ, מְחַל, רַבָּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמַחֲלִלְתְּךָ.

חטאנו באמרי פינו

סַעֲדָנוּ וְנוֹשְׁעָה וְהֵט לִבְנוּ לְנִתִּיבוֹתֶיךָ.

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ וְאַמּוּנָתְךָ:

פִּדְהָ וְהִצֵּל עַמּוּךְ וְרַעֲיָתְךָ מִכַּף מִתְקוֹמֵיהֶם.

הקמים נגדם.

צוֹר צִדִּיק גָּדוֹל גָּבוֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהֶם.

קִדְּשׁ קִדְּשֵׁת שְׁמֶךָ עֲלֵיוֹן קָרוֹב מִצְדִּיקָהֶם.

רְעוּזִי תִרְעִץ בְּכֻלָּהּ וְנִחַרְצָה אוֹיְבֵיהֶם וְקִמִּיהֶם:

והעומדים נגדם:

בכיליון גמור

תשבר

שְׁחַרְנוּךָ בְּתַחֲנָה, הִקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מִלִּפְנֵינוּ וְקִדּוּשֵׁנוּ.

שְׁלוֹם רַב תִּרְבֶּה לְסִגְלָתְךָ, כְּבוֹדֵנוּ וּמִרִים רֵאשֵׁנוּ.

תִּבְעֶנָה שְׁפָתֵינוּ תִּהְלָתְךָ כִּי תִצְיָלֵנוּ מִרוֹשְׁשֵׁינוּ.

מהשודדים אותנו.

תוֹרַתְךָ וְעֲדוּתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵינוּ וְכֶם תַּחֲי נַפְשֵׁנוּ:

דָּבַב שְׁפָתִי וְקוֹל תַּחֲנוּנֵי שְׁמָעָה וְהִאֲזִינָה.

וְשִׁיחוֹת דְּבָרֵי לִפְנֶיךָ יִנָּעֲמוּ וְכִקְטָרֶת רִצְחָנָא.

יְרִיבֵי רִיב וְחֵית קִנָּה^(א) גָּעַר וּמִקְנָה תוֹרִידָנָה.

דְּבִיר קִדְּשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה:

בְּךָ תִּוְחַלְתִּי וְשִׁבְרִי, רֵם וְנִשָּׂא גֵאָה גָדוֹל וְנוֹרָא.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסְדֶּיךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תִּמְיֵד אֲשַׁבֶּרָה.

אקווה.

שְׁפָטָה מִשְׁפָּטִי וְנָקָם דָּם עֲבָדֶיךָ שִׁפְכוּ בְּנֵי נָבֵל בְּעֶבְרָה.

מִגֵּר מִתְקוֹמְמִי וְשַׁלַּח בָּם חֶרוֹן אַף וְזַעַם וְצָרָה:

חדוף והפוך את אויבי

וְאַתָּה קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מִלָּכָם וּגְאוּנָם.

אֲשׁוּרִם אִם הָטוּ וּלָכָם הִלֵּךְ אַחֵר עֵינָם.

אם הלכו בדרך לא נכונה

לְעֵמֶל יְגוּנָם וּלְכַבֵּד עַל גְּלוּתָם הֵבֵט, מִגִּנָּם.

כינוי לה'

הֵבֵט לְבָרִית וְהַפִּילָא רַחֲמִים עַל פְּלִיטַת שְׂאוּנָם:

המונים:

לְעִזָּרְתִּי חוֹשֶׁה וְהַחֲזֹק נֶשֶׁק לְקִרְאָת צָרִי וְאוֹיְבִי.

מהר

וְיִשְׁמַחוּ וִירְנְנוּ חוֹסֵי בְּךָ כִּי תִחְבּוֹשׁ מִכְאוּבִי.

(א) חית קנה. חיה הגרה בין הקנים, כינוי למלכות אדום בשמות רבה (לה ה) שכולה חיה מן הקנה, פי' מאותו קנה שנעץ גבריאל צים כאשר נשא שלמה את צה פרעה וממנו נהיה כרך רומי (סנהדרין דף כ"א ע"ב).

יְבוּשִׁי וַיַּחֲפְרוּ וַיִּסְגּוּ אַחֲזֹר חֲפִצֵי קָרְבִּי.

הרוצים להילחם נגדי.

חִזַּק וְאַמִּץ מֵאַמִּינֶיךָ גּוֹאֲלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי אֱלֹהֵי אָבִי:

אֱלֹהֵי מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֱלֹהֵי הַזֵּרִית לָנוּ לֹא־מָר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זָכַר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי רַחוּם וְחַנּוּן אֶרְךָ אִפְּסִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנֶן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: כִּי־גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֶׂה נִפְלְאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבָדָּךְ: כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחָקִים אֲמַתְךָ: כִּי אֱלֹהֵי גָדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים: אֱלֹהִים שְׁמֶעָה תִּפְלִתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאַמְרֵי־פִינוּ: הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים כִּי כָּאוּ מִיָּם עַד־נִפְשׁ: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה בְּקוֹלֵנוּ תַּחֲיִינָה אֲזַנֶּיךָ קְשִׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגֵּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בְּךָ: יְיָ הוֹשִׁיעָה תִּפְלָךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי לֹא עַל־צְדָקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וְעֹשֶׂה אַל־תִּאֲחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מזה) שלישיה ע"ס א"ב ונסוף חתום זבדיה

אֱלֹהִים אֵין בְּלִתְךָ. לְדוֹר וָדוֹר מְמַשְׁלֶתְךָ.

וְלָעַד קִיּוֹם בְּרִיתְךָ:

בריתך קיימת לעד:

יְדֶךָ לֹא תִקְצֹר.

בִּימִינְךָ אֵין מַעֲצָר.

אין מה שיעצור בעדך.

אֱלֹהֵי עוֹנָה בַּצָּר:

וְלָעַד שְׁלֵמוֹן מַלְכוּתְךָ.

נִגְבְּרוּ מְאֹד נִפְלְאוֹתֶיךָ.

וְלֹא יִתְּמוּ שְׁנוֹתֶיךָ:

הִצַּלְתָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים.

ד'רש דמים.
אתה תובע את שופך דמנו.

וְהִשְׁפַּלְתָּ מְלָכִים רָמִים:

אַתָּה הוּא שְׁתִּייתָ.

הֵן לֹא שְׁנִיתָ.

בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָלִיתָ:

לָמָּה לִנְצַח זִנְחָנוּ.

וּמִבְּנֵי בְנֵיהֶם אֲנַחְנוּ.

וּכְמֵת מֶלֶךְ נִשְׁכַּחְנוּ:

עֲבוּדִים בְּכָל־מְדִינָה.
משועבדים

זְרוֹיִים בְּכָל־פְּנֵה.
מפוזרים

וְאִין לָנוּ חֲנִינָה:

נִתּוּנִים לְבִשָּׁת וְלִכְלָמָה.

חֲשׂוּכִים בֵּין כָּל־אַמָּה.
מעוכבים

לְכָל־גּוֹי אֲדָמָה:

יִרְדְּנוּ וְאִין מְקִים.

טַבַּעְנוּ בְּצוֹל מַעַמְקִים.
במצולה

לָךְ לְבַד נֹאֲקִים:
צועקים:

בְּלִי רֹאשׁ לְהָרִים.

יּוֹשְׁבִים בְּעֵדֵי שְׁקָרִים.
נחשבנו כעד שקר כיון שכלו הקיצים ולא נגאלנו.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ שְׂכוּרִים:
השקו אותנו משקים מרים:

פְּעֻרִים נִגְשִׁישׁ בְּאַפְלָה.

פְּשִׁלְנוּ בַּצְהָרִים בְּבִלְיָה.

וְאִין לִידַע קוֹץ הַגְּאֻלָּה:

וְאַנְחָנוּ יוֹם וָלַיִל נִלְאִים.
יגעים.

לְקוּחֵי כֶסֶף לְחֵרוֹת יוֹצְאִים.
עבדים

וּמְנוּחַ לֹא מוֹצְאִים:

מנוחה

מִה־כְּחִי לְסִבּוֹל טִיט רָפְשִׁי. וּמִה־קָּצִי כִּי אֲאָרִיךְ נִפְשִׁי.
טִיט וּרְפֵשׁ עֲנִין לֹחֵד הֵס הָאֵם אֲאָרִיךְ יָמִים עַד הַקֶּץ.

עַד זְמַן תּוֹצִיאִי לַחֲפָשִׁי:

תוציא אותי

נֹאמֵר בְּקָר מִי־יִתֵּן עָרֵב. וְלָעָרֵב מִי בְּקָר יִקָּרֵב.

מִפֶּחַד לֵב וְקָרֵב:

שָׁה פִּזְוֶרָה אָנוּ מְשׁוּלִים. כָּל־מוֹצְאֵינוּ אוֹתָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל־נִפְשׁוֹתֵינוּ לֹא חוֹמְלִים:

עֵינֵי סָבִיב הִרְיָמוֹתֵי. שְׂמָאֵל וַיִּמִּין צָפִיתִי.

וּמִכִּיר לִי לֹא רָאִיתִי:

פָּנִיתִי לְכָל־צַד וְאִין עֲזָרָה. צַעֲקָתִי לֹךְ וְאַקָּרָא.

עוֹנָה בָּעֵת צָרָה:

צוּר, יָדֶךָ לֹא קִצָּרָה. לֹךְ הַפֶּחַ וְהַגְבוֹרָה.

לָמָּה תִישָׁן, עוֹרָה:

קָשׁוּב תַּחַן שְׁיַחֲנוּ. רֵאָה בְּתִשּׁוֹת כִּחֲנוּ.

חולשה

אַל־בְּאַפֶּךָ תִּזְכִּיחֵנוּ:

שׁוּר בְּשִׁפְלוּת דוֹרָנוּ. תִּבְיט בְּכִכָּד צָעֲרָנוּ.

ראה

וְאַל־בְּחִמָּתְךָ תִּיפְרָנוּ:

וְעָקֵתָנוּ קָשׁוּב מִמַּעוֹנָךְ. בִּיטָה בְּאַנְקַת בְּנִיךָ.

הבט בזעקת

וְאַל־תְּשִׁיבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

דַּרְשָׁנוּךָ בְּחֵין וְשׁוּעָה. יְיָ הִרְצָה לָנוּ בְּזוֹ הַשָּׁעָה.

בתחינה

וְתַחֲנוּנֵינוּ אֲדָנִי שְׁמָעָה:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּיךָ מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה וְנִקָּה. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחֲטָאתֵינוּ וְנַחֲלֵתָנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטָאנוּ. מַחֲלֵלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כְּלִי: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ
וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב־הוּא: לְמַעַן־שְׁמָךְ יְיָ תַחֲיֵנוּ בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא
מִצָּרָה נַפְשֵׁנוּ: לְמַעַן יַחְלִצוֹן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעֵינֵנוּ: לְמַעַן דַּעַת
כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד: לְמַעַן אֱלֹהִים עֲשֵׂה וְלֹא
לָנוּ: רָאָה עֲמִידָתֵנוּ דָלִים וְרָקִים: לֹא לָנוּ יְיָ לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד
עַל־חֶסֶדְךָ עַל־אַמֶּתְךָ:

לִי הִשְׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בְּיָמֶיךָ הַמְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקָתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סִלַּחְתָּ אֲדָנִי הַקְשִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל־תִּאֲחָר לְמַעַן אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מו) שלישיה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום שמעון (בר יצחק)

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אוֹרְךָ וְאַמֶּתְךָ שְׁלַח. אֲמוּנָיְךָ בְּטוֹב הַצִּלַּח.

כִּי־אַתָּה אֲדָנִי טוֹב וְסִלַּח (תהלים פו ה):

בִּיטָה בְּעֵנָיו וּכְפֹשׁ. בְּטוֹבְךָ הַמְצִיאֵנוּ חֲפֹשׁ.

וחכנעה.

כִּי בָּאוּ מַיִם עַד־נַפְשׁ (תהלים סט ז):

נַעֲיוֹתֵינוּ יְהוּ נִקְשָׁבִים. נָלוּתְנוּ הָשֵׁב לְיֹשׁבִים.
צעקותינו

כִּי־גֵרִים אֲנַחְנוּ וְתוֹשָׁבִים (דה"א כט טו):

דַּפְקֵנוּ דִּלְתֶיךָ לְתַמּוּד. דַּבְּקֵנוּ אֵלֶיךָ לְצַמּוּד.
בהתמדה. כמניחה ודביקה ענין אחד

כִּי דָלוֹנוּ מְאֹד (תהלים עט ח):
כי אנחנו דלים מאוד :

הֶלִיצְנוּ יָדַיִם בְּמִצְרֵינוּ. הִצִּילְנוּ וְנוֹדֵךְ צוּרֵנוּ.
אויבינו התלוצצו מצרותינו.

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצְרֵינוּ (תהלים מד ח):

זְרוּיֶיךָ מִיַּחְלִים לְעוֹדֶדֶם. זָכַם בִּירְאָתְךָ לְסַעֲדֵם.
ישראל שפָּזַרְתָּ עזור אותם לירא אותך ולהיטהר.

כִּי־זָה כָּל־הָאָדָם (קהלת יב יג):
כי תכלית האדם היא יראת ה' :

חֲקוֹת הָעַמִּים תִּהְיוּ. חֲשׂוֹקֶיךָ אֲחֲרֶיךָ יִנָּהוּ.
ישראל נמשכים אחריך.

כִּי־חֲנוּן וְרַחוּם הוּא (יואל ב יג):

טִירְתָּךְ הוֹשָׁמָה לְעֵיִים. טִיבָהּ בְּחֹמוֹת בְּנוּיִים.
בית המקדש הושם לחורבה. היטיבה את בית המקדש

כִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ מִחַיִּים (תהלים סג ז):

יִגְעָתִי וְאֲשִׁיחָה בְּמַעֲנִי. יִבּוֹשׁ וַיִּכָּלֵם מַעֲנִי.
בדיבורי.

כִּי־עָשָׂה יְיָ דִין עָנִי (תהלים קמ יג):

כָּבְדוּ שְׁפָתַי קָמִי. כָּל־חַיִּים מְזַעֲמִי.
קשה לי לשמוע דברי אויבי. מכעיסים אותי.

כִּי־כָלוּ בַעֲשָׁן יָמִי (תהלים קב ז):

לָהֶם יָשִׁיב כַּפֶּעֶלָם. לַעֲמוֹ יִלְמֹד לְהוֹעִילָם.

כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם (איכה ג לא):

מִרְחֶמּוֹ יִתֵּן מְאֻוִּיו.

יסיר ממנו את חסרונותינו.

מִרְחֶמּוֹ יִתֵּן מְאֻוִּיו.

ה' הרחמן יתן לישראל את מבוקשו.

כִּי מִחֲטֹאֵינוּ וּמִחַיֵּינוּ (זכריה ט יז):

ואז יכירו את טובו ואת יפיו של כלל ישראל:

נִשְׁמֹת הוֹשְׁתוּ עָרִי.

נִשְׁמֹת הוֹשְׁתוּ עָרִי.

שממה

כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפַּת נְעוּרֵי (ירמיה לא יח):

עוונותינו הראשונים:

שׁוֹשׁ נָשִׁישׁ עָלֶיךָ.

תענה לתפילתנו.

שׁוֹשׁ נָשִׁישׁ עָלֶיךָ.

כִּי שִׁמַּחְתָּנִי יְיָ בְּפַעֲלֶךָ (תהלים כב ה):

עֲזוּז נִזְרָא וְאִים.

עֲזוּז נִזְרָא וְאִים.

כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם (תהלים מד כג):

פֶּנֶה דְרֹךְ עֶקֶב.

להגיד ולפרש.

פֶּנֶה דְרֹךְ עֶקֶב.

הכן דרך הגאולה שלא תהיה מעוותת.

כִּי פָדָה יְיָ אֶת־יַעֲקֹב (ירמיה לא י):

צָרִים פְּלוֹת בְּחָרֶץ.

מן השמים.

צָרִים פְּלוֹת בְּחָרֶץ.

בכיליון גמור.

כִּי צַל יָמֵינוּ עַל־אָרֶץ (איוב ח טו):

קֹל לְהַשְׁמִיעַ לְעוֹנֵינוּ.

קץ הגאולה.

קֹל לְהַשְׁמִיעַ לְעוֹנֵינוּ.

לשונאי.

כִּי קָרֹב יוֹם יְיָ (יואל א טו):

רַם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

התראה לכנסת ישראל פנים אל פנים.

רַם, זְרוּעֶךָ תִּרְאֶה.

כִּי־רָם יְיָ וְשָׁפַל יִרְאֶה (תהלים קלח ו):

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

לשמים.

שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ.

בִּי־שׁוֹמֵעַ אֶל־אֲבִיּוֹנִים יי (תהלים סט זל):

תַּחֲנוּן בְּתוֹדָה תִּרְצֶה.

תפילה כקרבן

תֹּאמַר לְעַמִּי אֶת־רְצָה.

כִּי תוֹרָה מֵאֲתִי יֵצֵא (ישעיה נא ז):

שָׁקֵל מֵאֲזִנִּים יִכְבֹּשׁ.

תכבד על כף זכויותינו.

עוֹז נֶצַח יַעֲטֶה וַיִּלְבֹּשׁ.

עטייה ולבישה ענין אחד הן

כִּי הוּא יִכְאִיב וַיַּחֲבֹשׁ (איוב ה יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לַחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֹר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפָּט עַמּוֹנוּ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִלְּפָנֶיךָ
מִשְׁפָּטֵנוּ יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: כִּי־עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטֵנוּ וְדִינֵנוּ
יִשְׁבֹּת לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק: כִּי־דִרְשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת
עַנְוִים: יָדִין בְּגוֹיִם מָלֵא גִּיּוֹת מִחֵן רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:

לִי חִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יי צְבֹאוֹת עַמּוֹנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבֹאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בֵּטַח בָּךְ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם־קְרִיאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צְדָקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי
שְׁמָעָה אֲדֹנֵי סִלַּחְתָּ אֲדֹנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מז) שלישיה ע"ס א"ב ובסוף חתום זבדיה חזק

אֲדוֹן, דִּין אִם יִדְקֶדֶק.

אם תדקדק עמנו בדין.

בַּחֲקֵךְ פֶּעַל אִם יִבְדֹּק.

אם בחקירתך תבדוק את פעולותינו.

נֶגֶר לְפָנֶיךָ לֹא יִצְדָּק:

דָּפִי תִתֵּן בְּצָבָא מַעֲלָה.

אתה מוצא חסרונות במלאכים.

הֵן בְּמִלְאָכֶיךָ תִּשְׂיִם תַּהֲלָה.

אתה מוצא בהם דברי שטות.

וְאַף שׁוֹתָה כַּמִּים עוֹלָה:

על אחת כמה וכמה בן אדם שחוטא הרבה כמי ששותה הרבה מים לצמאו :

זְכוּת וְצַדִּיקָה אֵין בָּנוּ. חַטָּא וְרָשָׁע כֻּלָּנוּ.

טוֹב, אֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ:

ה' הטוב,

יִהְיֶמוּ מֵעֵידָךְ עָלֵינוּ. כָּרֵב רַחֲמֶיךָ פָּנֵה אֵלֵינוּ.

לְבַלְתִּי כָרַע מֵעַלְלֵינוּ:

מעשינו :

מְשׁוּבוֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמִנּוֹת. נִיחוּחִים אֵין וְקָרְבָּנוֹת.

מרדינו

סְלִיחָה מִצּוֹא לַעֲוֹנוֹת:

עַל־צַדִּיקוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ סְמוּכִים. פֶּשַׁע וְעוֹן מְלַכְלָכִים.

צַדִּיקָה מִצּוֹא לְתַחַן עוֹרְכִים:

תמצא זכויות לישראל העורכים תחינה :

קוֹ אֵל תִּמְתַּח בְּאַרְחוֹתֵינוּ. רַמָּה וְתוֹלַעָה אַחֲרֵיתָנוּ.

אל תקח את קו מדת הדין כדי לבדוק את דרכינו.

שׂוֹא וְהֶבֶל שְׁנוֹתֵינוּ:

תָּשׁוּב, עַל הָרָעָה תִּנָּחֵם. זֶה דֶּרֶכְךָ חַנּוּם מִרַּחֵם.

שוב מחרונך,

בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָלֵינוּ רַחֵם:

דֶּרֶכְיָךְ הוֹדַעְתָּ לָעָנוּ לְהוֹרוֹת. יִדְעָתוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה סְדוּרוֹת.

למשה רבנו

למדך אתו י"ג מדות רחמים.

הִבְטַחְתָּנוּ שְׂאִין רִיקָם חוֹזְרוֹת:

חֲנוּן בָּם סִדְרָנוּ לְפָנֶיךָ. זַעַק קָשׁוּב מִפְּחַנְנִיךָ.

וְאַל־תִּשְׁיֵבֵנוּ רִיקָם מִלְּפָנֶיךָ:

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן מִרְבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים וְסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צַדִּיקוֹת

עם־כָּל־בֶּשֶׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹו מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עִמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵנֹו וּפָשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ. וְסָלַחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סָלַחְלָנוּ אֲבֵינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילֵנוּ מִלִּכְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסָלַח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאֶיךָ:

אֶל־תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ
תִּפְלֹתֵנוּ וְאֶל־תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲנֻנֵּנוּ: תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִקֶּת אֲסִיר כְּגֹדֶל
זְרוּעֶךָ הוֹתֵר בְּנֵי תִּמְנוֹתָה: לְשִׁמְעַע אֲנִקֶּת אֲסִיר לְפִתְחַ בְּנֵי תִּמְנוֹתָה:
תִּפְלֹה לְעָנִי כִּי־יַעֲטֹף וּלְפָנִי יְיָ יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ: נִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׁיחוֹנוּ
וְצָרוֹתֵינוּ לְפָנָיו נִגִּיד: זֶה עָנִי קָרָא וַיִּי שִׁמְעַע וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנוּ:

לִי חִישוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתָּךְ סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־י אָדָם בְּטִיחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמְּלֹךְ יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרֹאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמַעְתָּ אֲדֹנָי סָלַחְתָּ אֲדֹנָי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

(מח) שלישיה ע"ס אב"ג בג"ד גד"ה וכן כולם וכו' חתום גרשם (מאור הגולה) בר יהודה

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲשַׁפֵּךְ שִׁיחִי לְפָנֶיךָ צוּרִי.

בְּלֵב נִשְׁכָּר וְלֹא כְּאוֹלָם בְּרִיא.

ולא בלב מלא גאווה וכוח כמו ארמון.

גַּם צָרְתִּי אֲגִיד וְצַעֲרִי:

בְּעֵד פִּשְׁעֵי לְפָנֶיךָ אוֹדָה.

גַּם חַטָּאת עָמִי אֶתְוֹדָה.

דָּגוּל, רַחֲמֵנוּ כְּעוֹזֵב וּמוֹדָה:

ה', רחם עלינו כאילו שבנו בעזיבת החטא ווידוי:

גּוֹפְנוּ מִרְעִיד וְנִפְשָׁנוּ נִבְהֻלָה.

דוֹאֲגִים עָלִי חַטָּאת כִּי גָדַלְתָּ.

הִנֵּנוּ לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁמָה גְדוֹלָה:

דְּבַרְנוּ עֵשֶׁק וְסָרָה.

דברים לא נכונים.

הִלַּכְנוּ דֶּרֶךְ לֹא יִשְׁרָה.

וְקִלְקַלְנוּ אֶרֶח פְּקָלָה בְּכָרָה:

התנהגנו כגמלה צעירה שאינה מקשיבה למנהיג:

הֵן עֲוִינֵנו מִנּוּ גָּבְרוּ.

וְכָבְדוּ כְּמִשָּׁא וְרֹאשֵׁנוּ עָבְרוּ.

זָנַחְנוּ מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָבְרוּ:

הטהורות:

וּבִמָּה נִקְדָּמְךָ אֵל פֶּבִיר.

חזק.

זְדוֹנוֹת לִכְפָּר וּשְׁגָגוֹת לְהַעֲבִיר.

חֲטָא לְהִרְחִיק וְחָסַד לְהַגְבִּיר:

זָבָחִים וּמִנְחֹת מִסֻּלָּקִים.

חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת נִפְסָקִים.

טָפִי דְמִים גַּם יְהִם לֹא נִזְרָקִים:

חָרַב בֵּית קֹדֶשְׁךָ.

טָבְעוּ שַׁעְרֵי מִקְדָּשְׁךָ.

יִשְׁבָּה בֶּדֶד עִיר קֹדֶשְׁךָ:

טַבַּחַת שְׁלַחַת מַעַל פָּנֶיךָ.

גרשת

יִצְאוּ דְחוּפִים מִלִּפְנֶיךָ.

כְּהָנִים מִקְרִיבֵי קֶרֶבְנֶיךָ:

יִזְמְנוּ לִבָּנוּ וְרוּחֵנוּ לְשִׁבְרָה.

החלטנו לשבור את ליבנו ואת רוחנו.

כִּי זִבְחֶיךָ רוּחַ נְשִׁבְרָה.

לִב־נִשְׁבָּר וְנִדְפָּה לֹא תִבְזֶה, נוֹרָא:

בִּוּנָנוּ לְבִנּוּ לְצַד הַתְּשׁוּבָה.

לְקַחֲנוּ דְבָרִים וְעֵדֶיךָ נְשׁוּבָה.

מִבְּטָא שְׁפָתֵינוּ יִשְׁלַם פָּרִי נְדָבָה:

על ידי אמרי פינו ייחשב כאילו הקרבנו קרבנות :

לְפָנֶיךָ עֲמַדְנוּ צִמְאִים וְרַעְבִּים.

מִמַּעֲטִים בְּצוּם דָּמִים וַחֲלָבִים.

נָא רָצֵם כָּעַל מִזְבְּחֶךָ קָרְבִּים:

מִמַּעֲמָקִים קָרָאנוּךָ אֱלֹהֵי זֶה.

נָא תִפְלֹתֵנוּ לֹא תִבָּזֶה.

סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה:

נִוָּאֲצִינוּ אִם מִקְטָרִגִּים וְנוֹאֲמִים.

סִנְגִּירֵינוּ אִם שׁוֹתְקִים וְדוֹמְמִים.

עֲמֹד מִכִּסֵּא הַדִּין וְיֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים:

סְלִיחוֹתֶיךָ הִרְבָּם וְהִפְּרָם.

עֲוֹנוֹתֵינוּ מָחָה וּפִזֶּרם.

פִּשְׁעֵינוּ אֶתָּה תִּכַּפֶּרם:

עֲמֹד אָנוּ מִנֶּת חֶלְקֶךָ.

פִּנְהֵנָּא מִכָּל־עֲשָׂקֶיךָ.

צֵא כְּגִבּוֹר לִישַׁע חֲשׂוֹקֶיךָ:

לחושיע את ישראל שחשקת בהם :

פְּזוּרִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת.

צוֹעֲקִים וּמִתְאַנְּחִים אֲנַחוֹת.

קוֹבְלִים עַל צָרוֹת הַמִּתְוַחֲוֹת:

מתלוננים

צָרוֹת רַבּוֹת וּמְצוּקוֹת.

קָרְבוֹת וּבָאוֹת וְדוֹחֲקוֹת.

רֵאשׁוֹנוֹת פְּקוּדוֹת וּשְׁנֵיזוֹת דּוֹבְקוֹת:

הראשונות עוד אצלנו וכבר מגיעות מיד חדשות :

קוֹלְנוּ שְׁמָעָה בְּחֶסֶדְךָ.

רַחֲמֶיךָ זְכוֹר וְחֶסֶדְךָ.

שִׁמְרֵה הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ:

רִיבָה רִיבְנוּ וּגְאֹלְנוּ.

שִׁבְעָתַיִם הָשִׁב לְחֵיק מְעֵינֵנוּ.

השב למי שציער אותנו שבע פעמים כמו שעשה לנו.

תִּרְדּוּף בָּאָף וְתִשְׁמִידִם, מְחוֹלְלֵנוּ:

ח' אבינו :

שְׁנַת שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן.

תִּקְרָא אֵל אֱלֹהִים עֲלִיּוֹן.

גֵּאִים תִּכְנִיעַ בְּחָרֵב בְּצִיּוֹן:

כחוס במקום שאין צל :

תוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וּתְיַפְּדָהּ.

גַּם תִּבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה.

רַחֵם יוֹשֶׁבֶת שְׁכוּלָה וּגְלָמוּדָה:

בודדת

שְׁבוֹת אֱהָלֵי יַעֲקֹב הָשִׁב.

מִשְׁכְּנוֹתָיו תִּרְחֹם וּתִישָׁב.

בְּנוֹה שְׁלוֹם עַמְּךָ יֵשֵׁב:

יְהִי אֱלֹהֶיךָ גְּלִיתִי רִיבִי.

וְדַבַּרְתִּי עִדְיָהּ שִׁיחִי וּבְאֵבִי.

אֲמַרִי הֲאִזִּינָה יְיָ בִּינָה נִיבִי:

דיבורי :

הודעתָּ שלש עשרה מדות לנאמנה.

למשה.

הודעתו שאינן חוזרות ריקם מלפניה.

דברך הטוב יאמן נא לבניה:

א מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו מעביר ראשון ראשון מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורות. לא כרעתם תגמול: א הורית לנו לומר שלש עשרה. זכר לנו היום ברית שלש עשרה. כמו שהודעת לענו מקדם, וכן כתוב. ויגד יי בענין ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי:

ויעבר יי | על פניו ויקרא יי | יי א רחום ותנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקח. וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונתלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו. מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה אדני טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך:

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל־חי: אלהים אל־דמילך אל־תחרש ואל־תשקט א: אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את־היכל קדשך שמו את־ירושלים לעיים: נתנו את־נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו־ארץ: שפכו דמם פמים סביבות ירושלים ואין קוֹבר: אלמנה וגר יחרגו ויתומים ירצחו: שלחו באש מקדשך לארץ חללו משכן־שמוך:

לוי הישועה על־עמך ברכתך סלה: יי צבאות עמנו משגב־לנו אלהי יעקב סלה: יי צבאות אשרי אדם בטח בך: יי הושיעה המלך יעננו ביום־קראנו: כי לא על־צדקתינו אִנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על־רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל־תאחר למענה אלהי כי שמוך נקרא על־עירך ועל־עמך:

(מט) עקידה ע"ס א"ב כפול וכסוף חתום דוד בירבי משלם הקטן חזק והוא מענין הגזירות

אלהים, אל־דמי לדמי.

אל תשתוק מול דמי הנשפך.

אל־תחרש ואל־תשקט למתקוממי.

אל תשתוק ואל תישאר שקט מול הקמים נגדי.

בקשהו דרשהו מיד מחרימי.

אויבי.

בל תבסה ארץ בכל־מקומי:

את דמי

גול וגלה לפניך ישפך ויזלה.

גם זליפה ענין שפיכה

דמי יהיה גלוי לפניך

גַּם בְּפוֹרְפֹרֶךְ מָלֵא גְיוֹת יִגְלֶף.

בבגד, כל הנהרגים על קידוש השם, יהיו רשומים.

דוֹן יְדוֹן שׁוֹפֵךְ חֶלֶף בְּחֶלֶף.

תעמיד לדין את הרוצח ותעניש אותו מידה במידה.

דְּמִי עֲנִיִּיךָ הַנְּשַׁפֵּךְ בְּשִׁגְרֵי אֶלֶף:

כעגלי בקר:

הַתִּיעֲצוּ יַחַד סוּךְ מִסֶּךְ רַעַל.

למזוג לי כוס מלאה רעל.

הַלֹּט הַלֹּט פָּנֵי כָּל־הָאָרֶץ לְהַעֲלֹ.

לכסות את כל הארץ בדעתם הכוזבת.

וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם קֹדֶשׁ הַמַּעֲלֹ.

המעולה.

וְלָכֶת אַחֲרֵי הַתְּהוֹ מִשְׁקָץ וּמִגְעַל:

זֶרַע קֹדֶשׁ בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ.

זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְיָהוּ זַעֲקוּ וְשׁוֹרְרוּ.

חָבֵל נִחַלְתֵּנוּ הוּא וּבּוֹ נִתְאַמְרוּ.

ועוד אמרו – "ה' הוא חבל נחלתנו" והתפארו בו.

חַיֵּית יַחֲדָתְךָ בְּצִרּוֹר הַחַיִּים צָרְרוּ:

ומתו על קידוש ה' והינם בג"ע עם נשמות הצדיקים:

טַף וְנָשִׁים יַחַד הִשְׁלִימוּ לְעֶקֶד.

מסרו עצמם לעקדה.

טָלָאִים הַמְּבַקְרִים בְּלִשְׁכַּת בֵּית הַמוֹקֵד.

כמו הכבשים המיועדים לתמיד שביקרו אותם ממום והכניסו אותם ללשכת בית המוקד.

יַחֲדִיד וְנִשָּׂא עָלֶיךָ נִהְרַג וְנִשְׁקָד.

ונקבל ייסורין.

יָחוּם הַזִּמָּה אֱלֹהֵי רֹאשׁ מְלִיכָד:

כדי לא להשתחוות לישו נוצרי: מְלִיכָד ל' קידה והשתחוויה

כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְעֵלָה תְּמִימִים.

כְּבָשׁוּ עוֹלוֹת בְּזִבְחֵי אֱמוּרֵי שְׁלָמִים.

נלקחו לשריפה כעולה וכאימורי שלמים.

לְאֻמּוֹתָם אוֹמְרִים לֹא תִכְמְרוּ רַחֲמִים.

אל תרחמנה.

לְקָרְבֵן אִשָּׁה לִי נִתְּבַקְּשֵׁנוּ מִפְּרָמִים:

מִפְּרָפְרִים הִילָדִים וְזֶה עַל־זֶה מִפְּרָכְסִים.

פרפור ופרכוס שניהם תנועות בשעת ילידת נשמה

מִמֶּהָרִים שָׁחֹט אַחֲרֵים וּבְדִמְיָהֶם מִתְבּוֹסְסִים.

מתלכלכים.

נִתּוֹן עַל רֶכֶד הַיְכָלְךָ וְאַף לְמִמָּרְסִים.

ייחשב דם זה כדם פר ושעיר י"כ שנתנו אותו לממרס על הרובד הרביעי שבהיכל שלא יקרוש (יומא פ"ד מ"ג).

נֶגֶד עֵינֶיךָ לַעֲד יְהוּ תוֹסְסִים:

רותחים:

סִדְרוּ לְפָנֶיךָ סְדוֹר מַעֲרָכָה גְדוֹלָה.

הקריבו לך כל כך הרבה קרבנות.

סוֹבֵב וְגַם הַיְסוֹד קָטוֹן מִהַכִּילָה.

שהמזבח, לרבות הסובב והיסוד, אינו יכול להכיל אותם.

עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים הַנּוֹבְחִים כָּלִיל עוֹלָה.

ילדים

עוֹלָתְךָ יִדְשָׁנָה, יִזְכֹּר כָּל־מִנְחֹתֶיךָ סֶלָה:

יקבל ברצון

פְּנוֹת וְעֲזָרוֹת מָלְאוּ קֶרְבַּי זִבְחִים.

פְּדָרִים וְאַבְרִים הָרָאשׁ וְהַרְגָל וְהַנֶּתְחִים.

חלב

צִרְדֵי מִנְחוֹת כַּמָּה עֲשָׂרָנִי מוֹחִים.

ובמקום קמח המנחות, הקריבו מוחים.

צִדְקָנִיּוֹת קִנְיָהֶם הִמָּה עוֹלָלֵי טַפִּיחִים:

במקום קרבן העוף, הביאו הנשים את ילדיהן המטופחים:

קִיץ לְמוֹזֵבַח הֵם בְּנֵי בִי־רָב.

במקום עולת נדבה, הוקרבו התלמידים.

קֶרֶבֶן הָעַם לְכַפֵּר תִּלְמִיד עַם־צוֹרֵב.

חכם צעיר וחריף

רַחֵשׁ מִרְבֶּךָ זֶה מֵאֵז לֹא נִקְרַב.

והם חשובים כמנחה על המרחשת שמזמן החורבן לא הוקרבה.

רִיחַ נִיחַח מִנְחַת יְהוּדָה תַּעֲרֹב:

שָׂרֵתִי כִהְנָה כְּשָׂרוֹ נָשִׁים כַּאֲנָשִׁים.

גם הנשים היו כשרות לעשות

שְׁחִיטָה זְרִיקָה וְקִבְלָה מִקְרִיבִים וּמִגִּישִׁים.

את כל העבודות.

תִּקְרַבְתָּ מִנְחָה טְהוֹרָה נִפְשׁוֹת תִּקְדוּשִׁים.

תִּנּוּפֶת חֲזָה וְשׁוֹק וְלִחְיֵי הָרָאשִׁים:

דְּמָעוֹת מִפֶּה וּמִפֶּה נוֹבְעִים וּמִקְלָחִים.

וְשׁוֹחֲטִים וְנִשְׁחָטִים אֵלֹהֵי עַל־אֵלֹהֵי גוֹנִחִים.

דְּמִי אָבוֹת וּבָנִים נוֹגְעִים וְטוֹפְחִים.

בְּרַפֵּת הַזֵּבַח שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל צוֹרְחִים:

יִרְאֶה יִרְאֶה פְּעֻלַּת בָּנוֹת בּוֹטְחוֹת.

יִרְאֶה ה' ויִירֶאֱהַּ לִפְנֵי מַעֲשֵׂי נָשִׁים צְדָקְנִיּוֹת שֶׁבִטְחוּ בּוֹ לְמוֹת עַל קִידוּשׁ ה'.

בָּחַם הַיּוֹם עֲרֻמוֹת לְשֹׁמֵשׁ נִשְׁטָחוֹת.

יָפָה בְּנָשִׁים מִבְּקָעוֹת כָּרֶם וּמִפְּלָחוֹת.

כְּמוֹ מְזֻקָּעוֹת.

מִבֵּין רִגְלֶיהָ שְׁלִיחַ וְלֹד מִפְּרִיחוֹת:

מוֹצִיאוֹת:

שְׁמוֹעַ הַנִּשְׁמָע אִם נִרְאָה.

לְהֶאֱמִין מִי יֶאֱמִין גְּדוּלָּה פְּלִיאָה.

מוֹלִיכִים בְּנִיחָם לְטַבַּח בְּלֶחָפֶה נָאָה.

הַעֲלֵאָה תִתְאַפֵּק רָם גָּאָה גָּאָה:

קָדָם נִשְׁעַנְנוּ וְתַעֲמִד עֲקֹדַת הָר מוֹר.

בַּעֲבַר סִמְכְנוּ עַל זְכוֹת עֲקֹדַת יִצְחָק.

טְמוּנָה לִישׁוּעַ בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר לְשֹׁמֵר.

הַשְׁמוּרָה לְהַבִּיאַ יְשׁוּעָה לְכָל דּוֹר.

נִתּוֹסְפוּ אֵלֶּה וְכֹאֵלֶּה עַד בְּלֹתִי לֵאמֹר.

חַי, זְכוּנוֹף קוֹם תִּשְׁמָר־לָנוּ וְצָרוֹתֵינוּ תִּגְמֹר:

בְּטַחוֹנָם הַטְּהוֹר

אֵל מְלֹךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְּנַהֵג בְּחַסִּידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כְּלִבְשָׁר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמֹל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנֹה מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי:

וַיַּעֲבֵר יי | עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי | יי אֵל רַחֲמִים וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עֵז וְנִפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלִּיחָה לְעוֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלֵתֵנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִל־לָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קִרְאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִמָּנוּ כִּי לֹא־יִצְדֵּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: מִקּוֹל מִחֶרֶף
וּמִגִּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־עָלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל־הַיּוֹם גָּחַשְׁכְּנוּ כְּצֹאן

טְבַחָהּ: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשָּׁמוֹ: הֶעֱלֵאֲלָהּ תַתְּאֶפֶק יי
 תַּחֲשֶׁה וּתְעַנֶּנּוּ עַד־מָאֹד: אֶל־נִקְמוֹת יי אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנָּשָׂא שִׁפְט
 הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים: וְהַשֵּׁב לְשֹׁכְנֶיהָ שְׂבָעִתִּים אֶל־חֵיקָם
 חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפוּ אֹדְנֵי: יי בְּגִבּוֹר יֵצֵא בְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְאָה
 יִרְיעַ אַף־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו וּתְגַבֵּר:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹד בְּרִכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמֵנוּ מְשֻׁגְבֵּלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
 סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בִּטַּח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
 לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנִיחֵנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֹדְנֵי
 שְׂמָעָה אֹדְנֵי סֶלָה אֹדְנֵי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחֶר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
 עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹד:

(ג) עקדה ע"ס א"ב וזסוף חתום קלונימוס בר רבי יהודה חזק ואמץ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶת־הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב נוֹהֵם.

שמע את הקול של יעקב מיילל.

בְּיַדִּי עֲשׂוּ בָהֶם מִתְּלָהֶם.

מתעלל.

גְּבִיר שְׂמַתּוֹ בְּאָרֶץ לֹא לָהֶם.

הבטחתו שיהיה גביר, והנה הוא גר.

וְכָאוּם בְּעַבְדוֹת וְעַלֶם מְטִילִים עֲלֵיהֶם:

הוֹרְגִים תּוֹלִים מִשְׁמִידִים בְּכָל־מִינֵי מַשְׁמַד.

וּבְכָל־זֹאת עֲלֶיךָ אוֹתָם לְהַצִּיד.

בשכר כל זאת, אתה תקרבם אליך לחיי העולם הבא.

זִנוּחַ אֵי חַי, קִלְקוּלָם לְלַמֵּד.

האויבים מבקשים שזוניח אל חי ונלמד את דתם המקולקלת.

חוֹבָטִים וְחוֹבָלִים בְּאֵין מַאֲמָד:

בלי שיעור:

טוֹמְנִים פָּח לְלִכּוֹד בְּשֶׁךְ יְקוֹשִׁים.

כמי שמניח מוקשים.

יַחֲוֹדֶךָ לְהַמִּיר בְּבַעַל לְהַאֲשִׁים.

רוצים שנמיר את ה' בעבודה זרה, כדי שנחטא.

כָּלָה לְגַמֵּר בְּעַם קְדוֹשִׁים.

כיליון

לֹא יִזְכֵּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל לְהַרְשִׁים:

לא ייזכר שם ישראל ולא ייכתב:

מִזְמוֹת נָפְלוּ תַעֲוִיבָם בְּשִׁלְמוֹתָם לְצִיָּן.

יעצו נגדנו עצות רעות וציירו על בגדיהם את הצלב.

נְטוּשׁ יִרְאָתְךָ, בְּהִבָּלִיהֶם לְעֵינַי.

שִׁיחַ פּוֹצִים עִמָּךְ לְהַדִּיין.

מדברים ומתדיינים נגדך.

עַד־מָוֶת אֶתְכַנּוּהוּ חֲצִצְקֶיךָ הַזֵּדִיין:

אנחנו מוכנים למות על קידוש ה' ואתה ה' הזדיין בחיציד והילחם בם:

פּוֹשְׁטִים צוֹאֵר לְאַבְחַת הָרֶגֶרֶב.

לחרב

צִדְקָנִיּוֹת חֲשׂוֹת קִנְיָהֶן לְקָרֵב.

ממהרות להקריב את ילדיהן במקום קרבן העוף.

קָרְבֵּן כָּלִיל רֵיחַ הַנֶּעֱרָב.

רוֹגְשִׁים לְקֶדֶם מִנְחָתָם לְהַעֲרֹב:

מתאספים להביא לפניך מנחה עריבה:

שׁוֹחֲטִים הָאֲבוֹת בְּנֵיהֶם בְּדַמֵּיהֶם מִתְּבוֹסָסִים.

מתלכלכים.

תְּבוֹסָתָם עָלִיהֶם בְּאַחַב מִתַּעֲלָסִים.

לכלוך דם בניהם עליהם והם באהבתך שמחים.

קָצִים בְּחֵייהֶם וְעַל־נַפְשׁוֹתָם לֹא חָסִים.

לִיחַד שְׁמֶךָ דְּצִים וְשִׁשִּׁים:

וּמִתְאַשְּׁרִים לְהַשְׁמִיעַ שְׁמֶעַ יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאתָם.

נוֹהֵם פִּיהֶם בְּבִרְכַּת זְבַחְתָּם.

צועק

יחַד אֲבוֹת וּבָנִים חֲתָנִים וְכִלּוֹתָם.

מִמְהָרִים לְטַבַּח בְּבִאֲפָרְיוֹן חֲפָתָם:

לפריזון ל' חופה

וּלְדִי נֶעֱמָךְ נְטִיעֵי שְׁעֵשׂוּעִים.

ילדיך הנעימים, כמו עצים יפים.

סָפִים כָּלִים גּוֹעִים מְנוּעִים.

נמנעו מלחיות עוד.

מתים

בְּךָ נִשְׁבַּעְתָּ בְּעֶקֶד הָרוּעִים.

בעקדת יצחק. רועי לאן היו אבותינו

רְבוֹת זֶרַעַם כּוֹכְבֵי רְקִיעִים:

להרבות

רְאֵה תִּרְאֶה עֲקֻדּוֹת אֵלֶּה נֶעֱקְדוּ.

בְּחֵייהֶם נֶאֱהָבוּ וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדוּ.

יְחִיד שְׁמֶךָ לְקָדֶם שְׁקָדוֹ.
מְהֵרָה.

יְיָ יִדְוֶת יִשְׂרָאֵל פְּקוּד פֶּאֶשֶׁר נֶאֱחָדוֹ:
זכור את העת בה נאחדו אתך במוותם על קידוש ה' :

הֵא זְכוּר וְאַל תִּשְׁכַּח.

וּשְׂאֲרִית הַפְּלִיטָה בְּמִכְאוּב מוֹכַח.
מיוסרים בייסורים.

דֹּרֵשׁ דָּמִים דְּרוֹשׁ לְהַתְּנוּפָה.
דרוש דמנו והתנוכח עם אויבינו.

הוֹפִיעַ בְּנִקְמַת עִם נִשְׁכָּח:
לנקום את ישראל שנשכחו בגלותם :

חֲפוּץ וּבְעֵבְרוֹת צוּרֵי הַנֶּשֶׂא.
יהי רצון שתקום בכעס נגד אויבינו.

זַעֲוָה תַּשִּׁים מִפְּרִיָּהּ וְשׁוֹסָה.
תשים לזעווה את העריצים שהעבידונו עבודת פרך ודרסו עלינו.

קְנוּיָהּ תַּחֲזֹן בְּאַבְרָתָהּ מַחֲסָה.
ישראל שקנית לך תן להם חנינה ובכנפיך ימצאו מחסה.

וְעַל־כָּל־פְּשָׁעֵינוּ אַחֲבָה תִּכְסֶּה:

אַמִּץ וְשֹׁב פְּלִטָה שְׂרִידֶיהָ.
חזק והצל

מִיַּחֲלִים לְחַסְדֶּךָ זֶרַע חֲסִידֶיךָ.

צַעֲקָתָם קָשׁוּב מִמְּכוֹן הוֹדֶךָ.

זְכוּר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מְתַנַּהֵג בְּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן מִרְבֵּה מַחִילָה לְחַטָּאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זְכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעָנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כְּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֵר יי' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֵל רַחוּם וְתַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לַעֲוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּחְלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מַחֲלִלְנוּ מַלְכֵנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרָאִיךָ:

אַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדָק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: בָּךְ בְּטַחוֹ
אַבְתִּינוּ בְּטַחוֹ וְתַפְלִטְמוּ: אֵלֶיךָ זָעְקוּ וְנִמְלָטוּ בָּךְ בְּטַחוֹ וְלֹא־בִשְׁוֹ:

וַיִּבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא־עֲזַבְתָּ דְרָשֶׁיךָ יי: וְאַתָּה יי אֶל־תִּרְחַק
אֵילֹנֵי לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה: אֶל־תִּרְחַק מִפָּנֵינוּ כִּי־צָרָה קְרוּבָה כִּי־אֵין עֹזֶר:
שְׁמַע־יי וְחַנּוּנוֹ יי הִיחֵעֹזֶר לָנוּ: בְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תִּרְחֵם יי עָלֵינוּ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרַכְתָּךְ סֵלָה: יי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁגְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאָדָם בֵּטַח בְּךָ: יי חוֹשִׁיעָה הַפִּלָּה יַעֲנֵנוּ כְּיוֹם־קְרָאֵנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מְפִילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ תִּרְבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמָעָה אֲדֹנָי סִלַּחְתָּ אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמָךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

קי עקדה ע"ס א"ב ונסוף חתום בנימין בן זרח חזק
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֶהְבֶּת עֲזוֹז וְתִקְףָהּ חֶבֶה.

זכור נא את האהבה העזה והחזקה של אברהם אבינו.

בְּרִית נְעוּרִים^(א) זְכוֹר וְחֶסֶד תִּאֲוָה.

זכור את הברית שכרת עם א"א כבר בנעוריו ואת רצונו לעשות חסד.

גִּידֵר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה^(ב).

הכין דרך במקום מלא קוצים (פי' לימד תועים עבודת ה').

דֶּרֶךְ אָב וְרֹדֶף בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה^(ג).

אברהם אבינו הלך ורץ לעבוד את ה', ופרש מתענוגגי עוה"ז מאהבת ה'.

הוֹעֵר מְקַדֵּם וּמְפֹזָרָה הוֹבָא.

הקב"ה העיר את אברהם אבינו והביא אותו מארץ מזרח.

וְצִדֵּק לְרִגְלָיו נִקְרָא וְנִתְוָה^(ד).

ובכל מקום שעברו רגליו עשה צדק.

וְהֵר תוֹעִים מְדַרְךָ תוֹעֵבָה.

הפריש והזהיר את התועים ממעשי תועבה.

חֲשַׁכְם מֵאֵשׁ וּמִלֶּהָבָה.

מנעם מאש של גהינם.

מִירוֹת בָּתִּים מֵאֵם מְלִישָׁבָה.

לא ישב בבית.

יְתִדּוֹת אֶהְלִים הַסִּיעַ בְּעֶרְבָה.

אלא נסע ממקום למקום וגר באוהל.

(א) ברית נעורים. בנדרים (דף ל"ב ע"א) בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו.

(ב) גִּידֵר מְשׁוּכָה בְּמַסְלֹל נְתִיבָה. ע"ש הפס' דֶּרֶךְ עֲצִיל בְּמִשְׁכַּת חֶדֶק וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סֵלָה (משלי טו יט),
מִשְׁכַּת חֶדֶק, פי' קוֹלֵם. ובמדכס (בראשית כה יב א) על הפסוק הַיְאֵלָה קָצוֹת דֶּרֶכָיו (איוב כו יד) דרשו
קָצוֹת, קוֹלֵם, מִשַּׁל לַחֲרִישַׁת קִנִּים (פי' יער מלא קוֹלֵם) שֶׁלֹא יוּכַל הִיא אִדָּם לְהִיכָנֵם בְּחוּכָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָם
בְּחוּכָה הִיא טוֹעָה, מִה עָשָׂה פִּיקַח אֶחָד, כִּסּוּ וּנְכַנֵּם וְכו' הִתְחִילוּ כָל מַתְכַּנְסִין וְיוֹלָאִין דֶּרֶךְ הַכְּסוּת. וְזֶה הִפִּי'
כֹּאן, שֶׁהַעוֹלָם הִיא דוּמָה לְגִידֵר מִלֶּהָבָה קוֹלֵם, כִּי לֹא יָדְעוּ אִיךָ לַעֲבֹד אֶת ה' וְלִהְיוֹנָל מִיֹּאֵר הָרַע, עַד שֶׁבֹא
אֲבִרָהם אֲבִינוּ וְהִרְאָה לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ.

(ג) בְּפָרִישׁוֹת אֶהְבָּה. בִּירוּשָׁלַיִם בְּרִכּוֹת (פ"ט ה"ה) פֶּרוּשׁ אֶהְבָּה כֹּאֲבִרָהם.

(ד) נִתְוָה. נִרְסָם.

כָּלוּ רַב יָמָיו בְּאַפָּם תִּקְוָה.

עד גיל מבוגר התייאש מלהוליד בן.

לְמַשֶּׁק בֶּן־בֵּית בְּזֶקֶן בֵּיתוֹ לְהִתְחַשְּׁבָה.

וחשב כי עבדו זקן ביתו ימשול בכל אשר לו.

מֵאֲמַר בָּבוֹא וּפְקִידָה בְּהִתְקַרְּבָה.

ה' פקד את שרה כאשר אמר.

נִחְנַט שָׂרִיג^(א) יִשָּׂר וּמִשְׁעָנָת שִׁיבָה.

ונולד בן ישר, עזרה לעת זקנותו.

שֹׁכֵר תוֹחֲלָתוֹ מִמָּוֶה לֹא נִכְזָּבָה.

ההבטחה שלך התקיימה.

עֲשֵׂת^(ב) מַחֲשַׁבְתּוֹ אֵלֶיךָ הוֹשָׁבָה.

מחשבותיו הטובות היו ידועות לך.

פָּקַד בְּחִינָתוֹ בְּעֵת לְפָנֶיךָ קָרְבָה.

כשהחלטת לנסות אותו.

צִוִּיתוֹ עַל חֶשֶׁק תַּאֲוָתוֹ לֶךְ לְהִקְרִיבָה.

קִחְנָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ וְהַעֲלֵהוּ לְנִדְבָה.

רְצִיתִיו חֲשַׁקְתִּיו לְרִיחַ נִיחַח לְהִתְעַרְבָה.

להיות ערב.

שִׁיחַ פְּעִירָתוֹ בְּרָגֶן וּתְנוּאוֹת^(ג) לֹא הִרְבָה.

לא פתח פיו ולא התלונן.

תַּעַן מְזֻמּוֹתָיו לֹא הִשִּׁיב בְּתִשּׁוּבָה^(ד).

ולא השיב שום טענה.

בָּקַע עֲצִים וּמַעֲרַכֶת שְׁוָה.

הכין.

נִין עָקַד בְּרָצוֹן תַּאֲוָה.

את בנו

יָדָיו וְרָגְלָיו קָשָׁר בְּעֶנּוֹד וְעִנִּיבָה.

עניוד ועניבה שניהם לשון קשר

פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֵל עֲלֵת חוּבָה^(ה).

(א) שריג. ענף.

(ב) עשת. מחשבה כמו עֲשֵׂתְנִתִּיו (תהלים קמו ז).

(ג) רגן ותנואות. שניהם ל' תרעומת, רגן כמו וְתִרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיכֶם (דברים א כז), תנואות, כמו תְּנוּאוֹת עָלַי יִמָּצֵא (איוב לג י) ת"י תרעומתא.

(ד) לא השיב בתשובה. במדרש (בראשית רבה נו י) היה לי מה להשיב, אתמול אמרת בי בְּיִצְחָק וגו' ועכשיו קִחְנָא אֶת־בִּנְךָ וגו' וחם ושלום לא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך.

(ה) פֶּן־בִּפְרָכּוֹם יִפְסֵל עֲלֵת חוּבָה. בת"י (בראשית כב י) ואמר יצחק לאביו כפת יתי יאות דלא נפרכים מן זערא דנפשי וישתכח פסולא בקרבך.

מֵאֲכֻלַּת לְשַׁחֲטוֹ יָד בְּשַׁלַּח בְּנַפְשׁ רֹחַ^(א).

לקח את סכין לשחוט אותו בנפש חפצה.

נָעַר אֶל תְּשַׁחֲט, קוֹל אֱלֹיוּ בָּא.

בִּי נִשְׁבַּעְתִּי עֵקֶב אֲשֶׁר עַל יְחִידֶךָ נִפְשֶׁךָ לֹא עֲצָבָה.

וְרַעַךְ אִשִּׁית בְּצַמְחֵי רִבְבָּה.

חֵי הוּא וְאָפְרוּ לְפָנַי צָבוּר^(ב) וּמוֹבָא.

אע"פ שיצחק חי, אפרו צבור לפני כאילו נשרף.

חָשׁוּב הוּא לְפָנַי בְּטָבוּחַ בְּמוֹקֵד אַחֻוָּה^(ג).

זְכוּתוֹ הַמְצִיאֲנוּ בְּהַרְיָחֶךָ קְטֹרֶת הָעֶרְבָה.

חשוב זכותו כמו קטורת הסמים.

קָצַף שֵׁבֶךְ וַחֲמָה תִּשְׁבִּית מִבֵּת הַשּׁוֹבְבָה.

מישראל שמרדו בד'.

וּבְאֲשֶׁר כָּבְשׁוּ יֵצֶר וּשְׁנֵיהֶם עָקְרוּ לֵב הַתְּאֻוָּה.

עקרו מליבם כל תאווה גשמית.

בֶּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת־פַּעְסֶךָ מִשּׁוֹבְבָה.

משוכה כינוי לכלל ישראל, הבת השוכנה

וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֱלִיָּה שׁוֹבְבָה.

וְתֹאמַר שׁוֹבְבָה מְשׁוֹבְבָה:

שובה ישראל:

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵּג בְּחִסְדֵּי מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מְרַבֵּה מְחִילָה לַחֲטָאִים וְסִלִּיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. בָּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָעֵנִי מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי'
בַּעֲזָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שֵׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי'. יי' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נֹצֵר
חֶסֶד לְאֱלֹפִים נִשְׂא עָזָן וּפִשֵּׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנִחַלְתָּנוּ:
סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מְחַל־לָנוּ מִלִּפְנֵינוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֱדֹנֵי מוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

אֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפַּט עֲמָנוּ כִּי לֹא־יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל־חַי: שְׁמַע קוֹלָנוּ יי'
אֲהִינּוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמַע קוֹל תְּחִנּוּתֵינוּ
בְּשׁוֹעֲנֵנוּ אֱלֹיךָ בְּנִשְׁאֲנוּ יְדֵינוּ אֶל־דִּבְרִיר קִדְשֶׁךָ: שְׁמַע־יי' וְחַנּוּנוֹ יי'

(א) רֹחַ, נ"א דָּוָה.

(ב) צָבוּר. בתנחומא פר' תולדות (עה"פ ויהי כי זקן יצחק) רואה את אפרו כאילו הוא צבור על גבי המזבח.

(ג) אחוה. אש כמו שנאמר וְאֶת־הָאֵשׁ לְפָנָיו מְבַעֲרֶת (ירמיה לו כז).

הַיְהִיעֲזֹר לָנוּ: שְׁמַעֵי קוֹלֵנוּ נִקְרָא וְחַנּוּנוֹ וְעֲנֵנוּ: וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ
אֶל־תַּפִּלַּת עַבְדֶּיךָ וְאֶל־תַּחֲנוּנֵינוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל־מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם. לְמַעַן
אֲדָנִי:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוּךָ בְּרִכָּתְךָ סֵלָה: יִי צָבָאוֹת עֲמָנוּ מְשַׁבְּבֵלָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֵלָה: יִי צָבָאוֹת אֲשֶׁר־אָדָם בִּטָּח בְּךָ: יִי הוֹשִׁיעָה הַפִּלָּה יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם־קִרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדָנִי
שְׁמָעָה אֲדָנִי סֵלָחָה אֲדָנִי הִקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמוֹךְ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוּךָ:

(נב) חתום בראשי המאמרים אפרים מבונא בר רבי יעקב חזק ואמן

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתְךָ.

בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ.

מָחָר בְּיוֹם קֹדֶשׁ לְפָקֶדְנוּ בִּישׁוּעָתְךָ.

באתי לבקש כי מחר תפקוד אותנו לישועה.

שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לִי מָחָר (שמות טז כג):

**אֶעֱיֶרָה שֹׁחַר וְלֹא שֹׁחַר יַעֲיֶרְנִי.

בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר פָּחַד קִרְאָנִי.

לְפָנַי בּוֹא יוֹם הַגָּדוֹל לְדוֹנֵנִי.

בְּעֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ חַג לִי מָחָר:**

פֶּשְׁעֵי אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי תִסּוּבְּבֵנִי.

אני יודע כי פשעתי והעונש המגיע לי מאיים עלי מכל צד.

וְאֲדַאֵג לְיוֹם מָחָר יוֹם מִשְׁפָּטִי וְדִינִי.

וְאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְיָ לְסֻלּוֹחַ לְעוֹנֵי.

מִדְּאָגָה מְדַבֵּר עֲשִׂינוּ זֹאת לְאֹמֹר מָחָר (יהושע כב כד):

התחלנו כבר היום להתפלל למחר:

רַחוּם פִּדְנִי וּבִמְרָעִים לִי תִתַּחַר.

והיילחם באויביי.

שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשֹּׁחַר.

קבל תפילתי ושלחני כי התפללתי זמן רב בלילה ועכשיו עלה השחר.

כִּי אֵיזָה עִם סִגְלָתָ לָךְ לְבַחֵר.
חשקת

כִּי אֲסִיאוֹתִי וְגַם־לְמַחֵר (אסתר ה יז):
גם מחר הראה לכל כי אני עמד:

יִשְׁלָנוּ אָב זָקֵן וְיִלְד זָקָנִים.
אברהם יצחק

וְאָבִי יֵשֵׁב אֶהְל וּמִקְנֶה רֵאשִׁית קִנְיָנִים.
יעקב אבינו שישב בבית המדרש ועסק בתורה.

תַּחֲזֹן זְכוֹת אָבוֹת לְבָאִי בְּכִי וּבִתְחִנוּנִים.
זכות אבות תביא חנינה

וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמַחֵר (שמות יט י):
וקרבת אותם אליך

מִקְשָׁר אֲמִיץ קֶשֶׁר רְשָׁעִים מְשַׁכְּלִי.
התר את הקשר החזק שבו קשרו אותי רשעים, הורגי ילדיי.

אֶסוּר חָל עַל אֶסוּר כּוֹלֵל וּמוֹסִיף אֵלַי.
שמו אותי במאסר תוך מאסר.

קֶשֶׁר הָעֲקֵדָה יִתִּירָם מִהִתְגַּזֵּל עָלַי.
בזכות הקשרים שקשר אברהם את יצחק בנו הוצא אותנו ממאסר ומנע ממנו כל התעללות.

וְאַל־הָעַם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (זמלצר יא יח):
התכווננו למחר:

מִקְדָּם צִלְחָה דָּרְכִי, וְהָיָה יִי עִמּוֹדִי.

וְעַתָּה לְהַפּוֹךְ נִסְתַּחֲפָה שְׂדִי.
נשטפה שדי ונתרוקנה מכל.

לְחָרֵב וּלְהֶרֶג נִמְסַרְתִּי בְּיַד רוֹדִי.
רשע השולט עלי.

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מַחֵר (דברים ו כ):
ישאל צרכיו בנך ישראל

בַּחֶסֶד וּבְאֶסֶר נֶאֱסַרְתִּי בְּגִלוּתִי.

וְלֹא־קָרַב הַפִּתִּיר כְּמִצּוֹת אִישׁ בְּשׁוֹרְתִי.
לא הגיע משיח בן דוד, אשר אליהו הנביא יבשר לנו.

אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁמִנְהוּ אָבִי יִתּוּמִים מִלְּאֵךְ בְּרִיתִי.
אליהו הנביא שמינהו הקב"ה עלינו,

יֵשֶׁם יִי מוֹעֵד לְאֹמֵר מַחֵר (שמות ט ה):
יביא ה' מחר את גאולתנו:

וְחִקְצִים כָּלָם כָּלוּ וּבִנְךָ בְּיַד קָמִיךָ מִתְאַחֵר.
אוֹיֵבךְ

וְהֵלֵא אֵין אָדָם רוֹצֵה שְׂיִתִּי פִקְדוֹנִי בְּיַד אַחֵר.
כל חשבונות הקץ כבר עברו

לְכַל־תְּכַלָּה יֵשׁ קֵץ, רַחֲבָה גְלוּתִי לְסַחֵר.

^{דבר} להסתובב ממדינה למדינה.

נִשְׁאַל לִי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וּלְעַמֶּךָ וַיֹּאמֶר לְמַחֵר (שמות ח ה-ו):

שאלנו את ה' מתי צריך להתפלל על כלל ישראל ואמר לנו – "מחר":

נֹרָא, מַהֵר וְהוֹרֵד בְּכָרִים לַטֶּבֶחַ.

^{ככבשים}

אִם עוֹבֵד זָרָה, וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחָ^(א).

^{ומחה את שמה.}

חֲמַל עַל זֹבְחִים נַפְשׁוֹתָם לָךְ זִבְחַ.

וְעֲנֵתָהּ בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מַחֵר (בראשית ל לג):

אִם שְׁטִהַרְתָּה טִמְאָה אֶצֶל הַקֹּדֶשׁ.

^{מה שטהור אצלם טמא הוא לנו.}

תִּשְׁמִידָנָה וְתִכְחִידָנָה מַחֵר בְּעֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ.

^{הכחלה לשון השמדה}

נָקָם נִקְמָתִי וּמַד לָהּ צָרוֹת בְּגִדְשׁ.

^{בכמויות גדולות.}

^{ומדוד}

וַיֵּצֵא הֵלֶחֶם בְּעֶמְלֶק מַחֵר (שמות יז ט):

^{אנא ה', הילחם באויבינו מחר:}

בּוֹזְזֵי נוֹאֲמִים, הָאוֹכְלִים אוֹתִי וּמִדְּקִים.

^{לועסים אותי הדק היטב.}

^{מדברים נגדי}

אֲכַלְתִּיךָ בַּמָּה שְׁנֵי חֻזָּקָה וַיֵּשׁ חֻזָּקָה לְנוֹקִים.

^{טוענים כי יש להם חזקה לאכול אותי ולהזיק לי.}

עוֹלֵל לָמוּ כַּאֲשֶׁר עוֹלְלָתָ לִי, דְּנָקִים

^{שישית השקל,}

בְּשֶׁקֶל, וְהָיָה בַּעֲת מַחֵר (מ"ב ז יח):

^{ישלמו בשקל מחר (השב להם שש פעמים מה שעשו לנו):}

רַחוּם, הִכִּינוּ לָךְ בִּימָה וְסִנְגוּרִים לְהִתְקַרֵּב.

^{בעלי תפילה}

וַיִּכָּבֶר בָּא חָכָם לְדְרוֹשׁ בְּמַעֲרָב^(ב).

וְעֵתָה תִּמְחֹל לָנוּ עַל כְּבוֹדְךָ הָרֵב.

לֵינן פֹּה וַיֵּיטֵב לְבַבְךָ וְהִשְׁכַּמְתָּם מַחֵר (שופטים יט ט):

^{ה' יגיד לנו – בואו להתפלל הלילה, גם מחר בבוקר, וייטב לכם:}

רֵאָה אָבִינוּ בִּי עֲשִׂינוּ כְּאֲמוֹנוֹתֵינוּ.

(א) ויקרא לה נבח. ע"ש הפ' ויקרא לה נבח בשמו (במדבר לב מז), ופירש"י לה אינו מפיק ה"א וראיתי דיסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא.

(ב) בא חכם לדרוש. רמז לדרשת שנת שזבה. בְּמַעֲרָב פי' המפרשים מַעֲרָב יו"כ. ול"נ בדברים עָרְבִים המושכים את לב השומעים לתשובה. או בעירוב ומזיגה של דברי הלכה ודברי אגדה.

יִצַּר לִב הָאָדָם רַע מִנְעוּרֵינוּ.

עֲשֵׂה בְּאַמְנוּתְךָ וּסְלַח לָנוּ.

קָם קֹדֶשׁ אֶת־הָעָם וְאָמְרָת הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (יהושע ז יג):

בְּרוּר כִּי אֵין צְדִיק שְׁלֹא־יִחָטֵא בְּעִבְרָה.

לְמִלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת לֹא נִתְּנָה תוֹרָה.

וְאָנוּ אֵין לְדַקְדֵּק עִמָּנוּ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה.

כִּי־יֹאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־דֹּרֹתֵינוּ מַחֵר (יהושע כב כח):

כאשר יוכיחו אותנו ואת בנינו

יְהִי, כְּבוֹדְךָ עוֹמֵד בֵּין עַדְתֵּנוּ בְּהִבְטָחָתְךָ לְזִקְנֵנוּ.

אתה עומד בתוכנו, כמו שהבטחת לאברהם אבינו.

אֱלֹהִים נִצָּב בְּעֵדַת אֵל בְּקִרְבָּנוּ.

גַּם אֶתָּה יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סְבִיבָנוּ.

עמוד סביבנו.

שֵׁב בְּזֶה גַּם־הַיּוֹם וּמַחֵר (פ"ב יא יב):

יָד פְּשׁוּטָה פָּשַׁט בְּעַל הַבַּיִת לְבַעְלֵי תְּשׁוּבָה.

הקב"ה

וּפָשַׁט הָעֲנִי אֶת־יָדוֹ לְקַבֵּל טוֹבָה.

ישראל

אֶמֶת נִתְּנָה לִיעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם בְּאַהֲבָה.

יִנָּתֵן גַּם־מַחֵר (אסתר ט יג):

עַד־מָתִי תִרְדְּפֵנִי רוּדָף מָלֵא.

רדיפה מלאה.

כְּתוּב וְלֹא כְּתוּב עָלַי תַּעֲלֶה.

קללות הכתובות בתורה וגם שאינן כתובות אתה מעלה עלי.

אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַמְּפֹלֵא.

הקב"ה

זֹאת אוֹת בְּקִרְבָּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מַחֵר (יהושע ז ו):

כי יש לבני ישראל להתפלל מחר:

קִדְמוֹךְ בִּנְיָד בְּתַפְלַת הַיּוֹם שְׂבָרָם.

בתקוה.

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם וּלְמַחֵר לְטוֹל שְׂכָרָם.

כי יקבלו מחר שכר על מה שהתפללו היום.

הַיּוֹם בְּמַחֵר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְטוֹבָה לְזָכָרָם.

וְהָיָה כְּזֶה יוֹם מַחֵר (ישעיה נו יז):

בְּזֵרוּז צִירֵי יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלְלוּ עַל־אֲחֵיהֶם.

שליחי צבור

עַל כָּל־צָרָה וְצוּקָה שְׁלֹא תָבוֹא עַל צְבוּרֵיהֶם.

וְצַעֲקוּ בְכַח פִּי תוֹלַעַת יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם.

בתפילה חזקה

וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנֵי יי מַחֵר (במדבר טז ז):

תפילה במקום קטורת

בְּתוֹרָה וּבְמִצְוָה שִׁקְיָמוּ הֵם וְאַבּוֹתֵיהֶם.

יִזְכּוּ לְהִיטִיב לְעוֹלָם לָהֶם וּלְבְנֵיהֶם.

יי הַטּוֹב יַכְפִּיר בְּעַד עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

וְכֵן תֹּאמַר אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר (במדבר יא יח):

חֲנוּן, הָשִׁב שָׁנִים בְּבִרְכָּתְךָ.

הוֹאִיל וּמִסֻּתְּכֵם לָךְ וּמִקְוִים לִישׁוּעָתְךָ.

חֲדַשׁ עָלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וְעִטְרַת שָׁנַת טוֹבָתְךָ.

תברך בפירות מרובים.

הִנֵּה יוֹם קָדֵשׁ לִי מַחֵר (שמות טז כג):

זָכָה חֲדַשׁ תִּשְׁרִי לְהִתֵּר וּסְלִיחָה.

להתיר אותנו ממאסר

יֵרַח אִיתָנִי עוֹלָם וּגְבָעוֹת נִזְכְּרוּ וְנִפְקְדוּ בֹו לְהַשְׁמִיחָה.

חודש בו האבות והאמהות נפקדו בבנים.

וְבו עֲתִידִים לְהִנָּחֵל צֶמַח צְדִיק לְהַצְמִיחָה.

מלך המשיח יצמח בו.

כֵּן אָמַר יי כַּעַת מַחֵר (מ"ב ז א):

"מחר אגאל אתכם"

וְאֲנִי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי, אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

צְדִקְנוּ תִכְרִיעַ בְּגֵרוּמִים בְּיָדִים לְהַפְנֶה.

תכביד את כף זכויותינו ותוסיף עליה משקל.

תֹּאמַר לִי רַב־חֶסֶד, מִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד, מִפְּנֶה.

מטה את כף המאזניים לצד הזכויות, ומסלק את העברות.

אַל־תִּצַּר צַרְתְּ מִחֶרֶד (בן סירא כח א):

"אל תדאג למחר":

אַרְךָ זְמַן זְמַנִּים זְמַנֵּיהֶם קִדְשָׁה נִתְחַלְלָה.

וְטִמְאָה אָבִי אֲבוֹת הַטִּמְאָה בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה.

יְרוּדָה עַד־עָפָר תַּעֲלֶה מֵעֶלָּה מִפְּעֶלָּה.

וְהַעֲמִלְקִי וְהַכְנִיעֵנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִחֶרֶד (במדבר יד כה):

תשפיל אותם

מִחֶרֶד שְׁעִיר אֲכַנְיָסָךְ בְּשָׁנָה רָעָה.

בְּנֵי מִיָּדָךְ אוֹצִיא וְאוֹשִׁיעָה.

הִמָּה פּוֹרְשִׁים לְחַיִּים טוֹבִים וְאַתָּה לְמִיתָה קְבוּעָה.

וְשִׁמְתִּי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ מִחֶרֶד (שמות ח יט):

צִדְקָה וּגְאֻלָּה הִנְנִי מֵבִיא לְמִחֶרֶד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה^(א).

שָׁנָת אִסָּם וּבִרְכָּה בָּאוּ אֵלַי כָּעֵת מִחֶרֶד לְחַנּוּנָה.

לקבל חנם.

יְשׁוּעָה וְחַיִּים וְשָׁלוֹם רַחֲמִים וְחֲנִינָה.

הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם כָּעֵת מִחֶרֶד (שמות ט יח):

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר
רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבֵּה מִחִילָה לְחִטָּאִים וּסְלִיחָה לְפֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת
עַם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּל: אֵל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹמֵר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.
זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. כִּמּוֹ שְׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֵּדָם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יְיָ
בְּעָנָן וַיִּתְנַצֵּב עַמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ:

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא יְיָ. יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נִצָּר
חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וַפֶּשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ. וְסִלְחָתָ לְעוֹנֵינוּ וּלְחִטָּאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ:
סִלְחָלָנוּ אֲבִינוּ כִּי חָטְאוּנוּ. מִחֲלִילָנוּ מִלִּבְנוּ כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח
וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

טוֹבֵי לְכָל וְרַחֲמֵינוּ עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: טוֹב יְיָ לִקְנוֹ לְנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: טוֹב יְיָ לְמַעַז
בְּיוֹם צָרָה וַיִּדַּע חֲסִי בּוֹ: כִּי־טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד־דֹּר וָדֹר אֲמוֹנָתוֹ: טוֹב
לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּאָדָם: טוֹב לְחַסוֹת בֵּי מִבְּטָח בְּגִדִּיבִים: טוֹב וַיִּשָּׂר יְיָ עַל כָּן

(א) בראש השנה. גס יו"כ נקרא ר"ה כ"ש (יחזקאל מ א) בראש השנה בעשור לחדש. נ"א בעשור לשנה,
נ"א ביום כפור שנה.

יִוְרָה הַפָּאִים בְּדֶרֶךְ: טוֹב וַיַּחֵל וְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יי: הוֹשִׁיעֵנו אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מֵיִם
עַד־נֶפֶשׁ: הוֹשִׁעַ יי אֶת־עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל: הוֹשִׁיעָה אֶת־עַמּוֹךְ וּבְרַךְ
אֶת־נַחֲלָתְךָ וְרַעַם וְנִשְׂאֵם עַד־הָעוֹלָם: הוֹשִׁיעָה יי כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָּסוּ אֲמוּנִים
מִבְּנֵי אָדָם: עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטָּאתֵינוּ
לְמַעַן שְׁמֶךָ:

לִי הִישׁוּעָה עַל־עַמּוֹךְ בְּרַכְתְּךָ סֶלָה: יי צְבָאוֹת עֲמֵנו מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
סֶלָה: יי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בְּךָ: יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנו בְּיוֹם־קָרְאָנוּ: כִּי
לֹא עַל־צַדִּיקֵינוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי
שְׁמֶעָה אֲדֹנָי סֶלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא
עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמּוֹךְ:

קִיָּא פּוֹמּוֹן חַתּוּם נו יצחק

פּוֹתְחִין אֲרוֹן הַקּוֹדֶשׁ

יִרְצֶה צוּם עַמּוֹךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לְךָ מִזֶּה.

יִרְצֶה לִפְנֵיךְ מִיַּעוּט דַּמְנוּ וְחַלְבֵנוּ מִחֲמַת צוּם כִּיפּוּר, כֹּאִילוּ הָיִינוּ אֶת דַּמְנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

חֲשׂוֹב חֲלָבּוֹ בְּעַל זֶבַח וְקָרְבָּנוֹ אֶל תִּבְּזֶה.

וְהַקְטֵרנוּ אֶת חֲלָבּוֹ

חַתּוּם עָלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲנִתּוֹ תַּחֲנִתּוֹ.

תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים וְתַשִּׁים לֵב לַתְּפִילָתָנוּ.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה^(א):

מָחָר תַּחֲתַמְנוּ לַחַיִּים:

צַדִּיקְתְּךָ הַתְּאִיֹּר שׁוֹכֵן עַד וּמְרוֹמָם.

הַתְּלַבֵּשׁ בַּצִּדִּיקָה, אֵתָהּ הִי הַנִּצְחִי וְהַנֶּעֱלָה.

סִמּוֹךְ־נָא הַנִּכְשָׁלִים, שְׁלַח יָדְךָ לְהַקִּימָם.

אֲשֶׁר דִּמְעָם שְׁקוּיִם וְאֲנַחְתָּם הִיא לְחֶמֶם.

דַּמְעָתָם לָהֶם לְמִשְׁקָה, וּבִמְקוֹם לֶחֶם, מֵאֲכִילִים אוֹתָם יָגוֹן.

וְתַנְקוּם דָּם עַבְדֶּיךָ מֵאוֹיְבֶיךָ עַד תִּמָּם.

וְתִדְרוֹשׁ לְשַׁפּוֹךְ דָּמָם. לְדַעַת מַה־זֶּה וְעַל מַה־זֶּה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

חֲנוּן חֵן בִּנְךָ אֲשֶׁר לְשְׁמֶךָ הוּא מֵאֲמִין.

סִנְגוֹר עָלֵי תִמְנָה אֲשֶׁר חַטָּאתִי יִטְמִין.

(א) מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה. פִּי מָחָר תִּשִּׁים עֲלֵינוּ אוֹת חַיִּים וְתַחֲתוּם אוֹתָנוּ לַחַיִּים, כִּי אוֹת וְחַטִּימָה עֲנִין אֶחָד.

וְחוֹבִי בְשִׁמְאֵל יִכְמִין^(א) זְכוּתִי יַעֲלֶה בְיָמִין^(ב).
יחביא

וְאַפֶּר יִצְחָק יִזְמִין. אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה:

קָרַב וּשְׁמַע רִנָּתִי, לְצַעֲקִי תִפְתָּח שַׁעַר.

לְזִכּוֹת אֶת־חַטָּאתִי כְּמוֹ בֶן־שָׁנָה נֶעַר.

וְתַחֲסוּם לְשׁוֹן מִסְטִינִי וְאֶת־פִּיהוּ לֹא יִפְעַר.
יפתח.

יִי בִשְׁטָן יִגְעַר. קוּם יַרְד מֵהָר מְזֹה^(ג):

בַּמָּה אֶקְדֵּם וְאַכְפֶּה פָּנַי לֹא יִקַּח שַׁחַד.
איך אבוא ואשתחוה

וּבִידֵי אֵין מַעַשׂ וְעַל זֹאת לְבִי יִפְחַד.
מעשים טובים

אֲבָל עֲתָה בְּזִכְרֵי מַלְכוּת שֵׁם הַמִּיחָד.
את זכות מצות קריאת שמע.

וְעַל זֹאת אֲנִי בֹטֵחַ בְּאוֹמְרִים יִי אֶחָד.

וּמוֹשְׁכִים^(ד) כָּלֵם יַחַד. מְזֹה אֶחָד וּמְזֹה:

רֵאָה אֵין מְכַפֵּר בְּעַדִּי וְאֵין סוֹדֵר לִי סֶדֶר.

ואין כה"ג לעשות עבודת יו"כ לפי הסדר.

וּבְגֵדֵי לָבָן אֵין וְאֵין לֹבֵשׁ הָאֶדָר.

בגדי כהונה.

וְגַם אֵין קָרְבֵּן חֹבָה וְלֹא נִדְבָה וְנֶדֶר.

וְאַתָּה תִּכְפֹּר עָלַי, בּוֹחֵן כְּלִיּוֹת וְחֶדֶר.

וחדרי הלב.

גְּדוֹר פְּרִצַת צֹאנֶךָ וְשֵׁם רוּחַ לְעֶדֶר.

הגן על צאנך מאויביהם ותן להם רוח והצלח.

וְתִבְנֶה־לָּמוֹ גֵּדֶר. מְזֹה וְגֵדֶר מְזֹה:

(א) יכמין. יחביא כ"ש בְּמִכְמִינִי הִזְהָב וְהַפֶּקֶף (דניאל יא מג) ופי' במלודה אולרות מסתרים. ובסנהדרין פ"ז מ"י מכמינין לו עדים, פי' הרע"ב ל' מארצ.

(ב) וחובי בשמאל יכמין וכותי יעלה בימין. במדרש (סיר רבה א מה) וְכָל־צָבָא הַשְּׂמִינִים עֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ (מ"א כז יט) וכו' אלו מימינים ואלו משמאלים, אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה. ע"כ. כיון שהמקטרגים עומדים בשמאל, אמר חובי בשמאל יכמין, יסתיר את חובותי מהמקטרגים, וכיון שהסניגורים עומדים בימין, אמר וכותי יעלה בימין, ימלא את זכויותי לסניגורים.

(ג) רד מהר מזה. ציומא (דף כ' ע"א) שטן ציומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.

(ד) ומושכים. מלוא להאריך באחד (ברכות דף י"ג ע"ב).

צַל קוֹרְתֶךָ בָּאוּ בָנִים אֲשֶׁר נִגְרָשׁוּ.

לבית הכנסת באו בניך, אשר גרשתם מארצך.

בְּנִיךָ בְּנִתּוֹעָדוֹ רָעִישׁוּ וְגַם נִתְגַּעֲשׁוּ.

כאשר נאספים בניך בביהכ"נ, הם רועדים. רעשו ונתגעשו שניהם ל' תנועה מרוב פחד

חֶסֶד אֲבוֹתָם תִּזְכּוֹר עֵת לָרִיב יִגָּשׁוּ.

אַמֶּת וְשָׁלוֹם נִפְגָּשׁוּ. גַּם אֶת־זֶה לְעַמַּת זֶה.

ויש ביניהם אמת ושלום, כי ביקשו מחילה זה מזה.

מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

ק' יִרְצֶה צוֹם עִמָּךְ אֲשֶׁר דָּמּוּ לָךְ מִזֶּה. חֲשׂוֹב חֲלָבּוֹ כְּעַל זֶבֶח וְקָרְבָּנוֹ אֶל תִּבְזֶה. חֲתוּם עָלָיו אוֹת חַיִּים וְתִחַנְתּוֹ תִּחַנְתּוֹ. מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה:

סוגרין

א' מִלֶּךְ יוֹשֵׁב עַל כִּפֵּא רַחֲמִים מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוֹת מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ מַעְבִּיר רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן מִרְבָּה מַחִילָה לַחֲטָאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ. לֹא כָרַעְתָּם תִּגְמוּלוֹ: א' הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. זָכַרְלָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. כִּמּוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לְעַנּוֹ מִקֶּדֶם, וְכֵן כָּתוּב. וַיֵּרֶד יי' בַּעֲנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יי':

וַיַּעֲבֹר יי' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא יי'. יי' א' רַחֲמִים וְחַנּוּן אַרְךָ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאַמֶּת: נֶצֶר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עָנָן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּהָ. וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵינוּ וּלְחַטָּאתֵינוּ וְנַחֲלִתֵנוּ: סִלַּח־לָנוּ אֲבִינוֹ כִּי חָטֵאנוּ. מַחֲלִילָנוּ מִלִּכְנֹס כִּי פָשַׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וְסִלַּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קְרֹאִיךָ:

וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה־הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ: אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי־עַתָּה לְחֻנּוּנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד: זָכַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁפְרָה לְבִנְשִׁפֹּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה: הִיטִיבָה בְּרָצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם: אֲזִי תַחֲפֹץ וְכִחֲצִדֶּךָ עוֹלָה וְכָלִיל אֲזִי יַעֲלוּ עַל־מִזְבִּיחֶךָ פָּרִים: זָכַר־רַחֲמֶיךָ יי' וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה: זָכַרְנוּ יי' בְּרָצוֹן עִמָּךְ פָּקַדְנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ: זָכַר עֲדִתְךָ קִנִּיתִי קָדֶם גָּאֵלְתָּ שִׁבְט נַחֲלֶתְךָ הִרְצִיּוֹן זֶה שְׁכֵנֶת בּוֹ: זָכַר יי' חַפְת יְרוּשָׁלַיִם אֲחֵבֶת צִיּוֹן אֶל תִּשְׁפַּח לְנֶצַח: זָכַר יי' לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הָאֲמֹרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיּוֹם בָּהּ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרַבָּה אֶת־זִרְעָכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֶתֶּן לְזִרְעָכֶם וְנִחַלּוּ לְעָלָם: זָכַר לְעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ: אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

חָטֵאנוּ צוּרְנוּ סִלַּח־לָנוּ יוֹצֵרְנוּ:

קִיב חַטָּאֵנוּ ע"ס א"ב מְסוּלָּשׁ וְאִח"כ חַתּוּם מִנְחָם בַּר רַבִּי יַעֲקֹב חֹזֶק וְאִמּוּן
עֵינֵי סְלִיחָה ז' בַּעֲשֶׂרָה הַרְגוּ מַלְכוּת.

אֵל אֱלֹהִים אֲצַעֲקָה בְּמַלּוּלִי.
בְּדִיבּוּרִי.

אִשָּׂא כָפִי עַל־נַפְשִׁי עוֹלָלִי.
אֲרִים כְּפִי הַשְׁמִימָה בַּתְּפִלָּה עַל חַיֵּי יַלְדָּי.

אֲשַׁפְּכָה כַּמִּים לְבִי עָלִי.

אֶל־יִי וְהֶאֱזִין אֵלַי (תהלים עז ז):
וְיִשְׁמַע

אֵלַי, עֲנֵי וְכוּאֵב, יֶאֱזִין בְּחַמְלָתוֹ.

בְּעִבּוּר הָעָרוֹ נַפְשָׁם לַמָּוֶת בְּאַהֲבָתוֹ.
בְּזָכוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם

בְּאֵדוֹם יִתֵּן בְּיָמֵינוּ נִקְמָתוֹ.

שְׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמֵי חֵלֶל בְּרִיתוֹ^(א) (תהלים נה כח):

בְּנֵי אָדָם הָרְגוּ אוֹתָנוּ, לַמְּרוֹת שֶׁהֵינּוּ בְּשָׁלוֹם אֵיתָם וְהִפְרוּ אֶת הַבְּרִית שֶׁכָּתְבוּ עִם יִשְׂרָאֵל:

בְּרִיתוֹ לַעֲזוֹב יַחַד עָלִי חֲבָרוֹ.
הַתְּאֵסֶפּוּ.

בְּרִי לֵבָב עֲשֶׂרָה מְנֵי בְּחָרוֹ.
טַהוּרֵי לֵב

בְּתוֹרַת א' וּבְמִצְוֹתָיו נֶאֱזָרוֹ.
הַתְּגַבְּרוּ.

מִנְשָׁרִים קָלוּ וּמֵאֲרִיּוֹת נִגְבְּרוּ (ש"א א כג):

נִגְבְּרוּ לְסִבּוּל דִּין הָא' בְּאִמְרוֹ.
כַּאֲשֶׁר אָמַר ה'.

נִבּוֹת מִהֶם שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ^(ב).
שְׁנֵאת הַשְּׁבִטִים לְיוֹסֵף וּמִכִּירָתוֹ.

נִדּוּלֵי עוֹלָם נִבְחָנוּ לְכַבְּדוֹ וּלְפָאֲרוֹ.

מִלֵּאכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְבָרוֹ (תהלים קג כ):

(א) בְּרִיתוֹ. בְּרִית כְּתוּבָה אֵדוֹם עִם יִשְׂרָאֵל בַּע"ז (דף ח' ע"ב) תַּלְחִין וְתָרִין קִרְבִּי עֲבָדוֹ רֹמָאִי בַּהֲדִי יוֹנָאִי וְלֹא יִכְלּוּ לָהּ עַד דְּשִׁתְּפִינָהּ לְיִשְׂרָאֵל בַּהֲדִי וְהָכִי אֲתָנוּ בַּהֲדִי וְהָכִי מִינֵי מַלְכֵי מִינֵיכּוֹ הַפְּרָכִי אִי מִינֵיכּוֹ מַלְכֵי מִינֵי הַפְּרָכִי, בְּנוֹסֶף לְבְּרִית הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁכָּתְבוּ בִּימֵי יְהוֹרֵם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה (מ"ב ג ז). וְהַרְמוּיִים הִפְרוּ בְּרִית ז'. וְכַז"ר (ט"ז ז') וְהַנֶּהָר הָרַבִּיעִי הוּא פָּרַת ז' מַלְכוּת הַרְבִּיעִית שֶׁהִפְרָה וְהִגְרָה לְיִשְׂרָאֵל. וְי"מ הַרְשָׁעִים שֶׁלָּחוּ יָדָיו בַּת"ח שֶׁהֵם שְׁלוֹמֵי ה', וְחִלְלוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת בְּרִית כְּמוֹ שֶׁנֶּא' אִם־לֹא בְּרִיתִי יוֹכֵם וְלִיָּלָהּ.

(ב) גִּבּוֹת מִזֶּה שְׁטִימַת אָח וּמִמְכָּרוֹ. בְּמַדְרָשׁ אֲלֵה אֲזַכְרָה, שְׁמַעְתִּי מֵאַחֲוָרֵי הַפְּרָגוֹד, שֶׁעֲשָׂה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לְהַרְיָגָה בְּיַד מַלְכוּת הַרְשָׁעָה וְכו' עַל מַכִּירַת יוֹסֵף שֶׁמְכָרוּהוּ אַחֲיוֹ וְכו' שְׁמִיּוֹם שֶׁמְכָרוּ הַשְּׁבִטִים אֶת יוֹסֵף לֹא מֵאֵל הַקֶּבֶד"ה בְּדוֹר אֶחָד עֲשָׂרָה לְדִיקָיִם וְחִסְדִּים כְּמוֹ הַשְּׁבִטִים לְפִיכָךְ הַקֶּבֶד"ה פּוֹרַע מִכֶּם.

דְּבָרוֹ יֵצֵא וְהַמְצוּקִים^(א) פָּחַדוּ וְרָהוּ.
והצדיקים פחדו ורחו ענין אחד
 דְּבָקוֹ אַחֲרֵי מַלְכָם וַיִּנָּהוּ^(ב).

דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ^(ג).
ביקשו מר' ישמעאל כ"ג לעלות השמימה ולבדוק אם נגזרה גזרה.
 כִּי מִלֵּאדָּה יִי־צָבָאוֹת הוּא (מלאכי ז ז):
כי היה קדוש כמלאך:

הוּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹנֵנוּ מִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְהַתְפַּאֲרָה.

הַיִּכְלֹת וְרַקִּיעִים גְּלוּיָם לוֹ לְסִקְרָה.
לראות.

הַזִּכִּיר גַּם עֵתָה מִתּוֹךְ צָרָה.

אֶת־הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא (דברים כח נח):

וְהַנּוֹרָא וּפִמְלִיתוֹ חָקַר כִּי נִמְסְרוּ לְאַבְחָה.
שאל את ה' ואת המלאכים ונאמר לו כי נגזר עליהם מיתה.

וְתִיקִים^(ד) בְּאַחֵי יוֹסֵף מִצָּאֵם בְּשִׁבָּה.
חכמים

וְאֵל מִדַּת הַדִּין נִתְּנָם לְטִבָּה.

חֲסִידֵי כְרִיתִי בְרִיתִי עָלֵי־זִבְחָה (תהלים נ ה):
כרתו ברית עם ה' כאשר נהרגו על קידוש שמו:

זָבַח הַגִּיד לְרַעְיוֹ וְחָרְדוּ חֲמוּדָיו.
אמר ר' ישמעאל לחבריו כי נגזר עליהם מיתה והצדיקים פחדו.

זָרוּזוּ וְנִטְהָרוּ בְּנִקְיוֹן וְטָהַר עֲבָדָיו.

זָוְגוּ הַנְּשִׂיא וְהַמְּשִׁירַת בְּיוֹמוֹ יַחְדָּו.
על רשב"ג הנשיא ועל ר' ישמעאל כ"ג נגזר ליהרג ביום אחד.

הַדָּר הוּא לְכָל־חֲסִידָיו (תהלים קמט ט):

חֲסִידָיו הַגְּרָלוֹ לְהַרְוֵג וְקִדְשׁוֹ הַשֵּׁם בְּזִכְיָה^(ה).

(א) וְהַמְצוּקִים. מִצְּקֵי אֶרֶץ (ש"א ב ח) פי' יסודות, ת"י לדיקיא עבדי רעותיה.

(ב) וַיִּנָּהוּ. נמשכו אל ה' (רש"י ש"א ז ב).

(ג) דַּעַת שְׁפָתַי כִּהֵן דְּרָשׁוּ מִפִּיהוּ. במדרש אלה אזכרה, וחלו את פני רבי ישמעאל כהן גדול שזכיר השם הגדול ויעלה לרקיע ויחקור אם נגזרה גזרה מאת השם יתברך.

(ד) וְתִיקִים. מי שלמד הרבה נקרא ותיק כמו תלמיד ותיק היה זיבנה (עירובין דף י"ג ע"ב).

(ה) וְקִדְשׁוֹ הַשֵּׁם בְּזִכְיָה. באבות דר"נ (לח ג) זה אמר אני כהן בן כהן גדול, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. וזה אמר לו אני נשיא בן נשיא, הרגני תחלה ואל ארצה במיתת חבירי. אמר להם, הפילו גורלות. והפילו, ונפל הפור על רבן שמעון בן גמליאל. מיד נטל החרב וחתך את ראשו. נטלו רבי ישמעאל בן אלישע והניחו בחיקו, והיה בוכה ולועק.

חֲבֵב הַנְּשִׂיא וְקִדְּם שְׁעָה לְעֵלְיָהּ.

חֲבִקוּ הַמִּכֵּהוּ וְנִשְׁק רֹאשׁוֹ בְּקוֹל הַבְּכִיָּה.

פָּצַע וַחֲבוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה (ישעיה א ו):

טְרִיָּה הַסְּפִיד אֵיךְ נִהְיָתָה בְּנְשִׂיא מְמֻנָּה.

איך הוציאו את רשב"ג להורג.

טַעֲמֵי תוֹרָה וּמִרְגְּלִיּוֹת בְּפִיו שׁוֹנָה.

טָמוֹן בְּעֶפֶר כְּגֹזֵב וּמַחְלֵל^(א) הֵנָּה.

אֵיכָּה יוֹעַם זָהָב יִשְׁנָא (איכה ד א):

כהה והשתנה צבע הזהב:

יִשְׁנָא הַפֶּתֶם^(ב) נִזְר כְּהֵנָּה בְּחֻלָּלִים.

חיללו כתר כהונה בהורגם את ר' ישמעאל כ"ג.

יְפִי הַדֶּרֶת צוּרְתוֹ הַפְּשִׁיטוֹ^(ג) בְּמַעֲלָם.

היה יפה מאוד ולכן הפשיטו את עורו (כדי לשמור את מראהו היפה).

יִשִּׁישׁ הֵן צָדִיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם.

ישמח צדיק על כך כי נענש בעד חטאיו המעטים בעולם הזה.

בִּיעֵת וּפָגַע^(ד) יִקְרָה אֶת־כָּל־סֶלֶם (קהלת ט יא):

כי אין אדם שלא יחטא, ולכן גם הצדיקים מיוסרים בעולם הזה:

כָּל־סֶלֶם מִכְּאוֹכָם סָבָלָם וְנָתַן דָּמִי.

שתק בשעה שהיו מפשיטים את עור פניו.

כְּהִינֵי לְטוֹטְפוֹת צַעַק הַזֹּאת אוֹת בְּקִיָּמִי.

אבל צעק כשהגיע למקום תפילין.

כְּבִיר פֶּן אֶפֶה כָּפִי וְאַחֲרִיב עוֹלָמִי.

הקב"ה אמר –

לִיתֵת כְּבוֹד לְשִׁמִּי (מלכ"י ז ב):

גזרה זו כדי לתת כבוד לשם ה' שאין משוא פנים ומעניש גם את הצדיקים:

לְשִׁמִּי הַנִּקְרָא הַלְלוּ וְלֹלִי כְּבֹר נַחְתָּם^(ה).

לולי כבר נחתמה גזירה היה ה' מבטל אותה.

לֹא עֲזַבְתִּים בְּיַד עֲלִיזֵי גִּאוֹתָם.

ולא היה עוזב אותם בידי רשעים שמחים ומתגאים.

(א) ומחלל. באבות דר"נ (לח ג) אוי לנו שאנו נהרגין כמחללי שבתות.

(ב) בתם. נוי כלי הזהב (כס"י איכה ד א).

(ג) יפי הדרת צורתו הפשיטו. במדרש אלה אזכרה, ציוה להפשיט את עור פניו, וכיון שהגיע למקום תפלין

צעק צעקה גדולה ומרה, וכו' יאלה בת קול ואמרה אם אשמע קול אחר אהפוך את כל העולם לתהו ובהו.

(ד) כי עת ופגע. באבות דרבי נתן (לח ג) מוכן אדם שיקבל את פגעו.

(ה) ולולי כבר נחתם. במדרש אלה אזכרה, אם היא גזרה לא חתומה תוכל לבטלה.

לִכְן יִקְבְּלוּ מוֹסֵר וְלִדְוֹרוֹת תַּעֲמֹד צְדָקָתָם^(א).

יקבלו צדיקים אלה את הייסורין עליהם

יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יִרְנְנוּ עַל־מִשְׁכָּבוֹתָם (תהלים קמט ה):

יקבלו אחרי המיתה את שכרם בעולם הבא:

מִשְׁכָּבוֹתָם וּשְׁנָתָם נִדְּדָה אִם נִגְזְרָה גְזֵרָה.

נדדה שנה מישראל כאשר נגזרה גזרה זו.

מִפְּחָדוֹ סָמַר בְּשָׂרֵי פִלְצוֹת וּמוֹרָא.

התקשו שערותי כמו מסמרים

מִמִּקְדָּשִׁים יִחַל וְנִקְדָּשׁ בְּכָבוֹדוֹ וּכְיִרְאָתוֹ עֲבָרָה.

התחיל ה' בהריגת הקדושים ובזה נקדש שמו והבריות יראים ממנו ומכעסו.

לְדַקְדֵּק כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה וּסְבִיבּוֹ מְאֹד נִשְׁעָרָה (תהלים נ ג):

כשרואים שה' מדקדק כחוט הסערה עם חסידיו:

נִסְעָרָה בְּשַׁפְטָם רַבִּי עֲקִיבָא הַדִּרְשָׁן מִיתָה מָרָה.

נִגְהַ דְּבָרִים מְאִיר בְּמִשְׁחָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

אור

נַעֲלָם וְכָל־יָקָר רָאֵתָה עֵינֵינוּ^(ב) לְחַקָּרָה.

כל סתרי תורה

טַעֲמָה בִּי־טוֹב סִחָרָה (משלי לא יח):

טעם את טעם התורה כי טוב הוא:

סִחָרָה מִפְּלִפֵּל לְכָל־קוֹץ וְקוֹץ תִּלִּי תִלִּים^(ג).

סוֹפֵר וְשׁוֹקֵל וְדוֹרֵשׁ אֶת־הַמִּגְדָּלִים^(ד).

ר"ע ספר כל אותיות שבתורה, שקל כל ק"ו שבתורה, ודרש הלכות רבות.

סוֹפּוֹ הָיוּ שׁוֹקְלִים אֶת־בְּשָׂרוֹ בְּמִקּוּלִים^(ה).

באיטלוי.

וְהִנֵּה מִלְּאֲבֵי אֱלֹהִים עָלִים (בראשית כח יב):

בשעה שנפטרו אלה הצדיקים:

(א) ולדורות תעמוד צדקתם. במדרש אלה אזכרה, הגיחו לו שחעמוד זכותו לדורות שלאחריו.

(ב) נעלם וכל יקר וכו'. במדרש במדב"ר (פ' יט) דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחזיריו (איוז כח י) וְכָל־יָקָר רָאֵתָה עֵינֵינוּ זה רבי עקיבא וחזיריו.

(ג) לכל קוץ וקוץ תלי תלים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

(ד) סופר ושוקל ודורש את המגדלים. בסנהדרין (דף ק"ו ע"ב) א"ר יוחנן מאי דכתיב אֵיחָה בְּפָר אֵיחָה שִׁקָּל אֵיחָה בְּפָר אֶת־הַמִּגְדָּלִים, אֵיחָה בְּפָר כל אותיות שבתורה, אֵיחָה שִׁקָּל שִׁקָּל כל קלים וחמורים שבתורה, אֵיחָה בְּפָר אֶת־הַמִּגְדָּלִים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר. ע"כ. מגדל הפורח באויר פירש"י מתג עליונה שלמעלה מן הלב"ד מפני מה כפופה למטה וכו' ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל אס הוא טמא אס לאו ל"א ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כישוף להעמיד מגדל באויר כגון שלש מאות הלכות בנטיעות קשואין וכו' ולמורי נראה דה"ג שלש מאות הלכות במגדל העומד באויר ומשנה אחת באהלות (פ"ד משנה א) דמשחתי בהכי מגדל העומד באויר וטומאה בחוכה כלים שכתבו טמאים.

(ה) במקולים. במנחות (דף כ"ט ע"ב) ראה ששוקלין בשור במקולים, פי' באיטלוי.

עֲלִים הִרְאֶהוּ לְמֹשֶׁה קוֹשֶׁר זֵיו אוֹתִיּוֹת^(א).

כשעלה משה למרום מצא את ה' מצייר כתרי האותיות.

עֲמַד וְשֹׁאֵל מִי יִבְאֵר רֵזִי עֲלִיּוֹת.

שאל – מי יפרש את הסודות שבכתרי האותיות.

עֲנֶהוּ עֲתִיד רַבִּי עֲקִיבָא בְּסוֹף בִּפְהֵי דִּוְרוֹת לְהִיּוֹת.

רוֹמְמוֹת אֵי בְּגִרוֹנָם וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת^(ב) (תהלים קמט ו):

פִּיפִּיּוֹת וּמִגְזְרֵי בְּרוֹל נִדּוֹן אַחֲרֵי זֹאת רֵאָהוּ.

בהמשך ראה משה את מותו של רבי עקיבא, על ידי מסרקות של ברזל.

פִּלֵּץ בְּמִיתָתוֹ הַזֹּאת תּוֹרָה וְשִׁכְרָה בְּלִמּוּדָהוּ.

פחד ממיתתו ושאל – האם זה שכר תורתו.

פֶּקֶד אֵל תִּתְּחַרְחֵר^(ג) אַחֵר אֶרְחָהוּ.

ה' ציוה לו לא להרחר בדבר.

הֵאֱ תָמִים דְּרָכּוֹ אִמְרַת יִי צִרְפָּתָהוּ (תהלים קה יט):

פעולת ה' תמימה והוא החליט לייסר אותו:

צִרְפָּתָהוּ אִמְרַתּוֹ עָרַב יוֹם כְּפוֹר^(ד) לְהִתְבַּקֶּשֶׁת.

צוֹר בִּיחֲדוֹ יִצְתָּה נִפְשׁוֹ בְּאַחַד^(ה) בְּקִדְשָׁה.

צִדְקָתוֹ אָחֳזוּ עַד מְצוֹי נִפְשׁוֹ לְדִרְשָׁה.

עד רגעו האחרון נשאר בצדקתו.

בִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קִשָּׁה (שיר ח ו):

אהבת ר"ע לה' היתה חזקה מאוד:

קִשָּׁה יָקָר בְּעֵינַי יִי לְחִסְדֵּי הַפְּוֹתָה.

קִבְרוּהוּ אֱלֹהֵי וִיהוֹשֻׁעַ הַגִּרְסִי^(ו) בְּפֶחַד וְאִימָתָה.

קִבּוֹל שִׁכְרוֹ מָה רַב־טוֹבָךְ צַפְנָתָה.

הכנת לו שכר רב.

אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ עֵין לֹא־רֵאָתָה (ישעיה סד ג):

שאף בריה אינה יכולה לשער:

רֵאָתָה עֵינִי אֶהְבֶּת מִלְכֵי הַמְּחַטָּאת.

המיוחדת.

(א) קוֹשֶׁר זֵיו אוֹתִיּוֹת. צמנחות (דף כ"ט ע"ב) בשעה שעלה משה למרום מצא להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות וכו'.

(ב) וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת. דברי תורה נמשלו לכלי זיין מחודד (קידושין דף ל' ע"ב).

(ג) אֵל תִּתְּחַרְחֵר. צמנחות (דף כ"ט ע"ב) אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק כך עלה צמחצנה לפני.

(ד) עָרַב יוֹם כְּפוֹר. צמנחות משלי (פ"ט) ערב יום טוב.

(ה) בְּאֶחָד. צמנחות (דף ס"א ע"ב) בשעה שהוליו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה וכו' היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד יצאה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד.

(ו) אֱלֹהֵי וִיהוֹשֻׁעַ הַגִּרְסִי. צמנחות משלי פ"ט וצמנחות אלה אזכרה.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־תְּרַדְיּוֹן בְּהִדְבָּקוֹ בַּתּוֹרָה הִנָּצְחָהּ.

רְשׁוּמִיָּה בְּרַבִּים דָּרַשׁ וְנִשְׁרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת^(א).

רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שִׁלְחָהּ (סיר ח ו):

גחליה

שִׁלְחָהּ גְּוִילֶיהָ נִשְׂרָפִים וְאוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת הַשָּׁמַיְמָה.

שָׁמוּ סְפוּגִין עַל לְבֹו לְהַעֲצִימָה.

שמו ספוגין של צמר על לבו שלא ימות מהר ויתייסר.

שַׁעֲשְׁעֵי יוֹמִים תִּבְעֵי עֲלֵבּוֹנָה לְהִנָּקְמָה.

תורה, בקשי מה' נקמה.

תּוֹרַת יִי תִּמְיָמָה (תהלים יט ח):

תִּמְיָמָה מִכְּתִי אֲנוּשָׁה בִּיד אֲכֹזֵר.

כואבת

נִחָלָה מְאֹד בְּהִרְיַגַּת רַבִּי חֲצִפִּית וְרַבִּי אֶלְעָזָר.

חליתי

מִלִּבֵּנוּ יִחָקֵר אִם שִׁכַּחְנוּ שֵׁם מִנּוֹר.

שם מלכותו.

וְנִפְרַשׁ כִּפִּינוּ לֹא זָר (תהלים מד כא):

זָר בֵּרַר בִּי לְבַטֵּל אֶשְׁכּוֹלֹת.

האויב לקח ממני את החכמים, שידעו את כל התורה.

יַעַן קָצַר בְּצִירִי עִם הָעֵלְלֹת.

(המשיל את ישראל לגפן) האויב לקח גם את האשכולות וגם את העוללות.

בְּהִזְיָדוֹ לַהֲרוֹג רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן־חֲכִינִי וְרַבִּי יִשָּׁבֵב לְכֹלֹת.

בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסֹלֹת^(ב) (ירמיה ו ט):

כמי שבוצר ולוקח גם העוללות:

סִלְסֹלֹת חֲסִידֵי בְּהִפִּילוּ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־בֶּבְאִי בְּחֶרְפוֹ.

את אחרון חסידי לקח

זָקֵן בְּבִן־שִׁבְעִים לֹא טַעַם שָׁנָת סוּם^(ג) עַל מִשְׁכָּבוֹ.

(א) וְנִשְׁרָפָה עִמּוֹ מִשְׁלֶבֶת. בעבודה זרה (דף י"ח ע"א) הביאורו וכרכורו בס"ת והקיפורה בחצילי זמורות והליתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראוהו במים והניחוהו על לבו כדי שלא תלך נשמתו מהרה וכו' אמר לה חילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמצקש עלבונה של ס"ת הוא יצקש עלבונני, אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה, אמר להן גוילין נשרפין ואותיות פורחות.

בְּבוֹצֵר עַל־סִלְסֹלֹת. פירש"י כבוצר המסלסל והמחפש עוללות.

(ג) לֹא טַעַם שָׁנָת סוּם. במדרש אלה אזכרה, שלא טעם שנה אלא כשינת סום. ומהפיוט משמע שאפילו שנת סום לא טעם.

וְנִתְעַנָּה עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ לְשָׁם מִשְׁגָּבוֹ.

וצם כ"ו שנה לשם ה'.

גַּם־בְּלִילָה לֹא־שָׁכַב לְבוֹ (קהלת ז כג):

לְבוֹ אֲמִין צָר בְּהִרְגּוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן־דָּמָא.

האויב התחזק להרוג

בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה^(א).

כאשר התחיל לקדש קידוש ליל שבת.

בְּאֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים הַשָּׁלִים נַפְשׁוֹ בְּנִעְיָמָה.

אֵיךְ נָפְלוּ גְבוּרִים וַיֵּאבְדּוּ כְּלֵי מִלְחָמָה (ש"ז ח כז):

מִלְחָמָה יִפְקֹד עַל רוּמֵי וְעַל שָׂרָה.

על אדום ועל מלאך שלה.

יִכְסֶּנָּה הָעֲנָן שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים לְצַעֲרָה.

יִנְגַּעֲנָה בְּבִהְרָת^(ב), יִרְדֶּנָּה אָף וְעִבְרָה.

יחלה אותה בצרעת וישלט עליה מלאכי חבלה.

כִּי זָבַח לִי בְּבִצְרָה (ישעיה לז ו):

כי ה' יעניש את בצרה:

בְּבִצְרָה הֶעֱמִידָה מֶלֶךְ תַּפִּיל בְּהִנָּקְמָה.

למרות שבצרה אינה מאדום, יצא ממנה מלך על אדום, ולכן יש להינקם גם ממנה.

תִּמְחֹץ רֹאשׁ עַל אָרֶץ בּוֹעֵמָה.

תדרוס ראש איובינו

וְאִזּוֹ תַעֲזֹר רַחֲמִים עַל רַחוּמֶיךָ.

אֲתָה יְיָ לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ (תהלים מ יז):

זָכַרְלָנוּ בְּרִית אֲבוֹת בְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף

אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר:

(נה) פזמון ע"ס א"ב כפול עד ל'א' ו' ואח"כ חתום גרשם בר יהודה חזק

פזמון ארון הקדש

זָכַר בְּרִית אַבְרָהָם וְעִקְדַת יִצְחָק.

וְהָשִׁב שְׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֶךָ:

(א) בְּהִתְחִילוֹ לְשָׁבוֹת וּלְקַדֵּשׁ קוֹל לְהַרְיָמָה. במדרש אלה אזכרה נאמר כך על רבי יהודה בן בבא. ואילו על ר' יהודה בן דמא נאמר כי נהרג בשעה שרצה לקדש ערב שבעות.

(ב) יִנְגַּעֲנָה בְּבִהְרָת. במדרש אלה אזכרה, קרא למטטרון הסופר הגדול השך, ואמר לו כתוב וחתום ששה חדשים שלמים נגע לרעת שאת וספחת וזהרת, ירקון ושחין רע על אדום הרשעה.

אֲבִדְנוּ מֵאֶרֶץ טוֹבָה בְּחַפְזוֹן.

אָרְכּוּ הַיָּמִים וּדְבַר כָּל־חַזוֹן.

רבו שנות הגלות, והתקיימו כל הנבואות בענין זה.

בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ פְּרִזּוֹן.

ישראל מפחדים מאויביהם ולכן חדלו מלגור בערי הפרזות.

בְּמִשְׁמָנֵי שֶׁלַח רִזּוֹן.

וְהָשֵׁב שָׁבוֹת אֲהֵלֵי יַעֲקֹב. וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:

גּוֹלָה אַחֵר גּוֹלָה.

גָּלְתָה יְהוּדָה כְּלָה.

דָּוָה כָּל־הַיּוֹם וְכָלָה.

בצער ומתמעטת.

דוֹרֵשׁ וּמִבְקֵשׁ אֵין לָהּ:

הָעִיר הַקִּדְשׁ וְהַמְּחֻזָּזוֹת.

שאר ארץ ישראל.

הָיוּ לְחֶרֶפָה וּלְבֹזוֹת.

וְכָל־מַחְמַדֶּיהָ נְטוּלוֹת וְגִנוּזוֹת.

וְאֵין שִׁיּוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

ולא נשאר

גּוֹאֵל חֲזָק, לְמַעַנְךָ פִּדְנוֹ.

רֵאָה כִּי אֲזַלְתָּ יָדְנוּ.

הלך כוחנו.

שׁוֹר כִּי אָבְדוּ חֲסִידֵינוּ.

ראה

מִפְּגִיעַ אֵין בְּעִדְנוּ:

מתפלל

בְּרִית אָבוֹת וְאַמְהוֹת וְהַשְּׁבָטִים.

רַחֲמֶיךָ וְחֶסֶדְךָ זָכַר בְּרָבוֹת עֲתִים.

אחרי שנים רבות.

יְהִי זָכַר לְמִכֵּים וְנִמְרָטִים.

שאויביהם תולשים את שערים.

וְעֲלֶיךָ כָּל־הַיּוֹם נִשְׁחָטִים:

דוֹרֵשׁ דָּמִים דּוֹן דִּינָנוּ.

הַיֵּשֶׁב שְׁבַעַתִּים אֶל חֵיק מַעֲנִינוּ.

חָנָם נִמְכָּרְנוּ וְלֹא בְכֶסֶף קָנָנוּ.

זָקוּף בֵּית מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַם לְעֵינֵינוּ.

וְהַיֵּשֶׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:

ה' זָכַר בְּרִית אֲבֹרָהּם וְעַקְדַּת יִצְחָק. וְהַיֵּשֶׁב שְׁבוֹת אֶהְיֶי יַעֲקֹב.
וְהוֹשִׁיעֵנו לְמַעַן שְׁמֹךְ:

סוגרין הארון

זָכַרְלָנוּ בְּרִית רֵאשׁוֹנִים פֶּאֶשֶׁר אָמַרְתָּ. וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי־אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לְהוֹיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי: עֲשֵׂה
עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ. וְאַף גַּם־זֹאת בְּהוֹיֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים
וְלֹא־גָעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יי לֹא־הִיָּהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל
תִּשְׁחִיתֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. כִּי אֶל רַחוּם יי אֶהְיֶה לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח
אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הַיֵּשֶׁב שְׁבוֹתָנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְשֵׁב
יי אֶהְיֶה אֶת־שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשֵׁב וְקַבֵּץ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יי אֶהְיֶה
שְׁמֹךְ: קַבֵּץ נִדְחֵינוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. אִם־יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקַּבֵּץ יי
אֶהְיֶה וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הִלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כְּשֶׁלֶג וּכְצֶמֶר כְּמָה שִׁפְתוֹב. לְכוּ־נָא וְנִזְכָּחָה
יֵאמֹר יי אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:
זָרַק עָלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמְהֵרָנוּ כְּמָה שִׁפְתוֹב. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים
וּמְהֵרָתָם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲמַחֵר אֶתְכֶם: מַחֵה פֶשְׁעֵינוּ לְמַעַן
כֶּאֱשֶׁר אָמַרְתָּ. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה פֶשְׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מַחֵה
פֶשְׁעֵינוּ כְּעָב וְכַעֲנַן כֶּאֱשֶׁר אָמַרְתָּ. מַחִיתִי כְּעָב פֶשֶׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטֹּאתֶיךָ שׁוֹכָה
אֵלֵי כִי גָאֻלְתֶּיךָ: אֲמַרִינוּ הַאֲזִינָה יי בִּינָה הִגִּינוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אֲמַרֵי־פִינוּ וְהִגִּיוֹן
לִבֵּנוּ לִפְנֶיךָ יי צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי־לֶךְ יי הוֹחֵלְנוּ אֶתְּךָ תַעֲנֶה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ:

(נז) תחנון

אֲנָא הִבֵּט בְּצַדִּיק עֲבָדֶיךָ חֲסִידֶיךָ. אֲשֶׁר הָעֵרוּ נַפְשָׁם לְמוֹת עָלֶיךָ. וְלֹא חָסוּ עַל
עַצְמָם וְעַל זִרְעָם. וְקִצּוּ וּמָאֲסוּ בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבָטְלוּ רְצוֹנָם מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ.
וְקִדְּשׁוּ שְׁמֹךְ הַמִּיחָד וְלֹא חָלְלוּהוּ. וְרָצוּ לְטִבַּח וּפָשְׁטוּ צוּאָר וְעָמְדוּ בְּנִפְיוֹן
וְנֶאֱמָנוּ. וְנִבְחָנוּ בְּצִרוּף וְנִמְצָאוּ תְּמִימִים. וְנִגְעוּ דָּמֵי אֲבוֹת וּבָנִים וְדָמֵי
רַחֲמָנוּת וְיִלְדִיהֶן. וְנִתְעַרְבוּ דָּמֵי אֲחִים וְאֶחָיוֹת. וְדָמֵי חֲתָנִים וּכְלוֹת. וְדָמֵי
יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת. וְדָמֵי חֲכָמִים וְחֲכָמוֹת. וְדָמֵי חֲסִידִים וְחֲסִידוֹת. וְדָמֵי יְלָדִים
וְיִלְדוֹת. וְדָמֵי זָקֵנִים וְזָקֵנוֹת. וְדָמֵי בָחוּרִים וּבָחוּרוֹת. וְדָמֵי פֶרָנְסִים וְחֻזְנִיהֶם.

וְדָמִי מְלֻמָּדִים וְתַלְמִידֵיהֶם. וְדָמִי דִּינִים וְסוֹפְרֵיהֶם. וְדָמִי אֲנָשִׁים וְנָשִׁיהֶם. וְדָמִי גְמוּלֵי מַחְלָב וְיוֹנְקֵי שָׂדִים. וְנִהְרְגוּ כָּלֵם יַחַד עַל קְדוּשַׁת הַמִּיחָד: אֶרְץ אֱלֹהֵי תַכְפִּי דָמָם וְאֵלֵיהִי מָקוֹם לְזַעֲקָתָם עַד יִשְׁקֹף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם. וַיִּנָּקֶם נִקְמָתוֹ וְנִקְמַת עַמּוֹ. וְנִקְמַת תּוֹרָתוֹ וְנִקְמַת דָּם עֲבָדָיו אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָמָם בְּמַיִם. בְּהַבְטָחָתָנוּ בְּיַד אָבִי חוּזָה. הִרְגִּינוּ גּוֹיִם עַמּוֹ בְּיַדָּם עֲבָדָיו יְקוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכַפָּר אֲדָמָתוֹ עַמּוֹ: אֶת־אֱלֹהֵי הַמְּזֻבָּחוֹת זָכַר. וְאֶת־אֱלֹהֵי הָעֲקֻדּוֹת תִּרְאָה. כִּי עַל אַחַת הִרְעִישׁ הָעוֹלָם. וְהָן אֲרָאֵלָם צָעֲקוּ חוּצָה. וְנִשְׁבַּעְתָּ לְכָרֶךְ עוֹקֵד וְנִעְקָד לְהַרְבּוֹת זֶרַעַם בְּחוֹל הַיָּם. וְאָף כִּי עָתִיד בָּמָּה וּבָמָּה עֲקֻדּוֹת עֲקָדוֹ בְּנֵיהֶם עַל יַחֲוֹד שְׁמֹךְ הַנִּבְכָּד. נָא דוֹרֵשׁ דָּמִים, קוֹל דָּמֵי בְּנֵיךְ צוֹעֲקִים אֵלֶיךָ מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכַּפֵּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ בְּיָאֵם בְּדָם שָׁפְכוּ. הִנָּחֵם, וְשִׁבְךָ אָף, וְחַמָּה כָּלָה. וְתִשָּׁבִית שׁוֹד וְשָׁבֵר מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְחוּם וְחִמּוּל אֶת־יִתְרָה הַפְּלִטָה הַנִּשְׁאָרָה וְתוֹצִיאָנָה מֵאֶפְלָה לְאוֹרָה. וְחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה. שְׁנַת רְצוֹן שְׁנַת גְּאֻלָּה. שְׁדֵי תִזְכָּרֵנוּ בְּרִית אֲזָרַח. וְתִזְכָּרֵנוּ זְכוֹת הַנִּעְקָד. וְצִדְקָנוּ בְּצִדְקַת אִישׁ תָּם:

אֱהִינוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ^(א).

תְּבוֹא לִפְנֶיךָ תְּפִלָּתָנוּ וְאֵל תְּתַעַלֵּם מִתְחַנְּתָנוּ. שְׂאִין אֲנַחְנוּ עֲזֵי פָנִים וְקָשִׁי עָרַף לֹמֵר לִפְנֶיךָ יְיָ אֱהִינוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ צְדִיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ. אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אֲשַׁמְנוּ. בִּגְדָנוּ. גְּזֻלָּנוּ. דְּבָרָנוּ דָּפִי. הָעוִינוּ. וְהִרְשַׁעְנוּ. וְדָנוּ. חִמְסָנוּ. מִפְּלָנוּ שָׁקַר. יַעֲצָנוּ רָע. בּוֹבְנוּ. לִצְנוּ. מִרְדָּנוּ. גֵּאצָנוּ. סָרְרָנוּ. עוִינוּ. פִּשְׁעָנוּ. צָרְרָנוּ. קִשְׁנוּ עָרַף. רִשְׁעָנוּ. שַׁחְתָנוּ. תַּעֲבָנוּ. תַּעֲיִנוּ. תַּעֲתָעָנוּ:

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ. וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵינוּ כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ:

מִשִּׁיחַ צִדְקָךְ אָמַר לִפְנֶיךָ שְׂגִיאוֹת מִי יִבִּין מִנְּסֻתָרוֹת נִקְנִי. נִקְנֵנוּ יְיָ אֱהִינוּ מִכָּל־פִּשְׁעֵינוּ וּמִתְהַרְנוּ מִכָּל־טְמֵאוֹתֵינוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִיָּם טְהוֹרִים וּמִתְהַרְנוּ. בְּפִתּוֹב עַל יָד גְּבִיאוֹךָ. וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וּמִתְהַרְתֶּם. מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָּה עֲבָדְךָ אָמַר לִפְנֶיךָ. מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתּוּ לֹא־הִחֲזִיק לְעַד אֲפֹ בִי־חֲפִץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ יִכַּבֵּשׁ עוֹנֵתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאתָם: וְכָל־חַטָּאת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזְכְּרוּ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אָמַת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתִּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

(א) בערב יום כיפור אומרים הודיו פעם אחת בלבד (רוקה, הוצא צ"י סי' א"ח סי' תר"ב; מהרי"ל; וכן פסק הרמ"א ס"ס) כיון שעתיד להוותדות במנחה ובערבית.

דְּנִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת שׁוֹעַ לִפְנֵיךָ. הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֻנֶיךָ וּשְׁמַע פֶּקֶחַ עֵינֶיךָ וּרְאֵה שְׁמֹמֹתֵינוּ וְהַעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיךָ כִּי לֹא עַל־צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לִפְנֵיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנֵי שְׁמֶעָה אֲדֹנֵי סִלְחָה אֲדֹנֵי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל־תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי־שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֲזָרָה הַסּוֹפֵר אָמַר לִפְנֵיךָ. אֱלֹהֵי בִשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פָנֶי אֱלֹהֶיךָ כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלְהָ רֹאשׁ וְאֲשַׁמְתֵּנוּ גְדֹלָה עַד לַשָּׁמַיִם: וְאַתָּה אֱלֹהֵי סִלְיֹחוֹת חֲנוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזָבְתָם: אֶל־תַּעֲזֹבֵנוּ אֲבִינוּ וְאֶל־תִּטְשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ וְאֶל־תִּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ וְאֶל־תַּעֲשֵׂ עִמָּנוּ כָּל־הַ בְּחִטָּאוֹתֵינוּ. וְקִי־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקִבְלָהּ עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזֶנָּה בְּאִמּוֹר. בְּיָמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נִגְאֵס יְיָ וּבִקֵּשׁ אֶת־עֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאַתָּה־טָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ כִּי אֶסְלַח לְאִשֶּׁר אֲשֹׁאִיר: עַמֶּךָ וְנִחַלְתָּהּ רַעֲבֵי טוֹבָה צָמְאֵי חֶסֶדְךָ תִּתְּבֵי יִשְׁעֶךָ וַיִּדְעוּ כִּי לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסִּלְיֹחוֹת:

ע"כ אומרים בערב יו"כ^(א) אצל אס חל בערב שבת ממשיכים א' רחום שמך

א' רחום שְׁמֶךָ: א' חֲנוּן שְׁמֶךָ: בְּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמַתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּדֻלָּתְךָ וְתִפְאַרְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דִּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וַעֲוִדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חֶסֶדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוֹבְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן נִצָּחְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוּדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֲזָרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֻרְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂכִינְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תַּהַלְתְּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׂוֹכְנֵי עֵפֶר: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וְשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן שׁוֹמְמוֹת הַיְכָלְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרִיסוֹת מִזְבְּחֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּם עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּף: עֲשֵׂה לְמַעַן הָרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁה: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחִידְךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָּאֵשׁ וּבַמֵּיִם עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן: עֲשֵׂה לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׂדִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן גְּמוּלֵי חֶלֶב שֶׁלֹּא פָּשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוּמִים וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם לֹא לְמַעַנָּנוּ: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ, עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דּוֹרְשֵׁנוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנָּאֻמָּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וְתִיק וְחִסִּיד, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זָךְ וְיִשָּׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיִם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב וּמַטִּיב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יָצָר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לּוֹבֵשׁ צִדְקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְלַךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ

(א) בערב יום כיפור אין אומרים א' רחום שמך (מהרי"ל, הובא בדרכי משה סי' תר"ד). אצל אס חל בערב יום כיפור בערב שבת, אומרים אותו (מעגלי דקס סי' מ, קרית חנה על א"ח סי' תר"ד, נוהג כלאן יוסף) כיון שאין אומרים אותו כלילה כ"ש מהרי"ל.

עֹנֶה בְּעֵת רְצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וַיָּשָׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָרוֹב לְקוֹרְאָיו, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַחוּם וְחַנוּן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל אֲבִיּוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תוֹמָד תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פֶּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֹזֶרֶת הַשְּׂכֵמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מְשַׁבֵּב אִמּוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוּמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דִין אֱלֹמֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ בְּשֶׁנֶּעֱקֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם עַל יָם סוּף הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֹשֶׁה בְּחָרֹב הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בְּמַחֲתָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוֹמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיִהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְשִׁמְשׁוֹן בְּמַצָּפָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְאַלְיָשָׁע בִּירוּחֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בְּמַעַי הַדָּגָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחִלּוֹ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעֹזְרִיָּה בְּתוֹךְ בְּכֹשֶׁן הָאֵשׁ הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְדָנְיָאֵל בְּגֹב הָאֲרִיֹּת הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְמֶרְדֳּכַי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְעֹזְרָא בְּגֹלָה הוּא יַעֲנֵנוּ: מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַתְּמִימִים וְהַיֹּשֵׁרִים הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְעֲנִי, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְמַפְיָא רֹחָא, עֲנִינָא. רַחֲמָנָא דִּי־עָנָה לְתַבִּירִי לְבָבָא, עֲנִינָא: רַחֲמָנָא עֲנִינָא. רַחֲמָנָא חוּם. רַחֲמָנָא פֶּרֶק. רַחֲמָנָא שִׁיב. רַחֲמָנָא רַחֵם עָלֵינוּ הַשְׁתָּא בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב:

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דִּי בָרָא כָרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ. בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּעֵגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן:

יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵינָא:

יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעָלְמָא מִן־כָּל־בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְאַמִּירָן בְּעֵלְמָא וְאַמְרוּ אָמֵן:

ק' קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוּתֵהוֹן דְּכָל־יִשְׂרָאֵל קָדָם אֲבוּהוֹן דִּי בְשִׁמְיָא וְאַמְרוּ אָמֵן:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵינָא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אָמֵן:

ק' עֲזָרִי מִעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִי:

עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אָמֵן:

ת"ו"ש"ל"ב"ע

סדר התרת נדרים

כתב בחיי אדם כלל קל"ח, לריך כל אדם שיהיה נזהר שיבין מה שהוא אומר ולא כמו שחושבין עמי הארלות שהוא איזה תחינה.

שְׁמַעו־נָא רַבּוֹתֵי דִּינִים מִמְּחִים^(א) פֶּל־נָדָר^(ב) או שְׁבוּעָה^(ג) או
אָפֶר^(ד) או קוֹנֵם^(ה) או חָרֵם^(ו) שְׁנַדְרָתִי או נִשְׁבַּעְתִּי בְּהִקִּיין או

(א) דינים מומחים. בצבורות דף ל"ו ע"ב ג' מתירין את הגדר במקום שאין חכם, ר' יהודה אומר אחד מהם חכם, במקום שאין חכם כגון מאן, א"ר נחמן כגון אנא, ר' יהודה אומר אחד מהן חכם, מכלל דהגך כל דהו, אמר רבינא דמסתברי להו וסברי, פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים. ובירושלמי שלוש שנים יודעין לפתוח פתח מתירין כזון. בשו"ע פ' והאידנא אין מומחה שיהיה ראוי להתיר הגדר, ונימוקו דמי יבוא ויאמר שהוא כרוב נחמן. אבל להרמז"ס האידנא נמי מתיר ביחיד חכם מובהק בדורו דזו היתה כוונת ר"נ כגון אנא חכם מובהק בדורו. ומ"ש ג' הדיוטות בעינן דמסתברי להו וסברי, מפירש"י משמע דהיינו רק לר' יהודה, שכן פירש"י ואותו חכם ילמד את השנים, וזוה יובן דעת הרמז"ס בפ"ו משבועות ה"א ג' הדיוטות כל דהו סגי. אבל דעת הרא"ש דבעינן ג' דמסתברי להו וסברי פי' שאם ילמדם מומחה הלכות נדרים, יבינו אותן, וגם ידעו לפתוח פתח, וכ"פ הטור והש"ע. והש"ך כ' בשם הלבוש נוהגים להסתפק בגמירי להו וסברי קלח, ולא בעינן סברי היטב, רק שידעו מה יתירו. וזא להקל ונמלא מחמיר שמשמע מדבריו דלח סגי שאם ילמדם מומחה יבינו, אלא חייבים שפועל ילמדם מומחה ויבינו. ונראה שכן כוונת הריטב"א (בפ"ג דנדרים) ג' הדיוטות לא הדיוטות ממך אלא דגמירי הלכות נדרים ובאיזה פתח ראוי להתיר ובאיזה פתח אין מתירין לו. וכ"ד ר' ירוחם (נתיב י"ד ח"ו הובא בב"י) בשם הרמ"ה ג' הדיוטות בעינן גמירי וסברי כמו שמוכח מיבמות בפרק כולד וז"ל רבינו מרדכי כ"ה ע"ב החכם שאסר את האישה בנדר על בעלה הרי זה לא יאונה ואמר בגמ' דווקא ביחיד מומחה, אבל בשלושה הדיוטות מותר, דתלתא לא חשידי, ואי תימא דסגי בהדיוטות דלח גמירי ולא סברי, אי לא חשידי נמי, אם יאמר להם אותו חכם שלפי הדין לא ניתן להתיר את הגדר, איך יחלקו עליו, וא"כ יש לאסור את החכם שצניניהם. ובט"ז כ' דבעינן יודעים לפתוח לו פתח אפי' אם התרה זאת הבאה לפנייהם על ידי חרטה היא בלא פתח. ובחכמ"א כלל ק' הורה שיהיו המתירין בקיאים בהלכות התרת נדרים, לדעת אלו נדרים אין להתיר וגם ידעו למלא פתח.

ומה שאנחנו נוהגים לומר נוסח התרת נדרים בפני ג' גם אם לא למדו הלכות התרת נדרים ואינם יודעים למלא פתח, נר' שסמכו על פשטות דברי השו"ע דסגי בג' שצנינים מה שלומדים עמהם, גם אם לא למדו מימיהם הלכות נדרים, וגם נקטו דיודעין לפתוח פתח, אינו לעיכובא, אלא כדי שיוכלו להתיר, ובאמירת נוסח התרת נדרים, אין לורך.

(ב) נדר. חל רק על דבר שיש בו ממש אבל נדר שאינו ישן שאינו מהלך שאינו מדבר אינו חל (תוספתא דנדרים פ"א) ופי' הר"ן (נדרים דף ט"ז ע"א) הטעם דלא משכחת נדר בלא חפלא, ואולם מדרבנן איכא כל יחל ונריך התרה (כדברי רבינא נדרים דף ט"ז ע"א והרמז"ן שם וכן בשו"ע י"ד סי' רי"ג ס"א) ונדר מזה כגון שנדר לתת לזקנה או ללמוד פרק אחד חלים אף על דבר שאין בו ממש שנה' בפי' זו לזקנה (רא"ש נדרים פ"א סי' ב', שו"ע שם סעיף ב'). והריטב"א כ' בפ"ג דנדרים דבעס הארץ שנדר על דבר שאין בו ממש, חיישין לידות שבעה ונריך התרה מן התורה.

(ג) שבוועה. בנדרים דף כ"ח ע"א ב"א אין שאלה בשבועות ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועות, והלכה כב"ה. בפ"ו מהל' שבועות ה"א כ' הרדב"ז דאין שאלת חכם בכל שבועות ביטוי אלא רק בנשבע להבא שאוכל או שלא אוכל אבל הנשבע לשעבר שאכלתי או שלא אכלתי, משעה שיאכל שבועה מפיו, לשקר יאכל, ומה תועיל החרטה לשעבר, ומכל מקום כבר נהגו להתיר אפי' לשעבר כדי להקל מהעונש ובתנאי שעתה תשובה עיי"ש. בניגוד לנדר, שבועה חלה על גופו ולכן חלה גם על דבר שאין בו ממש (ר"ן נדרים דף ט"ז ע"א). עוד זאת בין נדר לשבועה, שמא לא להישאל על הגדר (שו"ע י"ד סי' ר"ג, נדרים דף כ"ב ע"א), והשבועה אין מאוה לישאל עליה, ואדברה זכות תיחשב לו שאינו נשאל כדאשכחן בריב"ל (כתובות דף ע"ז ע"ב), וכ"כ הרמז"ס בפ"ב מהל' שבועות הי"ב שנה' (תהלים טו ד) נִשְׁבַּע לְהִרְעֵ וְלֹא יָמַר.

(ד) אָפֶר. כ"ש (במדבר ל ג) לְאָפֶר אָפֶר, לרצא (שבועות דף כ' ע"א) דהילכתא כותיה לגבי דאביי, אָפֶר זה הטיול הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר, בלשון שבועה שבועה, ופירש"י אם אמירתו בלשון שבועה כגון איסר שלא אוכל כבר זה, כן לשון הנשבעין אומרים שלא אוכל, אף האָפֶר שהוציאו בלשון זה שבועה הוא וחייב קרבן, ואם לאו אלא הוציאו בלשון נדר שאמר אָפֶר כבר זו עלי שהוא לשון הנודרים קונם זה עלי, אף זה נדר ופטור מקרבן, וכן בירושלמי פ"א אמרו בלשון נדר את תופסו בל' נדר, אמרו בל' שבועה את תופסו בל' שבועה, אָפֶר הרי הוא עלי, נדר, אָפֶר ואיני טועמו, שבועה. והרמז"ס כתב בריש הל' נדרים אוסר אדם על עצמו דברים

בְּחֵלֹם⁽¹⁾ או נִשְׁבַּעְתִּי בַּשְּׁמוֹת הַקְדוּשִׁים שְׂאִינָם נִמְחָקִים
וּבְשֵׁם הַיְיִה בָּרוּךְ הוּא⁽²⁾ וְכָל־מִינִי⁽³⁾ נְזִירוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי
וְאֶפִּילוֹ נְזִירוֹת שְׁמִשׁוֹן⁽⁴⁾ וְכָל־שׁוּם אֶסּוּר וְאֶפִּילוֹ אֶסּוּר הַנָּאָה
שֶׁאֶסְרָתִי עָלַי אוֹ עַל אֲחֵרִים⁽⁵⁾ בְּכָל־לִשׁוֹן שֶׁל אֶסּוּר בֵּין בְּלִשׁוֹן
אֶפֶר אוֹ חֶרֶם אוֹ קוֹנָם וְכָל־שׁוּם קִבְּלָה אֶפִּילוֹ שֶׁל מִצְוָה
שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי בֵּין בְּלִשׁוֹן נֶדֶר בֵּין בְּלִשׁוֹן נִדְבָה⁽⁶⁾ בֵּין בְּלִשׁוֹן
שְׁבוּעָה בֵּין בְּלִשׁוֹן נְזִירוֹת בֵּין בְּכָל־לִשׁוֹן וְגַם הִנְעֵשָׂה
בְּתַקִּיעַת כַּף⁽⁷⁾ בֵּין כָּל־נֶדֶר וּבֵין כָּל־נִדְבָה וּבֵין שׁוּם מִנְהַג שֶׁל

המותירים לו כגון שיאמר פירות אלו אסורין עלי, בכל לשון שיאסור, הרי זה נאסר בהן, ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת השם ולא כינוי, וע"ז נאמר בתורה לאֲבֹהָר אֶפֶר עַל־נַפְשׁוֹ, שיאסור על עצמו דברים המותרים וכן אם אמר הרי הן עלי אֶפֶר הרי אלו אסורין עכ"ל. ונפסק בשו"ע יו"ד סי' ר"ד ס"א. עוד כ' הרמב"ם בפ"ג דשבועות ה"ז אֶפֶר לה' או למי ששמו חנון שלא לעשה או שלאעשה הואיל והואילוי בל' שבועה הרי היא כשבועה עכ"ל. אבל הא' דתניא איזוהי אֶפֶר האומר בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו וכו' והוא שגדור ובא מאותו היום, שבאותו יום שמת בו אביו אסר על עצמו אכילת בשר, פי' רבא דלא באֶפֶר מיידי אלא בעיקר הגדר.

- (ה) קונם. כינוי לקרבן (נדרים דף י' ע"א).
(ו) דרם. לתנן (פ"ג דנדרים) הרי עלי כחרס אם כחרס של שמים אסור ואם כחרס של כהנים מותר ואם סתם אסור, ונא' (ויקרא כז כח) כָּל־חֶרֶם קִדְש־קָדָשִׁים הוּא לָהּ.
(ז) או בחלום. בשו"ע יו"ד סי' ר"י סע' ז' הנודר בחלום אינו כלום ואינו כריד שאלה ויש אומרים שיתירו לו עשרה ידעתי למקרי ויש לחוש לדבריהם והרשב"א בתשובה סי' תרס"ח כ' דמעיקר הדין סגי בהיתר בשלושה נדרים ויש לסמוך ע"ז אם אין בקלות עשרה והובא ברמ"א.
(ח) בשמות הקדושים וכו' ובשם הוי"ה ב"ה. בשו"ע סי' ר"ל מתירין שבועות ונדרים אפילו נשבע בהזכרת השם, ואשכחן נמי בלדקיהו לאשבעיה נבוכדנצר בשם דכתיב (דה"צ לו יג) וְגַם בְּמִלָּה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ בְּאֲזִיזוֹת וְשָׂרוֹ לִיהִ סְנַהֲדְרִין (רמב"ן פ"ג דנדרים).
(ט) ובל מיני נזירות. יש נזירות סתם ויש נזירות מפורשת (ראה ברמב"ם הל' נזירות פ"ד ה"א) ויש נזירות עולם (שם פ"ג ה"ב). ועדיין ז"ע למה דווקא לגבי נזירות כתב לשון כל מיני.
(י) נזירות שמשוון. תנן בפ"א דנזיר מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון, נזיר עולם הכביד שעריו מקל בתער ומציא שלש בהמות ואם נטמא מציא קרבן טומאה, נזיר שמשון הכביד שעריו מקל ואם נטמא אינו מציא קרבן טומאה (ואף מותר להיטמא למתים לכתחילה). והקשה בפתחי תשובה יו"ד סי' רל"ט ס"ק ו' הא נזירות שמשון אין לה התרה, כדאי' בנזיר דף י"ד ע"א אמר הריני נזיר שמשון וכו' הכא לא אפשר לאיתשולי. ובשו"ת כוכב מיעקב (ה"ר יעקב ווינפלד) סוף סי' ע"ד יישב את הנוסח ע"פ דברי המהרי"ט המתיר נ"ש ללכוד מצוה (שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ד), וכאן מצוה איכא, כיון שהוא אינו זוכר את הנזירות, ועבר עליה ועתיד לעבור עליה שוב, וכ"כ במנחת יצחק (ה"ר יצחק יעקב וייס) חלק שמיני סי' פ'.
וק' מאי טעמא נזירות שמשון אין לה היתר, ומנא לן דללכוד מצוה יש לה היתר. ונלע"ד כיון שנזירות שמשון על פי הדיבור היתה, המקבל עליו נזירות שמשון הוי כנודר על דעת המקום, ופ' הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח סכ"ב דעל דעת המקום אין מתירין לו אלא לדבר מצוה.
(יא) או על אחרים. היינו שאסר חפץ שלו על אחר.
(יב) בין בלשון נדר בין בלשון נדבה. בקינים פ"א מ"א איזוהי נדר, האומר הרי עלי עולה, ואיזוהי נדבה, האומר הרי זו עולה, מה בין נדרים לנדבות, אלא שהנדרים, מתו או נגנבו, חייבים באחריותם, ונדבות, מתו או נגנבו, אין חייבים באחריותן.
(יג) בתקיעת כף. בשו"ע יו"ד סי' רל"ט סע' ז' תקיעת כף דינה כדין שאר שבועות ויש לה התרה. והוסיף הרמ"א, הגביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים או לכארי כריד התרה, ורמז לתקיעת כף שהיא כשבועה שנא' (ויחזקאל יז יח) צַעֲנִין לַקִּיָּה וּבָזָה אֵלֶּיהָ לְהַפִּיר בְּרִית וְהִצָּה נֶתֶן יָדוֹ וְכָל־אֵלֶּיהָ עָשָׂה לֹא יִפְלֹט, ונא' (שמות ו ח) אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי, ונא' (דניאל יב ז) וַיֵּרָם יְמִינוֹ וַיִּשְׁמְאוּ אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחַי הָעוֹלָם.

מִצֹּה שֶׁהִנְהֵגְתִּי אֶת־עַצְמִי⁽⁷⁾ וְכָל־מוֹצָא שְׁפָתַי שִׁיצָא מִפִּי^(ט) או שֶׁנִּדְרַתִּי וְגִמְרַתִּי בְּלִבִּי^(ט) לַעֲשׂוֹת שׁוּם מִצֹּה מִהַמִּצְוֹת או אִיזוֹ הִנְהֵגָה טוֹבָה או אִיזָה דָּבָר שֶׁהִנְהֵגְתִּי שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים^(ט) וְלֹא הִתְנִיתִי שְׂיִהְיֶה בְּלִי נֶדֶר הֵן דָּבָר שֶׁעָשִׂיתִי בֵּין עַל־עַצְמִי הֵן עַל־אַחֵרִים הֵן אוֹתָם הִידוּעִים לִי הֵן אוֹתָם שֶׁכָּבַר נִשְׁכַּחוּ מִמֶּנִּי^(ח) בְּכִלְהוֹן מִתְחַרְטָנָא בְּהוֹן מַעֲקָרָא^(ט) וְשׂוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ אֲנִי מִמַּעֲלַתְכֶם הַתָּרָה^(כ) עֲלֵיהֶם כִּי יֵרְאֵתִי פֶן־אֶכְשַׁל וְנִלְכַּדְתִּי^(כא) חֵם וְשָׁלוֹם בְּעוֹן נְדָרִים וְשְׁבוּעוֹת וְנִזְיוֹרוֹת וְחַרְמוֹת

(7) מנהג של מצוה וכו'. בשו"ע יו"ד סי' רי"ז דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור הו' כאלו קיבלו עליהם בנדר וכו' אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת לריק התרה. לכן כאן לא הזכיר שלוש פעמים, שהרי הנהיג את עצמו בכוונה לנהוג כן לעולם.

ומפי' הר"ן נדרים דף פ"א ע"ב משמע שמדבריהם הלכתי והתרה שלא ינהוג קלות ראש בנדרים גמורים. וכן צפי' הרא"ש כתב גם לריק התרה מדרבנן. וכן משמע מהרא"ש בפ"ב סי' ד'.

(טו) וכל מוצא שפתי אשר יצא מפי. אולי בא לרבות ידות דלית תנא דמפיק ליה לידות מן בְּכָל־הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה (נדרים דף ג' ע"ב) והריטב"א (נדרים דף ח') בענין האומר אשכח ואשנה פרק זה נדר גדול נדר, פירש שהוא מדין ידות, וה"ה המקבל על עצמו כל דבר מטה חשיב כנדר מדין ידות. אי נמי בא לרבות דקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפי' זו דקה.

(טז) וגמרת בלבי. כי אין הגדר או השבועה חלים אלא בכוונת לבו אבל גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שפורין אינו נדר (שבועות דף כ"ו ע"ב) ונפסק בשו"ע יו"ד סי' ר"י ס"א.

(יז) שלוש פעמים. הכא מיירי כשלא היה בדעתו לנהוג כן תמיד, ואפ"ה אם נהג כן ג' פעמים, נעשה מנהגו נדר וריק התרה כדעת פוסקים רבים לרבות משנה ברורה סי' תקנ"ז סק"ו וסק"ד, וכ"כ בספר זכר החכמה (ה"ר בללאל שטרן) ח"ד סי' קס"א אות ה' וכן בשו"ת אמרי יוסף (ה"ר מאיר אריק) ח"ב סי' קל"ו הביא ראיה מנוסח התרת נדרים שג' פעמים אף בסתם נהיה נדר (ו"ע במשנה דשקלים פ"א מ"ג קטן שהתחיל לבדו לשקול על ידו שוב אינו פוסק, משמע בפעם אחת, וגם אם לא היה דעתו לנהוג כן לעולם וזכרנו"א ח"ח סי' ת"ע סק"ב למד משם לאם שהתענתה פ"א עבור בנה הבכור בער"פ דהוי כמו נדר).

(יח) הן אותם הידועים לי הן אותם שכבר נשכחו ממני. מלים אלה אינן בשל"ה ובסידור שער השמים ואולי בדווקא השמיטו אותן שהידועים לו חייב הוא לפורטם כמו שיתבאר לקמן בשם הגמ' והפוסקים (וכן בסידור ע"ז החיים ובשער הכולל ודרך החיים נתיב החיים) עמ' שח סי' קלח כתבו דנדרים שלא שכת וזכר אותם לריק לפרט אותם ואם לאו אין מתירין לו.

(יט) מתחרטנא בהון מעקרא. כ"ש בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח ס"ז) לריק שיתחרט בעיקר הגדר שהיה רואה שלא נדר מעולם אבל אם אמר שעתה הוא מתחרט ועד עתה הוא חפץ במה שנדר לא הו' חרטה שצריך שיעקור הגדר מעיקרו. ומקורו בתוס' נדרים דף כ"א ע"ב ד"ה ח"ל לא ח"ל אבל אם אינו מתחרט מעיקרא ח"ל מכלן ולהבא לכו"ע אין פותחין בחרטה זו.

(כ) התרה. תנן במס' חגיגה (דף י' ע"א) היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו וצגמ' גם תניא רבי אליעזר אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (ויקרא כז ב) בִּי יִפְּלֹא, (במדבר ו ב) בִּי יִפְּלֹא, שתי פעמים אחת הפללה לאיסור ואחת הפללה להיתר, רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים כה יא) אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְּאָפִי, באפי נשבעתי וחזרתי בִּי, ר' יוחנן אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (שמות לה ה) כֹּל־נֶדֶר לְבֹ, חנניה בן אחי רבי יהושע אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר (תהלים קטו קו) נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ, אמר רב יהודה אמר שמואל אי הואי התם אמרי להו דידי עדיפא מדידכו שנאמר (במדבר ל ג) לֹא יִחַל דְּבָרֹךְ הוּא אִינוּ מוֹחֵל אֲבָל אַחֵרִים מוֹחֵלִין לוֹ אִמֵּר רַבָּא לְכוּלֵּהוּ אִית לְהוּ פִּירְכָּא לְבַר מִשְׁמוּאֵל דְּלִית לִיה פִּירְכָּא וכו' עיי"ש.

(כא) פן אכשל ונלכדתי בעון נדרים. כן הנוסח בשל"ה ובכל הסידורים והמחזורים לרבות מחזור הרו"ה (אבל בקיור של"ה ובמחזורי רעדלהיים החדשים פן אכשל ולאכד). ע"פ פשוטו נר' כי כולו לעתיד משמע ב"ו ההיפוך. במקור חיים (ה"ר יאיר חיים בכרך) או"ח סי' תרי"ט בקיור ההלכות כ' ותמהתי על נוסח שבשל"ה כי יראתי פן אכשל, טוב יותר לומר פן נכשלתי. עכ"ל. ונר' נימוקו כי חשש שמא כבר עבר ופחד העונש יותר סיבה

וְאִפְרִים וְקִנְמֹת וְהַסְכָּמוֹת^(כב), וְאִין אֲנִי תֹהֵא^(כג) חֵם וְשָׁלוֹם
עַל קִיּוֹם הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים הָהֵם שְׁעֵשִׂיתִי רַק אֲנִי מִתְחַרֵּט
עַל קְבֻלַּת הָעֲנִינִים בְּלִשׁוֹן נָדָר אוֹ שְׁבוּעָה אוֹ נְזִירוֹת אוֹ אֶפֶר
אוֹ חֵרֶם אוֹ קֹנָם אוֹ הַסְכָּמָה אוֹ קְבֻלָּה בְּלֵב^(כד) וּמִתְחַרֵּט אֲנִי
עַל־זֶה שֶׁלֹּא אָמַרְתִּי הִנְנִי עוֹשֶׂה דָּבָר זֶה בְּלִי נָדָר^(כה) וְשְׁבוּעָה
וְנְזִירוֹת וְחֵרֶם וְאֶפֶר וְקֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, לָכֵן אֲנִי שׂוֹאֵל הַתִּרָּה
בְּכַלְהוֹן וְאֲנִי מִתְחַרֵּט עַל פְּלִי־נִזְכָּר בֵּין אִם הָיוּ הַמַּעֲשִׂים
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בְּמִמּוֹן בֵּין מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בַּגּוֹף בֵּין
מִדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים אֶל־הַנְּשָׁמָה בְּכַלְהוֹן אֲנִי מִתְחַרֵּט עַל לִשׁוֹן
נָדָר וְשְׁבוּעָה וְנְזִירוֹת וְאֶפֶר וְחֵרֶם וְקֹנָם וְקְבֻלָּה בְּלֵב, וְהִנֵּה

להתחרט מחשק שמא יעבור, וכ"כ הרא"ש בפ"ג דנדרים סי' ה' אנו סהדי שכל מי שעבר על נדרו מתחרט מעיקרו כדי להינצל מעונש, עכ"ל הרא"ש, אבל לומר שמתחרט בגלל שחושש שמא יעבור, לא שמענו. ואולי יש לפרש פן אבשל לעתיד ונלבדתי כבר ודוחק. וראה בט"ז יו"ד סי' שפ"ג סק"ב שחלק על הרא"ש וסבר דמחמת יראת העונש אין להתיר, ובנקודות הכסף שם דחה דבריו.

(כב) והסכמות. ובהמשך הסכמה או קבלה בלב. לא ידעתי למה לא הזכיר אותן ברשימה הראשונה ואולי הסכמה כלולה במ"ש וכל מוצא שפתי שייצא מפי וקבלה כלולה במ"ש וגמירתי בלבי.

נראה כי הסכמה להכח הסכמה בפה לעשות דבר מלוא וחשובה כמו נדר כ"ש (נדרים דף ח' ע"א) האומר אשכים ואשנה פרק זה וכו' נדר גדול נדר ללוי ישראל וכתב שם הר"ן וקמ"ל דקבלה בעלמא לדבר מלוא מהני הגם שלא הזכיר לא נדר ולא שבועה דומיא דאמרין דקבלה לחוד מהניא לדקה כ"ש (ר"ה דף ו' ע"א) בפ"ד זו לדקה וה"ה לכל דבר מלוא ווהריטב"א כתב שהוא מדין ידות, וכבר פסקו הרמב"ן הרא"ש ד"ס יד לדקה. וכן בחוס' ד"ק דף ל"ו ע"ב ד"ה יד עניים, מחייב דקה באמירה כדלרש"י בפ"ד זו לדקה. ובשו"ע סי' ר"ג סעי' ד' ואם פוסקים לדקה ולריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר, וכ' הש"ך שיאמר בפירוש בלא נדר אבל אם פוסק סתם הוא נדר. וכן בחכמת אדם כלל ז"א כריך אדם שירגיל א"ע שצכל דבר שרואה לעשות יאמר בלא נדר.

(כג) ואין אני תוהא. ל' חז"ל תוהא על הראשונות (קידושין דף מ' ע"ב), ואומר כך כדי לא להפסיד שכל המעשים הטובים שעשה, כ"ש בקידושין שם צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו בתוהא על הראשונות. וכ"כ הר"ן בנדרים דף כ"ב ע"ב שהמתחרט ותוהא על תעניות שנדר הפסיד את שכל תעניותיו. ומקור להתיר את הנדר אע"פ שאינו מתחרט על המעשים עצמם רק על ל' נדר, מגמ' נדרים דף כ"ב ע"א דללישנא קמא פותחין לנודר בזה דר' נתן הנודר כאילו בנה במה, אע"פ שאינו תוהא על קיום המעשים.

(כד) קבלה בלב. ק' דהא (שבועות דף כ"ו ע"ב) אמר שמואל גמר בלבו כריך שיצא בשפתיו, ולא מהניא מחשבה אלא בקדשים (שנא' פלג' נדיב לבו) ותרומה (שנא' ונחשב לבם) ולא גמירין מינייהו דהוּ שני כתובים הבאים כאחד. ובשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רכ"ב כתב ואנו מחמירין להתיר הסכמה בלב כמבואר בטוסתא היתר נדרים בערב ראש השנה, וכ' שם דהיינו בנדר שיש בו נטור מלוא דבהא כתיב פלג' נדיב לבו. ועדיין ק' שהוא נגד הגמ' דאין ללמוד מפלג' נדיב לבו דהוּ ב' כתובים הבאים כא'. וי"ל ע"פ מ"ש (נדרים דף ז' ע"א) איתקש דקה לקרבנות וכבר הבאתי את דברי הר"ן בדף ח' ע"א לדקה ל"ד וה"ה כל דבר מלוא. וכ"כ הרמ"א יו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ג שחש בלבו ליתן לדקה חייב וביאר הגר"א דאיתקש לקדשים. וכ"כ הרמב"ן והרא"ש והריטב"א בנדרים דף ח' להלכה איתקשו דקה ודבר מלוא לקדשים.

בספרי אין לי אלא שהוציא מפיו קבל עליו בנדר ובשבועה מנין ת"ל לאָפֶר אָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ ופי' רבנו הלל אם קיבל עליו בנדרה היינו שהתנדב בלבו שבועה כדכתי' בל נדיב לב מנין דנדרו נדר ת"ל לאָפֶר אָפֶר עַל־נַפְשׁוֹ משמע דאע"ג דלא הוציא בפיו אלא קאמר בנפשו הוּ נדר. וייתכן שגם ר' הלל מסכים שאין המחשבה כדבור אלא בנדר של מלוא.

(כה) ומתחרט אני ע"ז שלא אמרתי הנני עושה ד"ז בל"ז. כ"ש רבנו ירוחם (נתיב י"ד ח"ו) והרא"ש (נדרים פ"ב סי' ד') אם נהג אדם שלא לאכול בשר או שלא לשנות יין כריך התרה ויפתח בחרטה שנהג בו לשם נדר. ונפסק בשו"ע י"ד סי' רי"ד ס"א ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר.

מִצַּד הַדִּין^(כ) הַמִּתְחַרֵּט וּמִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה צָרִיךְ לְפָרוֹט הַנֶּגְדֵר^(כז)
 אֶךְ דְּעוֹנָא רַבּוּתִי כִּי אֵי אֶפְשָׁר לִי לְפָרְטִים כִּי רַבִּים הֵם^(כח)
 וְאֵין אֲנִי מִבִּקֵּשׁ הַתָּרָה עַל אוֹתָם הַנֶּגְדֵרִים שְׂאִין לְהַתִּיר
 אוֹתָם^(כט) עַל כֵּן יְהוֹנָא בְּעֵינֵיכֶם בְּאֵלוֹ הָיִיתִי פּוֹרְטִים^(ל):

(כו) מצד הדין. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ד קודם שיתירו לו כריך שיפרוט להם הגדר והסיבה שצבילה נדר, והוא מחלוקת בגיטין דף ל"ה ע"ב רב נחמן אמר אינו כריך לפרט את הגדר רב פפא אמר כריך ופסק כמו רב פפא. ובדיעבד אם לא פירט צפניהם את הגדר פסק בשו"ע שם שאין התרתו התרה. וזו דעת הרא"ש והרשב"א במס' גיטין (הובאו בב"י), וראה מהא דאמרו שם בגיטין זמנן דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר, משמע דאי לא יפרט כדבעי לא תהא התרה. אבל הריטב"א בפ"ט דנדרים כ' דדיעבד הוא התרה, ודברי הגמ' זמנן דגייז וכו' יש לפרש כמו פירש"י שאם יפרט מקצת בלבד, יתיר החכם על דעת כן, וכיון שאינו כן, נמאץ שאין התרתו התרה. ואין להקשות על הריטב"א אי דיעבד חלה התרה, מה הועילו חכמים להדיר את האלמנה, שהרי אין לנו לחוש לבי"ד טועין, ומן הסתם ישאלו אותה המחזירין את סיבת הגדר, וכשישמעו שנדרה בפני יתומים אם נהניתי מכתובתי לא יתירו לה.

(כז) לפרוט הנדר. פירש"י (בגיטין דף ל"ה ע"ב ד"ה כריך) לפרט הגדר היינו לפרש האיד נדרה כגון לפני היתומים, ובאיוזה תנאי נדרה אם נהניתי מכתובתי, ובהמשך (בד"ה וחכם) כתב דלמ"ד אינו כריך לפרט את הגדר, מספיק שיאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני. ולכו"ע מיהא חייב לומר על מה נדר. וכ"כ הריטב"א בפ"ט דנדרים. וכן בש"ך סי' רכ"ח ס"ק כ"ה מה דאיתא בש"ס ופוסקים כריך שיפרט הגדר, היינו שיפרט הסיבה. ולפ"ז התרה דהכא שאינו אומר כלל על מה נדר, נראה דלא מהניא אפי' למ"ד אין כריך לפרט את הגדר. וכן בערכין דף כ"ג ע"א תו"ד מר סבר שכו' דאי"ל לפרט הגדר כי אם הלשון שנדר בו אבל אין כריך לפרש למה נדר, עכ"ל, גם הם מסכימים דלכו"ע כריך לומר מה אסר על עצמו, אלא דלמ"ד כריך לפרט חייב להגיד לחכם כל לשון נדרו כפי שאמר לרבות כל התנאים שהתנה, ולמ"ד אי"ל כגי' שזכיר בקצרה מה אסר על עצמו.

(כח) כי רבים הם. אולי יש לפרש כי מחמת רובם אינו זוכר אותם, כדרך אדם שאינו זוכר מעשים שעשה פעמים רבות, אבל אם זוכרים, גם אם רבים הם, אין מחזירין לו אלא"כ פורטם, כאמור לעיל.

(כט) אותם הנדרים שאין להתיר אותם. מבוארים הם בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח – 1) בס"ה, אסר על עצמו הגיית בני העיר אסור להישאל לחכם מצני אותה העיר, שהרי הוא נהנה ממנו בהיתר זה, ולפי הטור, אסר הנאחו על בני העיר אינו נשאל לחכם ששם, שהרי החכם נוגע בהיתר זה והוא קצת כמתיר נדרי עצמו (ירושלמי נדרים פ"ה ה"ד; 2) בס"ו, נשבע שלא יהיה גבאי או נאמן מהעיר אינו נשאל לחכם שבעיר, והוא נלמד מהדין הקודם; 3) בסט"ו, אין מחזירין נדר של דבר איסור, והש"ך ס"ק כ"ו ביאר שזה כולל שני עניינים, א' נשבע שלא לעבור עבירה אפי' אינו אלא איסור מדרבנן, ב' שאמר קונם עלי פירות אם אעבור עבירה פלונית, ונראה מקורו מהגמ' בגיטין ל"ה ע"ב, וכ"כ הרמ"א בס' ר"ל כל נדר שיש בהתרתו נדוד עבירה אין להתיר; 4) בס"ז, אין מחזירין נדרים שעדיין לא חלו כגון שעמד בניסן ונשבע שלא יאכל בשר בחודש אייר (נדרים דף ז' ע"א; 5) בס"כ מבואר דין נדר על דעת חזירו, שאין מחזירין לו אלא"כ הודיעו למי שנדר על דעתו וי"א מדעתו ור"טו (נדרים דף ס"ה ע"א; 6) בסכ"א מבואר דין נדר על דעת רבים (גיטין דף ל"ו ע"א; 7) נדר על דעת המקום מבואר ברמ"א סכ"ב ומקורו בגמ' שבעות דף כ"ט ע"א על דעת המקום למה לי אלא כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו; 8) נדר לזדקה ומסרה ליד גבאי (סע' מ"ב; 9) נדר בשעת צרה מבואר ברמ"א סמ"ה; 10) בס' רכ"ט ס"ד בהג"ה מי שנשבע על דבר אחד ואמר שאם ישאל על נדרו אינו יהודי אסור לשאול על נדרו; 11) הא דתניא בתוספתא סוף פ"ב המודר הגאה מחזירו בפניו אין נשאלין לו אלא פניו (הובא בגמ' נדרים דף ס"ה ע"א) ונפסק ברמב"ם פ"ו משבועות ה"ז.

(ל) באילו הייתי פורטם. כיון שהחייב לפרט את הגדר הוא כדי שלא יבוא להתיר לו נדר שנדר לאפרושי מאיסורא או מגזל וכמבואר בגמ' גיטין דף ל"ה ע"ב ובבית יוסף סי' רכ"ח, אם אינו מבקש להתיר נדרים כאלה, יש להתיר לו למרות שאינו מפרט וכ"כ בפרישה סי' רל"ד אות מה. וכבר כתבתי דאפילו למ"ד אי"ל לפרט את הגדר, היינו שאין כריך לפרט את הסיבה או את התנאים, אבל עיקר נדרו מה אסר על עצמו ודאי כריך לומר לכו"ע. ולפ"ז י"ע אי מהניא כלל התרת נדרים דהכא ומה הועילו בתקנתם. אולם בתוספתא פ"ה דנדרים תניא נדר בניזיר בקרבן ובשבועה פותחין לו פתח אחד על כולם, אם אמר נדרתי ואינו יודע מה נדרתי פותחין לו פתח אחד על כולם עכ"ל התוספתא.

והמתירין משיבין לו ג"פ^(לז) בזה הלשון

הַכֹּהֵן^(לז) יְהִי^(לז) מִתְּרִים לָךְ הַכֹּהֵן מְחֻלִּים לָךְ הַכֹּהֵן שְׂרוּיִם לָךְ.
אֵין בֶּן לֹא נֶדֶר^(לז) וְלֹא שְׁבוּעָה וְלֹא נְזִירוֹת וְלֹא חֶרֶם וְלֹא אֶפֶר
וְלֹא קוֹנָם. יֵשׁ בֶּן מְחִילָה וְסְלִיחָה וְכַפָּרָה^(לז). וְכִשֵּׁם שְׁמִתִּירִין
בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה כֹּךְ יְהִי מִתְּרִים בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה^(לז):

(לז) ג' פעמים. כ"ש בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סע' ג' כילד היא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שרוי לך או מחול לך, ואע"פ שזפעס אחת כגי, וסמך לזה מדלמאר ר' יהושע (גיטין ס"ח ע"א) הותר הנדר הותר הנדר, וכן בב"ב דף ע"ד ע"א מופר לך מופר לך כגרסת הב"ח ולפי הגר"א (בבאורו סס) אמרו כן ג"פ. וכן בריטב"א פ"י נדרים נהגו לומר מותר לך שרי לך ג' פעמים. ומה שמרבים בלשונות התרה, אולי משום דתנן שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת ואמר רבא (נדרים דף י"ח ע"א) נשאל על הראשונה שניה חלה עליו, וה"ה לנדרים לדעת השו"ע (יו"ד סי' רכ"ט ס"ג), ולדעת השו"ע אינו יכול להתיר את השניה עד שתחול לכן פ' בסי' רכ"ח סמ"ו מי שגשבע על דבר אחד פעמים ושלוש צריך התרה לכל אחד ואחד וא"א להתיר את כולם בהיתר אחד (אבל דעת הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות הי"ז שיכול לישאל על השניה לפני שהתירו לו את הראשונה, וא"כ ה"ה שיוכל להתיר שתיהן בהיתר אחד, והב"ח בסי' רכ"ט ובנקודות הכסף שם השיגו על השו"ע וכתבו שאין הראשונים חלוקים על הרמב"ם בזה).

(לז) הב"ל. בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סמ"ו מתירין כמה נדרים לאיש אחד אפי' בהיתר אחד ומקורו בתשובות המיוחסות סי' רע"ד (הובאה בב"י) שהוכיח כן מהא דתנן (נדרים דף ע"ב ע"ב) דרך ת"ח עד שלא היתה יולאת בתו מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וה"ה להיתר חכם.

(לג) יהיו מותרים. בשל"ה ובסידור שער השמים יְהִי ליתא. ובבב"ב אפרים (ה"ר אפרים גרינבלט) ח"ד סי' קמ"ו נשאל למה בהתרת נדרים הגדפס בסידורים כתוב הנוסח הכל יהיו מותרים שמשמעו להבא והרי חכם עוקר הנדר מעיקרו וכו' והרי בשו"ע הנוסח של התרה מותר לך בלי המילה יְהִי. ותירץ ד'יהיו לא משמע דווקא להבא והעיקר שיאמר מותרים שמשמע למפרע. ובירושלמי (נדרים פ"ו ה"ד) הקשו איך ייחשב נדרים דשיל"מ והלא חכם עוקר את הנדר מעיקרו וזבתוס' פסחים דף מ"ד ע"ב כתבו דנזיר אינו דשיל"מ כיון שחכם עוקר נדר מעיקרו ונמצא שלא נאסר מעולם, ותירצו דאין עוקרו אלא מכאן ולהבא, ופי' בפני משה שאע"פ שהוא עוקרו מעיקרא היה אסור עד עתה מחמת נדרו ולכן חשבו דבר שיש לו מתירין. וכן בבב"ב דף ס"ז ע"א משמע שאינו עוקר לגמרי למפרע הפר א' מהם וקיים א' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו הפרה קמיתא דאידך בטלה לה. והקשה הר"ן דתניא (כתובות דף ע"ד ע"ב) המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת הלכה לפני חכם והתירה הר"ן מקודשת דחשבינן לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קידושין וותירץ דקידושין הם מעשה גמור, ואולי כוונתו שהקידושין תקפים מלד עצמם, רק שתלכס בתנאי, ולאחר ההיתר נודע שאין התנאי מבטל אותם, משא"כ ההתרה מלד עצמה לא יכלה לחול כלל בזמנה. וכן בשו"ע יו"ד סי' רל"ח סעיף י"ז מי שגשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועה ראשונה ונשאל על שבועה ראשונה יש להסתפק אי אמרינן שנפטר מידי שבועת שוא ותחזור שבועה שניה משבועת שוא לשבועת ביטוי כיון שמצאה מקום לחול, עכ"ל, ואם העקירה למפרע ממש, אין מקום להסתפק. וכן הבאתי לעיל שאינו יכול להתיר את השניה עד שתחול ע"י היתר הראשונה, ואם למפרע ממש, יתיר את השניה לפני הראשונה, ולכשייתר את הראשונה, יוכשר למפרע היתר השניה.

(לד) אין באן לא נדר. גם זה ל' התרה כ"ש בירושלמי פ' נערה המאורסה והזקן אומר אין באן נדר אין באן שבועה. ומלאנו במדרש (שמו"ר פר' מג) שהשתמש משה רבנו בשני הלשונות גם יחד ואמר מותר לך מותר לך אין באן נדר ואין באן שבועה.

(לה) מחילה סליחה וכפרה. זקוק הוא למחילה סליחה וכפרה אם עבר על הנדר, ואע"פ שהותר לו למפרע, כ"ש (נזיר כ"ג ע"א) וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה ווי"ג מחילה וכפרה ר' תוס' קידושין דף ל"ב ע"א ד"ה דמחיל וכאן נקט כולן וכשהיה מגיע ר"ע אלל פסוק זה היה בזכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה. עוד נר' שאריך כפרה כיון שעבר על איסור, כמו שכתבתי לעיל נדרים היו דבר שיש לו מתירין, ואין ההיתר למפרע לגמרי.

(לו) בבית דין של מעלה. במדרש ויק"ר (י' ה') שְׁאֵלְתִּי אֵל שְׁנֵאֵל הַקֹּדֶשׁ לְבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה וְהִתִּירוּ לוֹ נִדְרוֹ. ומצקשים שגם הם יתירו את הנדר. אי נמי יש לפרש יהיו מותרים גם בע"כ של ב"ד ש' של מעלה כביכול, כדמשמע מאהבת איתן (על עין יעקב) על ב"ב דף ע"ד ע"א שהיה בידי רבה בר בר חנה להתיר את שבועתו של מקום

ואח"כ יהא מוסר מודעה לפנייהם ואומר בלשון הזה

הרי אני מוסר מודעה^(לז) לפניכם ואני מבטל מכן וילהבא
מהשאקבל עלי פליהנדרים וכלשבועות^(לח) ונזירות ואפרים
וקונמות וחרמות והסכמות וקבלה בלב הן בהקין הן בחלום
חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה^(לט), ובאם שאשבח^(מ) לתני

למרות שצ"ד של מעלה לא הסכימו להחיר. אי נמי תפילה שאם ח"ו הקב"ה נשבע או נדר להיפרע ממנו, יישאל
צב"ד של מעלה ויתירו לו.

(לז) מוסר מודעה. כ"ס (נדריים כ"ג ע"ב) והרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר
שאני עתיד לידור יהא בטל, והוא שאמר ר' אלעזר בתוספתא (נדריים פ"ו ה"ו) הרי הוא מיפר נדרי עצמו עד שלא
ידור וכפירוש אב"י דרבא לא פליג עליה בהך, וטעמא כ' הר"ן (נדריים דף ע"ה ע"ב) כיון ששכח תנאו בשעת נדרו
ה"ל נדר בטעות ולא חל. ומ"ס בראש השנה, כ' הרא"ש ורבינו ירוחם וה"ה בכל עת שיראה. ובתוס' כתב דגם
יוס כיפור נקרא ראש השנה כדכתיב (ויחזקאל מ א) בראש השנה יחזקאל בן בוזיאל יחדש.

וכתבו הר"ן ורבינו ירוחם דהיינו דווקא נדרים ושבועות שבינו לבין המוקדם אבל נדרים ושבועות שבינו לבין חבירו,
אין מודעה מועילה להם שעל דעת חבירו הוא נודר או נשבע. ונפסק בשו"ע י"ד סי' רי"א ס"ד.

ול' הרמב"ם צ"ב נדריים ה"ד ואם לא זכר התנאי אלא אחר שגדר אע"פ שקיבל התנאי בלבו וקיימו הרי הגדר
בטל ואע"פ שלא הוסיף עתה החזרה בפיו. ועיין בכס"מ שלמד מדבריו שמיד שיזכור התנאי, עליו לבטל את
הגדר בלבו ולקיים את התנאי, ואי לאו, בטלה המודעה והגדר קיים.

עו"ס ברמב"ם ויש שמורה להחמיר ואומר והוא שיזכור התנאי אחר שגדר בתוך כדי דיבור. וכן הובא בשו"ע סי'
רי"א ס"ב יס אומרים שאין התנאי מועיל לבטל הגדר אלא"כ יזכרו תוך כדי דיבור לגדר ויאמר בלבו שהוא סומך
על התנאי ויש לחוש לדבריהם ע"כ. ובכוונת דעה זו נחלקו הפוסקים, הגר"א בדיאורו כתב שהיא שטת התוס'
בס' הר"י דרבא חולק על אב"י ולדעת רבא דהילכתא כוונתה לא מהניא מודעה ולכן אם לא יזכור את התנאי
תוך כדי דיבור לנדר, חל הגדר (וכ"כ בלח"מ הל' נדריים פ"ב ה"ד). אבל הט"ז לידד דכוונת השו"ע שאפילו אם
עבר זמן מרובה מהגדר, מיד כשיזכור בליבו את התנאי, תוך כדי דיבור, יחליט בליבו שהוא סומך על התנאי
ויבטל את הגדר וכו'. ומחמת ספק זה פס' בחכמת אדם כלל צ"ד שאין לסמוך על המודעה אלא לאורך גדול.

בגמ' ס' רב הונא בר חיננא סבר למדרשיה בפירקא א"ל רבא תנא קא מסתים ליה סתומי ואת דרשך ליה
בפירקא. ורבינו ירוחם כתב (נתיב י"ד ח"ג) פשוט שאין דורשין אותו דדרשה שלא ינהגו קלות ראש עמי הארץ
בנדריים עכ"ל. והקשה המאירי (פ"ג נדריים על המשנה) כיון שאין מפרסמים הלכה זו, האידך עושין כן בבית
הכנסת ותי' דהאידנא קילי נידרי ממילא ועוד תי' דהאידנא אין עמי הארץ מזויים.

והא שמוסר את המודעה בפני אחרים, אולי הוא מחמת דברי הרא"ש ורבינו ירוחם (הובאו בש"ך סי' רי"א סק"ב)
שכריך שיאמר כן בקול רם ובפרהסיא.

(לח) וכל שבועות. ברמב"ם פ"ב נדריים ה"ו יס מן הגאונים שאומרים אין כל אלו הדברים נוהגין אלא בנדריים בלבד
ויס מי שמורה שדן הנדרים והשבועות בענינים אלו אחד הם. והמאירי (פ"ג נדריים על המשנה) הסיק שהלכה זו
לא הוכרעה ויש לחוש לדברי המחמירים. אבל בפ"י המשניות כתב הרמב"ם וכן הדין בשבועה. וכן בשו"ע (י"ד סי'
רי"א ס"ד) פסק דמועיל גם לשבועות. וכ"פ בתשובת מהר"ם אלשיך סי' ק"ג.

(לט) חוץ מנדרי תענית בשעת מנחה. החרגה זו כדי למנוע שיקבל תענית במנחה ולא תהיה קבלתו קבלה, ואז אין
תעניתו תענית, כ"ס (תענית דף י"ב ע"א) כל תענית שלא קיבל עליו מצעור יוס לאו שמייה תענית (חזו"א אבן
העזר סי' קל"ז מס' נדריים פ"ג אות ה'). משמע מדבריו שקבלת תענית טעונה נדר וכ"כ כמה אחרונים (וכן
משמע מלבוש א"ח ריש סימן תקס"ב).

(1) אבל בהרבה בסידורים המזויים כמ"פ בנוסח קבלת תענית בלי נדר וכלי שבועה (כן בסידור שער השמים
להשל"ה, ובסידור דרך ישרה לבעל קיטור של"ה), משמע שקבלת תענית אינה טעונה נדר ואינה מענין נדר ואם
כן אין לורד להחריג נדרי תעניות בשעת מנחה ממסירת המודעה. (2) וכן בגמ' תענית דף י"ב ע"ב בל"ק אמר רב
יהודה אמר רב לזה אדם תעניתו ופורע כי אמריתה קמיה דשמואל אמר וכי נדר קיבל עליה וכו' והלא שמואל
עצמו לאמר (בע"א) כל תענית שלא קיבל עליו מצעור יוס לאו שמייה תענית, ואע"ג דדברי שמואל בל"ק לאו
הילכתא נינהו מ"מ יס ללמוד מהם דאין קבלת תענית כרוכה בהכרח בנדר, ולכן אי נמי נקטינן שמי קיבל
תענית, יס בקבלתו גם נדר, אולם גם אם אמר בלי נדר קבלתו קבלה. (3) וכ"כ הרמב"ן בהל' נדריים סוף פ"ט
וקבלת תענית לא חמירא כנדריים כדאמרינן התם גבי לזה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם
ולאידך ליטנא נמי דקאמר לא יהא אלא נדר, מ"מ נדר גמור לא הוי, ולכן אמרו בירושלמי שאם קיבל תענית
לשבת ויוס טוב אוכל ואינו כריך התרה ולוקה מכת מדרות מדרבנן ואף לפרוע אינו כריך. (4) וכל דברי הרמב"ן

מוֹדַעַה הַזֹּאת וְאֵדוֹר מִהַיּוֹם עוֹד, מַעֲתָה אֲנִי מִתְחַרֵּט עֲלֵיהֶם וּמִתְנֶה עֲלֵיהֶם שְׂיִהְיוּ כָּלָם בְּטָלִים וּמִבְטָלִים לֹא שְׂרִירִין וְלֹא

האלה הועתקו ע"י הרא"ש ס"ט. (5) בהשגת הראב"ד פ"ג נדרים ה"ט כתב שהריני בתענית אינו לשון נדר. ובכס"מ ס"ט כ"כ בשם הרא"ש והר"ן בפ"ק לתענית. (6) וכ"כ הריטב"א במס' תענית דף י"ב ע"א דקבלת תענית היינו כדי לעשות קצת לדבר. (7) והר"ף כ' שם כל תענית שלא קבילה מבעוד יום לא שמה תענית שנא' (ויאלף א' (7) קדשיוצום. (8) ובפ"א לתענית על הא דנחלקו אם גמר אינו אוכל או יאן אינו אוכל (דף י"ב ע"א), כתב הר"ף לאיסורא דרבנן ולקולא הלכך אם לא יאן אוכל וסותה עד שיעלה עמוד השחר, ועיי"ש ברא"ש שהביא את הראב"ד שפסק לחומרה והקשה עליו למה פסק בשל סופרים הלכה כאיכא דאמרי לחומרה, ותי' שמה לא חשיב ליה מדברי סופרים דקיום נדרו הו' לאורייתא, וכ"כ בשיטת הראב"ד וליה לא סבירא ליה, משמע מהר"ף והרא"ש שהאוכל ביום שקיבל בו תענית אינו עובר על כל יחל ויהאווה עם מ"ש הרא"ש נדרים פ"א סי' ג' בעי רבא יס יד לזקה או אין יד לזקה ולא איפשטיא ותיקו לאורייתא לחומרא. (9) ובנמוקי יוסף סוף פ"ט נדרים (בסוף פיסקא דפותחין בשבתות) כ' דהעובר על קבלת תענית עבר על דרבנן ולוקה מכת מרדות. (10) ובתענית דף כ"ד ע"א דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אודעינהו לר' יוחנן ור"ל, לזכרא אודעינהו, אל"ר ר"ל לר"י הא לא קבלינא עלן מאורתא, אל"ר אנן בתרייהו גריינן, אע"ג דוודאי אין קבלת הנשיא מחילה דין נדר ואיסור כל יחל, טובה היא להיחשב קבלה לכל העם. (11) וכן בר"ן נדרים דף כ"ב ע"ב דמי שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת ומבקש להחיר את נדרו, משמע שאינו מפסיד שכן תעניתו אי"כ תוהא על הראשונות אע"פ שהחירו את נדרו בהתרה דמעיקרא ומשמע שאע"פ שצטל הנדר, קבלת התעניות לא בטלה. (12) וכן במגיד משנה פ"א מהל' תעניות ה"ט כתב אין קבלת התענית נדר גמור וחמור. (13) ובכס"מ (פ"ג מהל' נדרים ה"ט) אם אמר הריני בתענית אין לו דין נדר, ובסוף דבריו, הרי ברור שהוא (הרמב"ם) מחלק בין קבל עליו תענית בלשון נדר לקיבלו בלשון קבלת תענית בעלמא. (14) בשו"ע יו"ד סי' רט"ו ס"ג קבלת תענית אינה לשון נדר. (15) בשו"ע אל"ח סי' תק"ע ס"א יחיד שקיבל עליו תענית כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וי"ט או ר"ח חנוכה ופורים או עריו"כ אם קיבלו בלשון תענית בעלמא אינו צריך התרה, ועיי"ש במג"א סק"ב דה"ה אם אמר הריני נודר להתענות יום לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' וה' כל ימות השנה אל"כ להתענות בר"ח אל"כ התרה. (16) ברמ"א אל"ח סי' תקס"ח ס"ב ואם קיבל עליו התענית בזמנה צריך להתענות יס אומרים שאם מוטער הרבה בתעניתו יכול לפדותו בזמנו וה"ה באונס אחר ונראה דוקא אם קיבל עליו התענית בעלמא אבל אם קיבלו דרך נדר צריך לקיים נדרו. (17) וכן בערוך השולחן אל"ח סי' תקס"ב הסיק שלדברי רוב הראשונים המקבל תענית בשעת מנחה אינו חייב לאום מלפניו. (18) וכן במשנה ברורה (סי' תקס"ב ס"ק ל"ט) כשמצרכין בשבת שאחר פסח וסוכות מי שקיבל עליו להתענות בה"ב והעם אומרים אמן זהו הקבלה ואי"ל לקבלו עוד בזמנה שלפניו ומ"מ אם רואה אח"כ שלא להתענות הרשות בידו. (19) וכ"כ בספר תשובות והנהגות (ה"ר משה שטרנבוך) ח"ב סי' רנ"ו דקבלת תענית בלי נדר מועילה. (20) וכן בספר שצט הלוי (ה"ר שמואל וואזנר) ח"י יו"ד סי' קנ"ו בתשובה לה"ר אלחנן ברלין כ' לקיים נוסח סידורי מ"פ לקבל תענית בלשון בלי נדר. (21) ודע כי בשל"ה ובסידור שער השמים להשל"ה בנוסח המודעה ליתא חוץ מנדר תענית בשעת מנחה.

וודאי יס פוסקים דקבלת תענית סתם הויא נדר, כ"ש הריטב"א בסופ"ט נדרים וכן בתענית (דף י"ב), וביאר דאינו נדר איסור אלא נדר הקדש, פי' קבלה לעשות מצוה. לפי דבריו נראה שעובר על כל יחל, ועיין בט"ז יו"ד סי' רל"ב ס"ק י"ג שהצריך היתר בקבלת תענית. אולם גם אלה יסכימו שהמקבל תענית בלי נדר קבלתו קבלה ומקבל שכן על תעניתו.

ועוד ראיה שאין קשר בין קבלת תענית לחיוב לאום מלאתי בבית יוסף אל"ח סי' תקס"ח שכתב וז"ל פסק הרמב"ם נדרים פ"ד ה"ז הנודר לאום עשרה ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד והולך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול הרי זה אוכל ופורע יום אחד שהרי לא קבע הימים בתחילת הנדר וכן נראה שהוא דעת הרא"ש בזה שפירש הירושלמי דקאמר דביום סתם לזה ופורע היינו שקיבל עליו להתענות יום אחד ובמנחה קיבל עליו להתענות אותו תענית למחר ובשציל קבלתו לא מיקרי יום זה דמשמע הא אם לא קיבל עליו קודם לכן להתענות עשרה ימים אלא בזמנה קיבל עליו להתענות למחר מיקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו וכו' ולענין הלכה כיון דהרמב"ם סובר דהיכא דלא נדר להתענות קודם לכן סך ימים אלא קיבל עליו סתם להתענות ביום זה אין יכול ללוותו כלל אפי' מפני דבר מצוה והרא"ש בפ"ק דשבת משמע דהכי ס"ל הכי נקיטין. עכ"ל בבית יוסף. עולה מדבריו שאכל מי שנדר להתענות עשרה ימים, ומקבל תענית בזמנה אדעתא דנדרו הראשון, אין קבלתו נדר כלל, ולכן יכול ללוות את התענית, ואינו עובר על כל יחל, ואפי' קבלתו קבלה ותעניתו תענית ומתפלל ענו.

(מ) ובאם שאשכח. כ"ש (נדרים כ"ג ע"ב) ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

קִיּוּמִין וְלֹא יִהְיוּ חֲלִין כָּלֵל וְכָלֵל בְּכֶלֶם מִתְחַרְטָּנָא בְּהוֹן מִעֲתָה
וְעַד-עוֹלָם^(מא).

(מא) מעתה ועד עולם. ואע"פ ששנו הרו"ה שלא יתקיימו נדריו כל השנה (נדריס דף כ"ג ע"ב), יכול להתנות כך גם לעשר שנים או לכל זמן שירצה (רמב"ם בפ"י המשנה) וכן במשנה תורה (נדריס פ"ב ה"ד) כל נדר שאדור מכאן ועד עשר שנים.

מקורות

גולדשמידט : תחת שם זה כלולים סליחות כמנהג ליטא, סליחות כמנהג פולין, ומחזור יום כיפור שהוציא אחד החוקרים המרכזיים בתחום הפיוטים בדור שלפנינו. רובם המכריע של התיקונים מבוסס על עבודותיו של גולדשמידט.

פראג 1 : סליחות פראג רל"ה כמנהג פראג, כאשר בסוף הספר מופיעות הרבה סליחות כמנהג אשכנז.

פראג 2 : סליחות פראג שמ"ז כמנהג אשכנז, המהדורה הראשונה של הסליחות מסודרות כמנהג אשכנז.

בזל : סליחות בזל ש"ס כמנהג אשכנז, שכולמו כמה עמודים עזרי על ידי החכם ר' זאב יצחק דינר שליט"א, מהעותק שנמצא בספרייה הלאומית בירושלים. מעיון בעמודים אלה עלה כי הנוסח קרוב לפראג 2.

פד"ם : סליחות פיוזה די סאקו כמנהג האשכנזים שבאיטליה, אולי משנת רל"ה. סליחות אלה לא נוקדו בדפוס, אולם קיים עותק עם ניקוד שהוסף בכתב יד.

וניציאה : בפני היו 3 מהדורות של הסליחות כמנהג האשכנזים שבאיטליה אשר נדפסו בז'ניאה בשנים ש"ח, ש"ט, ש"ס. הנוסח של שלוש מהדורות אלה מאוד קרוב.

אויגשפורג. סליחות אויגשפורג שנת רל"ו כמנהג האשכנזים שבאיטליה. בסוף הספר מופיעות כמה סליחות כמנהג שוואבן.

כת"י גירנברג. כת"י מפורסם המכיל סליחות רבות.

סליחות ופזמונים ר' גרשום מאור הגולה : מהד' הברמן ירושלים תש"ד.

פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק. מהד' הברמן ברלין ירושלים תרל"ח.

פיוטי ר' אליה בר שמעיה. האקדמיה האמריקאית לענייני יהדות תשל"ז.

פיוטי ר' אפרים בר יעקב. מהד' הברמן ירושלים תשנ"ט.

פיוטי ר' שלמה הבבלי. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים תשל"ג.

האדאמאר. סליחות כמנהג עלזאס מעץ תרע"ב בהגהת ר' משה זידינגן. על מהדורה זו שאינה מבוססת על כתבי יד הסתמכתי רק לענייני ניקוד ודקדוק.

דורלאכער. מחזור ליו"כ נדפס בפאריז דפוס ראשון תרי"ב, מבוסס בעיקר על מחזור האדאמאר תקע"ז שהוגה על ידי ר' משה זידינגן.

דפוסי מ"א. ספרי הדפוס כמנהג אשכנז שהיו בפני, אמשטרדם תכ"ד, אמשטרדם תע"ב (המוכר בשם המסביר), הומבורג תקי"ז, מחזור זולצבאך תק"ל, מעץ תקמ"ה (מאיי). נוסח דפוסי מ"א קרוב אחד לשני.

זולצבאך : מחזור זולצבאך תק"ל, עם סליחות כמנהג אשכנז.

מ"פ. נוסח המצוי בסדורים או סליחות כמנהג פולין.

ערוגת הבושם. פי' על פיוטים וסליחות מזמן הראשונים, ממנו ניתן להבין מה היה הנוסח לפניו.

כת"י לונדון. כת"י Add 27,205 בזמזאון הבריטי.

מטיב שפה. סליחות כמנהג פראג (בעהמון מעהרן ואונגארן) קראטאשין תקל"ט.

רעדעלהיים תקצ"ד. סליחות כמנהג אשכנז נדפסו לאחר פטירתו של ה"ה ר' אברהם לאור סליחות כמנהג אשכנז "מוגהות על פי ר' ואלף היידנהיים שהגיה על פי כתבי יד" עם פירוש של ר' שלום כהן. לפי המבוא, הגהות ה"ה נלקטו מספר הסליחות זו הוא השתמש.

כת"י קע"ט. כת"י Heb. 34°1114 בספרייה הלאומית בירושלים.

וילהרמרשדורף תע"ד. סליחות כמנהג פיורדא.

הנוסחאות הקבועים

את הנוסחאות הקבועים בסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, נאלצתי לתקן במספר מקומות כפי שיפורט.

א מלך יושב – מְהִילָה לְחַטָּאִים. הנוסח בסליחות כמ"א היה מְהִילָה לְחַטָּאִים אלא שה"ה תיקן חַטָּאִים ונימוקיו במחזור כל נדרי – לְחַטָּאִים לְפִשְׁעִים. זה"א הידיעה, כן נמצא בכל הספרים, וה"ה תיקן לְחַטָּאִים לְפִשְׁעִים וכן בתפילת נעילה היה כתוב לְפִשְׁעִים ותיקן רו"ה לְפִשְׁעִים ואני דבקתי בנוסח הישן, כיון שר' שצתי סופר בסידורו מסביר שהוא נכון זה"א הידיעה שלפני הקב"ה ידועים הם – עֲשֵׂה צְדָקוֹת. בצירה תחת הסימן כל' הכתוב (תהלים קג ו) וכן ניקד גולדשמידט וכן ניקד בסליחות מעץ תקמ"ה – וְרִיבָה. בשווא תחת ה"ו כרוו"ה וכלה"כ (מ"א יח מה) – לֹא בְרַעְתָּם תִּגְמוּל. כן הוא אצל רו"ה ובכל הספרים – הוֹרִיתָ לָנוּ. כן הוא אצל ה"ה ובהרבה סליחות כמנהג פפד"מ.

שומע תפלה – יְבֹא בְּשֶׁר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֶיךָ יי: המילה יי חסרה בסליחות רעדעלהיים אבל נמצאת במחזור ה"ה של כל נדרי, וכן בכל ספרי הסליחות שראיתי. – לְפָנֶיךָ יי אֲהִינּוּ יִבְרָעוּ וְיִפְלוּ וְלִבָּבֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְגַּבֵּר: משפט זה שאינו פסוק נמצא בפראג שמ"ז, בזל ש"ס, אמשטרדם תכ"ד, ובהרבה ספרים כמנהג פפד"מ, ונראה כי הוא מנהג פפד"מ, אבל האשכנזים שבאיטליה ובני פולין אין אומרים אותו. ומ"ס בדברי קהלות שאין אומרים אותו בפפד"מ בלי

כל נדרי, אינו לעניינו שהרי כליל כל נדרי הנוסח של שומע תפלה שונה מימי הסליחות. משפט זה נמצא גם בסדר טרויש, וכן במחזור וורמיזא (תפילת כל נדרי).

4 ארך אפים – וְתִקְשִׁיב מְנוּ מְאֹמֶר. (ולא ממנו) כן הוא אלל הרו"ה וכלל הספרים.

מה נאמר – בִּי כְּגִבְהַ הַשָּׁמַיִם עֲלֵה אֶרֶץ בְּן הַגִּבֹּר חֲסִידְךָ עֲלֵינוּ: פֶּרַח מְזֻרָח מְפֻעָרָב בֶּן תִּרְחִיק מְפֻנֵּי אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: פֶּרַח אֵב עֲלֵי־בָנִים בֶּן תִּרְחִיק יְיָ עֲלֵינוּ: בְּג' פסוקים אלה החסירו בסליחות רעדעלהיים את המילה בֶּן אבל היא נמצאת בכל הספרים שראיתי לפוס וכת"י.

ואתה קדוש – ועתה יי אבינו אתה וכו': אתה יי לא תכלא רחמיך וכו': שני פסוקים אלה אינם מופיעים בסליחות הראשונות כמנהג פפד"מ פראג ר"ה (בחלק המוקדש למנהג פפד"מ), פראג סמ"ז, בזל ש"ס, אמסטרדם תכ"ז, ואף לא במחזור כת"י קע"ט (סליחות זה"ב ותעניות) לכן נראה כי אינם מתקנת חכמי פפד"מ, ואף ביו"כ שחרית מוסף ומנחה אין לאומרם, ובכל נדרי ל"ע (שהרי גם נוסח טוב ה' של כל נדרי שונה מימי הסליחות והרו"ה כתב שבק"ק אין לאומרים, ובמחזור יד כל בו בכל נדרי כתוב על שני פסוקים אלה א"א).

זכר לנו ברית – הראשון במו וכל השאר במו. כן הוא ברוב ספרי הסליחות (פראג ר"ה, וניאלה ש"ח, ש"ח, פראג סמ"ז, וניאלה ש"ס (הן בסליחות והן בכל נדרי), בזל ש"ס, אמסטרדם תכ"ז, אמסטרדם תע"ז, וניאלה תע"ז, פיורדא תק"ט (כמנהג פולין), הומבורג תקי"ז בסליחות, זולצבאך תקי"ז, יד כל בו, זולצבאך תק"ל (בסליחות), אלטונה תקפ"ו, וילהרמק דורף תע"ט) כמו שהבטחנו זה לבדו חולס וכל השאר קמץ. אבל בחלקם כולם קמץ (פיובה די סאקו רל"ה, אויגספורג רל"ה, מחזור אויגספורג רל"ו, מעגלי זכד ש"ז, הומבורג תקי"ז בכל נדרי וביו"כ, זולצבאך תק"ל (כל נדרי וביו"כ), מחזור יו"כ של הרו"ה, רעדעלהיים תקל"ד; גולדשמידט ניקד מקתם בחולם ומקתם בקמץ ולא ירדתי לסוף דעתו).

4 רחום שמך – לְמַעַן אֲמַתְךָ. כן ניקד הרו"ה במחזור כל נדרי, בניגוד לכל ספרי הסליחות הישנים. ותימה למה שינה אותו מהשענות שם ניקד לְמַעַן אֲמַתְךָ ואף הצדיק ניקוד זה (ראה נימוקי הרו"ה בנספחים לסידור רש"ס). את הניקוד אֲמַתְךָ, יש לתמוך בדברי המהרי"ל בהלכות ראש השנה כל חיבה שמסיימת לך מן תך היה אומרו בסגול. וכן ניקד בסידור הרש"ס בהשענות. גם אני הלכתי בעקבות הגי' אשלי בדברי. שוממות היב'לך. (ולא שְׁמֻמֹּת) כן בכל הספרים לפוס וכת"י וכן לה"כ (ישעיה מט יט; ישעיה סא ד; דניאל ט יח; דניאל ט כו) גם שְׁמֻמֹּת נמצא בלה"כ (ירמיה כה יב ומקומות אחרים) אבל אינו נמצא בספרי הסליחות.

ענגו יי ענגו – הסדר בסוף הפיוט בימי הסליחות ע' אָבִיר יַעֲקֹב ע'; ע' עֲזַרְתָּ הַשְּׁבָטִים ע'; ע' מִשְׁגָּב אֲמֹהֹת ע'; ע' אָבִי יְתוֹמִים ע'; ע' דִּין אֲלֻמְנוֹת ע'; כן הוא בכל ספרי הדפוס כמנהג פפד"מ ואכל אמסטרדם תכ"ז מִשְׁגָּב אֲמֹהֹת לפני עֲזַרְתָּ הַשְּׁבָטִים, וכן בדברי קהלות אבל בסליחות רעדעלהיים סדר אחר עם האספות והוא הנוסח של ליל כל נדרי.

מי שענה – עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. (ולא על גב) כן הוא בכל ספרי הדפוס וכן אלל גולדשמידט.

שומר ישראל – בְּשָׁלֹשׁ קְדוֹשֹׁת קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ. רבו שינויי הנוסחאות בין הספרים במאמר זה. ואני רשמתי כפי שהוא מנהג פפד"מ לפי עדות קע"י ניו יורק.

הפזמון

פיוט הנקרא פזמון נאמר על ידי החזן, אלל שקהל חוזר על המאמר הראשון מיד אחרי שאמרו ש"ץ ושזו בסוף הפזמון. ועל השם פזמון נאל הר"י מיגאש בתשובה ר"ד והשיב וז"ל וכן מלת פזמון הוא הדבר שחוזרין לאומרו פעמים רבות וזה שבעלי לשון זה קוראים את האיש החוזר לשנות דבריו פעם אחר פעם וחוזר על הדבר פעמים רבות פזמאנ"ה וכן הפזמון להיות לעולם סוד וחוזר על כל בית ובית מבתי השיר קראוהו פזמון. עכ"ל. ורוב הפזמונים תיקו להם הפייטן חוזר כמו בסימן ד' לשמוע אל הרנה ואל התפלה או בסי' ט' אולי יהום עם עני ואביון, כאשר כוונת הפייטן היתה שיחזרו עליו בסוף כל מאמר ומאמר. אולם בני אשכנז לא נהגו לחזור על החוזר אחרי כל מאמר אלל רק בסוף הפזמון, ולכן כתב בדברי קהלות יוס כ"ד כי פזמון הוא סליחה שסופה כסוף מאמרה הראשון. ומנהג זה ישן נושן כבר מתחילת האלף הסיסי. חריגים למנהג זה הם הפזמונים לער"ה וער"כ שופט כל הארץ (סי' ג), זכור ברית אברהם (סי' נה) וירצה צום עמך (סי' קיא), בהם החוזר נאמר ג' פעמים, במקומו בסוף המאמר הראשון, ושזו בסוף המאמר השני, ופעם ג' בסוף הפזמון. נראה כי תופעה זו קשורה עם מנהג עתיק, נשמר באמסטרדם ובורמז שבג' פזמונים אלה הציבור חוזר על המאמר הראשון ג' פעמים, מיד אחרי שאמרו ש"ץ, אחרי שאמר ש"ץ את המאמר השני

ובסוף הפזמון וכן נוהגים בפפד"מ ביו"כ לפזמונים שופט כל הארץ, שרי קודש בשחרית וזכור ברית אברהם בנעילה.

מאחתי פזמונים שבהם כוונת הפייטן לא היתה לתקן חוזר כלל ועיקר ואלה הם, שופט כל הארץ (סי' ג), יי יי (סי' כד), הורית דרך תשובה (סי' סו) וכן בפזמונים ל' בטבת, תענית אסתר וי"ז תמוז, ועם זאת בני אשכנז איחדו את ארצות ארצות הפזמונים וגם באלה נהגו לסיים את הפזמון בחזרה על סוף המאמר הראשון.

נפילת אפים בסליחות בערב ראש השנה

ז"ל המהרי"ל : בערב ראש השנה בהשקמה לסליחות נופלים לתחנון ובתפלת יושר אין נופלין. הג"ה וא"ת לא יפלו בסליחות אפי' בערב ר"ה מאי שנא מעיו"כ ושאר עיו"ט ושמא אוחס שרגילים ליפול משום שרגילים לסיים סליחות קודם עלות השחר עכ"ל. וביאר במג"א סי' תקפ"א ס"ק י"ג בכוונת הגהת המהרי"ל שאף אם אירע שהמשיכו עד היום נופלין. ול' המהרי"ל עצמו מוכיח כן, שלא כתב באשמורת, אלא בהשקמה. אף מדברי קהילות עולה שלעולם לא נמנעו בפפד"מ מלומר תחנון בסליחות בערב"ה.

ולעיל מיניה כתב המהרי"ל וכן בערב ראש השנה שדרך הנערים והבחורות לאכול קודם עלות השחר, ויזכרו במאור שיהא עדיין לילה ובהמשך דבריו כתב שבשבע ראשון לסליחות מתחילין את הסליחות אחר עלות השחר. משמע מדבריו שלא הקפידו לסיים את הסליחות בערב"ה לפני עלות השחר, ואפ"ה המהרי"ל עצמו כתב ליפול לתחנון בסליחות.

ל' הטור א"ח סוף סי' תקפ"א ונוהגין באשכנז שאין נפילת אפים בערב"ה כמו בשאר עיו"ט אע"פ שנופלין על פניהם בבוקר באשמורת (ונפסק בשו"ע). ויש לדקדק למה לא נקט איפכא שנופלין על פניהם בסליחות אע"פ שאין נפילת אפים בשחרית. ונראה שהוא מכוון כנגד דבר שבוילי הלקט וז"ל הימים הללו ימי תענית ותפילה הן הילכך ערב"ה שחרית אין נמנעין מליפול על פניהן ולומר וידוי שהרי משכימין לשחרית לתחנונים עכ"ל שהוכיח ליפול על פניהן בתפילת שחרית ממה שתיקנו להשכים לסליחות. ע"ז בא הטור לומר שאע"פ כן באשכנז נהגו שאין נפילת אפים בשחרית להשוותו לשאר עיו"ט, והטור ודאי מודה דער"ה לאו יום שמחה הוא אלא יום תענית ותפילה והוא עצמו הורה לאוס דו, אלא רק לענין זה שלא ליפול שחרית נהגו להשוותו לשאר יו"ט. ולפי זה קושית הגהת מהרי"ל מעיקרא ליתא, שהרי ודאי ערב ראש השנה ראוי מצד עצמו ליפול על פניהם. וגם מל' הטור שכתב בבוקר באשמורת, ולא כתב באשמורת גרידא או באשמורת הבוקר, יש ללמוד שגם אם האיר הבוקר יש נפילת אפים בסליחות.

אבל מנהג נירנברג ופירדא שלא ליפול על פניהם אחר עלות השחר, וכן מאזין בסליחות כמנהג פירדא, וכ"כ בספר מעגלי דקדק שמחברו יליד נירנברג, וכן מנהג כהופן וכפי ששיער בספר מקום שנהגו, בכהופן אמרו סליחות כמנהג פירדא, ולא כמנהג פפד"מ.

נוסח הפיוטים

נוסח פיוטי הסליחות לקחתי מסליחות רעדעלהיים תרמ"ה שערך ר' יצחק בן אריה יוסף דוב המכונה זליגמאן בער. עם זאת, במקום הנורד לא נמנעתי מלשפר את נוסח תרמ"ה, וסבורני כי ר' בער בעצמו היה מסכים עם רובם המכריע של השינויים.

בסוגריים מרובעים יופיע [] הנוסח של ספר זה, בסוגריים עגולים () הנוסח של תרמ"ה, ובהמשך, המקורות לשינוי. אם מופיע בסוגריים מקורות לאחר סימן הסליחה כמו : ב (ע"פ וניציאה ואויגשבורג), כל השינויים באותה סליחה מול ספר תרמ"ה מבוססים על הנוסח המופיע במקורות אלה [ועדיין הנוסח מבוסס בעיקר על סליחות תרמ"ה].

ב (ע"פ וניציאה, אויגשבורג, פראג, זולצבאך תק"ל, וילהרמרשדורף תע"ד) – [עלך] (כבד עלך) פראג 1 ; [לעמך] (עלינו).

ג (ע"פ גולדשמידט) – [וצדיק] (תצדיק); [ברשומיך] (ברשמך).

ו (ע"פ גולדשמידט) – [טמאים] (טועים); [נצור נתעב לאליה לקבל] (נטות מדרכיך ותהו לקבל); [רבה המהומה] (רוח תגרות); [ביניהם] (מביניהם); [החישא למו] (החישא לנו) פראג, אמשטרדם תכ"ד.

ז (ע"פ גולדשמידט) – [להשיב להם] (להשיב); [טמאה] (אליל); [מי חלציו] (מחלציו); [הפושט] (הפושט יד); [בלוע] (בלועה).

ט (ע"פ גולדשמידט) – [פשוהי] (שפוחי) רוב הספרים; [מכורין] (מכורים) כל הספרים; [כמו בפין] (ובפי) כל הספרים.

י – [ועל הגוים] (ועליהם) פראג 1, כת"י קע"ט, פד"ם, כת"י לונדון; [מאתך] (מאתך) גולדשמידט, כת"י לונדון.

יא (ע"פ גולדשמידט) – [לְעֵמֶל וְיָנַע] [לְעֵמֶל וְיָנַע]; [תרחם] [תקיף] כל הספרים.
 יב (ע"פ גולדשמידט) – [וכמה צרות] [וכמה רבות]; [רעי גוים] [רעים].
 יג (ע"פ גולדשמידט) – [בְּקֶשֶׁה] [בְּקֶשֶׁה]; [סגלתך דוחק וכו'] [סגלתך דוחקת וכו']; [שכול וכו'] [שבור וכו'].
 יד (ע"פ גולדשמידט) – [שעיר והותנו] [שעבוד מלכיות] כל כת"י, ספרי פולין, פראג 1.
 טו (ע"פ גולדשמידט) – [כשתים] [בניבותים]; [לאבדון] [אבדון]; [סמכה] [תמכה]; [זְנָחָה] [זְנָחָה]; [מְמָאָה] [מְמָאָה].
 יז (ע"פ גולדשמידט) – [ולוקים] [ולקוים]; [ושלמון] [שלמון].
 יח (ע"פ גולדשמידט, פד"ם) – [וסור ערל וטמא בעלי דבבם] [סור מעליהם כל בעלי דבבם]; [מפשל ונבל כמור] [תער הנבלים] [טהורי לב עקיף משליכים יהבים].
 יט – [לחננו] [לחננו] [לחננו] גולדשמידט, כל כת"י, פראג 1; [נושקין] [מושכי] רוב כתבי היד.
 כ (ע"פ גולדשמידט) – [עדן] [ועדן].
 כא (ע"פ גולדשמידט) – [בבחה] [בבחה]; [ויתור צחן] [ויתור צחן]; [להחשב] [להשיב]; [מקצור דעה] [מקצור רוח]; [עבדים].
 כב (ע"פ גולדשמידט) – [נהרותיה] [נהרה]; [קרוב יום יקראו נוצרים וכו'] [קרוב יום גאלת אסורים וכו']; [קבצו] [לקבצו]; [שפר חציד מוגי מועימד] [שלח חציד ותהם מועימד]; [נמסד לצרים להגירם] [נמסר לצרים להגידם].
 כג (ע"פ גולדשמידט) – [וענותם] [ענותם]; [דורף פורה ונצחם יזה] [דורף גת ונצחם יזה]; [פושל רבה] [פשל רבה]; [בנצור נאפוף] [בנצור נאפוף]; [ויהיו] [ויהיו]; [צמות בקצפה שוחחים לתלוי] [צור עולמים הושיענו בגלוי]; [ריבה ריבנו מעם חרמד וכו'] [ריבה ריבנו למען חסדך וכו'] פראג 1, אויגשפורג, פד"ם.
 כד (ע"פ גולדשמידט) – [יהו] [יהי].
 כו (ע"פ פזמונים וסליחות ר' גרשם) – [לכלכלה] [לכלכלה]; [משאון מורדיד] [עם ידידיד]; [שארם המק ושלזנם תמם וכו'] [שלא יהיו בניד למקמם וכו'].
 כז – [הימצא] [הימצא] רעדעלחיים תקצ"ד וכן משמע מערוגת הבושם; [מרצה עתה] [מרצה עותה עתה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה, פראג 2; [זכות] [זכות] ערובת הבושם אויגשפורג, פראג 2; [אחר גזרה] [אחר רוע גזרה] פיוטי ר' אליה בר שמעיה פראג 1 אויגשפורג פראג 2; [וצמר גזו] [וצמר צהר גזו] פיוטי ר' אליה בר שמעיה פראג 1 אויגשפורג פראג 2; [שלמים להולמים] [שלמים תמימים להולמים] פיוטי ר' אליה בר שמעיה פראג 2; [בְּרִית וְרִטָּה] [בְּרִית וְרִטָּה] תיקנתי על פי לה"פ (הסע יג א) בְּדִבְרֵי אֶפְרַיִם רִיתָה. לז"צ ניקד ו"ו החיבור בקמץ, כמו שניתן לעשות כאשר הניגון זרע המלה. זה קורה בד"כ בטעם מפסיק, אבל מאלנו ופרץ וקדמה בטעם משרת, וכבר תמה ע"ז בדברי קהלות. ומ"מ כאן שהוא בסמיכות, אינו נראה כלל לנקד ו"ו החיבור בקמץ, וכן לא ייעשה.
 כח – [וחקור] [חקור] דפוס מ"פ; [שוואלת] [נשאלת] דפוס מ"פ.
 כט (ע"פ גולדשמידט) – [צת] [צת] פראג 2+1, כת"י לונדון, ערוגת הבושם, רוב כת"י; [טוען] [תוען]; [מתוק] [מתוק]; [ומכלב] [ומכלב] כל כתבי היד, כת"י לונדון, אויגשפורג, פראג 2+1; [לך] [לב] כל כתבי היד; [נקל] [נקל] ע"פ ערוגת הבושם כמו נקל מהיותך לי עבד (ישעיה מט ו); [נשוי נשוי] [נשוי נשוי]; [הסתתם] [הסתתם] כל הספרים; [עז עין עין] [עז עין עין] כל כת"י, אויגשפורג.
 ל – [רודי יפה וידקר] [רודי יפא וידקר] [רגז מעמו יעקר וכו'] כל הספרים.
 לא (ע"פ גולדשמידט) – [קמעה] [קמה]; [תומכים] [תמוכים]; [צדקותם] [צדקותם].
 לב (ע"פ גולדשמידט) – [בצדקתנו] [בצדקתנו]; [גם] [אף]; [בלו] [בלו]; [יבוא] [תבוא].
 לג (ע"פ גולדשמידט) – [מערכי לב משנה] [מערכי לב משנה]; [ואפל] [באפל]; [ומחלל] [ומחלל].
 לד (ע"פ גולדשמידט) – [גדלתך] [גדלתך] [כת"י נירנברג, ערוגת הבושם : שהי היא גדילה שלך שגילתה ורוממה]; [בא חמוץ בגדים] [בבא חמוץ בגדים] כל כת"י, פד"ם, פיזארו רע"ז, אויגשפורג רע"ז, וכל ספרי וניציאה וכן בערוגת הבושם; [אחר] [אגוד] פראג 2+1, פד"ם, אויגשפורג, כל ספרי וניציאה; [שנים שחוקים] [הרוקים] כל הספרים; [העדת והחקים] [העדות והחקים].
 לה – [ויחקה] [ויחקה] האדמאר.
 מ גולדשמידט – [מיד] [מקו] גולדשמידט; [עקבים] [עקבים] דפוס מ"א.
 מא (ע"פ גולדשמידט) – [השקיפה וראה] [השקיפה]; [דחתה] [דחית]; [שפוך חמתך על עם וכו'] [שפוך מי טוהר וכו'] פד"ם, פראג שמ"ז, אמשטרדם תכ"ד.
 פסוקים לפני סליחה מב – [הננו אלהים כחידך כרב רחמיך פנה אלינו תה' נא ג+ תה' סט ו'] [הננו יי כייטוב חידך כרב רחמיך פנה אלינו תה' סט ו'] פראג 2, דפוס מ"א.
 מב (ע"פ גולדשמידט) – [מחזיר] [מחזיק]; [תבוא] [תבוא]; [שנה לבק] [שנה לבק] הרו"ה במחזור יו"ב, דורלאכער, אמשטרדם תכ"ד, פראג שמ"ז, וניציאה ש"ח.
 מג (ע"פ גולדשמידט) – [חשבם] [השבם] [ה"ל שגילתה הדפוס, לגבי הניקוד גולדשמידט, כת"י לונדון, האדמאר]; [שמור אלה] [שמור אלה] כל כת"י, פד"ם, מערוגת הבושם משמע שגורם אלה.

עא (ע"פ פיוטי ר' שמעון בן יצחק, פראג2) – [דכנו] [דמנו]; [טנוף] [מיט]; [כשל כחנו לסבול] [כשל כחנו]; [ואל יעוזו גוים] [ואל יעוזו].

עב (ע"פ גולדשמידט) – [אמון] [אמון]; [הבכא] [הבכא]; [הצפת] [הצפת]; [השפת] [השפת]; [ענות] [ענות].
עג – [נודדת] [נודד] כת"י נירנברג, כל דפוסי איטליה, פראג2; [ובבית נחש] [ובית נחש] כל דפוסי איטליה, פראג2.

עד (ע"פ גולדשמידט) – [סבות] [מסבות].

עו – [גרנלי] [גרנלי] גולדשמידט, פראג1, פראג2; [האביון עתה] [האביון אתה] כל הספרים; [בשפלה] [בשפלה] האדאמאר; [מלאו] [מלאו] (מלאה) גולדשמידט, פראג1; [ענינו הביטה] [ענינו זכור] גולדשמידט פד"ס פראג1; [שאנתנו בחיקנו וכו'] [והוסיף לא יכלמו וכו'] גולדשמידט; [נדממו דוכרי שקר] [נדממו] גולדשמידט; [באבד] [באבד] גולדשמידט, פראג2+1, אמשטרדם תכ"ד, רעדעלהיים תקצ"ד.

עז – [ראה] [ראה] (ראה) גולדשמידט; [לאדמים] [לאדמים] מ"פ – הנוסח לאדמים לא נמלא בספרים.

עט (פיוטי ר' שלמה הכבלי) – [גכס] [על גכס]; [מציקים צוררים] [מורדים פושעים]; [לך בנים אביהם] [לב בנים לאביהם]; [אויביהם] [בארץ אויביהם] פראג2.

פ – [פספב] [פספב] דפוסי מ"א, פראג1, אויגשפורג; [צפה] [צפה] פראג1, ערוגת הבשם, אויגשפורג; [תחבר] [תחבר] פראג1, ערוגת הבושם, אויגשפורג; [קלוט] [קלוט] דפוסי מ"א (אויגשפורג: קלוט פזחב); [נכמרו] [נכמרו] פראג1, מטיב שפה, ערוגת הבשם, כת"י לונדון, אויגשפורג; [הכרתה] [הכרתה] כל הספרים וכן ניקד גולדשמידט במערבית של ש"ע; [להמלך נזכרו] [ממלך נזכרו] דפוסי מ"א פראג1 ערוגת הבשם כת"י לונדון (אויגשפורג: למלך); [דורנו] [דורנו] פראג1 ערוגת הבשם מטיב שפה, אויגשפורג; [נזתן] [נזתן] פראג מטיב שפה, אויגשפורג; [ישור] פראג1 פראג2 מטיב שפה, אויגשפורג.

פא (ע"פ גולדשמידט) – [נפשי] [רוחי]; [לך צפוי וגלוי תאב רגוני] [לך חבוי וגלוי ותאב רגוני].

פסוקים לפני סי' פב – [קראנו שמך] [קראנוך שמך] כת"י נירנברג ולסון הפסוק קלאתי שמך ה' מזכור תחיות (אזכרה ג נה).

פב (ע"פ גולדשמידט) – [לנו ואין] [לנו אין] פראג2; [כי רב] [כי מאוד] פראג2; [נגע יגע] [נגע יגע]; [תעמיד מלוש] [תעבור מלוש] אבל פראג2 תעבר; [המשנה דרך] [המשנה דרך] פראג2; [אכול] [אכול]; [ירגו] [ירגו] פראג2.

פה – [שפוך עליהם זעמך וחרון מפרומך] [שפוך רוח משמך על ישראל עמך] כל כתבי היד שהביא גולדשמידט, פד"ס, פראג2+1; [אשר בארץ מחלל] [אשר בגוים מחלל] ע"פ גולדשמידט, פד"ס, פראג2+1; [ורודה] [ורודה] ע"פ גולדשמידט, רוב כת"י, ערוגת הבושם, אמשטרדם תכ"ד, המסביר, הומבורג תקי"ז, זולצבאך תקי"ז, וילהרמרש דורף תע"ד, יד כל בו, סליחות ישנות כמנהג ליטא, זולצבאך תק"ל, מטיב שפה; [ותותח] [ורוחי] גולדשמידט, רוב כת"י, פראג2+1, כת"י לונדון, מחזור אלטונה, מטיב שפה.

פו – [באף תדוש גוים: גוים תגרש למטע] [בקרנד תרום גועים: גועים ביראתך למטע] פד"ס; [שפל] [שפל] פד"ס וניצאה; [הקצפנו] [הקצפנו] פד"ס וניצאה פראג2; [סלע מצודתנו] [סלע מצודתנו] פד"ס וניצאה פראג2.

פז – [תלקנו יכשר] [תלקנו יפשר] גולדשמידט.

פט (ע"פ גולדשמידט) – [למלך] [למו המלך]; [דינם עומד] [דינם עומדים]; [ולא נודע] [ולא נדע]; [הקמתם פהימן ודרדע] [הקמות פהימן ודרדע]; [למלכי בני עולה] [ולא כלה]; [הקוראים נביא לאיש מעולם לא נבא] [ועושים לי באשר עלי נבא]; [ואני בחסדך במחתי יגל לבני] [ואני ברוב חסדך יגל לבני]; [ברעיון] [ברציון]; [ממכון שבתך] [משמי מעונך] כל כתבי היד, אויגשפורג רצ"ו, פראג רצ"ה+1.

צ – [משך] [ומשך] גולדשמידט פראג2; [פעמים קציר] [במה פעמים] גולדשמידט; [ומתי שיר אילי] [ומתי שיר אילי] האדאמאר, וכן משמע מערוגת הבושם ומכת"י נירנברג ולונדון (פראג2: אילי); [ראינו] דפוסי מ"א דפוסי איטליה האדאמאר פראג2.

צא (ע"פ גולדשמידט) – [בפנו מפגיע] [בינינו מפגיע] פראג2; [ידידיך נהלים נהגם] [ינהלם ינהגם תנחם]; [באש ובמים] [ובמים] פראג2.

צב (ע"פ גולדשמידט) – [רחק] [רחם] פראג2.

צג (ע"פ גולדשמידט) – [מעשים] [כפושם]; [גברו עד מאד] [גברו מאד]; [פתאים] [פזים]; [גודר] [גודר] גודר; [תשכחנו] [למה לנצח תשכחנו]; [שה אוכד עם נושע] [שה אוכד בקש עם נושע]; [השך] [השך]; [שמעה יודיעך] [שמע יה דורשיך].

צה (ע"פ גולדשמידט) – [למקריבי] [למקריבים] כל הספרים דפוס וכת"י; [תחי] [יהי] רוב כת"י, פראג1.

צח (ע"פ גולדשמידט פראג2) – [הפזים] [פרפזים].

קא – [בפיעה] [בפועה] גולדשמידט; [בוש וחקר] [בוש וחקר] ע"ש הפס' בוש וחקר (ירמיה טו ט); [ישוב ונחם] [ישוב ירצה] גולדשמידט.

קג – [סמלי הקנאה וגלולימו. סחובים ילוד ואמו] (סעפים שנא לבמו. סמלי הקנאה וגלולימו) כת"י מובאים ברעדעלהיים תקצ"ד, פראג2; [פסח רגלים מקצה. פאתי פאה קצוצי] (פה שקר פוצה. פסילי חמנים רוצה) כת"י מובאים ברעדעלהיים תקצ"ד, פראג2.

קו – [ומכזות] (ומכזות) פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק; [מיקוש מדבר] (מדבר) פיוטי ר' שמעון ב"ר יצחק. קז (ע"פ פיוטי ר' אפרים בר יעקב) – [דבר עשו] (דבר מצרא); [אדום ומצרים אידי ואידי] (אידי ואידי); [קלא דשנא] (קלא) (פראג2 דסנוותא).

קה – [וישן] (וישן); [לפני] (לפניו) כל הספרים לפני שנת תכ"ד.

קט (ע"פ גולדשמידט) – [מדינים] (מדינים); [רצון] (לרצון).

קי – [עקרו] (עקרו) כל הספרים.

קכ (של ערב יום כפור) – [בעשור לחדש מחר] (בכסה ליום חגנו חג ליי מחר).

קיא (ע"פ גולדשמידט) – [ותנקם דם עבדיך מאויבך עד תמם. ותדרש לשפך דמים] (חסר) פיובה די סאקו, פראג רצ"ה וכל כת"י.

קיב – [באדום] (חסר) פראג1; [רומי] (רשעה) פראג1.

נוסח התרת נדרים

נוסח התרת נדרים לקחתי ממחזורי רעדעלהיים החדשים, לא ידעתי מי ערכו. עס זאת, במקום האורך לא נמנעתי מלשפר את הנוסח על פי המקורות ללהלן: של"ה, קיזר של"ה, סידור שער השמים, סידור יעב"ץ, מחזור הרוו"ה, מחזור האלמא, מחזור דורלאכער, סידורי פולין.

[וכל־שום אפור ואפילו אפור הנא] (וכל־שום אפור ואפילו אפור הנא) כל הספרים.

[שנהגתי] (שנהגתי) סדור יעב"ץ, הרוו"ה, האדאמאר ודורלאכער, אבל בסידור שער השמים [שנהגתי או הנהגתי את עצמי].

[הן דבר שעשיתי בן על־עצמי] (הן דבר שעשיתי הן על־עצמי) של"ה וסידור שער השמים, אבל ביעב"ץ [הן דבר שעשיתי בן על־עצמי].

[וכל־שם שמתירין בבית דין של מטה] (וכל־שם שמתירין בבית דין של מטה) סידורי מ"פ, מחזור הרוו"ה.

[בן יהיו מתירים בבית דין של מעלה] (בן יהיו מתירים בבית דין של מעלה) סידורי מ"פ.